

ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

VIII

KNJIGA 1

DEJSTVA NA JADRANU

JULI 1942 - JANUAR 1944 GOD.

BEOGRAD

1959

PREDGOVOR

U ovom tomu Zbornika biće objavljeni najznačajniji dokumenti o Narodnooslobodilačkom ratu na moru. Kroz njih će se u osnovi moći sagledati uzrast Mornarice NOVJ, koja od male Postaje, formirane u Podgori 28 decembra 1942, opremljene samo naoružanim leutima, izrasta na takav stepen da ispunjava zadatke vida oružane sile i kao takva, sa 4 armijom, sadejstvuje u oslobođenju zapadnih krajeva naše zemlje. Dokumenti nam kazuju da je u svim tim zbivanjima čovjek bio osnovni faktor, koji je uspješno rješavao složene ratne zadatke, do maksimuma iskorišćavajući ona skromna sredstva kojima je raspolagao. Naši primorci, mornari i ribari, mogli su te zadatke izvršavati zahvaljujući svojoj visokoj svijesti i borbenom moralu, a time ih je zadojila Komunistička partija Jugoslavije, čiju su politiku prihvatili i svesrdno slijedili.

Kapitulacijom Jugoslavije, aprila 1941, cjelokupnu jadransku obalu i otoke zaposjeo je talijanski okupator. Ratna mornarica Kraljevine Jugoslavije uglavnom je zaplijenjena, neznatan dio uspio je da prebjegne saveznicima, a potopljen je razarač »Zagreb«. Trgovačka mornarica je odvučena u talijanske luke, ili ostavljena na našoj obali za potrebe okupatora, a dijelom se stavila u službu saveznika. Manji jedrenjaci i motorni čamci, i druga manja plovna sredstva koja su ostala u posjedu vlasnika, mogli su ploviti jedino pod strogom kontrolom okupatorskih vlasti. Čak su i plovna sredstva NDH stavljena pod kontrolu i nadzor talijanske vojne pomorske komande.

Ustanak 1941 zahvatio je sve naše primorske krajeve. Već prvih dana ustanka, a na poziv CK KPJ i CK KPH, partiske organizacije na obalskom području i otocima, pod vrlo teškim uslovima, prebacuju omladince – borce i kurire, kao i hranu, običnim ribarskim leutima, malim čamcima na vesla ili motornim čamcima, sa otoka na otok ili na obalu (kopno).

Razvojem i proširenjem ustanka, i oslobođenjem jednog dijela obale ispod Biokova, stvoreni su uslovi za početak oružanih akcija na moru.

Prvu takvu akciju izveli su, 24 januara 1942, partizani iz Gradca, zarobivši okupatorski motorni jedrejak »Merkur« sa oko 90 tona razne hrane. Poslije ovog prvog uspjeha na moru, naši borci smjelije i češće napadaju, zarobljavaju i uništavaju

okupatorska plovna sredstva. Maja 1942, na ušću Neretve, potopljena su dva glibodera, jula iste godine zarobljen je i potopljen parobrod »Vis«.

Aktivnost partizana na moru 1941, naročito 1942, nametnula je potrebu za formiranjem jednog mornaričkog organa koji bi usmjeravao dejstva na moru. Zbog toga je decembra 1942 pri Štabu Četvrte operativne zone formirana Sekcija za Ratnu mornaricu. Istog mjeseca u Podgori je formirana i Postaja Ratne mornarice. Otađa oružana dejstva na moru postaju življa, organizovanija. Već prvih dana po formiranju ove Sekcije, 31 decembra, u pomorskoj akciji u blizini Podgore i Drašnica, zarobljeno je šest brodova natovarenih materijalom i hranom za neprijateljsku vojsku. U akciji su učestvovala dva naoružana leuta i dijelovi Primorskog voda Biokovskog partizanskog odreda. Pomenuti leuti bili su prvi brodovi naše mornarice. Poslije ove akcije oni su nastavili napade na neprijateljske brodove u kanalu od Makarske do Metkovića.

Ubrzo zatim, januara 1943, formiran je u Podgori i Prvi mornarički odred.

Ovi uspjesi naše mlade mornarice prisilili su okupatora da preduzme žestoke protivmjere u cilju zaštite svojih plovni puteva i brodova. Svi manji brodovi su morali ploviti u konvojima pod pratnjom ratnih brodova.

Da bi omogućio nesmetan saobraćaj duž Makarskog Primorja, okupator preduzima ofanzivu na Biokovo (maj–jun 1943) i uspijeva da zauzme obalu, odvoji naše mornaričke snage od kopnenih (Biokovskog NOP odreda) i uništi naše brodove. Uprkos teškoćama nastalim poslije ove neprijateljske ofanzive, naši borci-mornari došli su do nekoliko ribarskih čamaca i pomoću njih održavali veze između Makarskog Primorja i otoka, prebacivali borce na kopno i vršili manje prepade. U toku 1943, do kapitulacije Italije, naoružani brodovi zarobili su oko 16 neprijateljskih brodova sa hranom i raznim materijalom.

Nažalost, iz ovog prvog perioda rata na moru, koji je vođen u najtežim uslovima, sačuvano je veoma malo dokumenata. Da bi se barem unekoliko nadomjestio taj nedostatak, biće potrebno sakupljati izjave živih učesnika i potsticati ove na pisanje memoara i članaka.

Razvojem NOB širom cijele zemlje ušao je rat na moru u novu fazu koja se karakteriše organizacionim učvršćivanjem i jačanjem naših pomorskih snaga.

Oslobođenjem skoro cijele obale i otoka prilikom kapitulacije Italije (8 septembra 1943) stvorena je materijalna i teritorijalna baza za formiranje većih mornaričkih jedinica. Tih dana je zamah NOB bio najjači u našim primorskim krajevima,

posebno u Dalmaciji. Pored ostale spreme i naoružanja, NOV je sad posjedovala oko 300 plovnih objekata (motornih jedrenjaka, motornih brodova, ribarskih brodova i parobroda). Tada nastaje i velik priliv boraca, i stvaraju se krupne vojne formacije i pomorske komande.

Od mornaričkih jedinica formiraju se u septembru: Komanda Narodnooslobodilačke mornarice za Hrvatsko Primorje (Crikvenica), Obalska komanda (Split) i Obalska komanda Kninskog sektora (Zdrelac). U sklopu ovih komandi, od naoružanih brodova formiraju se flotile, a od boraca na otocima stvaraju otočki NOP odredi.

Vrhovni štab je 18 oktobra 1943, svojom naredbom, imenovao Štab mornarice i postavio mu sljedeće zadatke: objedinjenje postojećih komandi mornarice u jednu jedinstvenu ratnu mornaricu; aktivna borba protiv okupatora; odbrana otoka i obezbjeđenje plovidbe na moru, naročito između Podgore i otoka Visa i između ovog i južne Italije, radi snabdijevanja i radi evakuacije ranjenika sa kopna na otoke i u južnu Italiju. U cilju lakšeg komandovanja i izvršavanja zadataka postavljenih od strane Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, Štab mornarice je cijelo obalsko područje od Soče do Bojane podijelio na šest pomorskih obalskih sektora, s tim što prvi i šesti nisu bili na oslobođenoj teritoriji.

Obrazovanje baza NOVJ u južnoj Italiji, na dijelu osvojenom od saveznika, bilo je veoma značajno za razvoj Mornarice NOVJ. Već oktobra 1943 osnovana je baza NOVJ u Bariju. Nešto kasnije osnovane su naše baze i u Barleti, Mola di Bariju, Manfredoniji, Brindiziju i Monopoliju. U ovim bazama primana je saveznička pomoć u naoružanju i opremi, u brodogradilištima su opravljani brodovi naše mornarice, prihvatani su ranjenici iz Jugoslavije.

Period od kapitulacije Italije do januara 1944 ispunjen je borbom za obalu i otoke. Zbog bojazni od eventualnog iskrcavanja saveznika na srednjem Jadranu i zbog potrebe da uspostave pomorski saobraćaj između sjevernog i južnog Jadrana i Albanije, Nijemci su htjeli po svaku cijenu da uspostave punu dominaciju na istočnoj jadranskoj obali. U tom cilju oni preduzimaju niz ofanzivnih dejstava. Polovicom novembra 1943 jedinice 26 divizije su bile prisiljene da se iz Makarskog Primorja povuku na obližnje otoke (Brač, Hvar). U cilju uspješnije odbrane otoka, novembra 1943 formiran je Operativni štab za odbranu otoka. Područje otoka srednje i južne Dalmacije podijeljeno je na tri operativna sektora. Svaki sektor je imao svoj operativni štab, pješadijske jedinice, obalne baterije i flotile patrolnih čamaca. Jedinice su utvrđivale otoke i na

njima izvodile obuku, a povremeno su i vršile napade na neprijateljska uporišta na obali (Dugi Rat, Drvenik). Krajem decembra pripreman je napad na poluotok Pelješac. Međutim, Nijemci su poslije zauzimanja obale produžili ofanzivna dejstva. Najprije su se iskrkali na Korčulu i, zahvaljujući iznenađenju i vatrenoj nadmoćnosti, poslije trodnevnih borbi zauzeli otok. Zbog namjere Nijemaca da zauzmu i ostale otoke, naše snage su ih postepeno napuštale povlačeći se na otok Vis. Evakuacija sa Šolte, Brača i Hvara završena je do 19 januara 1944. Sutradan je Vrhovni štab odobrio odluku Operativnog štaba o povlačenju na Vis. Pod pritiskom njemačkih snaga, naše jedinice u Hrvatskom Primorju (II POS) povukle su se na Dugi Otok, u rejon III pomorskog obalskog sektora. Neprijatelj je ovladao cijelom obalom Jadranskog Mora i kontrolisao većinu otoka (sem Visa, Dugog Otoka, Kornata, Lastova i još nekih manjih).

Odluka da se otok Vis brani imala je ogroman značaj za dalji razvoj Mornarice, koja je na Visu, prvi put od svog postanka, dobila opremljenu i branjenu bazu. Pored mornaričkih jedinica i 26 divizije, u odbrani ovog otoka posredno su učestvovala, po odobrenju Vrhovnog štaba, i manje savezničke pomorske i kopnene snage: jedan odred torpednih čamaca i motornih topovnjača i do tri komandosa. Držanje Visa u vlasti NOVJ bilo je naročito značajno zbog održavanja neposredne veze sa saveznicima preko naših predstavništava u Italiji, radi dobijanja pomoći. Vis je postao prihvatilište izbjeglica sa otoka i iz naših primorskih krajeva. Prebacivanje ovih izbjeglica, njihovo izvlačenje sa okupiranog područja, često je pretstavljalo pravu pomorsku operaciju, u kojoj su učestvovali naoružani brodovi, a ponekad i saveznička avijacija. Mornarica NOVJ prebacila je u Italiju oko 30.000 tih izbjeglica. U maju 1944 na Visu je bio završen i aerodrom. Mnogobrojnim kanalima veze Vis je bio povezan s raznim tačkama na obali i otocima; tim kanalima doturala se jedinicama na kopnu saveznička pomoć, koja je transportovana iz naših baza u južnoj Italiji a na Visu se pretovarivala u manje brodove i otpremala dalje na kopno. Na njemu su bile uspostavljene i prve škole za stručno uzdizanje mornaričkog kadra. Najzad, u junu 1944, na Vis dolaze Vrhovni štab i Nacionalni komitet. Time on dobija, u okvirima jugoslovenskog ratišta, veliki politički i strategist značaj. Zbog svega iznjetog, Nijemci su ozbiljno razmatrali planove za desant na Vis; no zbog neslaganja pojedinih komandanata vidova oružanih snaga, koji su taj poduhvat smatrali veoma riskantnim, operacija je nekoliko puta odlagana, da bi se najzad od nje odustalo.

Jedinice angažovane u odbrani Visa vršile su desantne prepade na obližnje otoke na kojima su Nijemci držali dominantne visove, solidno utvrđene objektima stalne i poljske fortifikacije. Tako su jedinice 26 divizije i Mornarice NOVJ u aprilu izvršile desantne prepade na Mljet i Korčulu, u maju na Šoltu a u junu na Brač (u prepadu na Brač učestvovao je i jedan engleski komandos). U desantima na Šoltu i Brač, u prevoženju trupa i na obezbjeđenju za vrijeme plovidbe, učestvovali su i saveznički brodovi. U julu i avgustu te jedinice su izvršile niz manjih prepada na sve pomenute otoke i na poluotok Pelješac. U ovom periodu je iz luka na Visu djelovao i saveznički odred torpednih čamaca. Ovaj odred potopio je niz njemačkih brodova, zahvaljujući pored ostalog, pomoći od strane naše obavještajne službe i stanovništva.

Dok su jedinice 26 divizije, uz pomoć Mornarice, vršile ofanzivna dejstva na okupiranim dijelovima obalskog područja, flotile patrolnih čamaca i naoružanih brodova pojedinih pomorskih obalskih sektora, pored angažovanja na obezbjeđenju i održavanju saobraćaja »na vezama« kojima je Vis bio povezan sa ostalim dijelom obale, vršile su i napade na neprijateljski saobraćaj. U tome su se naročito isticale flotile II i III pomorskog obalskog sektora koje su bazirale na Dugom Otoku i bile u neposrednoj blizini komunikacija kojima se služio neprijatelj u Hrvatskom Primorju i sjevernoj Dalmaciji. U periodu od kapitulacije Italije pa do početka 1945, brodovima i vatrom sa kopna oštećeno je preko 20 brodova a potopljena su ili zaplijenjena 34 broda, u ukupnoj nosivosti od preko 5.000 t. Osim borbe sa tim manjim naoružanim neprijateljskim transportnim brodovima, naši patrolni čamci i naoružani ribarski brodovi imali su i nekoliko sukoba sa njemačkim patrolnim i torpednim čamcima. Naročito je značajan boj kod Blitvenice, u noći između 1 i 2 juna 1944, kada je naoružani brod »Kornat« (NB 8) pobijedio četiri takva njemačka čamca.

Da bi dezorganizovali snabdijevanje jedinica NOVJ i onemogućili dejstva naše mornarice, Nijemci su se u nekoliko mahova iskrcavali na otoke koji su bili pod partizanskom kontrolom. Najopasniji poduhvat te vrste bio je onaj u ranim jutarnjim časovima 31 maja 1944, kada su istovremeno izvršili desant na Olib, Silbu, Ist, Molat, Dugi Otok, Kornat, a na putu od Kornatskog otočja za Vis, kod Blitvenice, postavili u toku noći zasjedu sa nekoliko torpednih čamaca. U ovoj njemačkoj operaciji poginuo je, na Olibu, Vlado Bagat, partiski rukovodilac II pomorskog obalskog sektora (kasnije proglašen za prvog narodnog heroja iz sastava Mornarice), a kod Blitvenice je upalo u njemačku zasjedu i bilo zaplijenjeno nekoliko

naših brodova sa izbjeglicama i manjim brojem boraca. Međutim, Nijemci su se ubrzo povukli sa otoka na koje su se fskrcali, pa su II i III pom. obalski sektor nesmetano nastavili rad.

U završnim operacijama za oslobođenje Dalmacije, koje počinju septembra 1944, Mornarica NOVJ uzela je vidnog učesća. Njene jedinice organizovale su transport i snabdijevanje brigada 26 divizije, koje su do novembra 1944 oslobodile dalmatinsku obalu i otoke.

U vezi sa operativnim zadacima 8 korpusa (kasnije 4 armije), težište dejstava Mornarice NOVJ prenijeto je na sjeverni Jadran, odnosno u vode Kvarnerskih otoka. Na otoku Istu uspostavljena je manevarska baza; u tu bazu je, sa Visa, prešao i odred savezničkih brodova. Od raspoloživih naoružanih brodova i patrolnih čamaca Mornarice NOVJ formiran je Kvarnerski pomorski sastav, a od bataljona mornaričke pješadije pojedinih sektora formiran je Kvarnerski odred mornaričke pješadije. Prvog marta 1945 Mornarica NOVJ dobila je naziv: Jugoslovenska mornarica. Istovremeno su pomorski obalski sektori i mornaričke stanice dobili nazive: pomorske komande, odnosno pomorske obalske komande.

Do početka završnih operacija za oslobođenje Hrvatskog Primorja i Istre, u aprilu 1945, jedinice mornaričke pješadije su napadale neprijateljska uporišta na Pagu, a jedinice Kvarnerskog pomorskog sastava, pored sadejstva sa mornaričkom pješadijom, održavale su vezu sa Obrovcom, Krkom i Istrom.

Značajna je uloga Jugoslovenske mornarice u oslobođenju Kvarnerskih otoka i Istre. Završne operacije za oslobođenje ovih otoka započele su iskrcavanjem jedinica mornaričke pješadije i 9 divizije na otok Pag, 4 aprila 1945. Poslije dva dana otok je bio oslobođen. Do 21 aprila bili su oslobođeni i svi ostali Kvarnerski otoci, uključujući Cres i Lošinj. Krajem aprila dolazi do iskrcavanja 9 divizije u Istru, a 3 maja jedinice Kvarnerskog odreda mornaričke pješadije ulaze u Pulu. Dva dana kasnije, u oslobođeni Trst uplovio je naš patrolni čamac (P.C. 8), kao prvi saveznički brod.

Stvaranje Mornarice NOVJ i njena dejstva jedinstven su primjer rata na moru. Objavljivanjem najvažnijih mornaričkih dokumenata biće omogućeno izučavanje toga cjelokupnog procesa, i izvlačenje dragocjenih iskustava, od kojih mnoga mogu imati svoju primjenu i u savremenim uslovima. Svijetli likovi naših pomoraca, njihovi herojski podvizi, vaspitno će utjecati na nove generacije naših naroda, uzdižući njihovu patriotsku svijest, jačajući im ljubav prema socijalističkoj Jugoslaviji.

Redakcija

DEJSTVA NA JADRANU

JULI 1942 - JANUAR 1944 GOD.

DOKUMENTI JEDINICA MORNARICE NOVJ
I DRUGIH JEDINICA NOVJ KOJE SU DEJSTVOVALE
NA OTOCIMA I OBALSKOM POJASU

BR. 1

NAREĐENJE VRHOVNOG KOMANDANTA NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 18 DECEMBRA 1942 GOD. ŠTABU ČETVORTE OPERATIVNE ZONE HRVATSKE O FORMIRANJU SEKCIJE ZA RATNU MORNARICU PRI ŠTABU ZONE I NJENIM ZADACIMA¹

VRHOVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I
PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE
18 XII 1942

Strogo poverljivo²

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE HRVATSKE

Položaj

Prema ukazanoj službenoj potrebi obrazuje se pri Štabu IV operativne zone Hrvatske **Sekcija za Ratnu mornaricu**, kao organ Štaba zone.³

Zadatak ove sekcije ogleda se u sledećem:

- a) Da vrši mobilizaciju mornara, mornaričkih podoficira i oficira na dobrovoljnoj bazi, i to kako onih iz bivše jugoslovenske mornarice, tako i onih iz takozvane hrvatske mornarice, u cilju formiranja narodno-oslobodilačkih mornaričkih odreda na Jadranu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod reg. br. 2380. Dokumentat je objavljen u tomu II, knj. 7, pod br. 37. Ovo je jedan od najvažnijih sačuvanih dokumenata o počecima rada naše mornarice.

² U originalu otisnuto pečatom.

³ Ovo istorisko naređenje o formiranju Sekcije za Ratnu mornaricu izdao je drug Titp poslije niza uspješnih borbi partizana-primoraca na moru. Ono označava stvarni početak organizovanja i ustrojstva daše mlade mornarice. Istina je da su naši borci i slobodoljubivi primorci – ribari i drugi otpočeli napade na neprijateljske plovne

- b) Da organizira, formira i obučava ljudstvo formiranih mornaričkih odreda u cilju izvršenja pjretstojećih zadataka na moru.
- c) Da vrši procenu i ispitivanje mogućnosti brzog ovlađivanja pojedinih neprijateljskih ratnih luka na Primorju i da u tom smislu razrađuje potrebne planove i projektuje i iznalazi snage i sredstva za takve akcije.
- d) U cilju izvršenja napred iznetih zadataka, neophodno je potrebno da Sekcija za Ratnu mornaricu postupi po sledećem:
 - da uspostavi i održava veze sa mornaričkim oficirima, podoficirima i mornarima, kako na Primorju, tako i sa onima u Zagrebu, odnosno onima koji se nalaze na teritoriji Jugoslavije, i to putem preko postavljene obaveštajne mreže;
 - da na osnovi prikupljenih podataka vodi evidenciju o dosadašnjem držanju i stavu prema Narodno-oslobodilačkoj borbi uopšte svih mornaričkih starešina i mornara;
 - da vodi evidenciju mornaričkog ljudstva u pogledu njegove stručnosti i sposobnosti za pojedine grane mornaričke službe i da prema tome predvidi njihove uloge i zadatke na plovnim jedinicama.

puteve i objekte, takoreći, odmah po kapitulaciji Jugoslavije 1941 god. i slomu njenih kopnenih i pomorskih snaga. Ti prvi napadi vršeni su malim leutima, čamcima na jedra ili vesla, pošto je okupator zaplijenio ili pak stavio pod strogu kontrolu sve plovne objekte, počevši od čamaca pa do brodova. Zbog toga izvršavani zadaci bili su manjeg obima i značaja, jer su se svodili na ometanje neprijateljskog snabdijevanja na moru, na održavanje sopstvenih veza, prebacivanje pošte, ranjenika i boraca sa kopna na otoke i obratno. U drugoj polovini 1941 god. izvršene su sljedeće važnije sabotaze i akcije protiv neprijateljskog brodolva: 21 augusta i 6 oktobra zapaljeni su brodovi »Niko Matković« i »Palermo«; 15 oktobra eksplozivom je oštećen kotao na minonoscu »Orao«; u drugoj polovini septembra oštećen je minonosac »Soko«, a krajem godine izvršene su sabotaze na ratnim brodovima »Zmaj« i »Kobac«. Početkom 1942 god. oružana borba dobija karakter prepadnih dejstava. Nju su započele jedinice sa obalnog područja, a naročito sa Makarskog Primorja. Od akcija izvedenih u tom periodu spomenućemo samo neke najvažnije, kao što su: zarobljavanje motornog jedrenjaka »Merkur« 24 januara 1942 god. u Gradcu; potapanja dvaju glibodera 4/5 maja na ušću Neretve od strane boraca Južnodalmatinske čete; zarobljavanje motornog jedrenjaka »Mira« 23 maja kod Podgore; potapanje parobroda »Ika« (Vis) 20 jula od strane dijelova Bataljona »Josip Jurčević« i zarobljavanje motornog jedrenjaka »Dux« 11 augusta kod rta Proizda (vidi tom V, knj. 1, dok. br. 59; knj. 2, dok. br. 22 i 7t; knj. 3, str. 496; knj. 4, str. 497; knj. 5, str. 98 i 145; knj. 6, str. 27 i 340).

- e) Da pri razradi planova za akcije na ratne luke ispituje mogućnost saradnje i sadejstva naših suvozemnih vojnih jedinica.
- f) Ima da sprovede i razvije obaveštajnu službu na Primorju u cilju:
- da prikuplja podatke o rasporedu i jačini neprijateljskih ratnih luka, njihovom naoružanju i utvrđenjima i organizaciji odbrane istih;
 - da prikuplja sve potrebne podatke o broju neprijateljskih plovnih jedinica (tonaža, posada, naoružanje, akcioni radius i druge karakteristike), kao i o njihovom kretanju po Jadranu;
 - da prati i ispituje moralno stanje u neprijateljskoj mornarici i mogućnost uspostavljanja kontakta sa posadom neprijateljskih ratnih jedinica u cilju saradnje i zajedničke borbe protivu fašističkih starešina i komandanata uopšte.
- Pri organizaciji obaveštajne službe, u smeru ove direktive, bazirati se na već postavljenu ob. mrežu glavnog ob. centra za Dalmaciju, s tim što treba, prema ovim novim zadacima, proširiti i razviti obaveštajnu službu do maksimuma u cilju uspešnog izvršenja postavljenih zadataka.
- g) Sekcija za ratnu mornaricu, kao organ toga Štaba, neposredno je potčinjena i odgovorna za svoj rad tome Štabu, koji ima dužnost da vodi nadzor i kontrolu nad njenim radom i da joj daje potrebna uputstva i naređenja u duhu ove direktive.
- Nastojati svim silama da se u najkraćem vremenu dođe što pre do izvesnih manjih plovnih jedinica, borbenih čamaca ili slično, kako bi se dejstvo naših mornaričkih odreda odmah osetilo na moru.
- Izvršenju ovoga naređenja pristupite odmah.
- Prijem naređenja potvrdite.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

VRHOVNI KOMANDANT

BR. 2

IZVOD IZ PISMA POLITIČKOG KOMESARA ČETVRTE
OPERATIVNE ZONE OD 25 DECEMBRA 1942 GOD. NA-
ČELNIKU ŠTABA OSMOG KORPUSA O ODLUCI VRHOV-
NOG KOMANDANTA NOV I POJ DA SE PRI ČETVRTI
OPERATIVNOJ ZONI FORMIRA SEKCIJA ZA RATNU
MORNARICU¹

ŠTAB
IV OPERATIVNE ZONE
Broj
Dne 25. XII. 1942.

Drugu

MILICU²

Položaj

Sin pukovnika druga Škorpika,³ poručnik, odnosno pot-
poručnik mornarice, postavljen je za šefa Sekcije Ratne mor-
narice pri Štabu IV O.Z.⁴ To je odluka druga Tita, koji se
dolaskom druga Škorpika mlađeg naprosto oduševio idejom
naših djelovanja na moru a u daljnjoj perspektivi stvaranjem
baze za našu buduću Ratnu mornaricu. Kao neposredni zadaci
ove sekcije za sada uglavnom su obavještajne i, mobilizacione

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 38-3, k. 1490. Tačkicama je označen
ispušteni dio teksta, koji se odnosi na pitanja koja nisu u vezi sa mor-
naricom.

² Maks Bace

³ Velimir Škorpik (sin Josipa), narodni heroj, poginuo 7 novembra
1943 god. kao načelnik Štaba Treće dalmatinske brigade kod s. Zagorje,
na pravcu Posušje – Livno. Škorpik je do 30 novembra 1942 god. bio
na službi kao poručnik korvete mornarice NDH u Makarskoj. Toga
dana je sa još dva mornarička podoficira – narednikom Stjepanom
Muhtićem i podnarednikom Ratkom Frankovićem i nekoliko boraca iz
Biokovskog bataljona »Vid Mihaljević« uzeo po direktivi i uz pomoć
Mjesnog komiteta KP za Makarsku iz skladišta Lučkog zapovjedništva
puške, municiju, odjeću i nešto hrane i prešao partizanima. Kao
mornarički oficir bio je na zahtjev Vrhovnog štaba NOV i POJ pozvan
kod druga Tita, koji ga je postavio za šefa Sekcije Ratne mornarice (vidi
Zbornik tom V, knj. 10, str. 445, tom II, knj. 1, str. 227 i dok. pod reg.
br. 21-6, k. 1490 B i 56.2, k. 842 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁴ O formiranju Sekcije vidi dok. br. 1 i 3.

prirode. Ova sekcija će nastojati da prikupi podatke što većeg broja bivše jugoslavenske mornarice – oficira i podoficira, da prikuplja podatke o stanju i planovima ratne mornarice N. D. H. i Italije⁵, kao i da vrši što širu mobilizaciju i prikupljanje što većeg broja mornaričkih oficira i podoficira. Pored ostalog, u tu svrhu formiraće na raznim mjestima oslobođenih dijelova naše obale takozvane ratne postaje koje će biti sastavljene od tri, četiri pa i više ljudi – stručnog mornaričkog osoblja.⁵ Zadatak ovih postaja biće u prikupljanju navedenih podataka, kao i u ispitivanju mogućnosti i pronalaženju sredstava za dobijanje manjih brodova, motornih čamaca, koje bi naoružali automatskim oružjem, pa čak i po mogućnosti protivtenkovskim topom, a koje bi vršile prepade u potapanju manjih neprijateljskih brodova, trabakula i motornih čamaca. Kod ovoga osnovnu pomoć daće im partijske organizacije i postojeći partizanski odredi. Drug Tito je lično izrazio želju i ukazao na veliki politički značaj kada bi uspjeli da izvršimo jednu pa i najmanju akciju na moru. Sama ideja oduševljava i vjerujemo da, s obzirom na uslove koji postoje u Dalmaciji, i sposobnosti i smionost našeg mornaričkog i primorskog ljudstva, postoji mogućnost izvođenja ovih manjih akcija, kao i lijepe perspektive za njihov razvitak. Potrebno bi bilo da i Ti prilikom svog obilaska, naročito sjevernodalmatinskog Primorja, razmotriš ovo pitanje skupa sa partijskim i vojnim rukovodstvom i da nas u tom smislu redovito obavještavaš.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar:⁶

⁵ Prva mornarička postaja uspostavljena je 28 decembra 1942 god. u Podgori. Detaljnije o ovome i o uspostavljanju drugih postaja vidi dok. br. 3, 6 i 7.

⁶ Ivica Kukoč-Jordan

BR. 3

PISMO ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE OD 28 DECEMBRA 1942 GOD. POKRAJINSKOM KOMITETU KPH ZA DALMACIJU O FORMIRANJU SEKCIJE ZA RATNU MORNARICU I MORNARIČKIH JEDINICA I NJIHOVIM ZADACIMA¹

STAB IV OPERATIVNE ZONE
SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU

Str. Pov. Br. 9

Dne 28 decembra 1942

Uspostavljanje službe po pitanjima
Ratne mornarice

POKRAJINSKOM KOMITETU K.P.H. ZA DALMACIJU

Rješenjem Vrhovnog štaba NOV i POJ od 18 decembra 1942 g.² u sastavu ovoga Štaba je uspostavljena Sekcija za Ratnu mornaricu, kojoj je svrha da se bavi specijalnim zadacima, naime, vođenjem pomorskih pitanja, mobilizacijom mornaričkog osoblja, uspostavljanjem centra ob. službe po liniji mornaričkih pitanja, kao i organiziranjem pomorskih formacija na oslobođenom dijelu naše obale, te upravljanjem njihovih akcija.

U tu svrhu je već u ovom štabu uspostavljena navedena Sekcija, koja je otpočela svojim radom.³

¹ Original, umnožen na šapirografu, latinicom, nalazi se u arhivi CK SK Hrvatske.

* Vidi dok. br. 1.

³ O početku rada Sekcije, Stab IV Operativne zone dostavio je Vrhovnom štabu NOV i POJ, 24 decembra 1943 godine, sljedeći izvještaj:

»STAB IV OPER. ZONE
SEKCIJA ZA
RATNU MORNARICU

Pov. broj: službeno
dne 24 decern. 1942

**Moli popis svih
mornara**

VRHOVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O.J.

Rješenjem Sekcije za Ratnu mornaricu uspostavljaće se u pojedinim mjestima oslobođenog dijela naše obale postaje Ratne mornarice, koje će se baviti specijalnim zadacima.

U tu svrhu su već iz ove Sekcije danas otposlati u Podgoru dvojica mornaričkih podoficira da uspostave prvu postaju Ratne mornarice Podgora, [narednik Muhtić Stjepan] i podnarednik Franković Ratko u

Da bi se mogla što prije razviti i povećati svoj djelokrug, moli se Pokrajinski komitet K.P.H. za Dalmaciju, da raspiše svim okružnim komitetima na svojoj teritoriji, da preko pojedinih mjesnih komiteta i ob. službe organiziraju rad po sljedećim tačkama:

I. Obavješćavanje ove Sekcije o broju mornara, mornaričkih podoficira i oficira u pojedinim mjestima (uzimati u obzir mornaričke podoficire i oficire bivše Jugoslovenske ratne mornarce, koji su ostali poslije sloma kod svojih kuća, kao i one koji su stupili u hrvatsku mornaricu). Dostavljati podatke pojedinačno o svim mornarima, mornaričkim podoficirima i oficirima: čime su se dosada bavili, kakve su političke orijentacije, kakvih karakternih i moralnih osobina. O eventualnim njihovim istupima i izjavama. Da li su bili organizirani u našim ćelijama i u kojim, o dosadašnjem njihovom radu. Koji su podoficiri i oficiri saradivali sa londonskim agentima i šta su radili. Koji su stupili u italijansku obavještajnu službu i šta su učinili i si.

Ukoliko su mornari, podoficiri i oficiri bili organizirani u raznim grupama Narodno-oslobodilačkog pokreta, izdvojiti ih, i grupisati ih u čisto mornaričke ćelije, koje će se baviti specijalnim zadacima prema uputstvima ove Sekcije. Sve mornarske grupe će biti posredno povezane sa ovom Sekcijom, koja će na taj način moći uskladiti njihov rad.

svojstvu zamjenika prvog. Imenovani drugovi su u pogledu programa njihovog rada dobili tačna uputstva od ove Sekcije.

Obzirom na veliku važnost uspostavljanja ovih postaja Ratne mornarice na oslobođenom dijelu naše obale, kao i na otocima, pa kasnije i u okupiranom dijelu naše obale, ukazuje se potreba brojnijeg mornaričkog osoblja.

Pošto se već od ranije u Narodno-oslobodilačkoj vojsci nalazi stanoviti broj vrijednih drugova, mornaričkih podoficira i mornara, koji bi svojom stručnom spremom mogli bolje poslužiti specijalnim zadacima, moli se Vrhovni štab da raspiše pojedinim potčinjenim jedinicama, da preko Vrhovnog štaba dostave ovoj Sekciji podatke o mornaričkom ljudstvu svojih jedinica prema priloženom obrascu.

Jedinicama koje spadaju pod komandu IV Operat. zone će navedenu okružnicu raspisati ova Sekcija.

Ujedno se moli da se navedenim jedinicama naznači, da u slučaju pozivanja mornaričkog osoblja ovoj Sekciji odmah udovolje.

Prilog: 1

Sef sekcije
Skorpik

(M. p.)

Komandant
Vicko Krstulović«

Original citiranog izvještaja, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SKJ pod reg. br. 2966.

II. Mobilizacija ljudstva Mornarice.

U Narodno-oslobodilačkoj vojsci se već nalazi stanoviti broj mornara i mornaričkih podoficira koji su već ranije stupili u naše redove. Jedna od glavnih zapreka, da veći broj mornaričkog osoblja nije stupio u redove Narodno-oslobodilačke vojske je ta, što nije izobražen i naviknut na kopnenu borbu, koja ga na taj način odbija. Zbog toga treba skrenuti pažnju drugovima Mornarice, da će biti upotrijebljeni prema struci samo za mornaričku službu.

Sa mobiliziranim grupama ljudstva Mornarice formirati postaje Ratne mornarice na oslobođenom dijelu naše obale kao i na otocima, a po mogućnosti i na anektiranom dijelu obale.

Zadaci postaja Ratne mornarice bi bili uz obavještavanje, i vršenje akcija kao: vađenje mina (zbog dostavljanja eksploziva za potrebe N.O. Vojske), postavljanje mina na pomorske rute, napadanje brzim motornim čamcima na neprijateljske brodove kao i vršenje ostalih pomorskih zadataka.

U vezi toga stavljati navedenim postajama na raspoloženje brze čamce naoružane puškomitraljezima i bombama. Predviđa se za kasnije i montiranje malih topova.

U tu svrhu su već iz ove Sekcije otposlata dva mornarička podoficira: narednik Muhtić Stjepan i podnarednik Franković Ratko, da u Podgori uspostave prvu postaju Ratne mornarice.

III. (Važi u prvom redu za anektirane krajeve naše obale).

Obavještavanje ove Sekcije o organizaciji italijanske pomorske ratne službe. O kretanju italijanskih ratnih brodova (naznačiti tip i ime). O brodovima koji stalno stacioniraju u pojedinim lukama. O kursevima patroliranja italijanskih ratnih brodova i trabakula podešenih za ratnu službu. O bazama italijanskih plovnih jedinica. O akcijama italijanskih plovnih jedinica. O kretanju italijanskih aviona u pomorskoj službi, njihove baze i broj. O kretanju konvoja brodova ili trabakula, njihova pratnja, naoružanje. O italijanskim pomorskim postajama i njihovom radu. O italijanskim pomorskim ustanovama, njihovom radu i smještaju. O pomorskim baterijama. O morskim baražama. O organizaciji italijanske obavještajne službe, kao i o svim interesantnim podacima u vezi mornaričkih pitanja.

IV. Nastojati uhvatiti vezu s italijanskim mornarima, podoficirima i oficirima, antifašistički raspoloženim, koji bi se dali upotrijebiti za naše svrhe: obavještavanje, sabotazu itali-

janskog pomorskog aparata kao i kasnije opremanje italijan. ratn. jedinica sa našim ljudima.

V. Obavještanje ove Sekcije po pitanjima trgovačke mornarice, o organizaciji italijanske trgovačke pomorske službe, o broju brodova, njihovom kretanju, o našim organiziranim ljudima na italijanskoj trgovačkoj floti, o njihovom radu i slično.

Sve podatke koje ob. služba već sada posjeduje prema gore navedenim tačkama, treba odmah dostaviti ovoj Sekciji ne čekajući dok se prikupi sav materijal.

Pokrajinski komitet K.P.H. za Dalmaciju se moli, da skrene pažnju okružnim komitetima na veliku važnost ove nove ustanove, te da im naloži da najhitnije porade prema gornjim uputstvima ove Sekcije, kako bi se što prije mogla razviti naša narodna Ratna mornarica, a što je i želja Vrhovnog komandanta druga Tita.

Drugarski Vas pozdravljamo:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Šef sekcije
Škorpik⁴

Politički komesar
Jordan⁵

(M. P.)

⁴ Narodni heroj Velimir Skorpik

⁵ Ivica Kukoč

BR. 4

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE (SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU) OD 6 JANUARA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O PRVIM USPJESIMA JEDINICA RATNE MORNARICE¹

ŠTAB IV OPERAT. ZONE
SEKCIJA ZA
RATNU MORNARICU
Pov. br.: 20
Dne 6-1-43 g.

VRHOVNI ŠTAB
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Br. 52
19.1. 1943 g.

Prvi uspjesi naše
Ratne mornarice

VRHOVNOM ŠTABU N. O. V. i P. O. J.

»31 decembra 1942 g. i 1 januara ove godine naše jedinice² Ratne mornarice su poduzele pomorske akcije u vodama južne Dalmacije. Na pučini je zaplijenjeno u toku ta dva dana šest brodova (trabakula) punih raznovrsne hrane. Svega oko 15 vagona. Hrana je bila namijenjena ustaškim familijama. Brodovi su zaplijenjeni i odvedeni u našu ratnu luku Podgoru.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21—2, k. 7 A.

² Odnosi se na posadu Postaje Ratne mornarice iz Podgore i borce Primorskog voda Bataljona »Vid Mihaljević«.

⁵ O ovim akcijama dostavio je 3 januara 1943 god. Vrhovnom komandantu NOV i POJ izvještaj i Štab Biokovskog bataljona »Vid Mihaljević«. Doslovni tekst tog izvještaja glasi:

»STAB BOKOVSKOG BATALJONA
»VID MIHALJEVIĆ«
3. I. 1943

VRHOVNOM KOMANDANTU N.O.D.V.J.

Partizani Biokova u posljednje vrijeme aktivno učestvuju na moru u borbi sa okupatorima i ustašama. 31. XII. zaplijenili smo 6 brodova sa hranom koja je išla za ustašku vojsku u Omiš i Makarsku. Zaplijenjeno je oko 10 vagona hrane, među kojom smo zaplijenili 60.000 cigara. Šaljemo na poklon vrhovnom komandantu drugu Titu 400 kom. cigara »Ljubuški« i obećajemo da ćemo i dalje voditi aktivnu borbu

Štab IV Operat. Zone
Sekcija za
RATNU MORNARICU
Dov. br.: 20
Dne, 6 - I + 43 g.

МНО. СМЕР. А
В. В. В.
В. В. В. В. В. В. В. В. В.
В. В. В. В. В. В. В. В. В.
В. В. В. В. В. В. В. В. В.

БРХУ... 15
ПОЛКЕ
НАПОМЕНЕ
И...

Prvi uspjesi naše
RATNE MORNARICE

ВРХОВНОМ ШТАБУ Н.О.В. i П.О.В. 1943

"31. decembra 1942 g. i 1. januara ove godine, naše jedinice Ratne Mornarice su poduzele pomorske akcije u vodama južne Dalmacije. Na pučini je zaplijenjeno u toku ta dva dana šest brodova (trabakula) punih razno- vrane hrane. Svega oko 15 wagona. Hrana je bila namijenjena ustaškim fa- milijama. Brodovima su zaplijenjeni i odvedeni u našu ratnu luku Pod- goru.

Dana 1. januara je jedan talijanski ratni brod bombardirao našu Ratnu luku Podgoru, ispalivši svega oko 60 granata. Pod vjerenim arti- ljerijske vatre i mitraljeske vatre pokušao je da iskrci čamac jedan dio posade, koja je imala zadatak da povrati zaplijenjene brodove i hranu. Naši hrabri borci su pustili čamac da se približi obali na 40 metara, a otve- rivši vatru iz pušaka odbili ga, nanijevši mu gubitke od dva mrtva i više ranjenih.

Na naše strane nije bilo gubitaka, osim što je jedan od esvo- jenih brodova oštećen."

Prednje se dostavlja radi znanja i radi objavljivanja.

Ujedno se ovim ponovo potvrđuje potreba barem dva protutan- kovska tora sa potrebnom količinom municije i izvrježbanim ljudstvom.

Sart. fašizmu - Sleloča naredu !

DET SEKCIJE :

[Handwritten signature]

KOMANDANT :

[Handwritten signature: Ficko Kestelov]

Prvog januara je jedan talijanski ratni brod⁴ bombardirao našu ratnu luku Podgoru, ispalivši svega oko 60 granata. Pod zaštitom artiljerijske i mitraljeske vatre pokušao je da iskrca čamcem jedan dio posade, koja je imala zadatak da povrati zaplijenjene brodove i hranu. Naši hrabri borci su pustili čamac da se približi obali na 40 metara, a otvorivši vatru iz pušaka odbili ga, nanijevši mu gubitke od dva mrtva i više ranjenih.

Sa naše strane nije bilo gubitaka, osim što je jedan od osvojenih brodova oštećen«.

Prednje se dostavlja radi znanja i radi objavljivanja.

Ujedno se ovim ponovo podvlači potreba barem *dva protutenkovska topa sa potrebnom količinom municije i izvoježbanim ljudstvom.*

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

SEF SEKCIJE:
Škorpik⁵

KOMANDANT:
Vicko Krstulović

na moru i kopnu sve dok i posljednjeg okupatora istjeramo iz naše zemlje.

Drugarski Te pozdravlja

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

ZA STAB BOKOVSKOG BATALJONA

Polit, komesar:
Jozo Tomašević«

(M. P.)

Original citiranog izvještaja, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivi V.I.I. pod reg. br. 4–2, k. 7 A.

O ovim akcijama vidi i dok. br. 6, 7, 196, 197 ove knjige i Zbornik tom V, knj. 11, dok. br. 70.

¹ Odnosi se na remorker R.D. (minolovac) »Pašman« (vidi dok. br. 197).

⁵ Velimir

BR. 5

PREDLOG ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE (SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU) OD 6 JANUARA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O UVOĐENJU ZASTAVE RATNE MORNARICE¹

STAB IV OPERAT. ZONE	² VRHOVNI STAB
SEKCIJA ZA	NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
RATNU MORNARICU	I PARTIZANSKIH ODREDA
Broj: 21	JUGOSLAVIJE
Dne 6-1-43	Br. 54
	8-1-1943 g.

Zastava Ratne mornarice

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ

Ratne mornarice svih zemalja imaju svoju posebnu zastavu, koja se po nečemu uvijek razlikuje od ostalih zastava te zemlje.

Pošto već dolazi do sporadičnih akcija naših nadvodnih jedinica, djelovalo bi vrlo jako u propagandnom pogledu kad bi ti prvi naši brodići vijali zastavu **naše Ratne mornarice**.

Uostalom, i stara časna pomorska tradicija zahtijeva da se za vrijeme samog čina akcije mora na brodu istaknuti ratna zastava.

Zato predlažemo da se uspostavi zastava naše Ratne mornarice.

Pošto se Jadranskim Morem ponose svi narodi Jugoslavije, smatramo da bi ta zastava morala biti zajednička za sve narode Jugoslavije, a to su jugoslovenske boje — plavo, bijelo i crveno, koju bi krasila crvena zvijezda sa sidrom, znakom naše Ratne mornarice. Smatramo da bi ta zastava bila najpogodnija da, vijučći se na našim brodovima koji će poslije pobjede ploviti čitavim svijetom, prikazuje zajednički simbol hrabrih naroda Jugoslavije.

Ukoliko bi Vrhovni štab imao manjih ili većih izmjena u tom pogledu, molimo da to učini, i da donese rješenje, kako

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12.—2, k. 7 A.

² Pečat prijema

bi ih ova sekcija mogla izraditi i otposlati pojedinim mornaričkim postajama.³

SMRT FAŠIZMU – SDOBODA NARODU!

Prilog: skica

SEF SEKCIJE:
Škorpik

(M. P.)⁴

KOMANDANT:
Vicko Krstulović

BR. 6

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE (SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU) OD 8 JANUARA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE DALMATINSKE NOU BRIGADE O FORMIRANJU POSTAJA RATNE MORNARICE¹

STAB IV OPERAT. ZONE
SEKCIJA ZA
RATNU MORNARICU
Str. pov. br.: 24
Dne 8-1-43

Uspostavljanje postaja
Ratne mornarice

ŠTABU IV DALMATINSKE UDARNE BRIGADE⁵

Uspjesi plovnih jedinica naše Ratne mornarice u vodama Južne Dalmacije su naišli na velik propagandni odjek.³

³ Vidi dok. br. 162 – depešu 214.

⁴ Okrugli pečat: Stab Četvrte operativne zone narodnooslobodilačkih i partizanskih odreda Jugoslavije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3-1, k. 7.

² Ova brigada je formirana 7 januara 1943 god. u s. Sošić (pl. Biokovo) od Biokovskog bataljona »Vid Mihaljević« i novopridošlih boraca, a februara 1943 god. ušla je u sastav Devete dalmatinske divizije. Detaljnije o formiranju ove brigade vidi Zbornik tom II, knj. 7, dok. br. 53, tom V, knj. 10, dok. br. 94, knj. 11, dok. br. 47 i dok. pod reg. br. 12-2, k. 1491 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ O uspjesima partizana u borbi na moru u tom periodu vidi dok. br. 1, 4, 196 i 197 ove knjige i knjigu »Dejstva na Jadranu u Narodnooslobodilačkom ratu« od kapetana korvete Jovana Vasiljevića, Vojno delo, Beograd, 1957.

Da bi se pojačala planska djelatnost naše narodne Ratne mornarice, Stab IV Udarne brigade će odmah poduzeti sljedeće:

Izdvojiti će iz svojih jedinica oko 35 boraca, hrabrih drugova, mornara, koji su oduševljeni za gusarske akcije, i od njih formirati tri postaje Ratne mornarice, i to u mjestima: Igrane, Drvenik i Baška Voda.⁴

U svako mjesto odaslati deset mornara-partizana, koji će sačinjavati posadu dotične postaje Ratne mornarice.

Navedene mornare-partizane poslati kompletno sa oružjem, tako da svaka postaja ima po jedan puškomitraljez ili mitraljez. Za vođu postaje Ratne mornarice Igrane odrediti druga Frankovića (biv. podnar. jugosl. rat. morn.), vođa postaje Ratne mornarice Podgora ostaje drug Muhtić, a za vođu postaje Ratne mornarice Drvenik⁵ i Baška Voda odrediće taj Stab dvojicu najboljih i najinicijativnijih mornara-partizana.

Posadu postaje Ratne mornarice u Podgori popuniti na brojno stanje – deset.

Tako će, za sada, biti organizirane na oslobođenom dijelu naše obale Južne Dalmacije četiri postaje Ratne mornarice sa posadom po deset mornara-partizana sa jednim automatskim oruđem, i to redom u: Baškoj Vodi, Podgori, Igranima i Drveniku.

Tim formacijama neće IV Dalm. udar. brigada biti oslabljena, jer ona i onako mora da od svoje glavnine odvoja jedan dio svojih efektiva za čuvanje obalnog pojasa. Tu ulogu će, uz ostale, preuzeti posade postaja Rat. mornarice.

Isto tako će te posade biti stavljene na raspoloženje tamošnjem Štabu za kooperativne operacije.

Posade navedenih postaja će u administrativnom i odgovornom pogledu biti upućene na ovu sekciju, od koje će dobiti i tačna uputstva.

U opskrbnom i stambenom pogledu će biti upućene na pomoć tamošnjeg Štaba. Svima mornarima-partizanima, po mogućnosti, dodijeliti mornarska tamna odijela, a u nedostatku toga, svakako, mornarsku kapu sa peterokrakom zvijezdom i natpisom »Ratna mornarica«.

Kad se prikupi detaljan ob. materijal po liniji mornaričkih pitanja, vođe postaja će dobivati tačna uputstva od ove sekcije, kao i sve pomorske karte i materijal.

⁴ Formirane su samo dvije postaje Ratne mornarice, i to: u Podgori i Igranima, dok u Baškoj Vodi nije, jer je tamo još bio neprijatelj (vidi dok. br. 7 i 8).

⁵ U Drveniku nije formirana postaja Ratne mornarice, nego se u njemu nalazilo jedno odjeljenje iz sastava čete formirane u Igranima.

Za sada će biti zadaci postaja:

- 1) Uspostavljanje legalne pomorske vlasti, koliko ratne, toliko i civilne.
- 2) Kontrola nad svim (našim i neprijateljskim) pomorskim prevoznim sredstvima u vodama Južne Dalmacije.
- 3) Osiguranje našeg prometa (uz obalu i prema otocima).
- 4) Obalna odbrana.
- i 5) Pomorske akcije gusarskog stila, po kanalu i otocima.

Za akcije su već od Vrhovnog štaba NOV i POJ zatražena dva protukulna topa sa posadom, koji će se upotrebljavati za obalnu odbranu, kao i za pomorske akcije.⁶

Ujedno se skreće pažnja na našu pomorsku terminologiju: mjesto desetina ili grupa mornara kazati – posada.

„ borac kazati – mornar-partizan

„ vodnik – vođa

„ selo Podgora – ratna luka Podgora

„ naš brod – plovna jedinica naše Ratne mornarice,

zatim: uploviti, isploviti, patrolirati – brod je pristao, brod je opremljen itd.

Imenovane postaje sačinjavaju sklop Ratne mornarice Južne Dalmacije. U toku će biti formirani sklopovi Ratne mornarice Srednje i Sjeverne Dalmacije, kao i Hrvatskog Primorja.

Uskoro će biti odobrena i zastava naše Ratne mornarice.⁷

Prednje se dostavlja na tačan i hitan postupak.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

NAČELNIK ŠTABA:
Škorpik⁸

ŠEF SEKCIJE:
Škorpik⁹

KOMANDANT:
Vicko Krstulović

(M. P.)

⁶ Dobijen je samo jedan top i iz tehničkih razloga nije se mogao postaviti na brod, već je upotrijebljen kao prvi top partizanske obalske artiljerije, koji je dejstvovao sa puta u blizini s. Drašnice.

⁷ Vidi dok. br. 5.

⁸ Josip

⁹ Velimir

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVORTE OPERATIVNE ZONE (SEKCIJA ZA RATNU MORNARICU) OD 13 JANUARA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O USPOSTAVLJANJU POSTAJA RATNE MORNARICE, ZAROBLJAVANJU NE-PRIJATELJSKIH BRODOVA I REAKCIJI TALIJANSKE VOJSKE¹

STAB IV OPERAT. ZONE
SEKCIJA ZA
RATNU MORNARICU
Str. pov. br.: 27
Dne 13-1-43

Izvještaj Ratne
mornarice.

VRHOVNOM ŠTABU NOV i POJ

U našoj luci Podgori je 28 decembra proš. god. uspostavljena postaja Ratne mornarice, čiju posadu, za sada, sačinjavaju pet mornara-partizana.² Oni su već proputovali čitavu obalu od Podgore do Gradca da, prema uputstvima ove sekcije, organiziraju legalnu pomorsku vlast, koja će voditi kontrolu nad svim pomorskim prometnim sredstvima u vodama Južne Dalmacije.

Kod naroda su naišli na veliko razumijevanje i jaku podršku. Već su na staru i novu godinu izvršene naoružanim ribarskim motornim čamcima pomorske akcije uz pomoć partizana Biokovskog bataljona. Zaplijenjeno je šest brodova, na kojima se našlo oko 140.000 kilograma hrane (kukuruz, pasulja, krompira, tjestenine i dr.). Hrana je bila namijenjena ustaškoj vojsci i raznim ustašama švercerima. Te brodove je prihvatila postaja Ratne mornarice u Podgori. Za jedan dan je sva hrana, uz pomoć stanovništva, bila prebačena na sigurno mjesto.

Četiri broda su poslije dva dana puštena privatnicima sa prijetnjom da više ne smiju raditi za okupatora i njihove slugе. Jedan brod je talijanskom granatom oštećen, a šesti,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1491.

² O uspostavljanju i akcijama ove postaje vidi dok. br. 2, 3, 4, 6, 196 i 197.

najbolji, je rekviriran³ od postaje Ratne mornarice Podgora za potrebe naše Ratne mornarice. Brzina mu je oko 9 nautičkih milja na sat.

Prvog januara je jedan talijanski ratni brod tri sata bombardirao našu ratnu luku Podgoru. Pod zaštitom art. i mitralj. vatre je pokušao da povрати zaplijenjene brodove, ali je uz gubitke odbijen.

Najjača talijanska reakcija⁴ je bila 5 januara, kad su šest ratnih brodova, pod jakom artiljerijskom i mitraljeskom vatrom, u tri navrata pokušali da se iskrcaju u Podgori i Igranima, da ih opljačkaju, razbiju, popale, pokolju i odvedu u internaciju. Ali su ih borci Biokovskog bataljona sa mornarima odbili uz gubitke. Brodovi su pušteni blizu, a zatim je otvorena mitraljeska paljba. Culo se kako meci lupetaju po brodskim limovima i kako talijanski razbojnici padaju na palubu.

Ne prođe nijedan dan a da talijanski ratni brodovi ili avioni, u svom nemoćnom bijesu, ne bombardiraju koje od naših primorskih sela.

Prema nekim izvještajima, na talijanskim ratnim brodovima su ukrcani i četnici, koje oni upotrebljavaju za svoje svrhe.

Iz gornjega se vidi da i najmanja naša akcija izaziva deseterostruku talijansku bijesnu reakciju. Postoji opasnost da će talijanski gadovi i pokušati da na pojedinim mjestima iskrcaju jače odrede četnika. U tom slučaju oni ne bi imali namjeru da tu i ostanu, jer se ne bi mogli održati (iz Makarske su otišli, jer su se u našoj blizini osjećali nesigurnima). Oni bi to uradili: da opljačkaju ono što se još daje opljačkati, i da iz osвете naprave zvjerstva.

U vezi toga će drug Veljko Škorpik preksutra otići za Južnu Dalmaciju da organizira **Odred Ratne mornarice Južne Dalmacije**.[®] Odred će sačinjavati posade **postaja Ratne mor-**

³ Odnosi se na motorni jedrenjak »Evropa«, koji je dobio ime »Partizan I«.

⁴ O ovoj reakciji vidi dok. br. 201 ove knjige i tom V, knj. 11, dok. br. 47 i 70.

⁵ Odnosi se na Prvi mornarički odred, koji je formiran u Podgori od Četvrte čete Bataljona »Vid Mihaljević«. Prema raspoloživim dokumentima, nije se mogao utvrditi tačan datum formiranja ovog odreda. Najvjerovatnije je da je Prvi mornarički odred formiran januara 1943 god. Iz članka J. Vasiljevića: Kad je formiran Prvi mornarički odred, objavljenog u Vojnom istoriskom glasniku br. 1/1955 god., proizilazi da je pomenuti odred formiran 23 januara 1943 god.

Brojno stanje Odreda iznosilo je 150 boraca, koji su, po četama, bili raspoređeni u Tučepima, Podgori i Igranima. Polovinom februara

narice⁶ koje će biti uspostavljene u svim primorskim mjestima od Baške Vode do Gradca. Odred će biti sastavljen djelomično od izučenih mornara, koji se nalaze u bataljonima IV Dalmatinske brigade, a drugi dijelom od mornara, primoraca i otočana, koji će se u tu svrhu što prije mobilisati. Svaka postaja R. M. će imati svog vođu i svoj sektor djelovanja.

Glavni zadatak Odreda R. M. Juž. Dalmacije će biti odbrana obale. Slobodan dio naše obale treba pod svaku cijenu odbraniti. Ne dozvoliti neprijatelju upad i pljačku. Tu ulogu će preuzeti formacije naše Ratne mornarice. U vezi toga će se dati izraditi mornarske kape sa crvenom zvijezdom, tako da će ti mornari-partizani i svojom vanjštinom prikazivati jedan novi rod naše narodne vojske, našu Ratnu mornaricu. Ta formacija treba da bude i propagandnog karaktera. Naime, s time će se isticati da našu obalu brane naši mornari. Taj oslobođeni dio obale treba da bude baza koja će se vremenom sve više širiti.

Drugi zadaci postaje Ratne mornarice bi bili:

Uspostavljanje naše, zakonite, pomorske vlasti na tom dijelu obale, koliko ratne, toliko i civilne. Kontrola nad svim (našim i neprijateljskim) pomorskim prevoznim sredstvima u vodama Južne Dalmacije. Osiguranje našeg prometa uz obalu i prema otocima, i vršenje pomorskih akcija, gusarskog stila, po kanalu i otocima.

Odred R. M. Juž. Dalm. će biti orijentiran prema moru, tako da će IV Dalmatinska brigada, sa svim svojim dijelovima, moći biti upravljena u drugim pravcima.

Po prikupljanju detaljnog ob. materijala po liniji mornaričkih pitanja, ova sekcija će vođama postaja davati tačna uputstva u pogledu pravca njihovog rada.

Zatim će drug Veljko,⁷ uz pomoć partiskih i vojnih organizacija na tom terenu, organizirati ob. službu po liniji mornaričkih pitanja, organizirati mobilizaciju otočana u Odred Ratne

1943 god., tj. po ukidanju Sekcije za Ratnu mornaricu.. za komar "anta Odreda postavljen je Velimir Škorpik. Prvi mornarički odred djelovao je do početka marta 1943 god., kada se, zbog vojničke situacije u Makarskom Primorju, povukao na D. Biokovo, gdje je reorganizovan i preimenovan u Biokovski NOP odred (vidi dok. br. 281-11, k. 1101-A u arhivi Vojnog istoriskog instituta). Prema izjavi kapetana fregate Ratka Frankovića, pod konjandom ovog (Biokovskog odreda) nalazio se i jedan mornarički vod u Podesori sa komandirima Ljubinkom Vodanovićem i komesarom Nikolom Velom.

• O formiranju postaja Ratne mornarice vidi objašnjenje 4 uz dok. br. 6.

⁷ Velimir Škorpik

mornarice, i ispitati mogućnost stvaranja postaja Ratne mornarice na otocima i poluotoku Pelješcu.

Obala od Podgore do Zaostroga će se spojiti telefonskom linijom, a po mogućnosti i sa Sućurjem na otoku Hvaru. Time bi izvidnička služba bila vrlo dobro organizirana.

Zatim će se ispitati šta je sa oficirima i podoficirima hrvatske mornarice u Makarskoj, koji su uhapšeni poslije mornarske akcije u Makarskoj 1 decembra pr. god.⁸ Pokušati izmijeniti naše simpatizere.

Na Rogozničkom terenu (anektirani dio obale) predviđeno je formiranje jedne postaje Ratne mornarice sa specijalnim zadacima. Isto tako, u Sjevernoj Dalmaciji i Hrvatskom Primorju je u planu da se organizira služba po pitanjima mornarice.

Drugarski vas pozdravljamo našim borbenim pozdravom:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

SEF SEKCIJE:
Škorpik

KOMANDANT:
Vicko Krstulović

(M. P.)

⁸ Radi se o bjekstvu Škorpika i njegovih drugova iz Makarske, kojom prilikom je iz vojnih magacina uzeta veća količina pušaka, municije i odječne opreme. Talijani su poslije ove akcije sve oficire i podoficire hrvatske mornarice odveli u Split (vidi tom V, knj. 10, dok. br. 135).

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DALMATINSKE NOU DIVIZIJE OD 14 FEBRUARA 1943 GOD. VRHOVNOM ŠTABU NOV I PO JUGOSLAVIJE O NAPADU POSADE POMORSKE POSTAJE IGRANE NA TALIJANSKI RATNI BROD¹

STAB
IX DALMATINSKE NOU DIVIZIJE

Op. br. 2
Dne 14. febr. 1943

VRH. ŠTABU NOV i PO JUGOSLAVIJE
GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dne 7. ov. mjes. imala je naša Ratna mornarica prvu borbu sa neprijateljem.

Toga dana oko 9 časova izvidnička služba Odreda Ratne mornarice primijetila je približavanje talijanskog ratnog broda² prema Zaostrogu.

Odmah je alarmirana posada pomorske postaje Igrane, koja je zauzela već za takve slučajeve predviđene položaje. Naši mornari su ostali nezapaženi. Brod je pušten u neposrednu blizinu, a zatim je otvorena puščana vatra. Na neprijateljskom brodu je nastupilo komešanje, brod se je udaljio, te je ponovno pokušao približiti se obali pod zaštitom artiljerijske i mitraljeske vatre.

Naši hrabri mornari nisu napuštali svoj položaj već su ponovno otvorili vatru kada se je brod približio. Ratni brod je zatim otplovio da iskrca svoju posadu u Drveniku, ali je i tamo naišao na naše mornare, koji su ga, uprkos jakoj artiljerijskoj i mitraljeskoj vatri, odbili.

Prema provjerenim podacima, koji su naknadno dobiveni, naši mornari su na neprijateljskom ratnom brodu ubili tri Talijana-i nekoliko ih ranih. Među ubijenim je i zloglasni komandant **Gregoretti**.³ On je bio komandant luke Metković. Terorizirao je naše pomorce. Po njegovoj inicijativi su se vršile mnoge pljačke na našoj obali. Smrt toga razbojnika veoma je povoljno odjeknula među našim primorskim narodom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik,
Škorpik Josip

(M. P.)⁴

Komandant,
Vicko Krstulović

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7-2, k. 8.

² Odnosi se na »NAP 2«.

³ Bruno

* Okrugli pečat: Stab Četvrte operativne zone Hrvatske. Divizija je upravo tada formirana i nije još imala svoj pečat.

BR. 9

IZVOD IZ NAREDBE ČETVRTE OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19 SEPTEMBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU OBALSKE KOMANDE I DRUGIH POMORSKIH JEDINICA¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE
Br
Dne 19. septembra 1943.

ŠTABU OBALSKE KOMANDE
(za druga Velimira Skorpika)²

III.

U cilju zaštite oslobođenog dela morske obale od neprijateljskog napada,³ zatim u cilju kolaboracije pomorskih jedinica sa trupama u njihovim akcijama na kopnu, obrazovat će se »**Obalska komanda**« sa sedištem u Splitu.⁴ U sastav Obalske komande ući će »Flotila naoružanih brodova«, sve obalske baterije na istočnoj obali Jadrana i na otocima, kao i jedinice pomorskog vazduhoplovstva. U tom cilju

n a r e đ u j e m o :

1. — *Štab obalske komande:*

Komandant drug Skorpik Velimir, zamenik drug Bradičić.⁵ Politkomesar odredit će se naknadno.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18—1, k. 1491. Tačnicama je označen ispušteni dio teksta, koji se ne odnosi na formiranje pomorskih jedinica. Dokumentat je objavljen u cjelini u tomu V, knj. 19, pod br. 102. Da bi se čitaocima omogućilo hronološko praćenje događaja u razvoju Mornarice, Redakcija, pored ovog, objavljuje i nekoliko već objavljenih dokumenata u tomu V koji imaju veze sa ovom građom.

² U originalu napisano crnim mastilom.

³ Po kapitulaciji Italije, Nijemci su sa dvije divizije (114 lovačka i 7 SS »Princ Eugen«) upravili svoje napade prema oslobođenom Splitu i lukama Zadru i Šibeniku, sa ciljem da tamo osujete razvoj NOB-e. da razoružaju talijanske divizije i spriječe eventualno iskrcavanje saveznika na obalu.

⁴ Ova komanda je 29 septembra 1943 god. preformirana u Komandu flote naoružanih brodova, koja je dejstvovala do formiranja Mornarice NOV i PO Jugoslavije, tj. do 24 oktobra 1943 god. (vidi dok. br. 20 i 41).

⁵ Ljubo

U nadležnost Štaba Obalske komande spada oprema i upotreba plovnih borbenih jedinica, zatim upotreba obalske artilerije i pomorskog vazduhoplovstva.

Štab Obalske komande neposredno je potčinjen Štabu IV Operativne zone, od koga će primati direktive za rad.

Štab Obalske komande nastojat će da se sve obalske baterije što pre osposobe za dejstvo i da se osposobe i radio-telegrafske i signalne stanice.

2. – *Komanda flotile naoružanih brodova:*

Komandant drug Podboj,⁶ zamenik drug Armanda.⁷ Politkomesar odredit će se naknadno.

Komanda Flotile naoružanih brodova potčinjena je Štabu Obalske komande. Pronalazi plovne objekte podesne za borbu na moru, oprema ih, mobilize potrebne posade brodova i snabdeva brodove svima potrebama.

3. – *Obalska artilerija*

Po naređenju ovoga Štaba od 17. ov. mes. sve obalske baterije uzeo je privremeno pod svoju komandu drug Vuk Nikolić, kapetan tvrđavske artilerije.

Obalska artilerija stoji pod komandom Obalske komande. Komandni kadar odredit će se naknadno.

4. – *Hidroavkm*

sa pilotima stoji na raspolaganju Obalskoj komandi. Za izvršenje izvesnih zadataka dobivat će naloge i od Štaba IV Operativne zone neposredno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar.

Kukoč

Zamenik komandanta,

Milić

Komandant I Prolet, diviz.

Generalmajor

K. Popović

(M. P.)⁸

¹ Franc

⁷ Adam

⁸ Okrugli pečat: kao' u zaglavlju.

BR. 10

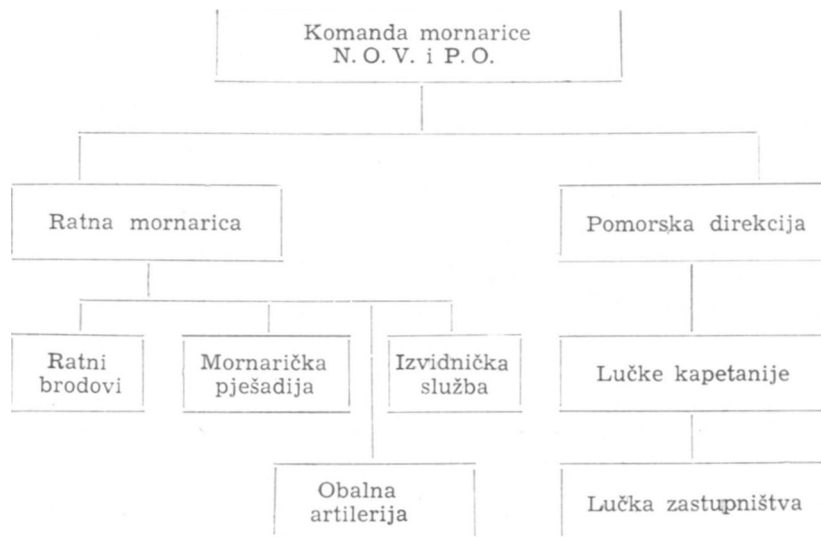
PREDLOG KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 19 SEPTEMBRA 1943 GOD. KOMANDANTU TRINAESTE NO DIVIZIJE O PRIVREMENOJ ORGANIZACIJI I FORMACIJI KOMANDE MORNARICE¹

KOMANDA MORNARICE N.O.V. I P.O.²

Broj 6
19. IX. 1943

KOMANDANTU XIII DIVIZIJE

Na osnovu primljenog naređenja predlažem sljedeću privremenu organizaciju i formaciju Komande Mornarice NOV i PO.:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—1, k. 2020.

² Ova komanda formirana je 9 septembra 1943 god., a nekoliko dana kasnije dobila je naziv »Komanda Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru«. Naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske br. 27 od 24 septembra 1943 god. zvanično je ustrojena i određene joj granice nadležnosti. Formiranjem Štaba Mornarice NOV i PO Jugoslavije, 24 oktobra 1943 god., ona dobija naziv: Prvi pomorsko-obalski sektor, sa granicama od Monfalkone (Tržič) do otoka Raba. Prilikom reorganiza-

Mornaricu N.O.V. i P.O. sačinjava Ratna mornarica i Pomorska direkcija. Jedan i drugi dio podređeni su Štabu Mornarice N.O.V. i P.O.

Ratna mornarica sastoji se od:

- ratnih brodova
- mornaričke pješadije
- obalne artilerije
- izvidničke službe

Pomorska direkcija sastoji se od:

- direkcije i
- lučke egzekutivne službe koju sačinjavaju
 - lučke kapetanije,
 - lučka zastupništva,
 - pomorski svjetionici,
 - patrolni ribarski brodovi.

Štab Mornarice N.O.V i P.O. ima sljedeću formaciju:

- komandant:
- komesar:
- zamjenik:
- operativni oficir:
- intendant:
- referent saniteta:
- artileriski oficir:
- torpedno-miner. of.:
- radiotelegraf. signal, of.:
- mašinski oficir:

Štabu je pridodato pomoćno ljudstvo za pisare, telefoniste, kurire i bolničare za ambulantu.

Štab Mornarice komanduje, upravlja i oprema svim potrebama Ratnu mornaricu. Za opremu i ishranu ima intendanturu, a šef intendanture je intendant Štaba Mornarice N.O.V. i P.O. kojem je dodeljeno potrebno ljudstvo za brodarske, pogonske i opskrbenne potrebe i za naoružanje. Intendantura tijesno saraduje sa artileriskim i mašinskim oficijerom za sve potrebe po odnosnim granama opreme.

Ratni brodovi:

Za sada ima:

– Jedan borbeni čamac – »Partizan I«, rekviriran na Sušaku;

cije Mornarice NOVJ, 10 novembra 1943 god., od ovog sektora postaju dva, i to: Prvi pomorsko-obalski sektor od Soče do Linskog kanala i Drugi od Linskog kanala do o. Pašmana i Jablanca. Prvi pomorsko-obalski sektor nije mogao biti uspostavljen u to vrijeme, jer je čitavu teritoriju neprijatelj čvrsto držao u svojoj vlasti (vidi dok. br. 12, 16 i 68 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 45, 100 i 142).

– Tunolovac »Jadran« (privatno vlasništvo) od cca 30 tona, mobiliziran u Crikvenici, [nazvan] »Partizan II«;
– Tunolovac »Marijan« (privatno vlasništvo) od 20 tona, mobiliziran u Crikvenici, [nazvan] »Partizan III« – od kojih je »Partizan II« i »III« u formiranju.

Posada »Partizana I« sastoji se od komandanta i 5 članova posade. Naoružanje: 1 teški i 2 puškomitraljeza.

Posada »Partizana II« sastoji se od komandanta i 20 članova posade. Naoružanje: 2 teška i 2 puškomitraljeza.

Posada »Partizana III« sastoji se od 15 članova posade. Naoružanje: 2 teška i 2 puškomitraljeza.

Prema potrebi može se mobilizirati 1 parobrod kojeg naoružati sa 1–47 m/m topom, 2 teška mitraljeza i 4 puškomitraljeza. Instalacija izvršila bi se u brodogradilištu Kraljevica. Parobrod trebalo bi opremiti sa radiostanicom.

Mornarička pješadija:

U formiranju su 4 čete, od kojih jedna mitraljeska. Nakon formiranja, čete bi se dislocirale:

- 1. četa na Krku
- 2. četa u Kraljevici
- 3. četa na Cresu
- 4. četa (mitraljeska) u Crikvenici spremna za prebacivanje kamo treba.

Jačina svake čete je 100 boraca.

Naoružanje 1, 2 i 3 čete: puške i puškomitraljezi; svaka desetina . . . mitraljeza. Mitraljeska četa (4 četa) . . . teška . . .³

Izvidnička služba:

- 1) Radiostanica za Komandu Mornarice.
- 2) Izvidničke stanice se formiraju:
 - u Omišlju
 - u Baški
 - u Rabu
 - na Cresu.

Svaka izvidnička stanica ima komandira i 5 izviđača. Oprema: telefon, heliograf, ručni reflektor na akumulatore, 1 puškomitraljez i puške.

Po potrebi moći će se izvidničke stanice otvarati i na ostalom teritoriju koji bude oslobođen.

Obalna artilerija:

Na svim glavnim pasažima trebalo bi postaviti flankirne baterije. Za sada dolazi u obzir:

Rt Dubno u Tihom kanalu,

³ U originalu nedostaje tjro.i mitraljeza.

Baška u Senjskim vratima,
Kota Sv. Vid na Cresu (kod otoka Plavnika),
Rt Prestenica na Cresu u Farezinskom kanalu.
Za formiranje potrebni su topovi i ljudstvo. Mogli bi se
upotrijebiti topovi koji se nalaze na Cresu i u Baški.

Prevozna sredstva:

Na moru: dva motorna čamca,
Na kopnu: 1 motocikl i 2 automobila.

II) Stab Mornarice upravlja sa cjelokupnim pomorskim
saobraćajem preko Pomorske direkcije.

Zadatak Pomorske direkcije je:

- da upravlja lučko-egzekutivnom službom i lučkim
personalom;
- da se stara za bezbjednost plovidbe;
- da vodi nadzor nad pomorskim brodarstvom i da od-
ređuje pomorski saobraćaj i upotrebu brodova;
- kontrola pomorskog ribarstva.

Svaka navedena služba vršiti će se po propisima bivše
jugoslovenske pomorske uprave ukoliko nisu u suprotnosti sa
radom i načelima N.O.V. i P.O.

Pomorska direkcija sastoji se od šefa i potrebnog perso-
nala za obavljanje navedenih zadataka.

Za lučko-egzekutivnu službu u lukama postoje lučki uredi
i to za veće luke, kao Rijeka – Sušak, lučka kapetanija I reda,
a za ostale luke lučke kapetanije II reda i lučka zastupništva.

Lučke kapetanije II reda podređene su kapetanijama
I reda, a lučka zastupništva kapetanijama II reda.

Na oslobođenom teritoriju nalaze se:

1) Lučka kapetanija I reda Sušak – Rijeka

2) Lučke kapetanije II reda:

- Bakar
- Crikvenica
- Senj
- Krk
- Rab
- Cres

3) Lučka zastupništva:

- Kraljevica (podređena 1. k. Bakar)
- Selce
- Novi (podređeni 1. k. Crikvenica)
- Sv. Juraj
- Jablanac (podređeni 1. k. Senj)
- Karlobag
- Malinska

- Vrbnik ! (P^određeni L k. Krk)
- Baška
- Aleksandrovo

J (podređeni 1. k. Rab)

4) Na teritoriju koji se bude oslobađao otvarati će se postepeno lučki uredi.

5) Na čelu lučke kapetanije I i II reda stoji komandant luke, a na čelu zastupništva upravitelj. Komandanti luke i upravitelji zastupništva postavljaju se iz redova lučkih službenika.

U lučkoj kapetaniji I reda pored komandanta postoji i komesar.

Svaka kapetanija ima potrebni broj lučkih službenika za obavljanje službe.

Osoblje u lučkim kapetanijama i zastupništvima postavlja Stab mornarice u saglasnosti sa M.O.O.

Za sada, da lučka služba ne bi stala, lučko osoblje koje se nije ogriješilo o borbu N.O.V. i P.O. ostaje na svojim mjestima.

III) Podaci o Trgovačkoj mornarici na oslobođenom području (Ovi su podaci zasada približni za motorne jedrenjake radi teškoća veza) i njihovoj upotrebi:

1) Parobrodi:

Ima 4 putničko-teretna parobroda i jedan teretni Jadranske plovidbe Sušak. Svaki ima cca 230 Brt. Nosivost putničko-teretnih je oko 10 vagona tereta i oko 300–350 ljudi. Brzina je 10 pomorskih milja. Pogon na kameni ugljen. Upotreba: za pomorske pruge i kao pomoćni krstaši.

2) Motorni jedrenjaci:

Na oslobođenom teritoriju primorja po raznim lukama ima oko 30 motornih jedrenjaka, nosivosti od 15–30 Brt. Pogon na naftu. Brzina 6–8 morskih milja.

Mogu se upotrebljavati za prenos ljudstva i materijala i za pomorske pruge na manjim relacijama.

3) Ribarski motorni brodovi:

Ima ih oko 20, većih i manjih. Pogon na naftu, brzina 6–8 morskih milja.

Upotrebljivi za ribolov, a po potrebi za prebacivanje ljudstva i materijala.

4) *Motorni čamci:*

Ima ih po raznim lukama oko 20. Pogon benzin. Brzina 7–8 morskih milja. Upotrebljivi za službu veze na moru.

5) *Zalihe pogonskog materijala:*

– ugljena 120 tona za svih 5 parobroda za 5–6 dana vožnje kad bi bili stalno u vožnji

– nafte 900 kg.

– benzina 1600 kg.

– ulja 1060 kg.

Kad zalihe pogonskog materijala budu iscrpljene, snabdijevanje ugljenom može se vršiti iz ugljenokopa Kol. .⁴ na Pagu, samo bi trebalo da M.O.O. odmah počne iskopavati ugljen. Ugljen je do sada iskopavao okupator.

Naftom, benzinom, ugljenom trebalo bi da snabdijevanje vrši N.O.V. i P.O. bilo iz svojih skladišta bilo putem rekvizicije.

Nafte ima za 24 sata neprekidnog pogona kad bi svi motorni brodovi bili upotrijebljeni za evakuaciju i prevoz materijala. Benzina ima za 40 sati neprekidnog pogona.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

**KOMANDANT
Bonaci***

(M. P.)⁶

* Kolan

⁵ Juraj

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 11

**NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTE OPERATIVNE ZONE OD 21
SEPTEMBRA 1943 GOD. O FORMACIJI PRVE OTOČKE
BRIGADE¹**

STAB
IV OPERATIVNE ZONE
Br. si., dne 21.IX.1945

Prepis

NAREĐENJE

Štaba IV Operativne zone od 21. IX. 1943 g.

- 1) Formira se I Otočka brigada od slijedećih jedinica:
 - a) bataljona na O. Braču
 - b) " " O. Hvaru
 - c) " " O. Visu
 - d) " " O. Šolti
- 2) I Otočka brigada stoji pod komandom Obalske komande²
- 3) Štab I Otočke brigade je sljedeći:
komandant Braničević Juraj,
komesar Ilić Šuro Josip,
z. komandanta Marinković Josip.
- 4) Sjedište Brigade je na o. Braču.
- 5) Zadaci Brigade su sljedeći:
 - a) Odbrana otoka organizovanjem mitraljeskih gnijezda duž čitave obale i pokretnih jedinica koje će se u slučaju napada skoncentrisati;
 - b) Odbrana otoka upotrebom artiljerije;
 - c) Razvijanje malih borbenih pomorskih jedinica;
 - d) Organizovanje radioslužbe i signalizacije po svim otocima;
 - e) Održanje veze sa svim otocima, a naročito sa otocima Južne Dalmacije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kukoč, s. r.

(M. P.)³

Z. komandanta
Milić, s. r.

¹ Prepis dokumenta, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1–8. k. 2022.

⁵ Oktobra 1943 god. Brigada ulazi u sastav novoformirane Dvadeset šeste divizije kao Dvanaesta NO brigada (vidi dok. br. 14. 20. 35. 52. 60. 72 i 73).

* Okrugli pečat: Stab Četvrtre operativne zone NOV i PO Hrvatske.

BR. 12

IZVOD IZ NAREDBE GLAVNOG ŠTABA NOV 1 PO HRVATSKE OD 24 SEPTEMBRA 1943 GOD. O USPOSTAVLJANJU KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU¹

N A R E D B A Br. 27

Glavnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrv. od 24.IX.1943.

I. Uspostava Komande Mornarice:

Uspostavlja se Komanda Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru,² uključivši otoke Kvarnerskog zaliva, te otoke Rab i Pag zaključno.

Naknadno će našom naredbom biti postavljen komandant i pol. komesar, te ostali članovi Komande Mornarice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V.' Bakarić

Komandant,
general-major
Gošnjak⁴

(M. P.)⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21—2, k. 106. Tačkicama je označen ispušteni dio teksta, koji se odnosi na formiranje drugih kopnenih jedinica. Isti dokument objavljn je u cjelini u tomu V, knj. 19, pod br. 142.

² O formiranju ove komande vidi objašnjenje 2 uz dok. br. 10.

³ Vladimir

⁴ Ivan

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR 13

OBAVJEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 25 SEPTEMBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU¹

GLAVNI STAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. br. 230
25.IX. 1943

FORMIRANJE KOMANDE MORNARICE

Oslobođenjem obale Hrvatskog Primorja i otoka uz obalu Hrvatskog Primorja, zaključno sa otocima Rabom i Pagom, formirana je Komanda Mornarice za Hrv. Primorje i Istru, uključivo sa otocima Rab i Pag.

Komandant i komesar Komande Mornarice te ostali oficiri — članovi Komande Mornarice biti će naknadno našom naredbom² postavljeni.

Komanda Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru direktno je podređena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

Djelokrug rada Komande Mornarice jeste sljedeći:

1) Komanda Mornarice dijeli se u dva dijela:

a) Ratna mornarica:

I. Ratni brodovi

H. Mornarička pješadija

III. Izvidnička služba

IV. Obalna artiljerija

b) Pomorska direkcija:

I. Lučke kapetanije

II. Lučka zastupništva

Prema gornjoj raspodjeli vidi se da Komanda Mornarice obuhvaća cjelokupni život pomorskih objekata na pomenu tom brodoglavlju — području.

O organizovanju i funkciji pojedinih sastavnih dijelova Komande Mornarice dobiti će [se] zasebno instrukcije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Načelnik Štaba
pukovnik
Terzić⁵

DOSTAVLJENO:

Štabu I i II Korpusa
Štabu II i IV Op. zone
Štabu XIII Divizije
Štabu Grupe prim. gor. part, odreda
I i II Oficirskoj školi
Svim komandama područja
Štabu bat. P.P.K.
Političko-obavješt. odsjeku
Vojno-sudskom odsjeku
Odsjeku za vojne vlasti u pozadini
Inženjerskom i Tehničkom odsjeku
Glavnoj intendant. G. Š. H.
Odsjeku za v.v. u p.
Sanitetskom odsjeku

⁵ Velimir

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA OBALSKE KOMANDE OD 25 SEPTEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE O PRELASKU OBALSKE KOMANDE NA BRAC I O FORMIRANJU JEDINICA NA OTOCIMA¹

STAB OBALSKE KOMANDE

Broj: Služb.
Dneva 25. IX. 1943.
Nerežišće
Brač

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

P o l o ž a j

25. ovog mjeseca u 6 sati ujutro smo, uredivši sve potrebno, krenuli sa motornim brodom »Ivan« put Brača.-¹

U Nerežišću smo održali opširan sastanak sa Štabom I Otočke brigade.³

Organizujemo odbranu Šolte, Brača, Hvara i Visa.

Brač: ima 180 boraca, 14 puškomitraljeza i 4 teška mitraljeza.

Štab brigade⁴ nastojat će povećati broj na 250 boraca.

Razmještaj topova bit će: 1 na rtu Gomilici, 1 u Postirama i 2 u Sumartinu.

Hvar: Ima 120 boraca, 8 puškomitraljeza, 6 teških mitraljeza. Broj boraca povećat će se na 300. Sućuraj, koji je važna tačka, ima 3 topa sa jačom odbranom, da se ne ponovi slučaj. Na Pelegrinu 2 topa.

Šolta: 70 boraca, 6 puškomitraljeza i 4 teška mitraljeza.

Vis: 210 boraca, 5 puškomitraljeza i 7 teških mitraljeza.

Ima 1 top bez municije. Ispitat ćemo da li ima na drugom otoku municije za njega.

Suvišak oružja prebacit ćemo za sada na Hvar.

Raspored jedinica je na strategijskim točkama na obali. Svaki otok će imati u sredini strategijsku rezervu.

Teški mitraljezi se raspoređuju po obalama.

Naoružani čamci patroliraju po sektorima oko otoka.

Veze se redovito održavaju sa svima otocima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15-2/II, k. 1491.

² Odnosi se na evakuaciju Splita i prebacivanje ove komande na Brač.

* O formiranju Brigade vidi dok. br. 11, 20 i 35.

⁴ Odnosi se na Stab Prve otočke brigade.

Telefonom smo povezani sa čitavom bračkom obalom, sa Šoltom i sa Hvarom. Telefonsku vezu možemo održavati i sa Splitom preko Dugog Rata. Naredili smo da se telefonska služba u Dugom Ratu mora održavati do krajnjih mogućnosti.

Sto se tiče prebacivanja boraca na kopno, moramo voditi računa o jednom momentu. Naime, borci su se odazvali mobilizaciji u nadi da će braniti svoj rodni otok. U slučaju teže situacije, prebacivanje ne bi došlo u pitanje.

Nastojat ćemo u Nerežišću uspostaviti radiostanicu za vezu sa vama.

Pozabavit ćemo se pitanjem Korčule, Lastova, Pelješca i Mljeta.

Na Šibenski sektor smo poslali pouzdanog kurira sa pismima (uputama) za Vuka Nikolića (Obalska artiljerija), za Komandu mjesta Trogir, za K.K. Šibenik i Zadar.

Taj sektor uslijed veće udaljenosti nećemo moći direktno kontrolirati.

Noćas smo uputili »Bakar« da bombardira Omišku luku.

»Albanija« će noćas prevesti ranjenike za Hvar i Korčulu.

»Sv. Ivan« je nama na raspoloženju u Bolu.

»Ston«, kojeg smo zadržali od Talijana, ne znamo gdje se sada nalazi.

»Vardar« i »Bosna« oštećeni su uslijed bombardovanja na Hvaru.

Tender »Doket« je u uvali Spliskoj (Brač).

»Lala« i »Francuz« u misiji na Lastovu.

»Sv. Nikola« u Bariju.

Za sada, pošto situacija nije kritična, ostajemo gdje jesmo.

Za sada ovdje ništa naročito novoga.

Konvoj, koji je prevezio Talijane, je u visini Visa od štuka bombardiran (7 sati ujutro). Pogođen je najveći brod – 50 mrtvih i 100 ranjenih.

Brod nasukan gori kod Biševa. Navodno oborene 4 štuke od razarača.

Jedna štuka je pala kod Bola. Zarobljen je radiotelegrafista. Ispitali smo ga, ništa ne priznaje. Nijemac, 21 god. Predah smo ga Komandi otoka.

S nama hvataju vezu preko Krila.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

Makiedo⁵

Komandant:

Škorpik

⁵ Sergije

BR. 15

NAREDBA ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 25 SEPTEMBRA 1943 GOD. O USPOSTAVLJANJU OBALSKE KOMANDE SEKTORA¹

N A R E D B A br:5

Štaba Kninskog sektora od 25. IX. 1943. g.

Radi što bolje organizacije obalnog pojasa

n a r e đ u j e m o :

1) Uspostavlja se Obalska komanda koja će nositi naziv »Obalska komanda Kninskog sektora«.²

2) Zadatak je ove komande da organizira odbranu otoka i obala od eventualnog iskrcavanja neprijatelja bilo sa kopna, bilo sa mora; da prikupi sve motorne čamce i vodena prevozna sredstva koja će biti potrebna za izvršenje navedenog zadatka.

3) Nadležnost ove komande počinje od ušća rijeke Krke pa zaključno sa otokom Premuda.³

4) Za komandanta Obalske komande imenuje se drug Mladen Ikica, bivši poručnik bojnog broda I klase. Političkog komesara dati će O.K.⁴ Zadar.

5) Obalska komanda stoji pod direktnom komandom ovog štaba.

6) Štab Obalske komande dostavljaće svakog tjedna jednom izvještaj ovome štabu, koji će sadržavati podatke o stanju na obalskom pojasu.

7) Štab Obalske komande odmah će dostaviti izvještaj o stanju i potrebama organizacije obalskog pojasa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Babić,⁵ s. r.

Komandant:
Kuprešanin,⁶ s. r.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1/1—14. k. 2020.

² i ³ O uspostavljanju i nadležnosti ove komande vidi i dok. br. 26, 29, 32 i 191 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 169.

⁴ Okružni komitet

⁵ Petar

⁶ Milan

Dostavljeno na znanje:
Štabu IV Operativne zone
Štabu I Kninske brigade
Štabu I Grupe bataljona
Štabu II Grupe bataljona
Štabu Kninskog part, odreda
Štabu Sjev. dalm. part, odreda
Štabu Pratećeg bataljona

Na izoršenje:

Štabu Obalske komande Kninskog sektora

Da je prepis vjeran originalu ovjerava

(M. P.)

Načelnik:
Popović

BR. 16

**IZVJEŠTAJ KOMANDANTA MORNARICE ZA HRVATSKO
PRIMORJE I ISTRU OD 28 SEPTEMBRA 1943 GOD. GLAV-
NOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZACIJI,
FORMIRANJU I AKTIVNOSTI MORNARICE OD 8 DO 28
SEPTEMBRA 1943 GODINE¹**

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Op. broj 5
Crikvenica 28. IX. 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

U pogledu organizacije i formiranja Komande Mornarice,
kao i u pogledu njenog rada i aktivnosti od 8. IX. do 28. IX..
podnosim sljedeći izvještaj:

⁷ Tomica

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 36/1-2, k. 105 B.

Opće o organizaciji:

8. IX. u 1930 sati pozvao sam sve oficire, podoficire i lučke službenike koji su do tog momenta bili na službi u tzv. lučkom zapovjedništvu u Crikvenici da od ovog momenta prekidam svaku vezu sa hrv. domobranstvom i ostalim nazovi hrvatskim vlastima i da se u potpunosti priključujem N.O.V. i P.O. Pošto je većina već saradivala sa N.O.V. i P.O., to su svi jednoglasno prihvatili moju izjavu i stupili u redove N.O.V. i P.O.

9. IX. podijeljen je rad među drugovima i to: Sekcija za Ratnu mornaricu i Sekcija za Trgovačku mornaricu. Tog dana vršili su se pregovori sa okupatorima i to između V tal. korpusa i Štaba III brigade.² Međutim, protivno svim utanačenjima, Komanda V tal. korpusa je u noći 9–10. IX. utekla iz Crikvenice, a talijanska vojska počela je napuštati Novi, Crikvenicu itd.

10. IX. ujutro drug komandant Lončarić³ postavio je ultimatum komandantu tal. brigade,⁴ koja je još bila u Crikvenici, da odmah kapitulira i preda oružje. Ovim pregovorima prisustvovao sam i ja kao tumač drugu Lončariću. Talijanski general prihvatio je uslove i počelo je razoružavanje tal. vojske, što je izvršeno do podne 10. IX.

Drug komandant bataljona Lončarić postavio je to jutro mene za v.d. komandanta mornarice i mjesta. Ratni plijen preuzimao je M.O.O., dok je red u mjestu, stražarsku službu, kontrolu saobraćaja preuzeo potpisati sa svojim osobljem, kao i dobrovoljcima koje je M.O.O. Crikvenica stavio na raspolaganje.

Kamione i sav materijal počeli su odmah prebacivati u Bribir.

Parobrod »Makarska«, koji je do tada plovio pod tal. zastavom i imao na brodu tal. vojsku, rekviriran je kao prvi parobrod i na njemu je izvješena naša zastava. Obustavljen je sav promet na moru i svi motorni brodovi stavljeni na raspolaganje N.O.V. i P.O.

10. IX. navečer stigao je u Crikvenicu Štab III brigade. Komandant brigade⁵ postavio je mene za komandanta mornarice i mjesta Crikvenica. Organizaciju i rad provodio sam od tada u dva pravca, tj. organizaciju mornarice i komande mjesta.

- Treća NO brigada Trinaeste divizije

³ Jovo

⁴ Četrnaesta obalska

⁵ Gojko Trbojević-Cošan

I. MORNARICA:

Odmah se Dočelo sa formiranjem:

- Mornaričke pješadije (1 četa);
- Naoružanjem motornih brodova.

11. IX. stigao je iz Sušaka jedan brzi motorni čamac tipa MAS. Opremljen je i naoružan. Nadalje su sljedećih dana naoružani dva privatna ribarska broda i tako je kroz tri dana mornarica imala tri naoružana broda. Zadatak ovih brodova bio je patrolna služba u kanalima prema Rijeci. U isto vrijeme formirana je 1. četa Mornaričke pješadije. Međutim, radi popune IV brigade,⁶ skoro čitava četa upućena je IV brigadi, a zadržan je samo jedan vod. Četa i kasnije vod služili su kao straže za osiguranje obale od event, prepada sa mora.

U međuvremenu stigli su sa Sušaka parobrodi: »Cetina«, »Slavija«, »Senj« i »Lav«. Svi ovi parobrodi upotrebljeni su za evakuaciju materijala iz Sušaka i Kraljevice za Novi.

Svi parobrodi i motorni trgovački brodovi stavljeni su pod nadzor i upravu formirane Pomorske direkcije u Komandi Mornarice.

Sve ratne jedinice i čete podređene su bile izravno Sekciji za Ratnu mornaricu.

Pridolaskom novih parobroda i oslobođenjem novih teritorija popunjava se i personal kako Štaba mornarice tako i ratnih jedinica i četa. Na taj način dat je prvi kostur organizaciji mornarice, tj. jezgra oko čega se je u daljnjem toku organiziralo i formiralo ostalo.

U saglasnosti sa komandantom⁷ XIII divizije i po odobrenju Glavnog štaba Hrvatske organizirano je i formirano sljedećih dana:

Komanda mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru sa: Štabom, Intendanturom i Pomorskom direkcijom. – Izvidne stanice u Omišlju, Baški i Rabu. – Ratne jedinice: »Partizan I«, »Partizan II«, »Partizan III«, te 1 i 2 četa Mornaričke pješadije.

Štab, Intendantura i Pomorska direkcija popunjeni su sa onim drugovima koji su bili pristaše N.O.V i P.O., kao i onima koji nisu aktivno sudjelovali u N.O.V. i P.O., ali su se odmah javili kao dobrovoljci i svojim požrtvovanim i uspješnim radom prvih 10 dana rada zaslužili da ostanu kao takvi na tim mjestima.

Moram istaknuti za naročito požrtvovan rad druga Ružić Marijana, Katalinić Jerka i Deželjin Rudolfa, kao i sve ostale

⁸ Četvrta NO brigada Trinaeste divizije

⁷ Veljko Kovačević

druge predložene tamošnjim prijedlogom Op. broj 2 od 26.IX.,⁸ dostavljenim komandantu XIII divizije.

Aktivnost i rad mornarice:

1) Ratne jedinice iako na brzinu formirane vršile su redovno svake noći patrolnu službu na liniji Kraljevica – Sušak i u Senjskim Vratima. Osim toga, borbeni čamac »Partizan I« izvršio je jedan prepad noću – gađao iz mitraljeza Riječku luku.⁹

»Partizan I« i »II« sudjelovali su kao patrolne jedinice kod kombinovane operacije na Lošinju.¹⁰

2) 2. četa Mornaričke pješadije koja se sastoji od mobiliziranih drugova koji su već služili u biv. jug. vojsci i mornarici upotrijebljena je svake noći na položajima kod Kraljevice za zaštitu pozadine operativnih trupa kod Sušaka i za zaštitu ulaza u Bakarski zaliv.

Sa ovom četom na položajima kod Kraljevice saraduje i Tenkovski odred koji je dislociran u Crikvenici.

3) Signalna služba na izvidnim stanicama vrši se redovito i one izvještavaju o svakom pokretu jedinica na moru koje dolaze njima na vidik.

4) Radiostanica za Komandu Mornarice nalazi se u Novom.

5) Obalna artilerija nije formirana, jer nema topova, a i ljudstva još nema.

Nedostaci kod 1. i 2. čete, kao i kod formiranih ratnih jedinica, odnose se uglavnom na pomanjkanje odjeće. Ova komanda u sporazumu i saglasnosti sa Stabom XIII divizije i Komandom Primorskog područja¹¹ poduzela je sve moguće da dođe do potrebne odjeće, obuće i oružja za opremu navedenih jedinica. Međutim, dok je oružje dobiveno, odjeće i cipela nema u dovoljnom broju, tako da je 1. četa (formirana od

⁸ Redakcija ne raspolaže ovim dokumentom.

• Prepad je izveden po naređenju komandanta Trinaeste divizije noću 15/16 septembra 1943 godine (vidi dok. br. 18).

¹⁰ Akcija je izvedena protiv četnika (bilo ih je oko 400) koji su se po kapitulaciji Italije izvukli iz Lake na Hrvatsko Primorje, a odatle preko Krka na otoke Cres i Lošinj. Po zapovijesti komandanta Trinaeste divizije, pored mornaričkih jedinica, u napadu su učestvovali bataljoni Prve brigade Trinaeste divizije, kojom su prilikom četnici bili razbijeni i otok oslobođen. Detaljnije o ovome vidi dok. br. 18 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 158 i knj. 20. dok. br. 68.

¹¹ Ova komanda formirana je u Crikvenici 15 septembra 1943 god., a obuhvatala je područje: Senj – Novi – Crikvenica – Sušak – Kastav i otoke Krk, Rab i Pag. Njen prvi komandant bio je Josip Cuculić (vidi mikrofilm Muzeja narodnog oslobođenja Zagreb u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8–348).

mobiliziranih koji nisu do sada svršili vojnu obuku) slabo odjećom opremljena, dok kod 2. čete fali obuća. Pošto su ove čete predviđene da se upute kao odbrana Lošinja, Cresa i Krka, treba hitno dostaviti potrebnu odjeću i obuću.

6) Trgovačka mornarica. Sa raspoloživim parobrodima i motornim brodovima izvršen je veliki rad koji se sastojao:

- evakuacija hrane, goriva, oružja iz Sušaka, Kraljevice, Crikvenice, otoka Krka i Raba u Novi i Senj (ovaj je rad još uvijek u toku);

- prebacivanje jednog bataljona III brigade na otok Krk¹² za čišćenje istog od zalutalih četnika¹³ i prevoz natrag u Crikvenicu;

- prebacivanje Slovenske brigade,¹⁴ slovenskih neboraca i bataljona Zidova-boraca iz Raba u Crikvenicu, Bakar, Senj i Novi;

- prebacivanje u Crikvenicu mobiliziranih drugova sa otoka Krka i sada u izvršenju iz Raba;

- prebacivanje jednog bataljona¹⁵ na Krk i odatle na Cres;

- prebacivanje jednog bataljona iz Crikvenice u Senj;

- prebacivanje jedne brigade¹⁶ sa opremom i topovima iz Kraljevice na Krk i zatim na Cres za operacije na Lošinju;

- noćni desant jednog bataljona¹⁷ na otok Lošinj;

- povratak brigade sa Lošinja u Crikvenicu i Senj;

- oko 1.200 interniranih Dalmatinaca koji su došli pješke iz Italije u Crikvenicu upućeni su brodovima u Dalmaciju.

- itd.

Posade svih brodova kako ratnih tako i trgovačkih radile su predano, sa voljom i odanošću N.O.V. i P.O., jer se samo tako može protumačiti ovaj izvršen rad.

¹² O prebacivanju ovog bataljona na otok Krk vidi dok. br. 18 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 45.

¹³ Riječ je o četnicima iz Gorskog Kotara, Like i Primorja (vidi dok. br. 18 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 220).

¹⁴ Riječ je o Rapskoj brigadi, koja je formirana između 10 i 15 septembra 1943 god. na otoku Rabu od bivših interniraca – Slovenaca i Jevreja (vidi tom V, knj. 19, dok. br. 83, 84 i 100 i tom VI, knj. 7. dok. br. 30).

¹⁵ Odnosi se na bataljon Prve NO brigade Trinaeste divizije (vidi dok. br. 18).

¹⁶ Riječ je o Prvoj NO brigadi Trinaeste divizije (vidi dok. br. 18 i tom V, knj. 19, dok. br. 158).

¹⁷ Odnosi se na Bataljon »Matija Gubec« Prve NOU brigade Trinaeste divizije.

LUCKA SLUŽBA:

Da bi služba u lukama mogla uredno funkcionirati, zadržani su do daljnjega u službi svi oni lučki službenici čiji rad nije bio usmjeren protiv N.O.V. i P.O.

Na oslobođeni Lošinj i Cres upućeni su drugovi stručnjaci da preuzmu komandu luke, dok su na Krku bili već naši ljudi. Na Lošinju i Cresu osoblje lučke službe su Talijani. Date su direktive novim komandantima tih luka da privremeno zadrže u službi najmanji broj lučkih službenika dok ih ovi ne upoznaju sa lučkim prilikama, brodarstvom, ribarstvom itd. u odnosnim lukama. To naročito vrijedi za Mali Lošinj, gdje ima 2 brodogradilišta, Pomorska trgovačka akademija, barikade, lučka odbrana itd.

POMORSKI SAOBRAĆAJ:

Da bi se povezali otoci sa zaleđem, predlaže se da se odobri uspostava redovite parobrodske linije koja bi [se dojticala: Crikvenice, Novog, Senja, Krka i Lošinja. Ova je pruga od važnosti radi snabdijevanja trupa i naroda na otocima.

Ali da bi parobrodi uopće mogli vršiti [plovidbu], potrebno je odmah pristupiti kopanju ugljena na Pagu, jer zalihe ugljena biti će kroz koji dan iscrpljene i tada će parobrodi biti neupotrebljivi i ležati će u lukama.

Razno u organizaciji Ratne mornarice:

Radi prehrane pučanstva, moraju se raspoređivati kao naoružani brodovi »Partizan II« i »III« i predati njihovoj svrsi za koju su građeni, tj. ribarstvu. S tog razloga, od sada opremiti će se kao naoružani brodovi samo oni koji nisu potrebni ni ribolovu, ni za transport na moru. Na mjesto »Partizana II« opremiti će se kao ratna jedinica rekvirirani motor na Lošinju tal. društva »Adriatica«, vrlo podesna za ovu svrhu, a na mjesto »Partizana III« jedan veći motorni čamac iz Omišlja. Svi ovi biti će naoružani kao dosadašnji sa lakim i teškim mitraljezima. Predlaže se da se dostave tri poluautomatska topa od 35 m/m koji bi se instalirali na tri veća borbena čamca. Također će se naoružati još jedan veći motorni čamac (privatno vlasništvo) koji će se zvati »Partizan IV«. Tako će mornarica raspolagati sa 4 naoružana motorna broda, sposobna za patrolnu i izviđačku službu u kanalima. Ovi brodovi dislocirati će se u mjestima Hrvatskog Primorja i otocima.

Oslobođenjem Lošinja, upućeni su u Lošinj drugovi za komandu luke i osoblje za signalnu stanicu. Tako je već pored triju signalnih stanica uspostavljena i četvrta u Malom Lošinju – na tvrđavi »Tovar«.

Osim već navedenih parobroda, nađen je u Cresu u raspremi jedan parobrod tipa »motor brod« veće nosivosti. Upućena je naša posada da ga preuzme i dovede. Ovaj brod — sa pogonom na naftu — odlično će poslužiti za sve Transporte morem. Na Lošinju i Cresu, gdje je brodarstvo razvijeno, nalazi se oko 15 velikih motornih jedrenjaka koji su svi upotrijebljivi za transport morem svakovrsnog materijala. Osim njih, ima veći broj ribarskih motora za ribolov.

II. KOMANDA MJESTA

Ovu komandu formirao sam 10. IX. Komandant III brigade postavio je za pomoćnika druga Eremića, a za zamjenika druga Dominisa. Odmah je mobiliziran potreban personal i izvršena podjela rada. Do 22. IX., kad sam razriješen dužnosti komandanta mjesta, izvršen je uglavnom sljedeći rad:

- 1) Spremanje ratnog materijala i evakuacija istog.
- 2) Formirana je stražarska četa za red i sigurnost u garnizonu.
- 3) Do formiranja Komande Primorskog područja upravljalo se je sa pokretom svih vozila koja su bila upotrijebljena za evakuaciju materijala i transport odreda trupa.
- 4) Formirane su kuhinje za prehranu prolazećih jedinica i ishranu novomobiliziranih. Rekvirirani su potrebni lokali za smještaj trupa i vršeno njihovo ukonačenje.
- 5) Izdati su narodu oglasi za održavanje reda, predavanje ratne spreme itd.
- 6) Izvršen je prihvaćaj i hranjenje interniraca logora iz Italije.
- 7) Izvršen je popis svih privatnih vozila i popis goriva.
- 8) Organizirana je služba za zaštitu od napada iz vazduha i to: osmatračnice, vatrogasni odred i sanitetski odred za prvu pomoć, te su dati uputi narodu kako da se drži kod uzbune.
- 9) Izvršen je prihvaćaj prolaznih razoružanih italijanskih trupa i daljnje njihovo upućivanje.

Osim navedenog, izvršeni su i drugi radovi manje važnijeg značaja.

Da je ovaj rad izveden na zadovoljstvo zaslužni su svi drugovi u komandi mjesta, a naročito drug Dominis i Eremić i za ishranu drug Koštan, intendant u komandi mjesta, ranije aktivni podoficir mornarice.

III.

U prilogu dostavlja se trebovanje za potrebnu odjeću i novac koji su potrebni za opremu jedinica koje se mobilišu, a

novac za novčane izdatke koji bi se ukazali u mjestima dislokacije jedinica.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Prilog:

(M. P.)

**KOMANDANT
J. Bonaci**

BR. 17

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 28 SEPTEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O FORMIRANJU PLOVNIH SASTAVA I MORNARIČKE PJEŠADIJE'

**KOMANDA MORNARICE
ZA HRV. PRIM. I ISTRU
K. broj 5
28. IX. 1943**

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

(kao prilog izvještaja)²

Po nalogu komandanta XIII divizije, Komanda Mornarice morala je formirati plovne sastave i mornaričku pješadiju, jačine od 400–500 ljudi pješadije i plovnih sastava u jačini neodređenoj, jer to ovisi od broja plovnih jedinica i od zadataka koji su postavljeni.

Formiranje jedinica u saradnji sa mobilizacijskim odborom teklo je dosta dobro – koliko se tiče brojnog stanja toliko i opreme. Opremljena je bila jedna i po četa, no ista je morala biti predana IV brigadi,³ kao i sva raspoloživa sprema koja je bila kod nas.

Potom su se ponovo formirale dalje čete i opremljene plovne jedinice. Do sada su formirane 2 čete i opremljene

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog Istoriskog instituta pod reg. br. 21–3, k. 105.

² Vidi dok. br. 16.

³ Trinaeste NO divizije

plovne jedinice. Do sada su formirane 2 čete po 100 drugova i 3 četa koja dosada broji 50 ljudi.

Činjenica da se je sva sprema morala predati, najveće poteškoće pojavile su se sada kod opremanja četa i plovni sastava.

Požto u Crikvenici nije se moglo naći ni odjeće, ni oružja, organi ove kcmade krenuli su po svim obližnjim i daljnjim mjestima, sa zadatkom da pronađu i donesu odjeće i oružja. U ovom cilju obišla su se mjesta Bribir, Grižane. Drivenik, Blaškovići, Plaše, Klana, Delnice, Krk i Cres.

Dok se je nekako uspjelo snabdjeti sa oružjem i o-užnim priborom, sa odjećom se usprkos najintenzivnijeg rada nije uspjelo pomoći sa mrtve tačke.

Iako su se obišla sva mjesta i tražila potpora od nadležnih komand . . . , pitanje odjeće nije se moglo riješiti, prema tome molim da se, ako je ikako moguće, naredi gdje se može pridići sprema koja nam nedostaje i to:

Šinjela	167 kom.
Bluza	149 kom.
Hlača	143 kom.
Kapa	199 kom.
Cipela	300 kom.
Uvijača	159 kom.
Torbica	260 kom.
Porcija	90 kom.

Ukoliko bi se gdje pojavile i manje količine raspoložive spreme, molim o tome obavijestiti ovu komandu, kako bi se bar donekle moglo opremiti svoje ljudstvo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)

**KOMANDANT
J. Bonaci**

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 28 SEPTEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM OPERATIVNIM ZADACIMA JEDINICA MORNARICE¹

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Op. broj 6
Crikvenica 28. IX. 1943

29.IX.1943

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

O dosadašnjim izvršenim operativnim zadacima jedinica mornarice izvješćujem:

1) Po jedan do dva borbena čamca vrše po naređenju Štaba XIII divizije redovnu noćnu patrolnu izviđačku službu na liniji Kraljevica — Martinšćica, radi obezbjeđenja pozadine trupa na položajima kod Sušaka i radi sprečavanja prolaza sumnjivih plovniha objekata noću u Tihi Kanal i Bakarski Zaliv. Do sada je ovaj zadatak u potpunosti izveden. Sukoba sa neprijateljem nije bilo. Osim na ovoj liniji, vršeno je noćno izviđanje u Senjskim Vratima.

2) II mornarička četa upućuje se prema istom naređenju i iz istih razloga kao pod 1) svake večeri na položaje Oštri Rt, Urinj, Sršica i Dubno. Kao prevozno sredstvo koriste se borbeni čamci koji se upućuju na patrolnu izviđačku službu.

3) Prvih dana dolaska III brigade² u Crikvenicu izvršen je desant sa jednim bataljonom na Silo³ u noći. Ova operacija izvedena je zato što su se tamo još nalazile četničke skupine⁴ koje su ugrožavale municiju, narod i ratni materijal Sila. U sporazumu sa komandantom Brigade određena su dva ribarska motorna broda kao prvi ešalon za uspostavu mostobrana, nakon čega je glavnina bataljona bila prevezena parobrodom. Desant je izvršen po planu. Otpora sa strane četnika nije bilo.

4) U noći 15—16 izvršen je po naređenju komandanta XIII divizije prepad na Riječku luku sa borbenim čamcem

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 37—1/2, k. 105 B. Dokumentat je štampan i u tomu V. knj. 19, pod br. 179.

² Iz sastava Trinaeste divizije

³ Luka i mjesto na Krku

⁴ Vidi dok. br. 16 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 45 i 220.

»Partizan I«.⁵ Duvao je jaki sjevernjak. Brod je prvo uzeo kurs na Cres i odavle vozio ravno na Riječku luku. Došavši pred samu luku, okrenuo je prema Opatiji, gađajući luku iz dva mitraljeza. Operacija je uspjela. Iskorišćena je noć i iznenađenje je uspjelo. Tek kad je brod okrenuo prema moru na jug, otvorena je na njega vatra iz mitraljeza, ali bez rezultata. Komandant je bio drug Deželjin,⁶ poruč. korvete. Posada se je vrlo dobro držala.

5) »Partizan I«, bio je 23. IX. prije podne na pokusnoj vožnji u kanalu na ruti Crikvenica – Glavina. Preletio ga je neprijateljski avion. Sa broda je na njega otvorena mitraljeska vatra. Nato je avion napao borbeni čamac. Vještim manevriranjem u cik-cak vožnji izbjegnuti su mitraljeski rafali iz aviona. Ipak je jedan metak pogodio palubu, ali uz nikakvo oštećenje. Drugi jedan metak pogodio je jednog druga – mornara u glavu. Budući da je imao kacigu,⁷ metak se je odbio u more i mornar nije povrijeđen. Posada se je vrlo dobro ponijela. Nije poznato da li je avion pogođen.

6) Od 22. IX. – 26. IX. sudjelovala je mornarica kod operacija: zauzimanje otoka Lošinja, i uništenje bandita – četnika. U noći na 22–23. IX. izvršen je transport I brigade iz Kraljevice u Krk sa opremom, naoružanjem, hranom itd.

Za ovaj transport upotrebljeni su parobrodi:

- »Lav«,
- »Slavija«,
- »Makarska« i
- motorni brod »Dva brata«.

Koncentracija trupa i brodova bila je na Krku. 23. IX. stigao je brodom iz Senja jedan tenk.

23. IX. drug komandant divizije V. Kovačević i potpisati otišli su na Krk. Tamo je izrađen plan za prebacivanje trupa na Cres u uvalu Koromačna i to 2 bataljona, dok je treći bio određen za invaziju otoka Lošinja sa jugoistočne strane.

Za transport trupa u Koromačnu određeni su bili:

- parobrod »Slavija«,
- motorni brod »Dva brata«, te
- motorni jedrenjak za prevoz tenka i hrane.

Kao pomoćni brodovi za iskrcavanje sa broda na obalu određena su bila 4 ribarska motorna broda. Svi su brodovi isplovili u određeno vrijeme i transport trupa izvršen je po planu.

⁵ O napadu na Riječku luku vidi dok. br. 16.

« Rudolf

¹ Slem

24. IX. izrađen je plan za desant i izdana operativna zapovijed⁸ koja je na vrijeme dostavljena komandantu parobroda »Lav« drugu Ivoševiću.

Na »Lava« je prethodno montiran jedan top i ostavljen jedan odred partizana za top i 4 teška mitraljeza. Prema zapovijedi, »Lav« je ukrcao Bataljon »Matija Gubec« 1 isplovio tako da neopaženo koristeći noć stigne u uvalu Pljeska na Lošinju. Napominje se da je navigacija u području rta Križ na Cresu i prilaz Pljeski noću koja je bila vrlo tamna opasan po navigaciju i da je za izvršenje zadatka trebalo navigatornog znanja i iskustva.

Pošto uvala nema gata i plitka je, to je uzet jedan ribarski brod za izvršenje improviziranog mosta za iskrcavanje bataljona na kopno. Sve je izvršeno stručno i bataljon je u određeno vrijeme iskrcan. Sa »Lavom« su plovili još »Partizan I« i »II« radi zauzimanja vedetnog položaja istočno i sjeverno od otoka Lošinja, sa zadatkom sprečavanja bijega četnika morem, dok je »Lav« imao položaj jugoistočno od otoka.

Kad je bataljon bio iskrcan i kad se je »Lav« spremao da isplovi iz uvale, primijetio je da su nepoznata lica došla na ribarski brod i da odvođe posadu. Ujedno je primijećen na kopnu bunker i više lica unaokolo. Drug Ivošević, komandant »Lava«, dao im je ultimatum: ako u roku od 5 minuta ne puste posadu ribarskog broda, da će otvoriti vatru. Pošto posadu nisu pustili, otvorio je vatru na njih iz mitraljeza, a topovsku na bunker koji je bio od prvog metka pogođen i razrušen. Četnici su na »Lava« otvorili oštru mitraljesku vatru sa drugih kота na obali, te su izrešetali sav most »Lava«, ali nitko od posade nije bio povrijeđen. Ali kad je »Lav« bio izašao iz uvale bio je napadnut artiljeriskom vatrom sa tvrđave »Tovar« iz topa kalibra 220 mm. Vatra je bila oštra i padala je u blizini »Lava«, ali pogodaka nije bilo.

Prema zapovijedi, »Lav«, »Partizan I« i »II« držali su svoje pozicije, pazeći kod toga da ne budu izloženi četničkoj artiljeriji sa tvrđave »Tovar« koja ih je gađala čim bi došli u tučeni prostor. Međutim, uza sve to, brodovi su izvršili prvi dio svoga zadatka.

Prema zapovijedi, »Partizan I« i »II« uplovili su navečer u luku, a »Lav«, nakon što je ukrcao navečer vodu u Rabu, ponovno je zauzeo svoju poziciju.

Pošto je 26. IX. zauzet Lošinj, nakon što su četnici u oštroj borbi savladani, »Lav« je uplovio u Veliki Lošinj, a »Partizan I« i »II« u Rab.

⁸ Redakcija nije pronašla ovu zapovijest.

Odmah je izdano naređenje svim brodovima koji su sudjelovali kod transporta i to: »Makarskoj«, »Lavu«, »Dva brata« te jednom manjem motornom jedrenjaku da uplove u Lošinj za izvršenje prevoza trupa sa Lošinja u Crikvenicu i Senj. 26. IX. »Slavija« je ukrkala jedan bataljon i stigla u noći 26–27. IX. u Crikvenicu. »Lav« i »Makarska« su ukrkali drugi dio trupa i zarobljene četnike i u noći 27 i 28. IX. (po planu) stigli u Crikvenicu. Motorni brod »Dva brata« uslijed nevremena u noći 27–28. IX. proveo je noć u luci i 28. IX. poslije podne stigao u Crikvenicu. Mali motorni jedrenjak uplovio je u Krk, u svoju luku pripadnosti. Na taj način izvršen je transport iz Lošinja natrag bez ikakvih gubitaka i incidenta na putu.

U Lošinju pronađeno je 21 tona nafte od ratne mornarice, a 27. IX. uhvaćena je i cisterna nafte sa 80 tona nafte i 8 bačava ulja koje su četnici bili odvucli. Izdata su potrebna naređenja da cisterna sa naftom bude dotegljena u Crikvenicu. Upućen je također na Lošinj art. oficir ove komande da pregleda topove i uređaje i poduzme potrebno da se aktiviraju.

Da je ovaj dio operacija što ga je izvršila mornarica u potpunosti uspio – za to su zaslužni: sve ukrkane posade brodova, a naročito grupa parobroda »Lav« sa drugom kapetanom Ivoševićem, koji je, ploveći pod najtežim okolnostima, izvršio uspješno postavljeni mu zadatak i doveo bataljon »Matija Gubec« na određeno mjesto. Istu zaslugu imaju radne ruke ložača i mašinista koji su bili čitavo vrijeme u službi kod mašine i kotlova. Ali sve ovo mora se pripisati odanosti posada, od kapetana brodova do zadnjeg mornara i ložača, N.O.V. i P.O. i njenom vrhovnom komandantu drugu Titu. Da je požrtvovanost posada bila na visini razlog je i taj što je na njih utjecao i borbeni duh partizana na čelu sa komandantom divizije drugom Veljkom.⁹

Ukrncani partizani bilo za vrijeme prevoza morem, bilo one grupe za naoružanje »Lava«, držali su se i na moru, u novom za njih elementu i sredini, disciplinovano i to je razlog da nijedan od njih nije pao u more ili da se ikome desila i najmanja nesreća.

9MRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)¹⁰

**KOMANDANT
J. Bonaci**

* Kovačević

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

MINISTARSTVO MORARICE
ZA HRVATSKO PLOVNIŠTVO I LUTERU

Op. Broj 6

Crikvenica, 28. IX. 1943.

28. IX. 1943

GLAVNOJ STABU HRVATSK.

O do sadašnjim izvršenim operativnim zadacima jedinica morarice izvještujem:

- 1) Po jedan do dva borbena članka vrše po naredjenju Staba XIII. divizije redovnu noćnu patrolnu izvidjačku službu, na liniji Kraljevića-Martinovića radi obezbjeđenja pozadine trupa na položajima kod Ugljaka i radi sprečavanja prolaza sumnjivih plovih objekata noću u Tihom kanalu i Bakarski zaljev. Do sada je ovaj zadatak u potpunosti izvršen. Neprijatelj na ovoj liniji nije bio. Osim na ovoj liniji vršeno je noćno izvidjačenje u Senjskim vratima.
- 2) II mornariška četa upućuje se prema istom naredjenju i iz istih razloga kao pod 1) svake večeri na položaje Ostri rt., Urinj, Brčica i Dubno. Kao prevozna sredstva koriste se borbeni članci koji se upućuju na patrolnu izvidjačku službu.
- 3) Prvih dana oktobra III. brigade u Crikvenici izvršen je sa sobom sa jednim bataljonom na Silu u noći. Ova operacija izvršena je zato što su se tamo još nalazile četničke skupine koje su ugrožavale municiju, narod i ratni materijal Sila. U sporazumu sa komandantom brigade obezbjeđena su dva ribarska motorna broda kao prvi esalon za uspostavljanje noćne brane, nakon čega glavnina bataljona bi prevezana parobrodom. Desant izvršen je po planu. Opora sa strane četnika nije bilo.
- 4) U noći 25-26. IX. izvršen je po naredjenju Komandanta XIII. divizije prepad na Riječku luku sa borbenim člancem Partizan I. Brovo je jaki sjevernjak. Brod je prvo ~~uzeo~~ krs na Cres i odavle vodio ravno na Riječku luku. Došavši pred samu luku izvršeno je okrenuće prema Opatiji gadajući luku iz dva mitraljeza. Operacija je uspjela. Okočištena je noć i iznenadjenje je uspjelo. Tek kad je brod okrenuo prema moru na jug otvorila je na njega vatra iz mitraljeza, ali bez rezultata. Komandant bio je drug Deželjčin poruč. korveta. Posada se je vrlo dobro držala.
- 5) Partizan I. bio je prije podne na pokusnoj vožnji u kanalu na ruti Crikvenica-Glavina. Prelatio ga je neprijateljski avion. Sa broda je na njega otvorena mitralješka vatra. Na to je avion napao borbeni člamac. Veštin manevriranjem u cik-cak vožnji izbjegnuti su mitralješki rafali iz avijona. Ipak je jedan metak pogodio palubu, ali uz nikakvo oštećenje. Drugi jedan metak pogodio je jednog drugar-mornara u glavu. Budući je imao kaciču metak se je odbio u more i mornar nije povrijeđen. Posada se je vrlo dobro ponašala. Nije poznato dali je avion pogodio.
- 6) Od 22. IX. - 26. IX. sudjelovala je morarica kod operacija zauzimanja otoka Lošinja i uništenja banditskih četa.
U noći na 22-23. IX. izvršen je transport I. brigade iz Kraljevića u Krik sa opremom, namrštanjem, hranom itd.
Za ovaj transport upotrebljeni su parobrodi:
- Slavija
- Meksica i
- motorni brod "Dva brata".
Koncentracijska trupa i brodeva bila je na Kuku. 21. IX. stigao je brodom iz Senja jedan tenk.
23. IX. drugi komandant divizije V. Kovačević i potporučnik otisli su na Krik. Tamo je izradjen plan za prebacivanje trupa na Cres u avajlu. Koncentracijska četa 2. bataljona, dok je treći bio određjen za izvršenje otoka Lošinja sa južistočne strane.
Za transport trupa u Koromatinu određeni su bili:
- parobrod Slavija,
- motorni brod "Dva brata", te
- motorni jedrenjak za prevoz tenka i hrane.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 18

**NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
29 SEPTEMBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE ZA
HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU O ORGANIZACIJI I RADU
JEDINICA¹**

**Op. 245
29. IX.1943**

**KOMANDI NARODNO-OSLOBODILACKE
MORNARICE ZA HRVATSKO
PRIMORJE I ISTRU²**

Vaši prijedlozi za organizaciju i rad mornarice u izvještajima broj 6 od 19. IX. ov. g. i broj 26 od 21. IX. 43³ odobravaju se sa sljedećim izmjenama:

I. Vaša komanda nositi će naziv »Komanda Narodno-oslobodilačke mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru« i potpadati će direktno pod komandu našega štaba.

II. Ljudstvo za popunu Komande Mornarice i službi u mornarici, koje nam je predloženo, treba da preuzme dužnost, s time da će se svi drugovi potpisivati kao vršioци dužnosti do daljnjeg naređenja. Komandant mornarice Bonaci poduzeti će sve da se u mornarici odmah počne redovitim radom.

Za zamjenika komandanta postavlja se drug Dorčić,⁴ dok se drug Ružić⁵ može upotrijebiti za neku drugu dužnost. Komesar mornarice bit će određen naknadno.

III. Potrebno je formirati sljedeće jedinice mornaričke pješadije:

1. četa u jačini 100 boraca sa 2 teška mitraljeza i 3 p. mitraljeza na otoku Krku.

2. četa u jačini 100 boraca sa 3 teška mitraljeza i 3 p. mitraljeza na otoku Cresu.

3. četa u jačini 60 boraca sa 2 teška mitraljeza i 2 p. mitraljeza na otoku Lošinju.

4. četa u jačini 60 boraca sa jednim teškim mitraljezom i 3 p. mitraljeza na otoku Rabu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 45—2, k. 104 A.

² O preduzetim mjerama u vezi s ovim naređenjem vidi dok. br. 25.

³ Vidi dok. br. 10 i dok. pod reg. br. 1—3, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Ljubo

⁵ Marjan

5. četa u jačini 100 boraca sa 2 teška mitraljeza i 3 p. mitraljeza na otoku Pagu.

6. četa u jačini 60 boraca sa 2 teška i 3 p. mitraljeza u Jablancu.

7. četa u jačini 60 boraca sa 1 teškim i 3 p. mitraljeza u Kraljevici.

Ove jedinice imaju za zadatak kontrolu otoka i obale na svom sektoru te sprečavanje iskrcavanja neprijateljskih brodova, čamaca i si. Ovaj zadatak vršiti pokretom čete, voda ili desetine obalnim pojasom, njihovim vlastitim izviđanjem i osmatranjem, kao i vezom sa izviđačkim stanicama. Ne smije se dozvoliti nepotrebno rasturanje ovih jedinica na manje grupe na širokom prostoru, jer bi time efikasnost njihovog djelovanja došla u pitanje. Prilaze pojedinim lukama ili mjestima pogodnim za iskrcavanje neprijatelja treba konstantno štiti sa teškim mitraljezima postavljenim na povoljne položaje [a] kod mosta koji vodi za Lošinj 2 teška mitraljeza i kontrolisati svaki saobraćaj tim mostom.

Osim gornjih zadataka, čete mornaričke pješadije će po potrebi vršiti čišćenje terena od četničkih grupica ili drugih izdajničkih elemenata, koji bi se eventualno pojavili na njihovom sektoru. To će činiti u zajednici sa pozadinskim stražama komandi mjesta i partizanskim stražama sa dotičnog sektora.

Formiranju gornjih četa pristupiti odmah, koristeći novomobilisano ljudstvo. Za te jedinice uputiti će Stab XIII Divizije za svaku od 6–10 starih boraca koji su u stanju i koji će preuzeti dužnosti komesara četa, političkih delegata, a ponegdje komandira i vodnika, te poslužioca automatskih oružja. Po tome pitanju Komanda Mornarice staviti će se u direktnu vezu sa Štabom XIII Divizije.

Četa u Kraljevici kontrolisati će obalu prema Bakru, četa u Jablancu osim obale kontrolisati će i teren prema Velebitu na svom području.

IV. Izvidničke stanice formirati u predviđenim mjestima, kao i u Lošinj i Pagu, i uputiti ih odmah na dužnost. Za vezu sa izviđačkim stanicama služiti se telefonskom linijom, a ukoliko se raspolože i ostalim sredstvima za vezu. Osposobiti za rad telefonsku liniju između otoka Krka i Cresa, te prići izgradnji linije od Cresa na Lošinj. Sa Cresa stalno podržavati telefonsku vezu sa Istrom.

V. Odobrava se naoružanje borbenog čamca i tunolovca »Partizan I«, »II« i »III«. Potrebno je mobilizirati jedan parobrod i naoružati ga sa topom 47 mm., 2 teška i 4 p. mitraljeza. Oružje za ovaj parobrod zatražiti od Štaba XIII Divizije, a za ostale, ukoliko nedostaje, od našeg štaba.

Potrebno je osposobiti za dejstvo obalsku artiljeriju koja se nalazi na otocima, a također jedan top postaviti na sjevernom dijelu otoka Cresa da ugrožava neprijateljski saobraćaj morem za Luku u Rijeci.

VI. Za potrebe i vezu Komande Mornarice odobravaju se na moru dva motorna čamca, a na kopnu jedan automobil i 2 motocikla.

VII. Upozoravamo na bezuvjetnu štednju goriva, tj. benzina, nafte i ugljena. Svaka upotreba brodova i čamaca, kao i motornih vozila na kopnu, treba biti svedena na minimum i temeljito kontrolirana. Zabranjuje se svaka upotreba brodova i čamaca za evakuaciju i prevoz trupa i materijala bez odobrenja našega štaba, a u hitnim slučajevima i u slučaju slabe veze sa našim štabom bez odobrenja Štaba XIII Divizije. U posljednjem slučaju, Štab XIII Divizije i Komanda Mornarice naknadno će obrazložiti Štabu učinjenu upotrebu. Napominjemo da ne raspoložemo sa većim količinama goriva i da se zato mora spriječiti svako nepotrebno kretanje i patroliranje brodova, čamaca, kao i drugih motornih vozila.

VIII. Pomorska direkcija vršiti će kontrolu pomorskog ribarstva i postarati će se da se isto čim više proširi, da se olakša ishrana vojske i stanovništva Primorja i otoka. I u ovom slučaju treba imati u vidu što veću štednju goriva za ribarske barke (nafte), jer se isto neće moći izdavati iz vojnih magacina.

Pod komandom pomorske direkcije stajati će lučke kapetaniije, a pod ovim zastupništva. Lučke kapetaniije neće se razlikovati – [dijeliti] na kapetaniije prvog i drugog reda. Pored komandanta luke postojati će i politički komesar, a u zastupništvima pored upravitelja i politički delegat. Osoblje u lučkim kapetaniijama i zastupništvima postavlja Komanda Mornarice, koja je odgovorna našem štabu za izbor osoblja. Politički komesari i delegati za te potrebe staviti će se na raspolaganje Komandi Mornarice.

Lučke kapetaniije i zastupništva uspostaviti u mjestima predviđenim u vašim prijedlozima, s time da se uzme u obzir i otok Lošinj.

IX. Uputite odmah jednog odgovornog druga u Istru⁶ do Operativnog štaba za Istru, koji će razmotriti mogućnost i način organizacije mornarice i njenih ustanova u Istri i po tom pitanju podnijeti nam konkretne prijedloge. Po potrebi, a u dogovoru sa Operativnim štabom za Istru i pod njegovom kontrolom, izvršiti odmah najnužniju organizaciju.

⁶ U Operativni štab za Istru upućen je Ljubo Dorčić (vidi dok. br. 25).

X. Pogrešna je vaša tvrdnja u izvještaju br. 67 na strani 2 da je šef intendanture za mornaricu ujedno i intendant Štaba mornarice. Intendant Štaba mornarice brinuo bi se samo za opskrbu Štaba, odnosno Komande, dok šef intendanture mornarice treba da se brine za snabdijevanje i podmirenje potreba cjelokupne mornarice.

Potrebe u tehničkom osoblju: kao pisare, telefoniste, bolničare treba svesti na minimum.

XL Trebovanje koje ste nam podnijeli biti će podmirivano postepeno i prema našim mogućnostima i njegovo podmirenje ne smije da koči djelovanje vaših institucija i jedinica.

XII. Izradite i uputite nam prijedloge za uspostavu redovnog saobraćaja duž obale i sa otocima. Predvidjeti najnužniji saobraćaj i to sa brodovima na ugalj.

XIII. Izradite i pošaljite nam plan za eventualnu evakuaciju u unutrašnjost svih jedinica, ustanova i materijala mornarice, u slučaju neprijateljskog zaposijedanja obale i otoka. Predvidjeti način koji će spriječiti neprijatelju upotrebu naših brodova i motornih čamaca.

XIV. Vaša komanda slati će našem štabu svakih 10 dana opširan operativni, političko-komesarski, obavještajni, informativni, opći organizacioni izvještaj, te izvještaj o brojnom stanju i naoružanju, te socijalnom i nacionalnom sastavu. Dnevno ćete nas putem radioveze izvještavati o svim promjenama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar,⁸

Komandant
Generalmajor,⁹

⁷ Vidi dok. br. 10.

⁸ Vladimir Bakarić

⁹ Ivan Gošnjak

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA OBALSKE KOMANDE OD 29 SEPTEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE O FORMIRANJU PRVE OTOČKE BRIGADE I PREFORMIRANJU OBALSKE KOMANDE U KOMANDU FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA¹

STAB OBALSKE KOMANDE*

Br. službeno
29. IX. 43

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Do danas se je čitav naš rad sastojao: upoznavanjem prilika na otocima, kopnenim jedinicama, plovnim jedinicama, ljudstvu, artiljeriji, kao i rješavanjem ostalih zadataka koji su nam se tokom rada nametali.

Budući da nismo u stanju da stignemo na vrijeme i u redu riješiti sve zadaće koje su nam određene, a što su opazili drugovi Mirko³ i Benko,⁴ na današnjem zajedničkom sastanku je riješeno da se pojedini sektori rada odvoje i osamostale.

1. Naime, Obalska artiljerija će se odvojiti.⁵ U tu svrhu mi dajemo dvojicu artiljeriskih oficira, od kojih će se, sa ostalim artiljeriskim oficirima koji su na raspoloženju, formirati Komanda Obalske artiljerije, koja će obuhvatati sektor Brač, Hvar, Vis, Lastovo, Korčula, Pelješac i Mljet. Ta komanda će imati za zadatak da u najkraćem roku što bolje osposobi obalske topove, da izvježba posade, da izvrši probna gađanja, da pravilno raspodijeli municiju i uopće da se bavi svim pitanjima artiljerije. Obalska artiljerija će usko saradivati sa otočkim jedinicama i Mornaricom.

2. Otočke brigade biće zajedničkim rukovodstvom rukovođene u uskoj saradnji sa Obalskom artiljerijom i Mornaricom.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1. k. 2022.

² O formiranju i organizaciji Komande vidi dok. br. 9.

³ Ante Marasović-Mirko, poginuo u avionskoj nesreći u Bolu oktobra 1943 godine.

⁴ Matulić, sekretar Okružnog komiteta za srednjedalmatinske otoke

⁵ Naredbom Štaba Četvrtne operativne zone od 17 septembra 1943 god. sve obalske baterije stavljene su privremeno pod komandu kaptana Tvrdavske artiljerije Vuka Nikolića. Međutim. Obalska artiljerija bila je potčinjena Obalskoj komandi.

I Otočka brigada je formirana. Ima 11 četa od 100 ljudi. Na Braču su 4 čete, na Hvaru 3, na Visu 3, na Solti 1 četa. Brigada za sada ima nedostataka koji su karakteristični za sve novoformirane jedinice. Najveći nedostatak je moral. Potreban je jači politički rad, kojemu će se posvetiti veća pažnja uz pomoć part, rukovodilaca.

II Otočka brigada je u toku formiranja. Formiranju pomažu politički radnici.

Daljnje organizovanje i učvršćivanje Obalske artiljerije i otočkih jedinica biće izvršeno uz pomoć drugova Mirka i Benka.

3. Prertia tome, dosadašnja Obalska komanda pretvara se u Komandu flote naoružanih brodova, koja će se sastojati od pojedinih flotila naoružanih brodova (Bračka, Hvarska, Viška, Lastovska, Korčulanska, Mljetska itd.).

Svaka flotila će imati svog komandanta i politkomesara.

Štab Komande flote naoružanih brodova:

Komandant: **Škorpik**, zamjenik: **Bradičić**, pomoćnik: **Podboj**, politkom: **Makiedo**.

Kvac i Hubmajer (kapetani korvete) ostaju Štabu na raspoloženju za tehničke službe.

Danas je stanje flote sljedeće:

Otok Brač ima 4 naoružana motornjaka, koji stalno vrše patrolnu službu oko otoka. Imenovaćemo i komandanta i politkoma. uz pomoć partijskih rukovodilaca.

Šolta: 1 naoružan motornjak.

Hvar: 3 naoružana motornjaka.

Vis: 2 naoružana motornjaka.

Korčula: 6 naoružanih motornjaka.

Pelješac: 4 naoružana motornjaka.

Lastovo i Mljet: nemamo tačno podataka.

Šibenski i Zadarski sektor: još nismo dobili izvještaj.

Ovu raspodjelu brodova ćemo nadopuniti i usavršiti.

Svi navedeni brodovi su brzine od 6–8 milja, naoružani mitraljezom i puškama.

Komandanti pojedinih flotila će imati za zadatak da pronalaze još brodove i da ih osposobljavaju. Navedene flotile će imati osim patroliranja i operativne zadatke: onemogućavanje neprijateljskog prometa, uništavanje njegovih jedinica, onemogućavanje neprijatelju da vadi mine, osiguravanje našeg prometa, učestvovanje u odbrani otoka itd.

Štab flotile biće sa štabom bataljona dotičnog otoka, s kojim će u zajednici rješavati (ide se za tim, da se pojedini otoci osamostaljuju u svojim zadacima, jer mi nećemo biti uvijek u mogućnosti da odmah direktno rukovodimo).

Svi gore navedeni brodovi su na pogon plinskog ulja (nafte). To je zgodno, jer smo za sada u mogućnosti uvijek da pribavimo naftu.

Obzirom na sadašnju situaciju, tj. prema sadašnjem brojnom stanju i rasporedu neprijatelja, u stanju smo da branimo otoke. Odbrana otoka zavisi o brojnom stanju neprijatelja, o plovnim jedinicama koje on ima na raspolaganje, kao i o aktivnosti naših kopnenih jedinica prema njemu. Sa naše strane ovisi o brojnom stanju naših otočkih jedinica, kao i organizovanosti Obalske artiljerije, Mornarice i samih otočkih jedinica.

Da bi što pravilnije rješavali zadatke u okviru opće situacije, potrebno je da s vama stojimo u radio-vezi. Dok mi ne osposobimo svoje radio-stanice, dobro bi bilo da stojimo u vezi preko biokovske radio-stanice. Na Korčuli je radio-stanica na putu osposobljavanja.

4. Osim prije navedenih brodova, imamo u upotrebi još dva parobroda: »Bakar« i »Ston«. To su parobrodi na ugljen, koji zahtijevaju bazu iz koje će se moći snabdijevati ugljenom i vodom za kotlove. Gubitkom Splita,⁶ izgubili smo bazu, i njihov je opstanak nemoguć. Jedini izlaz je da ih pošaljemo u Bari, gdje će se moći snabdjeti. Oni mogu da saobraćaju Lastovo – Bari, da prebacivaju Talijane u Italiju, a iz Italije da prevezu naše internirce. I naše teške ranjenike bi mogli prebaciti u Bari.

U svakom slučaju, u interesu razvoja naše Mornarice, moramo imati jednu sigurnu bazu. Najzgodnija je Bari dok ne oslobodimo koju na našoj obali Jadrana.⁷

Dodir s Barijem je još k tome vrlo važan, što će prisustvom naših brodova (sa našom partizanskom zastavom) naša Mornarica dobiti službeni karakter. U tu svrhu je potrebno da u Bariju ostavimo oficira za vezu: druga Armandu. S njim bi išao privremeno i politkom drug Makiedo (obojska govore talijanski). Oni bi se brinuli i organizovali prebacivanje Talijana, naših interniraca, ranjenika (eventualno hrane). Brinuli bi se za naše brodove (obskrbu gorivom). Nastojali bi pribaviti naše ratne brodove (koje su nam oduzeli Talijani). Iz Barija kao baze bi mi mogli vršiti i vojne akcije. Drugovi bi vršili ujedno i obavještajnu službu.

5. Doznali smo da su u Hrvatskom Primorju naši zaplijenili 4 parobroda i 1 borbeni čamac. Svim tim jedinicama je nemoguć opstanak bez baze. S njima još nemamo veze.

⁶ Split je napušten 26 septembra 1943 god., a sutradan su dijelovi njemačke SS divizije »Princ Eugen« ušli u grad (vidi tom V, knj. 19. dok. br. 185 i 253).

⁷ Vidi dok. br. 22, 27 i 39.

6. Na Pelješcu i Korčuli se nalaze 3 pomorska oficira. Uhvatićemo s njima vezu. Molimo da nam pošaljete što više pomorskih oficira i podoficira.

7. Otkako je formirana Mornarica nemamo ništa novaca. Molimo da nam pošaljete stanovitu svotu lira i kuna, jer nam je to potrebno.

8. Šibenski sektor je isto tako potrebno osamostaliti. U vezi tog sektora, mi smo poduzeli sve potrebno, ali nemamo još izvještaja.

9. Na našem sektoru nema za sada ništa naročito novoga.

10. Molimo da nam potvrdite prijem ovog izvještaja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Makiedo

Komandant:
Škorpik

BR. 21

**PRIVREMENI PROPIS ZA SLUŽBU U RATNIM JEDINICAMA
KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE
I ISTRU OD 29 SEPTEMBRA 1943 GODINE¹**

**KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Broj 134
Crikvenica 29. IX. 1943.**

**PRIVREMENI PROPIS ZA SLUŽBU NA
RATNIM JEDINICAMA**

U cilju što boljeg i uspješnijeg vršenja službe na ratnim jedinicama – propisujem sljedeću brodsku službu na jedinicama pomorskog sastava:

Svaki komandant mora odmah uspostaviti jednu knjigu koja će sadržavati:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 2020.

1) Popis posade – u prvom dijelu knjige. Popis ima sljedeće rubrike: red. broj, ime i prezime, čin u biv. jug. mornarici, granu službe i broj role.

2) Brodsku posadu podijeliti u dva odreda: lijevi i desni i odrediti vođe odreda. Svaki odred mora sadržavati jednak broj artiljeraca, mašinista, električara i ložača ukoliko ih ima. Ovu podjelu unijeti u knjigu pod 1) na sljedećim stranicama.

3) Izraditi role za:

- na vez,
- služba u vožnji,
- na borbu u luci i vožnji,
- požar na brodu,
- pazi vazduh.

Role unijeti na odgovarajuće stranice knjige pod 1).

4) Dostavljati komandantu sastava jutarnji raport posade prema obrascu (vidi dok. operativnog oficira) sa obrazloženjem rashoda. U primjedbu jutarnjeg raporta moraju se unijeti svi dnevni i noćni događaji.

Komandant sastava sa svojim primjedbama dostavlja jutarnji raport operativnom oficiru Štaba najkasnije do 0850 sati.

5) Uspostaviti *brodski i mašinski inventar* broda ukoliko ga već nema od prije na brodu. Nadležna za rashod i dopunu broskog materijala je intendantura.

6) Uspostaviti *inventar broskog naoružanja* i količinu municije. Dostavljati nakon svakog utroška municije izvještaj o utrošenoj municiji komandantu sastava, koji će dalje dostaviti intendanturi, a ova sa artiljerijskim oficijerom donositi će rješenje o rashodu i dopuni.

Inventar municije mora sadržavati i puščanu municiju ličnog naoružanja sa kojom u pogledu rashoda i trebovanja nove postupati na isti način.

7) Uspostaviti *mašinski dnevnik* u koji upisivati količine primljenog goriva, satove vožnje, utrošak na sat, cjelokupni utrošak, radove izvršene na mašini i broj prevaljenih milja.

8) Uspostaviti *knjigu ishrane* u koju unositi brojno stanje, količinu primljene i izdate hrane svakodnevno.

9) Uspostaviti *evidenciju odjeće* kod ukrcanog osoblja i na vrijeme preko komandanta sastava dostavljati potrebna trebovanja.

10) U luci voditi brodski, a u vožnji operativni dnevnik (ovaj je kao i brodski, ali sa rubrikom o operativnim događajima).

Brodski dnevnik mora sadržavati: meteorološke podatke, kurseve ili kratki opis rute, vrijeme prolaza kroz pasaže i navi-

gaciono važne objekte, brzinu i prevaljeni put, a u operativni unijeti rubriku opažanja o neprijatelju i borbi itd.

PERIODIČNA SLUŽBA

a) u luci:

Ako brojno stanje posade iznosi 10 i više službu u luci vršiti po odredima. Svaki dan je po jedan odred u službi. Iz službenog odreda određuje se:

- dežurni broda,
- palubni stražar,
- dežurni mašinst,
- stražar kod p. a. mitraljeza, koji je ujedno i izviđač.

Slobodni odred vrši sve brodske radnje: kao pranje palube, čišćenje mašina itd.

Gdje je brojno stanje manje od 10, čitava je posada u službi prema rasporedu zanimanja.

b) u vožnji:

U vožnji mora biti u službi:

1) na palubi:

- oficir straže,
- izviđač,
- stražar na palubi.

2) u mašini:

- po roli određeni mašinst.

Komandant broda određuje svojom zapovijedi drugove za službu za sljedeći dan, a na vožnju po roli.

Služba se čita kod večernjeg zbora u 18 sati.

Dnevni raspored zanimanja:

- ustajanje u 6 sati,
- doručak,
- zbor za rad u 7 sati,
- pranje palube i čišćenje broda, oružja i mašine do 9 sati,
- u 9 sati raport,
- u 9,30 sati – nastava do 11,30 sati,
- u 12 sati ručak,
- od 12–14 sati odmor,
- od 14,30–16,30 nastava,
- od 16.30–18 odmor,
- u 18 sati večernji zbor, čitanje zapovijedi, večera do 20 h,
- u 20.30 sati spavanje.

Plan nastave izraditi će komandant sastava a u tom pogledu dajem sljedeće upute:

Svaki dan 1 sat nastave o N.O.V. i P.O. – postanku, razvoju i ciljevima, te organizaciji.

Svakodnevno održavati nastavu iz oružja, vježbanje role i stručna nastava po granama službe.

OBILASCI

Dežurni vrši po danu dva obilaska i glavni u 21 sat, te jedan noćni obilazak. Drugi noćni obilazak vrši sam komandant broda. Obilasci se upisuju u brodski dnevnik kojeg vodi dežurni, a popisuje ih komandant u svojoj zapovijedi.

IZLAZ SA BRODA

Vanslužbeni izlaz sa broda zabranjen je. Dozvoljava se samo u iznimnim slučajevima. Izlaz sa broda samo subotom i nedjeljom i to po odredima.

SPREMNOST BRODA

Komandant broda lično je odgovoran da brod bude u svako doba spreman za isplovljenje, kao i za borbu bilo u luci ili vožnji. U luci mora biti tako borbeno spreman da može časovito otvarati vatru na neprijateljske avione, a po noći i tući morsku površinu.

Komandant broda odgovoran je za cjelokupnu brodsku službu i sigurnost broda i posade bilo u luci ili vožnji. Kao takav podleže i vojnom sudu i krivičnoj odgovornosti. On mora da se stara za zdravlje, hranu, odjeću posade, za mašinu, pogonski materijal, ispravnost broskog i ličnog oružja i municije. Sve mora imati u dovoljnim zalihama na brodu. U tom cilju podnosi traženje komandantu sastava, koji će dalje sa intendanturom i mašinskim oficirom poduzimati potrebno.

Komandant sastava lično je odgovoran o spremnosti svih brodova i suodgovoran je za sve što je iznijeto pod »Spremnost broda«. On će se starati da ovaj privremeni propis bude u cjelosti izvršen i podnašati će eventualne prijedloge na dopunu istog.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

**KOMANDANT
J. Bonaci**

(M. P.)²

* Okrugli pečat: Komanda Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru

BR. 22

DOPIS ŠTABA OBALSKE KOMANDE OD 30 SEPTEMBRA
1943 GOD. KOMANDANTU SAVEZNIČKIH ORUŽANIH
SNAGA U BARIJU O UPUĆIVANJU OFICIRA ZA VEZU¹

STAB OBALSKE KOMANDE

Prepis

Broj: službeno
30 septembra 1943 g.
Supetar
Jugoslavija

KOMANDANTU SAVEZNIČKIH ORUŽANIH SNAGA

B a r i

Prema ovlaštenju Štaba IV Operativne zone Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije upućuju Vam se od strane ovog štaba opunomoćena lica ovog štaba: **Makiedo dr. Sergije** i **Armada ing. Adam** kao oficiri za vezu.²

Isti su ovlašćeni da stupe u vezu sa savezničkim oružanim snagama i da saglasno rješavaju sva pitanja u vezi ratnih operacija, pitanja izbjeglica, repatriranja i ishrane talijanske vojske, vraćanja naših interniraca, prenosa teških ranjenika naše vojske, vraćanja našim oružanim snagama¹ od Italijana oduzetih ratnih i trgovačkih brodova i plovnih objekata, te sva ostala pitanja u vezi pomoći našoj vojsci prema Zakonu o najmu i zajmu na bazi naših savezničkih odnosa.

¹ Prepis dokumenta, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/1–1, k. 2022.

² Prvog oktobra 1943 god. iz Starigrada na Hvaru krenuo je parobrod »Bakar« sa teškim ranjenicima preko Visa za luku Bari. Sa ovim brodom bili su upućeni u svojstvu pretstavništva i navedeni drugovi, sa zadatkom da uspostave vezu sa saveznicima i oforme bazu NOV i POJ.

Dvadeset devetog oktobra 1943 god. ovo pretstavništvo zvanično je oformljeno kao Delegacija NOV i POJ sa nekoliko otiieka. Nešto kasnije (aprila 1944) uspostavljeno je u Bariju i pretstavništvo Nacionalnog komiteta. Ovi organi su imali zadatak da organizuju prijem i prebacivanje savezničke materijalne pomoći, da rade na prikupljanju jugoslovenskih interniraca, zarobljenika i dobrovoljaca i da prihvataju ranjenike, zbjeg i dr. Preko baze u Bariju upućeno je u Jugoslaviju oko 30.000 ljudi. Štab baze organizovao je i razne vojne kurseve u kojima je obučeno oko 6.000 ljudi. Detaljnije o ovome vidi dok. br. 20, 27, 39, 48, 56, 92, 98, 103, 104, 106, 115 i 135.

Umoljava se Gosp. Komandant da pomogne našu misiju u svim pitanjima koja su od vrlo velike važnosti za našu Narodnooslobodilačku vojsku.

Pozdravljamo Vas sa našim borbenim pozdravom:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

KOMANDANT
Škorpik s. r.

BR. 23

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 30 SEPTEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE O USPOSTAVLJANJU ARTILJERISKIH BATERIJA NA OTOCIMA I O FORMIRANJU CETA MORNARIČKE PJEŠADIJE¹

KOMANDA MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Pov. broj 10
Crikvenica 30. IX. 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Zadnjih dana primijećen je živ saobraćaj brodova iz Jadrana za Rijeku koji prolaze kroz pasažu između Cresa i Istre, te između Cresa i Krka.

Da bi se spriječio pomorski neprijateljski saobraćaj i da bi se ujedno zaštitio prodor neprijateljskih jedinica u naše unutarnje vode, t.j. kanale, predlaže se:

1) Uspostaviti jednu bateriju na Rtu Prestenica na otoku Cresu. Ova baterija onemogućila bi prolaz kroz Farezinski Kanal i snabdijevanje Rijeke morskim putem.

2) Uspostaviti jednu bateriju na Rtu Glavotok na Krku. Ova bi baterija spriječila svaki saobraćaj u Krčkom Kanalu.

3) Uspostaviti jednu bateriju na Rtu Dubno u Tihom Kanalu, kod Kraljevice. Ova baterija bila bi u stanju spriječiti svaki prolaz iz Riječkog Zaliva prema Crikvenici.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39-2, k. 105 B.

Sa već postojećom baterijom u tvrđavi »Tovar« na Lošinju svi kanali bili bi efikasno branjeni.

4) Ovaj sistem obalnih baterija bio bi upotpunjen sa mornaričkom pješadijom. Do sada su formirane 1 i 2 četa.² Treća četa je u formiranju, a četvrta još nije počela jer se u mornaricu još ne raspoređuju novomobilisani.

U saglasnosti sa komandantom XIII divizije dislocirana je 2 četa u Kraljevicu, koja ima zadatak: sprečavanje neprijateljskog dejstva sa mora u pozadinu operativnih jedinica na položajima kod Sušaka i sprečavanje ulaza neprijatelja u Bakarski Zaliv. U tom cilju zauzeti će stalne položaje u luci Urinj i na Rtu Sršica na sjeverozapadnoj obali i na Oštri Rt u Kraljevici.

Jedan patrolni stražarski brod biti će stacioniran u uvali Tiha za zaštitu Tihog Kanala dok se na Rtu Dubno ne postavi baterija.

Također u saglasnosti sa komandantom XIII divizije upotrijebiti će se koncem ove sedmice 1 četa mornaričke pješadije na otoku Krku u cilju sprečavanja neprijateljskog dejstva sa strane mora na sektoru Malinska – Omišalj.

Ostale čete, kad budu formirane, uputiti će se jedna na Cres, a druga u Lošinj.

5) Da bi se ovo moglo sprovesti, moli se:

a) dostaviti topove sa municijom za navedene tri baterije,
b) narediti Komandi Primorskog područja da rasporedi 200 novomobiliziranih sa odjećom mornarici, jer mornarica nema nikakove odjeće,

c) odrediti gdje se može trebovati i primiti potrebna hrana za snabdijevanje svih jedinica mornarice, jer do sada snabdijevanje je vršila Komanda mjesta Crikvenica, a mornarica vlastite hrane nema.

6) Radi efikasne kontrole kanala namjerava se uputiti:

– jedan naoružani patrolni brod u Krk za izviđanje i kontrolu brodova u morskome rejonu Krk – Cres – Sjeverni rt Raba,

– jedan naoružani patrolni brod u Rabu za izviđanje i kontrolu mora između Raba – Cresa i Paga.

– ostali naoružani patrolni brodovi bili bi stacionirani u Crikvenici za kontrolu Morlačkog i Podvelebitskog Kanala.

7) 30 ov. mjes. stigao je parobrod »Istra«,³ talijanskog društva »Adriatica«, koji je upućen od III bataljona II istarske

² O formiranju jedinica na ovom području vidi dok. br. 17 i 19.

³ O ovom parobrodu vidi dok. br. 25 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 190.

brigade iz mjesta Umag u Istri. Ovaj poluputnički parobrod može se odmah pretvoriti u pomoćnu krstaricu. Ima pojačane temelje za instalaciju topa od 76 m m. Potrebno je samo dostaviti ovoj komandi jedan takav top sa municijom, a instalacija sprovedla bi se u brodogradilištu Kraljevica. Osim topa, predlažem za naoružanje i 4 teška p. a. mitraljeza. Na parobrodu trebalo bi instalirati i radio-stanicu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)

KOMANDANT,
J. Bonaci

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA PARTIZANSKOG BATALJONA SA O. UGLJANA OD 1 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU OBALSKE KOMANDE KNINSKOG SEKTORA O POKUŠAJU ISKRCAVANJA NIJEMACA NA OTOK UGLJAN¹

ŠTAB BATALJONA
PREKO⁵

IZVJEŠĆUJEMO OBALSKU KOMANDU

30/IX. - 43. U 4 sata poslije podne Nijemci³ su pokušali sa dva motora da se iskrcaju u Preko.⁴ Naše snage koje su se nalazile na Ošljaku i na samoj obali pustile su ih da se približe na rastojanje od 300 m. i tad su otvorile plotunsku paljbu iz puško-mitraljeza, strojnica i pušaka. Mitraljez koji se nalazio u Kalima, on je dosta pomogao, te se uspelo likvidirati jedan motor,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1–12. k. 2022.

² Ovaj bataljon formiran je na otoku Ugljanu poslije kapitulacije Italije. Krajem oktobra 1943 god. ušao je u sastav novoformiranog Odreda sjevernodalmatinskog otočja kao Prvi bataljon (vidi dok. br. 26, 28, 34 i 44).

³ Dijelovi 721 puka 114 lovačke divizije

⁴ Vidi o tome dok. br. 26 i 191 i tom V, knj. 20, dok. br. 35 i 201.

tojest zapaliti, dok je drugi, vidjevši sudbinu ovoga, on se uspio povući, vjerujemo svakako uz žrtve. Odmah iza toga tukli su topovima, i kad su prestali pucati, onda je opet pokušao jedan motor da se iskrca u istom pravcu, a naši su ga dočekali sa metcima, tako da je bio prisiljen odmah se povući. Od motora koji se zapalio – od njega se nije moglo ništa iskoristiti stoga što se zapalio i potonuo. Nastojat ćemo, ako bude moguće, da se nešto vrijednog iskoristi. I tu večer je tukla artiljerija⁵ jedno pola sata u raznim pravcima. Prvog X-og, odmah u jutro, u 4 sata otvorile su dvije baterije vatru koja je trajala kratko vrijeme. Do devet sati nije bilo nikakvih incidenata, u 9 sati je počela artiljerija po koji metak nakon dužih pauza. Odmah iza toga došao je jedan avion koji je pustio jedno dva rafala po našim položajima, na Ošljaku, i tad se krenuo nekoliko puta preko Preka i otišao.

U tri sata je bilo javljeno da se kreće 6 motora i jedan parobrod, a svaki motor je vukao po jednog čamca za iskrcavanje. Odmah su otvorili vatru iz topova na naše položaje koji su bili jako ugroženi. Sva vojska bila je na položajima, kad su došli u neposrednu blizinu, naši s položaja su otvorili na njih vatru, oni su također odgovorili sa jakom vatrom sa svih motora, a tako i iz topova. Njihove snage na samim motorima, po našem mišljenju, 4 do 5 stotina vojnika, dok ih je bilo vidjeti na obali u Zadru oko 1500. Oni su pokušali sa raznim manevrima u više navrata da se iskrcaju na Ošljak. Naši borci koji su se tamo nalazili, bili su se povukli sa tog položaja prema teškom mitraljezu. Tad su oni bili došli u sam Ošljak i počeli se iskrccavati u kaiće, kako bi se prebacili na školj. U tom momentu je naš teški mitraljez iz Kali brisao po njima i prisilio ih da se pokrcaju natrag u motore, nakon čega su se povukli u Zadar. Vjerujemo da je tad bilo sa njihove strane dosta žrtava. Pri svršetku borbe kružio je avion koji nije ništa bacio. Mi smo mišljenja da nam se dostavi još automatskog oružja sa posadom. To smo isto javili Zadarskoj komandi područja koja nam je obećala da će nam to čim prije dostaviti.

U zadnje vrijeme se pojavljuje sve češće kretanje neprijateljskih parobroda koji plove pod njemačkim i talijanskim zastavama, pa smo stoga mišljenja da bi dobro bilo kad bi nam se čim prije dostavilo dva-tri topa, po mogućnosti sa posadom. Mi vjerujemo da bi im s tim oružjem spriječili prolaze sa ovim kanalima, a ujedno bi nam ta artiljerija dobro poslužila da ne dozvolimo Nijemcima iskrccati se na ovaj otok.

⁵ Odnosi se na 661 artiljerijski puk 114 lovačke divizije.

To je naše mišljenje, drugova iz K.K.K.P.H.,⁶ a i opšte mišljenje naroda.

Vi nam javite po ovoj stvari.

S.F.

S.N.

1./X.-43. g. U osam sati na večer

POLITKOM
Jugović⁷

KOMANDANT
"Macura"

Propustili smo javiti koliko je bilo žrtava sa njihove strane. Prvog dana u motoru koji je izgorio 15 mrtvih i jedan ranjen »Poljak«. Tokom druge borbe broj žrtava nepoznat jer su sve uspjeli povući. Sa naše strane nije bilo mrtvih, samo jedan drug lakše ranjen. Ranjenog Poljaka smo uputili Komahdi područja po traženju druga Rika.⁹

⁶ Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske

⁷ Sime Božin-Jugović

⁸ Ante Friganović-Macura

⁹ Rikardo Sutlović

BR. 25

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 2 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE O NAORUŽANJU ČETA MORNARIČKE PJEŠADIJE, USPOSTAVLJANJU IZVIDNICKIH STANICA, OPREMI BRODOVA I ORGANIZACIJI LUČKE SLUŽBE¹

KOMANDA N. O. MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
St. pov. broj 2
Crikvenica 2. X. 1943 godine

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

U vezi naređenja Op. broj 245 od 19. IX. 1943 g.² izvještavam i molim:

1) Naoružanje četa:

Pod III naređeno je:

a) da 1. četa bude naoružana sa 2 teška i 3 p. a. mitraljeza. Obzirom na razvijenost obale i prostranstvo otoka Krka, moli se da 1. četa umjesto sa 3 p. mitraljeza bude naoružana sa četiri;

b) da 3 četa određena za Lošinj bude naoružana sa 2 teška i 2 p. mitraljeza. Obzirom na tačke obale koje mora kontrolirati, moli se da bude naoružana umjesto sa 2 p. mitraljeza sa tri;

c) da 7. četa određena za Kraljevicu bude naoružana sa 1 teškim i 3 p. mitraljeza. Obzirom da mora kontrolirati obalu od uvale Zurkovo do ulaza u Bakar i istaknute dijelove obale u Kraljevici, kao zaštitnica operativnih jedinica kod Sušaka, moli se da bude naoružana umjesto sa jednim teškim mitraljezom sa tri.

Izvještava se da je pristupljeno formiranju svih četa i da će se kroz najkraće vrijeme uputiti na određena mjesta. Stab XIII divizije zamoljen je da prekomanduje u Mornaricu 34 stara borca za navedene čete i položaje u tim četama.

Ad IV.)

Izvidničke stanice formirane su u Omišlju, Baški, Rabu i Lošinj. Izvidna stanica Pag biti će formirana čim prije. Pošto

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—2, k. 2020.

¹ Vidi dok. br. 19.

izviđačke stanice nisu opremljene sa optičkim spravama, moli se dostaviti pet optičkih sprava.

Telefonsku liniju između Cresa i Krka nemoguće je uspostaviti, jer nema podvodnog kabla. Trebalo bi oko 4 km. podvodnog kabla da se poveže Cres sa Krkom. Napominje se da Cres nije već od 1918. godine povezan telefonskim podvodnim kablom sa Krkom, već je on vezan sa Labinom u Istri, koja je linija ispravna i funkcionira. Za sada je Cres povezan sa Krkom kurirskim motornim čamcem koji održava vezu između uvala Smerga na Cresu sa mjestom Krk. Krk je telefonski povezan sa Kraljevicom, a Smerga sa Cresom, a ovaj sa Lošinjom. Međutim, pokazalo se je da je kurirska veza Krk – Smerga spora. Stoga predlažem da Glavni štab rasporedi mornarici dvije signalne grupe sa optičkim spravama, od kojih bi jedna bila u Smergi, a druga na otoku Krku u uvali Turanj. Obje stanice bile bi u optičkoj vezi (noću ručnom signalnom lampom) i vršile bi tranzitiranje depeša. Jedno odjeljenje čete za vezu XIII divizije trebalo bi da uspostavi telefonsku liniju od mjesta Krka do signalne grupe u Turanju. Međutim, ako se nailazi na tehničke poteškoće kod realizacije ovog predloga, tada bi najbolje rješenje bilo da se na Lošinju uputi jedna radio-telegrafska stanica sa personalom koja bi bila u vezi sa stanicom Mornarice.

Ad V.)

Naoružani su i opremljeni patrolni brodovi »Partizan I« (rekviriran na Sušaku), »Partizan II« (rekviriran u Lošinju), »Partizan III« (privatno vlasništvo, rekviriran u Malinskoj) i »Partizan IV« (privatno vlasništvo, rekviriran u Malinskoj). Svi ovi brodovi vrlo su podesni za patrolnu službu, a ne služe u privredne svrhe. Tunolovci su otpušteni i vraćeni vlasnicima.

Kao pomoćna krstarica predlaže se parobrod »Istra« kao najpodesniji.³ Već je poduzeto da se pronade odgovarajući kalibar brdskog topa i to 76 mm. Javljeno je da se ovakav jedan top nalazi u Lošinju. Poduzeto je potrebno da se ovaj top, ukoliko bude ispravan, dopremi u Crikvenicu. Osim topa, predlažu se za naoružanje i 4 teška p.a. mitraljeza. Osim toga, parobrod bi trebalo opremiti radio-stanicom. Ukoliko top u Lošinju bude neupotrebljiv, zatražiti će se odgovarajuće naoružanje od Štaba XIII divizije.

U pogledu obalske artiljerije poduzeto je sljedeće:

1) Upućen je na Lošinju i Cres odgovarajući drug da pre-

³ Ovaj parobrod je uputio Treći bataljon Druge NO istarske brigade 30. septembra 1943. god. iz Umaga (vidi dok. br. 23).

gleda obalnu artileriju u Lošinj u tvrđavi »Tovar«, kao i flankirnu bateriju u mjestu *Farezina*⁴ na Cresu.

Po do sada primljenom izvještaju artilerija u Lošinj je ispravna, ali nema stručnog osoblja. Međutim, flankirna baterija u Farezini na Cresu (sastoji se od 3 topa 75 m/m.) neispravna je i neupotrebljiva, jer su topovi bez zatvarača i nišanskih sprava. Traženi su ali nisu pronađeni. Municija je upućena u Senj od strane Štaba III bataljona koji je na Cresu – Lošinj.

Kod Bribira ima 1 ispravan poljski top 75 mm. sa 30 granata. Ovaj se može odmah uputiti u Farezinu. Top nema posade, moli se uputiti 1 artilerca koji poznaje ovaj top. Ostala posada bi se ovdje kompletirala.

2) Artilerija na otoku Krku u uvali Sv. Juraj i Sv. Sidro prema dobivenim izvještajima također je neispravna, jer fale zatvarači koje su Talijani, kao i one u Farezini, zagubili. Traženi su i ronjenjem u more, ali nisu pronađeni. Municija i tih topova prebačena je na kontinent.

Kod Bribira ima još 1 poljski ispravan 75 mm. top sa 30 granata. Ovaj se može odmah uputiti u Farezinu. Top nema posade, moli se uputiti 1 artilerca koji poznaje ovaj top. Ostala posada bi se ovdje kompletirala.

3) Za položaj na Rtu Dubno dopremljen je jedan poljski top od 75 mm. u ispravnom stanju sa municijom. Posada se formira i čim bude spremna, uputiti će se na određeni položaj.

. *Ad VI.)*

Od odobrena dva motocikla ova komanda još nije primila nijednog. Po ovome, u vezi odobrenja Glavnog štaba, zamoljena je Komanda Primorskog i Goranskog područja da dostavi po jedan ispravan motocikl.

Ad VII.)

Poduzeto je sve potrebno da utrošak goriva na parobrodima, motornim brodovima i motornim čamcima bude sveden na minimum. Izdato je naređenje svim komandantima luka da bez odobrenja ove komande i prethodne saglasnosti Geša ne smije nijedan brod na pogon ugljena, nafte ili benzina isplovljivati iz luka.

Međutim, delegati Zavnoha,⁵ kao i ostale komande, neposredno se obraćaju ovoj komandi za brodove u svrhu prevoza materijala, trupa itd. Moli se da se raspisom upoznaju sve

⁴ Na pomorskim kartama novijeg izdanja ovo mjesto je unijeto pod imenom: Porozina.

⁵ Zemaljsko antifašističko vijeće Hrvatske

komande N.O.V. i P.O., kao i svi N.O.O., da se prije traženja plovnih sredstava od ove komande ima već odobrenje Geša.

Na ovaj način pojednostavio bi se rad, odteretio telefonski saobraćaj i ne bi bilo zastoja, ni čekanja za prevoz, utovar i istovar.

Moli se odobriti da Komanda Mornarice u hitnim slučajevima i u slučaju slabe veze odobri tu upotrebu brodova i čamaca za evakuaciju i prevoz trupa i materijala.

U prilog dostavlja se predlog za redovite pruge. Ove su pruge neophodno potrebne da se poveže otočje sa zaleđem. Isto tako, dostavlja se proračun o utrošku goriva na parobrodima i motornim brodovima u redovitim prugama, kao i za vanredne prevoze trupa.

Ad VIII.)

Prema dosadašnjoj organizaciji lučke službe, potrebno je odrediti:

a) komesare u

lučkim kapetanijama: Bakar, Crikvenica, Senj, Krk, Rab, Cres i Lošinj,

b) političke delegate u

lučkim zastupništvima: Kraljevica, Selce, Novi, Sv. Juraj, Jablanac, Karlobag, Pag, Novalja, Malinska, Silo, Vrbnik, Baška i Aleksandrovo.

Ad IX.). Određen je drug Dorčić – zamjenik komandanta, koji će otputovati u Istru do Operativnog štaba za Istru. Isti bi bio otputovao I.X., ali još do danas 2.X. nije bilo moguće dobiti motorno vozilo (motocikl). Čim se dobije, otputovati će.

Ad X.)

Pogreška o kojoj je riječ ispravljena je.

Ad. XII.)

Predlog se dostavlja u prilogu.

Ad XIII.)

Plan se izrađuje. Čim bude gotov, dostaviti će se. Do konačne izrade i odobrenja za sada je određeno da se, ukoliko neprijatelj zaposjedne otoke, trupe i materijal i plovni objekti sa otoka evakuiraju na kopno – u Senj. Ukoliko zaposjedne obalu, evakuacija brodova i materijala vršila bi se prema Senju – kasnije do Obrovca ukoliko bude slobodan, inače potopiti sve brodove, prvenstveno parobrode i veće motorne jedrenjake. Posade brodova sa komandnim osobljem priključuju se operativnim jedinicama za borbu na kopnu. Trupe na obali priključuju se najbližoj operativnoj jedinici, održavajući kontakt i borbu sa neprijateljem.

Ad. XIV.)

Da bi se izvještaji mogli na vrijeme i sa svim podacima dostaviti, moli se:

1) narediti do kojeg datuma u mjesecu moraju izvještaji biti u Gešu,

2) dostaviti šemu i eventualne obrasce svih izvještaja, tako da bi bili istovjetni sa ostalima koje dostavljaju kopnene jedinice.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

**V. D. KOMANDANTA
J. Bonaci**

Dostavljeno:
Glavnom štabu Hrvatske
Kdtu XIII divizije (M.P.)

BR. 26

**IZVJEŠTAJ OBALSKE KOMANDE KNINSKOG SEKTORA
OD 4 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDANTU KNINSKOG
SEKTORA O OBILASKU PODRUČJA I STANJU NA NJEMU¹**

**OBALSKA KOMANDA
KNINSKOG SEKTORA
4. X. 1943.**

KOMANDANTU KNINSKOG SEKTORA

U vezi naredbe br. 5 od 25. IX. 1943. god.², kao i direktivne zapovijesti od 30. IX.³, izvještavam sljedeće:

Odmah po dolasku na područje Obalske komande Kninskog sektora započeo sam sa prikupljanjem podataka i obilaskom područja, te organizacijom rada za najhitnije i najvažnije potrebe i zadatke.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1–13, k. 2020.

² Vidi dok. br. 15.

³ U direktivnoj zapovijesti Štaba Kninskog sektora naređeno je Obalskoj komandi Kninskog sektora da prema mogućnostima i situaciji razvije naročitu aktivnost u pravcu Šibenika i Zadra (vidi dok. br. 10/1–12, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Uglavnom sam do sada obišao dio područja od otoka Pašmana prema sjeveru, za kojeg sam smatrao da je najvažniji i najizloženiji neprijatelju. Stanje na tom području je sljedeće:

Iza kapitulacije Italije, kotarski N.O.O. bili su mišljenja da je situacija za nas prilično nestabilna na otocima, te su u vezi s tim i izdali naređenja mjesnim N.O.O. da sav zaplijenjeni materijal i oružje sakriju i sklone na sigurnija udaljena mjesta, a po potrebi i unište. Na taj način dobar dio materijala, kao i nešto oružja, ne nalazi se više na području ove komande, a nešto materijala vrlo potrebitog za uspostavljanje veze između otoka čak je i uništeno. Tako su i dva topa koja su se nalazila na otoku Ugljanu odvučena u Starigrad, gdje se i sada nalaze.

Stanje preostalog raspoloživog oružja i materijala je sljedeće:

1. Raspoloživih ima oko 200 boraca, naoružanih: puškama, 14 teških mitraljeza, 6 puškomitraljeza i 1 p. a. mitraljez.

Ovaj dio područja ne raspolaže sa niti jednim topom, prema obavještenjima ni južni dio područja.

2.) U vodama Kornata, Tuna, Dugog Otoka i Premude nalaze se minska polja postavljena od strane Talijana, dobro poznata našim ribarima i gusarima. Broj mina nije poznat, ali će biti dovoljan za naše potrebe sprečavanja neprijateljskog saobraćaja.

3.) Od tri izvidne i signalne stanice (Grpašćak, Sv. Mihovil i Rt Bonaster) jedan dio njihovog materijala i aparata za signalizaciju nalazi se spremljen, a ostatak je odveden u Vodice, te su preduzete mjere da se vrati natrag ukoliko se bude tamo nalazio.

4.) Popisano je oko 90 brodova srednje i malene tonaže drvenih na motor (oko 5 brodova sa oko 400 tona, od tih dva gvozdena, ali jedan nesposoban, a ostali između 2 do 50 tona). Neki od njih za sada ne mogu se uzeti u obzir radi pogona na benzin s kojim ne raspolažemo, odnosno radi veće ili manje nesposobnosti — bilo na uređaju broda, bilo da po svojoj konstrukciji i brzini ne vrijede za ratne svrhe.

5.) Postoje dvije radio-stanice sa srednjim dometom oko 100 do 120 km, za koje još nije poznato da li su ispravne i da li se mogu osposobiti.

6.) Već od ranije postojeće telefonske i telegrafske linije djelomično su onesposobljene, ali se dadu popraviti.

Predviđeni zadaci:

1.) Sprečavanje iskrcavanja neprijatelja na otocima.

2.) Sprečavanje upotrebe naših brodova od strane neprijatelja.

3.) Sprečavanje i uništavanje neprijateljskog saobraćaja na moru.

4.) Naoružavanje prikladnih pomorskih jedinica u cilju izvršavanja zadataka pod 1, 2, 3.

5.) Organizacija izvidničke službe u cilju kontrole saobraćaja na moru.

6.) Propaganda za prikupljanje boraca u N. O. V.

Izvršenje:

1.) U sporazumu sa O. K.⁴ Zadar, a prema raspoloživim sredstvima, pošto ta sredstva mogu da se odupru uspješno samo manjim pokušajima iskrcavanja (a to je već i iskustvo pokazalo),⁵ riješeno je da se na otoku Ugljanu, kao najizloženijem, formira četa od 80 boraca, 4 teška i 6 lakih mitraljeza; na otoku Pašmanu jedna desetina sa 10 boraca i 1 teškim mitraljezom, te jedan vod u jačini od 20 boraca sa jednim teškim mitraljezom na području Rivanj – Silba.⁶ Preostali borci i oružje upotrijebiće se za čuvanje minskih polja postavljenih od naše strane, te za naoružanje i osposobljavanje plovnih jedinica. Bobene jedinice raspoređene uzduž obale južno i sjeverno od Zadra stoje pod komandom grupa na čijem se području nalaze.

2.) Obzirom na opasnost od neprijateljskog iskrcavanja, te da tom prilikom ne bi došao u posjed brodova kojima raspoložemo, riješeno je da se svi brodovi koji nisu potrebni odvuku u udaljenije sigurne luke (Dugi Otok) i tu sigurno vežu, s tim da im se brodski motor onesposobi vađenjem pojedinih dijelova. Ti dijelovi biće pohranjeni u tajnosti i do potrebe predavaće se brodu radi osposobljavanja. Čuvanje i kontrola brodova biće isključivo u našim rukama. Da bi se omogućio promet, ribolov i ostale potrebe stanovništva na otocima, ostavljeni su im manji čamci na jedra i vesla i izdaju se upute za njihovo onesposobljenje u slučaju potrebe. Ako se stanje pogonskog materijala poboljša, odrediće se nekoliko manjih motornih brodova koji će vršiti redovni promet među otocima.

Provedba ove tačke već je u toku, tako da su brodovi na otocima Ugljanu i Pašmanu većim dijelom već odpremljeni i onesposobljeni. Izdaju se upute za kontrolu vožnje naših brodova po moru, te signali za raspoznavanje i postupak prilikom prolaza i dolaska brodova u luke.

3.) Broj položenih morskih mina u području ove komande omogućuje sprečavanje neprijateljskog trgovačkog prometa po našim vodama. Zadatak će se izvršavati vađenjem mina iz

⁴ Okružni komitet

⁵ Odnosi se na pokušaj iskrcavanja kod s. Preko 30 septembra 1943 godine (vidi dok. br. 24 i 191).

⁶ O formiranju jedinica vidi dok. br. 28 i 29.

dosadašnjih pozicija, koje su neprijatelju poznate i postavljajanjem na nova mjesta, koja on sada upotrebljava za promet. Kako sam već skupio nekoliko za to spremnih drugova i među njima dva stručnjaka, bivša podoficira minerske grane, s tim radovima je već započeto i prvo polje sa nekoliko mina već postavljeno.⁷ Pošto smatram da je ovaj zadatak jedan od najvažnijih, kao i da na raspoloženju stoje potrebna sredstva, radi se o osposobljavanju nekoliko ekipa, koje mogu samostalno raditi. Među minama koje se vade ima i takvih koje se više ne mogu osposobiti za novo polaganje, te će se eksploziv sa njih dizati i slati kao i do sada za svrhe tog štaba.

Koliko je do sada zapaženo, neprijatelj za svoj promet upotrebljava veće trgovačke brodove, te ih s toga razloga sa oružjem kojim raspolažemo (teški i puškomitraljezi) ne možemo efikasno napadati, jer su brodski gvozdeni limovi debeli 6–9 mm. Obzirom da područje ove komande raspolaže velikim brojem uskih tjesnaca, kojim je neprijatelj primoran voziti, neophodno bi bilo potrebno 2–3 topa malenog kalibra, koji se mogu lako prebacivati na razna pogodna mjesta našim pomorskim jedinicama i tući brodove prilikom prolaza kroz te tjesnace.

4.) Sve plovne jedinice – motorni brodovi kojima raspolažemo građeni su iz drva i imaju malenu brzinu (jedan jedini najbrži vozi do 10 nautičkih milja). Između njih su izabrani najbrži i najčvršći na koje će se postaviti naoružanje (teški mitraljez), sa zadatkom da potpomažu naše akcije i odbijaju neprijateljske napade manjeg obima, kontrolišu prolaze i sprečavaju neprijatelja u odstranjivanju mina sa minolovcima, vrše prevoz i prebacivanje boraca, patrolnu službu i si.

Raspolažemo također jednim brzim motornim čamcem na benzinski pogon od oko 10 tona sa 16 naut. milja brzine, koji je zarobljen prilikom pokušaja iskrčavanja Nijemaca na Preko, ali ga se radi pomanjkanja benzina (troši oko 25 lit. na sat) ne može upotrijebiti.⁸ Stupljeno je u vezu sa Lcšinjom, koji se nalazi u našim rukama i traženo da se dobije benzina, ali su zalihe iz Lošinja već prevezene u pravcu Senja i Otočca. Molim druga komandanta⁹ da [dozvoli] sa svoje strane da nam se izvjesna količina benzina stavi na raspoloženje, te bi se u tom slučaju uputio odavle jedan motorni brod da preuzme gorivo.

5.) Mogućnost što bržeg izvještavanja o kretanju neprijateljskih brodova, kako bi se na vrijeme preduzele protu-

⁷ Odnosi se na uspostavljanje Minerskog odjeljenja za vađenje i postavljanje mina (vidi dok. br. 29, 42 i 191).

⁸ Ovaj čamac nazvan je »Proleter«.

⁹ Milan Kuprešanin

mjere, izvještavanje o svim pojavama u vezi sa vojničkim akcijama, stvaranje uopće veze između otoka za sve potrebe, nalažu čim bržu uspostavu izvidnih i signalnih stanica, te već postojećih telefonskih i telegrafskih linija, koje su djelomično onesposobljene. U tu svrhu započelo je uspostavljanje izvidnih stanica Grpašćak (na Dugom Otoku) i Sv. Mihovil (na otoku Ugljanu iznad Preko), a prema raspoloživim sredstvima uspostaviće se i izvidna stanica Bonaster na otoku Molatu. Započelo je osposobljavanje telefonskih i telegrafskih veza na otocima Ugljanu i Pašmanu i izvješteno u Ninu da se osposobi telegrafska veza preko Vira sa otokom Molatom. Tom posljednjom vezom i uspostavom izvidne stanice Bonaster bili bi povezani sa kopnom sjeverno od Zadra.

Prema do sada prikupljenim podacima, područje ove komande raspolaže sa dvije radio-stanice, od kojih je jedna odmah po kapitulaciji Italije upućena u Vodice. Kako do sada još nije stigao niti jedan stručnjak radiotelegrafist, to se stanica nije mogla usposobiti, ali poduzeto je da se stručnjaci pronadu, tako da bi ona stanica koja se nalazi u blizini vjerojatno mogla da započne radom za 3 do 4 dana. S toga razloga molim da bi mi se noslale upute u pogledu vremena davanja, talasnih dužina, kao i šifara. Isto tako, ako ta komanda raspolaže sa prekobrojnim radiotelegrafistima, da bi se barem 2 radiotelegrafista uputila.

6.) Prilikom obilaska područja, kao i u dodiru sa stanovništvom otoka, vrši se propaganda u cilju prikupljanja što većeg broja boraca za N. O. V.

Za izvršenje svih ovih zadataka, potrebno bi bilo prikupiti bivše podoficire mornarice koji se sada nalaze u redovima boraca u sastavu Komande Kninskog sektora; najpotrebniji bi bili iz radiotelegrafske, signalne, minerske i artiljerijske struke. Tako isto i u pogledu bivših oficira mornarice ukoliko se takovim raspolaže.

Kako je Stab IV Operativne zone izvijestio da se na području Splita i Šibenika uspostavlja Obalska komanda za Split,¹⁰ odnosno za Šibenik, to južna granica Obalske komande Kninskog sektora zasijeca u oblast Šibenika, stoga molim za obavještenje u pogledu pitanja južnih granica.

Po provedbi ostalih točaka zadataka, kao i nakon prikupljanja podataka za područje južno od Pašmana, podnijecu naknadni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant

¹⁰ O uspostavljanju ove komande vidi dok. br. 9.

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA OD
4 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE
ZONE O ORGANIZACIJI FLOTILA I UPUĆIVANJU OFI-
CIRA ZA VEZU U BARI¹

ŠTAB
FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA⁵
Broj službeno
4 X 1943

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Do danas smo vam poslali dva organizaciona izvještaja. Nismo od vas primili odgovor.

1. Flota naoružanih brodova sastoji se od pojedinih flotila:

Bračka — 5 naoružanih motornjaka³
Šoltanska — 4 naoružana motornjaka
Hvarska — 4 naoružana motornjaka
Viška — 3 naoružana motornjaka
Lastovska — 3 naoružana motornjaka
Korčulanska — 6 naoružanih motornjaka
Pelješka — 4 naoružana motornjaka
Primorska (Podgora) — 4 naoružana motornjaka
Mljetska (?)

Do danas smo postavili štabove flotila na Šolti, Braču, Hvaru, Korčuli i Pelješcu. Oni imaju zadatak da pronalaze i osposobljavaju još brodova.

U najskorije vrijeme biće organizovani i štabovi ostalih otoka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 2022.

⁵ O formiranju i organizaciji Štaba Flote naoružanih brodova vidi dok. br. 9 i 20.

* Naoružani motornjaci — drveni brodovi na motorni pogon. Bilo ih je raznih veličina: od leuta na do tunolovca. Upočetku su od naoružanja imali samo mitraljeze, a kasnije su neki veći brodovi dobili i topovsko naoružanje i izvjesnu zaštitu improvizovanu od dasaka, pijeska i čeličnog lima.

Polovinom januara 1944 većina brodova našla se na Visu. Tada je izvršeno razvrstavanje i numerisanje svih postojećih naoružanih plovnih sredstava. Ona su podijeljena na dvije kategorije: naoružane brodove i patrolne čamce.

Dalje, imamo brzi motorni čamac na benzin, jedan na naftu, i dva motorna broda: »Ivana« i »Lalu«.

Osim ovih brodova imamo i »Bakar«, »Ston« i »Tunizia«. »Tunizia« ima 1200 tona. Naši su je zaplijenili kod Zečeva, zaustavivši je artilerijem.⁴ Iskricali smo 40 vagona hrane, koja je išla za Albaniju iz Trsta (Nijemcima).

Još jedan takav brod je baterija Zečevo potopila (bio je nakrcan daskama).

»Ston« nam je skriven kod Starigrada na Hvaru. Ima minimalnu količinu ugljena.

»Bakar« smo sa teškim ranjenicima i Talijanima poslali u Bari. Sa njima je otišao ing. drug Armanda⁵ i politkom Makiedo⁶, koji govore talijanski u svojstvu »oficira za vezu«, koji bi se brinuli za evakuaciju Talijana, prebacivanje naših ranjenika, izbjeglica, opskrbu naših brodova gorivom, dobivanje naših brodova koje su nam Talijani oduzeli i slično. (Vidi priloženi prepis dopisa kojeg je drug Makiedo uzeo sobom).⁷

Ovakvu stvar nismo smjeli sami preduzeti bez vašeg odobrenja, međutim zbog velike udaljenosti i prekida veza s vama bili smo prisiljeni da samoinicijativno poduzimamo, naravno u saglasnosti sa drugovima iz P. K. K. P. H.

Ovaj potez smo poduzeli, ravnajući se ooštom situacijom, zbog toga da bi što prije, kao priznati saveznici, stupili u kontakt s Engleskom, te da bi što prije razvili svoju flotu i dobili međunarodno priznanje.

Preko komandanta talijanske krstarice koja je bila pred Splitom doznali smo da je Jugoslovenski pomorski odred⁸ uspio od Engleske dobiti, prilikom kapitulacije Italije, nekoliko ratnih brodova bivše jugoslovenske mornarice.

Sada Jugoslovenski odred, koji se nalazi u Bejrutu, ima:
2 razarača (»Dubrovnik« i »Ljubljana«),
4 motorne torpiljarke i
2 podmornice.⁹

⁴ Ovaj brod je zaplijenjen 29. septembra 1943. godine (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 22 i 35, gdje se ovaj brod pominje pod imenom »Tunizina«),

⁵ Adam

⁶ Sergije

⁷ Vidi dok. br. 22 i dok. br. 4338 X4-443 u arhivi CK SKJ.

⁸ Radi se o brodovima Jugoslovenske Kraljevske mornarice koji su prilikom kapitulacije, aprila 1941. god., prebjegli Englezima. Od ovih brodova formiran je u Aleksandriji maja 1941. godine spomenuti odred. Početkom 1944. god. Odred se preselio na Maltu, a po završetku rata ušao je u sastav JRM.

⁹ Netačno. U to vrijeme Odred u svom sastavu nije imao nijedan razarač. Imao je dvije (a ne četiri) motorne torpiljarke – »Kajmakčalan« i »Durmitor« i samo jednu podmornicu (»Nebojša«) a ne dvije.

Postoji i »Vazduhoplovna grupa« u Bejrutu od 36 aparata.

Do sada ta flota uopšte nije sudjelovala u akcijama.

Prema ugovoru sa Engleskom, ta flota će se angažovati prilikom desanta na Balkanu (Jugoslavija).

Dobili smo danas vijest od jednog trabakula, koji se je vraćao iz Barija, da je »Bakar« sretno stigao u Bari praćen sa dvije torpiljarke, 2 podmornice i 4 aviona.

U saglasnosti sa drugovima iz P. K. odredili smo da u Bariju »Bakar« vije jugoslovensku zastavu sa petokrakom zvijezdom.

Za zastavu Ratne mornarice, koju ćemo vijati u inostranstvu, predlažemo: jugoslovenske boje ukrašene, u prvjoj trećini zastave, crvenom zvijezdom, obrubljenom žutim rubom, ispod koje će biti žuto sidro. Ta zastava će najbolje odgovarati, jer nas svijet poznaje samo kao jugoslovenske partizane i poznaje samo jugoslovensku zastavu.¹⁰

Mi ovdje na našim naoružanim brodovima vijemo hrvatsku zastavu sa crvenom zvijezdom.

Molimo Štab IV Operativne zone da se pozabavi ovim pitanjima, jer kad nas Engleska službeno priznaje svojim saveznicima, treba da nam vrati brodove koje nam je oduzela fašistička Italija. Potrebno je da nam dozvoli da organizujemo na talijanskoj obali jednu pomorsku bazu, iz koje ćemo moći vršiti pomorske operacije. Potrebno je da se Jugoslovenski pomorski odred stavi pod našu komandu.

Da mi imamo dvije podmornice, 4 motorne torpiljarke i 2 razarača potpuno bi onemogućili neprijatelju saobraćaj na Jadranu, a isto tako bi uspješno mogli potpomagati operacije naših kopnenih jedinica protiv lučkih mjesta (Makarska, Omiš itd.).

2. Na Mljetu su se ponovno pokušali iskrcati Nijemci¹¹ prije 7 dana. Međutim, naša Obalska artilerija im je ponovno potopila, jedan brod, a jedan zapalila.

Dakle, što znamo, do sada smo Nijemcima uništili 5 parobroda: 3 potpaljena, jedan zapaljen i jedan zarobljen.

Nijemci su do sada nama potopili sa štukama 3 broda: »Albaniju«, »Bosnu« i »Vardar«. Žrtava nema.

Brod »Rab« je jedan naš naoružani brod iz Bračke flotile dočekao na pruzi Metković–Omiš i ošinio ga iz 2 teška mitraljeza.

"> O uvođenju zastave vidi dok. br. 5.

¹¹ Vjerovatno se odnosi na dijelove Sedme SS divizije »Prinz Eugen« (vidi izvještaj Osmog korpusa NOVJ od 22 oktobra 1943 god., dok. br. 16–1/3, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta i tom V. knj. 21. dok. br. 15).

4. U Metkoviću ima oko 15–20 brzih gumenih čamaca, koji mogu krcati 15-tak vojnika. Do sada se nisu nigdje pokazali.

5. U dogovoru sa drugom Stevom,¹² stavili smo mu naš brzi motorni čamac na raspoloženje, s time da se uputi prema Sušaku, da organizuje pomorske punktove za vezu sa Hrvatskim Primorjem, da ispita mogućnost pomorskih akcija u tom dijelu Primorja, da vidi što je sa zaplijenjenim brodovima, da po našem uzoru i iskustvima predloži organizovanje flotila naoružanih brodova, da vidi šta je sa pomorskim oficirima i podoficirima u Crikvenici itd.

6. Na otocima ćemo nastojati formirati i po jednu mornaričku četvu od mornara stručnjaka iz koje ćemo popunjavati naše plovne jedinice.

7. Posljednjih dana se ne primjećuju štuke.

8. Juče i prekjuče su naše izvidnice sa Visa opazile patroliranje ratnih brodova i podmornica (vjerovatno Englezi).

9. Saslušavši zarobljenog talijanskog kapetana, doznali smo da su Nijemci u Trstu uspjeli zarobiti svega 4 parobroda. Ostalo su Talijani potopili (među ostalim i »Re«).

Talijanski komandant krstarice veli da su Nijemci u Puli uhvatili 6 talijanskih razarača i 4 podmornice, od kojih su dvije onesposobljene, ostale dvije upotrebljavaju za osiguranje Tršćanskog Zaliva.

10. Molim da nam pošaljete Kuna i Lira (Bari), kao i raspoložive pomorske oficire i podoficire, osobito one koji su se osposobili za političke komesare.

11. Molimo da nam potvrdite prijem ovog izvještaja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Hvar, 4 X 1943.

z. komandanta
Bradičić

Komandant
Škorpik

Andrija Božanić

BR. 28

NAREĐENJE OBALSKE KOMANDE KNINSKOG SEKTORA OD 5 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PARTIZANSKOG BA- TALJONA NA O. UGLJANU O FORMIRANJU MORNARIČ- KIH CETA NA OTOCIMA¹

OBALSKA KOMANDA
KNINSKOG SEKTORA
5. 10. 1943.

ŠTABU BATALJONA²

U vezi usmenog dogovora 3. 10. o.g. taj štab formiraće sljedeće jedinice:³

- 1.) 1 četvu u jačini 80 boraca koja prema sadašnjoj situaciji osigurava otok Ugljan.
- 2.) 1 vod u jačini 20 boraca za osiguranje područja Rivanj — Silba.
- 3.) 1 desetinu u jačini 10 boraca za područje otoka Pašmana.

Štab bataljona preuzima komandu nad svim gore označenim jedinicama, a prema zapovijesti i uputstvima primljenim od Štaba Obalske komande Kninskog sektora.

Od automatskog oružja, kao što je već dogovoreno, za potrebe Bataljona ostaje: 8 teških mitraljeza i 4 puškomitraljeza, ostatak koji se još tamo nalazi uputiće se prema traženju u Štab ove komande radi naoružanja plovnih jedinica.

Ostatak prekobrojnih boraca upotrijebiće se za bojnu gotovost plovnih jedinica koje će biti naoružane, te ih uputiti prema traženju u Štab ove komande. Kod toga imati u vidu da se od boraca izaberu takovi koji su iskusni kao mornari i koji su po mogućnosti služili u mornarici kao signalisti.

Posvetiti naročitu pažnju vježbanju boraca i efikasnoj upotrebi oružja. Osmobiti nišandžije na mitraljezima do krajnjih mogućnosti vježbama nišanjenja i gađanja. Kod upotrebe oružja, naročito automatskog, započeti sa gađanjem na sigurnoj udaljenosti i upotrebiti najprije nekoliko metaka za uništenie. Skrenuti pažnju na štednju sa municijom i na što sigurniju upotrebu.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—12, k. 2020.

* Odnosi se na Štab Partizanskog bataljona, koji se nalazio u mjestu Preko na otoku Ugljanu (vidi dok. br. 24, 26 i 34).

³ O formiranju jedinica vidi dok. br. 29 i 34.

Po konačnom završenom preformiranju, poslat kratki izvještaj.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant
M. I.⁴

BR. 29

OBAVJEŠTENJE ŠTABA OBALSKE KOMANDE KNINSKOG SEKTORA OD 5 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU OBALSKE KOMANDE SPLIT O USPOSTAVI OBALSKE KOMANDE SEKTORA I O STANJU NA NJENOM PODRUČJU¹

**OBALSKA KOMANDA
KNINSKOG SEKTORA
N. O. V**

ŠTABU OBALSKE KOMANDE SPLIT²

5. 10. prispio je delegat Obalske komande Split³, te je na održanom sastanku izložio upute o uspostavljanju jedinstva komande na oslobođenoj obali i otocima, uputio nas u zadatke koji se ovoj obalskoj komandi postavljaju, te u vezi s time ovaj štab izvještava:

1) Obalska komanda Kninskog sektora uspostavljena je inicijativom od strane Štaba Kninskog sektora sa zadatkom: organiziranje obrane područja između Krke i Zrmanje i otocima od Murtera zaključno sa Premudom, sprečavanje neprijateljskog prometa, uspostava veze i naoružavanje raspoloživih plovnih jedinica.⁴ Štab ove komande potčinjen je Štabu Kninskog sektora, od kojeg je do sada dobivao sva naređenja. Reorganizovanjem obalskih komanda i stavljanjem pod zajednič-

⁴ Mladen Ikica

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta, pod reg. br. 3/1–3, k. 2021.

⁵ Ova komanda formirana je 19 septembra 1943 godine (vidi dok br. 9, 14 i 20).

³ Odnosi se na Andriju Božanića-Stevu, člana PK KPJ za Dalmaciju, a ne na pretstavnika Obalske komande Split (vidi dok. br. 34).

⁴ O njenom formiranju vidi dok. br. 15.

ku komandu u cilju izvršavanja zadataka čisto pomorskog **značaja**, kao i ostalih zadataka s time u vezi, mijenjaju se kako zadaci tako i njihovo izvršenje, odnosno odjeljuju se zadaci čisto pomorskog značaja sa onima pješadije i artiljerije, koja dva roda oružja bi od sada trebalo da budu zasebne komande.

Do konačnog rješenja tog pitanja ovaj štab i dalje izvršava naređenja i zadatke postavljene od Štaba Kninskog sektora, te izvještavanje vrši u tom smislu.

U cilju prikaza sadašnje situacije, kao i čim skorijeg izvršenja reorganizacije prema novim uputama, ovaj štab izlaže sredstva kojima sada raspolaže, kao i potrebe i pomanjkanje u oružju i ostalim sredstvima za koja se na dogovoru od 5. 10. zaključilo da bi ih trebalo nadopuniti:

1.) Čitavo otočje područja Obalske komande Kninskog sektora ne raspolaže niti jednim topom. Predviđeno je da bi se za sada nalazila barem tri. Od toga dva topa koja su se ranije nalazila na otoku Ugljanu (bila povučena u Starigrad) mogla bi se vratiti. Po ovom već su poduzeti koraci na inicijativu ovog štaba preko O. K. Zadar da se zatraži povratak topova i uputi jedan brod koji bi ih pridigao.

2.) Predloženo je da bi se na području ovog štaba formirao jedan odred u jačini od dva bataljona (prvi do 200 boraca a drugi do 150).⁵ Popuna boraca vršila bi se iz redova dobrovoljaca N. O. V. sa samih otoka na području ovog štaba. Sadašnje brojno stanje boraca iznosi oko 200, te bi ih trebalo popuniti sa još oko 150. Količina ličnog i automatskog naoružanja javila bi se naknadno.⁶

3.) Za sada predviđeno je da se oboruža i opremi za ratne svrhe šest plovnih jedinica, koje bi tvorile tri flotile. To su sve drveni brodovi: 4 s pogonom na naftu, tonažom od 25 do 30 tona i brzinom između 8 i 9 čv.; dva broda (motorni čamci) na benzin sa brzinom od oko 16 čv. Naoružanje bi im bilo: 1 teški i jedan puškomitraljez, ostali borci puške. Za sada su osposobljena dva broda i naoružana sa 1 teškim mitraljezom.

Pošto u pogledu pogonskog materijala vlada krajnja nestašica, a sa benzinom se uopće ne raspolaže, to se za sada dva brza broda sa pogonom na benzin ne mogu uopće osposobiti.

Stoga se ovom prilikom moli taj štab da bi se čim prije dala obavještenja da li bi se mogli za najnužnije potrebe snabdijevati kod tog štaba sa pogonskim gorivom, te da bi se obavijestilo gdje da se uputi brod koji bi to pogonsko gorivo pridigao. Ovo molim smatrati *vrlo hitnim* jer obzirom na ne-

⁵ O formiranju odreda vidi dok. br. 34, 44, 51, 58 i 79.

⁶ Vidi dok. br. 26, 28, 34 i 191.

posrednu blizinu neprijatelja, kao i na već nekoliko puta izvršene pokušaje iskrčavanja,⁷ ovo nam predstavlja veliku i najnužniju pomoć.

4.) Za sprečavanje neprijateljskog prometa morskim putem, kao i obzirom da područje ovog štaba raspolaže sa nekoliko minskih polja, postavljenih od strane Talijana, opremljena je za sada jedna minerska ekipa⁸ sa zadatkom dizanja mina i ponovnog polaganja na tjesnace kuda se odvija neprijateljski promet. U tom cilju je opremljen jedan pogodan brod (tunolovac). U programu je proširenje rada na tom polju stvaranjem više ekipa i opremanjem još barem jednog pogodnog broda. I u ovom pravcu je pitanje pogonskog materijala od najveće važnosti.

5.) Područje ove komande raspolaže djelomično sa telefonskom i telegrafskom linijom. Gornja grupa otoka počev od Molata nije povezana -tom vezom sa donjom grupom otoka, tako da je vrlo nužno uspostavljanje signalne i izvidničke službe obnavljanjem izvidnih stanica na mjestima gdje su ranije postavljene: Rt Bonaster, o. Bržćak i Sv. Mihovil. Obnavljanje je otežano* pomanjkanjem potrebitih aparata koji su većim dijelom uništeni prilikom kapitulacije Italije. Obnavljanje izvidnih stanica pored toga je važno za praćenje neprijateljskog prometa i poduzimanje protumjera na vrijeme. Stoga bi bilo neophodno potrebno da se ovom štabu upute barem tri heliografa i jedan reflektor na nožni ili ručni pogon. Telefonska i telegrafska veza koja je od ranije postojala mjestimično je onesposobljena, te se vrše radovi oko obnavljanja.

U vezi svega izloženog, i u cilju što bržeg jedinstva komande, moli se taj štab da bi uočio sve* označene potrebe, donio rješenje o reorganizaciji i obavijestio o već postojećim uputama u pogledu veza, zajedničkog rada, signala i inače o svemu potrebitom, da bi se ovaj štab osposobilo za izvršenje namijenjenih zadataka.

Ukoliko taj štab raspolaže sa stručnjacima za izvršenje svih ovih zadataka – bivšim oficirima jugoslovenske mornarice, bivšim podoficirima signalne, radiotelegrafske, mašinske i artiljerijske grane – moli se da ih uputi, jer štab raspolaže samo sa jednim bivšim oficikom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant
M. Ikica

⁷ Odnosi se na pokušaj iskrčavanja Nijemaca na otok Ugljan (vidi dok. br. 24 i 26).

⁸ O uspostavljanju ove ekipe vidi dok. br. 26, 42 i 191.

BR. 30

NAREDBA KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 5 OKTOBRA 1943 GOD. O PRIVREMENOJ ORGANIZACIJI I NAČINU VRŠENJA SLUŽBE U KOMANDI¹

KOMANDA N. O. MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU
Str. broj 6
5-X-1943

PRIVREMENA ORGANIZACIJA I PODJELA RADA I NAČIN VRŠENJA
SLUŽBE U KOMANDI N. O. MORNARICE ZA HRVATSKO
PRIMORJE I ISTRU

I) Naredbom broj 27 Glavnog štaba Hrvatske od 24. IX. 1943 tač. I. uspostavljena je Komanda Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru, uključivši otoke Kvarnerskog zaliva, otoke Rab i Pag zaključno.²

II) Naređenjem Glavnog štaba Hrvatske Op. br. 245 od 29. IX. 1943³ usvojena je i predložena organizacija Mornarice sa pojedinim izmjenama, tako da je sadašnja organizacija slijedeća:

1) Komanda nosi naziv »Komanda Narodno-oslobodilačke mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru«.

2) *Komandu Mornarice sačinjava:*

- a) Ratna mornarica.
- b) Pomorska direkcija.

ad a) Ratnu mornaricu tvore:

- ratni brodovi,
- mornarička pješadija,
- obalna artilerija,
- izvidnička služba.

ad b) Pomorsku direkciju tvore:

- lučke-kapetanije,
- lučka zastupništva,
- rekvirirani parobrodi i brodovi uopće određeni kao transportni brodovi,
- pomorsko brodarstvo,

¹ Original, umnožen na šapirografu, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8—1, k. 104 B.

* Vidi dok. br. 12.

- kontrola pomorskog ribarstva,
- pomorske naprave za sigurnost navigacije.

3) Na čelu Komande Mornarice stoje: komandant, komesar i zamjenik komandanta, koji komanduju i upravljaju ratnom mornaricom, pomorsko-lučkom službom i pomorskim saobraćajem.

Za izvršenje gore navedenog Komanda Mornarice ima svoj štab sa operativnim odsjekom i intendanturom i pomorsku direkciju, te komandu broskog sastava.

4) STAB:

Štab Komande Mornarice ima sljedeći sastav:

a) Operativni odsjek sa:

- operativnim oficirom i njegovim pomoćnikom,
- artileriskim oficirom,
- torpedo-minerskim oficirom,
- radio-telegrafsko-signalnim oficirom.

b) Intendantura sa

stručnim osobljem za:

- odječnu spremu,
- oružje i municiju,
- pogonski materijal,
- brodski, mašinski, signalni i ostali materijal,
- za ishranu cjelokupne mornarice;

c) mašinski oficir,

d) referent saniteta,

e) intendant,

f) komandir stana.

g) Pbmorska direkcija sa:

– šefom i stručnim osobljem za:

- egzekutivnu lučku službu,
- bezbjednost plovidbe,
- pomorsko brodarstvo, saobraćaj i upotrebu brodova,

personal na brodovima,

- pomorsko ribarstvo.

Štab Mornarice ima u svom sastavu:

- ambulantu,
- radio-stanicu.

Štabu Komande Mornarice dodijeljeni su kao prevozna sredstva na kopnu jedan auto i 2 motocikla, a na moru dva motorna čamca.

Komandant i komesar komanduju i upravljaju cjelokupnom mornaricom u operativnom i administrativnom pogledu.

Zamjenik zamjenjuje komandanta kad je isti odsutan i vrši one poslove koje mu komandant stavi u dužnost, u kom slučaju potpisuje »po nalogu komandanta – zamjenik«. Zamje-

nik komandanta vodi sve poslove koji se odnose na obavještajnu i informativnu službu i u tom pogledu usko saraduje sa operativnim odsjekom. Sastavlja obavještajni i informativni izvještaj.

ad a) *Operativni odsjek obavlja sve poslove koji se odnose na:*

– Sastavljanje operativnih planova, operativnih zapovijedi, dislokacija jedinica, utvrđenje obale, očevidnost cjelokupnog personala mornarice, sastav operativnih, organizacijskih izvještaja o brojnom stanju; evidenciju flotnih jedinica i njihovo kretanje i kretanje neprijateljskih jedinica. Ovaj posao obavlja operativni oficir sa svojim pomoćnikom, a u ovom radu pomaže ga i torpedo-minerski i radio-telegrafski oficir i artiljerijski oficir.

– Evidenciju cjelokupnog naoružanja mornarice po jedinicama i dostavljanje na vrijeme intendanturi prijedloga za popunu ili izmjenu; obuku artiljeriskog osoblja.

– Prikupljanje podataka o neprijateljskom naoružanju i blagovremeno izvještavanje o tome zamjenika komandanta. Ovaj rad obavlja artiljerijski oficir koji ujedno pomaže operativnog oficira.

– Evidenciju osoblja izvidničke službe, telefonske i radio-telegrafske službe; evidenciju signalnih i radio-telegrafskih sprava i aparata; obuku signalno-telegrafskog osoblja; dostavljanje svih podataka o kretanju neprijatelja operativnom oficiru; nadzor nad izvidničkim stanicama; blagovremeno podnašanje intendanturi prijedloga o popuni signalno-telegrafskim materijalom. Sve ove poslove vrši signalno-radio-telegrafski oficir. On je nadzornik radio-stanice Komande Mornarice. Pomaže operativnog oficira u njegovom radu.

– Evidenciju torpedo-minerskog materijala; obuku torpedista i minera; prikupljanje podataka o neprijateljskim minama, torpedima i minskim poljima. Ove poslove obavlja torpedo-minerski oficir. Pomaže operativnog oficira u ovom radu.

– Formiranje novih jedinica i popunu jedinica ljudstvom i stručno obrazovanje. Ove poslove vrši operativni oficir sa ostalim oficirima operativnog odsjeka.

ad b) *Intendantura obavlja poslove koji se odnose:*

– na snabdijevanje mornarice hranom, odjećom, spremom i obućom, pogonskim materijalom, oružjem i municijom, mašinskim, brodskim, signalnim materijalom. Uopće obavlja sve poslove koji se odnose na opremu i snabdijevanje mornarici podređenih jedinica svim potrebama za njihov pravilan rad. U tu svrhu usko saraduje sa operativnim odsjekom, Pomor-

skom direkcijom i flotnim sastavom koji joj na vrijeme dostavljaju prijedloge o nabavci, popuni i rashodu materijala po svim granama službe. Intendantura ima svoje magacionere. Naredbodavac je šef intendanture.

Flotni sastav, čete i ostale samostalne jedinice trebaju potreban materijal izravno od intendanture.

ad cj *Mašinski oficir vodi nadzor nad:*

svim mašinskim uređajima ratnih jedinica. Stara se da svi budu u ispravnom stanju i poduzima sve mjere za njihov eventualni popravak. Vodi točnu evidenciju o strojevima, utrošku goriva, popravcima i mašinskom osoblju koje je ukracano na ratnim jedinicama. U saradnji sa intendanturom stara se da mašinski uređaji imaju najpotrebnije rezervne dijelove i da mornarica ima dovoljno pogonskog materijala.

Kontroliše mašinske dnevnike na brodovima i nadzire da se gorivo troši ekonomično.

Stara se o stručnom usavršavanju mašinskog i električarskog osoblja.

ad d) *Referent saniteta vodi nadzor nad:*

zdravstvenim stanjem čitavog osoblja mornarice i poduzima na vrijeme sve mjere za osiguranje njihovog zdravlja. Stara se da sve jedinice na moru i kopnu budu opremljene najpotrebnijim lijekovima (ručna, odnosno brodska apoteka). Stara se i nadzire deratizaciju brodova. Vodi sanitetsku statistiku pregledanih i oboljelih. Drugi je član komisije za bolovanje i okategorisanje drugova.

Referent saniteta ujedno je šef ambulante.

ad c) *Intendant štaba stara se i odgovoran je za:*

ishranu svih drugova štaba i Pomorske direkcije, kao i za njihovu odjeću i obuću.

ad f) *Komandir stana stara se i odgovoran je za:*

red i čistoću komande. Pod njim stoji sve pomoćno osoblje za koje će uspostaviti evidenciju. U evidenciji voditi će i ostalo osoblje na komandnim položajima. Komandir je dužan dostavljati i intendantu štaba brojno stanje radi pravilne ishrane.

Komandir stana reguliše i reda svojom naredbom unutrašnju pomoćnu službu u štabu: kao požarne, telefoniste, kurire, šofere i t.d.

Pod komandrom stana stoji arhiva štaba. On vodi povjerljivi i strogo povjerljivi djelovodnik štaba.

ad g) *Pomorska direkcija:*

Pomorska direkcija sa šefom na čelu i stručnim osobljem na službi obavlja poslove koji se odnese:

1) na lučku egzekutivnu službu i dovođenje u sklad uredba i propisa ove službe sa ciljevima i zadacima N.O.V. i P.O.

2) Vodi evidenciju svih lučkih ureda (kapetanija i zastupništva) predlagajući unutrašnju organizaciju i strukturu pojedinih ureda uz eventualno ukidanje pojedinih nepotrebnih ureda i otvaranje novih, kao i djelokrug njihove nadležnosti.

3) Vodi evidenciju čitavog personala u lučkoj egzekutivnoj službi i predlaže njihova postavljanja i premještaje a za izbor osoblja je odgovorna štabu.

4) Stara se i vodi nadzor nad aparatima i uređajima za sigurnost plovidbe: svjetionici, oznake pličina, plutače za privez, lučki uređaji, balisaža kanala i t.d.

Propisuje u sporazumu sa operativnim odsjekom rute i stara se da iste budu saopštene komandantima luka.

Izdaje oglas za pomorce i pomorske karte.

5) Direkcija je upisna vlast za sve brodove osim za čamce. Za sada uspostaviti će evidenciju svih brodova čija je luka pripadnosti, kao i čiji su vlasnici sa područja Hrvatskog Primorja i Istre. U ovu evidenciju unijeti i brodove talijanskih luka i državljana uzapćene od N.O.V. i P.O. Za brodove koji se ne nalaze na njenom području unijeti podatke gdje se inače nalaze.

6) Vođenje evidencije svih pomoraca ukranih na parobrodima i brodovima rekviriranim za vojne potrebe.

7) Vođenje evidencije svih brodova rekviriranih za vojne potrebe.

8) Vođenje evidencije svih stručnih pomoraca na njenom području.

9) Pilotazna služba i evidencija drugova koji imaju stručno znanje i sposobnost za ovu službu.

10) Regulisanje pomorskog saobraćaja, u kom slučaju izrađuje i predlaže vozne redove. Izdavanje dozvola za upotrebu brodova. Izdavanje dozvola za upotrebu brodova sa pogonom na ugljen, naftu ili benzin za svaki prijevoz morem. Kontrola pomorskog prometa i racionalno iskorišćavanje tonaže.

11) Vodi nadzor nad pomorskim ribarstvom.

12) Stara se da Komanda Mornarice ima dovoljno zalihe ugljena, nafte i benzina za pogon trgovačke flote, radi čega usko saraduje s intendanturom.

13) Staranje i nadzor nad ishranom ukranih drugova na brodovima trgovačke flote koji su rekvirirani za vojne potrebe.

14) Nadzor nad mašinskim brodskim uređajima brodova trgovačke flote.

15) Kao i uopće svi poslovi koji po postojećim pravilima i propisima spadaju u djelokrug sada Pomorske direkcije (izdavanje koncesija za pomorsko-javno dobro, kopanje pijeska, vadenje spužva i t.d.).

16) Pomorsko-ronilačka služba.

17) Šef direkcije podnosi svakih 10 dana izvještaj o organizaciji, brojnom stanju i naoružanju te o socijalnom i nacionalnom sastavu svih drugova kako direkcije tako i kapetanija i zastupništva i to odvojeno za svaki ured.

5) *Ratni brodovi:*

Svi ratni brodovi tvore jedan sastav pod nazivom »Flotila«.

Flotilom komanduje Štab N.O. flotile, koji je izravno podređen Štabu N.O. mornarice.

Štabu N.O. flotile izravno su podređeni svi ratni brodovi u taktičkom, disciplinskom i administrativnom pogledu. Detaširani brodovi podređeni su izravno u operativnom pogledu Komandi N.O. mornarice.

Štab N.O. flotile vodi evidenciju svih drugova po brodovima i po strukama. Njegova je dužnost:

1) Popuna brodskih posada stručnim osobljem.

2) Popuna brodova potrebnim oružjem i municijom, brodskim mašinskim, signalnim i ostalim materijalom (pogonski i t.d.) radi stalne spremnosti brodova.

3) Nadzor nad svim brodskim i mašinskim uređajima.

4) Ishrana, odjeća i obuća ukrcanih drugova što vrši preko intendanture Štaba N.O. mornarice.

5) Stručna obuka i politička nastava na brodovima.

6) Dostavljati 10-dnevne izvještaje: operativni, političko-komesarski, informativni, organizacijski te izvještaj o brojnom stanju i naoružanju, kao i socijalnom i nacionalnom sastavu. Dnevno izvještavati o svim promjenama i događajima depešom.

6) *Mornarička pješadija:*

Za sada formacijom je predviđeno 7 četa. Svaka četa izravno je podređena Komandi N.O. mornarice.

Komandir čete odgovoran je za spremnost, disciplinu i opremu čete oružjem, odjećom i obućom. Naročito je odgovoran za stručno rukovanje oružjem i za taktičku upotrebu čete na terenu i oružja kojim je četa opremljena.

Jačina četa i naoružanje njihovo je određeno po posebnom naređenju.

Svaka četa mora desetodnevno dostavljati: izvještaj operativni, političko-komesarski, o brojnom stanju, socijalnom i nacionalnom sastavu, naoružanju, obavještajni, informativni i organizacijski.

7) *Obalna artilerija:*

Ovu tvore flankirne baterije i obalne baterije. Gdje su iste postavljene određeno je formacijom mornarice.

Obalna artilerija podređena je izravno Komandi NrO. mornarice, a stoji pod artileriskim oficijom.

Artileriski oficir ima da se stara za oružje, municiju, pomoćne uređaje (reflektore i t.d.) baterija, popunu ljudstva na baterijama, njihovu stručnu obuku, a za ishranu i odjeću intendantura. Artileriski oficir voditi će evidenciju drugova na baterijama i svakih 10 dana dostavljati izvještaj o brojnom stanju, naoružanju, te o nacionalnom i socijalnom sastavu.

8) *Izvidnička služba:*

Izvidnička služba sastoji se od signalnih i izviđačkih stanica. Koje će se signalne i izviđačke stanice uspostaviti propisano je formacijom mornarice. Izvidničke i signalne stanice podređene su izravno Komandi N.O. mornarice, a stoje pod signalnim oficijom. Sva opažanja i osmatranja javljaju odmah Komandi N.O. mornarice.

Signalni oficir stara se za popunu signalnim uređajima na stanicama, oružjem i municijom, za popunu ljudstva i njihovu stručnu obuku, a za ishranu i odjeću intendantura. Signalni oficir vodi evidenciju drugova sa signalnim i izvidničkim stanicama, a svakih 10 dana podnosi izvještaj o brojnom stanju, opremi, o naoružanju i o nacionalnom i socijalnom sastavu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

**V. D. KOMANDANTA
J. Bonaci**

(M. P.)

BR. 31

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU OD 5 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE O DISLOKACIJI JEDINICA¹

KOMANDA N. O. MORNARICE
ZA HRVATSKO PRIMORJE I ISTRU

7.X.1943*

Pov. br. 22
Crikvenica, 5-X-1943 god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE
— Glavna intendantura —

Jedinice ove komande koje su do sada formirane dislocirane su i to:

- na otoku Krku 112 drugova (u Malinskoj 60, Omišlju 46 i Baški 6 drugova),
 - na otoku Cresu 52 druga,
 - na otoku Lošinju 81 drug,
 - u Kraljevici 130 drugova i
 - na Rabu za sada samo izvidnička stanica sa 6 drugova,
- a kroz sedmicu dana biti će ih 66.

Isto tako u Jablanac uputiti će se ove sedmice 60, a na Pag 100 drugova.

Od strane Glavne intendanture naređeno je da ishranu ovih drugova vrše odnosne komande mjesta, gdje su jedinice dislocirane.

Prema dobivenim podacima, na otocima nema nikakvih zaliha hrane, jer nešto što je ranije bilo opljačkali su četnici koji su se tamo nalazili. Što se tiče korišćenja mjesnih sredstava, na to se ne može računati, jer stanovništvo otoka nema hrane ni za svoje potrebe.

Za prve potrebe izdato je iz skladišta Komande mjesta Crikvenica drugovima na otoku Krku za 5 dana i za drugove na otoku Lošinju i Cresu za 10 dana.

Iz iznijetih razloga molim snabdjeti hranom komande mjesta u gore označenim mjestima što prije, s time da tu hranu izdavaju samo operativnim četama i odjeljenjima Mornaričke pješadije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) V. D. KOMANDANTA
J. Bonaci

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 20—3, k. 105 B.

* Datum prijema u Glavnom štabu Hrvatske

BR. 32

**IZVOD IZ NAREDBE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVAT-
SKE OD 5 OKTOBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU KO-
MANDE MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU
OBALU¹**

N A R E D B A br. 29

Glavnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih
odreda Hrvatske od 5. 10. 1943. g.

IV. Formiranje Komande
Mornarice za sjeverno-
dalmatinsku obalu.³

Po ukazanoj potrebi, formira se
Komanda Mornarice za sjever-
nodalmatinsku obalu i sjeverno-
dalmatinske otoke. Ova ko-
manda biće pod neposrednom
komandom Štaba XIX Sjever-
nodalmatinske divizije, i to ka-
ko u organizacionom tako i u
operativnom pogledu.
Štab XIX Sjevernodalmatinske
divizije pristupiće odmah orga-
nizaciji i formiranju mornarič-
kih jedinica u duhu dostavljenih
direktiva od strane ovog štaba.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V. Bakarić

Komandant generalmajor,
Gošnjak

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. –2, k. 106.

² Izostavljen je dio teksta koji se odnosi na formiranje kopnenih
jedinica. Dokumentat je u cjelini objavljen u tomu V, knj. 20, pod br. 31.

⁵ O formiranju i radu ove komande vidi dok. br. 37, 42, 44 i 51.

BR. 33

**OBAVJEŠTENJE GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE OD 6 ,
OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE ZA HRVAT-
SKO PRIMORJE I ISTRU O UPUĆIVANJU RUKOVODILACA
ZA KOMANDNI KADAR ČETA NA OTOCIMA¹**

Op. 257
6. X. 1943

**KOMANDI NO MORNARICE ZA HRV. PRIMORJE
I ISTRU**

Vaše čete mornaričke pješadije sastavljene su sada od novomobilisanog ljudstva i novog komandnog kadra, te kao takve nemaju borbenog iskustva. Da bi pomogli što pravilniji njihov razvitak i brže sticanje iskustva, upućujemo vam 10 drugova starih boraca — vodnika, komandira i komesara za komandni kadar vaših četa.

Drugove rasporediti na sljedeći način:

Obradović Petra za komandira čete na otoku Pagu,
Zigić Milu za zamjenika komandira čete na otoku Rabu,
Bučan Ljubana za zamjenika komandira čete u Jablancu,
Mihajlović Vojina za zamjenika komandira čete na otoku

Lošinju,

Vojvodić Boška za političkog komesara čete na otoku Lošinju,

Varićak Milana za komandira čete na otoku Krku,
Pleše Josipa za političkog komesara čete na otoku Krku,
Grabar Franju za komandira čete na otoku Cresu,
Zorić Luku za političkog komesara čete na otoku Cresu i
Martinović Radu za komandira čete u Kraljevici.

Drugovi koji su do sada vršili dužnost komandira četa, za koje sada upućujemo nove komandire, neka preuzmu dužnost zamjenika komandira četa, a drugovi koji su bili zamjenici komandira i na čija mjesta šaljemo nove drugove neka preuzmu dužnost vodnika.

Treba imati u vidu da su svi drugovi koje šaljemo već dulje vremena u borbi i prema tome su garancija da će se bolje znati snaći u komandovanju sa svojim četama nego oni drugovi koji sada sa njima komanduju bez obzira kakvu vojničku naobrazbu oni imaju. Tako stvar treba i objasniti dosadašnjim komandirima, odnosno zamjenicima komandira.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1—3, k. 2020.

Četa mornaričke pješadije koja je predviđena u Jablancu treba da kontroliše obalu zaključno do Karlobaga, te će prema tome svoje sjedište imati na najpogodnijem mjestu za ispunjenje te svrhe.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba,
pukovnik²

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA KNINSKOG SEKTORA OD 8 OKTOBRA
1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I
ŠTABU ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE O STANJU NA OTOCIMA
SJEVERNE DALMACIJE¹

STAB
KNINSKOG SEKTORA
8.X. 1943 g.

Stanje na sj. dalmatinskim otocima.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE
ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

5 oktobra o. g. održana je na otoku Ugljanu kod Obalne komande za Sjevernu Dalmaciju konferencija na kojoj su bili: član P. K.² za Dalmaciju (drug Stevo),³ član Štaba Kninskog sektora (drug Kleut),⁴ jedan član O. K. za Zadar⁵ i drug Mladen Ikica, bivši jugoslavenski poručnik b.b., koga je Štab Kninskog sektora postavio za komandanta Sjevernodalmat. obale. Iz referata druga Mladena vidi se da je sada stanje na obali ovako:

a) Sjevernodalmatinska obalska komanda obuhvata otoke: Premuda, Silba, Olib, Škarda, 1st, Molat, Rivanj, Ugljan, Pa-

¹ Velimir Terzić

² Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23-3, k. 1053.

³ Pokrajinski komitet

⁴ Andrija Božanić (v.idi dok. br. 29).

⁵ Petar

⁶ Odnosi se na Luku Belanovića.

šman, Vrgada, Murter, Sestrunj, Iž, Zut, Dugi Otok, Kornat i Zirje, te niz manjih otoka na ovom sektoru. Do sada se je organizacijski uspjelo obuhvatiti otoke Ugljan, Pašman i Silbu, dok na ostalim otocima postoje N.O. vlasti⁰ i nešto boraca koji još nisu povezani.

b) Od pješadijskih jedinica na otočju postoji jedan bataljon, kome je glavnina na Ugljanu a po neki vod na okolnim otocima. Ovaj bataljon ima štab, ali organizacija po četama nije dovršena, već Štab bataljona komanduje direktno vodovima. Bataljon ima 200 boraca i naoružan je sa 15 mitraljeza, 6 puškomitraljeza i puškama. Glavnina bataljona vodila je do sada uspješne borbe, odbivši tri pokušaja iskrcavanja Nijemaca u Preko.⁷ Nijemcima su nanijeti gubitci i zaplijenjen je jedan motorni čamac. Moral boraca i stanovništva na Ugljanu je vrlo dobar, uprkos tome što je neprijatelj bombardirao iz zraka Preko i nanio dosta gubitaka civilnom stanovništvu. Svi borci Bataljona su novomobilisani.

Vod na Sestrunju napao je jedan neprijateljski brod koji se je htio usidriti blizu otoka i prinudio ga je da otplovi.

c) Od plovnih jedinica imamo: 4 drvena broda od po 20–25 tona koji voze 8–10 milja na sat, od kojih su 2 već naoružana, a 2 će biti naoružana sa mitraljezom. Posada im je po 8 boraca. Motorni čamac »Preko« koji vozi 16 milja na sat (bez goriva, troši benzin). Još 2–3 motorna čamca dali bi se možda popraviti i osposobiti za borbu. Brzina ovih je 10–12 milja. Raspoložemo također sa oko 100 trabakula od kojih su 3–4 gvozdeni sa po 500 tona i brzine 6–8 milja.

Mornara ima dosta, ali nema stručnjaka: motorista, signalista i telegrafista.

d) Izgledi dalje mobilizacije otočana za jedinice van otoka nisu više naročiti, ali za službu na otocima može se lako mobilisati još koja stotina boraca.

e) Veze među otocima održavaju se telefonom i čamcima na vesla. Ima i malih motornih čamaca ali se rijetko upotrebljavaju, jer se štedi gorivo. Telefonska veza postoji između kopna i otoka Pašmana, pa dalje preko Ugljana za Dugi Otok (Sali). Radi se na uspostavljanju signalnih veza i na produžavanju telefonskih veza.

f) Ishrana je za sada preko N. O. Odbora, ali će uskoro biti otežana, jer su sela na otocima siromašna, te će trebati hranu dopreмати. Odjeća i obuća je dobra.

g) Vojnička obuka ne izvodi se još po planu i sistematski, jer nedostaje stručni kadar za izvođenje iste.

⁰ Narodni odbori

⁷ Vidi dok. br. 24 i 26.

h) Politička svijest boraca slaba, jer su borci novi i ne poznaju dobro liniju N. O. Borbe, ali su kako borci tako i stanovništvo najvećim dijelom svjesni potrebe da se bore za slobodu i imaju puno povjerenje u N. O. Pokret i njegovo vodstvo.

II. Rezimirajući sadanje stanje na sjev. dalm. otocima, i ocjenivši značaj držanja tih otoka za našu N. O. Borbu, na konferenciji je zaključeno:

a) Da se na otocima formira odred⁸ od 2 bataljona, od kojih bi jedan bio na Ugljanu i Pašmanu, a drugi na otocima općine Silba i na Dugom Otoku. Odred bi u organizacijskom pogledu stajao pod Štabom Kninskog sektora, a u taktičkom pogledu radio bi u zajednici sa Obalnom komandom. Štab sektora odredio bi komandanta i politkomesara odreda i preduzeo sve ostalo da se odred oformi i vojnički razvije.

b) Da se formira obalna-komanda za Sjevernu Dalmaciju koja bi imala 3–4 flotile i koja bi stajala pod Glavnom obalskom komandom (ili kako se već bude nazvala) kad se uspostavi veza uzduž obale, a do tog vremena da stoji u vezi sa Štabom Kninskog sektora, kao i do sada. Flotile bi trebalo pojačati kojim brodom iz Hr. Primorja, a gorivom i ostalim snabdjeti iz Srednje Dalmacije. Ugljan bi trebalo naoružati sa bar 2 topa (2 teža topa nalaze se na sektoru »Plavog Jadrana« koje bi trebalo povratiti na Ugljan).

c) Minska polja u tjesnacima biće nanovo raspoređena i branjena sa kopna. Plan minskih polja biće poslat Glavnom štabu i Štabu IV Op. zone, da bi se mogli sa njima upoznati eventualno i Saveznici.

d) Trebaju se formirati 2 komande mjesta radi pravilnog snabdijevanja jedinica na otocima, što je već predloženo Komandi područja.

e) Na najpodesnijem mjestu treba biti uvijek u pripravnosti određen broj brodova za prihvat i prevoz boraca sa otoka ako bi oni iznenadnom i jačom invazijom bili prinuđeni da napuste neki otok.

Drugu komandantu Mladenu data su detaljnija uputstva po organizacijskim i drugim pitanjima. S obzirom da je on sposoban i agiln, može se očekivati da će biti u stanju izvršiti zadatke koji su pred njega postavljeni, imajući punu podršku Štaba Kninskog sektora, drugova iz O.K. Zadar i ostalih.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAB.

Petar Babić

(M. P.)

KOMANDANT

si. o.

⁸ O formiranju Odreda sjevernodalmatinskog otočja vidi dok. br. 29. 44, 51, 58 i 79.

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE OTOČKE BRIGADE OD 11 OKTO-
BRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTE OPERATIVNE ZONE O
RADU I STANJU BRIGADE¹

STAB
I OTOČKE BRIGADE⁵
Nerežišće
11.X. 1943

ŠTABU IV OPERATIVNE ZONE

Položaj

Šaljemo vam izvještaj o radu i stanju u I Otočkoj brigadi. Izvještaj dolazi sa zakašnjenjem, zbog toga što je ovdje na Braču bila Obalska komanda, pod koju je spadala ova brigada. Štab brigade je bio u stalnom kontaktu sa tom komandom, i oni su nam stavili u dužnost da izvještavamo njih, a da će oni biti direktno u kontaktu sa Štabom IV Operativne zone, te da će oni slati izvještaj o stanju ove brigade. Obalska komanda više ne postoji³ kao takva i mi smo dužni da se povežemo sa tim štabom, kako bi vas mogli redovno i tačno izvještavati o stanju na ovom sektoru, kao i dobijati od vas potrebna nam uputstva.

Stanje I Otočke brigade je ovakovo:

Broj ljudstva u Brigadi se je popeo na 1530 i to sljedećim redom: Brač 550 ljudi, Hvar 680 ljudi, Vis 230, Šolta 70 ljudi. Usljed novonastale situacije oko Splita, pitanje obrane otoka je postalo mnogo ozbiljnije nego što je to bilo dok su naše snage bile u Splitu i ukazala se je potreba da se brojčano pojača ova brigada još više, s time što je bilo oružja na raspoloženju. Slučaj u Sućurju je također pokazao da male snage bilo na kojem od ovih otoka ne mogu biti garancija za obranu.⁴

Ljudstvo Brigade je postavljeno na položajima i glavni dio snaga nalazi se na sjevernim obalama otoka, gdje ima najviše izgleda za napad. Kontrolirana je također i južna strana

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 43-2, k. 1491.

² O formiranju ove brigade vidi dok. br. 11.

³ Radi se o preimenovanju ove komande u Komandu Flote naoružanih brodova (vidi dok. br. 20).

⁴ Riječ je o iznenadnom napadu ustaša na partizansku obalsku bateriju u Sućurju u noći 21/22 septembra 1943 god. (vidi tom V, knj. 19, dok. br. 246 i tom V, knj. 20 dok. br. 195).

svakog otoka. Postavljeni su skoro svi mitraljezi na najpogodnija mjesta duž obale. Raspored vojske je sljedeći: Brač ima bataljon od četiri čete. Prva četa je u Sumartinu, druga četa se nalazi u Postirama, treća četa se nalazi u Sutivanu, četvrta četa u Nerežišću. Hvar ima bataljon od četiri čete. Prva četa se nalazi u Hvaru, druga četa u Jelsi, treća četa u Bogomolju, a četvrta četa u Sućurju. Vis ima bataljon od tri čete. Prva četa se nalazi u Visu, druga četa u Komiži, a treća četa na sredini otoka. Šolta ima jednu četu u Grohote. Sve ove čete imaju svoje ljudstvo na položajima, dok jedan dio vojnika stoji u rezervi u naznačenim mjestima. Svaka četa ima svoje vodove i desetine. Bataljoni na Hvaru i Braču su i previše brojčano jaki.

Naoružanje ove brigade je sljedeće:

1.) *Brač:*

teških mitraljeza ima 34, puškomitraljeza 9, pušaka 800, metaka mitraljeskih i puščanih 300.000, bomba ručnih oko 10.000 kom.

2.) *Hvar:*

18 teških mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 4 laka bacača, 600 pušaka, oko 250.000 metaka puščanih i mitraljeskih, 5.000 bombi.

3.) *Vis:*

teških mitraljeza 7, puškomitraljeza 7, pušaka 230, puščanih i mitraljeskih metaka 100.000, bombi 2.000.

4.) *Šolta:*

teških mitraljeza 7, puškomitraljeza 6, pušaka 250, metaka puščanih i mitraljeskih 50.000, bomba 1500.

Brač ima 6 topova, koji su razmješteni: Sumartin 2 topa, Postire jedan top, Punta zapadno od Sutivana jedan top, Milna dva topa. Prva su četiri kalibar 105 mm, a dva topa što su u Milni oni su 75 mm. Topovskih granata ima 4500.

Hvar ima u Sućurju dva topa sa 1300 granata topovskih 75 mm.

Vis: jedan top 75 mm sa 400 granata.

Šolta ima jedan top 75 mm sa 85 topovskih granata.

Kvalitet ljudstva je dosta loš, ali se ipak osjeća razlika zadnjih dana i vidno se popravlja. Može se reći da dosta svjesno vrše svoje dužnosti, ali još se ne vidi vojnički život, a niti je postignut pravilan odnos između komanda i boraca. Vojnički se radi dosta. Štabovi bataljona su dosta dobri, kao i komande četa, ali veći dio rukovodećeg kadra nije isproban u borbi. Izvršeno je gađanje sa dosta dobrim uspjehom. Borci

se uče baratati sa svim vrstama oružja. Od formiranja ove brigade naše baterije su u više navrata tukle na Omiš i Makarsku, i prema dobivenim informacijama ustaše su imale nekoliko mrtvih i ranjenih. Također su tučeni ustaški brodovi koji se kreću između Metkovića i Splita. Dva puta je bio oštećen parobrod »Rab«. Nastojimo onemogućiti neprijateljski pomorski saobraćaj na ovom kanalu. Neprijateljski avioni često kruže nad svim otocima, nekoliko puta su bombardirali bateriju na Sumartinu, a često mitraljezima tuku po mjestima, uglavnom uz more. Popis komandnog kadra dostaviti ćemo u sljedećem izvještaju, jer je bila reorganizacija s obzirom na svakodnevno pojačanje jedinica. S obzirom na ovoliki broj ljudstva, bilo bi potrebno formirati još jedan bataljon na Braču i na Hvaru, naime od ova dva bataljona postojeća formirati četiri, ali nedostaje rukovodećeg kadra. Ukoliko ovaj izvještaj ne zadovoljava, za sljedeći nam izvještaj dajte uputstva, kako bi mogli imati sve potrebite podatke.

Uz borbeni pozdrav.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

**KOMANDANT
I OTOČKE BRIGADE
Juraj Franičević**

BR. 36

OBAVJEŠTENJE ŠTABA ČETVIRTE OPERATIVNE ZONE
OD 11 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVE JUŽNODALMA-
TINSKE BRIGADE O OBRAZOVANJU KOMANDE GRUPE
JUŽNODALMATINSKIH FLOTILA U SASTAVU PRVE JU-
ZNODALMATINSKE BRIGADE¹

STAB
IV OPERATIVNE ZONE

Br.
Dne 11 oktobra 1943.

ŠTABU I JUŽNODALMATINSKE BRIGADE²

Položaj

Na predlog odgovornih drugova Štaba Flote naoružanih brodova³ koji su 10 o.mj. bili na o. Korčuli radi organizacije Flote naoružanih brodova u smislu direktiva ovoga štaba, odnosno radi rešenja pitanja postojeće Južnodalmatinske flotile u sastavu te brigade, a po podnetom referatu istih drugova o nađenom stanju, izveštavamo tu brigadu o našoj sledećoj odluci:

da se od naoružanih brodova u sastavu te brigade obrazuje »Komanda Grupe južnodalmatinskih flotila«.

Ova pomenuta Komanda Grupe potčinjena je Štabu Flote naoružanih brodova i to u organizacionom pogledu (postavljanje komandnog kadra, određivanje posade itd.), u maritimno-tehničkom pogledu (naoružanje, opravka, oprema itd.) i u pogledu snabdevanja tih jedinica gorivom.

Međutim, zbog slabe veze između Štaba te brigade i Štaba Flote n. b., kao i radi potrebe aktivne odbrane Otočkog područja koje obezbeđuje ta brigada u saradnji sa plovnim jedinicama svoga područja, napred obrazovana Komanda Grupe dodeljuje se toj brigadi, s time da će Štabu Flote i u operativnom pogledu Komanda Grupe biti potčinjena, kada bude to iziskivala potreba, a u cilju izvođenja akcija koje će Štabu Flote da budu stavljene u zadatak.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1–8, k. 2022.

² Odnosi se na Trinaestu brigadu Dvadeset šeste dalmatinske divizije.

³ O formiranju Komande Flote naoružanih brodova vidi dok. br. 20 i 27.

Ovime je jasno označena kompetencija komandovanja i korisne upotrebe Južnodalmatinske flotile, pa će Stab brigade i onaj Flote naoružanih brodova sporazumno upotrebljavati Južnodalmatinsku flotilu u interesu Narodnooslobodilačke borbe.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)⁴

Načelnik Štaba IV. Op. Z:
Biočić⁵

BR. 37

IZVJEŠTAJ KOMANDE MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE OD 15 OKTOBRA 1943 GOD. O USPOSTAVLJANJU ARTILJERIJE NA OTOCIMA ŠIBENIKA I ŠTABA FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA ZA JUŽNI DIO DALMATINSKOG SEKTORA¹

**KOMANDA MORNARICE²
ZA SJEVER. DALMATIN.
OBALU I OTOKE**

Izveštaj za 15.10.

ŠTABU XIX SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE³

U 8 sati povratio se brod »Streljko«,⁴ koji je bio upućen za uspostavljanje veze između Obalske komande Šibenik i Split i traženje pogonskog goriva, oružja i signalnog materijala.

⁴ Okrugli pečat: Stab Flote naoružanih brodova.

⁵ Frane

¹ Prepis originala, umnožen na šapirografu, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1–7. k. 2020.

² To je novi naziv za Obalsku komandu Kninskog sektora (vidi dok. br. 32).

³ Ova divizija je formirana odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 4 oktobra 1943 godine. U njen sastav su ušle sljedeće jedinice: Kninska brigada, Prva grupa bataljona i Druga grupa bataljona. Divizija je stavljena pod neposrednu komandu Štaba Četvrtre operativne zone. Za komandanta je bio određen Milan Kuprešanin, a za komesara Petar Babić (vidi tom V, knj. 20. dok. br. 31).

⁴ Brod se povratio sa o. Hvara i Visa.

Komanda Obalske artilerije Šibenskog sektora izvijestila nas je da je artilerija na otočju Šibenika uspostavljena kako slijedi:

Žirje: 1 top osposobljen, drugi će biti za kratko vrijeme.

Murter: osposobljena 2 teška topa 150 mm.

Prvić: osposobljen 1 top od 140 mm, od starih nastojaće se još jedan osposobiti.

Zečevo: stara baterija djelomično osposobljena⁵ i dala već dobre rezultate.

Primošten: dosadanja baterija osposobljena.

Baterije imaju još izvjesnih nedostataka, ali glavno je pomanjkanje ljudstva, te se moli da bi ga se uputilo, ukoliko taj štab raspoláže.

Uspostavljen je Štab Flote naoružanih brodova⁶ za južni dio dalmatinskog sektora. Predlog po tome je otišao već Štabu IV operativne zone.

Što se tiče traženog materijala, javljeno je da se isti još sređuje u okviru vojno-pozadinskih vlasti, te po konačnom rješenju toga da će nam izaći ususret, ukoliko bude moguće.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant

⁵ Ovu bateriju je 15 oktobra 1943 god., prilikom napada Nijemaca, uništila posluga (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 139 i 221).

• Vidi dok. br. 20, 27 i 36.

IZVJEŠTAJ KOMANDE VIŠKE FLOTILE OD 17 OKTOBRA
1943 GOD. ŠTABU FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA O
RADU ZA PERIOD OD 11 DO 18 OKTOBRA 1943 GODINE¹

KOMANDA VISKE FLOTILE⁵

Broj 2
Vis 17/X 43

Izvještaj rada
od 11/X do 18/X

ŠTABU FLOTE NAORUŽANIH BRODOVA

Hvar

Na osnovu naredbe tog štaba podnosimo sljedeći izvještaj:

- I) Ima jednu jedinicu, također ima se u vidu za sastav druge jedinice. Na istoj su popunjena sva odgovorna mjesta.
- II) Obavila se dva sastanka, na tim sastancima se govorilo o potrebi današnje borbe, o borbenosti i disciplini.
- III) Operativno, diverziono i ekonomsko. Jedinica nije imala akcija.
- IV) Na sektoru kojim prolazi naša jedinica uopće nema zapažanja neprijateljskog brodogradnja. Obavještajna služba koordinira sa položajima a u saglasnosti sa Štabom bataljona.
- V) Odijelo i obuća još nije u cjelosti dopunjena do sada, drugovi su snabdjeveni djelomično sa vojničkom spremom s razlogom što se sprema tek dovađa u ispravno stanje.
- VI) Zdravstveno stanje osim druga Vidovića je u potpunosti [dobro].
- VII) Veza sa drugim jedinicama nije održavana.
- VIII) Ime ove jedinice je čamac br. 1.

Tonaža: bruto 15, neto 4. Tip motora H M G Diesel 72 K S br. 6232.

¹ Kopija dokumenta, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—6, k. 2022.

⁵ Ova komanda pominje se prvi put 29 septembra 1943 god. prilikom preimenovanja Obalske komande u Komandu Flote naoružanih brodova (vidi dok. br. 20, 27 i 36).

Naoružanje jedinice: 1 mitraljez tipa »Breda« sa 1760 metaka.
5 pušaka 144 „
50 bombi

Posada broda:

Komandant: Marinković Ante, pok. Vicka, 15/3 1911 u Komiži,
Motorist: Galošić Petar, Josipov, 29/4 1915 u Verušiću – Dugi
Otok.

Posada: Vitaljić Andrija, pok Stjepana, 27/1 1915 u Komiži.
Gracin Josip, Bartula 30/5 1916 „
Kuljiš Juraj, Pavla 29/10 1910

Politička pripadnost posade:

Kuljiš Vicko, pok. Jakova – simpatizerska gr.
Marinković Ante, pok. Vicka „
Vitaljić Andrija, pok. Stjepana „
Kuljiš Juraj, Pavla – narodnooslobodilačka gr.
Galošić Petar, Josipov. Ispravan te odan za N.O.V.
Gracin Josip, Bartula. „

Komanda Viške flotile:

Komandant: Marinković Donat, Kuzme, 27/3 1916 u Komiži
Zam. kda: Mardešić Vinko, pok. Mate, 23/12 1915
Politkom: Vidović Andrija, pok. Miha, 13/1 1907
Politička pripadnost:

Marinković Donat, Kuzme kandidat
Mardešić Vinko, pok. Mate simpatizer
Vidović Andrija, pok. Miha partijac

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR.

KOMANDANT,

BR. 39

IZVJEŠTAJ SERGIJA MAKIEDA OD 20 OKTOBRA 1943
GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA O FORMIRANJU DELE-
GACIJE NOV I POJ U BARIJU¹

20.10.1943.

Drugarskom

ŠTABU VIII KORPUSA

Položaj

Prema naređenju komandanta i politkomesara VIII korpusa, drug Makiedo podnosi sljedeći izvještaj.

1.) *Polazak.* Dana 30 septembra 1943 nalazio sam se u Bolu (o. Brač) sa Štabom Obalske komande. Poslije podne dobio sam hitan nalog od druga Mirka² iz Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju da odmah dođem u Supetar. Uvečer sam stigao u Supetar, te tamo zatekao druga Mirka i druga komandanta Škorpika,³ pa mi je drug Mirko naredio da moram putovati u Bari zajedno sa drugom Armandom⁴ iz Štaba Obalske komande, i to sa zadacima koji su detaljnije sadržani u pismu, upućenom savezničkoj komandi u Bari, a čiji je prepis kod vas.⁵ Usmeno mi je drug Mirko naglasio kao najvažnije zadatke: osnivanje pomorske opskrbe baze u Bari, da bi se time izbjeglo da naši parobrodi i ostali brodovi ne postanu neupotrebljivi zbog pomanjkanja goriva i drugih potrebnih stvari, jer poslije evakuacije Splita⁶ nije više u našem Primorju postojala nijedna luka u kojoj bi se brodovi mogli opskrbiti. Kao ostali važni zadaci, na koje treba prvenstveno obratiti naročitu pažnju, bili su sljedeći: prihvatanje teških ranjenika, pitanje pomoći našoj obali i otocima u pogledu ishrane, pitanje predaje naših brodova oduzetih od Talijana. Sva ova pitanja trebala su prema direktivi biti riješena u okviru Štaba Obalske komande i područja koje je pod tu komandu pot-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39—1/1, k. 516 A.

² Ante Marasović-Mirko, poginuo u hidroavionskoj nesreći u Bolu oktobra 1943 godine.

³ Velimir

⁴ Ing. Adam Armanda

⁵ Vidi dok. br. 20, 22 i 27.

⁶ Evakuacija Splita izvršena je 26 septembra 1943 god., a 27 septembra Nijemci su ušli u grad.

padalo. Usput trebam napomenuti, da sam ja sa drugom Mirkom bio u vezi od marta 1942 i da sam u svakom radu primao uvijek samo od njega direktive od strane PK. Isto tako, on me je pozvao oko 15 septembra o.g. u Split i tu mi saopćio da sam imenovan politkomesarom Štaba Obalske komande⁷ i odveo me u Stab IV operativne zone, gdje sam primio novu dužnost.

Drug Mirko mi je nadalje naredio da već sutradan otpujem sa brodom »Bakar«, a usput da ukrkam teške ranjenike u bolnici u Starigradu i izbjeglice, koje je dan prije drug Mirko bio iz Supetra uputio na Vis.

Iste noći otputovao sam zajedno sa drugom Armandom za Starigrad da pripremimo brod »Bakar« za putovanje. Sutradan smo ukrcali na brod iz bolnice u Starigradu 13 ranjenika, a zatim još 12 iz bolnice Svirče po telefonskom naređenju druga Mirka. Tako natovareni krenuli smo put Visa, gdje smo prema prethodnom naređenju ukrcali emigrante – njih oko 125 na broju i Talijane, koji su se još nalazili na Visu.

2.) *Dolazak u Bari. Doticaj sa savezničkom komandom.* U Bari smo stigli 2 oktobra u 10 sati. Odmah smo se pobrinuli za smještaj ranjenika, koji su najprije smješteni u talijansku vojnu bolnicu (u Bari još nije bilo savezničkih bolnica, već su se i oni služili tom bolnicom), a zatim su preseljeni u bolnicu Crvenog krsta u Modugno, selo blizu Barija, koja je sada pod savezničkom kontrolom. Bolesnike su pratili: 1 liječnica i 3 bolničarke. Od ovih su sada vraćene natrag liječnica Anđelinović i bolničarka Sohn, dok su dvije morale ostati zbog njege ranjenika.

Zatim smo se pretstavili sa pismom savezničkoj komandi. Tu nas je primio komandant 86 zone general Trollop. Sutradan nas je uputio u Brindisi, izvjavivši da on nije nadležan za rješavanje našeg pitanja. U Brindisu bili smo primljeni od generala Macfarlane, šefa savezničke misije u Italiji.⁸ On se jako zainteresirao za našu stvar i uputio nas sutradan posebnim avionom u Alžir, u glavni stan saveznika za Mediteran, jer se ni on nije osjećao nadležnim. U Alžiru bili smo primljeni od generala Stranga, koji se mnogo interesirao za naše prilike i zatim nas je stavio u vezu sa majorom Huotom, članom savezničke misije za Jugoslaviju u Kairu. Od tada smo u stalnoj vezi s njim i on se brine za naše veze sa svim savezničkim komandama.

⁷ Ova komanda je zvanično formirana tek 19 septembra 1943 godine (vidi dok. br. 9 i 20 ove knjige i tom V, knj. 19. dok. br. 88).

⁸ Macfarlane F. Mason Sir, general, šef Savezničke kontrolne komisije pri talijanskoj vladi u Bj-indiziju. Ova komisija je kontrolisala izvršenje odredaba Mirovnog ugovora sa Italijom.

Osnovna poteškoća u početku našeg rada bila je u tome što jugoslovenska pitanja rješava Komanda Bliskog Istoka, dok smo mi tražili nešto na području koje ne potpada pod tu komandu, već pod Komandu Mediterana. U Alžiru smo, međutim, uspjeli preko Huota postići da se ove 2 komande slože i dobili smo načelni pristanak za sve naše zahtjeve, dok je provođenje istih ostavljeno savezničkim komandama u Italiji.

9 oktobra konačno smo opet stigli u Bari u pratnji majora Huota i poručnika Thompsona i tek od toga časa mogli smo se posvetiti stvarnom radu.

U prvom redu uspjeli smo da osiguramo kao prvu pošiljku 20 vagona hrane, koja je ukrcana na brod »Bakar« i na m/j »Jastrijeb« i otpremljena preko Visa na oslobođenu teritoriju. Ono što nije stalo u ova dva broda, ukrcano je na brod »Makarska«, koji će otputovati čim mu teret bude nadopunjen. U međuvremenu stigao je za nas s/s^o »Britanik« sa raznovrsnom robom, koja je prekrkana na naše m/j: »Bog s nama«, »Anđeo«, Jadran«, »Sv. Nikola« – Cavtat, »Sv. Nikola« – Trogir i djelomično na s/s »Makarska«. Vrste robe i količina naznačene su u sprovodnim listovima, koje prilažemo ovome izvještaju.

Prema našem predviđanju, major Huot misli slati sedmično oko pedeset vagona hrane i ostalog materijala, a ukoliko se nađe dovoljno brodskeg prostora, moglo bi se prema izjavi istoga povećati na 100 vagona, pa čak i više. Major Huot je tražio da mu se donese spisak stvari koje su nam od najhitnije potrebe. Drug komandant VIII korpusa je odredio da će mu dati odgovor prigodom idućeg sastanka, koji će se održati u noći između 20 i 21 o. mj. Majora Huota treba smatrati jako uticajnim čovjekom. Prema izjavi nekih američkih oficira (poručnika Thompsona, kapetana Baranskog i drugih), njemu su potčinjeni i 5 pukovnika. Ovo izgleda možda i paradoksalno, ali za američke prilike potpuno normalno, jer kod njih čin ne igra odlučnu ulogu kod zauzimanja odgovornih položaja, već sposobnost. Prema njegovom dosadašnjem držanju, ima osnovanih razloga držati da je on iskreno privržen našoj stvari, jer je u svakoj prilici nastojao da nam bude pri ruci, pa čak je i svoje ovlasti prekoračio. Tako je na pr. na naš zahtjev uklonio iz Barija jugoslovenskog pukovnika Radovića (sada komandant vazduhoplovstva u Ministarstvu jug. vlade u Kairu), kada se ovaj počeo motati oko naših brodova. Nadalje nam je pomogao u pitanjima naših logora, o čemu govorimo na drugom mjestu. Culi smo da je major Huot bio u civilu novinar, .. .

Drugo važno pitanje koje smo uspješno svršili preko admirala Powersa je pitanje preuzimanja naših brodova,

- Međunarodna oznaka za morski parobrod (Sea steamer)

koji su ovdje bili pod talijanskom zastavom. Stvar je uređena na takav način: da su saveznici oduzeli Talijanima i predali ih nama pod našu zastavu (zapravo u aktu stoji pod jugoslovensku zastavu, ali mi smo na sve brodove istakli, prema direktivi druga Mirka, jugoslovensku zastavu sa petokrakom zvijezdom iako je to još jedno veoma delikatno pitanje međunarodno-pravne prirode). Talijanima je naređeno da brodove predadu potpuno ispravne, ukoliko brodovi ne budu u ispravnom stanju, da će svi popravci biti izvršeni na trošak talijanske vlade. Dosada smo preuzeli sljedeće brodove:

s/s »Sitnica«
„ »Morava«
„ »Galeb«
„ remorker »Radnik«

Prva dva nisu u stanju da isplove, jer su ih Talijani potpuno opljačkali, te ih treba temeljito popraviti i preurediti, što će se u najkraćem vremenu izvršiti. Trebao nam je biti predan i parobrod »Krka«, ali je došlo do nesporazuma, jer su taj brod bili Talijani pretvorili u ratni brod »minonosac« i naoružali ga, pa su se oduprli predaji, navađajući da se primopredaja ne tiče ratnih brodova. Isti je slučaj i sa dva m/č, koji su ranije pripadali fin. direkciji i vršili patrolnu službu. Sukob će se riješiti kroz 3–4 dana u Tarantu. Izgleda da će saveznici dozvoliti Talijanima da sa ovih brodova dignu njihovo oružje i narediti da brodove predadu nama bez oružja.

Od motornih jedrenjaka primili smo m/j »Bog s nama«, »Marija«, »Anđeo«, »Jadran«, »Sv. Nikola« – Cavtat, »Sv. Nikola« – Trogir, »Jastrijeb«, »Hvala Bogu« i »Palača«. Time smo riješili pitanje brodova, koji su se nalazili u Bariju, a u toku je preuzimanje parobroda »Kumanovo«, »Srbin« i »Solin« koji se nalaze u Tarantu. Nakon toga ćemo još obići druge luke, jer može biti da se i tamo nalazi koji naš brod za koji mi ne znamo.

Najteže pitanje kod preuzimanja brodova bilo je pitanje posada, jer su se dosadanje posade na našim brodovima sastojale velikim dijelom od Talijana. To smo pitanje privremeno riješili tako, da smo na brodove koji su bili bez posade postavili drugove iz saobraćajne direkcije Hrvatskog Primorja, o čemu smo svojevremeno izvijestili.

Još jedno važno pitanje u kojemu smo uspjeli je pitanje opskrbe baze za naše brodove u Bariju. Sporazumno sa Komandom mornarice u Tarantu stavljeno nam je ovdje na raspolaganje sve ono šta nam je potrebno za opskrbu brodova, počam od goriva i hrane, pa sve do popravaka. Sve brodove smo potpuno opskrbili, a u stanju smo da ih i nadalje stalno opskrbljavamo. Na nekim brodovima smo već izvršili i oprav-

ke. Tako na pr. na s/s »Bakar« očišćeni su kotlovi, a na s/s »Makarska« začepljene su rupe nastale od napadaja štuka aparata.

Sada nam stoje na raspolaganju sva moguća sredstva, kako za opskrbu tako i za opravku brodova.

3) *Pitanje naših interniraca.* Cim smo stigli, odmah smo se interesirali za stanje naših interniraca. U tom pogledu naišli smo na vrlo mučnu situaciju. Logori u Bariju i Tarantu čuvani su od naoružanih četnika, koji su amo prebjegli iz Hrvatskog Primorja i Boke i naši su drugovi bili prepušteni četnicima na milost i nemilost. Oficiri jug. vlade vršili su strahovitu presiju na naše ljude i vrbovali ih za tzv. »jugoslovensku legiju«. Naši drugovi su se tome opirali, ali već se veliki broj neodlučnih elemenata bio počeo kolebati, tako da je situacija bila vrlo opasna. Mi smo odmah intervenirali još u Brindisiju i prethodno smo uspjeli da se četnici uklone sa straže. Kasnije smo uspjeli preko Huota da se četnici razoružaju, jedino su oficiri zadržali pištolje. Stupili smo u kontakt sa predstavnicima logora u Bariju i Tarantu, uspjeli smo neke naše drugove poslati u logor Bari i situacija bila je za 100% promijenjena u našu korist. Kada je već spomenuti pukovnik Radović pokušao da nagovara internirce, da se prijave u jg. legiju, netko je od prisutnih predložio da se izvrši prebrojavanje onih koji sij za legiju i onih koji su za partizane. Na stranu legije svrstalo se 104 osobe, od kojih oko 90 četnika, koji su sa oslobođene teritorije prebjegli u Italiju, dok je na našoj strani bilo 1703 druga.

U pitanju povratka naših drugova saveznici su još neodlučni i izbjegavaju određeni odgovor. Mi smo i pored toga u saglasnosti sa logorskim komitetima pristupili smjesta njihovom formiranju u vojne jedinice. U logoru Bari formirali smo brigadu, u kojoj će biti 1200 do 1500 drugova. Tačan broj nije moguće odrediti, jer svakog dana nadolaze novi drugovi, koji bježe ovamo iz logora gdje su sada Nijemci. U Tarantu smo formirali bataljon od oko 300 drugova. Svi drugovi jedva čekaju da dođu što prije na naš teritorij i stupe u borbu. Moguće će nam uspjeti da ih već ovdje naoružamo i obučemo, a ukoliko to ne bude moguće, mi bi ih prebacivali po četama na mjesta u kojima ih može čekati oružje i sprema, koju vam sada šaljemo, a odatle se oni mogu prebaciti na položaj. U tom pogledu trebalo bi izdati hitne direktive i pristupiti odmah radu za organizaciju transporata, jer su ljudi nestrpljivi.

U logoru Bari smo organizirali bolje politički rad, jer je bilo dosta manjkavosti. Logorski komitet izdaje sada jedan list, koji šalje nama na cenzuru. Komitetima je bolje rastumačena linija NOB-e, jer su u tom pogledu bili u priličnom neznanju,

što nije nikakvo čudo, kada se uzme u obzir da ima drugova koji su već dvije godine u internaciji, pa nisu mogli imati jasan pogled na naše prilike.

Četnička aktivnost je inače ovdje vrlo jaka, ali su se ubrzo kompromitovali, naročito uslijed pohlepe za novcem i međusobnim svađama. Od poznatijih vođa nalaze se sada ovdje **Bjelajac**, Pavasović, Dabović, Šafranko, Stüde, Matekalo, braća Skarići, vojvoda Ivanišević-Amat i Janković. Aćimović i Mitrović otputovali su u Kairo. Svi su puni novaca i dukata. Imaju u Bari od prije dva-tri dana neku vrst kancelarije, te po ulicama pokušavaju vrbovati naše ljude za legiju obećanjima i prijetnjama. Zainteresirali smo Huota za ovu stvar i nadamo se da ćemo preko njega uspjeti da ih odstranimo.

Motorni torpiljeri. Major Huot je doznao da je jedna eskadra od 12 engleskih torpiljera određena za akcije na Jadrane. Huot je stupio u kontakt sa komandantom i objasnio mu da akcije ne može vršiti bez saradnje i pristanka naše vojske, a našto su oni pristali da se stave u vezu sa našom vojskom i da saglasno vrše sve pomorske akcije. Huot se u tu svrhu sastao sa drugom kom. 8 korpusa i stvar će definitivno biti riješena na sastanku u noći 20–21 o.mj. Izgleda da saveznici imaju namjeru da, ukoliko budu to prilike zahtijevale, vrše pomorske akcije sa većim jedinicama na našem dijelu Jadrana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Makiedo

BR. 40

NAREDBA VRHOVNOG ŠTABA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. O POSTAVLJANJU KOMANDNOG KADRA U ŠTABU MORNARICE¹

VRHOVNI STAB
NOV i POJ
24-X-1943

N A R E D B A
Vrhovnog štaba NOV i POJ

- 1) Za komandanta Mornarice postavlja se potpukovnik Černi Josip.
Za pomoćnika komandanta postavlja se Srečko Manola.
Za načelnika Štaba postavlja se Mardešić Uroš, kapetan.
- 2) U operativnom i organizaciskom pogledu Štab Mornarice potpada pod Štab VIII Korpusa n. o. vojske.²
- 3) Ova naredba odmah stupa na snagu, a moju raniju naredbu stavljam van snage.³

S. F. — S. N. **Vrhovni komandant**
(M. P.) **Tito**

¹ Original, pisan mastilom, ćirilicom, nalazi se u arhivi Vojno historiskog instituta pod reg. br. 3, 2, k. 10 A.

² Štab ovog korpusa formiran je naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 7 oktobra 1943 godine. U sastav Korpusa ušle su Deveta, Devetnaesta, Dvadeseta i Dvadeset šesta NO dalmatinska divizija. Za v. d. komandanta bio je određen Pavle Ilić, za politkomesara Ivo Kukoč, a za načelnika Štaba Maks Baće (vidi tom V, knj. 20. dok. br. 51 i 101).

³ Riječ ie o naredbi od 18 oktobra 1943 god. koja glasi:
•VRHOVNI STAB NOV i POJ
18. oktobra 1943.

N A R E D B A
Vrhovnog Štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije

Za komandanta Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije postavlja se potpukovnik Srečko Manola.

Za načelnika štaba Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije postavlja se drug Velimir Škorpik.

Za političkog komesara Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije postavlja se drug Macchiedo.

Da bi pravilno funkcionisao, Štab Mornarice organizovaće ostale pomoćne službe (obalska služba, služba veze, obaveštajna služba, intendantska, sanitetska služba itd.).

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

(M. P.) **Vrhovni komandant,**
Tito«

Ova naredba je prvi dokumenat o formiranju Komande Mornarice NOVJ. Njen original, pisan mašinom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1, k. 10—A.

OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA MORNARICE NOVJ OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I DEVETNAESTOJ SJEVERNODALMATINSKOJ DIVIZIJI O USPOSTAVLJANJU ŠTABA MORNARICE NOVJ, PODJELI OBALE NA SEKTORE I O IMENOVANJU KOMANDANTA PRVOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA¹

24. X. 43.

G.Š.H. i XIX.

1. Naredbom V. Š. Štab je izmijenjen. Komandant je Černi Josip, pomoćnik Manola,² načelnik Mardešić.³ Naziv je Štab Mornarice N. O. V. Jugoslavije.
2. Štab Mornarice je privremeno podređen operativno i organizaciono Štabu VIII Korpusa, s tim da pojedini sektor operativno saraduje sa jedinicama na tom sektoru.
3. Štabu Mornarice je podređeno sve od Monfalkone⁴ do Bojane. Uspostavljaju se štabovi sektora, i to: 5;⁵ Primorje i Istra su prvi sektor. Naziv: I Pomorsko-obalski sektor sa područjem Monfalkone—Starigrad—Rab.
4. Komandant: Bonači. Ostale članove treba hitno predložiti. Štab čine: komandant, komesar, zam. komesara, načelnik Štaba i adutant.
Sekcije: operativna, obavještajna, veza, minerska, referent za pješadiju, kao komandant odreda, referent za obalsku artileriju sektora, intendant, tehnika i pomorski saobraćaj.
5. Hitno organizovati odbranu otoka. Za odbranu otoka naoružati brodove, stvarati flotile. Također [stvarati i] partizanske bataljone prema potrebama pod komandom sektora.
6. Hitno javiti broj raspoloživih brodova i kvalitet, količinu goriva, potrebe redovnog saobraćaja, potrebe goriva, nao-

¹ Original radiograma, pisan na mašini, latinicom, nalazi sa u arhivi Vojnog istoriskog instituta Dod reg. br. 1/1—8, k. 2021. Obavještenje je dostavljeno Glavnom štabu Hrvatske preko radio-stanice Osmog korpusa.

² Srećko

³ Uroš

⁴ Tržič

⁵ U to vrijeme obrazovano je četiri a ne 5 pomorsko-obalskih sektora (vidi dok. br. 65). Desetog novembra 1943 god. obala je podijeljena na šest sektora (Prvi i Šesti nisu bili uspostavljeni, pošto im teritorija nije bila još oslobođena), zbog čega je došlo do njihovog preimenovanja. Dotadašnji Prvi sektor preimenovan je u Drugi. Drugi (ti. Komanda mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke) u Treći. Treći u Četvrti i Četvrti u Peti (vidi dok. br. 68).

ružanja, te ostalo. O taktici slijedi pismeno. Mjesto Štaba i karakteristiku radio-stanice.

G. S. H.

Molimo da se depeše od 1—6 prenesu Štabu pomorsko-obalskog sektora i pomognu taj štab u izvođenju organizacije.⁶

Komandant
Černi

XIX Diviziji mjesto broj IV kao IV ova:
Stab hitno predložiti radio-vezom preko VIII Korpusa.

BR. 42

ZAPOVIJEST KOMANDE MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE OD 24 OKTOBRA 1943 GOD. ZA USPOSTAVU POSADE BRODOVA »TUNOLOVAC« I »KOLEGA« RADI DIZANJA I POLAGANJA MINA I KONTROLE MINSKIH POLJA¹

KOMANDA N. O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU
OBALU I OTOKE

ZAPOVIJEST br. 2

Štaba N.O. Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu
i otoke za dan 24. 10. 1943

Od kadra Minerskog odjeljenja uspostaviće se posada za brodove »Tunolovac« i »Kolega«, s tim da sadašnja posada broda ostane, a ukoliko ih nedostaje, da se popuni sa kadrom Minerskog odjeljenja, koji se sada nalazi na kopnu.

Za komandanta broda »Tunolovac« određujem druga Seljaka,² a za komandanta broda »Kolega« biv. narednika min. gr. Dobrić Branka. Posada pojedinih brodova sastojće se od osam boraca, sa komandantom. Za slučaj potrebe kod radova

• Vidi dok. br. 46.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1—6, k. 2020.

¹ Dinko Antić

sa minama ukrcavaće se povremeno borci koji se nalaze na kopnu.

Za vodnika grupe minera koji se nalaze na kopnu određujem druga Ugrinić Nikolu,³ biv. podnarednika min. grane.

Drug Skalabrin Nikola, biv. vodnik jugoslav. mornarice, po primitku ove zapovijesti uputiće se u Štab ove komande, gdje će mu biti određen raspored.

Brodovi »Kolega« i »Tunolovac« uvrštavaju se u jedinice N. O. Mornarice i tvore flotilu koja će nositi naziv Molatska flotila N. O. Mornarice za sjevernodalmatinske otoke i obalu.⁴ Komandant dobiće naknadno sva potrebna uputstva za rad.

Spomenuti brodovi vršiće radove oko dizanja i polaganja mina prema usmenim i pismenim naređenjima ovog štaba. Do daljnjeg naređenja vršiti dizanje talijanskih mina pomoću dragiranja i nastojati u što kraćem roku dignuti što veći broj mina. Usput prikupljaće podatke o kretanju neprijateljskog prometa – naročito koji se vrši manjim ili ribarskim brodovima i prema prikupljenim podacima nastojati da se taj promet pod svaku cijenu spriječi. Uhvaćene brodove i materijal prikupiti i upućivati najpodesnijim putem u Štab ove komande.

Vodnik grupe minera staraće se da čim prije dovede u ispravno stanje sve prikupljene mine, da u što kraćem roku prouči sistem i rukovanje sa minama talijanskog porijekla, te da ih nakon izvršenog probnog sidrenja priprema i predaje na brodove u svrhu polaganja.

Komandanti brodova i vodnik minerske grupe nastojaće da međusobnim dogovorom pripreme ranije sve od navedenih poslova, kako bi se oni odvijali u potpunoj drugarskoj saglasnosti, te će nastojati da se rad na ovome može proširiti.

Brodovi biće naoružani za sada sa jednim teškim mitraljezom i puškama, te će izvijestiti koliko oružja nedostaje.

Pristupiti odmah kontroli već položenog morskog polja, kako radi pregleda da li su mine tačno postavljene preko cijelog kanala, tako isto i radi kontrole u kojoj su dubini postavljene. Ubuduće nastojati da mine ni u kom slučaju ne budu postavljene više od 3 metra položajne dubine. Nakon toga pristupiti polaganju drugog morskog polja prema usmenim uputama od 22. 10. o.g.

Radi što bržeg i boljeg obavještanja nastojati da se uspostavi brza i sigurna veza između Molata i Štaba ove komande. U tu svrhu stupiti u vezu sa izvidnom stanicom na Molatu radi davanja depeša i uspostaviti kurirsku vezu po mo-

³ Poginuo od mine 3 maja 1945 god. kao komandant broda NB-14, kada je sa još dva mornara čamcem ispitivao ulaz u luku Krnica, na istočnoj obali Istre.

⁴ Vidi dok. br. 51 i 191.

gućnosti do otoka Ugljana, odakle će se onda sa već postojećom vezom prosljeđivati naprijed. Po uspostavi te veze, izvijestiti o tome ovaj štab. Za kurire određivati potpuno pouzdane i valjane drugove. Napominje se da se posveti najstroža pažnja tajnosti svih poslova koje vrši to odjeljenje, da se nigdje i nikome ništa o svemu što se radi ne govori, da se radovi po mogućnosti obavljaju u strogoj tajnosti, čak i oni u grupi na kopnu i da se svim drugovima koji u poslu učestvuju stalno naglašava da sve što rade drže u potpunoj tajnosti. Ovo se naročito naglašava s toga razloga jer je komandant od jednog privatnog lica saznao sve pojedinosti o polaganju, radovima, uspjesima i neuspjesima kod posla.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant
M. Ikica

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA MORNARIČKOG ODREDA »RAZANAC«
OD 25 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE ZA
SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE O STANJU I
ORGANIZACIJI ODREDA¹

ŠTAB MOR. ODREDA »RAZANAC«²
25/X 1943 god.

KOMANDI N.O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE

Stupanjem u vezu sa vašom komandom, šaljemo vam sljedeće tražene podatke.

Brodovlje koje se nalazi pod Mor. odredom »Ražanac« sastavljeno je od 10 motornih brodova, 2 jedrenjaka za tegljenje i jednog motornog splava (šlep).

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11/1–7, k. 2020.

² Ovaj odred je formiran u Ražancu poslije kapitulacije Italije. Sa njim je Komanda Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke uspostavila vezu tek 23 oktobra 1943 god. a do tada je on bio na raspoloženju tamošnjim partizanskim jedinicama (vidi dok. br. 191 i dok. br. 9/1–1, k. 2022 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Svi motorni brodovi naoružani su sa puškama, potrebnim brojem municije i ručnih bombi, a 2 od istih naoružani su: 1-vi (»Nova zora«) sa dva mitraljeza »Breda« i jednim avionskim mitraljezom, sa potrebitom količinom municije, a drugi (»Sokol«) sa jednim mitraljezom »Fiat« i potrebnom municijom.

Imena ostalog brodogradnje jesu sljedeća:

1. »Složna braća« – sa tonažom 1 vagon, brzine 5.5 milja, potroškom goriva 3.5 kg nafte na sat, posada 4 člana.
2. »Tonka« – tonaža vagon i po, brzina 5.5 mn, potrošak goriva 4 kg nafte, posada 4 člana.
3. »Sloboda« – tonaža 2.5 vagona, brzina 6 mn, potrošak goriva 8 kg na sat, posada 4 člana.
4. »Bog s nama« – tonaža vagon i po, brzina 7 mn, potrošak goriva 6 kg nafte, posada 5 članova.
5. »Nada« – tonaža vagon i po, brzina 6 mn, potrošak goriva 7 kg nafte, posada 3 člana.
6. »Sv. Marko« – tonaža 2 vagona, brzina 6 mn, potrošak goriva 8 kg nafte na sat, posada 4 člana.
7. »Božja pomoć« – tonaža vagon i po, brzina 6 mn, potrošak goriva 6 kg nafte, 3 člana posade.
8. »Sv. Ante« – tonaža 0.70 kv, brzina 7 mn, potrošak 2.5 kg nafte, posada 2 člana.
9. »Splav« sa 2 »Penta« motora na benzin, tonaža 4 vagona, potrošak goriva 30 kg benzina na sat za obadva motora, brzina 10 mn, posada 4 člana.
10. »Marija« (jedrejak) – 3.5 vagona, posada 4 člana.
11. »Marica Z« (jedrenjak) – 3.5 vagona, posada 4 člana.

Pošto se brodovi ne nalaze momentalno u luci Ražanac, već su po potrebi razaslani naokolo, ne može se dostaviti točan popis imena, rođenja, i zanimanja ljudstva. Dostavit ćemo u najkraćem roku.

Ljudstvo na službi Mor. odreda »Ražanac« jest sljedeće:

Komandant: Šalov Tomo, pk. Tome, Nin, mor. nar.

Zamjenik: Medić Šime, Stojanov (bačvar), kaplar mornarice

Komesar: Matak Jakov, Stipanov, mor. pol. gr.

Kuzmar Mihovil, Jakin, služio vojsku nije

Žagar Frane, Božin, služio vojsku nije.

Miočić Petar, pk. Marka, mornar

Kapović Vlado, Šimin, mornar

Matulj Dane, Tomin, služio vojsku nije

Škibola Jakov, Vladin, služio vojsku nije

Šalov Niko, Šimin, služio vojsku nije

Milić Drago, Andrijin, služio vojsku nije

Lipotica Vlado, Ivin, služio vojsku nije

Čurko Šime, Perin, služio vojsku nije

Dnevni izvještaj za 24. X. 1943 god.:
Uspostavljanje telefonske veze Vir – Molat, Vir – Pag.
Upućen zamj. kdta u Hrv. Primorje za vezu i saglasnost rada
sa tamošnjom komandom.
Prelet veće količine aviona, saveznika, na iste otvorena vatra
iz Zadra.

Uz drugarski borbeni pozdrav

S. F. S. N.

Komesar
Medić Šime

Komandant
Šalov Tomo

(M. P.)³

BR. 44

DIREKTIVA KOMANDE MORNARICE ZA SJEVERNODAL- MATINSKU OBALU I OTOKE OD 27 OKTOBRA 1943 GOD. O POJAČANJU AKTIVNOSTI PROTIV NEPRIJATELJA I BOLJEM POLITIČKOM I VOJNIČKOM RADU PO PITANJU MOBILIZACIJE¹

KDA N. O. MORNARICE
ZA SJEVER. DALM. OBALU I OT.

DIREKTIVA BR. 2²

Štaba N.O. Mornarice za sjevernodalmatinske otoke i obalu
od 27. 10. 1943.

(Sekcija: Zadar, Dugi Otok, Novigrad,
Zirje 1 : 100.000, jug. izrade)

Opće stanje: Opće stanje na ovom području može se uglav-
nom okarakterisati sa dva momenta koji su momentalno naj-
značajniji, a to je pojačana aktivnost neprijatelja u operativ-

⁵ Okrugli pečat: Mornarički odred »Ražanac«.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1–6, k. 2020.

² Ova direktiva pisana je na osnovu direktiva Devetnaeste sjever-
nodalmatinske divizije br. 9 i 10 od 19 i 25 oktobra 1943 god. (vidi tom
V, knj. 20, dok. br. 117 i dok. pod reg. br. 8/1–12, k. 2020 u arhivi
Vojnog istoriskog instituta).

nom, smislu,³ kao i pojačana nastojanja neprijatelja da putem četnika i ustaša mobiliše što više domaćeg ljudstva u te izdajničke bande i time ih obaveže za svoje vlastite interese. Neprijatelj povremeno vrši ispade iz svojih garnizona u Zadru i Šibeniku, nastojeći da dezorganizira našu pozadinu, kao i u cilju pljačke. Aktivnost neprijatelja mogla bi se prenijeti i na naše otočje, koje se sve nalazi u našim rukama. Putem propagande, kao i prisilnih mjera, a pomoću četničkih i ustaških izdajnika, neprijatelj nastoji da što više mobiliše redove tih izdajnika i da s tim izdajničkim snagama donekle pojača i osigura svoje garnizone, da bi mogao sa vlastitim snagama više manevrisati. Na našem otočju nalazi se priličan broj ljudstva van naših redova, koje bi neprijatelj u eventualnom momentu pogoršanja situacije mogao iskoristiti u svoje svrhe, što nam nameće posebnu opreznost i mnogo jači rad po pitanju mobilizacije.

Opći zadatak: U vezi navedenog, pred nas se postavlja zadatak što veće aktivnosti protiv neprijatelja, naročito uništenje saobraćajnih veza i što jači politički i vojnički rad po pitanju mobilizacije.

Za izvršenje ovog zadatka

n a r e đ u j e m o :

Odred pješadije sje- U svrhu sprečavanja neprijateljskog iskr-
vernodalm. otočja, cavanja raspoređiće svoje snage na taj
pojač. sa 2 protukol. način da će na najizloženijem otoku Ug-
topa: ljanu rasporediti dvije čete I bataljona, a

na otoku Pašmanu 2 čete II bataljona, dok
će ostale rasporediti po ostalim otocima, s
tim da popuna po I bataljonu uslijedi na
otocima koji se nalaze sjeverno od linije
Savar (na Dugom Otoku) — Ugljan (selo),
a popuna po II bataljonu južno od te li-
nije. U Sali postaviti jedan vod jačine 30
do 40 ljudi za zaštitu bolnice.

U svrhu sprečavanja neprijateljskog pro-
meta postaviće zasjede sa protukolnim
oružjem na pogodnim mjestima na obali
i stražu za čuvanje minskih polja postavljenih sa naše strane.

Povezati se flotilama koje će djelovati
na istom području radi koordinacije rada i

³ Riječ je o dejstvima 114 lovačke divizije (vidi tbn V, knj. 21, dok. br. 2 i 3 i knj. 20, dok. br. 234 i mikrofilm Minhen br. 9 893—894 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

sprečavanja manjeg neprijateljskog saobraćaja (ribarskim brodovima) i ribarenja od strane neprijatelja. Ukoliko se koji neprijateljski brod nađe i na dometu topova u području Zadra, nastojati da ga se potopi.

Flotile: Ninska, Molatska, Pašmanska i Kornatska:

U svrhu ometanja manjeg neprijateljskog prometa dejstvovaće u područjima kako slijedi: Ninska flotila: morsko područje od Lisatice prema Novigradu u Planinskom Kanalu, Ljubački Kanal, predio sjeverno od Vira prema Pagu, Maunu i Silbi, držeći se više Vira, predio južno od Vira i Zadarski Kanal, držeći se više kopna.

Molatska flotila: pored zadatka u zajednici sa Minerskim odjeljenjem, područje oko otoka: Olib, Silba. Premuda, Skarda, 1st, Molat, te u području između Dugog Otoka i Ugljana do linije sjevernog rta Iža. Pašmanska flotila: područje Zadarskog Kanala od visine sjevernog rta Ugljana, Pašmanski Kanal od Murtera, područje Srednjeg Kanala od sjevernog rta Iža do Vrgade.

Kornatska flotila: područje istočno i zapadno od Dugog Otoka od visine sjevernog rta Iža, cijelo kornatsko otočje, te istočno i zapadno od njega do sjevernog rta Zirja.

Svoju aktivnost očitovaće flotile u vidu postavljanja zasjeda, te stupanjem u vezu sa najbližim izvidnim stanicama, koje će ih obavještavati o kretanju neprijateljskog prometa. U tu svrhu odrediti najkraće i najpogodnije signale za javljanje.

Molatska flotila vršiće ove postavljene zadatke po mogućnosti i za vrijeme izvršenja zadataka postavljenih Minerskom odjeljenju, kao i poslije toga.

Sve flotile trebaju se što čvršće povezati sa jedinicama odreda pješadije na otocima u čijoj se blizini nalaze.

Način izvođenja zadatka:

Iskoristiti svaki povoljni momenat i razviti što jaču informativnu službu u cilju prikupljanja podataka. Zasjede postavljati oprezno. Prilikom postavljanja

zasjede svakoj jedinici precizno odrediti zadatak u svim momentima koji se mogu pojaviti prilikom borbe i šta sve treba predvidjeti. Iskorištavati zabunu neprijatelja. Obratiti pažnju na neprijateljske avione i položaje dobro kamuflirati. Plovne jedinice neka po danu iskorištavaju što skrovitija mjesta za vez. Po pitanju mobilizacije povezati se sa komandama mjesta, ostalim pozadinskim vlastima i odgovornim drugovima i svestrano pristupiti mobilizaciji. U ovom radu koristiti prvenstveno političke pripreme i mobilizirati na dobrovoljnoj bazi. Ostala dozvoljena sredstva koristiti samo utoliko ukoliko je osiguran njihov uspjeh. Ne smijemo se služiti takvim mjerama koje bi bile neuspješne. Ljudstvo mobilizirati na bazi upućivanja u N. O. Mornaricu naše divizije, odrede pješadije i artilerije na otocima, a koji se ne mogu pokrenuti pod ovim vidom mobilizacije, okupiti oko komandi mjesta, seoskih straža itd. i barem ih nekako vezati za našu borbu. Ovim posljednjim naročito paziti da se dadu svjesni i odgovorni drugovi, koji će rukovoditi njima i pripremiti ih za prelaz u operativne jedinice.

Minersko odjeljenje:

Nastojće da nastavi sa dizanjem i premještanjem minskih polja na najširoj bazi, koristeći brodove »Jadran« i »Kornat« koji za tu svrhu stoje na raspoloženju Minerskom odjeljenju. Minska polja postavljati ovim redom: *između Grujice i Lošinja, između Velikog i Malog Tuna, između otoka Gangarole i Pašmana. Prije svega treba pregledati minsko polje između Sestrinja i Rivnja jer je već u dva slučaja neprijatelj prošao tim kanalom bez poteškoća.*⁴

Znakovi raspoznavanja:

Važe znakovi izdani od strane ovog štaba do 5. 11. o. g., za dalje izdaće se blagovremeno.

⁴ Dio teksta koji je štampan kurzivom u originalu je precrtan olovkom, a mjesto njega je dopisano: »Onako kako to zasebnim naređenjem uredi ovaj štab i kako je do sada već naređeno«.

- Stab odreda sj. dalm. otoka izdaće interne znakove za jedinice na kopnu i u jednom primjerku dostaviti ovom štabu.
- Smještaj štabova: Stab N. O. Mornarice ostaje na svom sadašnjem položaju. Štabovi ostalih jedinica smjestiće se na svom operativnom pravcu i o tome izvijestiti ovaj štab.
- Sanitet: Ranjenike upućivati najbržim putem i sredstvima u našu bolnicu. U hitnim slučajevima, koristiti se najbližim liječnikom i previjalištem.
- Ishrana: Ishranu organizirati pomoću komandi mjesta i N. O. O. na sektoru svog djelovanja i u sporazumu sa intendantom ovog štaba. Organizaciji ishrane posvetiti što veću pažnju, a za sve propuste snašaju odgovornost štabovi.
- Veza: Jedinice će se međusobno povezati i održavati stalnu vezu sa susjednim jedinicama na dodirnim, t.j. najbližim tačkama. Koristiti izvidne stanice, naročito plovne jedinice. Izvještaje slati ovom štabu svakog dana najmanje jedanput, a po potrebi i više puta. Izvještaji moraju biti potpuni i sadržavati sve potrebne elemente (svi događaji, akcije, kad su se dogodili, rezultati, ima li žrtava, plijen, potrebe i nedostaci itd.). Izvještaj slati pomoću najsigurnijih kurira. Na svakom izvještaju mora biti naznačen sat kada je pisan. Za svaku nemarnost po ovome pitanju uzimaće se na odgovornost.
- Početak akcija: Izvršenju zadataka iz ove direktive pristupiti odmah.
- Napomena: Na svom sektoru svaka jedinica će voditi računa o neprijateljskim agentima, kao i pojavama organiziranja izdajničkih grupa ili bježanja u neprijateljske garnizone u svrhu pomaganja neprijatelja bilo putem četničkih ili ustaških organizacija. Svaka ovaka pojava ima se najenergičnije suzbiti. One za koje se dokaže da su neprijateljski špijuni treba saslušati i stri-

jeljati. One koji se nađu sa oružjem u ruci protiv nas, bilo da su ustaše ili četnici, ili pripadaju kojoj drugoj organizaciji koja pomaže neprijatelju, treba vojnički likvidirati. Imovinu onih izdajnika koji se s oružjem u ruci bore protiv nas konfiskovati. ... Sa ovim naravno ne treba ići u drugu krajnost, nego paziti i na političke momente. O ovome se također sporazumijevati sa pozadinskim vlastima ili sa Štabom ove komande, gdje god je to moguće.

Zaplijenjeni materijal:

Zaplijenjeno oružje slati u ovaj štab, a zadržati ukoliko nedostaje u jedinici koja je zapljenu izvršila. Ostali materijal skloniti na sigurno mjesto i odmah izvijestiti ovaj štab o vrsti i količini materijala. Naročito paziti na materijal koji je važniji. U slučaju zapljene neprijateljskih brodova (ribarskih, čamaca, motora i si.), upućivati ih pod jakom pratnjom u ovaj štab.

SMRT FAS. – SL. NAR.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE MORNARICE ZA HRVATSKO
PRIMORJE I ISTRU OD 27 OKTOBRA 1943 GOD. KOMANDI
MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I
OTOKE O USTROJSTVU, ORGANIZACIJI I ZADACIMA
JEDINICA¹**

**KOMANDA N. O. MORNARICE
ZA HRV. PRIM. I ISTRU**

Pov. broj 3
27.X. 1943 g.

**KOMANDI N. O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE**

U vezi vašeg dopisa dostavljaju se sledeći podaci:

Ad 1) Ustrojstvo i organizacija Komande N. O. Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru² usledili su od strane Glavnog štaba Hrvatske, te u vezi toga ova komanda obavlja rad i rešava sve zadatke koji se postavljaju od strane Glavnog štaba. Ova komanda dejstvuje zasada na području oslobođenog Hrvatskog Primorja i na obližnjim otocima (na obali od Crikvenice do Karlobaga i na otocima: Krk, Rab, Pag, Lošinj i Cres). U sastavu ove komande nalazi se također i Direkcija pomorskog saobraćaja.

Ovoj komandi uglavnom su postavljeni sledeći zadaci: vršenje morskog saobraćaja za vojne potrebe, ometanje neprijateljskog saobraćaja morem, osiguranje otočja od eventualnog iskrcavanja neprijatelja na otočje, osmatranje morskog područja i prikupljanje informativnih podataka.

Morski saobraćaj vrši se u prvom redu sa parobrodima, koji se snabdevaju ugljenom sa Paga, a izuzetno sa popisnim motornim brodovima,³ za koje daje pogonski materijal Intendantura Glavnog štaba.

Za pravilno odvijanje saobraćaja uspostavljene su lučke kapetanije (komande luka): u Crikvenici, Selcu, Senju, Sv. Jurju, Jablancu, Pagu, Novalji, Rabu, Krku, Lošinj i Cresu.

Za ometanje neprijateljskog saobraćaja formirana je Borbeno flotila (motorni brodovi i čamci naoružani sa mitraljezima i topovima).

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1—1, k. 2020.

² O ustrojstvu i organizaciji ove komande vidi dok. br. 30 i 41 ove knjige i tom V, knj. 19, dok. br. 142.

³ Popisni motorni brodovi — motorni brodovi van sastava ratne mornarice koji se već u mirno doba »popisuju« i ulaze u mobilizaciski plan ratne mornarice kao pomoćni brodovi.

Od eventualnog iskrcavanja neprijateljskih snaga na **otočje** osiguravaju ih jedinice Mornaričke pešadije.

Za osmatranje morskog područja uspostavljene su izvidne (**tačnije** osmatračke) stanice: Rab, Baška, Omišalj i Mali **Lošinj**. Izvidne stanice zasada sem telefonske nemaju druge **opreme** za vezu, a usto ne raspolažu sa stručnim osobljem.

Ad 2) Jedinice ove komande ne vrše ometanje neprijateljskog prometa premeštanjem starih minskih linija ili **postavljanjem** novih mina. Važniji prolazi kroz minska polja brane se flankirnim topovima. Mine se ne diraju na području **ove** komande iz razloga da novopostavljene mine ne ometaju **eventualni** prolaz savezničkim brodovima.

•Ad 3) Pogonskim materijalom snabdeva ovu komandu **Intendantura** Glavnog štaba Hrvatske i to u veoma ograničenim količinama, stoga jedinice Borbene flotile imaju vožnje samo u krajnjoj i neophodnoj potrebi, inače razmeštene su po mrtvim lukama otočja, odakle vrše osmatračku službu. Potrebni gorivom možete se snabdevati na isti način kao i ova komanda, t. j. iz magazina Intendanture Glavnog štaba Hrvatske.

Ad 4) Sa izloženog u tači pod 1) uspostavljanje izvidne stanice Ljubač zasada ne dolazi u obzir. Prema primljenim podacima veza bi se mogla održavati telefonski, tranzitirajući depeše preko centrale Pag.

Ad 5) Uvađanje i unificiranje signala ili znakova raspoznavanja plovniha jedinica za celu obalu zasada nije uputno, jer bi se isti mogli lako kompromitovati i biti iskorišćeni od strane neprijatelja. Do nesporazuma naših plovniha jedinica neće doći ako one budu dejstvovale na svojim područjima.

Ad 6) Sto se tiče artiljerije, naoružanja uopšte i municije, možete podmiriti potrebe traženjima od Tehničkog oteka Glavnog štaba Hrvatske, na isti način možete tražiti hranu i odeću od Intendanture Glavnog štaba.

Ad 7) Sa stručnim osobljem ova komanda ne raspolaže, već je samo primorana da osposobljava za službu i borbu novo ljudstvo.

Poželjno bi bilo održavati što uži kontakt dostavljanjem informativnih izveštaja o aktivnosti neprijatelja. Ova veza, pored već navedene pod tač. 4), može se održavati kurirskom službom preko Ražanca i to: iz Nina čamcem kuriri bi išli do Povijane, a od Povijane suvim putem do Paga. Kurirsku poštu predavati Komandi luke Pag.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba Mornarice
pbb I kl.

Vanja Zimovnov

(M. P.)

V. d. komandanta
J. Bonaci

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 29 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O POSJEDOVANJU BRODOVA, KOLIČINI GORIVA, NAORUŽANJU I KARAKTERISTICI RADIO-STANICE¹

STAB I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA²

Pov: broj 6
29 oktobra 1943 g.

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. i P. O. HRVATSKE

Veza Op. broj 376/43³ od 28. X. 1943 Glav. štaba N. O. V. i P. O. Hrvatske.

Prema depešnom traženju Štaba Mornarice N. O. V. J. u naprijed citiranom naređenju dostavljaju se sljedeći podaci:

1) Ovaj sektor raspolaže sa dva parobroda (»Slavija« i »Cetina«), koji imaju manje havarije, kao posljedicu zračnog bombardovanja. Na parobrodu »Cetina« havarije su uklonjene, međutim kotlovne cijevi propuštaju vodu, te je stoga potrebno da se brod uputi u jedno brodogradilište na Lošinju radi popravka. Oplata parobroda »Slavija« probušena je na više mjesta mitraljeskim zrnima, te je i ovaj brod potrebno uputiti u Aleksandrovo ili Lošinj na popravak.

Pored parobroda na raspolaganju su osamnaest ribarskih kočara na motorni pogon, od 10—20 tona, brzine 5—8 čvorova, koje služe za ribarstvo i oko 45 motornih jedrenjaka (bracera i trabakula) od 10—200 tona nosivosti, na motorni pogon, svi privatnog vlasništva, a koji su upotrebljivi za prevoz tereta.

Osim ribarskih kočara i motornih brodova ima veći broj privatnih motornih čamaca na benzinski pogon, razmještenih po raznim lukama.

Svim brodovima na motorni pogon, bez razlike, zabranjena je*plovidba radi štednje pogonskog materijala, a dozvo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25—4, k. 105 B.

² Do 24 oktobra 1943 god. ovaj štab se nazivao: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru (vidi dok. br. 41).

® Vidi dok. reg. br. 37—1, k. 104 B u arhivi Vojnog istoriskog instituta. Redakcija ne objavljuje ovaj dokument jer je istovjetan sa dok. br. 41 ove knjige.

ljava se jedino po odobrenju ovoga štaba. Većina tih brodova angažirana je:

- a) za prevoz vojnog materijala i trupa,
- b) za prevoz hrane,
- c) za prevoz soli,
- d) za ribarstvo i
- e) za kurirske pruge između otoka.

Brodove pod a), c), e) snabdijeva gorivom N. O. V., dok ostali pribavljaju sami pogonski materijal.

Sastav naoružanih brodova sačinjava četiri motorna broda i jedan pomoćni brod. Naoružani brodovi imaju sljedeće karakteristike:

- a) »Partizan I« oko 5 tona, sa brzinom od 20 čvorova, na benzin, upotrebljiv kod mirnoga mora.
- b) »Partizan II« — ribarski motorni brod na naftu, nosivosti oko 15 tona, brzina 7.5 čvorova.
- c) »Partizan III« — brod za prevoz tereta i putnika, na naftu, nosivosti oko 12 tona, brzina 9 čv.
- d) »Partizan IV« — ribarski brod na naftu, nosivost oko 12 tona, brzina 8 čv.
- e) Pomoćni brod — putnički motorni čamac na benzin, oko 10 tona, brzina 8 čvorova, služi kao brod matica.

Na naoružanim brodovima pod c) i d) vrši se popravak motora; biti će osposobljeni za vožnju za sedmicu dana.

Svi navedeni brodovi bili su privatno vlasništvo, a rekvirirani su za vojne potrebe i na istima je ukrcana novomobilisana mornarička posada.

Ovaj štab nema skladišta goriva, već se za potrebe plov-
nih jedinica snabdijeva u ograničenim količinama od Glavnog
štaba N. O. V. \ P. O. H.

Sada se raspolaže sa sljedećim količinama goriva:

a) Za pogon naoružanih jedinica:

Nafte	—	—	—	—	—	2255	kgr.
Benzina	—	—	—	—	—	400	„
Mašinskog ulja	—	—	—	—	—	3200	„

b) Za pogon motornih brodova, koji služe za vojne potrebe i prevoz soli, kao i ostalog materijala:

Nafte	—	—	—	—	—	300	kgr.
Motornog ulja	—	—	—	—	—	70	„

c) Parobrodi voze na ugljen. Brodske zalihe na oba parobroda iznose 16 tona. Rezervnih zaliha na kopnu imade 20 tona, što ukupno čini 36 tona. Da bi se mogli parobrodi upotrijebiti, potrebno je da ZAVNOH organizira kopanje ugljena na Pagu.

Naprijed navedene zalihe goriva važe za dan 29 oktobra.

3) Na dosadašnjem oslobođenom području ovog sektora nameće se potreba sljedećeg redovnog saobraćaja:

a) Parobrodom ili motornim brodom jednosedmična pruga (radi štednje pogonskog materijala) Selce – Lošinj, sa pristajanjem u lukama: Novi, Senj, Baška, Krk, Rab, Novalja i obratno.

b) Jednosedmična pruga sa parobrodom ili motornim brodom Selce – Pag, sa pristajanjem u lukama: Novi, Senj, Sveti Juraj, Starigrad, Jablanac, Pag i obratno.

c) Kurirske pruge sa motornim brodovima ili motornim čamcima:

Crikvenica – Silo i obratno.

Baška – Lopar i obratno.

Krk – Smerga i obratno.

Rab – Lošinj i obratno.

Rab – Lun i obratno.

4) Potreba goriva:

a) Za naoružane jedinice, s time da voze šest sati dnevno, a pomoćni brod dva sata dnevno, mjesečna potreba goriva bila bi sljedeća:

Benzina	—	—	—	—	—	—	8400	kgr.
Nafta	—	—	—	—	—	—	8100	„
Motornog ulja	—	—	—	—	—	—	200	„
Stauferove masti	—	—	—	—	—	—	10	„

b) Za 16 motornih brodova, koji su sada angažirani za prevoz soli i vojnog materijala i 5 motornih brodova: za kurirsku službu – mjesečna potreba goriva iznašala bi:

Nafta	—	—	—	—	—	—	25	tona
Motornog ulja	—	—	—	—	—	—	360	kgr.
Stauferove masti	—	—	—	—	—	—	20	kgr.

c) Za dva parobroda potrebno je mjesečno:

Ugljena	—	—	—	—	—	—	20	vagona
Mašinskog ulja	—	—	—	—	—	—	300	kgr.
Turbinskog ulja	—	—	—	—	—	—	20	kgr.
Cilindarskog ulja	—	—	—	—	—	—	30	kgr.

5) Od naoružanja raspolaže se sa:

a) Jednim poljskim topom 75 m/m na sektoru Farezina.

b) Tvrđavskom artiljerijom u Malom Lošinju, osposobljena su četiri p.a. topa od 70 m/m. Tvrđava ima četiri ispravna topa od 156 m/m – za sada može djelovati i biti opremljen samo jedan od četiri p.a. topa sa položaja i u pravcu koji iziskuje situacija. Upravljanje topovskom paljbom kod poljskog topa, kao i kod tvrđavske artiljerije^ vrši se odoka, jer nema tablice gađanja, a niti pomoćnih instrumenata.

c) Dvije čete mornaričke pješadije na Lošinju, Cresu i **Krku** opremljene su: četa na Krku sa dva teška mitraljeza i **četiri** puškomitraljeza, a četa na Lošinju i Cresu sa tri teška mitraljeza i tri puškomitraljeza, te svaki borac sa puškom.

d) Brodovi flotile naoružani su i to:

»Partizan I«: jedan p.a. mitraljez i jedan puškomitraljez.

»Partizan II«: dva p.a. mitraljeza i dva puškomitraljeza.

»Partizan III«: dva p.a. mitraljeza i dva puškomitraljeza.

»Partizan IV«: jedan p.a. ZB od 15 m/m, jedan p.a. mitraljez i jedan puškomitraljez.

Pomoćni brod: jedan p.a. mitraljez i jedan dvocjevni puškomitraljez.

e) Izvidne stanice naoružane su sa po jednim puškomitraljezom, a pojedinci sa puškom.

6) Uspostavljene su izvidne stanice: Rab, Baška, Omišalj i Mali Lošinj. Stanice nemaju opreme, a niti osposobljenog ljudstva. Obavljaju uglavnom osmatračku službu. Jedina veza sa ovim štabom održava se telefonski. Otoci Lošinj i Cres nemaju telefonske veze ni sa otocima ni sa štabom; veza se održava putem kurirskih pruga.

7) Za formiranje novog štaba na licu su dva pomorska oficira — Bonači i Vanja Zimovnov; dva mašinska oficira — Erceg⁴ i Zupan;⁵ jedan pomorski kapetan — Suzanić;⁶ jedan zvaničnik lučke uprave i jedan činovnik, a od pomoćnog osoblja samo su jedna telefonistkinja i dva šofera.

Za popunu štaba neophodno je potrebno da se čim prije rasporedi komesar i zamjenik komesara.

Dvije čete mornaričke pješadije formirane su od novomobilisanog ljudstva sa otočja. Za zamjenike komandira postavljeni su od strane Glavnog štaba stari borci.⁷ U vezi toga, potrebno je da se i za komandanta odreda postavi također stariji borac.

Jedinice flotile formirane su u jedan sastav pod komandom druga Deželjina (aktivnog poručnika fregate); za ovaj sastav potrebno bi bilo odrediti jednog komesara, a za pojedini brod po jednog političkog delegata.

Stab novoformiranog I Pomorsko-obalskog sektora nalazi se u Novom.

⁴ Anton

⁵ Marko

⁶ Ante

⁷ O upućivanju starih boraca za komandni kadar vidi dok. br. 33.

Radio-stanicu ovaj štab ne posjeduje, ista je bila vraćena Sekciji za vezu pri Glavnom štabu kada su bile nastupile promjene u situaciji na ovom sektoru. Zatraženo je već da se stanica vrati ovom štabu.

Pošto raspoložemo svega sa dva parobroda, na kojima je ukrkana civilna posada, i da bi se ovi parobrodi očuvali, da bi posada na parobrodima bila disciplinovana, radila predano za Narodno-oslobodilačku borbu i konačno da bi zadatci postavljeni parobrodima bili sigurno izvršeni — moli se uputiti za svaki parobrod po jednoga komesara ili političkog delegata.

Posade parobroda, kao i onih motornih brodova, izvlače se raznim izlikama, da se iskrcaju. Vlasnici motornih brodova nastoje da im brodovi čim manje voze. Ovu pojavu sa sigurnošću može tumačiti:

- a) Strah od bombardovanja iz vazduha;
- b) Obitelji ukrcanih pomoraca, koje su se prehranjivale od njihove zarade, pošto sada ne dobivaju nagrade, većina je od njih ostala bez sredstava za život;
- c) Vlasnici ne dobivaju nikakove naknade za upotrijebljene brodove.

Predlaže se da se ovo pitanje uzme u razmatranje, jer jednim odgovarajućim povoljnim rješenjem imati će koristi pomorstvo i pomorski saobraćaj, odnosno Narodno-oslobodilačka borba.

Iz naređenja Glavnog štaba Op. broj 376/43. nije jasno da li pomorsko-lučka služba u čitavom svom kompleksu i pomorsko brodarstvo ostaju i nadalje pod upravom i nadzorom novoformiranog Štaba I Pomorsko-obalskog sektora ili će se odvojiti kao zasebna ustanova ZAVNOH-a.

Moli se također za objašnjenje: kako se treba razumjeti stav kojim se naređuje da ovaj štab mora imati vlastitu »tehniku«.

U vezi zadnjeg stava Op. broja 376/43. moli se dostaviti naftu i ulje u Sveti Juraj, gdje bi se pohranilo na sigurnom mjestu pri Komandi luke.

U pogledu benzina i nafte, o čemu je šef Operativnog ostsjeka obavijestio komandanta Mornarice da se nalazi u ovoj okolini, stupijeno je u vezu sa Komandom Primorskog područja, koja do danas nije ništa od toga goriva pronašla.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

I odjel

T.

(M. P.)⁸

V. d. komandanta:

J. Bonaci

⁸ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru. Štab sektora u to vrijeme još ne raspoložuje odgovarajućim, novim pečatom.

BR. 47

#

IZVJEŠTAJ RUKOVODSTVA ZA FORMIRANJE ČETVRTOG
POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 29 OKTOBRA 1943
GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O PRIPREMAMA I FOR-
MIRANJU SEKTORA¹

RUKOVODSTVO ZA FORMIRANJE
IV POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA

Dana 29. X. 1943 god.

Položaj

Drugarskom

ŠTABU MORNARICE

Hvar

Prema dobivenom naređenju, na put smo krenuli u 3 sata noću 28. o.m. iz Hvara. Broda za prevoz do Korčule nije bilo, prema tome uzet je raspoloživ B. C. 1. Na putu u visini Šćedra čamac je havarisao, tako da smo u Velu Luku stigli istim u 9 sati. Motorni čamac dali smo na opravku i čišćenje i na dogradnju za zaštitu od valova.

U Veloj Luci prikupljene su potrebne informacije. Referent Obalske artilerije² upoznao se sa artilerijskim položajima, te smo preko Blata krenuli za Korčulu poslije podne, kamo smo stigli uvečer istoga dana.

U cilju formiranja IV Pom.-ob. sektora upostavili smo vezu sa Komandom XIII Brigade, Komandom područja,³ članovima O.K. i sa polit. kom. XXVI Divizije, koje smo upoznali sa naređenjem Vrhovnog štaba⁴ i tog štaba.

U sporazumu sa gore navedenim drugovima predviđeni su za Štab sektora i to: za komandanta Jeričević⁵; zamjenik komand. Orhanović⁶ poručnik korvete; polit. komesar Dužević Rato;⁷ zamjenik polit. kom. Trenta Petar i ađutant Štuk, po-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1-3, k. 2033.

² Vuk Nikolić

³ Odnosi se na tzv. Srednjedalmatinsko otočko područje koje je obuhvatalo otoke Brač, Šoltu, gvar i Vis. Sjedište Područja bilo je na o. Hvaru (Starigrad, a zatim Hvar). Komandant Područja bio je Ante Vojković, a komesar Bergamo Gašpar.

⁴ Vidi dok. br. 41.

⁵ Ante

• Marko

⁷ Poginuo je na Korčuli 24 decembra 1943 godine.

ručnik fregate. Za nekoje ostale sekcije već su predviđena lica, a šta treba da se utvrde još detalji: mogu li momentalno nastupiti dužnost.

Za Stab odreda formirat rukovodstvo bit će otežano zato što Stab brigade, a i polit, komesar Divizije, ne izlaze nam u susret za neke drugove koji bi došli u obzir za Stab odreda. Isto tako, sama situacija na Pelješcu⁸ onemogućava sakupiti sve te drugove, pošto su neposredno angažovani na položaju.

Nastojeći ćemo isto da formiramo odred, pa makar i od manje spremnog rukovodstva, kako bi Stab sektora počeo djelovati što prije.

Za Stab artiljerije određen je kao komandant Kalodera Marko, artiljerijski poručnik, koji se već stvarno na sličnom položaju nalazi. Polit. kom. i ađutant odredit će se naknadno.

U vezi izloženog, molimo da se hitno ovamo uputi drug Jeričević, poručnik fregate, koji se je jučer javio u taj štab a naimenovan je privremeno za komandanta ovog sektora.

Stanje na poluostrvu Pelješcu:

Položaj je dosta ozbiljan, Nijemci⁹ stalno dovlače pojačanja sa kopna, tako da ni pomoć od dva bataljona I-ve Dalmat. udarne brigade, koji su tamo prebačeni, nije dovoljna za preokrenut situaciju u našu korist. Položaj ide otprilike linijom: Podstup, Supine, kota br. 696, Vručica u našim rukama, Trpanj i dominirajuće položaje (Oštri Vrh) drže Nijemci. Ako ne uspije noćas naš napad,¹⁰ bit će vojska sa Pelješca povučena na Korčulu.¹¹

⁸ i ¹⁰ Borbe za Pelješac vođene su od kraja septembra do 11 novembra 1943 god., kada se Trinaesta brigada Dvadeset šeste divizije povukla na Korčulu i Prva dalmatinska brigada Devete divizije prebačena iz Trpnja (Pelješac) u Podgoru.

Od strane neprijatelja u ovim borbama učestvovali su dijelovi Sedme SS divizije »Princ Eugen« (Prvi bataljon 14 puka i Treći bataljon 13 puka sa Trećim divizionom 7 artiljerijskog puka iste divizije) i dijelovi 750 puka 118 lovačke divizije. U borbama za Pelješac Nijemci su imali oko 350, a jedinice NOV oko 280 poginulih i ranjenih.

Detaljnije o ovim borbama vidi dok. br. 59, 83, 88, 116 i 162 ove knjige i tom V; knj. 20, dok. br. 232, 233, 234 i 236, knj. 21, dok. br. 15, 28, 29, 152, 171, 173, 174, 176, 180, 181, 184, 188, 189 i 190 i Operativni dnevnik Štaba Trinaeste brigade u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 847 a.

⁹ Dijelovi Sedme SS divizije »Princ Eugen« i 750 puka 118 lov. divizije (vidi dok. br. 3/2–72 A, 36/10 a, k. 9, 1/3 a, k. 73 A, 3/3, k. 73 B, 2/4 a, k. 78 A i dok. br. 18/1, k. 847 a u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹¹ U originalu ove dvije rečenice napisane su mastilom. 29 oktobra 1943 god. bile su izvršene pripreme za evakuaciju, ali se od toga odustalo i borbe su se vodile sve do 11 novembra 1943 god. (vidi dok. br. ia'1, k. 847 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Zamjenik tehnič. referenta potpukovnik Polić¹² ima naređenje da se u sporazumu sa Komandom područja postara za evakuaciju magazina bivše mornarske škole te svega u magazinima brodogradilišta koje ovome za rad nije od prijeke potrebe. Predviđa se da će dvije motorne barkase bit gotove kroz pet dana.

Komandant ovdašnjeg područja uputio je Štabu Mornarice dopis sa traženjem izvjesne količine plinskog ulja — nafte, jer prema njegovom tvrđenju u zalihama nema više ništa, a obzirom na vojnu situaciju i njom skopčanu eventualnu evakuaciju potrebno bi mu bilo da raspolaže sa pogonskim gorivom. Molimo stoga da se, obzirom na mogućnosti, a prema podacima koje može dat šef pomorskog saobraćaja, dodijeli koliko je potrebno.

Ukoliko taj štab neće biti u mogućnosti da dodijeli ovom području dovoljne količine, to će bit potrebno uputiti iz Hvara dva do tri veća broda, radi evakuacije naprijed pomenutih magazina za potrebe III Pom.-obal. sektora.

Za slučaj da bi bila potrebna evakuacija i otoka Korčule, a ovdašnje područje ne bi imalo pogonskog goriva, to bi svi brodovi pali u ruke neprijatelju, jer se ne bi mogli evakuisati.

Na otoku Korčuli nalazi se veći broj ranjenika koji se sada, prema podacima koje smo dobili u Komandi područja, premještaju iz Korčule u mjesta Blato i Zrnovo. Treba imati u vidu da sa ovim temeljito pitanje nije riješeno.

Izveštaje slat ćemo prema saobraćajnim mogućnostima.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Referent pješadije:
V.¹³ Prošić

Privr. koman. IV Sektora Ju. Dal.:
Bradičić¹¹

¹² Dušan
" Vlado
¹⁴ Ljubo

BR. 48

**NAREDBA VRŠIOCA DUŽNOSTI ŠEFA DELEGACIJE NOV
I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 29 OKTOBRA 1943 GOD.
O ORGANIZACIJI BRODARSKO-LUCKE I POMORSKO-
TEHNIČKE SLUŽBE I POSLOVANJU DELEGACIJE¹**

N A R E D B A B R . 1

za dan 29. X. 1943 god. o organizaciji službe u Delegaciji
N. O. V. Jugoslavije u Bariju

Na osnovu ovlašćenja Vrhovnog štaba N.O.V. Jugoslavije propisujem slijedeću organizaciju službe za brodarsko-lučko, pomorsko-tehničko i otpremno poslovanje Delegacije:

Pod rukovodstvom v.d. šefa Delegacije² osnivaju se slijedeći odsjeci:

- I. Pomorsko-brodarski
- II. Tehnički
- III. Glavna intendantura
- IV.

Ad. I.

U dužnost Pomorsko-brodarskog odsjeka spada nadzor i briga nad svim brodovima koji stižu, odlaze ili se zadržavaju na području djelovanja Delegacije, a podložni su njezinoj upravi. Nadalje, lučko poslovanje u Bariju, u okviru rada Delegacije, a uz suradnju sa nadležnim savezničkim pom. vlastima. Konačno, snabdijevanje brodova sa svim potrebama, te evidencija i nadzor nad brodskim posadama.

U tu svrhu postoje u okviru Pom. broskog odsjeka slijedeći pododsjeci:

1. *Nautički.*

Djelokrug rada:

Postavljanje i iskrcavanje svih članova brodskih posada. Vođenje stalne evidencije o posadama pojedinih brodova. Stručni nadzor brodova u nautičkom pogledu.

2. *Strojarski.*

Djelokrug rada:

Stručni nadzor nad strojarskim uređajima brodova te sastavljanje, odn. pregled trebovnika za strojarske potrebe brodova, tako da pojedini brodovi budu u svako vrijeme, odn.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 2021.

* Sergije Makiedo

kroz najkraće moguće vrijeme, osposobljeni za plovidbu. Nadzor i evidencija utroška pogonskog materijala.

3. *Ekonomat.*

Djelokrug rada:

Snabdijevanje brodova potrebnom hranom i odjećom. Snabdijevanje nautičkim, sobnim i kuhinjskim inventarom vršiti će Ekonomat u suradnji sa Nautičkim pododsjekom, strojarske potrebe primat će preko Strojarskog pododsjeka.

4. *Lučka služba.*

Djelokrug rada:

a) Kontrola kretanja brodova, prihvatanje brodova kod svakog dolaska i otprema kod svakog odlaska, sa pregledom, odn. uručivanje kapetanima isprava o putovanju. Staranje da svi članovi posada dobiju propisne propusnice preko savezničkih oficira od nadležne sigurnosne ustanove.

b) Vođenje registra svih gore navedenih brodova sa potpunim podacima o svakom brodu.

c) Ukrcavanje i iskrcavanje materijala sa stručnim raspoređivanjem tereta, kao i sastavljanje brodskih manifesta. Potrebno ljudstvo za rad trebovat će se preko Komande Delegacije.

d) Sanitetska služba, t.j. briga i nadzor nad zdravstvenim stanjem brodskih posada, kao i ostalog osoblja Delegacije. U tu svrhu bit će ustrojena ambulanta. Sanitetski pregled brodova. Za slučajeve koji se ne mogu ambulantno liječiti, službeni liječnik obratit će se preko Komande Delegacije na sa"pzničke sanit. ustanove u Bariju.

Ad. II.

U dužnost Tehničkog odsjeka Delegacije spada briga oko vršenja popravaka na svim brodovima označenim pod I. i pribavljanje tehničkih potrebitina, trebovanih od drugih odsjeka ove delegacije, a sve ovo u sporazumu i saradnji sa nadležnim savezničkim vlastima u Bariju. Stručna saradnja pri pribavljanju tehničkog materijala za tehničke ustanove N.O.V. u Jugoslaviji.

U tu svrhu postoje u okviru Tehničkog odsjeka slijedeći pododsjeci:

1. *Brodograđevni.*

Djelokrug rada:

Vršenje i evidencija radova po brodograđevnoj grani (popravci brodova).

2. Strojarski.

Djelokrug rada:

Vršenje i evidencija radova po strojarskoj i električarskoj grani.

Ad. III.

U dužnost Glavne intendature ove delegacije spada: briga oko nabavka, preuzimanje, evidentiranje, čuvanje i izdavanje i daljnje otpremanje cjelokupnog materijala, koji bude predan Delegaciji, bilo za njezine potrebe ili otpremu u domovinu. Knjigovodstvo Glav. inten, mora u svako vrijeme pružiti sliku o primljenom, izdanom ili još raspoloživom materijalu. Osim toga, Glav. inten, vodi blagajničko poslovanje Deleg.

U tu svrhu postoje u okviru Glav. inten, slijedeći pododsjeci:

1. Nabavno-otpremni
2. Knjigovodstveni
3. Glavno slagalište
4. Blagajna.

Poslove Glav. inten, rasporedit će v.d. šefa Gl. int. na gornje pododsjeke prema prirodi posla.

Općenite odredbe.

Vršioци dužnosti šefa odsjeka imaju se postarati da u svakom odsjeku, odn. pododsjeku, bude vođena potpuna i pregledna evidencija o stanju poslova u svako vrijeme.

Oni su dužni uvijek i najspremnije staviti na raspolaganje savezničkim predstavnicima, koji sarađuju sa Delegacijom, sve podatke i obavještenja u vezi sa svojim radom. Sa vanjskim predstavnicima, odn. vlastima, oni saobraćaju samo preko, odn. po ovlaštenju v.d. šefa Deleg.

Naredbodavac za cjelokupno poslovanje jeste v.d. šefa Delegacije, a vršioци dužnosti šefa djeluju po njegovom ovlaštenju i uputama.

Način potpisivanja odredit će v.d. šefa Delegacije.

Makiedo, s. r.

BR. 49

**UPUTSTVO GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
30 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU PRVOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA O FORMIRANJU JEDINICA I OR-
GANIZACIJI ODBRANE OTOKA¹**

Op.
30. X. 1943.

ŠTABU I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA NOVJ

Pristupite odmah što boljoj i potpunijoj organizaciji odbrane otoka na vašem sektoru. U tu svrhu treba pojačati jedinice mornaričke pješadije na otoku Cresu i Lošinju, te formirati jednu četu od 60 ljudi na otoku Rabu i jednu od 100 ljudi na otoku Pagu.

Naredili smo Štabu XIII Divizije da vam za čete koje postoje, kao i za čete koje ćete formirati, stavi na raspolaganje izvjestan broj starijeg i iskusnijeg komandnog kadra² za desetera, vodnike, političke delegate, te komandire i komesare četa, kao i potreban broj starijih boraca za popunu vaših četa. Za nove čete treba mobilisati nešto ljudstva. Za izvršenje gornjega stavite se odmah u vezu sa Štabom XIII Divizije, te ubrzajte provođenje ovog naređenja u djelo.

Pristupite također formiranju jedne čete od 50 ljudi a Karlobagu.

Za izvjesno vrijeme bit će vam upućena radio-stanica na kojoj sada vježbaju radio-telegrafisti. Izvijestite nas odmah kakove su mogućnosti za punjenje akumulatora na otoku Lošinju, za koji bi također uputili jednu radio-stanicu. Obje ove radio-stanice su prilično teške, te će trebati voditi računa o njihovoj evakuaciji u slučaju potrebe, a kad to ne bude moguće, trebat će ih pospremiti u dobru i suhu zemunicu, koja se mora u tu svrhu izgraditi konspirativno, negdje u blizini mjesta gdje će stanica raditi.

Izvijestite odmah kakvi se brodovi grade u brodogradilištu na Lošinju. Koliko smo do sada s time upoznati, mišljenja smo da nam praktički ta izgradnja neće koristiti i da će se radnici, koji su na brodogradilištu uposleni, moći mobilisati u čete mornaričke pješadije za otoke Cres, Lošinj, te Rab i Pag,

¹ Kopija originala, pi.sana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 42—1, k. 104 B.

² Vidi dok. br. 33 i 50.

a brodogradnja prekinuti. Time bi ujedno najbolje riješili i prehranu tih radnika.

Upozoravamo vas na što veću štednju benzina i nafte, jer su nam zalihe ograničene. Zato nastojati da se čim prije za prebacivanje soli izbace iz upotrebe brodovi na naftu i da se koristi brod na ugljen. Javite sa kolikim se količinama raspolaze, tj. za koliko sati vožnje, kao i kako napreduje iskopavanje ugljena na Pagu.

Uputili smo vam depešu³ od Štaba Mornarice NOVJ na koju još niste poslali odgovor.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar,

Komandant,
generalmajor⁴

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE O RASPOREDU KOMANDNOG KADRA U MORNARIČKIM ČETAMA¹

STAB I POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA
Broj: 407
30. oktobra 1943.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Ovom štabu prijavio se je drug **Obradović Petar**, određen za komandira mornaričke pješadijske čete na Pagu.

Kao što je naknadno javljeno, četa na Pagu nije formirana uslijed situacije koja je bila nastupila.² Osim toga, otok

⁵ Vidi dok. br. 41.

⁴ Ivan Gošnjak

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27-4, k. 105 B.

² Odnosi se na aktivnost neprijatelja u okolici Nina i na kretanje neprijateljskog brodogradnja u rejonu Privlake, što je nagovještavalo invaziju neprijatelja na otoke. Bilo je predviđeno da se na otoku Pagu formira četa od 100 ljudi.

pag prema Op. br. 376/43³ Glavnog štaba Hrvatske ne spada više pod nadležnost ovog štaba. Stoga se drug Obradović vraća, **jer** nema potrebe za njega.

Od upućenih drugova, starijih boraca, isti se nalaze u jedinicama kako slijedi:

Komandir 1. čete mor. pješadije na Krku drug Varićak.⁴ Za ovu četvu potrebno je uputiti čim prije komesara;

– drug **Grabar** Frane, komandir 2. čete mornaričke pješadije, na otoku Lošinj – Cres;

– drug Zorić Luka, politički komesar 2. čete mor. pješadije, na otoku Lošinj – Cres;

– drug **Mihajlović**,⁵ zamjenik komandira 2. čete, na otoku Lošinj – Cres.

Ova 2. četa broji 104 novomobilisana borca i razmješteno je 60 boraca na Lošinj, a 40 na otoku Cresu. Potrebno je pojačati ovu četvu, pa se moli uputiti 45 boraca u Novi, koji bi se brodom prebacili u Lošinj – Cres.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta:

J. Bonaci

³ Vidi dok. pod reg. br. 37–1, k. 104 B u arhivi Vojnog istoriskog instituta. Redakcija ne objavljuje ovaj dokument jer je istovjetan sa dok. br. 41 ove knjige.

⁴ Milan

⁵ Vojin

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O OPŠTEM I ORGANIZACIONOM STANJU¹

STAB N.O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU
OBALU I OTOKE
30. 10. 1943.

Opći izvještaj

ŠTABU XIX SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE

a) *Opće vojničko stanje*

Prema uputama Štaba XIX sjevernodalmatinske divizije, N. O. Mornarica za sjevernodalmatinsku obalu i otoke sastavljena je iz slijedećih jedinica:

- 1) Štab N. O. Mornarice;
- 2) Flotile: Virska sa 2 broda, Molatska sa 2 broda tuno-
lovca (»Jadran« i »Kornat«), Pašmanska sa 2 broda (»Miran« i
»Streljko«), Kornatska sa 2 broda (»Veljko« i »Zdravko«);
- 3) Minersko odjeljenje;
- 4) Signalne i izvidne stanice (Sv. Mihovil, o. Bršćak, Rt
Bonaster);
- 5) Štab Odreda sjevernodalmatinskog otočja sa 2 bata-
ljona. I bataljon sa 3 čete (sada formirane 2), II bataljon 3
čete (sada formirane 2).

Sve navedene jedinice popunjene su i popunjavaju se sa dobrovoljcima prikupljenim po otocima i predstavljaju mlade i neiskusne borce. Borci iz sastava I bataljona, koji su prije pripadali bataljonu na otoku Ugljanu, jedini su koji su prošli kroz vatru i koji imaju malo iskustva u borbi.² Stalna neposredna prisutnost neprijatelja³ u Zadru i nekoliko neuspjelih pokušaja iskrcavanja, prisiljavaju jedinice naročito na otoku Ugljanu na stalnu pripravnost, koja se pojačava izvještajima (provjerenim i neprovjerenim) koji dolaze iz Zadra. Aktivnost neprijatelja na samom moru svodi se na obavljanje morskog

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16/1—7, k. 2020.

² Borci ovog bataljona odbijali su pokušaje iskrcavanja dijelova 114 lovačke divizije na otok Ugljan.

³ Dijelovi 114 lovačke divizije

prometa većim i manjim jedinicama i na pojedine prepade, u **zadnje** doba samo prema kopnu.

b) *Organizaciono stanje*

1) Stab N. O. Mornarice sastoji se od: komandanta,⁴ **zamjenika** (nije još određen), pomoćnika (nije još određen) i politkomesara.⁵ Zatim: operativni oficir (nije **još** određen), **minerski** oficir,⁶ oficir za vezu,⁷ obavještajni oficir (nije još određen), informativni oficir (nije još određen), intendant,⁸ mašinski oficir,⁹ artiljerijski oficir,¹⁰ oficir za pomorstvo i brodogradnju i **sanitetski** oficir. Nedostajući oficiri neophodno su potrebni i njihovo pomanjkanje koči uopće pravilan rad, naročito sada dok je mornarica u formiranju.

2) Flotile imaju komandante (za sada određeni v. d. komandanta od komandanata pojedinih brodova), zamjenike (nisu još određeni) i politkomesare (nisu još određeni). Posade brodova broje od 10 do 7 boraca, prema veličini plovne jedinice.

3) Minersko odjeljenje sastoji se od vodnika Odreda i voda u Molatu.

Izvidne stanice sastoje se od vodnika stanice i 4 signalista.

4) Stab odreda nalazi se u formiranju, te za sada ima komandanta, zamjenika, politkomesara i kurire.

I bataljon po završenom formiranju treba da ima 3 čete po 80 boraca raspoređenih na području otoka Ugljana i sjeverno od linije Savra (Dugi Otok) – sjeverni rt Iža.

II bataljon po završenom formiranju treba da ima 3 čete po 70 boraca raspoređenih na području južno od linije označene kod I bataljona. I bataljon sada ima 213 boraca, a II: 110, dok će se ostatak mobilizirati po otocima i obali na području XIX sjevernodalmatinske divizije. Kod mobiliziranog ljudstva osjeća se želja za služenjem u njihovim rodnim mjestima, što treba na svaki način izbjegavati, obzirom na popuštanje discipline, olako shvatanje dužnosti, familijarnost itd. U pogledu oružja osjeća se pomanjkanje artiljerije, koja bi bila u stanju da znatno ometa neprijateljski promet uzduž obale i otoka.

c) *Ocjena rada štabova*

Ocjena o radu Štaba odreda, kao i o flotilama, ne može se još dati, obzirom da je tek nastupilo formiranje. U pogledu štabova bataljona (II bataljon) smatra se da je sam štab pre-

* Mladen Ikica

⁵ Ante Sorić

¹ Nikola Skalabrin

¹ Ante Bobić

⁸ Šime Cosić

• Vilim Rugelj

¹⁰ Grgo Krivić

mekan i premalo vojnički [sposoban] da bi stekao dovoljno autoriteta od jedinica u njegovom sastavu. Isto što je rečeno za borce, vrijedi uglavnom i za starješinski kadar. Iako postoji kod pojedinaca volja za pravilno i uspješno obavljanje svih postavljenih zadataka, osjeća se nespremnost i nepoznavanje stvari. Manjka uglavnom vojnička izobrazba u najširem smislu i osnovno poznavanje propisa i održavanje discipline'. Jedinice I bataljona, premda već sa malo ratnog iskustva, isto tako ne posjeduju dovoljno vojničke izobrazbe. Predloženo je već u nekoliko navrata (usmeno i pismeno) da je neophodno potrebito izmijeniti niži starješinski kadar sa iskusnim starijim borcima, koji su već prošli kurseve, i to barem privremeno, dok se sadašnjem starješinskom kadru ne bi dala jedna dobra i sigurna vojna izobrazba.

d) *Ishrana vojske*

Ishrana vojske dosta je jednolična, obzirom na skroz pasivne krajeve u kojima se nalazi. Opadanje raznolikosti ishrane opaža se naročito iscrpljivanjem zalihe hrane koja nam je pala u ruke kapitulacijom Italije. Nedavno postiglo se da se povremeno šalje po nekoliko grla stoke, koja se dijeli po jedinicama. Formiranjem Komande područja sjevernodalmatinskih otoka počelo se sa prikupljanjem hrane za vojne potrebe na otocima, te će se na taj način i postići u izvjesnoj mjeri poboljšanje i veća raznolikost ishrane. Prema dosadašnjim podacima i izgledima za ubuduće ishrana mesom dosta je oskudna i nema izgleda za poboljšanje. Trebalo bi stoga snabdjeti otoke sa izvjesnim brojem grla stoke, koja bi mogla da se hrani na samim otocima.

e) *Vojnička naobrazba*

Uglavnom vrijede podaci iznijeti pod c) ovoj izvještaja. Po jedinicama vježbalo se upoznavanje i rukovanje sa oružjem, dok se na sam egzercir malo polagalo. Date su potrebne upute u tom pravcu za rad ubuduće. Plovne jedinice i signalne stanice vrše nastavu prema izdatim uputima (koji prileže), a Minersko odjeljenje uglavnom vrši nastavu u upoznavanju i rukovanju pronađenim minama, pored vojničke nastave u oružju i egzerciru.

f) *Zdravstveno stanje*

Zdravstveno stanje u jedinicama, uz manja oboljenja, je dobro. Težih slučajeva bolesti nije bilo. U dogovoru sa sanitetskim referentom Divizije uspostavio bi se pri ovom štabu sanitetski referent, koji bi se starao za pravilan rad saniteta uopće u cijelom području otoka (t. j. o diviziskoj bolnici, uspostavi jednog sabirališta u Tkonu, gdje bi bili zadržavani lakši

ranjenici, o uspostavi sanitetske službe pri štabovima i jedinicama, o pravilnom snabdijevanju sanitetskim materijalom, o njegovom utrošku, te o organizaciji sanitetskih kurseva za bolničare pri jedinicama).

h) *Predloži po pitanju idućeg programa*

Predloži mogli bi se svesti na referat ovog štaba od 24. 10. u pogledu zajedničkog rukovodstva N. O. Mornarice. Osim toga, treba uzeti u obzir da rad na samom formiranju N. O. Mornarice, naročito u vezi sa novim direktivama, još nije završen, te će se i predložiti za idući program tek po tom završetku moći da dadu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant

BR. 52

OBAVEŠTENJE ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 30 OKTOBRA 1943 GOD. O USPOSTAVLJANJU
SEKTORA¹

Uspostava Štaba III pomorsko-
obalskog sektora

STAB III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Broj 8/43
Hvar, 30 X 1943

- 1) Štabu XII brigade – Nerežišće
- 2) Kdtu Bračke flotile
- 3) Kdtu Hvarske flotile
- 4) Kdtu Viške flotile
- 5) Kdtu Šoltanske flotile
- 6) Kdtu Primorske flotile
- 7) Otseku za pomorski saobraćaj pri Štabu III pom. obal.
sekt " "
- 8) NB-5, NB-6, NB-7

¹ Original pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/2-1, k. 2026.

Za 2–6

Naredbom Štaba Mornarice broj 4² uspostavlja se, prema dobivenim direktivama, Štab III Pomorsko-obalskog sektora,³ u čiju nadležnost spada pomorska (a sa vremenom i kopnena) obrana otoka Brača, Hvara, Visa i Šolte, uključivo sa obalom od Rogoznice kod Šibenika do Zivopošća u Makarskom Primorju. Sedište Štaba je luka Hvar.

Dostavlja se ovo na znanje radi ravnanja.

SF – SN

za 1
iz (2–6)

SF – SN

za 7

Neka referent za pomorski saobraćaj izvesti svoje ppređene o ovoj promeni. Koncept izveštenja pisati u produženju: ...

za 8.

Sazvati komandante i saopštiti im to.

² Vidi dok. br. 15/2–3, k. 2022 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ O uspostavljanju sektora vidi dok. br. 41.

BR. 53

**NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 31 OKTOBRA
1943 GOD. ZA REGULISANJE SAOBRAĆAJA I RIBARENJA
NA MORU¹**

ŠTAB MORNARICE N.O.V.J.

^s Br. 52/43

Dne. 31-X-1943. g.

N A R E D B A

Štaba Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije
od 31 oktobra 1943. g.

**Saobraćaj na moru i
ribarenje – regulisanje**

Po ukazanoj potrebi, a u cilju sigurnosti na moru

NAREĐUJEMO:

1. Da se obustavi svaki saobraćaj svih plovnih sredstava na moru u vremenu od 8 sati u jutro do 16 sati poslije podne.

2. Noću dozvoljava se saobraćaj po moru u vremenu od 16 sati poslije podne do 8 sati u jutro sljedećeg dana i to u ovim granicama:

a) Od Trogira, Saldunskog zaliva, Drveničkim Kanalom te uz obalu Malog i Velikog Drvenika, Šolte i Brača na odstojanju od pola milje od obale; od rta Lašćatna (o. Brač) do Baške Vode u pojasu širokom dvije morske milje.

b) Od Podgore u jugozapadnom kursu ka o. Hvaru u pojasu koji je širok dvije morske milje, te uz obalu Hvara na odstojanju pola morske milje prema zapadu ka Vrboskoj, Jelsi, Starigradu, rtu Pelegrin do Hvara; prema istoku duž sjeverne obale Hvara do Sućurja također na odstojanju od pola morske milje od obale.

c) Od Hvara do Visa u pojasu čije su granice na istoku linija svjetionik Pokonji Dol – Stončica, a na zapadu linija rt Pelegrin – Vodnjak – svjetionik Host, te uz obalu Visa i Biševa na odstojanju od pola morske milje od obale.

d) Od Pokonjeg Dola do rta Proizd u pojasu koji ima širinu dvije morske milje, zatim uz obalu o. Korčule na odstojanju od pola milje od obale.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1–6, k. 2021.

e) Od zaliva Brna do mjesta Lastovo u pojasu širine dvije morske milje, zatim oko o. Lastova na odstojanju od pola morske milje.

f) Od Račišća do rta Lovište u pojasu koji je širok dvije morske milje.

g) Od rta Ražnjića (o. Korčula) do sjevernog ulaza u luku Polače (o. Mljet) u pojasu širine dvije morske milje te oko otoka Mljeta na odstojanju pola morske milje od obale.

h) Od ostrva Mali Skolj, jugoistočno od o. Mljeta, pa prema kanalu između Jakljana i o. Sipan u pojasu širine dvije morske milje, te oko ostrva Sipan na odstojanju od dvjesto metara od obale.

i) Od Podgore prema jugoistoku od Gradca neposredno uz obalu na odstojanju od sto metara od obale.

3. Ribarenje, uopšte, sa dubinskim mrežama zabranjeno je.

Ribarenje sa mrežama migavicama dozvoljeno je danju u vremenu od 8 sati u jutro do 16 sati *neposredno* samo uz obalu na odstojanju do sto metara od obale, a noću u granicama određenim za saobraćaj kako je izloženo pod tačkom 2. (na odstojanju od pola morske milje od obale).

O svakom polasku na ribarenje ima se obavještavati lučka kapetanija koja će sa svoje strane obavijestiti koga treba (obalske straže).

Prednje odredbe stupaju na snagu 4 novembra u 8 sati u jutro.

Upozorava se da svaka plovidba morem van određenog vremena i van određenih granica može da dovede do toga da plovni objekti budu napadnuti, odnosno bombardovani, od strane savezničkih pomorskih i vazduhoplovnih snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Radović

Komandant:
Černi²

(M. P.)³

² Josip

³ Okrugli pečat: Stab Flote naoružanih brodova. Stab Mornarice u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim svojim pečatom.

BR 54

OBAVJEŠTENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 31 OKTOBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O DODJELJIVANJU BRODOVA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Br. 53/43
Dne 31-X-1943 g.

ŠTABU III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Naoružani brodovi i to: »NB – 5« (Ivan), »NB – 6« (**Napredak**), »NB – 7« (Enare), koji su dosada bili pod komandom ovoga štaba i sačinjavali Udarnu flotilu, sa današnjim danom prelaze u sastav flotile III Pomorsko-obalskog sektora.

Štab III Pomorsko-obalskog sektora upotrijebiće ove naoružane brodove za akcije (prepade) u pravcu Splitskog područja u cilju uznemiravanja neprijatelja, kao i ispitivanja neprijateljeve odbrane na obali istog područja.

Prema tome, brodovi treba da budu dislocirani uz sjevernu obalu o. Brača.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:
Černi

(M. P.)²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta pod reg. br. 4/1–1, k. 2026.

² Okrugli pečat: Stab Flote naoružanih brodova.

BR. 55

**NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 31 OKTOBRA
1943 GOD. O USPOSTAVLJANJU SIGNALNE VEZE¹**

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 56
31. oktobra 1943 god.
Položaj

N A R E D B A

Štaba Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije
od 31. oktobra 1943 god.

Uspostava signal-
ne veze:

U cilju što brže uspostave službe osmatranja i veze u našem obalskom području

N A R E Đ U J E M O :

1) Da komandant sektora, u svom delokrugu, prikupi sve ljudstvo signalne grane bivše jugoslovenske mornarice u sporazumu sa komandom područja.²

2) Da uspostavi signalni kurs u najpotrebnijem obimu određujući u kurs lica podesna za službu osmatranja i veze, koja se nalaze na njegovom sektoru, a u sporazumu sa komandom područja.

3) Da uspostavi osmatračke stanice na položajima bivših jugoslovenskih signalnih stanica dopunjujući ovu mrežu prema stvarnoj potrebi.

Aktiviranje osmatračkih stanica izvršiti čim je potrebno ljudstvo spremno po redu hitnosti prema ukazanoj potrebi, vodeći računa o tome da se u prvom redu povežu osmatračke stanice na položajima (ostrvima) koji nemaju žičnu ili bežičnu vezu.

4) Osmatračke stanice opremiti najpotrebnijim optičkim sredstvima za vezu (barjačićima, mahalom, signalnim reflektorima, durbinom), koristeći postojeće materijalne mogućnosti.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1-6, k. 2021.

² Misli se na vojno-pozadinske organe: Komandu Srednjedalmatinskog otočkog područja i Komandu južnodalmatinskog otočkog područja.

Preduzeti su koraci da se pribave optička žična i bežična **sredstva** za vezu koja će se sektoru dodeliti čim stignu.

5) Uspostava službi osmatranja i veza ima prvostepeni **značaj**, te prema tome preduzeti sve mere u tom pogledu najhitnije i najenergičnije.

6) Primitak ovog naređenja potvrditi i istovremeno izvestiti o stanju službe osmatranja i veze u sektoru.

7) O uspostavi osmatračkih stanica obavestiti što pre ovaj štab.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOM

(M. P.)³

KOMANDANT
Cemi

BR. 56

OBAVJEŠTENJE DELEGACIJE NOV I POJ U BARIJU OD 2 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE NOVJ O POSTIGNUTOM SPORAZUMU ZA DODJELJIVANJE NAORUŽANJA I OPREME PRVOJ PREKOMORSKOJ BRIGADI¹

DELEGACIJA N. o. V. I P. O. J.

Strogo povjerljivo

BARI

Br. 13 od 2. XI. 1943

KOMANDI MORNARICE

Hvar

Pošto naša radio-veza sa Štabom VIII Korpusa uredno ne funkcioniše, a pretpostavljam da vi tamo imate radio-vezu, molim vas da prenesete njima slijedeću obavijest:

1) Načelno smo postigli sporazum o naoružanju i opremi brigade² iz logora,³ tako da ćemo vjerovatno još sutra započeti radom oko toga.

⁵ Okrugli pečat: Stab Flote naoružanih brodova.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1–3, k. 2021.

² Riječ je o formiranju Prve prekomorske brigade. U Italiji je bilo formirano ukupno pet prekomorskih brigada. Njih su uglavnom sačinjavali internirci i zarobljenici iz Slovenije, Dalmacije, Crne Gore, Istre i Primorja. Pored numeracije od 1–5, ove brigade su nazvane »prekomorske«. Prva brigada formirana je 20 oktobra 1943 god. u logoru Karbonari kod Barija. U vremenu od 25 novembra do 7 decembra 1943

- 2) Brigada će dostići oko 2.000 ljudi/
- 3) Opremanje i obuka brigade trajati će oko 10 dana, a nakon toga možemo je prebaciti ondje gdje se to zatraži.
- 4) Saveznici su spremni da nam stave na raspolaganje borbena sredstva za iskrcavanje brigade, tako da bi se taj iskrcaj mogao kombinovati sa kakovom vojnom operacijom ukoliko takovih bude i ukoliko to vi nađete za shodno. Svakako već sada bi bilo dobro da se sve predvidi.
- 5) Nakon opremanja ove brigade nastojati ćemo otpremiti još neke jedinice iz Sicilije,⁵ gdje ima dosta naših ljudi.
- 6) Radio još uvijek nesigurno funkcionira. Biti će najbolje da ovamo pošaljete jedan aparat od onih koje smo u Vis poslali i da vi s nama radite sa jednim isto takovim aparatom.

god. Brigada je prebačena na srednjedalmatinske otoke (Korčulu, Hvar i Vis). Jedan dio Brigade raspoređen je na Korčuli, gdje je uzeo učešća u poznatim borbama na ovom otoku, a zatim je prebačen na Vis, dok je drugi dio Brigade u jačini četiri bataljona, pokušao da se prebaci preko Šolte na kopno, kod Starog Trogira. Nakon gubitka Korčule i neuspjelog prebacivanja kod Starog Trogira, svi dijelovi Brigade koncentrisani su na otok Vis odakle je noću 3/4 januara 1944 god. upućena za Telašćicu, na Dugom Otoku. Noću 7/8 januara Brigada je prebačena na kopno u rejonu Biograda (luka Drage) i upućena u Drvar, gdje je rasformirana, a njeni borci raspoređeni u jedinice Prvog proleterskog korpusa.

Kroz izvjesna dokumenta spominje se i Druga prekomorska brigada. Formiranje ove brigade počelo je početkom decembra 1943 god. i 18 decembra upućen je Prvi bataljon (119 boraca) na Vis. Međutim, zbog novonastale situacije u vezi sa napadom Nijemaca na Korčulu, formiranje Brigade nije dovršeno. Takođe, ni štab Brigade nije bio formiran, jer je bilo predviđeno da se to obavi tek po dolasku jedinica na otoke. Spomenuti (Prvi) bataljon uključen je u Prvu prekomorsku brigadu, sa kojom je prebačen na kopno u rejonu Biograda.

Treća prekomorska brigada formirana je februara 1944 god. i na Vis prebačena 6 marta, gdje je ušla u sastav Dvadeset šeste dalmatinske divizije i uključena u sistem odbrane Visa. Pošto se istakla u borbama koje je vodila, dobila je naziv udarne brigade i odlikovana Ordenom narodnog oslobođenja.

Četvrta prekomorska brigada formirana je uljeto 1944 god. na teritoriji Južne Italije, gdje je izvjesno vrijeme zadržana radi ukrcavanja ratnog materijala za Jugoslaviju.

Peta prekomorska brigada formirana je ujesen 1944 god. – takođe na teritoriji Južne Italije. Po prebacivanju u Jugoslaviju, učestvovala je u bici za Gospić, a kasnije i u završnim operacijama u Sloveniji (vidi dok. br. 39, 74, 92, 98, 106, 124, 141, 149, 162 i 163 ove knjige i publikaciju: »Primorske brigade«, izdanje »Ljudske pravice«, Ljubljana 1953).

⁵ Odnosi se na logore za vojna i civilna lica, u kojima je bio veliki broj naših državljana. Po kapitulaciji Italije, jedan dio oslobođenog ljudstva prijavio se našim pretstavnicima radi stupanja u NOV.

⁴ U originalu, u produžetku ovog reda, dopisano mastilom: (Sada ima 1800).

⁵ Odnosi se na civilne internirce i vojne zarobljenike bivše jugoslovenske vojske.

Ukoliko ne možete ovo poslati depešom, prosljedite pismo Štabu VIII Korpusa.

S.F.S.N.

V. d. šefa Delegacije
Makiedo

BR. 57

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 4 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA (KOMANDI MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE) DA DOSTAVI IZVJEŠTAJ O ORGANIZACIJI I RADU SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ

Br. 8/43

Dne 4-XI-1943 g.

Traži se izvještaj
o organizaciji i
radu sektora.

ŠTABU II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA²
(Drugom komandantu *Ikici Mladenu*)

Upućuje se drug kurir *Prela Tripo*, kapetan duge plovidbe, radi hvatanja veze sa Štabom II Pomorsko-obalskog sektora (koji obuhvata područje od južne linije I-og sektora: Rab – Gruda do linije Šibenik – Movar – rt Ploča – more), pa ćete nas izvijestiti:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1–1, k. 2024.

² Komanda Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke u to vrijeme još nije obaviještena o podjeli obale na pomorsko-obalske sektore i o svom preimenovanju u Drugi pomorsko-obalski sektor. Zbog toga ona do 15 novembra 1943 god. zadržava svoj stari naziv – Komanda Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke a od tog dana, prema novoj (od 10 novembra) podjeli na sektore, nosi naziv Treći pomorsko-obalski sektor. Vidi dok. br. 58 i 79.

1. Da li ste primili naređenje³ o formiranju i organizaciji mornarice sa podjelom obale na pomorsko-obalske sektore.

2. Ukoliko jeste, izvijestite nas kako je danas organizacija II Sektora sprovedena; kolike su mu snage (partizanski odredi) i [kako su] raspoređene po otocima; koliko imate plovnih jedinica osposobljenih za borbu na moru, a koliko ostalih.

3. Gdje vam je baza, odnosno sjedište vašeg Štaba.

4. Kakve su vam veze sa I Sektorom (koji obuhvata područje od Monfalkone,⁴ obalu Istre sa Kvarnerskim otocima do linije Rab – Gruda), odnosno sa našim snagama na kopnu i koje su te snage.

Kako te veze održavate. Da li imate radio-stanicu, pa nam dostavite opšte podatke o njoj, a napose šemu rada i vrijeme davanja.

5. Iznesite nam detaljno situaciju u vašem Sektoru, s obzirom na protivničke snage i namjere – ukoliko imate podataka o tome.

Po povratku našeg čamca, koji će nam donijeti traženi izvještaj,⁵ očekujte posjetu od strane članova ovog Štaba koji će potom produžiti u posjetu I Sektora.

Pošaljite nam znakove raspoznavanja koje ste propisali za brodove i straže na obali otoka, odnosno između brodova na moru unutar vašega Sektora.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Pero

NAČELNIK ŠTABA:
Uroš Mardešić

KOMANDANT:
Cerni

(M. P.)

³ Vjerovatno je riječ o obavještenju od 24 oktobra 1943. Vidi dok. br. 41.

⁴ Tržič

⁵ Vidi dok. br. 58.

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE (ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA) OD 7 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU¹

**STAB N. O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU
OBALU I OTOKE
7. 11. 1943.
br. 23,—**

ŠTABU MORNARICE N.O.V.J.

U vezi dopisa br. 8/43 od 4. 11. o. g.,² primljenog po drugu kuriru Prela Tripi, kapetanu duge plovidbe, izvještava se:

1.) Do sada nije primljena nikakva naredba³ o formiranju i organizaciji mornarice. Ovaj štab primio je pred dva dana obavještenje od Štaba XIX sjevernodalmatinske divizije, kojoj je neposredno podređen, da predstoji formiranje mornarice, ali da još organizaciono i operativno ostajemo pod tom divizijom.

2.) Dosadašnja organizacija na području ovog štaba, t. j. područje od ušća Krke do ušća Zrmanje, uključivši prema jugu otok Murter, a prema sjeveru liniju Grujica — Pag, provedena je na slijedeći način:

a. Štab N. O. Mornarice koji komanduje nad svim jedinicama vojske i mornarice, koji se nalaze na naprijed označenim otocima.

b. Četiri flotile po dva motorna broda i to: Virska, Molatska. Pašmanska i Kornatska. U flotilama se nalaze: 2 broda tipa tunolovac, od 80 tona i 8 čv brzine, sa posadom od 10 boraca i 1 teškim mitraljezom; drugih 6 brodova tonaže oko 20 do 30 tona i brzina od 7 do 8 čv, naoružani sa po jednim teškimjnitraljezom i 7 članova posade.

c. Minersko odjeljenje na otoku Molatu u jačini od oko 10 boraca, koje djeluje zajedno sa dva tunolovca gore označena.

d. Tri izvidne stanice: Grpašćak, Sv. Mihovil i Bonaster sa posadom od 6 boraca.

e. Odred za sjevernodalmatinsko otočje, koji se za sada sastoji od 2 bataljona sa ukupno 330 boraca, naoružanih puškama, puškomitraljezima i teškim mitraljezima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—6, k. 2020. Dokumentu nedostaje kraj.

² Vidi dok. br. 57.

» Vidi dok. br. 41.

Zadaci postavljeni od Štaba XIX divizije sastoje se u: 1 sprečavanju neprijateljskog iskrcavanja na otoke, ometanju 1 neprijateljskog saobraćaja, službi izviđanja i javljanja, infor- j mativnoj službi, izvršenju eventualnih samostalnih akcija u j vezi sa jedinicama na kopnu.

Te zadatke izvršavaju plovne jedinice u flotilama patro- | liranjem, minersko odjeljenje vađenjem minskih polja sa do- sadašnjih pozicija i postavljanjem na prolaze kuda se -odvija | neprijateljski promet, izvidne stanice vršenjem osmatračke ' službe (sada uglavnom telefonima), te odred vojske koji je | uglavnom raspoređen na otocima Ugljanu i Pašmanu, kao na 1 najizloženijima, a zatim na ostalim otocima radi sporednih za- dataka.

Na području ovog štaba još se nalazi oko 60 što manjih, j što većih motornih brodova i jedrenjaka sa pomoćnim moto- rom, a pored toga i 2 motorna čamca sa pogonom na benzin, I od kojih 1 sa 16 čv, zaplijenjen prilikom neprijateljskog poku- j šaja iskrcavanja⁴ na Preko.

3.) Baza štaba ove komande nalazi se u mjestu Zdrelcu na otoku Pašmanu.

4.) Sa Štabom I sektora (do sada je nosio naziv Stab N. O. 1 Mornarice Primorsko-goranskog sektora)⁵ nastojalo se stu- pitu u vezi i to 2 puta preko Komande luke u Malom Lošinjju | i jedamput upućivanjem broda iz odreda u Ražancu. Pokušaj j sa Lošinjem nije bio uspješan, a kurir iz Novoga, gdje je sada j baza Štaba Mornarice, vratio se sa pismenim izvještajem o radu , u tom štabu i direktivama za uspostavu veze. Na osnivanju te veze sada se radi.

U blizini područja ovog štaba operiraju: III sjeverno- dalmatinska brigada⁶ i Zadarski odred, oboje pod komandom XIX sjevernodalmatinske divizije. Sa III brigadom stoji ovaj | štab u vezi pomoću kurira, a preko III bragade i sa Zadarskim odredom.

Ovaj štab raspolaže sa jednom radio-stanicom tipa Allovhi 1 Bacchini, dometa odprilike oko 60 km. Sporazumijevanje se vrši po međunarodnim kraticama, pozivni znak je GBN, raspo- laže se sa valovima od 34 do 100 metara, a rad se vrši na tal. dužini 64 m. Saobraćaj se vrši za sada samo sa Štabom XIX divizije na tal. dužini 64 m, a davanje na 64 m. Služba se vrši ' po šemi da se dava ili prima od 06 do 21 sat u svim nemarnim satima....

⁴ O ovom pokušaju vidi dok. br. 24 i 191.

⁵ Štab Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru

⁶ Treća brigada Devetnaeste divizije nosila je još i naziv Sedma dalmatinska NO brigada. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51.

DIREKTIVA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 8 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ZA FORMIRANJE OPERATIVNOG ŠTABA I PREDUZIMANJE MJERA RADI ODBRANE OTOKA¹

ŠTAB MORNARICE NOVJ

Br. 43/43

Dne 8-XI-1943. g.

ŠTABU IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Tokom dana 7 o. m. neprijatelj je preduzeo ofanzivne pokrete² na prostoru Split – Sinj – Omiš, u pravcu Imotski i Makarska, te Split – Trogir – Perković – Trogir, sa namjerom čišćenja pomenutog prostora.

Postoji vjerovatnoća da će neprijatelj slične pokrete vršiti i na prostoru vašeg Sektora.

Prisustvo naoružanih maona u Gruškoj i Šibenskoj luci dozvoljavaju pretpostavku neprijateljskih pokušaja:³ ovladati srednje i južnodalmatinskim otočjem.

U vezi gornje situacije, dajemo vam sljedeću

DIREKTIVU:

1. U zajednici sa članovima Štaba XXVI divizije, ukoliko ona nema drugih naređenja od Štaba VIII korpusa, poduzeti sve mjere predostrožnosti za odbranu poluotoka Pelješca.⁴ te otoka Korčule, Mljeta i Lastova.

2. Za rukovođenje svim jedinicama na pomenutom prostoru formirati operativni štab u koji treba da uđu jedan član štaba divizije, odnosno brigade, te referent pješadije vašeg Sektora.

Štab treba da ima komandanta, komesara i zamjenika komandanta.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/1-1, k. 2021.

² O ovim pokretima vidi tom V, knj. 21. dok. br. 180. 181, 183. 195 i 197 i dok. br. 19-1/1, 19/4, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Odnosi se na operaciju »Heifisch«. (Vidi dok. br. 47 i mikrofilm br. 5/584, 585, 712-718, 728-733 i 1021-1022, München, u mikroteci Vojnog istoriskog instituta).

⁴ O borbama i odbrani Pelješca vidi objašnjenje 8 i 10 uz dok. br. 47.

Tom štabu su operativno podređene sve pješadijske jedinice i naoružani brodovi.

Štab će djelovati dok to situacija iziskuje.

3. U svrhu obrane otoka treba izvršiti raspored pješadijskih jedinica i naoružanih brodova, tako da se na mogućim pravcima desanta imaju i odgovarajuće snage, pri čemu treba voditi računa da se snage ne rasiplju, nego saobrazno taktičkoj situaciji učini takav raspored da se stvore više manevarskih grupa koje će se prema potrebama angažovati u borbi.

Organizovati pretstražarske položaje sa prihvatnim položajima.

Na prihvatne, odnosno pretstražarske položaje postaviti teške mitraljeze.

Naoružane brodove držati na okupu kao grupe i vršiti najnužnija patroliranja.

Obalske baterije trebaju biti stalno u pripravnosti i moraju imati dobru pješadijsku zaštitu.

4. Pomorski ostsjek treba da ima uvijek dovoljan broj brodova na raspolaganju za evakuaciju ranjenika i najnužnijeg, odnosno najvrednijeg materijala.

Zavesti najrigorozniju kontrolu nad saobraćajem putnika između otoka i kopna, naročito na Mljetu.

5. U pogledu brodogradilišta ne spaljivati niti uništavati nijedan objekt, ali poduzeti sve mjere da se blagovremeno na sigurna mjesta sklone svi pokretni materijali a strojevima oduzeti najhitnije dijelove, te ih na taj način onesposobiti. Pomenute dijelove skloniti na sigurna mjesta.

6. Obezbijediti dobru vezu sa raspoloživim sredstvima među svim potčinjenim jedinicama.

7. Razgranati i povezati se sa svim organizacijama, centrima koji mogu dati ma kakove informativne podatke. Informativnoj službi posvetiti najveću pažnju.

Izvidne stanice moraju biti naročito budne.

8. Odmah izvijestiti pismeno šta ste poduzeli u vezi sa ovom direktivom, te nas izvijestiti o:

- a) rasporedu snaga pješadijskih jedinica,
- b) rasporedu naoružanih brodova,
- c) mjerama preduzetim za onesposobljavanje brodogradilišta i
- d) načinu održavanja veze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Pero

KOMANDANT:
Černi

BR. 60

**IZVOD IZ DIREKTIVE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 8
NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA O FORMIRANJU OPERATIVNOG
ŠTABA I PREDUZIMANJU MJERA RADI ODBRANE
OTOKA¹**

STAB MORNARICE NOVJ

Br. 49/43

Dne 8-XI-1943. g.

ŠTABU III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

U vezi gornje situacije dajemo vam sljedeću

DIREKTIVU :

Prostor vašega Sektora u vezi sa novonastalom situacijom³ podijeliti na dva operativna područja i to:

1. Prvo područje — Brač, Šolta, Drvenik.

2. Drugo područje — Hvar, Vis.

a) U zajednici sa Štabom XII brigade organizovati Operativni štab za Prvo i Drugo operativno područje.

U Operativni štab za Prvo područje ulaze komandant Sektora,⁴ zamjenik politkoma Sektora⁵ i članovi iz Štaba brigade prema sporazumu.

U Operativni štab za Drugo područje ulaze komandant Hvarsko-viškog odreda⁶ i članovi iz Štaba brigadnog bataljona koji se nalazi na Sućurju.

b) Operativno pod komandu pomenutih operativnih štabova dolaze sve pješadijske jedinice i naoružani brodovi.

Štab treba da ima komandanta, komesara i zamjenika komandanta.

Tom'štabu su operativno podređene sve pješadijske jedinice i naoružani brodovi.

Štab će djelovati dok to situacija iziskuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Pero

KOMANDANT:

Černi

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 8/1—1, k. 2021.

³ Izostavljeni dio teksta istovjetan je sa prethodnim dokumentom.

* Riječ je o situaciji nastaloj zbog ofanzive Nijemaca na Makarsko Primorje i poluotok Pelješac (vidi dok. br. 47. 59, 83 i 88).

⁴ Franc Podboj

⁵ Vlado Bagat

* Luka Radišić

BR 61

IZVJEŠTAJ KOMANDE OTOKA DRVENIK OD 8 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDANTU ŠOLTANSKE FLOTILE O STANJU NA OTOKU U VEZI S NAJNOVIJIM PODUHVA- TOM NEPRIJATELJSKIH JEDINICA¹

KOMANDA OTOKA
DRVENIK

Drvenik, 8. 11. 1943
U 3.10 sati u jutro

Broj 31./43

Službeno!

KOMANDANTU ŠOLTANSKE FLOTILE²

Položaj

Dragi druže, primio sam tvoju depešu, u kojoj me obavještavaš o situaciji s obzirom na Kaštela i Trogir³ sa okolinom.

Uglavnom tvoj izvještaj se potpuno slaže sa podacima koje sam dobio, ali detaljnije ne mogu ti opisati, jer se još situacija nije ustalila. Po dobivenim informacijama, Nijemci⁴ nadiru iz Splita prema Trogiru, isto tako sa Prapatnice prema moru, u jačini od oko 4000 ljudi, moderno naoružanih sa tenkovima.

Naše jedinice" bile su prisiljene da evakuiraju položaje iako su stupile s njima u borbu, jer se nisu mogle oprijeti nadmoćnosti samog neprijatelja.

Čitava vojska, koja je držala položaje Kaštela, Trogir i okoline, evakuirana je u Drvenik sa svim komandama.®

Čekam dalje dispozicije s obzirom na borce koji se nalaze na otoku, a vjerojatno da će biti upućeni na neke daljnje otoke.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12'1-4, k. 2022.

² Petar Vidan

³ i ⁷ Nijemci su zauzeli Trogir 7 novembra 1943 god. (vidi dok. br. 116 – depešu br. 1 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 90, 107, 181 i 183).

⁴ Dijelovi 114 i 264 divizije (vidi tom V, knj. 21, dok. br. 90, 107, 152, 181 i 183 i knj. 22, dok. br. 134, kao i mikrofilm München 5 584, 585, 712, 717, 728-733, 1021-1022 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta).

⁵ Odnosi se na Marinsko-segetska odred (vidi tom V, knj. 21, dok. br. 107 i knj. 22, dok. br. 134).

⁶ O ovome vidi tom V, knj. 21, dok. br. 107 i knj. 22. dok. br. 134.

Najvažnija je stvar s obzirom na teške ranjenike, koji su evakuirani iz bolnice, a koje bi bilo potrebno što najhitnije otpremiti u centralnu partizansku bolnicu u Hvar, jer ovdje ne raspolazem nikakvim sredstvima, koja bi omogućila samo olakšanje ranjenicima.

Molim te, referiraj nadležnijim komandama o istom i neka mi daju direktive s obzirom na evakuiranje boraca i ranjenika.

Po izvještaju, ustaše sa Nijemcima stigli su do Trogira, a u Trogir nisu ušli.⁷ Tako isto stigli su do Segeta, gdje su se razdvojili u dva pravca: jedan prema Trogiru[^] a drugi smjer Vinišće.

U Kaštelima stigli su do Kaštel Novog, a vjerojatno produžili su i dalje, jer nisu naišli na nikakav otpor, pošto su naši sav teren evakuirali.

Mislim da nije potrebno da se jedan borbeni čamac prebaci u Drvenik, jer i onako smo signalno povezani (tri crvene rakete), a daljina od samog položaja nije velika, tako da nam je sve isto, da li se nalazite na prijašnjem položaju ili na položaju gdje ste sada.

Ovaj naoružani čamac, kojeg si mi poslao je i biti će mi od vrlo velike koristi i radi toga taj čamac ću zadržati sve dok ne popusti situacija – ukoliko ne dobijem već unaprijed obećani motorni brzi čamac.

Uz borbeni pozdrav

S. F. – S. N.

Politički komesar:
Vinko Rožić

Komandant otoka:
Ignacije Kodor

(M. P.)⁸

⁸ Okrugli pečat: Komanda otoka Drvenik.

BR. 62

**UPUTSTVO ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 9 NOVEMBRA
1943 GOD. ŠTABOVIMA POMORSKO-OBALSKIH SEKTORA
ZA PODNOŠENJE IZVJEŠTAJA O ORGANIZACIJI I RADU
SEKTORA¹**

STAB MORNARICE NOVJ

Broj 57/43

Dne 9 novembra 1943 g.

ŠTABU II — V POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Od primitka ovog raspisa svi će štabovi podnositi izvještaj ovim redoslijedom:

I — Organizacione izvještaje slati svakog prvog u mjesecu i to:

1. FLOTA

a) pregled po otocima:

broj naoružanih brodova — pojedinačno za svaki brod dati karakteristike broda, vrstu naoružanja, poimeničnu listu posade.

b) koji brodovi sačinjavaju pojedinu grupu

c) gdje je baza pojedine grupe

d) tko komanduje flotilom pojedinih otoka

e) eventualne potrebe povećanja broja naoružanih brodova

f) pregled goriva i potreba popravka

g) izvađanja obuke

2. PARTIZANSKI ODRED

a) štabovi da li su kompletni kao i komande četa

b) formacijsko stanje bataljona

c) predloži u formaciji bataljona

d) baze bataljona, na koji način se vrši služba u bataljonima

e) brojno stanje po priloženom obrascu

f) izvođenje obuke

3. OBALSKA ARTILJERIJA

a) broj baterija — komande baterija — posluga topova

b) potrebe municije i ostalog materijala

c) izvađanja obuke

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9/2, k. 2021.

4. BRODOVI ZA SAOBRAĆAJ

- a) način na koji se vrši saobraćaj
- b) uvedene pruge
- c) potreba novih
- d) broj raspoloživih brodova sa cjelokupnim opisom
- e) raspoloživo gorivo i potrebe
- f) lučke kapetanije i zastupništva

5. TEHNIKA

- a) stanje brodova
- b) izvršeni popravci
- c) nužni popravci
- d) stanje brodogradilišta
- e) potrebe materijala
- f) potrebe stručnog osoblja

ODREDI: OPERATIVNE IZVJEŠTAJE

Operativne izvještaje podnositi:

- a) neposredno poslije svake operacije ili akcije
- b) 15-dnevnu relaciju za sve operacije i akcije u tom razdoblju sa ovim podacima
 - 1) mjesto ili prostor operacije ili akcije, dan i sat
 - 2) jedinice koje su učestvovala, da li samo snage odreda ili kombinovane
 - 3) snage neprijatelja
 - 4) raspored naših snaga i neprijatelja
 - 5) vrijeme trajanja borbe i razvoj borbe
 - 6) rezultati borbe:
 - a) vlastiti gubitci
 - b) neprijateljski gubitci; broj zarobljenih
 - c) utrošak municije
 - d) ratni plijen
 - e) naročiti događaji tokom borbe
 - 7) kritički osvrt
(izvještaje pod a) slati skraćeno, dok izvještaji pod b) moraju biti što opširniji sa ovim detaljima)

FLOTA

za akcije naoružanih brodova podnositi izvještaje

- a) neposredno poslije akcije isključujući redovito patroliranje
- b) 15-dnevne relacije o akcijama

U izvještajima navesti:

- 1) prostor borbe, dan i sat
- 2) podatci o neprijatelju
- 3) vrsta akcije – da li napad, odbrana, kombinovana

- 4) rezultat borbe
- 5) potrošena municija

Obalska artiljerija:

Komande baterija mora da podnose izvještaje

- a) neposredno poslije svakog dejstva
- b) 15-dnevnu relaciju dejstva, u kojima navesti:
 - 1) dan i sat dejstva
 - 2) vrsta cilja
 - 3) rezultati gađanja
 - 4) utrošena municija
 - 5) ponašanje materijala i municije
 - 6) potrebe municije i ostalog materijala

Ob. služba

Sef ob. centra podnosi izvještaje informativne prirode:

- a) svaki važniji podatak o neprijatelju odmah i neposredno
- b) 15-dnevni
 1. sve podatke o neprijatelju bez obzira na vjerodostojnost
 2. naznačiti za svaku vijest izvor i vjerodostojnost. Informativnu službu treba razviti dobro i što prije, koristeći se svim centrima, ustanovama i institucijama. Za političko-ob. službu određiće se naročitim raspisom.

6. INTENDANTURA

- a) način snabdijevanja
- b) rezerve hrane
- c) potrebe hrane

7. SANITET

Referent saniteta će izdati svojim raspisom, tako da referenti saniteta sektora podnose izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Pero

KOMANDANT:
Cerni

(M. P.)²

⋆ Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 63

**IZVJEŠTAJ ŠTABA HVARSKO-VIŠKOG ODREDA OD 9
NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA O FORMIRANJU ODREDA I NJE-
GOVOM BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU¹**

STAB
HVARSKO-VIŠKOG ODREDA
Broj 16
Položaj 9-XI-43 god.

Izvještaj o formiranju i
vojničkom stanju Odreda.

Drugarskom

ŠTABU III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Položaj

Dostavlja se izvještaj o formiranju, brojnom stanju i naoružanju ovog odreda.

Sjedište Odreda nalazi se u Hvaru. Brojno stanje Štaba je popunjeno osim intendanta, obavještajca, sekretara i punog broja kurira. Kurire ćemo moći popuniti iz brojnog stanja Odreda, dok ostale članove nećemo moći bez pomoći. Odred se sastoji od tri bataljona boraca. Dva bataljona su formirana, dok se treći nalazi u stanju formiranja.

I Bataljon sa sjedištem u Jelsi broji 241 borac.

Raspored I Bataljona:

I Četa u Jelsi broji 71 borac, drži dva položaja i to:

I Položaj Gradina broji 14 boraca, ima 1 teški mitraljez.

II Položaj Glavica broji 15 boraca, ima 1 teški mitraljez.

U kasarni ostaje: 52 borca i imaju 1 laki bacač.

II Četa u Rudinama broji 72 borca, drži tri položaja i to:

I Položaj Gračišće broji 8 boraca, ima 1 teški mitraljez.

II Položaj Baba broji 8 boraca, ima 1 teški mitraljez.

III Položaj Ključna broji 8 boraca, ima 1 teški mitraljez.

U kasarni ostaje: 42 borca i imaju 1 teški mitraljez.

III Četa u Brusju broji 67 boraca, drži 4 položaja i to:

I Položaj »Napoleon« broji 7 boraca sa puškama.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1—11, k. 2022.

II Položaj Smokovnik 12 boraca, imaju 1 teški mitraljez.
III Položaj Pelegrino 8 boraca, imaju 1 teški mitraljez.
IV Položaj »Baterija« 7 boraca, imaju 1 teški mitraljez.
Izvidna desetina na glavici Sv. Nikola 10 boraca sa puškama.

U kasarni ostaje: 23 borca sa puškama.

II *Bataljon sa sjedištem u Visu (Pošpilje) broji 208 boraca.*

I Četa u Visu broji 69 boraca, drži tri položaja i to:

I Položaj Sv. Juraj 8 boraca, imaju 1 teški mitraljez.

II Položaj Stončica broji 15 boraca sa puškama.

III Položaj Gradac broji 7 boraca sa puškama.

U kasarni ostaje: 39 boraca sa puškama.

II Četa u Komiži broji 69 boraca, drži tri položaja i to:

I Položaj Punta od Barjaka 15 boraca – 1 teški mitraljez.

II Položaj Oključna 7 boraca sa puškama.

III Položaj otočić Biševo 7 boraca sa puškama.

U kasarni ostaje: 30 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez.

III Četa u Podhumlju 69 boraca – 1 teški mitraljez.

1 vod ove čete je u selu Marine Zemlje – 1 teški mitraljez.

Izvidna stanica Hum 7 boraca sa puškama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Grga Lavčević

Komandant
Luka Radišić

ili prenosi koji sumnjivi materijal, da je sva potrebna posada na brodu popisana, i da je za ovu posadu lučka vlast, čiju luku brod napušta, sastavila tačan popis sve posade koja odlazi sa brodom. Svi zatečeni putnici, bilo civili ili vojnici, za svako preduzeto putovanje, sa bilo kojim plovnim objektom, za inostranstvo moraju imati za to dozvolu, koju jedino izdaje Vrhovni štab. Za ove i ovakove putnike također će se sastaviti tačan popis, pored potrebnih generalija, još i broj objave – dozvole za putovanje, kao i svrha putovanja.

Kod brodova, posada i putnika – vojnih i civilnih lica koja se vraćaju ili dolaze iz inostranstva, procedura je ista kao i u gornjem slučaju, s time da će se kontrola brodske prostora i lična obaviti najrigoroznije, kod čega se pored navedenog i u oba slučaja također mora paziti na prenašanje pisama, skica ili fotografija, a koje nijesu prošle potrebne mjesne cenzure. U slučaju nalaska ovakvih predmeta, kao i hrane koja je namijenjena krijumčarenju, prekršitelj zajedno sa robom ili predmetom ima se predati štabu Obalsko-pomorskog sektora ili, gdje ovoga ne postoji, lučkoj kapitaniji. Lučke vlasti, u čiju luku dođe ili iz čije luke isplovi jedan brod u inostranstvo, javit će ovom štabu, svakog puta, tačno dan i sat polaska i dolaska, popis sve posade, popis putnika i pripadajuće dozvole za preduzeto putovanje, dovoz tereta i njegovu količinu i vrstu, iz koje je luke doputovao, odnosno za koju je luku odputovao, te eventualni rezultat pretresa broda, posade i putnika, ukoliko je pozitivan.

Sve lučke vlasti, koje ovakove brodove u luku primaju, ili iz čijih luka brod za inostranstvo putuje, organizirat će potrebne pripadajuće evidencije, kako je gore navedeno, tako da bude uvijek razvidno čitavo kretanje sa inostranstvom. Očevidnost ovih evidencija organizirat će se u za to područne knjige, kao dnevničke, i to napose za brodove, napose za posadu, napose za putnike i napose za teret. Knjige evidencije vodit će se dvostruke, i to posebno jedne za ulazak, posebno jedne za izlazak.

Evidencija za brodove vodi se u formi dnevnika, a treba da sadrži: redni broj, dan i sat prispjeća, ime broda, luka pripadnosti, koje je zastave, od kuda dolazi, odnosno kuda polazi, rezultat pretresa i primjedbe.

Evidencija posade vodi se također u formi dnevnika, a sadrži: redni broj, prezime i ime, zvanje, ime broda, godina rođenja, broj moreplovnice, dan izlaska, odnosno dolaska.

Evidencija ušlih, odnosno izišlih putnika, vodi se u alfabetnom indeksu, a treba da sadrži: redni broj, prezime i ime, državljan-

stvo, zanimanje, datum i mjesto rođenja, broj dozvole kojom je putovanje preduzeo i tko je istu izdao (u ovom slučaju za **sada** samo Vrhovni štab N.O.V.J.).

Evidencija tereta vodit će se u knjizi kao dnevnik, a sadržavat će: **redni** broj, dan prispjeća, odnosno odlaska, vrsta tereta, težina tereta, tko teret šalje, kome je isti došao, kojim brodom i primjedbe.

Ad. II). Svaki brod prije nego što polazi iz luke, za naše luke, ima se također pregledati i uvesti u posebnu evidenciju o »Kretanju brodova u našim lukama«. Pored pretresa i pregleda brodova i posade mora se izvršiti pregled i pretres svih putnika **civilnih** i vojnih, kao i njihovih putnih isprava, naime dozvola za putovanje. Kod civilnih putnika izvršit će se pregled isprava pojedinačno i usporediti da li je putna dozvola za preduzeto putovanje ispravna, je li istu izdala koja naša nadležna vlast, i da li je dotična osoba identična sa naslovnikom dotične dozvole. Kod putnika vojnika izvršit će se pregled također pojedinačno, ukoliko isti ne putuju u skupu i za koje odgovara sprovođnik. Ali i u ovom slučaju mora isti da posjeduju kolektivnu dozvolu za putovanja, u kojoj će biti naznačen broj vojnika, kao i ime sprovođnika. U oba slučaja, t.j. i kod vojnih i civilnih putnika, važno je paziti da se po koji sumnjivi ili slijepi putnik ne prokrijumčari, ili da sobom nosi tajnu korespondenciju ili ostali sumnjivi materijal.

I u ovom slučaju koli za brodove, toli i za putnike uvrstit će se posebna evidencija, posebna od one gore za promet sa inostranstvom. Evidencija za brodove ima se voditi istim rasporedom, kao i ona naprijed rečena, dok evidencija za putnike ima se razdijeliti napose za putnike, a napose za vojnike. Za putnike također vodit će se slična onoj gore navedenoj, dok će za vojnike biti brojčana umjesto prezimena i imena. Za putnike lokalnih pruga, naime za pruge koje se odnose pod jednu lučku kapetaniju ili zastupstvo, t.j. i za putnike koji se kreću na području izlaska i ulaska jedne lučke kapetanije i zastupstva, kao na pr. Orebić–Korčula i slično, nije potrebno voditi ličnu evidenciju, dok je evidencija brodova i u ovom slučaju obvezatna, a tako isto obvezatna je permanentna kontrola putnika i njihovih putnih isprava, kao i za ostale slučajeve.

Ad. III). Zavesti najstrožu kontrolu kod isplavljanja i ulaska svih brodova uopšte, kao i svih plovniha objekata. Nadasve obratiti najstrožu pasku nad ribarima i prapadajućim ribaricama. Voditi točno i permanentno nadzor nad ribarima: da ne voze lica koja za ribarenje nemaju dozvole ili nijesu

uopšte ribari, kao i o njihovom zadržavanju na moru i u kojem se pravcu zadržavaju. Također je važno zavesti pretres kod odlaska i dolaska, e da se na taj način ne bi događalo da i ovi vrše kakovo prenašanje vijesti, sumnjivog i štetnog materijala, ili pisama. Lučke vlasti zavest će također i za ovu vrstu kontrole evidenciju, tako da bude razvidno kuda se kreće pojedini ribar, te da u slučaju koje utvrđene činjenice može se lakše postupati.

Ove evidencije uvrstit će se u knjizi-dnevniku — napose za ulazak, a napose za izlazak svakoputnog ribarenja. Ovaj dnevnik sadržavat će: redni broj, naziv plovnog objekta ili njegov broj, prezime i ime vlasnika, popis posade — ribara, dan isplovljenja, kao i sat. U knjizi ulaska ista raspodjela, sem promjene da će u ovom slučaju rubrike glasiti dan i sat dolaska. Važno je ustanoviti kod polaska: da li su svi popisani ovlašćeni na ribolov i, kod dolaska, da li su svi odputovali vratili se natrag.

Ad. IV). Organi lučke vlasti, kojima je povjeren ovaj rad, vršit će također nadzor kod iskrčavanja ili utovara razne robe, putnika, vojske i ostaloga, kada se ovaj rad obavlja. Kod ovakvih radova najvažnije je da se sa pristaništa odstrane svi nezaposleni, te da kod brodova budu samo oni koji u vezi s tim radom imaju posla, ili su osobe koje imaju za tu svrhu posebne dozvole stajanja.

Kada se rad pojača, odnosno kada ovakovi radovi budu danoični, lučka vlast će pored navedene kontrole uvesti i organizirati također evidenciju ove vrste, t.j. za radnike i sav lučki rad.

Ad. V). Manje-više u svim lukama, a i pored datih uputstava i naređenja, vidi se i danomice se primjećuje da kod dolaska u luku jedinica savezničke mornarice navali ili čak zakrči čitav prolaz znatizeljni svijet. Kako ovaj postupak veoma loše djeluje na same članove posade dotičnih jedinica, a osim toga postoji i mogućnost da se u tom metežu dogodi i koje djelo sabotaze, radi čega se najstrože naređuje da se ovakovi skupovi uopšte najenergičnije suzbijaju, i da se pri pristajanju ovakvog ratnog broda dozvoli [pristup] samo onima koji tu imaju opravdani rad i dužnosti — lučke vlasti postaviti će u svakom slučaju stražu, koja će to paziti i prema datim uputstvima postupati.

Nitko, ni vojno niti civilno lice, ne može na svoju ruku posjećivati strane brodove, pa čak niti u slučaju kada ga koji od članova posade dotičnog broda poziva. Posjet u ovakvom slučaju može se dozvoliti samo i isključivo onim licima koja za to imaju dozvolu naših nadležnih vlasti. Napo-

nienuto je da niti lice koje ima dozvolu za posjet brodu nije u mogućnosti da sobom vodi jedno drugo lice, koje te dozvole nema.

Točki I., II. i III. dodato je da se kod svakog povratka plovnog objekta u luku ima saslušati posada, a ukoliko ima putnika, i ove, o svemu onom što su tokom putovanja opazili, čuli ili primijetili.

Gore navedeni naslovi, prema ovoj naredbi i u prepisu iste, dat će uputstva svim podređenim lučkim vlastima (kapetanijama, zastupstvima i t.d.) sa napomenom da će u redu izvještavanja sve lučke vlasti posredno izvještavati Štab Mornarice, Odsjek za P.S., uvijek pozivom na ovu naredbu, putem toga naslova. Ovo je potrebno radi hitnosti predmeta, što skorijeg dobavljanja izvještaja i jednostavnije administracije.

Prijem ove naredbe, kao i o učinjenom daljnjem nalogu podređenim lučkim vlastima, izvijestiti ovaj odsjek kao i potvrditi prijem.

Naređuje se što rigorozniji postupak kod provođanja ove naredbe, kao i točnost vođenja navedenih evidencija i podnošenja izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Pero, s.r.

KOMANDANT:

Černi, s.r.

(M. P.1²)

¹ Okrugli pečat: Štab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 65

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 10 NOVEMBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU OTSJEKA ZA POMORSKI SAOBRAĆAJ¹

STAB MORNARICE N. O. V. J.

Br. 67
10-XI-1943

U svrhu normaliziranja i mobiliziranja saobraćaja za potrebe N. O. V., kao i pravilnog regulisanja istog

NAREĐUJEMO:

1. Pri Štabu Mornarice N. O. V. J. osniva se Odsjek za pomorski saobraćaj, pod čiju nadležnost spada pomorski saobraćaj i sve što je u vezi sa istim na obali od Tržiča (Monfalcone) do ušća Bojane, uključivši i sve otoke.

2. Ova teritorija dijeli se na 4 obalsko-pomorska sektora,² a pri svakom sektoru osnovana je sekcija za pomorski saobraćaj.

3. Granice, kao i nadležnost sekcija, u svemu se poklapaju sa granicama obalsko-pomorskih sektora i teritorijalno su ovako razdijeljeni:

a) I Sektor:

Tržič (Monfalcone) – Istra – Kvarner – otoci – Rab – Grujica;

b) II Sektor:

Sa južne linije I Sektora – otoci – obala – do Šibenika – Rt Planka – more;

c) III Sektor:

Od južne linije II Sektora – otoci – do sredine Neretve;

d) IV Sektor:

Od južne linije III Sektora – otoci – obala – Bojana.

4. Sekcije za pomorski saobraćaj pri štabovima obalsko-pomorskih sektora osnovaće na svojim područjima lučke kapetanije i zastupstva čija će se mjesta i nadležnosti poklapati sa djelokrugom rada bivših kapetanija.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12/1–1, k. 2021.

² O podjeli obale na sektore vidi dok. br. 41 i 68.

5. Sav plovni park na označenoj teritoriji nod 1. potpada pod nadležnost odsjeka za pomorski saobraćaj **S. M.**, koji će **preko** sekcija za pomorski saobraćaj pri štabovima pojedinih obalskih sektora regulisati njegovu pravilnu raspodjelu prema potrebama narodnim i N. O. V.

6. Sekcija za pom. saobr. pojedinih **S. O. P. S.**³ popisaće sve brodove koji se nalaze na njihovom području i dostaviti **najhitnije** jedan primjerak Odsjeku za **P. S.**⁴ pri **S. M.**

7. Sekcije za P. S. narediće svojim lučkim kapetanijama, kao i zastupstvima, da vode tačan registar dolaska i odlaska brodova, tako da isti mora biti svakog momenta na uvid sekciji, dotičnom odsjeku.

8. Brodovi pri odlasku i dolasku moraju biti snabdjeveni od strane lučkih kapetanija, dotično zastupstva, sa propisanom dozvolom za plovljenje koja se izdaje prilikom svakog putovanja. naznačivši mu tačan pravac putovanja i odredište. O ovome voditi strogu kontrolu i brodovi koji ne budu imali propisanu dozvolu imaju se odmah zaustaviti i povesti strogu istragu.

9. Nalog brodovima za isplovljenje davaće ovaj odsjek, odnosno sekcija za P. S., koji mogu prenositi to pravo prema potrebama na lučke kapetanije, odnosno lučka zastupstva koji moraju pravdati upotrebu, zavodeći nalog u registar.

Sve ostale jedinice vojne, kao i vojnopozadinske, za upotrebu brodova obratiće se sekciji za pomorski saobraćaj na čijem teritoriju se dotična jedinica nalazi.

10. Ukoliko sekcije za P. S. pri štabovima O. P. S. nisu u mogućnosti da udovolje traženjima vojske, obratiće se ovome odsjeku koji će u saglasnosti sa ostalim sektorima staviti brodove na raspolaganje.

11. U izuzetnim slučajevima komandanti pojedinih operativnih jedinica upotrijebiće brodove ako se isti nalaze u blizini, a u saglasnosti sa lučkom kapetanijom ili zastupstvom, s tim da naknadno ali hitno obavijesti Sekciju za pomorski saobraćaj pri Štabu O. P. S., pod koji isti pripadaju.

12. Sav plovni park, kao i posada koja se na njemu nalazi, smatra se danom izlaska ove naredbe mobilisanom.

13. Svi brodovi moraju voditi tačan registar vožnje, potroška pogonskog materijala, primljene hrane za ishranu posade, kao i ukrcane posade. Bez tih registara koji će biti ovjereni od strane lučkih kapetanija ne smije se izdavati ni hranu

' Štabova obalsko-pomorskih sektora
' Pomorski saobraćaj

ni pogonski materijal, kao ni premještaj posade a niti dozvola plovidbe.

14. Lučke kapetanije, dotično zastupstva, vodiče računa o trajanju putovanja broda, te prema tome određivati potrebnu količinu goriva, kao i hranu posade, imajući pri tome u vidu stanovitu rezervu i mogućnost daljnjeg snabdijevanja u lukama dolaska.

15. Lučke kapetanije, odnosno zastupstva, imaju da provjere tačnost popisa momčadi, kao i da savjesno odrede potreban broj posade, kojeg će ponovo ukrcati i tačno zvesti potvrđujući to vlastitim pečatom.

16. Prigodom ponovnog ukrcavanja pojedinih posada •lučke kapetanije moraju dostaviti svojim sekcijama (a ove odsjeku) tačne popise posade za svaki brod, navađajući tačne podatke za svakog pojedinog člana prema priloženom obrascu.

17. Lučke kapetanije, odnosno zastupstva, nakon primitka ove naredbe odrediće brodovima koji se zateknu u njihovim lukama dotičnu luku kao mobilizacionu, ukoliko istomu nije već određena. Ovu luku može jedino mijenjati ovaj odsjek.

18. Svaki brod nakon izvršenog putovanja, ukoliko nije dobio drugo naređenje za putovanje u smislu tačke 9., vratiće se u svoju mobilizacionu luku.

19. Lučke kapetanije, odnosno zastupstva, vodiče strogo računa i za to će biti lično odgovorne: da brodovi ne putuju prazni, već da se po mogućstvu što bolje iskoristi njihova nosivost, imajući u vidu štednju pogonskog materijala i broskog prostora.

20. Zapovjednici brodova moraju pri dolasku u luku, odnosno blagovremeno izvijestiti lučku vlast o sposobnosti svog broda za daljnje putovanje. Nikakovo naknadno opravdanje neće se uzeti u obzir, već će dotični biti izveden pred vojni sud.

21. Ovlašćuju se lučke kapetanije, kao i zastupstva, da, u slučaju neposlušnosti, dotično neodazivanja naredbama izdatim sa strane ovoga odsjeka za P. S. pri S. M., kao i sekcija, izdaju smjesta nalog hapšenja odgovornih lica, a zapisnik o slučaju dostaviti odsjeku za P. S.

22. Svim pogonskim materijalom koji je dat na upotrebu Odsjeku za P. S. pri S. M. raspolaže isti i dodjeljuje pojedinim sekcijama pri pojedinim štabovima O. P. S.

23. Sekcije moraju da vode strogu kontrolu nad njima dodijeljenim pogonskim materijalom i da nakon utroška pošalju pravdanje ovome odsjeku.

24. Svaki brod koji dolazi ili odlazi za inostranstvo mora biti snabdjeven sa propisnim zdravstvenim listom, kojega iz-

daje lučka kapetanija, dotično zastupstvo, prema priloženom obrascu.

25. U pogledu sata isplovljenja, dotično uplovljenja u **luku**, kao i organizacije ribarenja u svemu se pridržavati **Naredbe** Štaba Mornarice N. O. V. J. broj: 52/43.⁵

26. Naša trgovačka pomorska zastava je jugoslovenska sa crvenom petokrakom zvijezdom u sredini bijelog polja.

27. Plovidba u inostranstvo brodovima dozvoljena je samo uz dozvolu za plovljenje izdatu od strane Štaba Mornarice.

28. Dozvole za putovanje licima u inostranstvo izdaje **samo** Vrhovni štab N. O. V. i P. O. J.

29. Ova naredba ukida sve dosadanje u vezi sa pomorskim saobraćajem.

S. F. — S. N.!

Politkomesar:
Pero s.r.

Komandant:
Cerni s.r.

Točnost prepisa potvrđuje i ovjerava

10 studenoga 1943

Sef
Odsjeka za pomorski saobraćaj
Ivan Filišić
(M. P.)

⁵ Vidi dok br 53

BR. 66

**NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 10 NOVEMBRA
1943 GOD. ŠTABOVIMA POMORSKO-OBALSKIH SEKTORA
O FORMIRANJU OTSJEKA ZA MINERSTVO I ZAPRECA-
VANJE¹**

**STAB MORNARICE N. O. V. J.
OTSJEK ZA MINERSTVO I ZAPRECAVANJE**

Broj: 68
10. novembra 1943.
Položaj

ŠTABU POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Položaj

Pri ovom štabu formiran je Odsek za minerstvo i zaprečavanje, sa zadatkom kontrole nad svim minskim zaprekarifa na celoj našoj obali, eventualnom dizanju i postavljanju na druga mesta minskih prepreka, radi zaštite pojedinih luka i morskih prolaza kako u ofanzivnom tako i u defanzivnom smislu.

U vezi isloženog, formiraće svaki pomorsko-obalski sektor svoje odeljenje za minerstvo i zaprečavanje, koje će se sastojati od minerskog referenta pri svakom Štabu sa jednom ekipom ljudstva specijaliziranog u minerskoj grani službe, sa dva do tri broda sposobna za dizanje i polaganje mina, te potrebnim materijalom za polaganje i dizanje mina, kao i za eventualno dragiranje istih.

U tu svrhu, svaki štab P. O. S. pristupiće najhitnije sledećim radovima:

1. Pristupiće odmah formiranju odeljenja za minerstvo i zaprečavanje, koje će se sastojati od ljudi specijaliziranih u minerskoj grani službe (bivši podoficiri i mornari minerske grane i minerski mehaničari jugoslovenske mornarice), koje uzeti od podređenog ljudstva, eventualno zatražiti jednim dopisom od drugih komandi i ustanova, ukoliko sa takovim ljudstvom raspoložu.

2. Odmah pristupiti osposobljavanju dva do tri broda od raspoloživih za dizanje i polaganje mina, te eventualno dragiranje. Za ovu svrhu potrebno je da svaki brod ima vitlo za

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13/1—1, k. 2021.

dizanje mina i minskih sidara, jednu sohu nedaleko od vitla, da brod nije velik i glomazan radi lakšeg manevrisanja pri **radu**, naročito kod dizanja mina, i da na palubi može postaviti **izvestan broj mina**, a da ga **u** tome ne sprečavaju razna nad-**grada** i slično. Sve ovo kombinirati i pronaći prikladnije bro-**dove** za ovu svrhu (najprikladniji bi bili tunolovci i brodovi **od koče**).

3. Odmah prikupiti i srediti materijal potreban za ove radove, kao: motke sa kukama na kraju za dezaktiviranje mina C/15, t.j. vađenje paljbenih sprava. Ove treba da budu dužine 4–5 metara, sa svinutom kukom na kraju. Pronaći, odnosno napraviti, **izvestan broj zračnih plovaka za polaganje mina**. **Ukoliko** istih nemate na raspoloženju od impregniranog platna (propisnih), nastojati se pomoći limenim ili manjim bačvicama, koje mogu poslužiti za istu svrhu. Prikupiti **izvestan broj konopa za zračne plovke**, a isto tako i konopa čeličnih za dragiranje. Prikupiti po koji koloturnik i t.

Ujedno, hitno izvestiti da li i kakovim inim materijalom minerskim ili baražnim raspolazete na teritoriji svog sektora, **a** isto tako da li imate kakovih mina na kraju. Isto tako dostavite i plan položenih mina na svom sektoru što tačnije, ukoliko s tim podacima raspolazete.

Radu po prednjem pristupite odmah i najhitnije izvestite **o rezultatu**. Potrebne direktive za daljni rad dobićete od ovog štaba.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant:
Černi

BR. 67

OBAVJEŠTENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 10 NOVEMBRA 1943 GOD. O ORGANIZACIJI MORNARICE, POMORSKO-OBALSKIH SEKTORA, ODREDA I OBALSKE ARTILJERIJE¹

STAB MORNARICE

Br. 69/43 g.
10. XI. 1943

ORGANIZACIJA MORNARICE

Štab Mornarice:	Sekcije Štaba Mornarice:
Komandant	Operativna sekcija
Komesar	Referent za pješadiju
Pomoćnik komandanta	Referent za obalsku artileriju
Zamjenik komesara	Obavještajna sekcija
Načelnik štaba	Sekcija za vezu
	Minersko-baražna
	Intendantura
	Tehnička sekcija
	Sekcija za pomorski saobraćaj

Čitav prostor od rijeke Soče do rijeke Bojane dijeli se u šest pomorsko-obalskih sektora saglasno naredbi Štaba Mornarice.²

Štabovi sektora organizovani su kao što slijedi:

Komandant	Operativna sekcija
Komesar	Referent za pješadiju
Zamjenik komesara	Referent za obalsku artileriju
Načelnik štaba	Obavještajna sekcija
Ađutant	Sekcija za vezu
	Minersko-baražna
	Intendantura
	Tehnička sekcija
	Sekcija za pomorski saobraćaj

Dužnosti:

Operativna sekcija objedinjava rad u operativnom smislu i izrađuje na osnovu prikupljenih podataka direktive za operativnu djelatnost sektora.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1—1, k. 2026.

² Vidi dok. br. 68.

Operativna sekcija štaba sektora na osnovu prikupljenih podataka izrađuje planove saglasno sa dobivenom direktivom Štaba Mornarice za izvođenje operacija i akcija. Do postavljanja šefa operativnih sekcija tu dužnost vrše načelnici štabova.

Referent za pješadiju stara se o organizaciji odreda, njegovom formacijskom stanju, njegovom naoružanju i, što je najvažnije, saglasno direktivama Štaba Mornarice i planovima operativne sekcije štaba sektora o ofanzivnoj djelatnosti odreda u zajednici sa flotilom naoružanih brodova, obalskom artilerijom, minersko-baražnom sekcijom.

Referent za obalsku artileriju stara se o organizaciji obalskih baterija, obučavanju posade, o popuni municije i drugog materijala, o taktičkoj upotrebi obalskih baterija.

Obavještajna sekcija organizuje informativnu službu, prikuplja podatke o neprijatelju.

Za rad političko-obavještajne službe daće se poseban raspis.

Sekcija za vezu stara se o funkcionisanju veze na prostoru svoga sektora, prikuplja i osposobljava materijal za vezu, organizuje osmatračke stanice, snabdijeva ih sredstvima za vezu, kontroliše njihov rad, obučava poslužioce sredstava za vezu.

Intendant stara se o pravilnom i blagovremenom snabdijevanju svim potrebama jedinica u sastavu, vodi kontrolu nad postojećim rezervama.

Tehnička sekcija kontroliše i stara se o plovnoj sposobnosti brodova, rukovodi brodogradilištima, kontroliše rad i ispravnost rada. Vodi evidenciju goriva i utrošak.

Sekcija za pomorski saobraćaj rukovodi cjelokupnim saobraćajem i svom administracijom i institucijama vezanim uz pomorski saobraćaj.

U sastav i pod komandu štaba sektora spadaju:

1. Flotila naoružanih brodova
2. Otočki partizanski odred
3. Obalska artilerija
4. Minerski uređaj
5. Osmatračke stanice
6. Lučke kapetanije i zastupništva
7. Brodogradilišta i radionice

ORGANIZACIJA I KOMANDOVANJE FLOTILAMA

Po otocima ima naoružanih brodova raznoga tipa. Od tih naoružanih brodova formirati grupe, prema taktičkoj potrebi,

tako da dobijemo dvije do tri grupe. Komandovanje tim grupama predati najsposobnijem komandantu i komesaru uvijek najjače naoružanog broda.

Komandu nad svim grupama na jednome otoku predati najsposobnijem komandantu i komesaru grupe.

Komandovanje nad svim naoružanim brodovima sektora povjeriti komandantu sektorske grupe koji treba da je najsposobniji.

Svaki sektor treba da ima pod direktnom komandom jednu grupu naoružanih brodova koje će upotrebljavati kao udarnu i manevarsku grupu.

ORGANIZACIJA I KOMANDOVANJE ODREDA

Svaki sektor će organizovati na otocima pod njegovom komandom prema veličini i taktičkoj potrebi jedan do dva partizanska odreda sa dva do tri bataljona. Svaki bataljon dvije do tri čete, a svaka četa dva do tri voda.

Odredom komanduje štab odreda koji se sastoji iz:

1. Komandanta
2. Komesara
3. Zamjenika komesara
4. Načelnika štaba
5. Oficira pri štabu

Stab bataljona sastoji se iz:

1. Komandanta
2. Komesara
3. Zamjenika komesara

Komandu čete sačinjavaju:

1. Komandir
2. Komesar i zamjenik komesara

Vodom rukovode: vodnik i vodni delegat, a desetinom desetar.

U slučaju da na prostoru jednoga sektora ima dva ili više partizanskih odreda, tada treba postaviti zasebno lice kao referenta za pješadiju, a inače je komandant part, odreda referent za pješadiju.

ORGANIZACIJA I KOMANDOVANJE OBALSKE ARTILERIJE

Na otocima prema taktičkoj potrebi i raspoloživim oruđima postaviti odgovarajući broj baterija sa zadatkom: zaštita otoka, sprečavanje neprijateljskog saobraćaja.

Svaka baterija ima najviše po tri oruđa.

Baterijom rukovodi komandir i komesar baterije, zamjenik komesara baterije i prvi oficir (stariji vodnik).

Da bi se objedinilo komandovanje obalskom artilerijom na jednom otoku, najsposobnijoj komandi baterije povjerava se komanda artilerije otoka.

KRATAK UPUT TAKTIČKE PRIMJENE JEDINICA
I SREDSTAVA JEDNOG SEKTORA

Sva ofanzivna sredstva jednoga sektora nužno saraduju. Stab sektora komanduje i usklađuje taktičkim svojstvima pojedinoga sredstva i njihova sadejstva.

Naoružani brodovi treba da su raspoređeni, tako da zaštićuju najpodesnije pravce za desant.

Jedna grupa u borbi sa neprijateljem treba da bude pomognuta od susjednih prema situaciji.

Ofanzivna djelatnost svih borbenih formacija i sredstava jeste osnova njihovog postojanja.

Prikupljanje podataka o neprijatelju i izrada plana na osnovu prikupljenih podataka koji se sastoje od postavljanja zasjeda naoružanim brodovima, neprijateljskom saobraćaju, vršenje prepada na neprijateljske isturene predstraže i garnizone, prebacivanje odredskih snaga da bi se postavljale zasjede na cestama u unutrašnjosti kopna — jesu osnovni oblici ofanzivne djelatnosti.

Partizanski otočki odredi organizovani su za zaštitu otoka i vršenje desantnih operacija.

Da bi odbrana otoka bila logična, ne treba stvarati linijski raspored snaga oko otoka, nego organizovati predstražarske položaje na povoljnim pravcima desanta, sa držanjem dobro postavljenih rezervi na povoljnim manevarskim pravcima unutar otoka.

Pri ovakom rasporedu pješadijskih jedinica, da bi se mogao izvršiti ma koji manevar, nužno je imati dobro obezbijeđenu vezu.

Obalske baterije imaju zadatak da onemogućavaju neprijatelju saobraćaj sa morem i da zaštićuju otoke u dometu njihove vatre od eventualnih iskrcavanja neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

KOMANDANT:

Černi

(M. P.)³

³ Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 10 NOVEMBRA
1943 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O ORGANIZA-
CIJI MORNARICE¹

STAB MORNARICE N. O. V. J.

Br. 71/43

Dne 10-XI-1943. g.

ŠTABU VIII KORPUSA

Narodno-oslobod. Vojske i Part. Odreda Jugoslavije

Izveštaj o organiza-
ciji mornarice

Na osnovu naređenja Vrhovnog štaba, prema usmenim uputstvima komandanta VIII korpusa, pristupili smo odmah po dolasku u Hvar 26-X-43 g. organizovanju Mornarice N. O. V. Sadašnje stanje je sledeće:

I.

Stab Mornarice formiran je skoro u punom obimu. Njega sačinjavaju:

A) a) *uži štab*:

- komandant, politički komesar
- pomoćnik komandanta, zamenik političkog komesara
- načelnik štaba
- oficir na službi
- oficir na službi

b) *otseci*:

- *Operativni* sa sekcijama — operativnom
 - obaveštajnom
 - organizacijskom
 - nastavnom

Zadatak je ovoga oteka da proučava potrebe i organizuje ratnu i trgovačku mornaricu s obzirom na vojno-geografski položaj i karakteristiku naše obale te pomorskih interesa Narodnooslobodilačke borbe; da proučava upotrebu svih plovnih i kopnenih sredstava naše obale u cilju njene zaštite, kao i za-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 17/1—4, k. 516.

štite **naših** interesa na moru; upravljanje i izvođenje operacija na moru i na obalama u duhu datih direktiva; da proučava sva **sredstva** za borbu na moru i na obali i njihovu primenu; da se **stara za*** izobrazbu osoblja mornarice.

Pošto do sada nije pronađeno lice podesno za šefa operativnog oteka, to njegovu funkciju vrše članovi užega štaba. **Pokazala** se, međutim, neophodna potreba da se popuni mesto šefa obaveštajne sekcije s obzirom na razgranatost, obimnost poslova oko Dribavljanja i sređivanja podataka o neprijatelju, koji su podaci neophodni za izvođenje operacija. Zatraženo je podesno lice za tu službu od VIII korpusa.

– *Za vezu sa sekcijom za šifru:*

Ovaj otek obuhvata celokupnu službu veze (bežičnu, žičnu i optičku) duž cele obale, kao i službu osmatranja, čiji je cilj blagovremeno otkrivanje neprijateljskih plovnih jedinica i praćenje njihova kretanja.

Sekcija za šifru ima zadatak da izradi kodekse i šifre, da šifruje i dešifruje depeše koje šalje i prima štab.

– *Za minerstvo i zaprečavanje:*

Zadatak oteka je studija i ostvarenje minskih prepreka, pribavljanje mina u tu svrhu, dizanje sopstvenih i otstranjanje neprijateljskih mina, adaptiranje plovnih sredstava za rad sa minama, kao i izrada potrebnog alata, pribavljanje zaprečnog materijala potrebnog za osiguranje sopstvenih luka lučkim barikadama, kao i zatvaranje uskih morskih prolaza i plovnih puteva, uklanjanje neprijateljskih zapreka itd.

– *Za obalsku artileriju:*

Zadatak mu je: organizovanje artilerijske obrane, u prvom redu minskih prepreka i lučkih barikada, zatim obrane ostrva i obalnog područja od neprijateljskih napada sa strane mora u sadejstvu sa otočkim partizanskim odredima; rešavanje svih pitanja u vezi sa ovim zadatkom.

Obalska artilerija obuhvata: sve baterije za zaštitu minskih prepreka i lučkih barikada; baterije za zaštitu mornaričkih baza i mesta na obali koja su podesna za iskrcavanje neprijateljskih snaga; baterije i oruđa vazdušne obrane u obalnom području.

– *Za otočke partizanske odrede:*

Zadatak mu je: organizovanje pešadijske zaštite položaja obalskih artilerija u cilju suzbijanja neprijateljskih prepadnih akcija na pojedine baterije; obrana ostrva i eventualno obalskog kontinenta za slučaj neprijateljskog iskrcavanja – desanta – sa strane mora; saradnja sa plovnim jedinicama mornarice pri ofanzivnim operacijama protiv neprijateljskih uporišta i

područja koja se nalaze pod njegovom vlašću; rešavanje svih pitanja u vezi sa organizovanjem, popunjavanjem i snabdevanjem otočkih partizanskih odreda.

- *Za pomorski saobraćaj sa sekcijama:*
 - saobraćajnom
 - ribarskom
 - za izvršnu lučku službu
 - pomorsko-policijsku

Ovaj otek organizuje sav saobraćaj morem kako za vojne tako i za civilne potrebe; vodi računa o nabavci i utrošku pogonskog materijala; rukovodi ribarstvom; rukovodi i izvršnom lučkom službom putem lučkih kanetanija i lučkih zastupništva, konačno, stara se za bezbednost interesa Narodnooslobodilačke borbe u lukama, na plovnim objektima pomorskog saobraćaja i ribarstva.

Neophodna je potreba da se pomorski saobraćaj i sva njegova sredstva nalaze pod upravom mornarice, jer se samo tako može da ostvari puna koordinacija rada i eksploatacije plovnih sredstava kojima raspolažemo za ciljeve Narodnooslobodilačke borbe.

- *Ekonomski sa sekcijama*
 - za ishranu ljudsku i stočnu
 - za odećnu, obučnu i posteljnu spremu
 - za pogonski, ogrevni i potrošni materijal
 - za nabavke, rekvizicije i konfiskacije spre-
me, opreme, materijala i pribora za buduću
organizaciju ekonomske službe:
 - knjigovodstvo, računovodno-blagajničku
službu i"
 - budžetiranje i kontrola gazdinstva za mor-
naricu.

Zadatak mu je: snabdevanje mornarice svim potrebama za život i rad na plovnim jedinicama i kopnu; ishrana ljudstva i stoke; snabdevanje odećom, obučom i posteljnospremom; kabinskim i trpezarijskim nameštajem i priborom; pogonskim i ogrevnim, te sveukupnim potrošnim materijalom; organizacija intendantskih radionica; knjigovodstvo materijalno i računovodno-blagajnička služba; budžetiranje ličnih i materijalnih prihoda i izdataka za celokupnu mornaricu; nabavke svega mornarici potrebnog materijala i sredstava po ekonomskoj grani; kontrola nad celokupnim gazdinstvom mornarice.

Zatim izrada pravilnika, odredaba i uputstava za rad knjigovodstva, nabavke, utroška i kontrole za celokupnu mornaricu, za specijalne potrebe iste, a na osnovi pravilnika, od-

redaba i uputstava koji su već propisani, odnosno će se propisati za N. O. V. od strane V. Š.

- *Tehnički* sa sekcijama:
 - za plovne jedinice
 - radioničkom
 - za nabavku materijala

Zadatak ove sekcije je: staranje za tehničku ispravnost plovnih jedinica i kopnenih instalacija mornarice; vršenje potrebnih adaptacija i popravaka; izvršenje novograde prema tehničkim mogućnostima; organizacija tehničkih radionica; nabavka potrebnog konstruktivnog materijala.

- *Sanitetski* sa sekcijom apotekarskom:

Ima zadatak da organizuje: sanitetsku službu na plovnim jedinicama mornarice; u kopnenim jedinicama i ustanovama u mornarici; pomorsko-sanitetsku službu u okviru pomorskog saobraćaja, kao i lučke sanitetske stanice, karantenske stanice, te dezinfekcione i deratizacione stanice.

- *Sudski*:

Ima zadatak da proučava sva pitanja iz oblasti internacionalnog pomorskog prava, koja bi se pojavila u vezi sa plovidbom naših brodova po svetskim morima, odnosno stranih brodova u naše pribrežne vode i luke i isleđivanja i rešavanja krivičnih predmeta mornarice.

- B) *Flotila*:

Za sada nije još formirana flotila od naoružanih ribarskih brodice i motornih jedrilica jačih borbenih svojstava, jer je potrebno da se nađu podesna plovna sredstva, kao i naoružanje za njih.

Naoružana plovna sredstva koja već stoje na raspoloženju dodeljena su pojedinim sektorima u kojima operišu pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom komandanta sektora, a po uputstvima ovoga štaba.

Zadatak flotile biće: da svim svojim snagama i sredstvima obezbedi pomorske komunikacije čije je držanje u vlasti od osnovnog i bitnog značaja za postizanje ciljeva Narodnooslobodilačke borbe; da neprijatelja sprečava u korišćenju pomorskih komunikacija za svoje ciljeve; da u sadejstvu sa obalskom artilerijom i otočkim partizanskim odredima obezbedi obalsko područje od neprijateljskoga napada sa strane mora ili preko mora, ne vezujući se uz obalu, nego načelno tražeći da ga nađe na pučini i već tu spreči u izvođenju njegovih namera; da napada neprijateljske pomorske snage gde god se one pojavile; da vrši ofanzivne operacije protiv teritorija pod neprijateljskom vlašću u cilju njegovog uznemiravanja (vatreni prepadi)

ili izvršenje specijalnih zadataka u sadejstvu sa otočkim partizanskim odredima (prepadi većeg ili manjeg obima).

C) *Pomorsko vazduhoplovstvo:*

Pomorsko vazduhoplovstvo nije obuhvaćeno sadašnjom organizacijom mornarice niti u smislu izvršenja izvesnih predradnja za njegovu docniju organizaciju, jer se sada ne pokazuje mogućnost uspostave nekog pomorskog vazduhoplovstva, niti će to, po svoj prilici, biti potrebno u budućnosti.

Razlozi su ovi: Jadransko More je jedno skućeno morsko područje male širine, koje je blagodareći svojstvima aviona potpuno pod vlašću suvozemnog vazduhoplovstva, koje se oslanja na kopnene baze obalskog područja (na pr. Mostar, Sinj itd.); svojstva suvozemnih tipova aviona daleko prevazilaze svojstva hidroaviona, te je sledstveno tome pomorsko vazduhoplovstvo inferiorno u odnosu na suvozemno i unapred osuđeno na neuspeh; vazdušno izviđanje za račun mornarice mogu da vrše eskadrile suvozemnog vazduhoplovstva koje su za ovu službu naročito izobražene, odnosno čiji su oficiri izviđači mornarice.

II.

U svrhu [što boljeg] komandovanja i upravljanja podeljeno je naše obalsko područje od reke Soče do reke Bojane u 6 pomorsko-obalskih sektora:²

— Prvi pomorsko-obalski sektor (Tršćanski) od reke Soče do Limskog Kanala;

— Drugi pomorsko-obalski sektor (Kvarnerski) od Limskog Kanala do linije otok Grujica (uključivo) — o. Dolfin (uključivo) — sredina Paškog Kanala — rt Vranjak (jugoistočno Jablanac);

— Treći pomorsko-obalski sektor (Zadarsko-šibenski) od linije Grujica (isključivo) — o. Dolfin (isključivo) — sredina Paškog Kanala — rt Vranjak do rta Zaline (jugoistočno Rogoznice);

— Četvrti pomorsko-obalski sektor (Splitski) od rta Zaline do linije sredina Korčulanskog Kanala (uključivo otok Vis

² Saobrazno ovoj novoj podjeli na šest sektora došlo je i do preimenovanja sektora. Dotadašnji Prvi sektor preimenovan je u Drugi, Drugi (tj. Komanda Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke) u Treći, Treći u Četvrti i Četvrti u Peti. Međutim, ovo preimenovanje nije sprovedeno istovremeno kod svih sektora zbog čega će u narednim danima biti slučajeva da se pod jednim istim nazivom pojavljuju dva različita sektora, tj. da se pojedini sektori pojavljuju pod starim nazivom. Da ne bi u vezi s ovim dolazilo do zabune, Redakcija je u narednim dokumentima gdje je takav slučaj u naslovima dokumenata stavljala naziv sektora prema ovoj posljednjoj i definitivnoj podjeli.

- sudski

ima zadatak da proučava sva pitanja iz oblasti internac onalnog pomorskog prava, koja bi se pojavila u vezi sa plovištem naših brodova po svetskim morima odnosno stranih brodova u naše priobratne vode i luke i isledivanje i rešavanje krivičnih predmeta mornarice.

B/ Flotila

za sada nije još formirana flotila od naoružanih ribarskih brodica i motornih jedrilica jaših borbenih svojstava, jer je potrebna da se nadu podesna plovna sredstva kao i naoružanje za njih. Naoružana plovna sredstva koja već stoje na raspoloženju dodeljena su pojedinim sektorima u kojima operišu pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom komandanta sektora a po uputstvima ovoga Štaba. Zadatak flotile biće da svim svojim snagama i sredstvima obezbedi pomorske komunikacije čije je držanje u vlasti od osnovnog i bitnog značaja za postizanje ciljeva narodno oslobodilačke borbe; da neprijatelja sprečava u korišćenju pomorskih komunikacija za svoje ciljeve; da u sadejstvu sa obalnom artiljerijom i otočkim partizanskim odredima obezbedi obalno područje od neprijateljskoga napada sa strane mora ili preko mora ne vesujući se uz obalu nego načelno tražeći da ga na da na pušini i već tu spreči u izvršenju njegovih namera; da napada neprijateljske pomorske snage gde god se one pojavile; da vrše ofenzivna operacije protiv teritorija pod neprijateljskom vlašću u cilju njegovog unesmiravanja (vatreni prepadi) ili izvršenja specijalnih zadataka u sadejstvu sa otočkim partizanskim odredima (prepadi većeg ili manjeg obima)

C/ Pomorsko vazduhoplovstvo

Pomorsko vazduhoplovstvo nije obuhvaćeno sadašnjom organizacijom mornarice niti u smislu izvršenja izvesnih predradnja za njegovu dooniju organizaciju. Jer se sada ne pokazuje mogućnost uspostave nekog pomorskog vazduhoplovstva niti će to po svojoj prilici biti potrebno u skoraj budućnosti.

Razlozi su ovit: Jadransko more je jedno skućeno morako područje male širine, koje je blagodareći svojstvima aviona podpunu pod vlašću suvozemnog vazduhoplovstva, koje se oslanja na kopnene baze obalskog područja (na pr. Mostar, Binj itd.); Svojevta suvozemnih tipova aviona daleko prevazilaze svojstva hidroaviona te je sledstveno tome pomorsko vazduhoplovstvo inferiorno u odnosu na suvozemnu i unapred osuđeno na neuspelivazdušno isvidenje na račun mornarice mogu da vrše eskadrile suvozemnog vazduhoplovstva koje su za ovu alužbu naročito isobrazene odoeno čiji su oficiri isvidaci mornarice.

II

U svrhu komandovanja i upravljanja podeljeno je naše obalno područje od reke Šoće do Rake Bojana u 6 pomorskih obalnih sektora:

- prvi pomorsko obalni sektor (tršćanski) od reke Šoće do Limskog kanala;
- drugi pomorsko obalni sektor (kvarnerski) od Limskog kanala do linije otok Gruzica (uključivo) - o. Dolfin (uključivo) - sredina Pašanskog kanala - rt Vranjak (južnoistočno) Jablanica;
- treći pomorsko obalni sektor (šadarsko-zibenski) od linije Gruzica (isključivo) - o. Dolfin (isključivo) - sredina Paškog kanala - rt Vranjak do rta Želina (južnoistočno) Rogoznice;
- četvrti pomorsko obalni sektor (Splitski) od rta Želina do linije sredina Korčulanskog kanala (uključivo otok Vis i otok Šćedro) - sredina Heretvanskog kanala - a Zračtrg (uključivo);
- peti pomorsko obalni sektor (palješački) od linije sredina Korčulanskog kanala (isključivo otok Vis i otok Šćedro) - sredina Heretvanskog kanala a. Rodaće (uključivo) do zaliva Robinson (severno Gavata, uključivo o. Bobara i otok Supetar);
- šesti pomorsko obalni sektor (Bokeljski) od zaliva Robinson (uključivo otok Bobara i otok Supetar) do rijeke Bojana.

Prvi i šesti pomorsko obalni sektor za sada nisu obuhvaćeni i organizacijski povezani sa ostalim delom naše obale, jer nijesu u našim rukama. U koliko bi se pojavili zadaci u tim sektorima njih će izvršiti susedni II i V. sektor, koji će ih također organizacijski obuhvatiti do časa njihova odcjepljenja. Ostali su sektori u protežu

i otok Šćedro) – sredina Neretvanskog Kanala – s. Zaostrog (uključivo);

– Peti pomorsko-obalski sektor (Pelješački) od linije sredina Korčulanskog Kanala (isključivo otok Vis i otok Šćedro) – sredina Neretvanskog Kanala – s. Podaca (uključivo) do zaliva Robinzon (severno od Cavtata, isključivo o. Bobara i otok Supetar);

– Šesti pomorsko-obalski sektor (Bokeljski) od zaliva Robinzon (uključivo otok Bobara i otok Supetar) do reke Bojane.

Prvi i Šesti pomorsko-obalski sektor za sada nisu obuhvaćeni i organizacijski povezani sa ostalim delom naše obale, jer nisu u našim rukama. Ukoliko bi se pojavili zadaci u tim sektorima, njih će izvršiti susedni II i V sektor, koji će ih također organizacijski obuhvatiti do časa njihova odcepljenja. Ostali su sektori u pretežnom delu pod našom kontrolom i njihova jednoobrazna organizacija je u toku.

Svaki sektor ima svoj štab, koji je u organizacijskom pogledu sličan Štabu Mornarice, samo što je odgovarajuće manjeg obima. Tako štab sektora sačinjavaju:

a) uži štab:

- komandant
- komesar
- zamenik komesara
- načelnik štaba
- ađutant

b) sekcije:

- operativna
- obaveštajna
- intendantska
- tehnička
- za pomorski saobraćaj

c) referenti:

- za vezu
- za minerstvo i zaprečavanje
- za obalsku artileriju
- za otočke partizanske odrede
- za sanitet
- za sudstvo

Referenti su najstarija lica dotične grane službe sa teritorija sektora.

d) Sektorska flotila:

Sektorsku flotilu čine sva naoružana plovna sredstva koja su dodeljena sektoru. Flotilom komanduje za tu dužnost najpodesniji komandant broda.

Zadatak flotile je u načelu naznačen pod I/B, treći stav i ona ga vrši u granicama sredstava kojima raspolaže i prema hidrografskim i topografskim prilikama područja u kojima operiše.

III.

Poslovi koji su do sada izvršeni u delokrugu pojedinih otseka su ovi:

1). Uži štab mornarice preuzeo je poslove dosadašnjega Štaba Flotile naoružanih brodova, čije je područje, uglavnom, bila srednjedalmatinska obala i ostrva ispred nje. Prema izvršenoj podeli obalskog područja na pomorsko-obalske sektore, dužnosti Štaba Flotile naoružanih brodova prešle su delom na ovaj štab, delom na Stab IV pomorsko-obalskog sektora u duhu opšte organizacije mornarice.

Organizacija samog Štaba nailazi na teškoće prvenstveno u personalnom pogledu. To je isto tako slučaj pri formiranju sektorskih štabova. Mornarica za sada ne raspolaže podesnim osobljem za komandne položaje, te bi stoga bilo od hitne potrebe da se sve pouzdano osoblje mornarice koje se nalazi u redovima N. O. V. i P. O. J. uputi ovom štabu.

2) U operativnom pogledu Stab je pratio razvoj borbi na Pelješcu³ i pojavu neprijateljskog saobraćaja na liniji Split — Omiš — Makarska — Neretva, te posle i situaciju oko Drvenika,⁴ te je IV sektoru dao potrebna uputstva i naređenja sa ciljem da se suzbije neprijateljska akcija.

3). U obaveštajnom pogledu nastoji se da se ovaj štab poveže izravno i neposredno sa obaveštajnim centrima na obali, da bi se sva obaveštenja o situaciji u pojedinim lukama koje su pod vlašću neprijatelja dobila što pre. To je od bitne važnosti kako za što efikasniju upotrebu naših pomorskih sredstava tako i za što bolju koordinaciju nastojanja savezničke mornarice i savezničkog vazduhoplovstva. Brzina dostavljanja obaveštenja, naravno, zavisi od sredstava za vezu i kako se izveštaji obaveštajne prirode redovno šalju kurirom, to se ne može očekivati neka veća brzina u dostavljanju, što ide na uštrb vrednosti, mogućnosti iskorišćenja dobivenih obaveštenja. Nastoji se da se uspostavi bežična ili optička veza sa obaveštajnim centrima ili kojom komandom u njegovoj blizini, da bi se date situacije mogle što pre i što bolje iskoristiti.

4). Organizacija mornarice unapređuje se postepeno najbržim mogućim tempom.

³ O borbama na Pelješcu vidi objašnjenje 8 i 10 uz dok. br. 47.

⁴ Vidi dok. br. 61 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 77.

Organizacija samog Štaba Mornarice izvršena je najvećim delom. Pojedini otseci počeli su svojim radom produbljujući dalje organizaciju koja se prema dosadanjem iskustvu pokazuje kao dobra i efikasna.

Organizacija štabova otseka nailazi na teškoće u personalnom pogledu. Nema potreban broj podesnih lica za službu u tim štabovima. Stoga je potrebno da se i dalje izdvoje iz redova N. O. V. valjani borci koji su ranije služili u jugoslovenskoj mornarici i da ih se stavi na raspoloženje ovom štabu. Ija taj način dobiće se zdravo borbeno jezgro mornarice, sposobno da predvodi bezizražajnu većinu.

Štabovi IV i V pomorsko-obalskog sektora su uglavnom formirani i otpočeli su radom na daljnoj organizaciji sektora. Sa Drugim sektorom nije uspostavljen izravan kontakt, te stanje u tom sektoru nije poznato. Od štaba III sektora primljen je izveštaj od 5. X. ov.g., iz koga proizilazi da i ovaj sektor ne raspolaže ljudstvom koje je potrebno za formiranje štaba.

Kako je rad oko organizovanja mornarice veoma obiman i područje na kojem ona deluje veliko, to je i najneophodniji pismeni rad oko izdavanja naređenja i uputstava veoma opširan. Stoga se nameće potreba da se nabavi bilo koji aparat za umnožavanje ne samo pismenih sastava već skica i planova. Preduzeti su koraci da se nabavi što je potrebno i u tom pogledu.

5). Kako je najbolnije pitanje mornarice uspostava veze unutar pojedinih sektora, između ostrva, između pojedinih sektora, između Štaba Mornarice i pojedinih sektora, to se u prvom redu pristupilo prikupljanju mornara signalne grane, odnosno izobrazbi odgovarajućeg broja drugova za signalnu službu, da bi se što pre mogla aktivirati signalna služba na osmatračkim stanicama. Naređena je uspostava signalnih kurseva po svim sektorima, kao i uspostava signalne službe po osmatračkim stanicama. Izdato je »Uputstvo za službu osmatranja i vezu«, da bi se svuda jednoobrazno postupilo.

U izradi se nalazi također »Uputstvo za službu na plovnim jedinicama«. Cilj ovog uputstva je da se brodske posade upute u brodsku disciplinu, u čuvanje dostojanstva zastave x ugleda Narodnooslobodilačke borbe, naročito na brodovima koji se nalaze u inostranstvu.

6). Služba veze u obalskom području za sada ne odgovara. Razlozi su ovi:

- Potpuni nedostatak optičkih sprava dovoljnog dometa (signalnih reflektora) za signalizovanje između ostrva;

- Nedostatak dovoljnog broja bežičnih stanica odgovarajućeg dometa. Obične trupne stanice su preslabe, jer je njihov domet oko 10—15 kilometara, dok se za saobraćaj unutar sektora traži domet od 60—100 kilometara, a za sektorske stanice potreban je domet od najmanje 750 kilometara;
- Teškoće pogona radio-stanica u mjestima gdje nema mogućnosti punjenja akumulatora.
Štab Mornarice raspolaže sada sa svega tri radio-stanice: jedna se nalazi u Drugom sektoru, jedna u Štabu Mornarice i jedna stalno instalirana na Lastovu. Bežična veza sa Drugim sektorom nije uspostavljena, jer radni talasi i radno vreme još nisu dogovoreni. Između Lastova i Štaba postoji bežična veza. Između Štaba i Korpusa,⁵ te s 26 divizijom veza je nesigurna. Radio-veza biće umnogome poboljšana i bolje osigurana čim Štab Mornarice dobije odgovarajuću radio-stanicu, što će biti skorih dana. Telefonske veze su militarizirane i saobraćaj na ovima je tako uređen, da služi prvenstveno za potrebe N. O. Borbe;
- Nedostatak radiotelegrafista uopšte, a naročito iskusnijih. Uzrok ovome nedostatku je najvećim delom u tome što je velik broj radiotelegrafista bivše jugoslavenske mornarice zaposlen kod bežičnih stanica N. O. V. i P. O. J., te su oni tu neophodno potrebni.

Da bi se materijalni nedostaci uklonili, preduzeti su koraci da se posredstvom britanskog oficira za vezu dobiju potrebne optičke signalne sprave i bežične stanice, ali je uspeh malo verovatan.

7). Minske prepreke koje se sada nalaze na našem obalnom području uglavnom su položene svojedobno od strane jugoslavenske, odnosno italijanske mornarice — prve sa zadatkom zaštite jugoslavenskih ratnih luka, druge sa zadatkom zaštite pomorskog saobraćaja duž naše obale od napada sa strane mora. Kako ove zapreke ne odgovaraju našim ciljevima koji teže za tim da se ometa neprijateljski saobraćaj duž obale, odnosno omogućiti pristup u uporišta mornarice, to se nameće potreba izmene tih minskih prepreka.

Kao prvo, pristupilo se stvaranju minerskog odeljenja pri štabovima sektora, izradi potrebnog alata za rad sa minama starog jugoslavenskog tipa, adaptaciju odgovarajućih brodova. Ovi su radovi u toku. Manje teškoće pojavile se pri formiranju minskih odeljenja radi oskudice u stručnom ljudstvu specija-

⁵ Osmog

lizovanom u minerskoj struci, kojim za sada ne raspolažemo, **potrebno** je da se pronađe i prikupi ljudstvo, bar ono najnužnije, iz svih delova N. O. V. i P. O. J. u što kraćem mogućem roku vremena.

Isto tako smo oskudni u minskom materijalu potrebnom pri radu za polaganje i dizanje mina, jer na čitavom oslobođenom teritoriju ne raspolažemo ni sa jednim magacinom ili skladištem istoga.

8). Obalska artilerija sastoji se uglavnom od baterija brodskih topova, stalno instaliranih, koje imaju zadatak da **zaštite** minske prepreke u pojedinim pasažima, i od poljskih **baterija** razmeštenih duž obala ostrva za zaštitu najugroženijih mesta od neprijateljskog napada.

Red i funkcionisanje baterija su uglavnom zadovoljavajući. Baterije oskudevaju sa nišanskim spravama, tablicama gađanja, durbinima, daljinometrima, te stoga baterije ne mogu **dati** onaj uspeh koji bi inače mogle dati. Zatim se raspolaže sa malom količinom municije za pojedine baterije. Nema rezervnih delova materijala, pa se dešavaju zastoji u pogledu borbene gotovosti baterije dok se delovi izrade u radionicama.

Rezultati će biti bolji kad se ljudstvo potpuno uvežba i upozna materijal te postupak sa njima. Za obrazovanje stručnog ljudstva osniva se kurs telemetrista u trajanju od 20 dana. Po završenom kursu, telemetristi biće raspoređeni po baterijama.

9). Organizacija otočkih partizanskih odreda izvršena je po već ustaljenim načelima. Ona je dovršena na području Splitskog sektora, a na području Pelješačkog sektora ona je u toku. Kako je stanje u II i III sektoru – ovde je nepoznato. No, verovatno je da je i tamo organizacija pešadijske obrane izvršena po istim načelima u saradnji sa komandama N. O. V. i P. O. J. koje se nalaze na odnosnim područjima.

10). Pomorski saobraćaj organizovao se je na postojećoj mreži izvršnih lučkih vlasti (kapetanija i lučkih zastupništava), koristeći se svim raspoloživim plovnim sredstvima obalskog područja. Nadležnost izvršnih lučkih vlasti proširena je tako, da one vode računa još i o utrošku pogonskog materijala i o ribarstvu.

U cilju organizovanja i bezbednosti saobraćaja ustanovljen je red vožnje i određeni su pravci plovljenja, kako se brodovi ne bi izložili opasnosti napadaja sa strane neprijateljskog i savezničkog vazduhoplovstva danju, a napadaja savezničkih pomorskih jedinica noću.

Ustanovljen je red vožnje, da bi se postojeća sredstva racionalno iskoristila i štedio pogonski materijal.

Izdana su potrebna uputstva za vršenje službe bezbednosti u lukama i u plovnim jedinicama, kako se ne bi ugrozili¹ interesi Narodnooslobodilačke borbe.

11). Intendantski otek uspostavljen je tek pre kratkog vremena, te za sada o njegovom radu nema šta da se izvesti. Pristupilo se u prvom redu uređenju pitanja ishrane osoblja mornarice i plovnih jedinica u vezi sa prirodom službe na moru, kao i snabdevanje osoblja odećnom spremom.

Stupilo se u vezu sa intedantima iz Štaba VIII korpusa¹ radi organizacije opskrbljivanja mornarice preko Štaba Mornarice, koji će vršiti daljnju opskrbu sektora kako za plovne jedinice i štabove tako i jedinice sektorskih odreda prema postojećim uslovima i mogućnostima. Za do sada razdeljenu hranu izdata su IV i V sektoru potrebna uputstva.

12). Tehnički otek još nije uspostavljen zbog pomanjkanja osoblja. Sve raspoloživo stručno osoblje raspoređeno je na razne dužnosti po brodogradilištima i radionicama, gde se, vrše popravci plovnog parka. Najvažnije brodogradilište u Korčuli i najvažnija mehanička radionica u Komiži militarizovani su radi njihovog što efikasnijeg iskorišćenja za potrebe N. O. Borbe. Organizacija je dobra i svi poslovi se nesmetano i brzo obavljaju.

13). Sanitetska služba u mornarici je također u fazi početne organizacije. Potrebno je da se šef oteka uputi u pojedine sektore, da prema osobenoj situaciji i stvarnim potrebama u svakom sektoru organizuje sanitetsku službu, vodeći računa o već postojećim civilnim i vojnim sanitetskim ustanovama.

Poduzeti su koraci da se uputi u bolničarski kurs do 15 bolničara, koji će se posle svršetka kursa rasporediti prema potrebama plovnih jedinica, kopnenih komanda i ustanova mornarice.

Snabdevanje sanitetskim materijalom vršiće se za sada iz apotekarskog slagališta u Visu.

IV.

Zaključno dajemo pregled formacije Štaba Mornarice i sektora:

A) *Štab Mornarice:*

a) *uži štab:*

komandant	Černi Josip
politkomesar	Radović Pero
pomoćnik	Manola Srećko
zam. politkomesara	Randić Nikola
načelnik štaba	Mardešić Uroš
oficir na službi	I nepopunjeno
oficir na službi	J

e) otseci:	
operativni	
sekcije:	
operativna	} nepopunjeno
obaveštajna	
organizacijska	
nastavna	
1) za vezu	Čumbelić Živko
2) Sekcija za šifru	nepopunjeno
3) za minerstvo i zaprečavanje	Šušljic Branko
4) za obalsku artileriju	Nikolić Vuk
5) za otočke partizanske odrede	Prošić Vladimir
6) za pomorski saobraćaj	Filišić Ivo
— sekcija za saobraćaj	} nepopunjeno
ribarstvo	
izvršnu lučku službu	
pomorsku policiju	
7) ekonomski	Bradičić Ljubo
— sekcija za ishranu ljudsku ili stočnu	} nepopunjeno
— sekcija za odećnu, obućnu i posteljnu spremu	
„ pogonski, ogrevni i potrošni materijal	
„ nabavka, rekvizicija, kon-	
„ fiskacija	
„ sprema, opreme, materijala i pribora	
„ za knjigovodstvo i računovodno-blagajničku službu	
„ budžetiranje i kontrola gazdinstva mornarice	
8) tehnički	Armanda Adam
— sekcija za plovne jedinice	} nepopunjeno
— sekcija za tehničke radionice	
— sekcija za nabavku i prikupljanje konstruktivnog materijala	
9) sanitetski	Bratanić ⁶
— sekcija za apotekarstvo	nepopunjeno
10) sudski	Carević Jozo

• Dr Niko

B) *Flotila*: za sada nije uspostavljena. Naoružane plovne jedinice dodeljene su sektorima.

C) *Sektori*:

I pomorsko-obalski sektor nije uspostavljen.

II pomorsko-obalski sektor . . . Bonači Jure
(podrobnijih podataka o organizaciji za sada nema).

III pomorsko-obalski sektor . . . Ikica Mladen
(podrobnijih podataka o organizaciji za sada nema).

IV pomorsko-obalski sektor: . . .

a) uži štab:

komandant Podboj Franc
politkomesar Ilić Josip⁷
zam. politkomesara Bagat Vladimir⁸
načelnik štaba Rebula Ivo
ađutant Ruso Mijo

b) sekcije:

operativna I
obaveštajna J) nepopunjeno
intendantska Sabijančelo N.⁹
tehnička Perhauc Rafo
za pomorski saobraćaj

c) referenti:

za vezu Palaveršić Mato
za minerstvo i zaprečavanje nepopunjeno
za obalsku artileriju Mardešić Nikola
za otočke partizanske odrede Dulčić Sibe
za sanitet I
za sudstvo J) nepopunjeno

d) sektorska flotila:

motorni brod »Enare« (1
brodski top 47 m/m., 2
teška mitr.) Jeričević¹⁰ (kom. flotile)

⁷ Suro

⁸ Narodni heroj, poginuo 31 maja 1944 god. na otoku Olibu u borbi protiv Nijemaca.

⁹ Nikola Sabijančelo

i« Ante

motorni brod »Napredak« (1 protivtenkovski top 47 m/m, 2 teška mtr.) Orebić Davor (u popravku)

motorni brod »Ivan« (tri teška mtr.)
manji motorni ribarski čamci naoružani po 1 mitraljezom ili puškomitraljezom i puškama Lujak Balda

V pomorsko-obalski sektor:

a) uži štab:

komandant Vlašić Blagoje
politkomesar Dužević Rato
zam. politkomesara Trenta Petar
načelnik štaba Orhanović¹¹
ađutant Stuk¹²

b) sekcije:

operativna j nepopunjeno
obaveštajna I
intendantska Vukov¹³
tehnička Marasović¹⁴
za pomorski saobraćaj Marinović

c) referenti:

za vezu Kvac Jože
za minerstvo i zaprečavanje nepopunjeno
za obalsku artileriju Kalođera Marko
za otočke partizanske odrede Jeričević Božo
za sanitet Palčok Vedran
za sudstvo nepopunjeno

d) sektorska flotila Milat Vicko

dva manja motorna ribarska broda (po jedan mitraljez i puške)

VI. Pomorsko-obalski sektor za sada nije uspostavljen.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

Pero

(M. P.)

KOMANDANT:

Cerni

¹¹ Marko

¹⁵ Stjepan

¹⁶ Redakcija nije mogla ustanoviti ime.

" Milan

P. S. U ovom izvještaju izostao je operacijski dio kao i izvještaj o taktičkom stanju flotila (naoružanih brodova), dijela trgovačke mornarice, mornaričke pješadije i opšteg naoružanja, jer ovaj isti izvještaj šaljemo i sektorima radi upoznavanja sa našom strukturom mornarice, što će im istovremeno služiti i kao priručnik za pravilno organizaciono obavljanje poslova, nadležnost i t.d. Zato ćemo vama poslati poseban izvještaj kojim ćemo izložiti i sadašnji značaj mornarice.

BR. 69

ZAPOVIJEST ŠTABA MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE OD 10 NOVEMBRA 1943 GOD. PODREDENIM JEDINICAMA ZA ISKORIŠĆAVANJE SITUACIJE U SLUČAJU POVLAČENJA NEPRIJATELJSKIH JEDINICA IZ OBALSKIH GARNIZONA¹

Z A P O V I J E S T

Štaba N. O. Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke²
za dan 10. novembra 1943. godine

(Sekcija: Silba, Zadar, Zirje
razmjer 1:100.000)

Podaci o neprijatelju: Ima više činjenica koje govore da bi Nijemci mogli napustiti garnizone Zadar, Obrovac i Benkovac, s tim da bi ostavili ustaše i četnike, ili bi ih bar djelomično mogli napustiti.³ Ostalo stanje kao u direktivi br. 2.⁴

Za iskorišćavanje povoljne situacije koja bi uslijed ovakvog stanja imala nastupiti

n a r e đ u j e m o :

Odred sjev. dalm. otočja: Sa I bataljonom Odreda budno će paziti na razvijanje situacije u Zadru i pripremiti sve da bi se jedna četa mogla lako prebaciti u pravcu kopna sa sredstvima

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/2-6, k. 2020.

² Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 57.

³ Do ovog zaključka se vjerovatno došlo zbog izvjesnog pomjeranja 114 lovačke divizije, koju je smijenila 264 divizija (vidi dok. br. 44 i mikrofilm - München br. 5/584, 585, 712-714 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta).

⁴ Vidi dok. br. 44.

koja će dati ovaj štab, a u slučaju povoljne situacije. Naređenje za eventualno prebacivanje tog dijela I bataljona uslijedite od strane ovog štaba.

II bataljon prikupiće svoje razvučene jedinice na otoku Pašmanu na taj način da će jedinice južno od sela Pašman prebaciti u pravcu sela Neviđane, te sa svim snagama na otoku Pašmanu biti u pripravnosti da se u slučaju povoljne situacije prebaci u pravcu Sukošana i odatle kao pripomoć III brigadi.⁵ U tom slučaju, taj se bataljon stavlja neposredno pod komandu III brigade. Naređenje o prebacivanju uslijediće od strane ovog štaba.

Homatska flotila: Zadatak po direktivi br. 2.

Molatska flotila: Uploviće odmah u Iž Veli (zaliv Draga) i organizirati službu na telefonu u Ižu na taj način, da bude uvijek u vezi sa ovim štabom. Ukoliko ima ukrcane mine na brodovima, zadržati ih i u slučaju povoljnog vremena izvršiti polaganje prema usmenim direktivama u blizini. Pripremiti sve da u slučaju naređenja za hitno isplovljenje mogu mine biti iskrcane u najkraćem roku. Izvršiti što temeljitiju zaštitu broda ukoliko još nije učinjeno.

Pašmanska flotila: Zadržaće se u vodama istočno od otoka Pašmana, s time da bude u stalnoj vezi sa ovim štabom i da u slučaju povoljne situacije bude odmah spremna za prebacivanje snaga II bataljona u pravcu kopna.

Ninski morn, odred sa Virskom flotilom: Stavljaju se pod neposrednu komandu Zadarskog part, odreda, s kojim će odmah stupiti u vezu i tu vezu stalno podržavati.

Minersko odjeljenje: Zadatak po direktivi br. 2.

Sve ostale tačke kao u direktivi br. 2.

Napomena: ukoliko bi došao u pitanje napad na Zadar, ovaj štab stavlja se pod komandu III brigade, koja bi rukovodila sa napadom po direktivama Štaba XIX sjevernodalmatinske divizije. Iskoristiti svaki povoljan momenat za što jaču mobilizaciju. Sve ljude koje mobilišu – više od 2 bataljona, slati u III brigadu. Razviti što jaču informativnu službu u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju. Povezati se što čvršće telefonskom vezom i kuririma. Skreće se ponovno pažnja na redovito dostavljanje dnevnih izvještaja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. odsutan

Komandant
M.^s Ikica

⁵ Treća NO brigada Devetnaeste divizije nosila je još i naziv: Sedma dalmatinska NO brigada. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51.

* Mladen

Dostavljeno:
na znanje: Štabu XIX divizije i III brigadi
na postupak:
Štabu Odreda sjev. dalm. otočja
Virskoj, Molatskoj, Kornatskoj i Pašmanskoj flotili
Ninskom Mornar, odredu
Minerskom odjeljenju

BR. 70

**OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA PAŠMANSKE FLOTILE
OD 11 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDANTU MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE O
NAPADU NA NEPRIJATELJSKE BRODOVE¹**

**STAB PAŠMAN. FLOT.
NO MORNARICE
11/11 1943 god.**

KOMANDANTU MORNARICE SJ. DALM. OB. I OTOKA

Operacioni izvještaj²
za dan 11/11 1943 god.

Dana 11/11 1943 god. u 12.30 isplovio sam po naređenju tog štaba za sprečavanje neprijateljskog prometa u vodama Srednjeg Kanala između otoka Pašmana i Dugog Otoka. Brodovi ove flotile vozili su u kursu 160 i 170. Čim sam izišao iz kanala Zdrelac, primijetio sam dva neprijateljska broda gdje plove u pravcu juga – prvi brod koji je plovio bio je brod nove gradnje, sa tri jarbola, nosivosti sedamdeset pet do osamdeset vagona, brzina deset do jedanaest Nm, naoružanje jedan minobacač i dva teška mitraljeza, posade 25 do 30 ljudi.

Drugi brod koji je plovio na udaljenosti jednu morsku milju od prvog također je nova gradnja, sa dva jarbola, nosivosti trideset do četrdeset vagona, brzina osam do devet milja, naoružanje jedan teški mitraljez, posade oko dvadeset ljudi.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 32/1–7. k. 2020.

² Uz ovaj izvještaj vidi dok. br. 76 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 91.

Bank Pasmu Flot
M. G. G. G. G. G.
11/11 1943 god

Komandantu Kormarice 3. Dal. Ob. i Otoka

Operacioni izvještaj
za dan 11/11 1943 god

Dana 11/11 1943 god u 12.30 isplavio sam se naredjenju tog Štaba
Otoka Pasmu i dugog Otoka. Brodovi ove Flotile vozili su u kursu 100-170.
Cim sam izišao iz kanala Zirelac primetio sam dva neprijateljska broda
koje plove u pravcu juga. Prvi brod koji je plovio bio je brod nove gradnje
sa tri jarbola nosivosti sedamdeset pet do osamdeset wagona, brzina deset do
jedanaest Ma, naoružanje jedan minobacač i dva teška mitraljeza, posade 25
do 30 ljudi.

Drugi brod koji je plovio na udaljenost jedanaest milja od prvog
takodjer je nova gradnja sa dva jarbola nosivosti trideset do petdeset wa-
gona, brzina osam do devet milja, naoružanje jedna teška mitraljeza, posade
oko dvadeset ljudi.

Cim sam prijatio neprijateljske brodove izdao sam naredjenje brodu
Miran da se pridržava obale na udaljenosti od sto metara od prvog. Da brod
izreljio na kom se nalazio stab ove flotile ovišao sam na udaljenost od sto
sto metara a razloga sto prikanuje manju metu. Udaljenost između ova broda
bila je šest stotina metara, cim sam izdao naredjenje za udaljenost odredio
pravac voznje naredio sam brod na borbu i maksimalnu voznju.

Tako ploveći do uvale Cerenja gdje sam prešao zadnji neprijateljski
brod i posao u najed sa oba broda. Napad sam izvršio sa četiri mitraljeza
između sa metu zadnji neprijateljski brod koji je bio na istočnom kraju sedam
stotina milja od drugog. Prijatelj je takodjer otvorio na nas vatru iz
minobacača i teških mitraljeza, doat njegov je bio sto do stopešest cetara
do našeg broda, tako da nijedan metak nije pogodio a ni ostetio našu jedinicu
neprijateljski pak zadnji brod bio je izložen za cijelo vreme borbe našoj
vatru kod čega su se vidili tačni pogodci. Neprijateljski zadnji brod je
ostetecen u kormilo jer se videlo da je dva puta obratio u krug. U četvrti
sedamst stepeni. Zatim sam se približio neprijateljskom zadnjem brodu da ga
obrišem. Ali prvi neprijateljski brod je preduhitrio našu namjere i izmerio
u očaj zadnjem brodu. Pri tom je otvorio vatru na naša tri minobacača i teški
mitraljeza pri čem sam se morao povuci obali Pasmu.

U drugog razloga sam se morao povuci jer smo kapli u rizičnu zonu
Kobiljaca i Sita. Kod povlačenja zadnji neprijateljski brod je bio uvijek pod
vatrom, pri tom su mi naglavila tri mitraljeza i pristigao sam u uvale. S obzi-
rom da sam uklonio kvare mitraljeza i produžio ponove voznje u pravcu nepri-
jatelja obilazeći sve otoke između otoka Pasmu i dugog otoka sve do uvale
na vrhade. Neprijatelj je produžio voznju u pravcu juga dajući se uvijek ka
otvorenca mora. Posto sam uvidio da je nemoguća vojera za neprijateljom
vratio sam se potom u svoju bazu.

Moral posade kao i borbeni duh bio je na visini, milicom počeo pokazati
se odličan drug Kougla Krstouk koji je bio na mitraljezu i zaključuje pohvala
i služio je za primjer ostalim u brodu.

Surt Pasmu - Sloboda Narodna

V.d. Komandanta Flotile

MIRO PASM FLOT.

N. O.
Cor. broj 26V.

MIRO PASM FLOTILE
Kormarica 3. Dal. Ob. i Otoka
Broj 26/11 1943
11.11.43

Čim sam primijetio neprijateljske brodove, izdao sam naređenje brodu »Miran« da se pridržava obale na udaljenosti od sto metara od obale; sa brodom »Streljko«, na kom se nalazio Štab ove flotile, otišao sam na udaljenost od pet stotina metara s razloga što prikazuje manju metu. Udaljenost između oba broda bila je šest stotina metara. Čim sam izdao naređenje za udaljenosti, odredio pravac vožnje, naredio sam »brod na borbu« i maksimalnu vožnju.

Tako ploveći do uvale Cerenje, gdje sam prestigao zadnji neprijateljski brod i pošao u napad sa oba broda, napad sam izvršio sa četiri mitraljeza, držeći za metu zadnji neprijateljski brod koji je bio na otstojanju jednu morskiju milju od drugog. Neprijatelj je također otvorio na nas vatru iz minobacača i teških mitraljeza, domet njegov je bio sto do sto pedeset metara do našeg broda, tako da nijedan metak nije pogodio a ni oštetio našu jedinicu. Neprijateljski, pak, zadnji brod bio je izložen za cijelo vrijeme borbe našoj vatri, kod čega su se vidjeli tačni pogodci. Neprijateljski zadnji brod je oštećen u kormilo, jer se vidjelo da se dva puta okrenuo u krugu tri stotine šezdeset stepeni. Zatim sam se približio neprijateljskom zadnjem brodu da ga zarobim. Ali prvi neprijateljski brod je preduhitrio naše namjere i krenuo u pomoć zadnjem brodu. Pri tom je otvorio vatru na nas iz minobacača i teških mitraljeza. Pri čem sam se morao povući obali Pašmana.

Iz drugog razloga sam se morao povući, jer smo došli u tjesnac između Kobiljaka i Sita. Kod povlačenja, zadnji neprijateljski brod je bio uvijek pod vatrom, pri tom su mi zaglavila tri mitraljeza i pristao sam u uvalu Kobiljak, gdje sam uklonio kvarove mitraljeza i produžio ponovo vožnjom u pravcu neprijatelja, obilazeći sve otoke između otoka Pašmana i Dugog Otoka, sve do visine Vrgade. Neprijatelj je produžio vožnjom u pravcu-juga, dajući se uvijek ka otvorenom moru. Pošto sam uvidio da je nemoguća potjera za neprijateljom, vratio sam se potom u svoju bazu.

Moral posade, kao i borbeni duh, bio je na visini, prilikom borbe pokazao se, kao odličan, drug Longin Krsto, koji je bio na mitraljezu i zaslužuje pohvalu i služio je za primjer ostalim borcima na brodu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. komandanta flotile
Šarić J. Josip

BR. 71

IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠOLTANSKE FLOTILE OD 11 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O EVAKUACIJI DRVENIKA¹

KOMANDA ŠOLTANSKE FLOTILE
STOMORSKA
Broj

Drugarskom

ŠTABU III POMORSKOG SEKTORA²

Hvar

Dana 9/XI-1943 bili smo obaviješteni po kuriru od Komande otoka Drvenik da je ugrožen³ od neprijatelja, te da prijete opasnost gubitka otoka.

Odmah nakon obavijesti, u 14.30 sati krenuli smo sa N/B »Ojdana« i N/B 3 u pravcu Drvenika, svrativši u Maslinicu, gdje smo dobili detaljnije podatke o položaju neprijatelja na samom Drveniku. U samom mjestu sastali smo se sa komandantom Šibenskog bataljona i raznim drugim rukovodećim drugovima koji su se evakuirali iz Kaštela, Trogira i okolice, gdje smo planski stvorili zaključak: pojačati Drvenik, kako bi se mogao braniti. Nakon toga, ukrcali smo 100 boraca na N/B »Ivan« i spremili se za pokret. Mi smo sa našim patrolnim N/B 3 bili kao izvidna prethodnica, a N/B »Enare« je bio u pratnji. Poslije izvršenog izvida, dozvolili smo N/B »Ivanu« na položaj koji smo prethodno odredili i to u uvalu Krknjaši. Međutim sa N/B »Ivana« ukrcali smo rukovodioce, te smo se na obali sastali sa rukovodiocima otoka Drvenik. Raspravljajući, rukovodioci otoka Drvenik su uporno predlagali povlačenje i napuštanje samog otoka, našto smo mi i rukovodioci dovedenih boraca za pojačanje uporno odbijali njihove predloge za evakuaciju, ali to nije pomoglo iz razloga što su tvrditi da su neprijateljske snage mnogo nadmoćnije i brojnije od naših. U 23.30 sati usljedilo je povlačenje naših snaga sa otoka, i to tako da

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13/1—4, k. 2022.

² Desetog novembra 1943 ovaj sektor je preimenovan u Četvrti. Vidi dok. br. 68.

³ Vidi dok br. 61 i 163 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 90, 183 i 184.

smo borce ukrcavali u N/B 3, koji je mogao da pristane uz obalu i prekrcavali ih na N/B »Ivan« i N/B »Enare« i još jedan **iedrenjak** motorni. U isto vrijeme, naš N/B 1, koji se nalazio u Drveniku, po naređenju Štaba III pomorskog sektora, a na raspoloženju Komandi otoka Drvenik, dobio je naređenje da se ne miče iz luke dok mu to on ne naredi. Prvo naređenje koje je primio jest prebacivanje kurira iz luke Drvenik na rt u neposrednoj blizini iskrcaja neprijatelja, ali mu nije uspelo, **jer** je bio sa obale Vinišća obasut bacačima mina i mitraljezom, te je bio prisiljen povratiti se u luku. Na povratku, u luci se je prijavio komandantu. U 15 sati je izdao naređenje komandant da se svi brodovi iz luke nastoje probiti i doći u uvalu Krknjaši, a tako isto i N/B 1 kao posljednji. Prvi brodovi koji su se probijali – od 6 njih samo jedan je uspio da izađe, **jedan** je bio potopljen, dva teško oštećena, a ostali prisiljeni na povratak, među kojima je bio i N/B 1. Odmah po ulasku u luku, komandant otoka⁴ izdao je naređenje svim brodovima da se potope i onesposobe, a ljudstvo da ide kud ko zna, bez ikakve veze. Naši drugovi mornari sa N/B 1 izvršili su to naređenje, s tim da su mitraljez koji se nalazi na brodu nastojali da što zgodnije stave u morsku travu, kako ga ne bi neprijatelj našao, te su se lagano probijali preko otoka, držeći uvijek u vidu da su onkoljeni od neprijatelja iz razloga što je Stab komande nestao iz vidika, a tako isto i svaka veza, te, stigavši u uvalu Krknjaši, prebacili su se kao i ostala vojska na Šoltu⁵. Kada su stigli u Maslinicu, priključili smo ih na N/B »Ojdana«.

Sada se naša flotila sastoji od tri naoružana broda, sa 20 ljudi posade na njima, sa naoružanjem: tri mitraljeza »Breda«, jedan francuski puškomitraljez, 13 pušaka i 1 stroj-

⁴ Ignacije Kodor. Zbog nezalaganja u izvršavanju postavljenih mu zadataka u vezi s odbranom otoka, bio je od Vojnog suda Komande srednjedalmat. otočkog područja osuđen na smrt i strijeljan 17 novembra 1943 godine. U obrazloženju presude navodi se da je Kodor kriv što kao komandant bataljona, i pored više upozorenja, nije preduzeo potrebne mjere za odbranu otoka već se predao »lagodnom« životu, što je nevojničkim i aljkavim držanjem podupro napuštanje položaja od strane boraca, što nije na vrijeme postavio bateriju na otok Mali Drvenik, mada je imao raspoloživih topova, što je propustio da kontroliše funkcionisanje teških mitraljeza, te su ovi u momentu napada zatajili, i što je propustio da pribavi mine za bacače (vidi dok. br. 1/2–10, k. 2026 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵ Na Šolti se tada nalazilo 280 boraca Marinsko-trogirskog NOP odreda, dvije čete Dvanaeste brigade Dvadeset šeste divizije, jedna četa Bračko-šoltanskog odreda i 150 boraca sa Drvenika (vidi dok. br. 4–3, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

nica. Slijedi detaljniji izvještaj – karakteristike pojedinog broda, naoružanje, te ljudstvo sa podacima.

Uz drugarski borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁶

Komandant:⁷

Stomorska 11/XI-1943

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O FORMIRANJU OPERATIVNOG ŠTABA ZA DRUGO PODRUČJE I O RASPOREDU JEDINICA NA NJEMU¹

III POMORSKO-OBALSKI SEKTOR²

Pov. br. 15
12/XI1943

ŠTABU MORNARICE NOVJ

U vezi tam. naređenja broj 40/43³ formirao se Operativni štab za Drugo područje. Komandant istog je⁴ dosadašnji komandant Viško-hvarskog odreda, njegov zamjenik⁵ je komandant Hvarskog bataljona XII brigade,⁶ a komesar dosadašnji komesar tog bataljona. Sjedište Štaba u Vrbnju.

⁶ Mate Radman

⁷ Petar Vidan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1–3, k. 2033.

² Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor je preimenovan u Četvrti. Vidi dok. br. 68.

* Vjerovatno je riječ o naređenju br. 49/43 od 8 novembra 1943 god. (vidi dok. br. 60).

⁴ Sibe Dulčić-Josip

⁵ Luka Radišić

⁸ Odnosi se na Treći bataljon Dvanaeste brigade Dvadeset šeste divizije.

Drugo područje ovog sektora raspolaže sa sljedećim snagama:

Dva bataljona Hvarsko-viškog odreda na Hvaru, jedan bataljon na Visu, jedan bataljon XII brigade na Hvaru.

Dva bataljona odreda na Hvaru raspoređena su: I bataljon istočno od Bogomolja i to: kod baterije na Sućurju jedna četa, u Selcima druga, a treća četa u Bogomolju. Brojno stanje pomenutog bataljona iznosi 242 druga sa isto toliko pušaka, **16** teških mitraljeza (Fiat), te dovoljnu količinu municije za pomenuta oružja, kao i dovoljan broj ručnih bombi.

II bataljon zapadno od Poljica i to:

Jedan vod u Jelsi; jedan vod u Starigradu; jedan vod u **Rudinama**; jedan vod u Brusju i jedna četa u Hvaru. Brojno stanje pomenutih snaga iznosi 280 drugova sa isto toliko pušaka; 13 teških mitraljeza (Fiat) i jedan laki minobacač koji se nalazi u Rudinama.

Bataljon XII brigade razdijeljen je u dva dijela:

Dvije čete u Zastrazišću, a jedna četa u Poljicama. Pri Operativnom štabu u Vrbnju Prateći vod. Brojno stanje Bataljona iznosi 212 drugova sa dva teška mitraljeza, 13 puškomitraljeza, jedan šarac i dva laka minobacača.

Bataljon na Visu raspoređen je:

Jedna četa u Visu, druga u Komiži, a treća četa i Prateći vod bez stalnog mjesta. Brojno stanje Bataljona iznosi oko 230 drugova, 5 teških mitraljeza, četiri puškomitraljeza (ovi puškomitraljezi imaju svega 2000 metaka).

Jedna baterija na Sućurju sa posadom od 35 drugova.

Napominjem da je Drugi bataljon Odreda još u formiranju, nedostaje mu još 80 ljudi koji nisu stigli. Njihov dolazak očekuje se tokom sutrašnjeg dana, pa će se onda pristupiti navedenom rasporedu.

Naoružani brodovi raspoređeni su: 3 u Bristovi, 2 u Jelsi i 1 na Hvaru. Brodovi će biti upotrijebljeni za grupno patroliranje kao predstraža kopnenim snagama.

Ranjenici su većinom evakuirani.

Brodogradilištu u Vrboski i radionici u Starigradu naređeno je u smislu naređenja tog štaba.

Sem telefonske veze ugovoreni su signali sa vatrama koje prenose pojedine uzvišene tačke (čuke) uzduž otoka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:

Suro⁷

Nač. štaba:

R.⁸

⁷ Josip Ilić-Šuro

⁸ Ivo Rebula

BR. 73

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOVJ OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABOVIMA MORNARICE I DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O ORGANIZACIJI ODBRANE OTOKA U VEZI S NAJNOVIJIM NEPRIJATELJSKIM PODUHATOM¹

STAB MORNARICE NOVJ

O. broj 90/43.

12. novembra 1943. god.

Položaj

Komandant 26. divizije dostavio je sljedeće:

»1. Primili smo depešu od Štaba VIII korpusa, a koja glasi:

»Stab Mornarice sa Dvanaestom i Trinaestom brigadom i odredima primiće odbranu otoka. 26. divizija sa Prvom i Jedanaestom brigadom i Mosorskim odredom da dejstvuje najpodesnijim pravcima na najslabije tačke neprijatelja.²

2. Neprijatelj je već na putu za Bašku Vodu, zauzeo je Dubce i Bliševicu. U napadima je nevjerovatno drzak, po nekoliko puta juriša na pojedine čuke bez obzira na gubitke. Naši imaju prilično mnogo žrtava.³

3. Predlažemo da u pogledu odbrane otoka određujete referente odreda mornarice i artilerije pri štabu brigada, tako da se komanda stvarno nalazi koncentrisana, i da povezanost svih rodova oružja bude što veća. Do sada se pokazalo nezgodno naročito u pogledu saglasnosti i sadejstvu artilerije sa pješadijom, kao i pješadije sa mornaricom.

4. Ne znamo da li ste još dobili radio-vezu sa Korpusom, a vjerovatno da jeste, ukoliko niste, onda nam javite da Vam pošaljemo našu šifru za vezu sa Korpusom.

5. O svemu ovome obavijestite Stanka Parmača, načelnika ove divizije na Korčuli, i neka se isti prebaci za sada kod

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16/1—1, k. 2121. Original depeše (depeša br. 139 od 12 novembra 1943 god.) nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—8, k. 516 A.

² Odnosi se na dijelove 7 SS divizije i 118 lovačke divizije koji su 7 novembra 1943 god. otpočeli ofanzivu na Biokovo i Makarsko Primorje.

* Vidi dok. br. 34 14 i 22—1/5, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Vas, jer vjerojatno je da će on ući u taj kombinovani operativni štab. Uspostavite radio-vezu sa Korčulom i sa nama, a kako to, reći će Vam Bezinović, koji [se] sada nalazi kod Vas.«

Tačnost prepisa

Za štab komandant, major
Niko Martinović, s. r.

4) Štabu III pomorsko-obalskog sektora.⁵

Dostavlja se prednje na znanje i postupak u vezi naše direktive broj 49/43 od 8 o.m.⁶

2) Štabu IV pomorsko-obalskog sektora.⁷

Dostavlja se prednje na znanje i postupak u vezi naše direktive broj 43/43 od 8. o.m.⁸

Druga Stanka Parmača uputite što prije u **Stab** Mornarice.

S. F. – S.N.!

Politkom:
Pero

Kdt.
Černi

⁴ U originalu ovaj dio teksta dopisan je mastilom.

⁵ Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor preimenovan je u Četvrti. Vidi dok. br. 68.

⁶ Vidi dok. br. 60.

⁷ Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor preimenovan je u Peti. Vidi dok. br. 68.

⁸ Vidi dok. br. 59.

BR. 74

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. SERGIJU MAKIEDU DA HITNO NAORUŽA BIVŠE INTERNIRCE U ITALIJI I PREBACI IH U JUGOSLAVIJU¹

STAB MORNARICE NOVJ

Br. 94/43

Dne 12-XI-1943 g.

Druže Makiedo,

S obzirom na brzu mogućnost neprijateljskog napada na naše otoke, i našu odbranu otoka,² po svaku cijenu sa malim snagama neminovno je da najhitnije uradiš sljedeće:

1. Bez da se čeka na potpuno formiranje odreda od naših drugova koji su bili u ropstvu italijanskom, sve koji su naoružani ukrcaj u jedan brod, s time što ćemo ti uputiti drugi brod, a ostatak brzo naoružati i također hitno ukrcati za ovamo.

2. Drugove dobro naoružati sa automatskim oruđima i što je moguće više uputi bacača sa njima, jer ih nemamo na otocima uopće.

Ovo nikako ne shvatiti kao stvar za dalje rezonovanje i diskusiju po ovom, nego kao stvar koja se mora odmah izvršiti.³

S. F. – S. N.

POLITKOMESAR:

Pero

(M. P.)

KOMANDANT:

Cerni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 17/1-1, k. 2121.

* Odnosi se na ofanzivu Sedme SS i 118 lovačke divizije na Makarsko Primorje.

³ Vidi dok. br. 92, 98, 99 i 103.

BR. 75

NAREĐENJE ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 13. NOVEMBRA 1943. GOD. O ORGANIZACIJI
LUČKE SLUŽBE I NJENIM ZADACIMA¹

STAB I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA²

Broj: 587.

Senj, 13. novembra 1943.

Predmet: Formiranje naziva za
lučke urede.

Prema naređenju Glavnog štaba N. O. V. i P. O. H. Op. broj 245³ sva pomorska lučka služba na oslobođenom teritoriju Hrvatskog Primorja, Istre i Kvarnerskih otoka, uključivši obalu do Starigrada kod Tribnja i otok Rab, spada pod nadležnost i komandu I Pomorsko-obalskog sektora. Do daljeg naređenja spada pod nadležnost ovoga štaba i otok Pag, koji će pripasti pod Drugi sektor.

Istim naređenjem određeno je da se uspostave lučke kapetanije gdje već ne postoje, kao i lučka zastupstva.

Lučkom kapetanijom upravlja i komanduje lučki kapetan koji nosi naziv »komandant luke«, a lučkim zastupstvima upravlja stručnjak za lučku službu i nosi naziv »upravitelj luke«. Kratkoće radi, lučke kapetanije i zastupstva u depešama označuju se »komanda luke«. Međutim, u dopisima moraju se upotrebljavati navedeni nazivi, a kod potpisivanja starješine lučkih ureda označavati će svoj položaj, odnosno zvanje, prema navedenom naređenju. Lučke kapetanije ne dijele se na I ili II reda, već su sve u jednakom rangu.

Na današnjem oslobođenom teritoriju sljedeći lučki uredi uredovati će kao lučke kapetanije:

Crikvenica, Senj, Krk, Lošinj i Cres.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—1, k. 2024.

² Desetog novembra 1943. god. teritorija ovog sektora je podijeljena na dva dijela: Prvi sektor od Soče do Linskog Kanala i Drugi od Linskog Kanala do Jablanca. Pošto teritorija novog Prvog pomorsko-obalskog sektora nije tada bila pod našom kontrolom, taj sektor nije ni oformljen, a štab dotadašnjeg Prvog postao je štab za novi Drugi pomorsko-obalski sektor. No, ovo preimenovanje dotadanjeg Prvog sektora u Drugi nije odmah sprovedeno, tako da će se pod starim nazivom pojavljivati sve do polovine decembra 1943. god. (vidi dok. br. 41, 64, 65, 68, 78, 86, 96, 105, 107 i 122).

³ Vidi dok. br. 19.

A kao lučka zastupstva:

Novi, Selce, Sv. Juraj, Jablanac, Karlobag, Malinsl[^]
Omišalj, Silo, Vrbnik, Baška, Aleksandrovo, Nerezine, Veliki
Lošinj i Bijela.

Lučki ured u Karlobagu uredovati će do daljnega naređnja još kao lučka kapetanija. Komandant luke dostaviti će na vrijeme prijedlog kada će ovaj ured moći poslovati kao lučko zastupstvo.

Lučki ured u Pagu uredovati će kao lučka kapetanija, a onaj u Novalji kao lučko zastupstvo.

Lučkoj kapetaniji Crikvenica podređena su lučka zastupstva: Selce i Novi.

Lučkoj kapetaniji Senj podređena su lučka zastupstva: Sv. Juraj i Jablanac, a kad ured u Karlobagu bude pretvoren u lučko zastupstvo, onda će mu i ovo biti podređeno.

Lučkoj kapetaniji Krk podređena su lučka zastupstva: Malinska, Omišalj, Silo, Vrbnik, Baška i Aleksandrovo.

Lučkoj kapetaniji Lošinj podređena su lučka zastupstva u Velikom Lošinju, Nerezinama i Osoru.

Lučkoj kapetaniji Cres podređeno je lučko zastupstvo u Bijeloh.

Granice okružja lučkih kapetanija ostaju nepromijenjene, a isto tako i granice područja lučkih zastupstava.

Komandant luke Lučke kapetanije Lošinj predložiti će ovome štabu kada se mogu otvoriti lučka zastupstva na njegovom okružju, kao i da li postoji mogućnost otvaranja, odnosno da li se ukazuje potreba otvaranja lučkih zastupstava na otocima njegovog okružja.

Komandanti i upravitelji luka dostaviti će odmah prijedlog o potrebnom broju osoblja na službi u njihovim uredima. Kod sastavljanja ovoga prijedloga uzeti u obzir ratno stanje i potrebu stražara u lukama. Prema tome, posebno prikazati potrebu za stručnim lučkim osobljem i posebno potreban broj lučkih stražara. U primjedbi navesti koji su od predloženog broja popunjeni, t.j. na licu. Paziti da prijedlozi budu stvarni. Lučka zastupstva dostaviti će svoje prijedloge preko svoje nadležne lučke kapetanije, koja će ih sa svojim mišljenjem dostaviti ovome štabu.

U vezi naprijed navedenog podređenost i odnos lučkih ureda jest sljedeći:

1.) *U pogledu uredovanja po lučko-pomorskim propisima:*

Lučke kapetanije izravno su podređene ovome štabu, a lučka zastupstva lučkim kapetanijama.

Lučke kapetanije i lučka zastupstva vršiti će lučku izvršnu službu do daljnjega naređenja prema bivšim lučkim jugoslovenskim propisima, ali samo ukoliko nisu ovi u suprotnosti ga radom, uputama i ciljevima Narodnooslobodilačke borbe. **TJ** svim nejasnim slučajevima tražiti upute i objašnjenja od **ovoga** štaba. Naročito se skreće pažnja na pregled, pripuštanje saobraćaju svih brodova, koji u luku uplove nenajavljeni. **Ovakve** brodove dok se ne utvrdi koji je razlog dolasku (putnici, **teret** i t.d.), smatrati kao neprijateljske, a najblaže što se može **kao** malo prijateljske. Naročito se ovo mora primjenjivati na brodove strane narodnosti. U ovom slučaju moraju se takovi brodovi staviti pod stražu i poduzeti sve potrebne mjere da **bi** se spriječilo njihovo isplavljenje, sabotaža ili otvoreno neprijateljstvo. Zabraniti im svaki rad sa radio-stanicom, koju **po** potrebi dati iskrcati ili zapečatiti. Lučkim uredima spada **u** dužnost i pregled legitimacija – propusnica svim osobama, kao **i** vojnim licima, bez razlike pri ukrcaju ili iskrcaju sa broda. Svim licima sa neispravnim ili sa [nejpotpunim dokumentima spriječiti ukrcaje, odnosno iskrcaje. Vojna lica predati komandi mjesta, a nevojna lica njihovim N. O. O.-ma

2. *Komandni i disciplinski odnos:* U ovom pogledu lučke su kapetanije izravno podređene svome štabu, a lučka zastupstva svojim nadležnim lučkim kapetanijama.

3.) *Administrativno:*

a) *Novčano:* U novčanom pogledu na izravnom su snabdijevanju kod svoga štaba lučke kapetanije, dok su lučka zastupstva kod lučkih kapetanija. Prema ovome, kapetanije će dostavljati trebovanje za novac za sebe i za podređena zastupstva ovom štabu.

b) *Hrana:* Dok ovaj štab ne bude imao svoje skladište hrane, svaki lučki ured snabdijevati će se hranom kao što je to naređeno kod najbliže komande mjesta, koja ih mora snabdijevati hranom, kao i sve ostale jedinice NOV i POJ. Hrana se izuzima na trebovanje i to lučki uredi koji su u mjestima komande mjesta svaki pojedini dan, dok oni koji su van mjesta na više dana, prema udaljenosti i vezama sa komandom mjesta.

Kad ovaj štab bude imao svoje skladište snabdijevati će izravno sve lučke urede.

c) *Odjeća i obuća:* Trebovanja odjeće i obuće dostavljati će svi uredi bez razlike izravno ovome štabu koji će ih prema tome i snabdijevati izravno. Ali se napominje već sada da trebovanja moraju biti skromna, jer se prvenstveno moraju opremiti operativne jedinice, a tek zatim pozadinske komande. Osim toga, zalihe sprema su vrlo skromne.

d) *Oružje i municija*: Oprema ovaj štab izravno sve lučke urede.

e) *Kancelarijski materijal*: Svi lučki uredi nastojati će ovaj materijal pribaviti preko komanda mjesta i mjesnih NOO-a, a ukoliko ga nema, onda kupnjom. Međutim se napominje da treba koristiti i upotrebljavati sve vrste pisaaćeg papira makar imali razne tiskane naslove i slično, što treba precrtati. Isto vrijedi i za kuverte, koje se osim toga mogu praviti od starih tiskanica.

f) Luke koje se ravnaju sa kurirskim prugama, kao i luke gdje se stječe saobraćaj, trebovati će od ovoga štaba potrebni pogonski materijal, sa kojim rukovati prema primljenim uputama i naređenjima. Pogonski materijal trebovati uvijek na vrijeme. Trebovanje može biti i depešno.

g) *Ostali materijal*: Kao potrošni, uredski i t.d. nastojati ; pribaviti na način kao i kancelarijski, te sa njime štediti, jer su nove nabavke gotovo nemoguće, a i tada su potrebnije za operativne štabove, odnosno jedinice.

Sa ovim upoznati sve odgovorne drugove i po tome se do daljnjega naređenja tačno pridržavati.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

^^fl

Politički komesar:
B.⁴ Mamula

Komandant: |
J- **Bonaci**

Dostavljeno: načelniku Štaba;
intendantu; tehničkom referentu
za saobraćaj ovoga štaba; lučkim
kapetanijama: Crikvenica, Senj, Karlobag,
Cres, Pag, Krk, Rab i Lošinj; lučkim za-
stupstvima: Selce, Novi, Sveti Juraj, Jablanac,
Omišalj, **Silo**, Vrbnik, Aleksandrovo,
Malinska, Baška i Novalja.

⁴ Branko. Na dužnost političkog komesara došao je 4 novembra 1943 godine.

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA MORNARICE ZA SJEVERNODALMATINSKU OBALU I OTOKE (TREĆEG SEKTORA) OD 13. NOVEMBRA 1943. GOD. ŠTABU DEVETNAESTE SJEVERNODALMATINSKE DIVIZIJE O NAPADU PAŠMANSKE FLOTILE NA NEPRIJATELJSKE BRODOVE¹

ŠTAB N. O. MORNARICE
ZA SJEVERNODALMATINSKU
OBALU I OTOKE-
13. 11. 1943.

Izveštaj za 12. 11.

ŠTABU XIX DIVIZIJE
DRUGU SINIŠI³

U 08.45 sati isplovio je iz Zadra jedan parobrod od oko 3000 tona, koji je prolazom između Rivnja i Sestrunja Srednjim Kanalom odplovio u pravcu juga. Na nega je otvorena mitraljeska paljba sa Rivnja, na koju je isti odgovorio sa minobacačem i mitraljezom. Zatim, prolazom uz otok Ugljan sa zapadne strane tukao je u nekoliko navrata na zaliv Svitlu, na ribarske čamce i kod otoka Pašmana, ali bez rezultata. Prolazom kod otoka Žuta ponovno je tukao na ribarske kućice i čamce. Prema dosadanjim vijestima ima nekoliko ranjenih i izgleda 2 mrtva.

O napadu Pašmanske flotile⁴ na dva trabakula 11. novembra izvještava se slijedeće:

Dva neprijateljska broda (jedan sa tri jarbola i nosivosti oko 500 tona, naoružan sa 1 minobacačem i 2 teška mitraljeza, posade 25 do 30 ljudi, drugi sa dva jarbola, nosivosti oko 300 tona, naoružan 1 teškim mitraljezom, posada oko 20 ljudi), nakon isplovljenja iz Zadra i prolaza između Rivnja i Sestrunja plovili su Srednjim Kanalom u pravcu juga.

U 12.30 sati isplovila je Pašmanska flotila (2 broda od oko **40** tona, brzina 8 milja, naoružanje po 2 teška mitraljeza, i po

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31/1—7, k. 2020.

¹ U to vrijeme ovaj štab nosi naziv: Stab Trećeg pomorsko-obal-skog sektora. Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 57 i dok. br. 68.

* Sime Kraljev

⁴ O ovom napadu vidi dok. br. 191.

8 članova posade) kroz Zdelac prema neprijateljskim brodovima, sa zadatkom da neprijatelja napadne i po mogućnosti zarobi.

Flotila je vozila u paralelnom kursu više se držeći obale i vozeći svom snagom prestizavala je neprijatelja. Kod uvale Cerenje, o. Pašman, prešlo se u napad na zadnji brod, koji je od prvog bio udaljen na od prilike jednu milju. Otvorena je vatra iz četiri mitraljeza na udaljenosti od 100 do 150 metara. Oba broda odgovorila su vatrom, ali prvi je bio previše udaljen da bi mu pogodci bili efikasni, dok drugi nije dobro ciljao. Vatra naših brodova bila je dobro usmjerena, tako da je zadnji neprijateljski brod odjednom smanjio brzinu i počeo se okretati u krugu. Flotila je potom krenula prema tom zadnjem brodu, ali prvi neprijateljski brod spriječio ih je u tom, jer je i sam okrenuo u namjeri da pomogne drugom brodu. Pod jakom vatrom minobacača flotila je okrenula i pristala u zalivu Kobiljak, nakon toga, izgubivši kontakt sa neprijateljem, povratila se oko Pašmana u bazu Nevidane.

Drugi neprijateljski brod uzet je od strane prvog u tegalj uz bok, ali je nakon pola sata vožnje napušten i brzo je iza toga potonuo u visini otoka Žuta. Sva posada bila je prekrkana na prvi brod. Poduzeće se mjere da se pronađe tačno mjesto potonuća i po mogućnosti i prema dubini pristupi spasavanju tereta.

Borbeni duh i moral posade bio je za cijelo vrijeme akcije dobar.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.⁵ Sorić

Komandant
M.⁶ Ikica

⁵ Ante

⁶ Mladen

BR. 77

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 15 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA DOSTAVLJANJE RATNIH IZVJEŠTAJA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 116/43
Dne 15.XI.1943.

**Dostavljanje ratnih
izveštaja²**

Dostavite Štabu Mornarice svakodnevno do 21 sat ratni izveštaj koji mora da sadrži ove podatke:

- 1.) rad neprijatelja, njegova jačina, njegov raspored i verovatne namere;
- 2.) jačina i raspored sopstvenih jedinica, njihovo stanje i njihovi zadaci; namere štaba sektora, odnosno operativnih štabova;
- 3.) rezultati borbe sopstvenih jedinica prošlog dana;
- 4.) što je urađeno po dobivenim naređenjima od prošlog dana;
- 5.) razno.

SVI RATNI IZVEŠTAJI MORAJU SE SIFROVATI UKOLIKO SE PREDAJU TELEFONOM ILI RADIOM!

Sadržaj ratnog izveštaja izložiti po tačkama. Ukoliko su podaci po nekoj tački nepromenjeni, navesti na primer: »tačka 2 bez promene«. Ako se po nekoj tački nema šta izvestiti, naznačiti na primer: »tačka 5 prazno«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik Štaba:	Komandant:
Pero	Uroš Mardešić	Cerni

(M.P.)³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 20/1—1, k. 2021.

* Ovo naređenje pisano je na osnovu depeše Štaba Osmog korpusa od 14 novembra 1943 god. Štabu Mornarice NOVJ (vidi dok. pod reg. br. 49 1—8, k. 2021 — depešu br. 10 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵ Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 15 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNA-
RICE NOVJ O STANJU PODREĐENIH JEDINICA¹

STAB
I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA⁴

Broj 637
Dana 15.XI.1943 god.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE

Veza naređenja Štaba Mornarice N. O. V. J. broj 61/43.®
Dostavlja se naknadno za mjesec novembar slijedeći or-
ganizacioni izvještaj:

ad. 1. **Borbena flotila**

a. Do 15. ov. mj. sa bazom na Rabu (postoji samo jedna
flotila):

»Partizan I« na benzin, oko 4 tone, max. brzina 28 čv.,
naoružan: jedan teški i jedan puškomitraljez, posada 4, ko-
mandant Milin Augustin (pojedinačne liste posade nema).

»Partizan II« m/b—kočar na naftu, nosivost oko 12 tona,
brzina 7 čv., naoružanje 2 teška i 2 puškomitraljeza, posada 9,
komandant Turčić,⁴ poručnik fregate bivše N. D. H. mornarice.

»Partizan III« (bivša »Ljubica«) na naftu, nosivost oko
15 tona, naoružanje 2 teška i 2 puškomitraljeza, posada 9, ko-
mandant Stipanović,⁵ poručnik fregate bivše N. D. H. vojske.
Brod je s posadom ostao u Aleksandrovu na Krku, gdje je bio
na popravku, ostao je u rukama neprijatelja.⁶ Do okupacije
otoka Krka od neprijatelja »Partizan III« bio je zamijenjen

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 38/1, k. 106 C.

* Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor je preimenovan u
Drugi. Vidi dok. br. 68 i 75.

¹ Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2121 u, arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Petar

⁵ Vladimir

• Trinaestog novembra 1943 god. Nijemci su sa specijalnim de-
santnim brodovima izvršili napad i zauzeli otoke Lošinj, Cres i Krk.
Pri zauzimanju Lošinja. Nijemci su izgubili jedan desantni brod. Tom
prilikom zarobljena su naša dva broda sa posadom i komandantom flo-
tile. Desetak dana po okupaciji ovih otoka, neprijatelj ih je napustio
glavnom snagom, ostavljajući manja odjeljenja (straže). Vidi dok. br.
86 i 96.

sa m/b »Cres«, koji je bio kompletiran sa naoružanjem »Partija III« i sa tri člana njegove posade. Komandant je bio Frković. Brod je pao u ruke neprijatelja u Lošinju sa cjelokupnom posadom i komandantom flotile, poručnikom fregate N. D. H. mornarice Deželjinom,⁷ koji je išao sa američkim oficijom i po ostalim poslovima do Lošinja.

»Partizan IV« m/b—kočar, nosivost oko 15 tona, na naftu, brzina 8 čv., naoružanje 2 teška i 2 puškomitraljeza, posada 9, komandant Dragustin,⁸ nautičar—trg. mornarica.

»Troll« — komandni brod, sada označen kao »Partizan III«, na benzin, oko 14 tona, brzina 8 čv., naoružanje jedan dvocevni i jedan teški mitraljez, posada 5, komandant Soić,⁹ nautičar—trg. mornarica. Mjesto poručnika fregate Deželjina za komandanta flotile određen je poručnik fregate bivše N. D. H. vojske Turčić.

b.) Navedena flotila pod a.)

c.) Do 15. o. mj. na Rabu, a obzirom na momentalnu situaciju, bazirana je sada flotila u Simunima na Pagu. U slučaju nepovoljnog razvoja situacije, flotila će proslijediti za sjevernodalmatinsko otočje.

d.) Do 13. o. mj. komandovao flotilom p. freg. Deželjin, a poslije komanduje p. f. Turčić.

e.) Obzirom na sadanju situaciju, nema potrebe povećanja broja naoružanih brodova

f.) Gorivo: nafte 1950 kg., benzina 420 kg., mašinskog ulja 1 bačva oko 200 kg. Potrebe popravke za sada nema.

g.) Bez sadržaja.

ad. 2. **Partizanski odred**

a.—f.) Čete na Lošinju, Cresu i Krku po okupaciji neprijatelja tih otoka ostale su na njima, gdje bi trebale voditi partizansku borbu. U formiranju je četa na Rabu.

ad. 3. **Obalska artilerija**

a.—c.) Postojala je tvrđavska artilerija na Lošinju i jedan 75 mm. poljski top na Cresu (kod Farezine). Prilikom invazije neprijatelja pala mu je u ruke, 13 o. mj.

ad. 4. **Brodovi za saobraćaj**

a.—e.) Do 13. ov. mj. saobraćaj se vršio sa motornim brodovima, sa zadatkom prevoza vojnog materijala i boraca sa kopna na otočje i obratno, kao i prevoz soli za Zavrnoh, iz Paga za Šenj i Sveti Juraj. Održavane su kurirske pruge: Crikvenica — Šilo, Krk — Zmerga, Lopar — Baška, Rab — Lošinj, i Rab — Lun. Poslije 13. ov. mj. održava se pruga Rab — Lun.

⁷ Rudolf

⁸ Miroslav Dragustin

⁹ Miljenko

Broj raspoloživih brodova za saobraćaj do 13.XI. oko 45 od 14.XI. samo oko 25. Nosivost od 1—6 vagona, brzina od 3—8 čv.

f.) Lučke kapetanije i zastupstva do 13.XI.: Crikvenica, Novi, Senj, Sv. Juraj, Jablanac, Karlobag, Pag, Novalja, Rab, Krk, Malinska, Omišalj, Silo, Vrbnik, Baška, Punat, Mali Lošinj i Cres. Od 14. ov. mj. broj kapetanija smanjen sa okupacijom od neprijatelja otočja Krk — Lošinj — Cres.

Ad. 5. *Tehnika*. Od 14. ov. mj. bez sadržaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

B. Mamula

(M. P.)

Komandant:

J. Bonaci

BR. 79

NAREDBA ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 15 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA FORMIRANJE ŠTABA SEKTORA, IZMJENU NAZIVA FLOTILA, ODREDA I IZVIDNIH STANICA¹

NAREDBA br. 45/43

Štaba III Pomorsko-obalskog sektora za dan 15.11.1943. godine:

Formiranje III Pomorsko-obalskog sektora

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije prelazi dosadašnji Štab NO Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke organizaciono i operativno pod Štab Mornarice NOVJ i nosiće naziv:

Štab III Pomorsko-obalskog sektora.² Granice Sektora protežu se na sjeveru od linije Starigrad (sjeverno od Jablanca) između Raba i Paga, te između otoka Lošinja i granice, a na jugu linijom Šibenik — otok Mulo, Rt Ploča — more.

Izmjena, naziva flotila:

Dosadanje flotile naoružanih brodova formirane pri Štabu ovog sektora mijenjaju svoj naziv kako slijedi:

Molatska flotila u »Prva grupa«,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1—5, k. 2026.

¹ Vidi dok. br. 41, 57 i 68.

Pašmanska flotila u »Druga grupa«, Kornatska -,- u »Treća grupa«, Virska flotila u »Četvrta grupa« III Pomorsko-obal. sektora.

Izmjena naziva Odreda sjever, dalmatin. otočja: Dosadnji Štab Odreda sjeverno-dalmatin. otočja mijenja naziv u »Štab Partizanskog odreda III Pomorsko-obalskog sektora«.

Formiranje Štaba: U vezi naređenja Štaba Mornarice NOVJ br. 69/43³ od 10. novembra 1943 godine, postavljaju se:
za referenta za pješadiju – Počuča Milan, komandant Partizanskog odreda III Pomorsko-obalskog sektora,
za v. d. referenta za artileriju – Kri-
vić Grgo,
za v. d. šefa Obavještajne sekcije – Jure Jergović,
za v. d. šefa Sekcije za vezu – Ante Bobić,
za v. d. šefa Minersko-baražne sekcije – Nikola Škalabrin
za v. d. intendanta – Šime Čosić
za v. d. šefa Tehničke sekcije – Vilim Rugelj

Izmjena naziva izvidnik stanica: Ostali članovi Štaba imenovaće se naknadno.
Dosadanje izvidne stanice uspostavljene na III Pomorsko-obalskom sektoru mijenjaju naziv kako slijedi:
Izvidna stanica na Molatu u »I Osmatračka stanica«,
Izvidna stanica na Dugom Otoku u »II Osmatračka stanica«,
Izvidna stanica na Ugljanu u »III Osmatračka stanica«.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.⁴ Sorić

(M. P.)⁶

Komandant
M.⁵ Ikica

⁵ Vidi dok. br. 67.

* Ante

⁵ Mladen

• Okrugli pečat: Komanda Mornarice NOV za sj. Dalm. Stab sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

BR. 80

**NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 16 NOVEMBRA
1943 GOD. O FORMIRANJU OPERATIVNOG ŠTABA ZA
ODBRANU OTOKA SREDNJE I JUŽNE DALMACIJE¹**

**NAREDBA O FORMIRANJU OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU
SREDNJIH I JUZNODALMATINSKIH OTOKA**

I.

Po naređenju Štaba VIII Korpusa, po pitanju što efikasnije odbrane srednjih i južnodalmatinskih otoka, upotrijebiće se sva sredstva mornarička, pješadijska i artiljerijska. Kako na istom sektoru operativno djeluje Štab Mornarice (pod čijom komandom su odredi, obalska artiljerija i naoružana flotila) i komanduje 26 divizija, radi pune saglasnosti u komandi i upotrebi svih rodova oružja u jedinicama pod komandom Štaba Mornarice i Štaba 26 divizije, formiran je **Operativni štab za odbranu srednjih i južnodalmatinskih otoka.**² U taj štab ulazi Štab Mornarice i načelnik Štaba 26 divizije.³

II.

Odlukom Operativnog štaba za odbranu srednjih i južnodalmatinskih otoka isto područje je podijeljeno na tri operativna sektora.

Razlozi su tome:

1. Neposredna ugroženost otoka nadiranjem neprijatelja na slobodnu obalu od Omiša do ušća Neretve;

2. Osobina otoka što su izolirani morem, u čemu je za vrijeme borbe otežana veza među otocima;

3. Da bi se tim učvrstila jedinstvena komanda nad svim jedinicama pod komandom Mornarice i komandom jedinica 26 divizije, koje se nalaze na svim otocima. Podjela na operativne sektore ujedinjuje komandu svih jedinica i neposredno omogućava upotrebu svih sredstava na otocima u određenim sektorima, čime se ostvaruje najefikasnija odbrana istih.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/2—1, k. 2021.

² O formiranju ovog štaba vidi dok. br. 81 ove knjige, tom V, knj. 21, dok. br. 152 i tom V, knj. 22, dok. br. 134.

³ Stanko Parmač

III.

A) Operativni sektori:

- 1.) Šolta—Brač
- 2.) Hvar—Vis
- 3.) Korčula — Mljet — Lastovo

B) Komande po sektorima:

- 1.) Za sektor Šolta — Brač komanduje Stab XII brigade, kojemu se pridaje zamjenik politkoma⁴ III pomorskog sektora.
- 2.) Za sektor Hvar — Vis komanduje drug Prošić Vladimir, referent za pješadiju pri Štabu Mornarice, uz saradnju sa komandrom baterije na otoku Hvaru.
- 3.) Za sektor Korčula — Mljet — Lastovo komanduje drug Parmač Stanko, načelnik 26 divizije.

C) Jedinice na operativnim sektorima:

- 1.) Na sektoru Brač — Šolta: dva bataljona XII brigade, više dvije čete i dva bataljona odreda III sektora — artilerija (6 baterija po jedan top) nalazi se na otoku Braču. Na Šolti nalazi se jedna četa odreda III pomorskog sektora, jedna četa XII brigade i Trogirski odred, jedna baterija od dva topa.
- 2.) Na sektoru Hvar — Vis: jedan bataljon XII brigade i dva bataljona odreda III pomorskog sektora, sa artilerijom — jedna baterija sa dva topa na o. Hvaru. Na Visu je jedan bataljon odreda III pomorskog sektora.
- 3.) Na sektoru Korčula — Mljet — Lastovo:
 - a.) o. Korčula: XIII brigada⁵ umanjena sa dvije čete, jedan bataljon odreda IV pomorskog sektora, artilerija sa četiri baterije sa po jednim oružjem i jedna baterija sa dva oružja.
 - b.) o. Mljet: dvije ojačane čete XIII brigade, dvije baterije sa tri topa.
 - c.) o. Lastovo: jedna četa odreda IV pomorskog sektora.

⁴ Vlado Bagat, narodni heroj, poginuo 31 maja 1944 god. u luci

Olib.

⁵ Dvadeset šeste divizije

D) 1. Komanda sektora Brač — Šolta odrediće iz svog ~~sa~~stava jedno lice⁶ za neposrednu komandu nad svim snagama na o. Šolti.

2. Komanda sektora Korčula — Mljet — Lastovo odrediće iz svog sastava jedno lice za neposrednu komandu nad svim snagama na o. Mljetu.

3. Kako se za sada ne očekuje napad na otoke Vis i Lastovo, to komande operativnih sektora, pod čijom komandom stoje ti otoci, za sada neće određivati lica za komandovanje jedinicama na otocima Visu i Lastovu. Na tim otocima ostaju iste komande koje su do sada.

E) 1. Ovom naredbom ne ukidaju se štabovi mornaričkih sektora, niti se krnji komanda jedinicama 26 divizije (štabovi XII i XIII brigade) u komandi na podređene jedinice u organizacionom smislu.

2. Komande operativnih sektora imaju privremen značaj i služe za neposrednu odbranu otoka.

3. Po pitanju organizacije unutar jedinica nadalje je Stab 26 divizije nadležan XII i XIII brigadi. Stab Mornarice nadležan je štabovima III i IV sektora.

4. Štabovi brigada i štabovi sektora upoznaće sa ovom naredbom podređene jedinice na stavke iz ove naredbe, koje se odnose na njih u pogledu ostvarenja komande operativnih sektora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab 26 divizije
načelnik:
Parmač Stanko

Za Stab mornarice:
Uroš V. Mardešić

(M. P.)

⁸ Josip Marinković-Bepo

BR. 81

OBAVJEŠTENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 16 NO-
VEMBRA 1943 GOD. POTCINJENIM JEDINICAMA O FOR-
MIRANJU OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU OTOKA
j NAREĐENJE ZA FORMIRANJE OPERATIVNIH ŠTABOVA
POJEDINIH SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ

Br. 119-XI-1943

Dne 16-XI-1943. g.

Štabovima: III i IV Pomorsko-obalskog sektora,² XII i
XIII brigade – 26 divizije, Bračko-šoltanskog i Hvar-
sko-viškog odreda

Naredbom VIII Korpusa – Štab Mornarice sa načelni-
kom³ 26 divizije djelovaće kao Operativni štab za sve jedinice
brigadne, odredske, mornaričke i obalske artiljerije u smislu
odbrane otoka, – što znači kao mjerodavan štab za rukovanje
operacijama svih snaga vezanih za odbranu otoka izdavanjem
naredbi pomenutim štabovima i pozivanjem na odgovornost za
neizvršavanje odluka.

Zato u cilju potpuno jedinstvenog djelovanja svih snaga

NAREĐUJEMO :

1. da Štab XII brigade u saradnji sa zam. politkomesara
III pomorsko-obalskog sektora⁴ primi funkciju Operativnog
štaba za sektor Brač – Šolta, s tim što će komandovati pored
svoje brigade svim ostalim jedinicama,⁵ prenoseći naređenja
Operativnog štaba odbrane otoka;

2. Štab III sektora sa prisustvom referenta pješadije⁶ ko-
mandovaće svim jedinicama⁷ na sektoru Hvar – Vis, na način
kako je naređeno pod jedan;

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 21/1–1. k. 2021.

² Desetog novembra 1943 god. izvršena je nova podjela na sektore
i njihovo preimenovanje. Štab Trećeg sektora preimenovan je u Četvrti,
a Četvrti u Peti. Prema tome ovdje je riječ o Četvrtom i Petom sektoru.
(Vidi dok. br. 68.)

³ Stanko Parmač

⁴ Vlado Bagat

⁵, ⁸, * i ¹⁰ O jedinicama na ovim sektorima vidi dok. br. 80.

⁸ Vladimir Prošić

3. Štab XIII brigade komandovaće Korčulanskim odredom i snagama na Mljetu,⁸ Pelješcu⁹ i Lastovu,¹⁰ s tim što će najuže sarađivati sa Štabom IV mornaričkog sektora radi sadejstva pješadije, artiljerije i plovnih sredstava u smislu odbrane otoka u okvirima svoga komandovanja – naravno oba štaba primaće na izvršenje naredbe Operativnog štaba.

Ova naredba je važeća od danas pa do prestanka potrebe, zbog koje se pribjegli ovakvoj organizaciji komandovanja, zato je sprovesti u život bez preinačenja. Ukidanje ovakve organizacije komandovanja narediće Operativni štab.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Načelnik Štaba 26 d.	Komandant:
Pero	Parmač Stanko	Černi

(M. P.)ⁿ

BR. 82

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DVANAESTE DALMATINSKE BRIGADE OD 16 NOVEMBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU OPERATIVNIH ŠTABOVA POJEDINIH SEKTORA ZA ODBRANU OTOKA SREDNJE I JUŽNE DALMACIJE¹

**OP. STAB
XII DALMATINSKE BRIGADE
Položaj 16. XI. 1943**

U vezi naređenja Štaba Mornarice i Štaba XXVI divizije² formirani su operativni štabovi za odbranu srednjih i južnodalmatinskih otoka. Upotrijebiti će se sva sredstva kako pješadiska tako i mornarička i artiljeriska. Operativni štab za odbranu srednjih i južnodalmatinskih otoka sačinjavaju Štab

¹¹ Okrugli pečat: Štab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1–14, k. 2022.

¹ Vidi dok. br. 80 i 81.

Mornarice i načelnik Štaba XXVI divizije. Područje srednjih i južnodalmatinskih otoka podijeljeno je na tri operativna sektora.

I sektor: Šolta—Brač

II sektor: Hvar—Vis

III sektor: Korčula—Mljet—Lastovo

Komanda po sektorima:

Za sektor Šolta—Brač komanduje Štab XII brigade sa zamjenikom politkoma III pomorskog sektora.

Sve naoružane jedinice na ovom sektoru podpadaju pod komandu gore navedenog štaba. Isto važi za naoružane brodove flotile i artiljeriju.

Sektorom Hvar—Vis komanduje drug Prošić Vladimir, referent za pješadiju pri Štabu Mornarice uz saradnju komandira baterije na otoku Hvaru.

Za sektor Korčula—Mljet—Lastovo komanduje drug Parmáč Stanko, načelnik XXVI divizije.

Po organizacionom pogledu unutar jedinice, jedinice i nadalje ostaju pod njihovim dosadanjim nadležnim komandama u pogledu ishrane, snabdijevanja sa svim potrebama, samo u operativnom pogledu podpadaju pod gore navedene operativne štabove.

O svim promjenama izvještavati ovaj štab, sve izvještaje koje šalju dosadanjim komandama slati i ovom štabu.

Ovo naređenje stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkoma
V. Bagat

Načelnik Štaba
Horvatić³

Komandant
Borko⁴

Dostavljeno:

Štabu Bračko-šoltanskog odreda

Štabu artiljerije Brač—Šolta

Primorskoj flotili

Komandi Šoltanske flotile

Štabu Bračke flotile

* Valentin Horvatić

⁴ Borko Arsenić

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 16 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O EVAKUACIJI POLUOTOKA PELJEŠCA¹

STAB IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA²

Br. 62, dne 16 novembra 1943

ŠTABU MORNARICE

Položaj

Dana 10 novembra o.g. poslije podne komandant **ovog** štaba bio je pozvan na Orebić, na sastanak sa načelnikom XXVI Divizije,³ komandantom područja⁴ i komandantom XIII Brigade,⁵ gdje mu je bila saopštena odluka VIII Korpusa da se evakuiše poluotok Pelješac⁶ te prema tome da se pripremi brodskog prostora za 1600 drugova zbog evakuacije u raznim pravcima.

U toku noći, 10/11 novembra, izvršena je u potpunom redu i predviđenom planu evakuacija poluotoka Pelješca.⁷ Također, evakuisano je i pučanstvo koje je htjelo, a i stoka je prebačena na otok Korčulu. — Iste noći, prema nahodjenju tehničkog referenta druga Marasovića,⁸ prebačen je sa korčulanskog brodogradilišta najvredniji materijal u pravcu Vele Luke, kao i 10 barkasa. Isto tako je prebačen i sav materijal koji se je nalazio u magazinu bivše mornarske škole. Sve gore navedeno prebacivanje i evakuisanje izvršeno je sa plovnim parkom.

Dana 11 novembra o.g. načelnik XXVI Divizije uzeo je pod svoju komandu odred IV Sektora i obalsku artileriju, kako

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1—3, k. 2021.

² Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor je preimenovan u Peti. Vidi dok. br. 68.

³ Stanko Parmač

⁴ Nikola Ivanović

⁵ Bogdan Pecotić

⁶ Odluka o evakuaciji uslijedila je zbog ofanzive Nijemaca na Makarsko Primorje i velike nadmoćnosti neprijateljskih snaga koje su napadale na Pelješac. Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 152.

⁷ Trinaesta brigada upućena je na Korčulu, a tri bataljona Prve dalmatinske brigade u Podgoru.

⁸ Milan

hi odbrana otoka Korčule i Mljeta bila što efikasnija i **koncentrisana** pod jednom komandom. Zbog toga što se nije **postupilo** po naređenju Štaba Mornarice,⁹ u pogledu formiranja Operativnog štaba, načelnik XXVI Divizije je izjavio da će on **snositi** odgovornost.

Načelniku XXVI Divizije dodijeljen je načelnik ovog štaba¹⁰, kako bi se direktno moglo naređivati patrolnim čamcima za izvršavanje njihovih zadataka.

Ovaj štab u saglasnosti sa načelnikom XXVI Divizije preselio se je iz Korčule u Velu Luku budući su sada svi **brodovi** koncentrisani u Veloj Luci, odnosno po okolnim uvalama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
R. Dužević

(M. P.)

Komandant,
Blagoje Vlašić

BR. 84

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ZA PREBACIVANJE JEDINICA SA OBALE NA OTOKE¹

STAB
MORNARICE N. O. V. J.
Br. si.
18-XI-1943

ŠTABU III POM.-OBAL. SEKTORA²

Hvar

Danas 18-XI-1943 g. počam od sumraka organizirajte prevoženje ovih jedinica i to:

⁹ Vidi dok. br. 80 i 81.

¹⁰ Ivo Rebula

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/1–15. k. 2026.

² Desetog novembra 1943 god. Treći sektor je preimenovan u Četvrti (vidi dok. br. 68).

1. 1 bataljon³ od 250 ljudi sa spremom, koji se nalazi u Bogomolju, a pripada XI⁴ brigadi 26. divizije, prebacite na o. Vis.

2. 1 bataljon od 220 ljudi sa opremom iz uvale Bristove, koji se nalazi u Bogomolju, a pripada XII brigadi 26. divizije, prebacite na o. Brač (Bol).

3. Čitavu IX brigadu 20. divizije, koja se sada nalazi u Sumartinu, a broji 800 ljudi sa spremom, prebacite u Bol (Brač).

Javite depešom kada izvršite koje prevoženje.

Ovo se prevoženje ima izvršiti u smislu odluke⁵ odgovornih drugova Štaba Mornarice i 26. divizije od danas.

Stupite u vezu sa ovim jedinicama radi izvršenja.

Pri telefonskim razgovorima pridržavati se pravila o čuvanju vojničke tajne.

S. F. – S. N.

Za Stab Mornarice
načelnik
Uroš Mardešić

(M. P.)⁶

³ Odnosi se na Drugi bataljon, koji je 20 novembra 1943 god. prebačen na o. Biševo (kod o. Vis). Na o. Biševu je ostao sve do 27 januara 1944 god. kada ga je smijenio Prvi bataljon iste brigade (vidi dok. pod reg. br. 28/11, k. 1101 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁴ Ova brigada je formirana 2 oktobra 1943 god. u mjestu Kozice od jednog bataljona Makarskog NOP odreda, Treće čete Prvog bataljona Biokovskog NOP odreda, jednog bataljona Imotskog i Neretvanskog NOP odreda. Brigada je formirana pod nazivom »Biokovska brigada«. Naredbom Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 7 oktobra 1943 god. ona se spominje kao Jedanaesta dalmatinska NO brigada i kao takva ulazi u sastav Dvadeset šeste dalmatinske divizije.

Od svog formiranja pa do 16 novembra 1943 god. Brigada je vodila borbe na Biokovu i Makarskom Primorju protiv Nijemaca. Toga dana se sa Prvom dalmatinskom brigadom, Mosorskim, Imotskim, Neretvanskim i Makarskim NOP odredom prebacila na otok Hvar, gdje je ostala sve do 18/19 januara 1944 god. (sem Drugog bataljona, vidi objašnjenje 3), kada je prebačena na otok Vis. Detaljnije o tome vidi dok. br. 85 i 87 ove knjige i tom V, knj. 20, dok. br. 29, 51 i 168 i dok. br. 28/11, k. 1101 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 85 i 87.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

STAB
MORNARENOVJ
B. št.
18. 9. 1945

Štabu u Pom. Čet. Sektora

Sluša

Dones 18. 9. 1945, počinj od Sumra.
na organizaciji prerozrije ovih jedinica, to:

1. 1. bataljon od 250 ljudi sa spremenom
koji se nalazi u Bogomoži, a pripada XI. brigadi 26 div.
rije prelazi na o. hr. - horvati

2. 1. bataljon od 220 ljudi sa spremenom
iz uvali Gustore koji se nalazi u Bogomoži, a pripada
XII. brigadi 26. divrije prelazi na o. hr. (Bol)

3. Litari IX. brigadi 20 divrije koja se
sada nalazi u Samovrtenu, a koji 800 ljudi sa spremenom
prelazi u Bol (Brai)

Čvrste dle, sada izvirite svojo pun
denje.

ov se prevozi samo izvirite u smislu od
lute odgovornih drugom Štabu mornarice i 26. Divrije
od doma.

Štupite u ruku sa ovim jedinica ma radi iz
mirisa.

Pu telefonskim razgovorima pridržavati se priroba
čuvati koji ma tajne

J. Z. - J. N.

Štab Mornarice
M. J. M. J. M. J.
M. J. M. J. M. J.

BR. 85

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODERANU OTOKA OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA O FORMIRANJU OPERATIVNIH ŠTABOVA ZA SEKTORE¹

OPERATIVNI STAB
ZA ODBRANU OTOKA
Br služ. od 18. XI. 1943. g.

SVIM ŠTABOVIMA BRIGADA I ODREDIMA XXVI DIVIZIJE,
KAO I ŠTABOVIMA IV I V POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA

Pošto je neprijatelj² ovladao obalskim pojasom Split — Makarska, ušćem Neretve i poluotokom Pelješcom, a izgleda ima namjeru obezbijediti plovne pravce za snabdijevanje svojih trupa u zimskom periodu, morskim putem, zadatak je svih jedinica organizovati odbranu otoka.

Na otocima se nalaze jedinice XXVI Divizije, I³ i IX⁴ Brigada, te jedinice Štaba Mornarice.

Po naređenju Štaba VIII Korpusa,⁵ Štab Mornarice NOVJ i Štab XXVI Divizije formiraju operativni štab za odbranu otoka, kojem su sve jedinice NOVJ operativno podređene a nalaze se na otocima.

U vezi nastale situacije i dobijenog zadatka uporne odbrane otoka

n a r e đ u j e m o :

1. Za odbranu otoka Šolta—Brač formira se operativni štab u koji ulaze: komandant i komesar XII Brigade⁶ i komandant⁷

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/2—7, k. 2022.

² Dijelovi Sedme SS divizije »Princ Eugen«, 118 lovačke divizije i Prve domobranske dobrovoljačke pukovnije (vidi dok. pod reg. br. 6/2, k. 842, 4/4, 11/43, 22—1/5, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ Prva brigada Devete dalmatinske divizije

⁴ i ⁸ Odnosi se na Devetu brigadu Dvadesete divizije, koja je prebačena sa Brača i Šolte na sektor Trogir—Marina od 28-XI do 1-XII 1943 godine (vidi tom V, knj. 21 dok. br. 152 i knj. 22, dok. br. 76).

⁵ Vidi dok. br. 80, 81 i 82.

⁷ Komandant Borko Arsenić; politkomesar Fabijan Trgo.

⁸ Stipe Karmelić

Bračko-šoltanskog odreda. U njegov sastav, u operativnom pogledu, spadaju jedinice XII Brigade i Bračko-šoltanskog odreda. Jedinice Segetsko-trogirskog odreda i IX Brigada⁸ dok se nalaze na otocima Šolta – Brač biti će kao rezerve i upotrijebiti ih u slučajevima potrebe. Štabovi tih jedinica trebaju nastaviti radom u duhu dobijenih direktiva.

2. Za odbranu otoka Hvara formira se operativni štab u koji ulaze: komandant i komesar XI Brigade⁹ i komandant Hvarsko-viškog odreda.¹⁰ Operativno pod komandu tog štaba spadaju: tri bataljona XI Brigade i dva bataljona Hvarsko-viškog odreda.

3. Za odbranu otoka Visa određuje se operativni štab u koji ulaze: zamjenik komandanta Hvarsko-viškog odreda,¹¹ komesar bataljona XI Brigade¹² i komandant bataljona iste brigade.^{1*}

4. Za odbranu otoka Korčule formira se operativni štab u koji ulaze: komandant i komesar XIII Brigade¹⁴ i zamjenik komandanta Korčulanskog odreda.¹⁵ Pod komandu tog operativnog štaba spadaju sve snage XIII Brigade i Korčulanskog odreda.

5. Bataljon XII Brigade koji se nalazi na otoku Hvaru odmah prebaciti na otok Brač.¹⁶ Jedan bataljon XII Brigade odmah prebaciti na otok Šoltu koji će tamo sa dijelovima Bračko-šoltanskoga odreda organizovati odbranu.

Jedan bataljon XI Brigade odmah prebaciti na otok Vis."

Za odbranu otoka Mljeta i Lastova povećati broj mobilisanih sa na tim otocima prema raspoloživom oružju.

OPŠTE ODREDBE

Obalske baterije i grupe naoružanih brodova operativno se podređuju operativnim štabovima na svim otocima.

Operativni štabovi pri donošenju odluka dužni su koristiti se savjetima i mišljenjima komandanata otočkih baterija i komandanata grupa naoružanih brodova.

Svim jedinicama u sastavu svakog pojedinog operativnog štaba dodijeliti sektore na kojima će jedinice organizovati odbranu. Jedinice ne miješati.

Dodjeljujući sektore odbrane pojedinim jedinicama, voditi računa o tome da se prema taktičkom sklopu terena na povolj-

• Komandant Milan Atlagić; politkomesar Marinko Borić.

¹⁰ Sibe Dulčić

¹¹ Luka Radišić

¹² Odnosi se na Četvrti bataljon Jedanaeste brigade, čiji je komesar bio Dane Vilović.

" Marko Turić

¹⁴ Komandant Bogdan Pecotić; komesar Vinko Maglica.

¹⁵ Rasim Mehmedbašić

¹⁸ i ¹⁷ O prebacivanju ovih jedinica vidi dok. br. 84.

Ijjm pravcima postave manevarske grupe za vršenje protuna-
I nadaja, odnosno za pojačavanje pojedinih više ugroženih sek-
tora. Ni u slučaju ne zauzeti linijski raspored.

I Mitraljeska gnijezda postavljena na predstražarskim po-
ložajima dobro utvrditi, po mogućnosti sa nastrešnicama, raspo-
ređujući ih tako, da se na povoljnim pravcima za desant dobije
ukrštena vatra.

Teške bacače upotrijebiti na onim sektorima gdje će imati
najbolju primjenu.

Službi osmatranja i obavještavanja posvetiti najveću pa-
žnju i na svakom predstražarskom položaju organizovati osma-
trača.

[Da bi se moglo blagovremeno intervenirati postojećim
rezervama, treba obezbijediti brzu i sigurnu vezu sa svim di-
jelovima i to: relejima, kuririma, signalnim barjačicama, si-
gnalnim raketama, koristiti se telefonskom vezom koju prema
raspoloživim sredstvima raspoložiti. Dobra veza je osnovni uslov
u ovoj situaciji za izvršavanje ma kojeg manevra. Operativni
štabovi imaju jedini zadatak da se staraju o rasporedu svojih
jedinica, izvršavanju fortifikacionih radova i podizanju borbenog
duha kod podređenih jedinica te izvođenju borbene obuke,
naročito kod jedinica koje predstavljaju rezerve.

Politkomesari moraju ispoljiti maksimalnu inicijativu za
sređivanje i učvršćavanje svih podređenih jedinica.

Formacijski štabovi nastavljaju rad organizovanja i snab-
dijevanja svojih jedinica. Štabovi pomorsko-obalskog sektora
nastavljaju u duhu dobivenih direktiva sa organizacijom svo-
jih sektora i kod onih jedinica koje su privremeno operativno
pod komandom operativnih štabova.

Trećina rezerve mora biti u pripravnim stanju.

Svi operativni štabovi direktno su pod komandom Ope-
rativnog štaba za odbranu otoka, koji ima sjedište u Štabu
Mornarice, gdje slati sve izvještaje.

Odmah po primitku ovoga naređenja dostaviti izvještaje o:

- a). Rasporedu jedinica,
- b). Rasporedu automatskog i teškog oružja,
- c). Potrebama oružja i municije.

Svakodnevno do 18 sati mora biti u operativnom štabu
za odbranu otoka kratak telefonski izvještaj o situaciji tokom
toga dana, a svaka bitnija promjena mora biti dostavljena od-
mah, naročito nastojati da se što hitnije dostavi izvještaj o
osmotrenim pokretima neprijateljskih brodova i trupa gdje
treba naznačiti:

- a). Gdje je primijećen i vrijeme kada je primijećen,
- b). Vrstu i broj,

c). Pravač u kojem plovi i brzina.
Operativni štabovi koji raspolažu sa radio-stanicama moraju obezbijediti njihov rad.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Pero
Voj. Popović

Komandant:
Černi
Niko. V. Martinović

P. S. Stab XI Brigade odmah će smijeniti bataljon XII Brigade koji se nalazi u Bogomolju i od istoga primiti zadatak. Jedan svoj bataljon Brigada će rasporediti na prostoru Starigrad–Hvar smjenjujući jedinice II Bataljona Hvarsko-viškog odreda. Drugi bataljon Hvarsko-viškog odreda će svoju četvu, pošto bude smijenjena od bataljona XI Brigade, baciti u sastav glavnine bataljona istočno od Starigrada. Ostale bataljone XI Brigada raspoređiće u vezi procjene Operativnog štaba.

BR. 86

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO HRVATSKE O STANJU NA OTOKU KRKU¹**

STAB I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Broj: službeno
Senj, dne 18. novembra 1943.

GLAVNOM ŠTABU N. O. V. I P. O. HRVATSKE

Primili smo izvještaj od Komande Kvarnerskog otočja o stanju na Krku,² koji je njima podnesao jedan drug, koji se danas vratio sa toga otoka. Podatci su približno tačni i u svakom slučaju vjerodostojniji od onih koje smo Vam jučer podnijeli.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31–1, k. 105 C.

² O napadu na Krk i Lošinj vidi dok. br. 78 i 96.

Stanje na Krku je sljedeće:

Snage: dvije stotine Nijemaca.³

Naoružanje: na cijelom otoku 4 tanka i 6 blindiranih kola, artiljerije nemaju, nego prebacuju tankove po potrebi i iz njih tuku topovima.

Razmještaj snaga: u Baški 40, u Punatu 40, u Krku 40 i u Omišlju 25. U Baški viđena su 2 tanka, a u Punatu 1, dok za **ostale** ne zna se gdje su. Krstarica »Dalmacija«⁴ nalazila se 16. ov. mj. u luci Baška, a 17-og ispred luke. Borbeni čamci bili su na Krku, pošto stalno voze prema Lošinj.

Utvrđivanje: na obalama se ne utvrđuju, nego samo po **važnijim** mjestima i pristaništima patroliraju. Iz Baške u Staru Bašku idu stalno patrolom jačine 20 vojnika.

Nijemci obilaze kuće i traže podatke o onome ko fali iz kuće, a ako je kuća zatvorena i napuštena, obiju vrata, ulaze u kuće i pljačkaju. Izdali su proglas narodu u kojem traže da se jave dobrovoljno u vojsku. Javilo ih se je u Baški 12, koje su naoružali i koji im služe kao politički radnici. Popisuju sve muškarce od 16 do 60 godina.

Naša četa pomorske pješadije zajedno sa partizanskim stražama razdijelila se na grupe po šumi i dnevno se čuju pucanja. Prilikom iskrčavanja Nijemaca naša četa i partizanske straže ipak su dale nekakav otpor i gubitaka bilo je sa obje strane.

Sa našom četom nastojimo uhvatiti izravnu vezu, kako bi mogli davati konkretne zadatke i u svakom pogledu pomagati ih. Mislimo da će nam ovaj drug, koji se tamo prebacio, uputiti nekog iz naše čete da mu dademo potrebne upute i zadatke.

Prema ranijem izvještaju, koji smo Vam podastri, a koji je nama podnesao jedan član obavještajne službe R. O. C., podpisani politkomesar u razgovoru sa podpukovnikom drugom Oreščaninom dao je mnijenje da napad sa naše strane na Krk ne bi bio uputan, pošto su tamo prema tome izvještaju jače snage i naoružanje te da se neprijatelj utvrđuje, ali sada gledajući na ovakove podatke, a u vezi eventualnog zračnog napada

³ Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 67 i 101.

⁴ Ovaj brod je prvobitno bio njemački i zvao se »Niobe«, pa ga je poslije Prvog svjetskog rata kupila Jugoslovenska mornarica i dala mu ime »Dalmacija«. Kada je kapitulirala Jugoslavija 1941 god., brod je uvršćen u sastav Talijanske mornarice pod imenom »Cattaro«, a po kapitulaciji Italije zaplijenjen je od Nijemaca i dobio ponovo svoje staro ime »Niobe«. 19. decembra 1943 god. nasukao se na plićak kod južne obale o. Silbe, a potom je torpedovan od britanskih torpednih čamaca noću 21/22. decembra 1943 (vidi dok. br. 140 i 162 – dep. br. 268).

Saveznika na Rijeku, držimo i predlažemo da bi se taj podhvat učinio, no samo u jednom slučaju, mi moramo uhvatiti vezu i dati naređenje našoj četi da djeluje u dani momenat iznutra.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Mamula

(M. P.)

Komandant:
J. Bonaci

BR. 87

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA (SEKCIJA ZA POMORSKI SAOBRAĆAJ) OD 18 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O IZVRŠENIM PRIPREMAMA ZA PREVOŽENJE JEDINICA NA OTOKE¹

STAB

**3. POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
SEKCIJA ZA POMORSKI SAOBRAĆAJ**

Br. – 140.

18.XI.1943.

Položaj

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

U vezi naređenja toga Štaba Br. službeno od 18.XI.1943 g.¹ podnosi se izvještaj u slijedećem:

1. – Za prevoženje I. Bataljona XI. Brigade 26. Divizije određen je brod »Morava«, koji je otputovao iz Bola u 20,50 sati. –

2. – Za prevoženje I. Bataljona XII. Brigade 26. Divizije određen je brod »Zrinović Nikola«, koji je otputovao iz Bola u 20,50 sati, i brod »Mira«, koji je otputovao iz Starigrada u 18 sati. –

3. – Za prevoženje IX. Brigade 20. Divizije određen je brod »Darko«, »Marin II.« i »Sv. Nikola–Trogir«, koji su otputovali iz Sumartina u 19 sati. –

Prednji izvještaj dostavlja se s molbom na znanje. –

S. F. – S. N.

S E F

Sekcije za pomorski saobraćaj
3. Pomorsko-obalskog sektora,
T. P.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/2–15, k. 2026.

* Vidi dok. br. 84.

BR. 88

NAREĐENJE OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU OTOKA BRAČA I ŠOLTE OD 20 NOVEMBRA 1943 GOD. O RASPOREDU I ZADACIMA PODREĐENIH JEDINICA¹

OPERATIVNI STAB
ODBRANU OTOKA BRACA I ŠOLTE
Broj službeno 20.XI.1943

**SVIM ŠTABOVIMA BATALJONA XII BRIGADE
I ŠTABOVIMA BRACKO-SOLTANSKOG I SEGETSKO-MARINSKOG
ODREDA**

Pošto je neprijatelj² ovladao obalskim pojasom Split — Makarska, ušćem Neretve i poluotokom Pelješcem,³ a izgleda da ima namjeru obezbijediti plovne pravce za snabdijevanje svojih trupa u zimskom periodu pomorskim putem, zadatak jedinica je organizirati odbranu otoka Brača i Šolte.

Po naređenju Štaba Mornarice i Štaba XXVI divizije formiran je Operativni štab za odbranu otoka Brača i Šolte,⁴ kojem se podređuju u operativnom smislu sve jedinice koje se nalaze na otocima Brač i Šolta.⁵

U vezi gore navedenog

NAREĐUJEMO :

1. Odbrana Šolte:

Sve jedinice koje se nalaze na Šolti spadaju pod komandu Štaba IV bataljona XII brigade, a raspored snaga je slijedeći:

A.) Štab IV bataljona biti će sa sjedištem u Grohotama, Pratećim vodom i jednom četom koja će biti u rezervi.

Sa dvije čete zatvarati će pravac od kote 101 (Suzanj) — Tepli Bok do Maslinice.

B.) Snage Marinsko-segetskog odreda i Šibenska grupa zatvarati će pravac od Maslinice do Ploča.

C.) Snage II bataljona Bračko-šoltanskog odreda koje se nalaze na Šolti zatvarati će pravac od Rogača do kote 101 (Suzanj) — Tepli Bok.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/3—7, k. 2022.

* Vidi objašnjenje 2 uz dok. br. 85.

^a O borbama na Pelješcu vidi objašnjenje 8 i 10 uz dok. br. 47.

⁴ Vidi dok. br. 80 i 81.

⁵ O jedinicama na ovim otocima vidi dok. br. 80 i 81.

2. Svi teški mitraljezi koji se već nalaze na položajima ostaju i dalje. Jedinice koje zatvaraju dodijeljene im pravce primiti će i teške mitraljeze i napraviti će nastrešnice i zaklone za mitraljeze, kao i za borbe na položaju.

Teške bacače upotrijebiti na onim mjestima gdje će imati najbolju primjenu.

Osmatračkoj i obavještajnoj službi posvetiti najveću pažnju.

Na svakom predstražarskom mjestu – položaju – postaviti osmatrača koji će biti usko povezan sa najbližom izvidničkom stanicom.

Sva obavještenja slati Štabu IV bataljona.

Štabovi i komande svaki dan do 15 sati poslati će telefonski izvještaj Štabu IV bataljona o situaciji na položajima, o svim bitnim promjenama izvještavati odmah.

O primijećenom pokretu neprijatelja treba naznačiti:

- a) gdje je primijećen i vrijeme kada je primijećen,
- b) vrstu i broj
- c) pravac u kojem plove i brzina, kao i odakle ide.

Po gore navedenom postupiti odmah, a po izvršenju izvijestiti Štab IV bataljona, a isti će da izvijesti Operativni štab za odbranu otpka Brača i Šolte.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar⁶
otsutan

Komandant odreda⁷
otsutan

Z. komandanta
J. Marinković*

⁶ Fabijan Trgo

⁷ Stipe Karmelić

⁸ Josip Marinković-Bepo

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA ODREDA PETOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 20 NOVEMBRA 1943 GOD. O FORMIRANJU, NAORUŽANJU, RASPOREDU I ORGANIZACIJI ODREDA¹

STAB ODREDA POM. OBAL.
SEKTORA

Br 15, dne 20.XI.1943. g.

VOJNI IZVJEŠTAJ
Položaj, dne 20.XI.1943

Formiranje odreda: Kao baza za formiranje Odreda pri IV. Obal. pom. sektoru,² a prema uputama Komande Mornarice, poslužio je dio ljudstva odvojenog iz XIII Brigade, koje nam je ista ustupila odmah i to na broj 40 boraca iz sastava III Bataljona XIII Brigade. Ovo ljudstvo trebalo je da uđe u sastav jednog od bataljona Odreda, u kojem bi bilo ljudstvo pretežno, po mogućstvu, sa otoka Korčule. Za formiranje bataljona, kojeg bi sačinjavalo ljudstvo sa područja poluotoka Pelješca, stavljeno nam je na raspolaganje 22 borca, koji se nalaze u pozadini sa specijalnim zadatkom, s napomenom: kada se povrate, da onda uđu u sastav. Sa ova 22 borca Odred nije imao do danas nikakve veze, a niti ih je dobio u sastav.

Za popunu ljudstva Odred je stupio u vezu sa svim pozvanim vojnim i civilnim vlastima radi izvršenja mobilizacije, kao i za izdvajanje ljudstva već mobilisanog za Odred. Tako je odmah izvršen pregled radničkih grupa na otoku Korčuli. Iz toga smo mobilisali za prvo vrijeme tek jedan bataljon. Tokom vremena i sticajem okolnosti, koje su uslijedile po napuštanju poluotoka Pelješca, bio je priliv ljudstva sa poluotoka Pelješca nadošao, a uz to kako je odbrana samog otoka Korčule postala aktuelnija, naišli smo na odziv kod mjerodavnih, a na naše traženje, te nam je u zadnje vrijeme uspjelo formirati II Bataljon. Pri razformiranju VI Bataljona XIII Brigade na otoku Lastovu, Brigada je ostavila na otoku izvjestan dio ljudstva kao posadu samog otoka, i to je ljudstvo ušlo u sastav Odreda kao III Bataljon.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1-3, k. 2033.

² Odnosi se na Peti pomorsko-obalski sektor. O preimenovanju sektora vidi objašnjenje 2 uz dok. br. 68.

Naoružanje: Svi borci su naoružani sa puškama i po sto metaka. Uz to, nastojimo borce snabdjeti sa ručnim bombama. Od automatskog oružja raspoložemo sa deset ouškomitraljeza, te šest teških mitraljeza.

Obuka ljudstva: Kako je ljudstvo Odreda sve novomobilisano, to je većinom nevješto i neobučeno u rukovanju sa najosnovnijim u naoružanju – puškom. Pristupilo se je najagilnije obučavanju ljudstva sa rukovanjem puškom, puškomitraljezom, a velika većina, i preko broja potrebnog za posadu teškim mitraljezom, obučava se u rukovanju sa istim.

Posjedanje položaja: U prvim danima formiranja Odreda ukazala se je neophodnost da jedna grupa od 36 boraca pođe na položaj i posjedne dio obale oko luke Prigradice. Isto je ljudstvo naoružano sa jednim teškim mitraljezom i puškama. Borci Odreda posijedaju i brane dio morske obale otoka Korčule sa južne strane, i to na prostoru uključivši Paviju Luku do zaključno sa kotom 98, zapadno od predjela Glogovac, a sa ovima je uspostavljena veza za osiguranje obale sa Prvim bataljonom XIII Brigade. Na ovom dijelu položaja ljudstvo je oboružano sa tri teška mitraljeza te sa puškama. Jačina ljudstva je 57 boraca. Nadalje, posjednut je dio morske obale oko luke Zavalatice sa jednim teškim mitraljezom i 15 boraca te Pupnatska Luka sa 15 strijelaca. Sa sjeverne strane otoka Korčule ljudstvo Odreda posijeda i brani dio morske obale kod predjela Paklene, a uz to ljudstvo iz luke Prigradice smijenjeno je po dijelovima boraca III Bataljona XIII Brigade, pa je prešlo te posjelo dio obale u Babinoj Luci, naoružano jednim teškim mitraljezom, lakim mitraljezom i puškama.

Ovaj odred ima zadatak osigurati dio morske obale otoka Korčule skoro cijelom dužinom sa južne strane, i to pošto obučiti novomobilisano ljudstvo sa najosnovnijim znanjem oko rukovanja sa oružjem.

Ishrana ljudstva: Snabdijevanje ljudstva hranom vršilo se je u prvo vrijeme iz magazina IV Obal. pom. sektora, a po preseljenju Štaba istog u Velu Luku, snabdijevanje je vršeno iz magazina Juž. dalm. područja.

Nadležnost nalaže da se ovaj odred snabdijeva sa hranom po intendanturi IV Obal. pom. sektora.

Stanje odjeće kod ljudstva je sasvim slabo, kao i obuće, a pošto su u nastupu hladni zimski dani, a u toku stalne kiše, to ovo pitanje postaje još aktuelnije.

Vojna organizacija: Organizatorski, Odred se dijeli na bataljone a ovih do sada ima tri, i to dva sa sjedištem štabova u istom mjestu gdje je Stab odreda, a jedan na otoku Lastovu.

Bataljoni su podijeljeni na po tri čete, čete na vodove, a vodovi na desetine.

Što se tiče rukovodećeg kadra, Odred jako oskudijeva sa jstim, a naročito sa vojnim.

Obzirom da je ljudstvo Odreda novomobilisano, a uz to poslije ponovljene mobilizacije – jer je prvu mobilizaciju provodila XIII Brigada na istom mobilizacionom području i iz toga se formirala – borbeni kvalitet ljudstva nije ni iz daleka onakav kakav bi se mogao očekivati od jedne jedinice sa tako ozbiljnim zadatkom, kakav je stavljen pred Odred – obrana otoka pod postojećim okolnostima. Mnogo je učinilo da je prednje navedeno stanje ovakvo, i to što je sama XIII Brigada u svim prilikama vršila izbor ljudstva, bilo pri odvajanju iz svojih redova za dodijeliti Odredu, bilo pri izvršenoj mobilizaciji, tako da je za Odred ostajao slabiji borbenošću kvalitet ljudstva. Nadalje, Štab odreda vršio je stalan pritisak na sve vojne i civilne vlasti, koje raspolažu sa ma kakvim ljudstvom, da isti pošalju u sastav, koji ne treba da bude kvalitativno tako i brojno slab. Odred ima u svojim redovima ljudstva i boraca sa preko 40 godina života, te u vezi toga i dosta bolesnih i ranjenih. Uz to, ni borbena svijest kao razlog političke nesvijesti nije na visini. Istinskim zalaganjem u radu rukovodstvo Odreda koje je dosljedno toga moći će stvoriti od Odreda sa ovakvim ljudstvom borbenu jedinicu, koja će moći udovoljiti datom zadatku, ali za sve to trebaće vremena, a za nas je svaki momenat skup u čekanju, budući stojimo u neposrednoj blizini pred otvorenim žvaljama morskog neprijatelja, koji ima interes i apetit na naše otoke.

Uz naš borbeni podzrav

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta Odreda:
Mehmedbašić³

* Rasim

STAB ODREDA POM. OBAL.

SEKTORA

Br. 15, dne 20/XI-43

BROJČANO STANJE

oružja Odreda IV. Obalsko-pomorskog sektora

Jedinica	Pušaka	Puško-mitraljeza	Teških mitraljezi	Pištolja	Opaska
I Bataljon	152	4	4	5	
II Bataljon	148	6	3	3	
III Bataljon	Stanje naoružanja III Bataljona na otoku Lastovo nije nam do sad poznato, budući je bataljon neposredno o>ih dana ušao u sastav ovog odreda.				
Štab odreda	4		-		
Svega	304	10	7	8	

Zamjenik komandanta Odreda
(M. P.) Mehmedbašić

STAB ODREDA POM. OBAL.

SEKTORA

Br. 15 dne 20/XI-43

BROJNO STANJE

ljudstva Odreda IV. Obalsko-pomorskog sektora

Jedinica	Rukovod. vojnih	Rukovod. političkih	Boraca	Svega	Opaska
Štab Odreda	2	2	³ kurira	7	
I Bataljon	5	4	152	161	
II Bataljon	5	2	152	159	
III Bataljon	Za ovaj bataljon nemamo podataka o brojnom stanju, pošto je tek ovih dana neposredno ovaj bataljon dodijeljen Odredu.				
Svega	12	8	307	327	

Zamjenik komandanta Odreda
(M. P.) Mehmedbašić

BR. 90

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU OTOKA
BRACA I ŠOLTE OD 22 NOVEMBRA 1943 GOD. OPERATIV-
NOM ŠTABU ZA ODBRANU OTOKA O MOGUĆNOSTI
IZVOĐENJA DEJSTVA DUŽ OBALE PRAVCEM BRELA —
BAŠKA VODA — MAKARSKA¹**

OP. STAB
ZA ODBRANU BRACA I ŠOLTE
Položaj 22.XI.1943

OPERATIVNOM ŠTABU ZA ODBRANU OTOKA

Dvadesetog uveče dobili smo od Vas depešu da ispitamo mogućnost akcije na kopnu Brela — Baška Voda — Makarska. Po istom smo postupili odmah. Naš obavještajac² prebacio se na kopno radi ispitivanja neprijateljskih snaga i mogućnosti naprijed navedenog, ali se do sada nije vratio, niti je stigao izvještaj od njega. Radi toga ne znamo kakovo je stanje sada na kopnu, a prije tri dana došao je obavještajac³ sa sektora Omiša kojeg smo uputili kod Vas radi podnošenja izvještaja.

Za slučaj neprijateljskog napada na otoke vojska je pripremljena dobro. Mogli bi izvršiti akciju i na kopnu.

Prilažemo Vam naredbu koju smo izdali štabovima bataljona i odredskim snagama o rasporedu snaga za odbranu otoka.

Prilažemo i raspored oružja na otoku Braču i Šolti.

S. F. — S. N.

Politkomesar
Trgo Fabijan

Komandant odreda
Karmelić Stipe

Komandant
Borko'

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—7, k. 2022.

² Milan Dorotka

⁵ Tonči Kuzmanić

⁴ Arsenić

BR. 91

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 22 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNA-
RICE NOVJ O NAPADU NEPRIJATELJSKIH JEDINICA NA
OTOK UGLJAN¹**

**ŠTAB III POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA**

22.11.1943. u 14 sati

ŠTABU MORNARICE NOVJ

P o l o ž a j

Neprijatelj- je 21.11. oko podne sa jakim snagama (računa se oko 150 kamiona, nekoliko tenkova i motocikla) iz pravca Benkovca i Zadra prodro u pravcu Biograda do mjesta Pakoštana. Po dolasku, otvorio je paljbu na otok Pašman, na sela: Tkon, Kraj i Pašman, bez rezultata.

22. novembra u zoru izvršio je sa oko 12 brodova (minolovaca, motornih jedrenjaka i peniša) iskrcavanje na otoku Ugljanu na mjestima kod sela Kukljice i kod sela Ugljana. Odmah zatim isplovilo je iz Zadra još oko 10 brodova, od kojih 3 parobroda srednje tonaže sa vojskom. Parobrodi su kružili uzduž istočne strane otoka i kod sela Ugljana iskrcali još vojske. Po davanju prvog otpora kod Kukljice naše jedinice* povukle su se na položaje između Kukljice i Kali. Na sjeveru otoka neprijatelj drži predio od ispred sela Ugljana pa do kraja otoka. Iskrcane neprijateljske jedinice naoružane su mitraljezima i protukolnim puškama. Akcije pripomaže artilerija sa rta Mika (u pravcu Ugljana) i iz Zadra (u pravcu Kukljice). Neprijateljski avioni nisu do sada primijećeni. Naše jedinice (I bataljon) odupiru se neprijateljskom napadu i povremeno vrše i protunapade. Prema sadanjoj situaciji, nastojće se održati na otoku i eventualno u toku noći nastojati izvršiti protunapad u cilju odbijanja neprijatelja. Ovo nije konačno rješenje, jer se situacija iz časa na čas može izmijeniti i jer nepri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12/1-3, k. 2021.

² Dijelovi 114 lovačke i 264 pješadijske divizije (vidi tom V. knj. 21, dok. br. 144, 198, 200, 201, 203 i dok. pod reg. br. 5/4, k. 74 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ Prvi bataljon Partizanskog odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora

jatelj raspolaže sa jakim snagama. Vezu sa divizijom⁴ preko radio-stanice već nekoliko dana nemamo, jer davač XIX divizije nije ispravan. U 13 sati danas uspjela se primiti jedna nepotpuna depeša od strane divizije o evakuaciji ranjenika, te **se** na temelju toga upućuju za Vis. Bolnica sa preostalim doktorom nastavlja svoj rad. — Ukoliko situacija ostane nepromijenjena, pomoć u avijaciji bila bi vrlo efikasna radi uništavanja brodova koji stalno patroliraju uz obalu Ugljana. Ti brodovi vrše vezu između Ugljana i Zadra i stalno pripomažu jskrcanoj neprijateljskoj vojsci. — Naš štab se nalazi na Ižu **Velom**. Vezu sa vama još nismo dobili, jer je domet stanice premalen. U određeno vrijeme preko dana vrši se služba prema dogovoru za održavanje veze sa Štabom Mornarice, ali do sada još nismo primili nikakvu depešu. U cilju skraćivanja udaljenosti postavljena je jedna radio-stanica na otoku Ravni Zakan, ali ni ta još nije u stanju da stupi u vezu s vama.

U slučaju evakuacije otoka Ugljana, i ugrožavanja drugih otoka, pravac povlačenja je prema Dugom Otoku u cilju da se pod svaku cijenu zadržimo do kraja neprijateljske navale.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A. Sorić

Komandant
M. Ikica

(M. P.)

⁴ Odnosi se na Devetnaestu sjevernodalmatinsku diviziju.

BR. 92

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 22 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O PRIPREMAMA I TRANSPORTOVANJU PRVE PREKOMORSKE BRIGADE¹

DELEGACIJA
NOV I PO JUGOSLAVIJE

Br. 47

Dana 22.11.1943.

Bari

MS/G

ŠTABU MORNARICE NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Na vaš dopis od 12.11. o. g., kojeg smo dobili tek prekjučer, možemo vam odgovoriti koliko slijedi:

1.) Brigada² se danas i sutra oblači, preksutra će primiti oružje, zatim ćemo trebati još jedan dan za upoznavanje oružja i potom ćemo je uputiti. Prema tome, računamo da će prvi transport otputovati 26. navečer. Pripremite sve za prihvat prvog transporta koji će brojiti oko 500 ljudi.³

2.) Današnjim transportom otpremili smo:
14 bacača 81 mm sa 1000 sanduka mina,
77 mitraljeza »Breda« sa 169 sanduka municije,
50 protivtenkovskih pušaka,
10 puškomitraljeza.

Danas smo, međutim, primili 550 tona oružja i municije, te ćemo time naoružati brigadu, a ostatak poslat ćemo vam odmah.

3.) Izvještavamo vas da je gvozdeni m/j »Jela«⁴ naišao na minu na jednu milju pred ulazom u luku Bari. Poginulo je 7 drugova, a ostali su lakše ranjeni. Mina je bila magnetska i to tempirana. Brod je bio prazan jer je dolazio iz Visa. U prilogu vam dostavljamo izvještaj o samom događaju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1—3, k. 2021.

² Prva prekomorska

* Prema izvještaju br. 88, od 26 novembra 1943 god., prvi transport brojio je 470 ljudi (vidi dok. br. 98).

⁴ Motorni jedrenjak

Molim vas, da o onome pod 1) i 3) izvijestite Štab VIII **Korpusa** preko vaše radioveze, jer moja ne smije da funkcionira.

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V.d. šefa Delegacije:
Makiedo

BR. 93

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 23 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE
NOVJ O ISKRCAVANJU NJEMAČKIH JEDINICA NA
OTOK UGLJAN¹**

STAB III POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA

23.11.1943. god. u 0500 sati

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

P o l o ž a j

U vezi operativnog izvještaja od 22.11.,² a prema daljnjem razvijanju situacije, izvještava se:

Neprijatelj³ koji se iskrcao na dva mjesta bio je kod sela Kukljica zaustavljen u blizini samog sela, tako da na tom mjestu nije više ni pokušao daljna iskrcavanja. Na drugom mjestu iskrcavanja, kod sela Ugljana, proširio se sve do zapadne strane otoka i nato izvršio daljna iskrcavanja. Naše jedinice⁴ zaustavljale su navalu i lagano se povlačile u pravcu Preka. Borbe su se vodile tokom cijelog dana i do 16 sati proširio je svoje pozicije sve do sela Sutomišćice. Pošto je nadiranje postajalo sve jače i proširilo se do blizine mjesta Preko, donijeto

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13/1–3, k. 2025.

* Vidi dok. br. 91.

³ Dijelovi 114 lovačke divizije i 891 pješ. puka 264 divizije.

⁴ Dijelovi Prvog bataljona Partizanskog odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora (vidi dok. br. 91 i 162 – depešu br. 98).

je rješenje da se otok evakuiše u sumrak. Rješenje o evakuaciji donijeto je u 17 sati. Evakuaciju su vršile jedinice naoružanih brodova i ribarski čamci iz Lža Velog i ista je završena do 22 sata bez ometanja od strane neprijatelja. Tačan broj evakuiranih, kao i poginulih i nestalih, još nije poznat i javiće se naknadno. Isto tako, nije još poznat ni broj ubijenih na strani neprijatelja.

Većina boraca je pred kratko vrijeme mobilizirana, te u vezi s time i izvjestan broj boraca nije se pokazao u pogledu borbenosti na visini. S toga razloga je najviše i doneseno rješenje za evakuaciju, jer se pretpostavljalo da isti ne bi bili u stanju da zadržavaju u toku narednog dana neprijateljsku navalu, a i evakuacija bi bila znatno teža, jer su već oko 22 sata opaženi neprijateljski patrolni brodovi po Srednjem Kanalu.

Evakuacija je izvršena za sada u uvalu Luka na Dugom Otoku, te će se izvijestiti o konačnom rješenju pregrupisanja jedinica, što će ovisiti o daljnjem razvoju situacije i namjerama neprijatelja.

Smatra se da za sada nije poželjno upućivanje materijala zatraženog preko trebovanja ovog štaba. Ukoliko se naoružani brod »Kornat«, upućen od ovog štaba, još nalazi u IV Pomorsko-obalskom sektoru, moli se da bi ga se uputilo za Luku na Dugom Otoku.

Radio-davač Štaba XIX Sjevernodalmatinske divizije još ne radi, tako da ovaj štab uopće nema veze sa susjednim jedinicama na kopnu, stoga je neophodno potrebno dobiti jednu jaču radio-stanicu za izravnu vezu s tim štabom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
A.⁵ Sorić

Komandant
M.⁶ Ikica

(M.P.)⁷

⁵ Ante

⁶ Mladen

⁷ Okrugli pečat: Komanda Mornarice NOV za sj. Dalm. Stab sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

BR. 94

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 23 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O NAPADU NEPRIJATELJSKIH BRODOVA NA OTOK MLJET¹

STAB V POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA²

Br. 115, dne 23 novembra 1943.

**Izvještaj o akciji
na Mljetu**

ŠTABU MORNARICE

Položaj

17 novembra oko 12.30 dvije neprijateljske trabakule pokušale su da se probiju iz Velikog Vratnika u pravcu Trstenika. Naša baterija sa Rta Vratnička otvorila je paljbu i primorala brodove da se zaklone u Mali Vratnik. U 13 sati patrolni čamac »Lapad« otplovio je iz Sobre u pravcu Malog Vratnika. U 14 sati prošao je kroz Mali Vratnik i našao oba broda u sjevernoj uvali Olipe. Utvrđeno je da su to'brodovi »Roditelj« i »Miloš« — oba iz Račišća. »Roditelj«, oštećen artileriskom vatrom, bio je nasukan, dok je »Miloš« bio vezan 100 metara dalje od njega. »Lapad« je sa udaljenosti od 200 m. otvorio vatru na neprijatelja, ali se je nakon kratkog vremena morao povući zbog vatre neprijateljskog teškog protivtenkovskog mitraljeza sa obale. U 15.30 sati »Lapad« je bez gubitaka doplovio u Sobru.

Zamj. politkomesara:
Petar Franulović

Komandant:
Marko Orhanović

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—1, k. 2052.

¹ O uspostavljanju ovog sektora vidi dok. br. 47, 59, 65, 68 i 83.

BR 95

ZAPOVIJEST ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 25 NOVEMBRA 1943 GOD. ZA PREVOŽENJE JEDNOG BATALJONA DEVETE BRIGADE SA OTOKA ŠOLTE U STARI TROGIR'

ŠTAB MORNARICE N. o. v. J.

Strogo poverljivo

»O« broj 154/43
od 25. novembra 1943. g.

Z A P O V E S T

Štaba Mornarice od 25. novembra 1943. g.

Zadatak: 26 novembra t.g. ima se prevesti i iskrcati jedan (1) bataljon IX brigade sa Otoka Šolte na kopno i to: iz Tatinja Vale (na Šolti) u Stari Trogir.² Prevoženje se ima izvršiti označenog dana odmah posle pada sumraka. Brojno stanje ljudi: oko 200 sa oružjem (puškama, puškomitraljezima i municijom), vojničkom ličnom spremom, komore nema. Hrana suha podeljena boricima. Ukrcaj, iskrcaj, kao i prevoženje, ima se izvršiti u najvećoj tajnosti. Da bi se ovo prevoženje izvršilo

n a r e đ u j e m o :

1. Štab IV P. O. S. 1. Štab IV P. O. [S.] uputiće 3 broda od 2—3 vagona nosivosti na o. Šoltu, tako da se koncentrišu u Tatinja Vali, u sumraku, *neizostavno*. Ukrcaj, odnosno iskrcaj, izvršiće se sa ovih brodova pomoću 3 manja broda (leuta) na motorni pogon i vesla, koji se imaju uputiti u Tatinja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1—1, k. 2033.

- Prebacivanje ovog bataljona nije izvršeno 26 novembra (kao što je određeno u ovoj zapovijesti) nego noću 27/28 novembra, vjerovatno zbog toga što pripreme za prebacivanje 26 novembra još nisu bile završene (vidi dok. br. 163 — depeše br. 51 i 72). Sljedećih noći i ostali dijelovi Brigade prebačeni su na sektor Trogir — Marina (vidi tom V. knj. 22. dok. br. 76 i 134).

Valu 26. novembra t. g., tako da budu neizostavno tamo *prije sumraka*. Odmah po dolasku brodova u Tatinja Valu, započeti ukrcajem ljudstva bataljona.

2. Štab IX brigade

2. Štab IX brigade narediće da se ljudstvo bataljona za prevoženje na vreme nađe u Tatinja Vali, te da se pripremi ljudstvo po desetinama, tako da svaka četa redom bude ukrkana na jedan brod posredstvom leuta.

3. Komandant transporta

3. Štab IV pomorsko-obalskog sektora odrediće jednog odgovornog druga,⁵ koji će biti *komandant transporta* (konvoja), te će kao takav imati sva prava i vlast, i njemu su potčinjeni svi brodovi u sastavu konvoja od momenta ukrcajanja do momenta iskrcajanja, kao i trupe ukrkane na brodovima za vreme vožnje.

Ovaj drug biće odgovoran za pravilno izvršenje prevoženja.

4. Osiguranje

4. Za osiguranje brodovlja (konvoja) za vreme prevoženja, i iskrcaja, Štab IV pomorsko-obalskog sektora predviće naoružane brodove N. B. 6 i N. B. 7 («Enare» i «Napredak»), koji će vršiti bočno osiguranje od 100 – 200 metara od broda u liniji brazde levo i desno, dok će leuti biti uz svoje brodove, kojima su dodeljeni za ukrcaj i iskrcaj trupa, s tim da će prvi leut biti isturen napred (ispred formacije) do 200–300 metara, te će vršiti osiguranje (izviđanje) i kao prethodnica ispitati obalu uvale Starog Trogira; za slučaj da primeti prisutnost neprijatelja, na njegovu vatru otvoriće vatru i ta će se smatrati kao signal za transport, koji će obustaviti vožnju i postupati po naho-

đenju komandanta transporta.

Naoružani brod N. B. 7 (»Enare«) osiguravaće zauzimanje pozicije pri ulazu sa sjeverozapadne strane uvale Starog Trogira, s vanjske strane, dok će N. B. 6 (»Napredak«) isto vršiti sa jugoistočne strane Trogirske uvale, sa izviđanjem u pravcu Velikog i Malog Drvenika.

5. Vožnja

5. Od Tatinja Vale, kursom i na udaljenost južno od Velikog i Malog Drvenika, tako da izbegne neprijateljeve izvidnice na ovim otocima, zatim zapadno od Malog Drvenika sa kursom u uvalu Starog Trogira, izbegavajući izvidnicu i na ovoj strani otoka Malog Drvenika.

Brzina transporta (formacije) prema onoj najsporijeg broda.

Brzina konvoja ne sme biti ispod 5 M. m.

Za vreme vožnje ukrcano ljudstvo da bude pravilno i udobno smješteno na brodu, s tim da bude u pripravnosti u pogledu upotrebe svog automatskog naoružanja.

U slučaju da dođe do otkrivanja našeg transporta po neprijatelju (patrolnom brodu), komandant transporta vratiće transport prema stvarnoj situaciji u najbližu luku (uvalu) Šolte, u dogovoru sa komandantom bataljona; zaštitu prihvatiće naoružani brodovi, koji se imaju svestrano založiti za takav slučaj.

Pri tome, izdati svakom brodu precizna naređenja da ne dođe do zabune: automatsko oružje upotrebiće ukrcana trupa tek u slučaju da brod bude napadnut u rasturenoj formaciji.

6. Veza

6. Održavati je dovikom, koristeći rezervnu brzinu i po potrebi ispaljivanje puščanog metka.

7. Povratak Svi brodovi iste noći, odmah po iskrcanju truna, vратиće se u svoje luke polaska; formaciju raspustiće komandant transporta uz obalu otoka Šolte.
8. Izveštaj Komandant transporta po izvršenoj operaciji podneće odmah kratki izvještaj Štabu IV pomorsko-obalskog sektora i Štabu IX brigade.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

**KOMANDANT:
Černi**

Dostavljeno:

- 1) Štabu IX brigade – Grohote
- 2) Štabu IV pomor. obal. sektora
Pov. br. 42

BR. 96

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 25 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE NOVJ O OPERACIJAMA NA OTOCIMA KRKU, LOŠINJU I CRESU¹

25-XI-1943²

STAB I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Broj: 636

15-dnevni operativni
izvještaj za novembar.

KOMANDI MORNARICE N. O. V. J.

U vezi naređenja Štaba Komande mornarice N. O. V. J. broj 61/43.³ dostavlja se sljedeći 15-dnevni operativni izvještaj za mjesec novembar 1943. godine.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1–1, k. 2023.

- Ovo je datum prijema u Štabu Mornarice NOVJ. Redakcija nije mogla da ustanovi kojeg je dana izvještaj napisan.

³ Vidi dok. br. 10/1–1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

I. OPERACIJE NA OTOKU KRKU⁴

ad 1.) 13. novembra 1943. godine oko 06.00 sati neprijatelj je započeo sa akcijom iskrcavanja svojih snaga na Vozu i u Omišlju.

ad 2.) U akciji protiv iskrcavanja neprijatelja učestvovala je mornarička četa, jačine 104 borca, 6 boraca sa izvidne stanice Omišalj i 6 sa izvidne stanice Baška.

ad 3.) Prema provjerenim podacima, neprijatelj se je iskrcao u jačini od 200 vojnika sa 4 tenka, naoružana topovima, i 6 blindiranih automobila. Akciju iskrcavanja na otok neprijatelj je izvršio pod zaštitom razarača i nekoliko borbenih čamaca.

ad 4.) Do iskrcavanja neprijatelja, četa je imala sljedeći raspored: na Vozu 1 vod, u Omišlju 1 vod i u Malinskoj 2 voda. Na osnovi primljenih podataka o namjerama neprijatelja, od našeg obavještajnog centra 12. ov. mj. naređeno je komandi čete da pojača stražu na Vozu i u Omišlju.

Prema provjerenim podacima, komanda neprijateljskog odreda nalazi se sada u Baški – u samom mjestu Baški ima oko 40 momaka, u Puntu 35 do 40, u Krku 40, u Omišlju oko 25. U Baški viđeno je 2 tenka, u Puntu 1, a za druge se ne zna gdje su. Krstarica »Dalmacija« (bivša jugoslovenska krstarica)⁵ do 17. ov. mj. bila je u luci i ispred luke Baške. Borbeni čamci su u Krku i stalno patroliraju prema Lošinju.

ad 5.) Vrijeme trajanja borbe nije poznato, već izgleda da su se naše jedinice, poslije neuspjelog otpora pri iskrcavanju neprijatelja, povukle prema Malinskoj, a zatim do Aleksandrova. Do 10.00 sati ovaj štab bio je u telefonskoj vezi sa komandom čete. Naređeno je da se, već po ranije izdatim uputama, četa podijeli na grupe boraca za vođenje partizanske borbe, što je do sada prema primljenim podacima izvršeno.

ad 6.) Kao rezultat borbe – neprijatelju je uspjelo iskrcavanje na otok pod zaštitom jednoga razarača i nekoliko borbenih čamaca, a naše snage podijeljene na grupe i dalje vode partizansku borbu.

Ostalih podataka o rezultatu borbe još nema.

Ad 7.) Kritički osvrt: neprijatelju je uspjela akcija iskrcavanja na otok poradi njegove tehničke nadmoćnosti i jake zaštite sa mora. Slabost naše jedinice bila je u samom njezinom sastavu, jer je formirana od novomobilisanih boraca, neotpornih u borbi, a i nije imala dovoljan broj starješinskog kadra.

⁴ O napadu Nijemaca na ovaj otok vidi dok. br. 78 i 86 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 189.

⁵ O ovom brodu vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 86.

II. OPERACIJE NA OTOKU LOŠINJ – CRES

ad 1.) 13. novembra ov. godine oko 04.00 sati neprijatelj je započeo sa akcijom iskrcavanja svojih snaga u Malom Lošinju, u uvali Sigale, Osoru i Velikom Lošinju. Predhodno, 12. ov. mj. izvršio je zračno bombardiranje tvrđave na Lošinju. Uništena je bila signalna stanica, dočim žrtava i oštećenja na topovima nije bilo.

ad 2.) U akciji protiv iskrcavanja neprijatelja učestvovali su: četa mornaričke pješadije, jačine 116 boraca, 16 boraca iz posade tvrđavske artiljerije, 6 signalista izvidne stanice Lošinj, 3 borca iz Komande luke Lošinj i topovsko odjeljenje 75 m/m poljskog topa sa 7 boraca.

ad 3.) Prema nepotvrđenim podacima, neprijatelj se je iskrcao u jačini od 200 vojnika, sa 2 tenka i 10 blindiranih kola. Akciju iskrcanja na otok neprijatelj je sproveo pod zaštitom jednoga razarača, krstarice »Dalmacija« i većeg broja borbenih čamaca.

ad 4.) Do iskrcavanja neprijatelja na otočje Lošinj i Cres, naše snage su bile raspoređene na slijedeći način: u Malom Lošinju 2 voda iz čete mornaričke pješadije, posada artiljerije u tvrđavi, posada izvidne stanice u tvrđavi, komanda luke sa posadom naoružanog broda u mjestu Mali Lošinj, jedan vod mornaričke pješadije u mjestu Cres, jedna desetina u Osoru, jedna desetina u Belom i topovsko odjeljenje na položaju kod Farezina.

Do operacije iskrcavanja neprijatelja na otočje, nalazio se je u luci Mali Lošinj »Partizan 3« (Mb. »Kristofor«) iz flotile ovoga sektora, a koji je bio upućen u Lošinj da preveze iz Glavnog štaba engleskog oficira iz misije na Lošinju. Kao pratilac toga oficira nalazio se je na brodu komandant flotile drug Deželjin. Pored »Partizana 3« bio je u luci skoro naoružani brod komande luke.

O rasporedu neprijateljskih snaga na pomenutom otočju još nema podataka. Prema nepotvrđenim podacima, svakodnevno prolaze cestom iz Lošinja do Cresa i natrag više blindiranih kola.

ad 5.) O vremenu trajanja borbe i razvoju borbe poznato je samo da je tvrđavska artiljerija stupila odmah u dejstvo čim su se neprijateljski brodovi za desant približili obali kod Lošinja (navodno potopljena je jedna maona). »Partizan 3« i naoružani brod luke sa svojim posada, sa komandantom luke

drugom Jankačem i 8 engleskih oficira iz misije⁶ na Lošinju pokušali su da se probiju prema otoku Rabu. Do svanuća gonili su ih 9 borbenih čamaca, a kasnije i 2 hidroplana. Oba broda, nakon što su bila onesposobljena u borbi sa neprijateljem, savladana su od njega i odvučena u luku. Posada sa brodova bila je odmah iskrcana, i to: teže ranjeni preneseni su u bolnicu, a lakše ranjene i preživjele zatvorili su Nijemci u ribarnicu, gdje je već bilo sakupljeno oko 40 naših boraca (navodno, svi su strijeljani).

ad 6.) Kao rezultat borbe, neprijatelju je uspjelo iskrcavanje na otoke Lošinj i Cres pod zaštitom razarača i većeg broja borbenih čamaca.

Tačnih podataka o vlastitim gubitcima, kao i gubitcima neprijatelja, nema.

ad 3.) Kritički osvrt: neprijatelju je uspjela akcija iskrcavanja na otoke zbog njegove brojne i tehničke nadmoćnosti, kao i jake zaštite sa mora. Slabost naših jedinica bila je u njenom sastavu, jer je formirana od novomobilisanih boraca, neotpornih u borbi, a pored toga brojno su bili slabiji od neprijatelja i morali su voditi borbu na terenu, gdje je stanovništvo neprijateljski raspoloženo.

Dostavlja se prednji izvještaj s molbom na znanje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Mamula

Komandant
J. Bonaci

(M. P.)

⁶ Britanska misija je došla na Lošinj oktobra 1943 god., sa zadatkom da organizuje bazu za torpedne čamce (vidi dok. pod reg. br. 1-1, k. 119/1 – depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske br. 1022, 1048, 1065, 1088. 1117 i 1233 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA BRACKO-ŠOLTANSKOG ODREDA IZ DRUGE POLOVINE NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDANTU ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O STANJU I NAORUŽANJU ODREDA, RASPOREDU KOMANDNOG KADRA I DISLOKACIJI JEDINICA»

Izveštaj komandanta Bračko-šoltanskog odreda

KOMANDANTU IV POMORSKO-OBALNOG SEKTORA
Hvar

Izveštavam Vas o brojnom stanju, naoružanju, komandnom kadru, terenu zaposjednutih položaja, dosadašnjem našem radu, pojedinim manjim akcijama i o kvalitetu boraca i rukovodilaca.

Ukupno brojno stanje ovog odreda iznosi 530 boraca.

Naoružanje je slijedeće: teških mitraljeza 24, lakih mitraljeza 2, pušaka 500, 16 pištolja i 4 protivtenkovske puške.

Sve navedeno oružje snabdjeveno je sa odgovarajućom količinom municije, kao i od 3–5 bombi po svakom borcu. Zanimanje i borbena obuka boraca vrši se redovno, i daju im se potrebna uputstva za daljnji rad. Akcija nije bilo, osim nekih manjih ispada, kada se je neprijatelj htio približiti dva do tri puta.

23. XI navečer neprijateljska artiljerija tukla je našu bateriju, a ujedno je pokušavao jedan neprijateljski brod da se približi našoj obali, misleći valjda iskoristiti paniku naših boraca. Bio je odbijen unakrsnom vatrom naših mitraljeza i promijenio je pravac prema Makarskoj. Borci su se u tom neprijateljskom ispadu pokazali dobro. Svi su sa pjesmom i oduševljenjem skočili na položaje gdje su spremno čekali daljnji pokušaj, tako da su danas, iako je to onaj najlošiji materijal, prilično stekli povjerenja u same sebe i u našu vojsku uopće. Uvijek se radi na tome da steknu povjerenje, tako da se možemo braniti ako to samo hoćemo.

Kvalitet boraca je osrednji. Fizička sposobnost loša, pošto od kada je formiran Odred² svak uzima dobro, a vraća zlo, tako

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1–10, k. 2022.

² Iz izvještaja Štaba Mornarice NOVJ br. 40 od 28 oktobra 1943 god. vidi se da je u to vrijeme ovaj odred već bio formiran.

da ima pojedinaca koji danas hoće pravilan rad. Ali to polako iščezava i staje im se u trag. Ima pojedinih sumnjivih lica za koje smo mi na prošlom sastanku stvorili zaključak, a po tome ćemo i postupiti, tako da ćemo ih razoružati, izolirati od ostalih boraca, da bi stvorili od njih jednu radnu desetinu.

Rukovodioci, kako sam već bio i prošli put naznačio, ljudi su sa terena, izuzev nekih koji su poradi svoje fizičke nesposobnosti otpali iz brigade. Naročito vojni rukovodioci ne mogu biti dobri ako ih borba nije izgradila, zato ne znam kako bi se u borbi pokazali. Inače se prilično interesiraju za rad. Politički rukovodioci po svom radu bi mogli bolje odgovarati nego vojni, jer se rad na terenu i u vojsci malo razlikuje. Otežan im je rad poradi toga što su svi ljudi na položaju.

Položaji koje držimo iznose više od jedne polovine teritorije otoka, pošto brigada³ svoje snage drži u rezervi, jer su po kvalitetu bolji borci, a bolje su i naoružani sa lakim automatskim oružjem te su pokretljiviji za slučaj napada neprijatelja na naše obale.

Kod svakog mitraljeza na položaju stoji od 7–9 boraca koji ujedno kontroliraju onaj prazan prostor između položaja. Štaviše, uvijek po koja patrola sa jednim odgovornim drugom obilazi noću položaje, tako da je sve ljudstvo svake noći u službi ili na položajima. Stanje boraca je veoma loše, jer su i bos i goli, a to naročito ubija moral kod boraca.

Ovo je tako jedan opći pregled naših jedinica, a sada ću da iznesem pojedinačno.

Ovaj odred sa sjedištem u Nerežišću formiran je od dva bataljona i jedne čete koja je formirana od raznih boraca i broji 100 ljudi, od kojih još neki nisu ni naoružani, a kojima ćemo dodijeliti oružje za najkraće vrijeme.

Stab ovog odreda broji 16 ljudi, naoružani sa puškama, 4 pištolja i jednom strojnicom.

Stab I bataljona sa sjedištem u Poviji broji 12 drugova, naoružani sa puškama i 4 pištolja.

I četa ovog bataljona sa sjedištem u Pučišću broji 53 borca, a drži položaje sa 4 teška mitraljeza od Lovrečine Vale do Lozne, a Druga četa sa sjedištem u Povelji broji 68 boraca. Drži položaje od Lozne do Laščatne. III četa sa sjedištem u Konjskoj Luci broji 53 borca, drži položaje sa 3 teška mitraljeza od Čistog Briga, zapadno od Smokovja do Radonje Vale.

* Riječ je o Dvanaestoj brigadi Dvadeset šeste divizije, čiji su Prvi, Drugi i Treći bataljon bili na o. Braču, a Četvrti na o. Šolti (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57).

Štab II bataljona sa sjedištem u Ložišću broji **13** ljudi, **naoružani** sa **5** pištolja i puškama.

I četa ovog bataljona sa sjedištem u Smrki ima 63 borca, **naoružana** sa jednim puškomitraljezom i puškama, drži položaje od Drasina do **Lučice**.

II četa sa sjedištem u Bobovišću broji 52 borca, naoružana sa 5 teških mitraljeza, drži položaje od Prbujca do nešto južno od Lovrečine Vale.

III četa i novoformirana IV četa (ova posljednja spada direktno pod ovaj odred) nalaze se na Šolti.

III četa sa sjedištem u Stomorskoj ima 62 borca, a naoružana je sa 4 teška i jednim lakim mitraljezom, drži položaje od Senjske Vale do punte Nečujma.

IV četa sa sjedištem u Tatinjoj Vali broji 100 ljudi, koji su novosakupljeni od raznih izbjeglica, i još se sređuje. Naoružana je sa 3 teška mitraljeza, ostalo puške, drži položaje od **Poganičke** Vale do Senjske Vale, dok ostali borci drže izvidnice i stražu. Buduć javljate da niste dobili prošli izvještaj u kojem Vam je bio naznačen i komandni kadar, imena istih dostavljamo u ovom.

Štab odreda: komandant: Karmelić Stipe
zamjenik kom.: Martinić Petar
politkomesar: Cepernič Mate
zamj. politkoma: Sapunar Zorislav

Štab I bataljona

komandant: Goić Jozo
zamj. komand.: Restović Vicko
politkomesar: Dešković Ante
zamj. politkoma: Roje Jakov

I četa

komandir: Restović Toni
z. komandira: Zuljević Dušan
politkom.: Kusanović Juraj
z. politkoma: Karmelić Stipe

II četa

Dešković Ivo
Dragičević Ivo
Gospodnetić Nint
Štambuk Božidar

III četa

komandir: Restović Jerko
z. komandira: Galetović Ivan
politkom: Labetić Nikola
z. politkoma: Nigojević Franc

Štab II bataljona

komandant: Marinković Mate
zamj. komand.: Cvitanić Marko
politkomesar: Jakšić Ivan
zamj. polit.: Stambuk Dane

I četa

II četa

komandir:	Radetić Srećko	Kusanović Osvald
zamj. koman.	Junišević Miće	Nebić Ante
politkom:	Michieli Sergije	Hrvatić Josip
zamj. polit.:	Matijašević Šime	Ivanović Nikola

III četa

IV četa

komandir:	Barhanović Vinko	Odak Ante
zamj. koman.:	Martinić Josip	Matijaca Ivan
politički:	Pfan Nuta	Vidović Ivan
zamj. polit.:	Jurić Miroslav	Bavčević Martin

Uz borbeni drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant Odreda
Karmelić Stipe

(M. P.)⁴

⁴ Okrugli pečat: Štab Bračko-šoltansko-drveničkog odreda.

BR 98

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 26 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE JJOVJ O UPUĆIVANJU DIJELOVA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE NA OTOKE SREDNJE DALMACIJE¹

**DELEGACIJA
NOV I PO JUGOSLAVIJE**

Br. 88

Dana 26. 11. 1943.

Bari

MS/G

ŠTABU MORNARICE

Hvar

Jutros smo uputili parobrodom »Bakar« 1 bataljon u većini 300 boraca I prekomorske brigade.² Večeras će otploviti drugi transport sa engleskim brodom u jačini od 170 boraca. Ovi borci iskrcat će se u Veloj Luci. Borci su odlično obučeni i naoružani.

Prema sporazumu između V. Š-a i savezničke misije iskrcat će se najprije 1000 boraca na otoku Korčuli, a zatim po 500 na otoku Visu i Hvaru. Borce ćemo prenašati u partijama prema raspoloživom brodskom prostoru. Po svakoj partiji poslali smo vam poseban izvještaj,³ koje ćete dobiti preko Komande mjesta u kojem se vrši iskrcavanje. Komandno osoblje u brigadi je improvizirano a vi možete prema potrebi vašeg nahođenja izvršiti promjene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. šefa Delegacije
Makiedo

(M. P.)⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23/1-3, k. 2021.

² O formiranju ove brigade vidi dok. br. 56.

³ Vidi dok. br. 56, 92 i 103.

⁴ Okrugli pečat: Delegacija NOV i PO Jugoslavije – Bari.

BR. 99

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU OTOKA
VISA OD 28 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG
POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O RASPOREDU JEDI-
NICA I AUTOMATSKOG ORUŽJA¹**

OPERATIVNI STAB ZA ODBRANU
OTOKA VISA
Br. 12
Položaj, 28. XI. 43.

Izvještaj o rasporedu
jedinica i automatskog
oružja.

ŠTABU IV POM.-OBAL. SEKTORA

Položaj

U vezi nastale situacije, i dolaska novih operativnih jedinica na ovaj otok, izvršen je slijedeći raspored jedinica koje spadaju operativno pod ovaj štab.

I. Raspored jedinica III Bataljona Hvarsko-viškog odreda:

a) Stab bataljona sa sjedištem u Komiži.

1.) Jedna četa, sa sjedištem u Komiži, osigurava položaje: Križni Rat i o. Barjaci. Imaju po 10 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i 1 puškomitraljez.

2.) Jedna četa osigurava položaje: Oključna i Gradac. Oključna ima na položajima 10 boraca i jedan teški mitraljez, Gradac ima 10 boraca i 1 teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i 1 protutenkovska puška.

3.) Jedna četa, sa sjedištem u selu Kostima, ima 65 boraca sa puškama, 1 teški i puškomitraljez, ostaje u rezervi.

II. Raspored jedinica II Bataljona XI Brigade.²

a) Stab bataljona sa sjedištem u mjestu Vis.

1.) Jedna četa, sa sjedištem u Visu, osigurava položaje od uvale Gradac do luke Vis. Drži dva položaja. Desni ulaz u luku Vis ima 10 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez.

Ostali teren osiguravaju noćne patrole. Ostatak u kasarni sa puškama.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog Istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—3, k. 2033.

² Dvadeset šeste divizije

2.) Jedna četa, sa sjedištem u Visu, osigurava položaje od uvale Stončice do luke Vis. Drži položaje: desni ulaz u uvalu **Stenjalo** i ima 10 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Rt Stračine ima 10 boraca sa puškama i jedan puškomitraljez. Lijevi ulaz u luku Vis ima 10 boraca sa puškama i jedan puškomitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i jedan teški mitraljez i laki bacač.

3.) Jedna četa i Prateći vod ostaju u rezervi u selu Podselje.

III. Raspored jedinica Odreda III Pomorsko-obalskog sektora.

a.) I Bataljon sa sjedištem u Podšpilju.

1.) Jedna četa, sa sjedištem u Podhumlju, osigurava položaje od Rta Stupišća do uvale Taleska. Drži položaje: Rt Stupišće i ima 10 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez. Drugi položaj osigurava uvalu Pretiščinu i ima 9 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez. Položaj Duboka ima 9 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i 1 puškomitraljez. Noćne patrole osiguravaju ostalo.

2.) Jedna četa, sa sjedištem u Marinim Zemljama, drži položaje od uvale Taleska do uvale Ruda. Položaj Ruda ima 9 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Položaj Stiniva ima 9 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i 1 teški mitraljez i jedan puškomitraljez.

3.) Jedna četa u rezervi u selu Podšpilje ima dva teška i dva puškomitralja.

b.) II Bataljon sa sjedištem u Podstražju.

1.) Jedna četa, sa sjedištem u Tihobraću Polju, ima položaje od Rta Stončice do Rta Ženka. Položaj Stončica ima 10 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Položaj Smokova ima 9 boraca i 1 teški mitraljez. Položaj Ženka ima 9 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i jedan teški i jedan puškomitraljez.

2.) Jedna četa sa sjedištem u Podstražju osigurava položaje od Rta Ženka do uvale Ruda. Položaj Zaglav ima 9 boraca sa puškama i 1 teški mitraljez. Položaj Srebrenara ima 9 boraca sa puškama i jedan teški mitraljez. Ostatak u kasarni sa puškama i 1 teški i 1 puškomitraljez.

3.) Jedna četa sa sjedištem u Podstražju ima dva teška i dva puškomitraljeza i ostaju u rezervi.

Prednji raspored jedinica je izvršen u toku 28. XI. 43. god., s time da se čete u pojedinim bataljonima smjenjuju najmanje jedan put u roku od 10 dana. Ova mjera je preduzeta s toga da jedinice i borci upoznaju terenske i obalne prilike.

Komandant Partizanskog odreda III Pomorsko-obalskog sektora ulazi u Operativni štab kao drugi član.

Štab gornjeg odreda nalazi se u Visu, obzirom što su u Štabu samo dva člana.

U očekivanju dolaska jednog bataljona iz inostranstva,¹ koji prema naređenju Operativnog štaba ostaje u rezervi, rezervirano je selo Plisko Polje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:j
M.⁴ Kukonići

Komandant:
Luka Radišić

BR. 100

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O RAZVOJU SITUACIJE NA OTOCIMA¹

STAB ur POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA
29.11.1943.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

P o l o ž a j

U vezi izvještaja² o razvoju situacije na otocima III pomorsko-obalskog sektora, naknadno se izvještava:

27. novembra o.g. izvršena je evakuacija vojske, brodova i preostalih ranjenika prema ranijem zaključku. Zaključak o evakuaciji donesen je nakon svestranog kritikovanja situacije: velika razlika u oružju, ljudstvu i samoj boračkoj vrijednosti, sačuvanje plovnih jedinica i žive snage boraca koji se mogu ponovno upotrijebiti, te računajući na vrijeme i brzinu pothvata, jer bi odugovlačenje moglo dovesti do uništenja naših

³ Odnosi se na dijelove Prve prekomorske brigade.

⁴ Redakcija nije ustanovila ime.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/1–3, k. 2021.

* Vidi dok. br. 91 i 93.

jedinica. Broj evakuiranih jako je ponarastao od onog predviđenog radi priliva civilnog stanovništva, odbornika itd. Sa jedinicama krenuli su: politkomesar Štaba sektora, komandant i politkomesar Partiz. odreda. Oni će dati sve potrebite pojedinosti o situaciji, kao predloge o upotrebi tih jedinica do povratka na otoke. Na području Sektora ostao je komandant sa jednom naoružanom plovnom jedinicom i oko 30 boraca sa zamjenikom komandanta Odreda. Program preostalih boraca je da nakon svestranog ispitivanja situacije, i po završenoj okupaciji otoka od strane neprijatelja,³ započnu sa manjim prepadima na slabim pozicijama protivnika, privlačeći mu veće snage i ometajući ga. Prema prilikama, pozivale bi se pojedine manje jedinice od onih evakuiranih, izabirući one bolje i sposobnije za ovaj način borbe.

Obzirom na vrlo lošu kvalitetu boraca, potrebno bi bilo da ih se u što kraćem roku osposobi i navikne na vojnički red i disciplinu, rukovanje oružjem i poznavanje ratne službe, što je sve u vrlo malenoj mjeri do sada bilo učinjeno obzirom da su borci nedavno mobilizirani i od toga vremena uglavnom bili pripremani i zaposleni osiguravanjem obale od pokušaja iskrčavanja, opremljeni sa starješinskim kadrom stvorenim kad i jedinice i tek nedavno djelomično izmijenjenim.

Evakuacijom boraca i plovnih jedinica evakuirani su i radiotelegrafisti iz razloga što već nekoliko dana nikako nismo mogli dobiti nikakve veze.

U vezi sadašnje situacije, a za što veće ometanje neprijatelja, molim da bi se usvojilo slijedeće:

Neophodno je potrebno da raspolažemo sa jednom jačom radio-stanicom koju bi trebalo odmah uputiti i koja bi izvještavala blagovremeno o pokretima neprijateljskih jedinica. Od 23. novembra biv. jugoslovenska krstarica »Dalmacija«⁴ stalno po danu krstari Srednjim Kanalom, a po noći bira pogodna mjesta za sidrište. Neprijatelj raspolaže sa jednim manjim razaračem starijeg tipa i 1 torpiljarkom. Iskrčavanja vrši sa nekoliko trgovačkih parobroda manje i srednje tonaže i većim brojem motornih brodova i penisa. Sav ovaj plovni park uglavnom preko noći uplovljava u Zadarsku luku. Prisutnošću jedne jače radio-stanice sa direktnom vezom sa Štabom Mornarice mogle bi se blagovremeno spriječiti i veće neprijateljske nakanе. To bi baš sada još bilo od naročitog značaja dok se vrši

³ Dijelovi 114 lovačke divizije u svom poduhvatu »Delfin« zauzeli su skoro sve otoke na području ovog sektora. (Opširnije o tome vidi dokumenat br. 893–894, na mikrofilmu München 9 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.)

⁴ O ovom brodu vidi dok. br. 86 i 191.

osvajanje otoka. – Isto tako, bila bi neophodno potrebna prisutnost kakve savezničke ratne jedinice (borbenih čamaca) koji bi lako po danu mogli sprečavati pokušaje iskrcavanja manjih jedinica. – Kako sve ovo zavisi od brze veze, koju uopće do sada nismo mogli izravno sa štabom Mornarice uspostaviti i kako nam je to sada jedina mogućnost za brzu i efikasnu pomoć, moli se da bi se ta stanica dostavila odmah ovim brodom koji je kao kurir stigao do Štaba.

Prilikom evakuacije upućen je motorni čamac prijeko na popravak osovine i nosača osovine. Njegova prisutnost, naročito obzirom na sadanju situaciju, je neophodno potrebna, te se moli da bi se i njega čim prije uputilo.

Od materijala za sada jedino hitno trebamo ulje za podmazivanje (1 bačvu).

Mi se sada nalazimo na otoku Lunga u južnom Kornatu, i to u južnoj uvali otoka. Ukoliko nas se više tamo ne bi našlo, neka se ode do otoka Ravni Zakan i tu će se dobiti informacije.

Moli se da bi se po kuriru poslali i znaci raspoznavanja za decembar.

Moli se da bi se po svemu navedenom donijelo rješenje, kao i obavijestilo u pogledu daljnjeg rada i zadataka.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant:
M. Ikica

Politkomesar:

Uzeli na znanje:

Komandant:
Černi

Pomoćnik:
Randić

Načelnik:

BR. 101

**NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 29 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDI BRAC-
KE FLOTILE NAORUŽANIH BRODOVA DA OSUJETI
EVENTUALNI NAPAD NEPRIJATELJA NA BRAC I OSTA-
LE OTOKE¹**

STAB
JV POMORSKO-OBAL. SEKTORA
Broj: 190/43
f 29 novembra-1943 god.
Položaj

**KOMANDI BRACKE FLOTILE NAORUŽANIH
BRODOVA**

Obaviješteni smo da neprijatelj u najskorije vrijeme namjerava poduzeti ofenzivne operacije (iskrcavanje) na otoke, a prvenstveno na otok Brač.² Nagomilavanje neprijateljske vojske na kopnu potvrđuje ove vijesti. Po saznanju, polazne baze za gornje operacije trebalo bi da budu luke: Makarska, Vrulja, Omiš i Split. Neprijateljske snage koje će se za to upotrijebiti su relativno vrlo slabe. Brodovi koji će se za istu svrhu upotrijebiti su stari trabakuli, koji su po građi i naoružanju mnogo slabiji od naših brodova. Moral neprijateljskih vojnika je vrlo slab. Naročitu pažnju obratiti tome da se neprijatelj ne bi poslužio varkom, pa da se obuče u englesku uniformu, s partizankama na glavi. Neprijatelj posjeduje oko 100 pari engleskih uniforma, koje je od nas oduzeo.

U cilju osujećenja svakog neprijateljskog uspjeha, u njegovoj zločinačkoj namjeri, pojačajte patroliranje kanalom i obalom sa vašim patrolnim brodovima. Naročitu pažnju obratiti svim uvalama i pristaništima i ne dozvoliti da se na kopno neopaženo iskrcava nijedan neprijateljski vojnik ili špijun. Osma-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/1—1, k. 2033.

- Odnosi se na koncentraciju Nijemaca u Metkoviću i njihovo eventualno iskrcavanje na otoke. U vezi s tim, Vrhovni štab je naredio da se otoci utvrde i pravilno brane. Sem toga, bila je predviđena i ofanziva na Nijemce koji su zaposjeli obalu u Makarskom Primorju, uz sadejstvo Dvadeset šeste divizije, koja je sa otoka trebalo da se prebaci na kopno. Vidi o tome depeše Štaba Dvadeset šeste divizije br. 202, 204 i 209 u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15—1/1, k. 523 i tom V, knj. 22, dok. br. 134.

tranje i patroliranje da bude cijele noći, a naročito u jutarnjim časovima. Iskrčavanje može da usljedi u svako doba dana i noći. O eventualnom kretanju neprijateljskih brodova izvještavati Operacioni štab otoka Brača,³ kao i Stab Bračko-šoltanskog odreda.

Za pojačanje vaše patrolne službe uputit će se na taj sektor naoružani brod »Napredak«, koji će patrolisati od Sumartina do Povija, zadirući duboko put kopna. Stupite u vezu sa kdt.⁴ »Napredka« radi koordiniranja rada i akcija. Pri susretu sa brodovima naročitu pažnju obratiti na svjetlosne znakove raspoznavanja. Kod pristajanja brodova u pristaništu, ponovo iste legitimisati iz zaklona radi svake sigurnosti.

Na otoku Braču, po svemu sudeći, postoji priličan broj petokolonaša, koji raketama daju neprijatelju signale. Neka se ljudstvo s time upozna i nastoji to osujetiti.

U vezi gore iznesenog, naređujemo vam najveću opreznost, tačnost i savjesnost u vršenju patrolne službe, jer uspjeh ili neuspjeh neprijateljskog poduhvata ovisit će samo o vašem radu.

Uz drugarski borbeni pozdrav:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:⁵

Komandant:
Srzić"

(M. P.)

¹ Riječ je o Operativnom štabu za sektor Brač – Šolta, koji je formiran 16 novembra 1943 god. (vidi dok. br. 81 i 82).

⁴ Miljenko Grizogono

⁵ Branko Radelić

⁴ Nikola

BR. 102

**NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 29. NOVEMBRA 1943. GOD. KOMANDI
PRIMORSKE FLOTILE NAORUŽANIH BRODOVA DA ISPLOVI
U LUKU SUĆURAJ RADI PATROLIRANJA I EVENTUAL-
NOG NAPADA NEPRIJATELJA¹**

**STAB
JV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA**

Broj: 191/43
29. novembra 1943 god.
Položaj

**KOMANDI PRIMORSKE FLOTILE NAORUŽANIH
BRODOVA**

Isplovite odmah u luku Sućuraj, gdje će od sada biti vaše sjedište. Sa vašim naoružanim brodovima vršit ćete patroli- ranje pred Sućurjem sa zadatkom da zalazite do pod samu obalu kopna. Svaki neprijateljski brod koji sretnete — stupite s njim u borbu, u cilju uništenja ili zarobljavanja.

Na kopno iskrcavati trojke, petorke ili desetine, prema povjerenom zadatku, koje će držati zasjede na svim cestama i pravcima neprijateljskog nadiranja. Postavljajte nagazne mine u cilju uništenja neprijateljskog saobraćaja i neprijateljskih vojnika. Stupite u vezu sa odgovornim drugovima na terenu i o svim akcijama izvještavajte ovaj štab po svom kuriru.

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

"Politkomesar:

Komandant:
Srzić

(M. P.)²

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8/1—1, k. 2033.

² Okrugli pečat: Stab Trećeg pomorsko-obalskog sektora. Stab sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim novim pečatom.

BR. 103

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 29. NOVEMBRA 1943. GOD. KOMANDI MORNARICE NOVJ O UPUĆIVANJU BORACA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE U JUGOSLAVIJU¹

DELEGACIJA
N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE
Br. 100
Dana 29. 11. 1943.
Bari

MS'G

KOMANDI MORNARICE

Hvar

Današnjim transportom upućuje se 130 boraca iz I Prekomorske brigade.² Borci su potpuno opremljeni i naoružani. O ovome radio-telegrafski obavijestite Stab VIII Korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU'

V. d. šefa Delegacije:
Makiedo

(M. P.)³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16/1—3, k. 2021.

² Vidi dok. br. 92 i 98.

³ Okrugli pečat: Delegacija NOV i PO Jugoslavije — Bari.

BR. 104

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 30 NOVEMBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNARICE NOVJ O UPUĆIVANJU DIJELOVA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE U JUGOSLAVIJU¹

DELEGACIJA
II O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE
Br. 111
Dana 30. XI. 1943
Bari

KOMANDI MORNARICE

Hvar

Upućuje se engleski transportni brod »318«, sa 150 naših boraca, koji su potpuno opremljeni.

Obavijestite o tome Štab VIII Korpusa radiovezom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. šefa Delegacije
Makiedo

(M. P.)² R³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1—3, k. 2021.

² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

³ Inicijal komesara Mornarice NOVJ Petra Radovića. Na mnogim dokumentima nalazi se ovaj inicijal, pa ga Redakcija neće ubuduće objašnjavati.

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 1 DECEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO HRVATSKE O PROMETU NA MORU I ORGANI-
ZACIJI LUČKE SLUŽBE¹

STAB
I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA⁵

Broj: 704

Senj, dne 1. XII. 1943.

Predmet: Izvještaj o prometu
na moru na području I P. O. S.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O.H.

A.) ORGANIZACIJA LUČKE SLUŽBE:

Na ovome sektoru postavljeni su i organizirani slijedeći
lučki uredi, koji su u potpunosti bili na visini svoga zadatka
i to:

Lučke kapetanije: Sušak, Bakar, Crikvenica, Senj, Krk, Rab,
Cres, Lošinj, Karlobag i Pag. Ovim lučkim
kapetanijama su podređena:

Lučka zastupstva:

Lučka kapetanija Sušak uređovala je kao samostalna jedi-
nica, jer nakon oslobođenja Rijeke pod-
pada pod istu.

Lučkoj kapetaniji Bakar: Lučko zastupstvo Kraljevica,

Lučkoj kapetaniji Crikvenica: Lučko zastupstvo Selce i Novi,

Lučkoj kapetaniji Senj: Lučko zastupstvo Sv. Juraj i Jabla-
nac, i Lučka kapetanija Karlobag.

Lučkoj kapetaniji Krk: Lučko zastupstvo Malinska, Omišalj,
Šilo, Vrbnik, Baška i Aleksandrovo.

Lučka kapetanija Rab uređuje samostalno za čitav otok.

Lučkoj kapetaniji Krk: Lučko zastupstvo Bijela i Osor.

Lučkoj kapetaniji Mali Lošinj: Lučko zastupstvo Nerezine i
Veliki Lošinj.

Lučkoj kapetaniji Pag: Lučko zastupstvo Novalja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 105 C.

¹ Ovo je Drugi pomorsko-obalski sektor. Vidi objašnjenje br. 2 uz
dok. br. 75.

Brojno stanje u gore navedenim uredima bilo je drugova 90.

Nadiraanjem neprijatelja na oslobođeni teritorij odpale su slijedeće lučke kapetanije: Sušak, Bakar, Crikvenica, Krk, Cres, Mali Lošinj i Karlobag, te njima podređena lučka zastupstva: Kraljevica, Malinska, Omišalj, Silo, Vrbnik, Baška, Aleksandrovo, Nerezine, Veliki Lošinj, Bijela i Osor.¹ U sjedištima spomenutih ureda ostao je jedan dio namještenika, dok drugi dio je po neprijatelju zarobljen. Namještenici Lučke kapetanije Karlobag evakuirani su na oslobođeni teritorij, te su privremeno dodijeljeni na rad na oslobođenom teritoriju. Na oslobođenom teritoriju ostale su slijedeće lučke kapetanije: Senj, Rab i Pag, te lučka zastupstva: Selce, Novi, Sv. Juraj, Jablanac i Novalja. Brojno stanje namještenika ovih ureda iznaša 34 druga.

B.) PROMET NA MORU:

1.) *Kurirske pruge*

Na ovome sektoru uspostavljene su slijedeće kurirske pruge:

Crikvenica – Silo,
Krk – Smergo,
Baška – Lopar i
Rab – Lošinj.

Ove kurirske pruge održavale su se sa motornim brodovima, a služile su za povezanost otoka međusobno i sa kopnom. Prvenstveno sa ovim kurirskim prugama prevažala se vojska i vojni materijal, te hrana za vojne jedinice otoka, kao i za pučanstvo.

Nadiraanjem neprijatelja na oslobođene otoke Hrvatskog Primorja odpale su gore navedene kurirske pruge, a na oslobođenom teritoriju uspostavljene su slijedeće:

Senj – Novi,
Senj – Jablanac,
Jablanac – Rab.

2.) *Slobodna plovidba*

U slobodnoj plovidbi upotrebljavali su se brodovi za prevoz raznog vojnog materijala, vojske i hrane za snabdijevanje pučanstva na oslobođenom teritoriju.

Za prevoz soli iz Paga bilo je stavljeno 8 ovećih brodova u ukupnoj tonaži cca 750 tona brodskog prostora, koji su od 1 do 30.XI. prevezli 578 tona soli.

¹ Vidi dok. br. 78, 86 i 96.

Drugog vojnog materijala i hrane prevezlo se cca 500 tona. Većinom ovaj prevoz vršio se sa otoka i na otoke, kao i one luke koje na kopnu nisu bile dobro povezane sa zaleđem.

C.) BRODARSTVO:

Na oslobođenom teritoriju koji podpada pod ovaj sektor imali smo veći broj motornih brodova i jedrenjaka od kojih u ispravnom stanju za plovidbu bilo je vrlo malo, jer je većina tih brodova dosta u derutnom stanju a za vrijeme okupatora nisu po izjavama brodovlasnika i kapetana uopće popravljani. Nakon bombardiranja Senja i drugih luka, te u više navrata napadanja neprijateljskih aviona, neki su brodovi potopljeni, a neki oštećeni, tako da su nesposobni za navigaciju.

Većina brodova po izjavama zapovjednika datih kod lučkih ureda su havarisani na motorima, tako da na sada oslobođenom teritoriju imade na samom otoku Rabu 24 broda nesposobna za plovidbu.

Nadiranjem neprijatelja na oslobođeni teritorij ostalo je na otocima Krku, Cresu i Lošinju veći broj brodova, koji su bili na tamošnjim brodogradilištima određeni za popravak, a među njima i parobrod Slavija, tako da sada raspoložemo sa jednim parobrodom sposobnim za plovidbu i to imenom »Cetina«, koji služi izričito za vojne potrebe.

Od sposobnih motornih brodova koji su bili stavljeni na raspolaganje Zavnohu za prevoz soli predali su se neprijatelju slijedeći brodovi:

- 14.XI.1943. M/B »Četiri brata« – zapovjednik Josip Masolini, bio je vezan u mrtvoj luci kod Sv. Jurja prazan.
- M/B »Assidio« – zapovjednik Jakov Barlin, bio je vezan u mrtvoj luci Duboka, na brodu imao je 5 vagona soli i 1/2 eksploziva.
- MB »Marijan« – zapovjednik Čubranić, bio je vezan u mrtvoj luci kraj Jablanca, imao je na brodu 15 vagona soli.
- 16.XI.1943. M/B »Laura« – zapovjednik Ivan Baičić, bio je vezan u mrtvoj luci kraj Sv. Jurja prazan.
- 26.XI.1943. M/B »Margareta« – zapovjednik Ivan Bogović, isplovio je iz luke Senj sa naređenjem da pristane u Sv. Juraj, a zatim da prosli-

jedi za Pag. Na brodu imao je 2 bačve nafte za Zavnoh, nešto hrane za civilno pučanstvo otoka Paga, i

j6.XI.1943. M/'B »Zora« – zapovjednik I. Milohnić, ovaj brod bio je na raspolaganju Štabu XIII divizije, na brodu imao je teret drva i 3 druga od P.P.K. Uslijed nevremena bio je sklonjen na otoku Rabu u uvali Supetarska, te je iz iste izplonio na vodno za Senj i tokom putovanja promijenio smjer u nepoznatom [pravcu].

Da se ovome stane na kraj, poduzete su mjere, te je sa strane ovoga štaba raspisano naređenje (vidi prilog) svim lučkim kapetanijama i njima podređenim lučkim zastupstvima, da se sav plovni park na ovome sektoru rekvirira sa cjelokupnim inventarom i posadom koja je ukrcana, te se stavlja pod upravu ovoga štaba. Na rekviriranim brodovima postavljena je i vojna pratnja. Kod ovoga štaba vodi se tačan registar o nestalim brodovima

Na sadašnjem oslobođenom teritoriju imade motornih brodova 62, u ukupnoj tonaži cca 930 tona broskog prostora. Većina tih brodova je havarisana, tako da sposobnih brodova za plovidbu imade 15 sa cca 225 tona broskog prostora. Ovi brodovi upotrebljavaju se za kurirske pruge, prevoz soli i vojnog materijala.

Radi situacije koja je na sektoru Karlobag neki brodovi stavljeni su raznim vojnim komandama na raspolaganje u lukama koje su njima najpodesnije. Glede havarisanih brodova imenovana je stručna komisija u ovome štabu, koja ima zadatak da pregleda sve brodove, te zapisnički sasluša posadu istih: kako je nastala havarija.

D.) BRODOGRADILIŠTA:

Na sadašnjem oslobođenom teritoriju nema niti jednog brodogradilišta, tako da je nemoguće vršiti popravke oštećenih brodova. Za izvršenje popravaka onih brodova koji nisu mnogo oštećeni potrebno bi bilo uspostaviti jedno brodogradilište. Za uspostavljanje tog brodogradilišta ovaj štab našao je za shodno mjesto Supetarska Draga na otoku Rabu, no koja radi sadašnje situacije otpada.

E.) RAZNO:

Sa strane ovoga štaba raspisani su razni raspisi i naređenja u pogledu organizacije, sigurnosti luka, kontrole putnika, kontrole pogonskog materijala na brodovima itd.

Poduzete su sve mjere da služba na brodovima i u 1 kama odgovara situaciji i ratnim prilikama i da se pogonsj materijal racionalno iskoristi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
B. MAMULA

Komandant
J. BONACI

M. P.)⁴

⁴ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje 1 Istru. Stab Sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

BR. 106

**IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U
BARIJU OD 1 DECEMBRA 1943 GOD. KOMANDI MORNA-
RICE NOVJ O UPUĆIVANJU DIJELOVA PRVE PREKO-
MORSKE BRIGADE U JUGOSLAVIJU¹**

DELEGACIJA
N O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE
Br. 115
Dana 1.12.1943.
Bari

MS/G

KOMANDI MORNARICE

Hvar

Upućuje se 300 boraca iz I Prekomorske brigade.² Borci su potpuno opremljeni i naoružani. O ovom radio-telegrafski obavijestite Štab VIII Korpusa.

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. šefa Delegacije:
Makiedo

R

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/1-3, k. 2021.

¹ Sedmog decembra 1943 god. upućen je posljednji kontingent Brigade. Vidi dok. br. 116.

BR. 107

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 2 DECEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE O OPERACIJAMA NA SEKTORU KARLOBAGA U DRUGOJ POLOVINI NOVEMBRA 1943 GODINE¹

STAB
I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. broj 41
Senj, dne 2. decembra 1943.

Predmet: Operativni izvještaj
za 16. do 30. novembra 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH
(Za Komandu mornarice NOVJ)

U vezi naređenja Štaba mornarice NOVJ broj 61/43² dostavlja se sljedeći operativni izvještaj za drugu polovinu mjeseca novembra 1943. godine:

OPERACIJE NA SEKTORU KARLOBAGA:

ad 1.) Pod jakim pritiskom neprijatelja³ naše jedinice **na** pustile su Karlobag 26. novembra o. g. Jedan dio naših **snaga** prebacio se na otok Pag,⁴ a drugi se povukao prema Jablancu.

ad 2.) U operacijama kod Karlobaga do 26. novembra učestvovali su: Bataljon »Matija Gubec«,⁵ Odred »Plavi Jadran«⁶ i »Alanska četa«.⁷ Od 27.XI. navedene jedinice stavljene su pod komandu druga Mamule,⁸ komandanta Odreda pomorske pješadije i pojačane su sa četom pomorske pješadije sa Raba, topovskim odjeljenjem (1 top 75 m/m poljski) i 2 mala tenka. Flotila naoružanih brodova (tri jedinice) vršila je kon-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26'1, k. 2021.

² Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Dijelovi 264 pješ. divizije.

⁴ Na Pag se prebacila Lučka kapetanija iz Karlobaga.

⁵ Četvrti bataljon Prve brigade Trinaeste divizije (vidi tom V, knj. 22, dok. br. 94).

• U ovoj borbi su učestvovala samo dvije čete Prvog **bataljona** ' ovoga odreda.

⁷ Terenska četa sela Alana

⁸ Bogdan

trolu Planinskog Kanala i osiguranje sjeverne obale otoka Paga.

ad 3.) Po podacima iz Štaba odreda, koji operira u pravcu **Karlobaga**, u samom Karlobagu ima do 500 Nijemaca, ustaša i domobrana, sa tri lakša topa i tri tenka.⁹

ad 4.) Neprijatelj pod zaštitom tenkova često pokušava nadiranje turističkom cestom i donjom cestom iz Karlobaga prema Jablancu. Naše jedinice u povlačenju do linije Prizna

Novak zauzimaju raspored i to: jedinice Odreda »Plavi Jadran« i »Alanske čete« za osiguranje turističke ceste i donje ceste, a Gupčev bataljon prema Velebitu za osiguranje od eventualnog iznenađenja s boka.

ad 5.) Operacije su u toku.

ad 6.) O rezultatu borbe još nema podataka,

ad 7.) Kritički osvrt: Neprijatelj je uspio zauzeti Karlobag, a sada nadire cestama prema Jablancu, zbog slabe borbenosti i otpornosti bataljona »Matija Gubec« i »Alanske čete«, koji su kod Oštarija bili iznenađeni i pretrpjeli poraz. Naš neuspjeh kod odbrane Karlobaga i sprečavanja nadiranja neprijatelja po porušenim cestama koje vode iz Karlobaga prema Jablancu, donekle se može opravdati time da je neprijatelj u premoći po jačini, i naoružanju, a svoje operacije sprovoda uz pomoć motorizacije.

30. novembra o. g., kao pojačanje naših snaga na sektoru Karlobag, upućen je 3. bataljon I udarne brigade XIII divizije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
B. Mamula

Komandant,
J. Bonaci

(M. P.)¹⁰

⁹ Treći bataljon 271 grenadirskog puka i dijelovi Devete ustaške bojne (vidi dok. br. 22/2-4, k. 53 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹⁰ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru.

BK. 1U8

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 2 DECEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZACIONOM STANJU
I RADU PODREĐENIH JEDINICA U NOVEMBRU 1943
GODINE¹**

**STAB
I POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA**

Pov. broj: 40

Senj, dne 2. prosinca 1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV i POH
(za Komandu mornarice NOVJ)

Predmet: Organizacioni
izvještaj za novembar:

U vezi naređenja Štaba mornarice NOVJ broj 61/43² dostavlja se za mjesec novembar slijedeći organizacioni izvještaj:

Ad 1.) BORBENA FLOTILA:

a.) Do 15.XI. sa bazom na Rabu, od 16.XI. na Pagu. Naoružano je 4 broda, koji nisu podijeljeni na grupe, već sačinjavaju sastav flotile.

»Partizan I« M/B kočar, na naftu, nosivost oko 25 tona, brzina 7 čv., naoružanje: 2 teška, 1 puškomitraljez i 1 dupli »Levis«, posada 12, komandant drug Flego Frano, kapetan korvete Jugoslavije.

»Partizan II« M/B tunolovac, na naftu, nosivost oko 30 tona, brzina 7 čv., naoružanje: 3 teška i 1 puškomitraljez, posada 9, komandant drug Turčić Petar, poručnik korvete Jugoslavije.

»Partizan III« M/B kočar, na naftu, nosivost oko 15 tona, brzina 8 čv., naoružanje: 2 teška, 2 puškomitraljeza, posada 8, komandant drug Dragustin Dušan, nautičar.

»Partizan IV« M/B kočar, nosivost oko 15 tona, na naftu, brzina 7 čv., naoružanje: 2 teška i 1 puškomitraljez, posada 8, komandant drug Milin Nereo, nautičar;

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—1, k. 2023.

² Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Raniji »Partizan I«, na benzinski pogon, raspreamljen i onesposobljen zbog pomanjkanja zaliha benzina za njegov pogon, zamijenjen je sa sadašnjim »Partizanom I« kočarom, koji ima pogon na naftu.

Raniji »Partizan IV« dobio je naziv »Partizan III«; kao »Partizan IV« opremljen je sada m/b kočar »Junak« – vlasništvo Fabijanića iz Novalje.

b.) Navedena flotila pod a)

c.) Baza flotile: do 15.XI. na Rabu, od 16.XI. do 21.XI. u gimunima, na Pagu, od 21.XI. do 26.XI. u Pagu, od 27.XI. u Staroj Novalji. Izmjena baza flotile vršena je obzirom na promjene vojničke situacije na ovome sektoru i zadatke, koji su se postavljali flotili.

d.) Do 13.XI. komandovao je flotilom drug Deželjin Rudolf, poručnik fregate N. D. H.; od 13.XI. do 18.XI. drug Turčić Petar, poručnik korvete Jugoslavije; od 19.XI. nadalje drug Flego Frano, kapetan korvete Jugoslavije.

e.) Obzirom na sadašnju situaciju nema potrebe povećanja naoružanih brodova.

f.) Raspoloživo gorivo na brodovima flotile: nafte 1400 kg, benzina 20 kg, mašinskog ulja 320 kg.

Raspoloživo gorivo za potrebe vojnog prevoza morem i motornih vozila: nafte *nema*, posuđuje se od Zavrnoha, benzina 300 kg, motornog ulja 30 kg.

Potreba goriva za pogon m/b na naftu podmirena je sa naftom od 4–5 tona, koja je izvađena iz potopljenih peniša u Senju.

Obzirom na promjenljivu vojničku situaciju evakuisano je u pozadinu sa Raba: nafte 250 kg, petroleja 800 kg, alkohola 720 kg, motornog ulja 3400 kg i vazelina 120 kg.

Od pogonskog materijala, koji je dostavljen od Štaba Mornarice preko Štaba III Pomorsko-obalskog sektora, evakuisano je: benzina 1885 kg, nafte 320 kg i motornog ulja 190 kg.

Potrebe popravke su svakodnevne, a rješavaju se sa teškoćama po okupaciji³ obala ovog sektora do Crikvenice, s jedne strane i Karlobaga, s druge strane, kao i otočja: Krk, Cres, Lošinj.⁴

g.) Bez sadržaja.

ad 2.) PARTIZANSKI ODRED:

a – f) Sa okupacijom otočja: Krk, Lošinj i Cres 13.XI. izgubljene su I i. II četa mornaričke pješadije – u formiranju

³ Vidi dok. br. 107 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 101.

⁴ O zauzeću ovih otoka vidi dok. br. 86 i 96 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 189.

je četa na Rabu, ista je većim dijelom prebačena u Jablanac kao pojačanje sektoru Karlobag.

ad 3.) OBALSKA ARTILERIJA:

a – c) Postojala je tvrđavska artilerija na Lošinju i jedan 75 m/m poljski top na Cresu (Farezina), izgubljeni su prilikom neprijateljske okupacije otočja: Lošinj, Cres i Krk. U toku je bilo osposobljenje 100 m/m topova na Loparu (Rab), osposobljen je samo jedan top, za drugi traženi su potrebni dijelovi. Rad na osposobljenju pomenute baterije obustavljen je po uputama iz Glavnog štaba Hrvatske. Privremeno dodijeljen je ovome sektoru za akcije prema Karlobagu i zaštitu Planinskog Kanala jedan 75 m/m poljski top, isti je na položaju kod Jablanca.

ad 4.) BRODOVI ZA SAOBRAĆAJ:

a – e) Tokom mjeseca novembra saobraćaj se vršio sa motornim brodovima, koji su vršili prevoz vojnog materijala i boraca sa kopna na otočje i obratno, kao i prevoz soli za Zavnoh iz Paga za Senj i Sv. Juraj.

Do 13.XI. održavane su kurirske pruge Crikvenica – Šilo, Krk – Smergo, Lopar – Baška, Rab – Lošinj i Rab – Lun. Poslije 13.XI. održavaju se pruge Rab – Lun, Rab – Jablanac, Senj – Jablanac i Senj – Novi.

Broj raspoloživih brodova za saobraćaj: do 13.XI. bilo je oko 45 m/b, od 14.XI. samo oko 15. Nosivost od 1–6 vagona. Brzine 3–8 čv. Broj raspoloživih m/b naglo se smanjuje u vezi sa novom vojničkom situacijom i teškoćama oko uređivanja i popravaka motora, kao i samih brodova.

f.) Od 13.XI. poslije neprijateljske okupacije obale do Crikvenice, s jedne strane i Karlobaga, s druge, kao i otočja: Krk, Cres i Lošinj vrše službu lučke kapetanije: Senj, Karlobag, Pag i lučka zastupništva: Selce, Novi, Sv. Juraj, Jablanac i Novalja.

ad 5.) Tehnika od 14.XI. bez sadržaja, jer nema stručnog osoblja, brodogradilišta i potrebnog materijala za popravke brodova.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
B. Mamula

Komandant,
J. Bonaci

(M. P.)⁵

⁵ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru.

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 2 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNA-
RICE NOVJ O STANJU NA PODRUČJU SEKTORA¹

STAB III POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA
2.12.1943. god.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

Prema danas dobivenim podacima Nijemci su napustili 1. decembra otoke:² Iž, Dugi Otok i, izgleda, otok Pašman (za ovaj posljednji nije sigurno, ali je opaženo da je pristao jedan brod u mjestu Pašman i pretpostavlja se da je ukrcao vojnike koji su bili u Pašmanu). Na otoku Ugljanu nalazi se u svemu oko 100 neprijateljskih vojnika koji se uglavnom zadržavaju u mjestu Preko i povremeno vrše patroliranja u pravcu sela Kali. Ostatak naših boraca prebačen je već sa Dugog Otoka u Iž Veli.

U vezi prednjih informacija izdata su naređenja da se od evakuiranih naših jedinica³ prebaci 50 boraca ponovno na otoke, koji će biti raspoređeni na pojedine otoke prema prilikama i zadacima, rukovodeći se time da se nastoji izbaciti neprijatelj sa onih otoka na kojima se još nalazi.

Isto tako izdata su naređenja da se pošalju 4 od brodova upućenih na Vis radi potreba saobraćaja i izvršenja predstojećih zadataka.

Radio-stanica primljena je i jučer ujutro bila je već uspostavljena veza sa Štabom Mornarice. Tokom poslijepodneva, kao i tokom današnjeg jutra, nije bilo moguće dobiti vezu. Misli se stoga da bi se upozorili drugovi radiotelegrafisti u službi da bi savjesno pazili na vrijeme koje je određeno za naš međusobni saobraćaj, jer je to jedina prilika da se stupi u vezu i postoje mogućnosti da bi se moglo izvještavati i o važnim i hitnim opažanjima.

Kako situacija na području ovog sektora još uvijek nije stabilna, a predstoji mogućnost malo življeg prometa između

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/1—3. k. 2021.

² Odnosi se na dijelove 114 i 264 divizije.

³ Riječ je o Prvom i Drugom bataljonu iz sastava Odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora.

Visa i kopna posredstvom, kao jedne relejne stanice, ovih otoka, bilo bi potrebno da se blagovremeno obavještava ovaj štab o svim predstojećim putovanjima brodova sa juga u pravcu otoka na području ovog sektora. Na taj način može se unaprijed javiti tim brodovima u koju luku bi bilo najbolje da uplove.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. odsutan

Komandant
M.⁴ Ikica

BR. 110

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 3 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O PREBACIVANJU MOSORSKOG ODREDA U BOL I O BOMBARDOVANJU OMIŠA OD STRANE SAVEZNIČKIH AVIONA¹

ŠTAB
4. POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
službeno
3.XII.1943.

Ratni izvještaj

ŠTABU MORNARICE NOVJ

1) J.

2) 09.50 h saveznički avioni bombardirali Omiš. U 15.00 h saveznički avioni bombardirali i mitraljirali Divulje i Drvenik. Broj aviona: 25, u više grupa. Sudeći po velikom dimu u Divuljama, pogođeni su neki rezervoari pogonskog materijala.

Iz Postira prebacio se Mosorski odred u Bol,² u pratnji dva naoružana broda Bračke flotile.

⁴ Mladen

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29/1–3, k. 2021.

² Pod pritiskom Nijemaca na Makarsko Primorje ovaj odred je prebačen 16 novembra 1943 god. iz Podgore na otok Brač, a odavde je 5/6 decembra prebačen, preko Šolte, na kopno kod Rogoznice i Segeta (vidi dok. br. 111 i 163 ove knjige i tom V, knj. 22, dok. br. 134).

Dvije savezničke mot. torpiljarke preko noći bile u Supetru.

NB/7 u Stomorskoj.

NB/6 u Poviju.

NB/5 (»Biokovac«) i »Kornat« na škveru. Flotile – nepromijenjeno.³

Sa Šolte pokušano prebacivanje 60 drugova⁴ na kopno, ali radi pokreta⁵ neprijatelja prama položaju obustavljeno.

3) Bez sadržaja.

4) Raspoređivanje brodova i materijala.

5) Jedan avion u 19 sati nisko preletio bateriju Sućuraj. U 03.52 sata primijećene na Drveniku bijele i crvene rakete.

S. F. s. N.

Nač. štaba
Rebula Ivo

¹ U originalu iznad ovog reda dopisano mastilom: »Ojdana iz Šoltanske flotile u Hvar«.

* Radi se o organima narodne vlasti sa područja sjeverne i srednje Dalmacije koji su pod pritiskom njemačke ofanzive sa obale prešli na otoke, a potom se sakupili na Šolti radi prebacivanja na kopno. Prebacivanje je izvršeno tek poslije tri bezuspješna pokušaja.

⁵ U svom poduhvatu »Heifisch«, radi čišćenja otoka južno od Splita, dijelovi 264 divizije 2 decembra 1943 god. iskrkali su se na zapadni dio ovog otoka (vidi dokument pod br. 1024–10z6, na mikrofilmu München 5, u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

BR. III

IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠOLTANSKE FLOTILE OD 4 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O PREBACIVANJU MOSORSKOG ODREDA¹

KOMANDA ŠOLTANSKE FLOTILE
STOMORSKA
(M. P.)²

Drugarskom

ŠTABU MORNARICE

Hvar

Upućena Vam šifrirana depeša dostavlja se:

Sav odred³ nije prispio usljed ružnog vremena i pometanja znakova od straža na Braču. Na nekim položajima bili su drugi znakovi i nastala je pucnjava — tri broda sa vojskom i jedan patrolni leut zadržani su. Povest o tome računa. Večeras je nemoguće prebacivanje iz razloga gore navedenog a i radi toga što nemamo brzih i jakih brodova sa kojima bi mogli prebaciti [veći] broj drugova u što kraćem vremenu. Stoga, ukazuje se potreba da nam pošaljete brodove brzine ne ispod osam milja za prebaciti 600 drugova koji se sada nalaze ovdje na Šolti i brodove za koje se nadamo da će stići. Sutra na večer, ukoliko popusti vrijeme i ukoliko veza donese točne podatke, krenuli bismo sa trupama. Zato bi trebalo da se gore zatraženi brodovi nađu u Rogaču do sedam (7) sati na večer, odakle će proslijediti u luku gdje im se označi veza.

POTPIS:

Štab Mosorskog odreda

Dosadanje prebacivanje drugova vršeno je pomoću N/B »Ivana«, »Enare«, »Kornata« i »Jadrana«, te je uspjeh bio odličan; dok sa ovim brodovima kao na pr. »Biokovo«, »Gundulić«, »Pravedan« iskrcanje je bilo isto dobro, ali povratak tim

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30/1—3, k. 2021.

² i ⁶ Okrugli pečat: Komanda Soltanske flotile.

³ Odnosi se na Mosorski odred, koji je 5/6 decembra 1943 god. prebačen na kopno kod Rogoznice i Segeta (vidi dok. br. 110 i 163 ove knjige, kao i dok. reg. br. 3/1—2, k. 2033 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

brodovima je bio težak usljed male snage motora, te smo bili prisiljeni da teglimo m/j »Gundulić« protiv jakog juga. Ali kako je bila mora, konop je pukao, te je bilo nemoguće ponovno ga tegliti. Isti brod je po našim direktivama digao jedra, te se sa njima pomagao i uspio doći do Maslinice u osam (8) sati u jutro. Druge noći, kada su bili »Pravedan« i »Biokovo«, isto je bilo jakog juga, kiše i jaka tama, tako da uopće nismo mogli biti jedan drugom u vidiku. Tegljenje je bilo nemoguće, te smo mi kružili sa N/B »Enarom« oko njih i kada su se već udaljili od opasnog položaja, napustili smo ih, te smo prosljedili put u luku Nečujam, a oni su uzduž Šolte prosljedili u svoju bazu.

Iz gore navedenog vidi se da se brodovi malih brzina na tako otvorenom moru izlažu opasnosti. Da bi se izbjeglo tomu, potrebno je da se ovdje upotrebljavaju brzi brodovi, a ovi da se upotrebljavaju za saobraćaj u oslobođenom teritoriju.

U prilogu Vam dostavljam: šifre koje sam primio a koje Vi kažete da ne vrijede, izvještaj o bombardovanju uvale Nečujam, izvještaj o otoku Drveniku preko veze prepisano u Štabu IV Bataljona XII Brigade.⁴

Sa drugarskim borbenim pozdravom

s. F. – S. N.

Stomorska 4/XII-1943 god.

Komandant:
Vidan⁵

(M. P.)⁶

⁴ Dvadeset šeste divizije. Ovaj bataljon nalazio se na otoku Šolti, čiju je odbranu organizovao sa dvije čete Bračko-šoltanskog odreda (vidi dok. br. 81, 82, 85 i 97 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 57).

⁵ Petar Vidan

BR. 112

**NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 5 DECEMBRA
1943 GOD. ŠTABOVIMA POMORSKO-OBALSKIH SEKTORA
ZA DOSTAVLJANJE PREGLEDA BROJNOG STANJA OD-
REDA, BATERIJA, NAORUŽANIH I NENAORUŽANIH BRO-
DOVA¹**

STAB MORNARICE NOVJ
»O.« broj 193
5. decembra 1943 god.

ŠTABU I—V POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Molim da se dostavi:

A. PREGLED BROJNOG STANJA ODREDA

- 1 ljudi
- 2 stoke
- 3 motornih vozila
- 4 njihovo naoružanje i municija
- 5 Dislokacija, i koje položaje drži odred, i kako su postavljena automatska oružja na otocima, i kako se održava veza štaba i odreda.

B. PREGLED BROJNOG STANJA BATERIJA

- 1 ljudi (posade)
- 2 kalibar i stanje oruđa, municija
- 3 njihov položaj i sektor dejstva
- 4 kako se održava veza štaba i baterije.

C. PREGLED BROJNOG STANJA BRODOVA NAORUŽANIH
(veličina i brzina)

- 1 Posade
2. naoružanje i municija
3. Dislokacija
4. Kako se održava veza između tih brodova i štaba.

D. PREGLED BROJNOG STANJA BRODOVA NENAORUŽANIH
(veličina i brzina)

1. Posade
2. Dislokacija
3. Kako se održava veza između tih brodova i štaba.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—2, k. 2021.

Svi ovi pregledi, koji se traže, potrebni su zato da bi se imala tačna slika o organizaciji sektora.

Preglede ne dostavljati u vidu tekstuelnoga izvještaja, već u vidu šema, skica (sa legendama), kako bi se odmah uočila organizacija i područje sektora i njegova sposobnost dejstva sa raspoloživim snagama i sredstvima.

Ove preglede što prije izraditi, pa ih dostaviti do najkasnije 10. decembra Štabu Mornarice.

Da se ne bi zasebna naređenja izdavala, molim da se sve promjene u pregledima dostavljaju, one veće *odmah*, a manje svakih 15 dana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

(M. P.)²

ZA STAB MORNARICE,
Načelnik
Uroš Mardešić

BR. 113

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 6 DECEMBRA 1943 GOD. DELEGACIJI NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU DA FORSIRA PREBACIVANJE MATERIJALA AVIONIMA I DA IZVRŠI REORGANIZACIJU U ŠTABU DELEGACIJE¹

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 203
od 6. decembra 1943. g.

DELEGACIJI NOV I POJ

B a r i

U vezi Vašeg razgovora sa Manolom² u najskorije vrijeme ćemo Vam poslati sve drugove koje trebate, kao i radnike.

* Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1–2, k. 2021.

² Srećko Manola i Josip Černi posjetili su tih dana našu delegaciju u Bariju (vidi depešu Glavnog štaba Hrvatske br. 1514 od 9 decembra 1943 god. pod reg. br. 1–1, k. 119/1 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Vazduhoplovnog oficira³ za vezu pri Štabu Mornarice Amerikanci mogu poslati odmah. Sva ostala traženja Amerikanaca saopštili smo Vrhovnom štabu i čim dobijemo odgovor, javit ćemo Vam.

Forsirajte organizaciju prebacivanja materijala avionima, da bi se moglo otpočeti čim dobijemo mjesta gdje će se **primati** materijal. Tražite od Amerikanaca da daju signale za **sporazumijevanje** zemlje i aviona koji nosi materijal. To je obično rješavano vatrom u obliku slova i davanjem lampama slova Morzeovih znakova kao legitimacija.

Za ishranu vojske na otocima potrebno hrane, postojeće rezerve [ima] još samo za nekoliko dana. Nastojte da se **liferuju** što prije.

Ulje za dizel-motore neophodno nužno.

Da li je Milić⁴ stigao do vas.

Posljednih 20 dana stanje neprijateljskih snaga na obalskom pojasu je u osnovi stacionirano, sa ovim karakteristikama:

Pokreti jačih snaga,⁵ nepoznato koje jedinice, od Dubrovnika prema Splitu, Kninu i Bihaću, uglavnom pješadija, a **pokret** se vrši samo noću.

Prema posljednjim vijestima jače neprijateljske snage¹ kreću sa prostora Šibenik – Zadar – Knin i koncentrišu se u Bihaću, tako da je nužno bombardovanje Knina i Bihaća. **Ovo** tražite.

Od 1. decembra pa, od prilike, do 3. decembra Nijemci su napustili Biograd, Pakoštane, otoke: Pašman, Iž, Dugi Otok, na Ugljanu male snage.

U Hrvatskoj Nijemci napustili liniju Fužine – Ogulin i kreću prema sjeveru. Ostao samo manji garnizon u Vrbovskom.

Javite nam stanje u bolnici.

Pošaljite nazad što prije Feldmana⁷ i Ružu.⁸

³ Vazduhoplovni poručnik Hardy

⁴ Maks Baće je stigao u Bari 18 decembra 1943 god., da bi vodio razgovore sa saveznicima o operativnom sadejstvu na obali, pomoći i dolasku Američke misije.

⁵ Odnosi se na dijelove 181 pješadijske i 114 lovačke divizije.

⁶ Radi se o smjeni 114 lovačke divizije sa 264 pješadiskom divizijom.

⁷ Dr Miroslav Feldman, u to vrijeme referent saniteta Delegacije NOVJ u Bariju.

⁸ Ruža Feldman, nalazila se kao bolničarka na službi u bazi u Bariju.

Izvršite reorganizaciju kako smo se dogovorili, i zavedite jaču vojničku disciplinu. Ukorite sve one što su se neopravdano udaljili sa brodova i baze kada je Bari bio bombardovan.⁹

Poručniku Tomsonu¹⁰ dali smo sva imena brodova koje ćemo još poslati vama na raspolaganje.

Pošaljite nam iscrpan izvještaj o djelovanju četnika.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
R.¹¹

Komandant:
C.¹²

BR. 114

DIREKTIVA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 6 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEK- TORA ZA ORGANIZACIJU SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 204
od 6. decembra 1943. g.

ŠTABU III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Zbog novonastale situacije kod vas, pošto se je neprijatelj² povukao i vi sada imate ponovo mogućnosti pristupiti organizaciji vašega sektora, to vam dajemo slijedeću

DIREKTIVU:

1. Saglasno našim prethodnim naređenjima, nastaviti organizacijom svih sekcija vašega sektora.

• Bari je bombardovalo 12 njemačkih bombardera. Ovo bombardovanje se smatra jednim od najuspješnijih napada koje je Luftvafe učinila u ratu na Sredozemlju, čiji je rezultat: 17 brodova što potopljenih što uništenih eksplozijom ukrane municije i preko 1000 žrtava.

¹⁰ Tompson, američki poručnik koji je zajedno sa amer. majorom Huotom bio pridodat dr Sergiju Makiedu za vezu sa američkom komandom (vidi dok. br. 4338 X4-43 u arhivi CK SKJ).

¹¹ Ivan Randić

¹⁴ Josip Cerni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog 5 istoriskog instituta pod reg. br. 16/1-1, k. 2026.

* Vidi dok. br. 113.

2. Flotile naoružanih brodova pojačati, odnosno organizovati i do granica krajnih mogućnosti ispoljiti ofanzivnu djelatnost.

3. Partizanski odred³ ojačati i saobrazno taktičkoj situaciji čistiti moguće uporne tačke neprijatelja. Odred ofanzivno aktivizirati do maksimuma.

4. Minerska sekcija neka nastavi radom na uobičajenim plovnim pravcima neprijatelja. Sva novopostavljena minska polja odmah nam dostavite radiodepešama.

5. Pomorski saobraćaj organizujte saobrazno vašim potrebama.

6. Izvještaje o stanju neprijateljskih snaga na vašem sektoru, njegovim pokretima, šalžite hitno radiodepešama.

7. Uspostavite vezu sa II Pomorsko-obalskim sektorom i obavijestite nas.

8. Javite sa kojom jedinicom na kopnu imate vezu.

9. Sve suvišne brodove veće tonaže odmah šalžite na Vis, da se stave na raspolaganje Štabu Mornarice.

10. Šalžite pismene izvještaje, saglasno našem naređenju u tom pogledu, redovito.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
Ivan Randić

Komandant:
Černi

(M. P.)⁴

³ Riječ je o Odredu III POS-a. Vidi dok. br. 69, 79, 91, 100, 125, 144 i 163.

* Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 115

**IZVJEŠTAJ ZAMJENIKA POLITKOMESARA ČETVRTOG
POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 7 DECEMBRA 1943
GOD. ZAMJENIKU POLITKOMESARA MORNARICE NOVJ
O STANJU I RADU PARTIJSKE ORGANIZACIJE SEKTORA¹**

Drugu

ZAMJENIKU POLITKOMESARA ŠTABA MORNARICE NOVJ

i drugarskom

OBLASNOM KOMITETU K. P. H.

Dostavlja se izvještaj o partijskoj organizaciji Štaba IV Pomorsko-obalskog sektora. Štab sektora se sastoji od: Štaba, Dopunske čete, 2 odreda, artiljerije, radionice, 5 naoružanih flotilja, 3 naoružana broda, lučkih kapetanija i zastupstava, i mobilisanih brodova. O svakoj jedinici, kako slijedi, dat ću podatke i to:

1) Štab sektora

Štab sektora sačinjava:

Uži štab	6 članova
Sekcija za pom. saobr.	5 „
Intendantura	4 „
Tehnički odsjek	2 „
Referent za artiljer.	1 „
„ signal.	1 „
„ sanitet	1 „
Ekonom	1 „
Telefonist	2 „
Kuriri	5 „
Motociklista	1 „
Kuvarice	2 „

Ukupno 31 član

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi CK SK Hrvatske. Arhiva Vojnog istoriskog instituta raspolaže snimkom originala (film H5/759—762).

Dakle, brojno stanje Štaba iznosi 31 drug, od kojih je 12 drugova obuhvaćeno i to:

Partijaca:	4
Kandidata:	4
SKOJ.:	4

Ukupno 12

U Štabu sektora formirana je partijska ćelija od 4 člana. ...

U pogledu političkog rada u ovom štabu nastojat ćemo svim silama i mogućnostima da zadovoljimo.

2) **Dopunska četa P. O. S.**

Pri ovom štabu postoji Dop. četa Štaba u kojoj se privremeno smješta ljudstvo koje se raspoređuje po potrebi samog štaba. U četi se povremeno održavaju politički i vojnički časovi.

3) **Bračko-šoltanski odred**

Brojno stanje ljudstva u ovom odredu iznosi 600–700 boraca. Od toga je obuhvaćeno ukupno 142 druga i to:

Partijaca:	49
Kandidata:	32
SKOJ.:	61

Odred ima dva bataljona, a svaki bataljon 3 čete.

4) **Hvarsko-viški odred**

Brojno stanje ljudstva u ovom odredu iznosi 600–700 boraca. Od toga je obuhvaćeno 124 druga i to:

Partijaca:	45
Kandidata:	31
SKOJ.:	48

Odred ima dva bataljona: I bataljon ima 3 čete, a II bataljon 4 čete.

Ljudstvo koje sačinjava odrede većim dijelom je starijih godišta i neprokušanih u borbi. Mlađi kadar također nije učestvovao u borbi ili vrlo malo. Sve ono što je bilo izgrađeno kako u vojničkom tako i u političkom pogledu otišlo je u brigade. Komandni kadar je ispunjen. Obzirom da su odredi na položajima rastureni, to je otežčan politički i vojnički rad u istima. Partijski kadar je vrlo mlad i neiskusn, te mu treba ukazati veliku pomoć kako politički tako i vojnički.

Bračko-šoltanski odred je nešto bolji od Hvarsko-viškog, pošto je i Stab odreda jači i mnogo je više radio među borcima, održavajući vojničke i političke sastanke u jedinicama, i što je prije formiran od Hvarsko-viškog odreda. Odrede većinom sačinjava ljudstvo sa otoka, koje [je] radi blizine kuća i familija nedovoljno disciplinirano. Da bi se podigao vojnički i politički nivo boraca u odredima, potrebno je organizovati bataljonske partijske konferencije, na čemu se već radi za održavanje istih.

U odredima ima veliki broj boraca sa slabom odjećom i obućom, kao dobar dio skroz bosih bez cipela, što mnogo utječe na disciplinu kod ljudstva. Borcima se na političkim časovima ukazuje na primjere naših starih boraca koji su se borili, a i sada se bore pod mnogo težim prilikama, obzirom na odjeću i obuću, nego i oni. Ovo povoljno utječe na ljudstvo. U odredima su formirane partijske ćelije, kao i bataljonski komiteti (biroi). U štabovima odreda postoje ćelije.

Brojno stanje po ćelijama i komandnog osoblja, kao i karakteristike, dobit ćete u sljedećem izvještaju.

5) Štab artiljerije:

Štab artiljerije ima 10 baterija sa 150–200 boraca, od kojih je obuhvaćeno 25 drugova i to:

Partijaca:	12
Kandidata:	10
SKOJ.:	5

Stanje u artiljeriji bilo je do sada vrlo loše i neorganizovano, što ukazuju posljednji događaji u Milni,² kao i nedostatak na bateriji Sućuraj.³ Obilaskom i boravkom u Štabu artiljerije formirana je jedna partijska ćelija u Štabu, druga od posada

² Riječ je o iskrčavanju oko 120 ustaša iz 2 prometnog zdruha iz Makarske, jioću 21/22 oktobra 1943 god., u rejonu Bijaka, sjeverno od Milne. Iskoristivši mrak, ustaše su se iskrcale u jednoj nebranjenoj uvali i odmah produžile nastupanje u pravcu Milne, koju su ubrzo zauzele (jer su se tu nalazile samo patrole Dvanaeste dalmatinske brigade), ubile 10 civila i otpočele sa pljačkom i hapšenjem. Jedan dio ustaša pokušao je da uništi baterije koje su štatile SDlitska vrata (južno od Milne), ali u tome nije uspio. Zahvaljujući intervenciji jednog bataljona Dvanaeste dalmatinske brigade, ustaše su, poslije petočasovne borbe, izbačene iz Milne i nagnane u bjekstvo prema mjestu iskrčavanja. U ovoj borbi ubijeno je 35 i zarobljeno 12 ustaša (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 168, 231 i 232 i tom V, knj. 21, dok. br. 15 i dok. reg. br. 20–3 i 31–3, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ Riječ je o iznenađenju i napadu od strane ustaša na obalsku bateriju u Sućurju 21/22 septembra 1943 god. (vidi tom V, knj. 19, dok. br. 246 i knj. 20, dok. br. 195).

baterija Supetar – Sutivan, a treća od posade baterije Sumartin. U najskorije vrijeme organizovat će se ćelija na bateriji u Milni.

Na bateriji Sućuraj smijenjen je komandir, pošto nije zadovoljavao na povjerenoj mu dužnosti. Ista baterija nije dosada imala političkog komesara, što je sada dobila. Baterija je momentalno ostala bez komandira, ali u najskorije vrijeme će se i to mjesto popuniti. Dosadnji komandir nalazi se u Dop. ćeti do rasporeda.

Napominjemo da kod baterija veći dio ljudstva je nestručan, radi čega baterije ne mogu u potpunosti odgovoriti svojim taktičkim zadacima. Stoga bi trebalo da se iz operativnih jedinica brigada dostavi ljudstvo za artiljeriju i to oko 40 boraca – artiljeraca, što bi bila garancija da će ispuniti sve zadatke koji se pred njih postave.

Nastojaćemo osnovati artiljeriski kurs, kako bi se bar donekle zadovoljile potrebe artiljerije. U artiljeriju su primljena tri nova člana Partije i 2 kandidata, za koje ćemo kasnije dostaviti imena i karakteristike. Potrebe odjeće i obuće su velike, pošto isti danju i noću stoje na otvorenim položajima.

6) Flotilje

a) *Primorska flotilja*. Ima četiri naoružana broda i to: tri manja leuta: »Sv. Nikola«, »Partizan II«, »Partizan III«, i »Biovkovo«. Brojno stanje Flotilje iznosi 42 borca, od toga je obuhvaćeno ukupno 16 drugova i to:

Partijaca:	8
Kandidata:	3
SKOJ.:	5

b) *Bračka flotilja*. Ima četiri manja naoružana leuta i to: »Brač«, »Brač 3«, »Brač 4«, »Brač 5«. Brojno stanje ljudstva iznosi 23 borca, od toga je obuhvaćeno ukupno 6 drugova i to:

Partijaca:	1
Kandidata:	4
SKOJ.:	1

c) *Šoltanska flotilja*. Ima četiri naoružana broda i to: jedan kuter N.B. 1 i tri manja leuta: N.B. 2, N.B. 3, N.B. 4. Brojno stanje ljudstva iznosi 20 boraca, od kojih je obuhvaćeno ukupno 10 drugova i to:

Partijaca:	3
Kandidata:	—
SKOJ.:	7

d) *Hvarska flotilja*. Ima šest naoružanih brodova, od kojih su . . . 4 leuti i to: »Naprijed«, »Durzov«, »Batoš«, »Sv. Juraj«, »Sv. Nikola« – Hvar i »Sv. Nikola« – Sućuraj. Brojno stanje ljudstva iznosi 40 boraca, od kojih je obuhvaćeno dva druga i to:

Partijaca: 1
Kandidata: 1
SKOJ.: –

e) *Viška flotilja*. Ima jedan manji naoružani leut: N.B. 1 Brojno stanje ljudstva iznosi ukupno 9 boraca, od kojih je obuhvaćeno ukupno 4 druga i to:

Partijaca: 1
Kandidata: 1
SKOJ.: 2

7) Naoružani brodovi. Naoružanih velikih brodova koji stoje pod neposrednom komandom ovog štaba ima četiri i to: N.B. 5, N.B. 6, i N.B. 7.

a) *N. B. 5*. Brojno stanje posade na brodu iznosi ukupno 12 boraca, od kojih četvorica obuhvaćeni i to:

Partijaca: 1
Kandidata: 2
SKOJ.: 1

b) *N.B. 6*. Brojno stanje posade na brodu iznosi ukupno 16 boraca, od kojih je obuhvaćen samo jedan drug:

Partijaca: 1
Kandidata: –
SKOJ.: –

c) *N.B. 7*. Brojno stanje na brodu iznosi 12 boraca, od kojih je obuhvaćen samo jedan drug:

Partijaca: –
Kandidata: –
SKOJ: 1

Ljudstvo na brodovima je starije i novomobilisano, neprokušano u borbi i većinom sa otoka. Na pojedinim brodovima nalaze se i vlasnici istih. Sve gore izneseno utječe na slabu borbenost posada. Pošto je većina posada naših naoružanih brodova malena, a brodovi usljed velike rasturenosti po sektoru, teško ih je sakupiti, kako bi se moglo vojnički i politički djelovati. Osjeća se velika potreba partijskog kadra na pomenu tim brodovima. Obzirom na to da su iste operativne borbene

⁴ Nečitko u originalu.

jedinice naše mornarice, potrebno je pomoći u partijskom kadru, kako bi mogli podignuti značaj, i autoritet iste.

8) Radionice i brodogradilišta

Mehaničke radione i brodogradilišta na području ovog sektora, može se reći, da do sada nijesu imali centralizirano rukovodstvo; vrlo malo ili nikakvog vojničkog ni političkog rada i kad se uzme u obzir da su to metalci, iz kojih treba stvarati najbolji kadar, nijesu bili obuhvaćeni. Stoga su poduzete sve mjere da se obuhvate sve radionice. Formiran je Tehnički odsjek pri ovom štabu, koji će biti centar za sve radionice ovog sektora, s time da će se moći imati puna kontrola o samom radu kako vojnički tako i politički i da ćemo u najskorije vrijeme formirati partijske ćelije po radionicama. Napominjem da između metalaca ima dobar dio drugova koji su već bili članovi K.P., a koji su isključeni i sada se pokazuju marljivi i uviđaju svoje greške. Bit će potrebno detaljno se pozabaviti sa njihovim dosadanjim greškama, radi kojih su isključeni iz K.P. i na koliko, s tim da bi se moglo pravilno uzeti stav prema njima. Imena i karakteristike kao predmet za ispitati bit će najhitnije dostavljen.

Broj partijaca sada u radionicama je minimalan, tako da na čitavom otoku Visu od 70 metalaca ima samo tri člana K.P., 2 kandidata i 4 SKOJ[evca],

9) Mobilisani brodovi. Mobilisanih brodova ima različitih kao: trabakula, bracara, legera itd. Ima ih oko 90, sa posadom od oko 350–400 drugova. Brodovi se upotrebljavaju kako za transportovanje ljudstva, tako i za transportovanje ratnog materijala. Većina posada su vlasnici brodova, koji u većini slučajeva više paze na svoje lične interese nego na interese pokreta. Nad istima još nemam potpun uvid i kontrolu, ali, koliko sam mogao saznati, među njima nema partijaca, a ukoliko ih i ima, ima ih vrlo mali broj, radi čega nijesu ni vojnički ni politički izgrađeni.

Rad je jako otežan kako politički tako i vojnički – naročito kod brodova, radi toga što se isti uvijek [ne] nalaze u lukama nego dislocirani, raštrkani po uvalama, radi eventualnog neprijateljskog napadaja iz zraka.

10) Lučke kapetanije i zastupstva. Lučke kapetanije i lučka zastupstva na području ovog sektora su van svakog političkog i vojničkog rada, radi čega ćemo nastojati da u tom pravcu poradimo. Kod istih nema partijaca.

Obzirom na važnost i zadatke ovog sektora, koji pred njima stoje, potrebno bi bilo da se pomogne u partijskom kadru, koliko god dozvoljavaju granice mogućnosti, da bi mogli

izvršavati sve zadatke koji pred nama stoje. Treba uzeti u obzir da na čitavom sektoru je vrlo mali broj odgovornih drugova, kao **i** to da su članovi mladi, što se vidi u gore navedenim podacima.

Detaljan izvještaj sa karakteristikama dostavit će se 15. XII. 1943 god.

Uz drugarski borbeni pozdrav:

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

7 decembra 1943 god.

ZAMJENIK POLITKOMESARA:
Bagat

P.S. Ukupno brojno stanje Štaba IV
Pomorsko-obal. sektora iznosi
2.345 boraca, od toga je:
partijaca 126 i
kandidata 88
SKOJ 135

Ukupno 349 –

Obzirom na veliki broj jedinica u materijalu se mnogo oskudjeva tako da ni svi štabovi, komande i td. ne mogu dobiti – ni po jedan primjerak. Molimo da se dostavi, koliko god je više moguće, kako političke tako i prosvjetno-kulturne literature.

BR. 116

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 7 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O UPUĆIVANJU POSLJEDNJEG KONTINGENTA BORACA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE¹

DELEGACIJA
N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE
Br. 155
Dana 7. 12. 1943
Bari

M/G

ŠTABU MORNARICE

Hvar

Današnjim transportom – engleskim brodovima – upućuje se posljednji kontingent od oko 270 boraca I Prekomorske brigade.² O ovome obavijestite Štab VIII Korpusa vašom radiovezom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za v. d. šefa Delegacije:
Sardelić³

(M. P.)⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 38/1–3, k. 2021.

² O transportovanju ove brigade vidi dok. br. 92, 98 i 104.

® Mirko

⁴ Okrugli pečat: Delegacija NOV i PO Jugoslavije – Bari.

BR. 117

NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 12 DECEMBRA
1943 GOD. O POHVALI POSADE NAORUŽANIH BRODOVA
»BIOKOVAC«, »TURIST« I »NAPREDAK« ZA USPJEŠNE
BORBE SA NEPRIJATELJSKIM BRODOVIMA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 215
od 12. decembra 1943. g.

N A R E D B A

Štaba Mornarice od 12. decembra 1943. g.

1.) 8/9 decembra t.g. naši naoružani brodovi »Biokovac« Primorske flotile i »Turist« iz sastava IV Pomorsko-obalskog sektora napali su na položaju kod Drvenika (Makarsko Primorje) neprijateljski brod »Jadro«, koji je vozio uz obalu iz Zaostroga u pravcu Makarske, i poslije kratke borbe prisilili ga na predaju.

Tom prilikom zarobljeno je 50 neprijateljskih vojnika, zaplijenjeno je sa brodom: 1 protuavionski mitraljez 18 m/m, 1 teški mitraljez i 1 puškomitraljez, 7–8 vagona raznih živežnih namirnica te manje količine odjeće i obuće, kao i ostalog ratnog materijala.²

Nitko od posade nije bio ni ranjen.

2.) 9/10 decembra t.g. naši naoružani brodovi i to »Napredak«³ i 2 patrolna motorna čamca Hvarske flotile iz sastava IV Pomorsko-obalskog sektora, na položaju uz obalu kod Drvenika (Makarsko Primorje), napali su neprijateljski brod »Sv. Nikola«,⁴ koji je vozio iz Metkovića u pravcu Splita i poslije uporne borbe na moru, koja je trajala IV2 sat, natjerali su neprijatelja da brod nasuče, približivši mu se na domet ručnih bombi i neprijatelja prisilili da napusti brod skakanjem u more.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1–6, k. 2021.

² Prema izvještaju Štaba Osmog korpusa od 31 decembra 1943 god., zarobljeno je 30 žandarma, 10 mornara i dva oficira i zaplijenjeno 12 vagona materijala, hrane i opreme (vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134).

³ U originalu mjesto »Kornat« ispravljeno olovkom »Napredak«.
⁴ O napadu i zarobljavanju jedrenjaka »Sv. Nikola« vidi dok. br. 130 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 158 i izvještaj komandanta NB 6 od 11 decembra 1943 god. Štabu Mornarice, pod reg. br. 7/1–4, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Borba je trajala i dalje sa preostalim fašistima koji su se dokopali obale, ali naši nisu popustili već su ih efikasnom i dobro upravljenom vatrom iz topa i mitraljeza natjerali u bijeg, brod zatim zaplijenili i odvukli u jednu našu luku.

U ovoj borbi ubijen je jedan njemački podoficir i komandant neprijateljskog broda, koji su nađeni na brodu. Sa naše strane bio je jedan drug lakše ranjen.

Sa brodom zaplijenjeno je: 1 laki minobacač, 1 teški mitraljez, nešto municije te 1 vagon razne hrane.

Posade naših naoružanih brodova »Biokovac«, »Turist« i »Napredak« i 2 patrolna motorna čamca u ovim akcijama i tokom same borbe zaslužuju naše priznanje, stoga

POHVALJUJEMO:

sve borce – posade n. brodova koji su učestvovali u ovim borbama sa neprijateljem te napose ističemo kao primjer ostalim hrabrost i prisebnost u borbi drugova Lepeša,⁵ kormilara, Azzolinija,⁶ nišandžije, kao i komandanta⁷ n. broda »Napredak«.

Ova pohvala neka se saopšti našim hrabrim posadama i svim ostalim pročita pred strojem.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Pero

Komandant:
Černi

(M. P.)

Dostavljeno: Štabu II – V Pomorsko-obalskog sektora,
Štabu 26 divizije NOVJ, Mornaričkoj dopunskoj
četi, Štabu Hvarsko-viškog odreda, Štabu
Bračko-šoltanskog odreda.

⁵ Ante

⁶ Talijanski mornarički podoficir koji je po kapitulaciji Italije pristupio Mornarici NOVJ.

⁷ Tripo Prela

BR. 118

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 13 DECEMBRA 1943 GOD. REFERENTU MORNARIČKE PJEŠADIJE I PARTIZANSKIH ODREDA O PREBACIVANJU TREĆEG SLOVENACKOG BATALJONA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE NA HVAR¹

STAB MORNARICE NOVJ
r »o«. broj 216/43
od 13. decembra 1943. g.

REFERENTU MORNARIČKE PEŠADIJE I PART. ODREDA
drugu majoru Vladi Prošiću

III Slovenački bataljon I Prekomorske brigade² sutra 14. XII. t.g. uveče treba da se prebaci prethodno na o. Hvar i iskrca u Starigradu preko Rta Pelegrino.

Bataljon sobom ima da prenese svu ličnu spremu, oružje, što više bombi i hranu koliko je ima.

Štab V Pomorsko-obalskog sektora ima da stavi na raspoloženje brod i po potrebi pratnju naoružanog broda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Pero

Komandant:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog JIstoriskog instituta pod reg. br. 11/1—2, k. 2021.

* Ova brigada je bila formirana od četiri bataljona. Prvi i Drugi bataljon bili su sastavljeni poglavito od interniraca i zarobljenika Slovenaca. te su kao takvi i dobili naziv: Prvi i Drugi slovenački bataljon. I Treći bataljon je nazvan crnogorski, a Četvrti hrvatski. Za prvog komandanta Brigade bio je određen Savo Celebić, a za komesara Ivan Marčetić, dešić. Vjerovatno je, prilikom prebacivanja na otoke, Brigada preformirana, te su izmijenjeni nazivi bataljona.

BR. 119

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 13 DECEMBRA 1943 GOD. GLAVNOM ŠTABU
HRVATSKE O JAČINI NEPRIJATELJA U CRIKVENICI¹**

STAB I POM.-OBAL. SEKTORA²

Broj službeno.
Dne 13. XII-43. god.

Podatci o neprijatelju u
Crikvenici.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Primljeni su slijedeći podatci o neprijatelju:

1) Snaga neprijatelja:

Nijemaca³ ima na položaju oko 200 i to Poljaci, Česi i vrlo malo Nijemaca.

4. XII-43 god. došlo je u Crikvenicu 300 poljskih žandara pomiješanih sa ustašama i 100 policajaca N.D.H. — Zagorci. Žandari su na položaju sa Nijemcima, a policajci drže patrolu po gradu i vrše službu detektiva u građanskom odijelu.

2) Naoružanje:

Na vrhu Kotora 1 reflektor, 1 top poljski i 1 brzometni. Iznad groblja 1 top na kamionu sa gusjenicama. Iznad Šupera 1 brzometni top, kao i na gatu u bunkeru 1 brzometni top. Ispred hotela »Crikvenica« 1 traktor sa 1 dugačkim 10 c/m topom i 1 autoradiona; antena se nalazi na krovu, a radio-stanica u hotelu »Crikvenica«. Hotel »Therapia« 2 veća topa, 1 brzometni i 1 na krovu rezervoara iznad Andresove garaže. Na Kalvariji 1 veći i 1 brzometni top orijentiran prema Kamenjaku.

3. Motorizacija:

Kamiona oko 10 (dolaze i odlaze), tenkova nema već su na prolazu često.

4. Narod: žandari i policajci slabi, bune se jer da su upućeni na oslobođeni teritorij, međutim, da nije tako, već da se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—1, k. 107 B.

² Desetog novembra 1943 god. ovaj sektor je preimenovan u Drugi. Vidi dok. br. 68 i 75.

³ Dijelovi Sedamdeset prve njemačke divizije (vidi dok. br. 46 6 A, 47/6 A, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

moraju boriti. Narod ih pita da li se boje; oni govore da će se već oni složiti sa partizanima.⁴

Napadom naših⁵ na njemačku patrolu, gdje je poginulo g Nijemaca, zbog čega su vjerovatno zabranili izlaz i ulaz u Crikvenicu, naši bacači pogodili su zidarsku školu iz koje su se Nijemci odmah povukli do prvih kuća, isti dan poginuo je pred zidarskom školom 1 žandar i 1 financ, a više ih je ranjeno. —

S. F. — S. N.

Polit, komesar.
B. Mamula

Komandant.
J. Bonaci

(M. P.)⁶

BR. 120

NAREDBA KOMANDANTA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 14 DECEMBRA 1943 GOD. O POHVALI POSADA MOTORNIH BRODOVA ZA PRIMJERAN RAD I VJEŠTO KOMANDOVANJE¹

NAREDBA BROJ 10.

KOMANDANTA II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ZA DAN 14. PROSINCA 1943 GODINE

Član 1 Za uporan i savjestan rad te vješto upravljanje brodovima, pogotovo poslije neprijateljskog zauzimanja gornjih Kvarnerskih otoka:² Krka, Cresa,

⁴ U originalu je ovaj dio teksta nejasan.

⁵ Jedan vod Drugog bataljona Prve NOU brigade Trinaeste divizije napao je 3 decembra 1943 god. ovu patrolu (vidi tom V, knj. 22, dok. br. 40).

⁶ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru. Stab sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21–3, k. 106.

² Ovi otoci su zauzeti 13 novembra 1943 godine (vidi dok. br. 5/1–1, k. 2023 u arhivi Vojnog istoriskog instituta i Zbornik tom V, knj. 21, dok. br. 189).

Lošinja i obale od Crikvenice na sjeverozapad, a nedavno Karlobaga³ i otoka Paga⁴ – odajemo svoje priznanje i pohvaljujemo zapovjednike i momčad motornih brodova:

1). »Jadran«, koji od kapitulacije Italije, kako mu se pružila mogućnost, radi sve vrijeme za interese N. O. B., i koji je svojevremeno bio uvršten u ratne jedinice.

2). »Rozalija«, koji je cijelo vrijeme upotrebljavan za vojne prevoze. Naročito priznanje komandantu broda, koji je prilikom napada neprijatelja na Pag izolovio iz luke u slobodne vode preuzimajući na sebe sav rizik za brod, teret i posadu.

3). »Šumar«, koji požrtvovano vrši kurirske pruge po cijelom oslobođenom teritoriju, koje poklapa ovaj sektor.

4). »Sv. Ante« vlasništvo Jure Šonje – Josipova, koji pod svim i najtežim okolnostima vrši prevoze za N. O. V.

5). »Šilo«, koji također vrši uz sav rizik, uslijed nadmoćnosti neprijateljske mornarice – transporte za N. O. V.

6). »Neptun«, koji se pod vatrom neprijatelja izvukao iz Selca 12. prošlog mjeseca i doplovio u Novi,⁵ da može ovdje i dalje služiti interesima naroda i N. O. vojske.

7). »Sokol«, koji još uvijek plovi u službi N. O. V. iako je već više puta bio napadnut od neprijatelja. Zahvaljujući svijesti, smionosti i sposobnosti zapovjednika i suvlasnika druga Mirka Barića, maloljetnog 14-togodišnjeg motoriste Ivana Barića i ostale posade, ovaj se motor prekrcan vojskom i municijom pod žestokom neprijateljskom puščanom i artiljerijskom vatrom 26. studenog o. g. izvukao i spasio lako oštećen u luci Stara Novalja.

8). »Galeb«, koji kao i »Sokol« 26.XI. pod jakom neprijateljskom artiljerijskom vatrom samo zahvaljujući svijesti, smionosti i sposobnosti zapovjednika i posade uspio lakše oštećen da uplovi iz Karlobaga u Novalju sa svega dva lakše ranjena druga. Naročito pohvale vrijedni su Ivan Barić, zapovjednik i Ivan Šmojver, mornar sa ovog motornog iedrenjaka. Isti ovaj brod prilikom ulaza neprijatelja na otok Pag, iako oštećen i nesposoban za plovidbu na motor, izvlači se iz Stare Novalje na jedro i dolazi u Rab.

³ Iz Karlobaga naše posade su se povukle 26 novembra 1943 god. i u njega je ušla Treća bojna 271 grenadirskog puka iz Gospića (vidi dok. br. 26/1–3, k. 202 i 22/2–4, k. 53 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁴ Pag je zauzet 10 decembra 1943 god. (vidi dok. br. 14/1–4, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵ O ovome vidi dok. br. 21–1, k. 105 C u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Ovo su samo nekoliko primjera kako hrabri i vješti pomorci Primorja i Kvarnerskih otoka znadu raditi za dobrobit U. O. B., mrziti neprijatelja i braniti svoju rodnu grudu.

Ovu naredbu saopćiti posadama pomenutih brodova, ostale jedinice neka kao primjerak uzmu do znanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
B. Mamula v. r.

(M. P.)⁶

Komandant:
J. Bonači v. r.

BR. 121

**UPUTSTVO ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 15 DECEMBRA
1943 GOD. ZA ORGANIZACIJU I DJELOVANJE LUČKE
PARTIZANSKE KONTROLNE SLUŽBE U LUKAMA¹**

**STAB MORNARICE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE JUGOSLAVIJE**

Broj 217—1943

Položaj, dne 15 decembra 43

Za što pravilniju organizaciju lučkih partizanskih kontrolnih straža i radi efikasnosti službe propisuje se ovo

**UPUTSTVO ZA ORGANIZACIJU I DJELOVANJE
LUČKE PARTIZANSKE KONTROLNE STRAŽE
U LUKAMA**

O r g a n i z a c i j a :

Svaki štab sektora će na područjima lučkih kapetanija organizovati lučku partizansku kontrolnu stražu.

Pomenuta straža ima za zadatak da kontroliše putnički i robni promet po lukama, te da bdije da se pridržavaju i izvršavaju prometni propisi i naredbe.

• Okrugli pečat: Štab Prvog pomorsko-obalskog sektora. Štab u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1—2, k. 2021.

SASTAV LUČKE PARTIZANSKE KONTROLNE STRAŽE

1.

Na području jedne lučke kapetanije organizovati stražu jačine prema potrebi, tako da se u sjedištu lučke kapetanije nalazi komandir i politkomesar straže, sa određenim brojem stražara, a u sjedištu lučkih zastupstava ili lučkih povjereništava vodnik i delegat ili desetar sa određenim brojem stražara.

Vodnici, delegati ili desetari neposredno su odgovorni za izvršavanje svojih dužnosti zastupniku, odn. povjereniku lučke kapetanije, a organizaciono i disciplinski podređeni su komandiru i politkomesaru straže, koji se nalaze pri nadležnoj lučkoj kapetaniji. Komandir i politkomesar straže odgovorni su u potpunosti za vršenje dužnosti lučkoj kapetaniji, ali ne samo za one stražare u sjedištu kapetanije, nego i za one koji se nalaze pri podređenim lučkim zastupništvima, odn. lučkim povjereništva.

2.

Broj stražara u sjedištu lučke kapetanije, zastupništva ili povjereništva odrediće štabovi sektora, vodeći računa o:

- a) veličini luke i njenoj važnosti,
- b) prometu koji se u luci odvija,
- c) postojećim lučkim postrojenjima.

Stražare za lučku partizansku kontrolnu stražu mobilizirati preko komandi područja iz redova partizanskih stražara. sporazumjevši se prethodno sa svakom komandom područja.

Ukoliko se dovoljan broj stražara ne može dobiti iz partizanskih straža, tada ih uzeti iz partizanskih odreda pod komandom štabova sektora.

3.

Partizani koji se uzimaju za ovu stražu moraju biti provjereni i što je moguće pismeniji. Partizani mogu biti manjih fizičkih sposobnosti za borbu, po godinama stariji i zbog bolesti nesposobni za pokretne jedinice.

DJELOKRUG RADA

4.

Djelokrug rada lučke partizanske kontrolne straže obuhvata čitavo pristanište, luku, obalu i kupalište, što praktično znači čitav teritorij uz obalu koji služi pomorstvu, kao i sve plovne objekte, koji su jedinice trgov, mornarice, tj. koji nisu jedinice ratne mornarice.

5.

Djelokrug rada navedene straže sastoji se:

- A) Kontrola brodova, brodske posade i putnika, koji dolaze iz inostranstva ili odlaze u inostranstvo.
- B) Kontrola putnika uopšte, kao i brodova i brodske posade koji vrše saobraćaj u našim lukama.
- C) Kontrola dolaska i odlaska svih plovnih objekata.
- D)** Kontrola rada u lukama pri krcanju, iskrčavanju putnika, vojske i robe, te reda u kupalištima kad je sezona kupanja.
- E) Kontrola reda kod pristajanja i zadržavanja savezničkih ratnih jedinica.
- F) Kontrola signala i primanje istih od brodova koji doplovljavaju ili putuju uz obalu.
- G) Kontrola uz obalu i pristanište nad svim primijećenim i sumnjivim brodovima, te postupak sa pronađenim napuštenim brodovima i plovnim objektima, kao i sa utopljenicima i nađenim lešinama.
- H) Izvještavanje starijih vlasti o svemu što se zapazi, primijeti i postupi.
- I) Vođenje potrebnih evidencija, dnevnika i statistika.

6.

NAČIN RADA

A) Prije polaska broda u inostranstvo, komandir straže ili određeni stražar izvrše najprije popis brodske posade, njihova zvanja, broj plovidbene dozvole izdane od Štaba Mornarice – Otsjeka za pomorski saobraćaj, koja je izdana za brod i označeno ime zapovjednika broda. Ovaj popis izvršiće zajedno i u sporazumu sa pretstavnikom lučke kapetanije, koji je posebno upućen i koji već ima evidencije za sve posade brodova za inostranstvo.

Ovaj sastavljeni popis zadržaće, ali će isti prepisati u ustrojeni dnevnik, kojega će voditi po nazivu broda, a pod kojim će biti upisana sva posada, pa rednim brojem, imenom i prezimenom, brodskim zvanjem, godinom i mjestom rođenja, danom otplovljenja i pravcem putovanja.

Svaki ovaj popis posade prije otplovljenja broda za inostranstvo ima se zavesti kod dotičnog lučkog ureda, te će taj broj naznačiti kod upisa posade dotičnog broda pri njegovom otplovljenju. Na ovaj način biće razvidno kada je svaki brod otplovio i kojom posadom. Ispod naziva broda ostaviti dosta praznog prostora da se može svaki put kad brod odlazi upisati datum polaska, popis posade i broj protokola, po listi kojom je izvršen ovaj popis (vidi obrazac br 1 ovoga uputstva).

Kad je izvršen popis posade, i brod stavljen pod nadzor, izvršiće se pregled putnika i dozvoliti istima ukrcanje. Kod popisa putnika valja svaki put sastaviti listu putnika otputovalih za inostranstvo. U ovu listu navešće se redni broj, prezime i ime putnika, godina i mjesto rođenja, svrha putovanja, zanimanje te broj dozvole i ko je istu izdao. Dozvole putovanja za inostranstvo izdaje samo Vrhovni štab NOV i POJ ili po ovome ovlašćeni štab. Ove liste nosiće redne brojeve od broja 1 pa naprijed. Iz ove liste vršiće se prepis u abecedne registre i to na taj način što će se prema prvom početnom slovu prezimena unijeti ime i prezime dotičnog putnika pod njegovo prvo slovo prezimena u registar, a sa strane ovog imena i prezimena broj dotične liste, koji ista po redu nosi. Ovo je za jednostavnije vođenje, jer će se tako imati u registru samo imena i prezimena, dok će svi ostali podatci naći se u dotičnoj rednoj listi. Ove liste valja trajno i po rednim brojevima na određenom mjestu čuvati. (Za liste vidi obrazac 2 ovoga **u**Dutstva.) Ovaj abecedni registar nosiće naslov »Registar izišlih putnika u inostranstvo«.

Svi putnici, koji u inostranstvo odlaze po privatnom poslu ili radi ekstradicije, imaju se prije ukrcanja pažljivo pretresti, kako njihov prtljag i robu, tako isto i lično. Pretresom je potrebno ustanoviti da li ovi prenašaju sumnjivi materijal ili zabranjene predmete.

Od ovog pretresa oslobođena su vojna i civilna lica, koja po prirodi svog službenog posla bivaju izaslani u inostranstvo i kada se iz inostranstva vraćaju, a što će biti razvidno iz njihovih objava ili putnih dozvola. Tako isto od pretresa oslobođene su i brodske posade.

Dežurni kontrolni stražar kod broda koji putuje za inostranstvo neprekidno će biti na straži dok ovaj otputuje i neće dozvoliti da se na brod ukrca nijedno lice, koje nije prošlo kroz našu kontrolu, a tako isto neće dozvoliti da se već ukrcani putnik, koji je pregledan, ponovno sa broda iskrca, te mu se na taj način neće dati mogućnost da pokuša što u brod unijeti ili iznijeti.

Ako ima više brodova, koji će putovati za inostranstvo ili su došli iz inostranstva, isti će se u luci postaviti jedan uz drugoga ili do drugoga, tako da jedan stražar može najmanje dva broda kontrolisati dok su u luci.

Ukoliko na brodu za inostranstvo ima putnika, poslije obavljenih naprijed predviđenih predradnja, a pošto su upisani u listu, onda na dotičnu objavu putnika ili dozvolu za putovanje unijeti opasku »Izašao dana . . . za Bari« (odnosno

mjesto u koje polazi u inostranstvo), Vis (odnosno ime luke koju napušta), te potpis dežurnog stražara«. Za sada samo komandira. Ovo je važno, a da ne bi dotični putnik jednu dozvolu zloupotrebio više puta u odobrenom vremenskom razdoblju, i da se ujedno objava ili dozvola vizira.

7.

Čim brod iz inostranstva stigne u luku, dežurni stražar pristupiće istome i zabraniti svaki iskrcaj putnika dok ne stigne komandir ili po njemu ovlašćeni stražar, koji će izvršiti potrebne radnje.

Pri dolasku brodova iz inostranstva uglavnom je ista procedura kao i pri odlasku.

Komandir straže uputiće se prvenstveno brodskom zapovjedniku te od njega dobiti event, podatke o putnicima, ukoliko ovaj istima raspolaže. Potom će oduzeti od na brodu određenog lica sve putne dozvole putnika, te će na ovima na obratnoj strani u gornjem lijevom uglu, ili redom ispod već otišnutih vizuma, otisnuti: »Ušao dana ... u Vis (odn. ime ulazne luke)«, te potpis komandira straže. Prema obrascu 3 ovoga uputstva, upisaće svakog putnika pojedinačno.

Ove liste također će nositi svaka svoj redni broj, ali napose i zasebno od onih kod izlaska, te će se ove liste poslije u kancelariji unositi u zasebni abecedni registar, koji će nositi naslov »Registar ušlih putnika iz inostranstva«. U ove registre prepisaće se pojedinačno svako ime prema njegovom abecednom slovu prvog slova prezimena, te će se uz ovo prezime i ime staviti samo redni broj dotične liste. Liste se imaju čuvati na sigurnom i određenom mjestu i raspoređene po svojim rednim brojevima, tako da se lako nađu.

Kad je izvršen pregled putnih isprava putnika i uvjerilo se u identnost vlasnika svake putne dozvole, i istu upisalo u navedenu listu, te kako se na svaku putnu dozvolu unijelo dan ulaska i potpis, tek onda će se pristupiti pojedinačnom iskrcavanju putnika sa broda. Prije nego putnik napusti pristanište dežurni stražar izvršiće pretres ručne i ostale prtljage, kao i lične po džepovima, te ustanoviti da se koji od predmeta ili sumnjivi materijali ne nalaze kod putnika, vodeći računa i ovom prigodom za putnike opisane u tač. 6, stav 6 ovoga Uputstva.

Kada je izvršen posao sa putnicima, pristupiće se popisu brodske posade i kontrolisati da li se sva posada u luku vratila. Iz ovog popisa, koji će se protokolirati u protokolu lučkog ureda, upisaće se u dnevnik kretanje brodova za inostranstvo (obrazac br. 1) u primjedbe dan dolaska i dotični broj proto-

kola, koji dobije ova lista. Ovu listu također ima se stalno čuvati.

U slučaju promjene brodske posade, za već vođeni brod, u dnevniku treba provesti izmjenu crvenom tintom i nadodati novu posadu.

Poslije ovoga rada, pristupiće se pretresu putničkih prtljaga, te pored navedenog ustanoviti da putnici ne prenašaju živežne namirnice za koju nema dozvole kako je to dalje navedeno.

Naredbom br. 19 od 1 XII 1943 god. naše delegacije NOV i POJ u Bariju po sporazumu sa Ekonomskom komisijom Vrh. štaba NOV i POJ dozvoljeno je i time se izišlo u susret da brodske posade, kao i ostale osobe koje putuju u domovinu, mogu sobom za svoje obitelji i srodnike ponijeti 5 kg. ulja ili masti, i 10 kg. hrane.

Svako ovakvo lice, pri dolasku u našu luku iz inostranstva, treba sobom uz hranu imati i potreban formular ovjeren od blagajnika naše delegacije u kojem će biti popisana sva roba u dovozu. Formular će izgledati ovako:

Ime i prezime lica koje hranu nosi	Vrsta hrane i količina	Kome će hrana biti predana

Dežurni stražar pri pregledu ustanoviće da li je faktična sadržina paketa ili omota robe jednaka onoj što je u ovom formularu navedeno, te će istu pregledati i premjeriti. Kako je ovo izvršio, predaće hranu donosiocu i navedeni formular dežurnom članu Ekonomske komisije Vrh. štaba NOV i POJ, koji će po dužnosti dalje postupati.

U svakom slučaju, straža će voditi strogo računa i vršiti provjere da li je donesena uistinu za kojega srodnika ili obitelj donosioca, ili je dotični donio robu koristeći se ovom povlasticom u svrhe krijumčarenja. U pozitivnom i utvrđenom slučaju, komandir straže postupiće najstrože, provešće izvide, te krivca uhapsiti i sa prijavom dostaviti upravitelju lučkog ureda, koji će dalje postupiti i uputiti krivca sa robom i prijavom nadležnom štabu sektora za dalji kazneni postupak.

Kada je konačno izvršen čitav rad oko broda koji je došao iz inostranstva, odrediće se stražar, koji će brod stalno pod paskom držati, te neće dozvoliti da se na brod ukrca nitko osim brodske posade, a tako isto neće dozvoliti da se u brod

gto unáša ili iz broda iznaša, sve dok brod ponovno ne odlazi za inostranstvo i dok se za taj odlazak ne obavi navedena kontrola u prednjoj tač. ovog uputstva.

U slučaju dolaska u luku kojega broda strane zastave, te i ako je isti trgovački i ako je na istome teret za naše vlasti, neće se i ne smije se na brodu obavljati nikakovi radovi, a pogotovo ne pretres brodskog prostora, jer je to po međunarodnim propisima strogo zabranjeno. Međutim, sve ovo što sa ovog broda stupa na naš teritorij ima se postupati onako kao što je navedeno i za naše brodove, tj. čitav postupak u ovom slučaju obaviće se na samoj obali, ali ne na brodu.

8.

Prema navedenom, prednji rad je zaseban od svih ostalih radova, koji će se dalje navesti, i ima se smatrati kao rad sa brodovima za inostranstvo. Prednjem radu ima se posvetiti naročita pažnja i isti smatrati najvažnijim, te i postupak ima biti doličan, pak, radi toga za ovaj rad ima se izaslati uvijek najsposobnije stražare.

9.

Čim brod stigne iz inostranstva, ili kad brod iz luke otputuje u inostranstvo, dužnost je komandira straže da sastavi akt i isti protokolira i potpiše voditelj lučkog ureda, u kojem će se javiti tačno dan dolaska i odlaska broda, popis stigle i otputovale posade, popis putnika zajedno sa brojem putne dozvole i ko je izdao, dovoz tereta koji je i za koga, te event, rezultat po pretresu putnika. Ovaj izvještaj lučki ured prosljediće svom nadležnom štabu pomorsko-obalskog sektora.

U slučaju kakovog pronalaska ustanovljenog kod pretresa, javiće također nadležnom sektoru, ali će istodobno telegrafski izvijestiti Stab Mornarice.

10.

B) Brodovi, putnici civilni i vojnici, koji se kreću u našim lukama i koji vrše pruge isključivo u našim vodama, također su podložni kontroli i pregledu sa strane lučke partizanske kontrolne straže.

Osim pregleda i kontrolisanja i za ovu vrstu rada obavezno je vođenje pripadajuće evidencije.

Svaki brod prije polaska iz luke, ukoliko postoji opravdana sumnja, također se ima pregledati i ustanoviti da se što u brodu ne sakriva i da se ne prevozi koji slijepi putnik ili vojni dezertjer. Po tom u brod pripustiti najprije vojna lica,

koja su obvezatna imati putne objave ili ako se voze u skupu – kolektivnu objavu sa naznačenim brojem drugova ili drugarica i sa imenom i prezimenom sprovodioca. Za ove vodiče se dnevnik po broju izišlih vojnika i imenu broda (vidi obrazac br. 4). Posebno od ove, vodiče se dnevnik stiglih vojnika, također po istom obrascu, kao i prednji. Ako nisu u skupu sa sprovodnikom, već pojedinci, onda također unijeti i ove pojedince redosljedom.

Komandir straže pri dolasku ili odlasku sastaviće u prvom redu popis vojnika na za to određenom papiru. Popis se podrazumijeva: ukupni broj i njihove sprovodioce, mjesto polaska i mjesto odredišta.

Po svršetku rada sa vojnicima, pristupiće radu sa civilnim putnicima. Prije odlaska sastaviće listu sličnu onoj obrasca br. 2, te će u ovu listu unijeti sve civilne putnike prema rasporedu u navedenim rubrikama.

Istu listu sastaviće i pri dolasku putnika, te će napose jednu od druge zavesti po rednim brojevima, za svaku od 1 pa naprijed, te će jedne nositi naziv »Ušli putnici«, a druge »Izišli putnici«.

Svaku od ovih lista i tokom dana, po dolasku ili odlasku, zavešće komandir straže ili za to određeni stražar u odgovarajući registar. Kod putnika došlih u luku u abecedni registar »Ušli putnici naših luka«, a kod izišlih putnika u abecedni registar »Izišli putnici naših luka«.

Iz ovih lista svaki putnik prepisaće se u odgovarajući registar Dod abecedni red – slovo svog prvog slova prezimena, te uz prezime i ime nadodati broj liste koju je ona po svom redu dobila.

Napomenuti je da ove liste, kao i abecedni registri, nemaju ništa zajedničkoga sa naprijed spomenutim listama i registrima za promet s inostranstvom, te se vode napose od ovih, isto kao i slučaj sa brodovima.

Prema navedenom, jednake liste vodiće se napose od onih za inostranstvo i dobiće svaka svoj broj koji dolazi po redu, ali odvojeno i napose za svaku vrstu.

U vezi navedenog, svaka lista pohranjivaće se napose i napose će nositi svoje redne brojeve.

Sve putnike i u međumjesnom prometu valja potpuno pregledati i postupati kao u naprijed opisanim slučajevima, te paziti da li su naslovno i objava i putna dozvola identične sa putujućim licem.

Vojnici načelno se neće pretresati, ali ako postoji pozitivna sumnja, i to izvršiti, ali na način da se ne stvori negodovanje i nepotrebno pregovaranje.

Putnici koji putuju na teritoriju jedne lučke kapetanije ili zastupstva, a koje nisu mnogo raštrkane, kao što je slučaj: Korčula – Orebić, neće se zavoditi u navedene liste i registre, ali će se isto pregledati putne dozvole i ustanoviti identičnost vlasnika, te će im se također vršiti pregled prtljaga i ostaloga.

Brodove koji dovažaju teret staviti pod stražu i stražariti sve dok se teret ne prenese u određeni magazin i dok istoga ne primi odgovorni drug, koji je u tu svrhu izaslan od koje naše vlasti.

11.

Brodovi koji odlaze iz luke – također će se prije polaska i prije nego se dozvoli ukrcaj u brod potpuno pregledati, kao u naprijed navedenim slučajevima, a tek po tom postupaće se sa putnicima i teretom kao što je naprijed rečeno.

12.

C) Naročitu pasku treba posvetiti da se brodovi kod dolaska, odlaska i zadržavanja pridržavaju naređenja lučke vlasti 0 satu dolaska i odlaska.

Predviditi uvijek pola sata ranije prije polaska, da se može sav naprijed opisani rad izvršiti bez ikakvog zadržavanja putnika i broda.

Pored navedenog rada, naročito treba paziti na kretanje ribara i ribarskih brodova, te uvesti da se nijedan ribar sa svojom ribarskom lađom ne može i ne smije uputiti na ribarenje, ako se prije polaska nije javio lučkoj straži i od ove isposlovaio usmenu dozvolu. Prije polaska ribarica, iste pretresti 1 ustanoviti da se i u ovom slučaju ne radi o prenašanju zabranjenog materijala ili ljudstva, te popisati sve otputovale ribare. Ovaj popis zadržati do povratka, te prema ovom popisu kontrolisati da li su se svi, u ovom popisu otputovali ribari, vratili natrag.

Zavesti jednu knjigu u formi dnevnika, gdje će se redosljedom upisivati svaki izlazak i dolazak ribarskih lađa. (Vidi obrazac br. 5.) Kada se iz navedene liste upiše u pomenuti dnevnik, lista se može poništiti kao više nepotrebna.

Sa lučkim uredom ustanoviti iz njegovih popisa koji sve ribari mogu i imaju pravo na dotičnom brodu izlaziti i ribati. Gdje po lučkim uredima ova evidencija ne postoji, iste uvesti odmah.

Voditi stalnu kontrolu o zadržavanju broda i ribara na moru i u kojem se pravcu kreće.

Pri povratku također izvršiti pretres broda, kao i pri polasku te ustanoviti da su svi na ribanje otišli ribari i posada

vratili se u polaznu luku, te ukoliko ima ribe, istu odmah uputiti na mjesnu tržnicu u čitavoj količini u svrhu rasprodaje i raspodjele pučanstvu.

Nadalje paziti da niti jedna lađa, jedrenjak ili motorni čamac ne smije bez prethodne dozvole lučke vlasti isploviti u nikojem pravcu.

Ukoliko lučke vlasti nemaju zavedene propise svih ovih manjih plovnih jedinica, iste zvesti odmah i vlasnicima na uobičajeni način saopćiti da se sa njima mogu kretati samo i jedino onda kada lučka vlast prethodno izda dozvolu.

13.

D) Organima lučke part, kontr. straže nadalje je dužnost da se stara o radu, bezbjednosti i pristojnom ponašanju u lukama, pristaništima i kupalištima.

Naročito paziti kod dolaska i odlaska brodova, putnika i tereta, te dok ovaj rad u pristaništu traje, ima se sa dotičnog mjesta otstarniti sve nezaposlene, a dozvoliti pristup samo onima koji putuju ili koji u vezi toga rada imaju tu posla, ili pak onima koji za to imaju posebne dozvole.

U doba kupališne sezone paziti da se na kupalištu ne događaju razni neredi i nedozvoljeni ispadi.

14.

E) Kod pristajanja i zadržavanja savezničkih ratnih jedinica također paziti na rad i na mjestima pristajanja ovih odstraniti sav nezaposleni i znatiželjni svijet i ne dozvoliti nikom približavanje brodovima kroz čitavo vrijeme dok se u luci i na pristaništu nalaze.

Od ovih brodova nastojati odstraniti svijet što je moguće dalje te na taj način iste u potpunom osigurati, da se ne bi dogodilo koje djelo sabotaze.

Ne samo paziti sa pristanišne strane da se ko ne približi, već istu pažnju skrenuti i sa strane mora, da se ne bi koji neodgovorni elemenat ili saboter približio lađom.

Nitko i ni u kojem slučaju ne može niti je ovlašćen posjećivati koji saveznički brod, pa bilo to lice vojno ili civilno.

Čak ne može na brod niti u slučaju ako ga koji od članova posade pozove.

Svako lice koje ide na brod savezn. ratne mornarice mora imati pismenu dozvolu od koje naše nadležne vlasti, ali niti ovaj ne može sobom voditi koje drugo lice bez te dozvole.

15.

F) Komandir straže svako veće zatražiće od lučkog kaptana signale raspoznavanja za brodove koji u luku dolaze ili

koji mimo luke prolaze, te će ovo saopćiti na stražarskom mjestu dotičnom stražaru koji je u službi.

Ovaj će prema običajnoj praksi postupati, te će od svakog broda pri dolasku to tražiti i u ovom radu postupati sa najvećom strogošću.

16.

G) Dužnost organa lučke partizanske kontrolne straže sastoji se i u svakodnevnom pregledu čitave luke.

Svaki dan komandir straže izaslaće jednog stražara koji će 1 sat prije podne a 1 sat poslije podne posvetiti pregledu čitavo mjesto luke, te nadzirati da je rad u istoj i da se uz istu sa morske strane nije ništa novo dogodilo.

Ukoliko se pojavi koji napušteni brod, ostaci kakovog potopljenog broda ili lešina, izvijestiće najkraćim putem pretpostavljenog voditelja lučkog ureda, koji će o tome dalje raditi i sastaviti potreban zapisnik o nalazu.

Rad oko pronađenih utopljenika ili lešina svim lučkim uredima je već poznat te će postupiti po ustanovljenoj praksi, nastojeći na svaki način ustanoviti identitet nalaza.

Stražari, koji budu izaslani u pregled luke, kao i svi ostali, naročito će paziti da se što je moguće više sprečava bacanje raznog razornog eksploziva, kao i bomba, u more u svrhu ubijanja riba, te će prekršitelje u svakom ustanovljenom ili primijećenom slučaju privesti u lučki ured, koji će dalje najstrože postupati i dostaviti ovoga nadležnom sektoru.

17.

K) U svakom slučaju, pri dolasku brodova iz inostranstva, pri dolasku brodova i putnika iz naših luka, kao i pri dolasku ribarica sa ribanja, — komandir straže stupiće odmah po dolasku u dodir sa kapetanom, posadom ili putnicima, te će iste saslušati o svemu onome što su svi tokom svoga putovanja čuli, vidili ili primijetili u lukama ili na moru kuda su prošli.

O svemu primijećenom i ustanovljenom, a u pozitivnim slučajevima, komandir će izvijestiti svog pretpostavljenog voditelja lučkog ureda, a ovaj će po samoj stvari odlučiti i izvijestiti pretpostavljeni štab P. O. sektora.

Tako isto, o svemu onome što se prema prednjim tačkama ovoga uputstva traži lučki uredi podnosiće izvješća svojim sektorima, a ovi dalje svome štabu.

Isto tako je dužnost lučkih vlasti da tačno postupaju u izvještavanju kako je to predviđeno u tački 10 ovoga uputstva.

18.

I). Svaka lučka straža vodiče prema prednjem propisu slijedeće evidencije, dnevnike i pomoćne liste, kako slijedi; »Dnevnik ušlih i izišlih brodova za inostranstvo«, »Lista ušlih putnika iz inostranstva«, »Lista izišlih putnika u inostranstvo« »Registar ušlih putnika iz inostranstva«, »Registar izišlih putnika u inostranstvo«, »Dnevnik o kretanju trgovačkih brodova u našim lukama«, »Dnevnik o kretanju ribarskih lađa«, »Kontrola ribarenja«, »Lista stiglih i otputovalih vojnika«, »Lista izišlih putnika za naše luke«, »Lista ušlih putnika iz naših luka«, »Registar izišlih putnika za naše luke«, »Registar ušlih putnika iz naših luka«.

Sve navedene evidencije dnevnika i statistike moraju komandiri, politkomesari i lučki kapetani odmah ustrojiti kako to propisuje ovo uputstvo-i otpočeti radom.

Za vođenje predviđenih evidencija prilažu se ovom uputstvu potrebni obrasci, po kojima će se lučki uredi i njihove lučke straže rukovati kod sastava svojih potrebnih evidencija i dnevnika. Obrasci koji su ovdje priloženi umanjenog su oblika, te će se pri ustrojenju voditi računa prema navedenom nacrtu, koliko je u knjizi potrebno prostora i razmaka.

19.

KAZNE NE ODREDBE

Svi prestupi protivni ovom uputstvu, kao putovanje bez odobrenja, slijepi putnici, krijumčarenje raznom robom i ribom, zloupotrebljavanje datih mogućnosti kod prenosa hrane, kao i rad za neprijatelja u bilo kojem načinu, spojenom sa ovim radom, kažnjivo je djelo, te će organi lučke partiz. kontrolne straže po tom najstrože postupiti, da će predmet zaplijeniti, a krivca zajedno sa robom ili predmetima predati svom nadležnom lučkom uredu, koji će po tom sastaviti potrebnu prijavu sa opisom djela i istu proslijediti nadležnom sektoru, radi daljeg postupanja.

Nepokoravanje naredbama, kao i bilo kakovo izvrtanje naredaba izdanih od organa straže radi pravilne provedbe svega naprijed navedenog, kažnjivo je djelo, te se ima postupiti na način da se krivci predvedu voditelju lučkog ureda, koji će o daljnjem odlučiti i postupiti.

Ukoliko su u pitanju pojedina vojna lica, također će se povesti postupak kod lučke vlasti, ali će se, pored obavijesti nadležnom sektoru, istodobno u prepisu izvijestiti i ona vojna jedinica kojoj dotični vojnik pripada.

U svakom ovakvom slučaju dužan je sektor da najkraćim putem o svemu učinjenom i poduzetom izvijesti ovaj Stab Mornarice.

20.

ZAVRŠNE ODREDBE

Komandir straže i svi njeni organi dužni su i obavezni da se u čitavom svom radu, službi i držanju ponašaju veoma pristojno, taktično i staloženo.

Ne smiju nikada i ni u kojem slučaju istupiti preoštro i prenatgljivati.

Nikada i ni u kojem slučaju ne smiju istupiti prkosnim načinom kao vlast i to neukusno stavljati do znanja drugima, već postupak mora da bude partizanski i drugarski.

Stražari moraju biti uvijek uredni i čisti, kako na ulici, tako isto i u kasarnama, gdje mora vladati red i čistoća.

U međuvremenom odnosu moraju postupati jedan sa drugim potpuno drugarski i posvećivati svu brigu stručnoj izobrazbi.

U vršenju službe moraju biti okretni, bistri i susretljivi, te se pored navedenog trebaju interesirati o svim dolascima i odlascima brodova, te u svakoj prilici i potrebi pružiti putnicima i vojnicima potrebne informacije o dolasku i odlasku kojeg broda, zatraženom pravcu i satu, kao i o mjestu pristajanja dotičnog broda, a koji polaznika interesira.

Potrebno je nadalje da se upoznaju sa svim mjesnim prilikama i vlastima, kao i o njihovim sjedištima, a da bi mogli sve interesirane obavijestiti i uputiti ih najbližim i najkraćim putem da iste pronađu.

Kod kiša i nevremena putnicima pružiti mogućnost brzog zaklona te ih uputiti najbližim i najkraćim putem do prehranbenih dvorana i smještaja.

Za sve nedostatke, manjkavosti i neodgovaranje pojedinih stražara pozivu za vršenje ove službe, komandir straže obavijestit će voditelja lučkog ureda, te će ovi u sporazumu sa politkomesarom te nedostatke ukloniti, ali na način da će od nadležnog sektora tražiti za to uklanjanje odobrenje. Ako je pak djelo takove naravi da se stražara mora bez prethodne dozvole sektora ukloniti, onda će se to učiniti, ali se po tome odmah mora izvijestiti sektor.

Komandir straže, politkomesar i voditelj lučke kapetanije odgovorni su za čitav rad ove straže, kako one u sjedištu kapetanije, tako i za svu onu stražu koja se nalazi po zastupstvima i kojoj su oni pretpostavljeni starješine, kako je to predviđeno u tački 1 ovoga uputstva.

21.

Upravitelj lučkog ureda, a prema tome i ove straže, kao što je to i u početku rečeno, vodiće stalni nadzor nad radom ove straže, te će se u cjelosti starati da straža bude snabdjevena svim potrebnim, kao i u pogledu namještaja, prehrane i potrebne kancelarije.

22.

Po ovom uputstvu započeće radom svaka straža odmah, ili čim se u dotičnoj lučkoj kapetaniji, zastupstvu ili povjereništvu organizira i formira, te prema tome ovo uputstvo stupa na snagu odmah.

23.

Za što skoriji početak rada oko formiranja straže i potpune primjene ovoga uputstva, kao i do sada datih naređenja, odgovoran je svaki štab pomorsko-obalskog sektora, sekcija za pomorski saobraćaj, za svoj djelokrug.

24.

Ako je dosadanjom naredbom u kojoj tački ovoga uputstva drugačije navedeno, iste prestaju važiti, te će se u svemu pomorski saobraćaj, za svoj djelokrug.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:

KOMANDANT:

p. pukovnik
Černi,² s. r.

Obr. br. 1.

**DNEVNIK KRETANJA BRODOVA I BRODSKE POSADE SA
INOSTRANSTVOM**

Red. br.	Br. plov. dozvole i br. lučke kapetanije	Naziv broda	Luka pripadnosti	Popis posade prezime i ime	Zvanje na brodu	Mjesto i dan rod.	Pravac polaska i datum	Povratak i datum	Primjedba
----------	--	-------------	------------------	----------------------------	-----------------	-------------------	------------------------	------------------	-----------

¹ Josip

Obrazac br. 2

LISTA PUTNIKA U INOSTRANSTVO

Redni broj	Prezime i ime putnika	Mjesto i god. rođenja	Državljanstvo	Putuje u	Ko je izdao dozvolu, datum i broj	Svrha putovanja	Ime broda kojim putuje	Primjedba
------------	-----------------------	-----------------------	---------------	----------	-----------------------------------	-----------------	------------------------	-----------

Obrazac br. 3

LISTA PUTNIKA DOŠLIH IZ INOSTRANSTVA

Isti raspored kao i gore	Dolazi iz	Isti	Svrha putovanja u mjesto	Isti raspored kao i gore
--------------------------	-----------	------	--------------------------	--------------------------

Obrazac br. 4

DNEVNIK OTPUTOVALIH ILI DOPUTOVALIH VOJNIKA

Red. br.	Prezime i ime sprovodnika	Čin	Broj sprovodnice akta	Broj drugova-ca	Naziv i mjesto uputne komande	Naziv i mjesto određene komande	Datum polaska i ime broda	Primjedba
----------	---------------------------	-----	-----------------------	-----------------	-------------------------------	---------------------------------	---------------------------	-----------

Obrazac br. 5

DNEVNIK KRETANJA RIBARICA

Red. br.	Naziv broda	Prezime i ime vlasnika	Broj ribara	Dan i sat polaska iz luke	Pravac ribarenja	Dan i sat povratka sa ribarenja	Primjedba
----------	-------------	------------------------	-------------	---------------------------	------------------	---------------------------------	-----------

Da je prepis vjeran svom originalu tvrdi referent luč. part, straže IV sektora:

Položaj, 22 XII 1943.

M.³

* Redakcija nije mogla ustanoviti ime.

BR. 122

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA OD 15 DECEMBRA 1943 GOD
ŠTABU MORNARICE NOVJ O DEJSTVIMA JEDINICA SEK-
TORA U PRVOJ POLOVINI DECEMBRA 1943 GODINBI

STAB
II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. br. 61
15. decembra 1943.

Operativni izveštaj
od 1. do 15. dec. 1943.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

U vezi naređenja Štaba Mornarice NOVJ br. 61/43,² do-
stavlja se sledeći operativni izveštaj za prvu polovinu meseca
decembra 1943. god.

OPERACIJE NA SEKTORU KARLOBAG

ad 1). 1. dec. u 0730 čas. neprijatelj³ je pokušao prodor
iz Karlobaga prema Jablancu i uspeo da prodre u Cesaricu,
no još tokom istog dana bio je izbačen⁴ iz Cesarice i povukao
se je u Karlobag na stare položaje.

6. dec. u 0830 čas. neprijatelj je ponovno pokušao prodor
prema Jablancu i prodro je do Cesarice i tu se je zadržao do
nastupa noći. Noću povukao se je opet na svoje stare položaje
u okolini Karlobaga.

10. dec. u 0100 čas. započeo je neprijatelj desant iz Karlo-
baga na o. Pag.⁵ Za vreme te akcije angažirala se je Flotila
b. č. i došlo je do borbe između »Partizana III« i neprijateljskog
naoružanog parobroda (nepoznatog imena). Tom prilikom uspeo
je »Partizan III« zgodnim manevrom da natera neprijateljski

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 14 4, k. 2021.

² Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Dijelovi 264 divizije (vidi mikrofilm br. 1047—1050, München 5
u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁴ Od strane Trećeg bataljona Prve NOU brigade Trinaeste divi-
zije (vidi tom V. knj. 22, dok. br. 40).

⁵ O desantu i iskrcavanju na otok Pag vidi dok. br. 162, **depešu**
br. 194 i tom V, knj. 22, dok. br. 159, 160 i 161.

naoružani parobrod na povlačenje, koji je, iskoristivši veću **brzinu** i umetnu maglu, uspeo da umakne **u** Karlobag. Neprijatelj nije time bio sprečen da izvrši desant, a naše slabe snage na o. Pagu su se povukle. Neprijatelj je izvršio desant na dve tačke i to kod Metajne (na severu ulaza **u** Pag) i kod Sv. Nikole (na jugu ulaza **u** Pag). Neprijatelj je uspeo da toga dana zaposedne celi južni deo o. Paga, a na severu zadržao se je na položajima Kolan – Simuni. Kroz noć dalje nije hteo, jer je verovao da ima naših jačih snaga **u** Novalji i Lunu. Tokom **11.** dec. neprijatelj je zaposedao i preostali deo o. Paga, t.j. Novalju i Lun.

ad 2). U operacijama kod Karlobaga 1. decembra učestvovali su: Bataljon **»Matija Gubec«**, Odred **»Plavi Jadran«** i **Alanska četa**. Ove su jedinice pojačane sa vodom iz čete pomorske pešadije sa o. Raba, topovskim odeljenjem (1 top 75 m/m poljski) i 2 mala tenka. Na moru vršile su patroliranje Planinskim kanalom jedinice Flotile b.č.

U operacijama 6. decembra učestvovala su iste snage kao 11. decembra.

U operacijama 10. decembra učestvovala su samo lokalne snage o. Paga, dok na moru 3 jedinice Flotile b.č. (**»Partizan I«**, **»Partizan III«** i **»Partizan IV«**), Evakuacija Komande mesta Novalja i partizanskih straža izvršena je 10. o.m. morem **u** Lun, a iz Luna u 2330 čas. na o. Rab. Evakuaciju osiguravale su naše jedinice iz Flotile b.č.

ad 3). Po dobivenim podacima neprijatelj je učestvovao u akciji 1. decembra sa tri kolone po 120 ljudi i 2 srednja tenka. 6. decembra sa istim snagama. 10. decembra izvršio je desant sa oko 500 do 600 ljudi. Iskrčavanje je izvršio sa više motornih jedrenjaka, a osiguranje sa jednim naoružanim parobrodom i nekoliko naoružanih motornih jedrenjaka. Sada se **u** Karlobagu nalazi oko 900 Nemaca sa 14 oficira i dva srednja tenka; na o. Pagu nalaze se dve bojne sa oko 500 do 700 ljudi. Na moru raspolaže sa jednim naoružanim parobrodom od 250 do 300 BRT i nekoliko naoružanih motornih jedrenjaka. U sektoru Crikvenica ima oko 200 Nemaca, oko 300 žandara i nešto policije u gradu. Od artilerije u Crikvenici ima 4 veća, 2 manja i 5 brzometnih topova. Tenkova nema.

ad 4). Neprijateljski pokušaji prodiranja iz Karlobaga prema Jablancu vršeni su redovito pod zaštitom tenkova. Raspored naših snaga prilikom tih ispada, drže se na liniji Pribna–Novak i to: Alanska četa vrši osiguranje turističke i donje ceste, a **»Gupčev bataljon«** prema Velebitu osiguranje boka.

ad 5). 1. dec. borba je započela u 0730 čas. Neprijatelj se je kretao u tri kolone po 120 ljudi turističkom i donjom cestom. Naše su se snage povukle na položaje Prizna – Novak gdje su dale otpor i zaustavile nadiranje neprijatelja. Oko 17 čas. privučene su naše snage do Karaule i zato se je neprijatelj povukao na svoje stare položaje oko Karlobaga.

6. dec. borba je započela u 0830 čas. Neprijatelj je napao sa približno jednakim snagama kao i 1. decembra, samo sa jačom artileriskom i minobacačkom vatrom. Tok operacija bio je kao i 1. decembra, samo sa jačom artileriskom i minobacačkom vatrom. Tok operacije bio je kao i 1. decembra. Oko 18 čas. neprijatelj se je povukao na svoje ishodne položaje.

10. decembra neprijatelj je započeo desant u 0100 čas., a u 0800 čas. poslao je na otok pojačanje. Neprijatelj je iskrcavanjem kod Metajne i nadiranjem prema Kolanu uspeo da preseče komunikaciju mesta Pag sa Novaljom i Lunom. Tokom 11. dec. ušao je neprijatelj u Novalju i Lun.

ad 6). a) U operacijama 1. i 6. decembra nije bilo gubitaka. U operaciji 10. dec. – nema još podataka o gubicima.

b) Nije poznato da li je neprijatelj u tim operacijama imao gubitaka, jer su se borbe vodile na veća odstojanja.

c) 10. decembra utrošeno je 80 metaka 12,8 m/m, za ostale operacije nema podataka.

d) Ratnog plena nije bilo.

e) Bez naročitih događaja.

ad 7). Neprijatelj u svojim pokušajima prema Jablancu uspevao je da prodre do Cesarice, odnosno do položaja južno od s. Prizna – s. Novak, a predveče napušta zauzete položaje i vraća se natrag. Dok se s naše strane zapaža nerado upuštanje u otvorenu borbu, dotle neprijatelj nerado prihvaća borbu protiv naših položaja, već ih samo tuče artileriskom i minobacačkom vatrom. Osim toga ne voli se upuštati u noćnu borbu. Pad o. Paga mora se uglavnom pripisati našim slabim snagama na ostrvu, dok je neprijatelj upotrebio daleko nadmoćnije snage. Rad naše Flotile b.č. bio je ograničen, jer je glavno pitanje: štednja pogonskog materijala. Radi štednje, patrolisanje bilo je najpre svedeno na jednu jedinicu kroz čitavu noć, a zatim samo u jutarnjim časovima. Verovatno da je Flotila vršila patroliranje kroz čitavu noć sa svim raspoloživim brodovima, gubici neprijatelja prilikom invazije bili bi veći, a možda i osetni za daljni tok invazije. Oseća se potreba, s obzirom što neprijatelj raspolaže sa jednim naoružanim željeznim parobrodom, da se i koji naš veći jedrenjak sa većom brzinom naoruža topom (topovima) do 47 m/m. Međutim, takvih brodova

nema na ovom sektoru. Po mišljenju ovog Štaba, ovakav bi **brod** – raspolaže li sa dovoljno pogonskog materijala (nafte) – mogao da vrši i krstarički rat naročito na putu o. Lošinj – Zadar – o. Pag. Ovakvim brodovima raspolaže Stab III Pomorsko-obalskog sektora (sjevernodalmatinski otoci), pa se predlaže da Stab Mornarice naredi upućivanje 1 do 2 tako naoružana broda.

Drugo rešenje bilo bi kad bi saveznici uputili borbene **čamce** tipa G.M.B. (Guns Motor Boats). Sa dve grupe ovakvih **čamaca** (6 brodova) mogla bi se sprečiti neprijateljska **aktivnost** i saobraćaj u kanalima i između otoka, uz istodobno osiguranje naših saobraćajnica.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

B. Mamula

Komandant:

J. Bonači

(M. P.)⁶

⁴ Okrugli pečat: Stab Prvog pomorsko-obalskog sektora. Stab tora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA PETOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 15 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O STANJU FLOTE, PARTIZANSKIH ODREDA, OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE, INTENDANTURE I SANITETA¹

STAB V POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Pov. br. 24, dne 15 decembra 1943.

ŠTABU MORNARICE

Položaj

U vezi broja 57/43.² Štaba Mornarice dostavlja se sljedeći izvještaj:

1. FLOTA

a) Broj naoružanih brodova 10. Karakteristike pojedinih brodova se vide iz priloženog pregleda, kao i njihovo naoružanje — poimenična lista posada je priložena.

b) »Udar«, »Donec«, »Neutralni P 10«, »Sv. Nikola«, »Proleter B.3«, »Kerč« i »Proleter B.6« *u Korčulanskoj flotili.*
»Lapad« i »Vjekoslava« *u Mljetskoj flotili.*
»Ivo P 5« *u Lastovskoj flotili.*

c) Korčulanska: manje uvale oko otoka.

Mljetska: Polače.

Lastovska: Lastovo.

d) Komandovanje flotilama vrši ovaj štab preko komandanta operativne flotile.³

e) Neophodno bi nam bio potreban jedan jače naoružani brod, kako bi se mogle preduzimati razne akcije, a naročito u pogledu prepada na neprijateljske brodove.

f) Sa gorivom se snabdijevamo iz skladišta ovog sektora. Veći popravci nisu potrebni za sada. Vrše se sada samo manji popravci.

g) Komandanti pojedinih brodova izvode na samom brodu obuku svojih boraca.⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1, k. 2052.

² Vidi dok. br. 62.

³ Vicko Milat na ovoj dužnosti bio je do 23 decembra 1943 god, a tada ga je smijenio Viktor Kobil.

* U originalu ispod ovog reda dopisano olovkom: »Izvještajim« pod I priključiti i preglede (podaci o komandnom kadru)«.

2. PARTIZANSKI ODRED

a) Štabovi bataljona nisu kompletni. U I bataljonu nema zamjenika komandanta; u II bataljonu nema zamjenika političkog [komesara].

b) Svaki bataljon je podijeljen u 3 čete.

c) III bataljon je u formiranju, ali nedostaje komandno osoblje.

d) Baza bataljona je u Čari.

e) Brojno stanje – prileži.

f) Obuka se izvodi na položajima.

3. OBALSKA ARTILERIJA

a) Otok Korčula ima 5 baterija i to: 1) baterija – Lumbarda, 1 haubica 105/35, k. 109; 2) baterija – Račišće, 1 brdski top 75/13, k. 240; 3) baterija – Postrana i Zrnovo, 2 haubice 105/35, sjeverno od k. 317 (na samoj cesti) i 1 detašovani brdski top 75/13 na k. 321 (Kneža); 4) baterija – Prigradica, 1 haubica 105/35; 5) baterija – Telegraf, 1 haubica brdska 100/16 na položaju Rt Trstena.

Otok Mljet ima 3 baterije i to: 1) baterija – Rt Stupa, 1 haubica brdska 100/16; 2) baterija – Sovra, 1 haubica brdska 100/16; 3) baterija – Vratnička, i haubica brdska 100/16.

Komande baterija:

Baterija – Lumbarda: komandir Franović Rihard; zamjenik Mirošević Nikola; politkom. Marelić Ivan.

Baterija – Račišće: komandir Mijat Poša; zamjenik Silić Slavko; politkom. Ivan Botica-Nola.

Baterija Postrana–Zrnovo: komandir Krivokapič Miloš; zamjenik Dragojević Franko; politkom. Andrijičić Roko. Komanda detašovanog topa – Kneža: komandir Kunjašić Zdravko; zamjenik Boglić Ante; politkomesar Poša Ivan.

Baterija–Prigradica: komandir Prošpe Padovan; zamjenik Separović Kleče; politkom. Marinović Antun.

Baterija–Telegraf: komandir Marko Vidulić; zamjenik Oreb Kuzma-Krkatica; politkom. Jurjević Ante.

Baterija–Rt Stupa: komandir Franić Mate; zamjenik Glivanović Ivo; politkom. Vlahović Mirko.

Baterija–Sovra: komandir Separović Nikola; zamjenik Franić Pero; politkom. Sršen Miljenko.

Baterija–Vratnička: komandir Pashojević Kristo; zamjenik Evangelista Amadeo; politkom. Hajdić Niko.

– Posluga topova je priložena zasebnim spiskom.

b) Za artileriju ovog sektora potrebna je sljedeća topovska municija i pribor:

1) Za granate 75/13 još 250 upaljača i punjenja.

2) Za granate 105/35 još 300 kom. upaljača i 200 komada O.⁵ punjenja komplet sa čaurama.

3) Još 1000 granata komplet sa upaljačima, čaurama, kapslama O. punjenjima za haubice 105/35.

4) 3 zatvarača komplet za brdski top 66 mm D 45. 3 tvarača komplet za haubice 105/35.

5) 600 granata 100 mm M 16.

6) 5 nišanskih sprava za haubicu 105/35. 3 nišanske sprave za brdski top 66 mm D 45. 2 nišanske sprave za haubicu 100 mm M 16 — komplet.

7) 8 kom. baterijskih durbina.

8) 3 reflektora komplet većeg dometa.

9) 6 daljinomjera.

10) 14 cerada za pokrivanje topova.

11) 8 kom. tablica gađanja za brdsku haubicu 100/16. 8 kom. tablica gađanja za haubicu 105/35. 4 kom. tablica za brdski top 75/13.

12) 4 kom. čistilica za haubice 100/16. 4 kom. čistilica za haubicu 105/35. 2 kom. čistilica za brdski top 75/13.

c) Izvađanje obuke:

Obuka na oruđima izvađa se svakodnevno kad dozvoljavaju vremenske prilike i to u jutro rano i pred večer, zbog toga što su oruđa na položajima, pa da se izbjegne da ista budu ugledana od strane neprijatelja, odnosno njegove avijacije. Obuka se izvodi sistematski, sa težnjom da se sva posluga obuči u svim dužnostima u čemu se već prilično uspjelo, tako da posluge uspješno poslužuju svoja oruđa. Pješadijski egzercir kao i borbena obuka vrši se podalje od položaja oruđa da ne bi bilo kretanja i muvanja oko samog položaja, i to u zaklonu od oka obzirom na neprijatelja. Časovi stražarske službe održavaju se, te su vojnici samim praktičnim vršenjem danonoćne stražarske službe na topovskim položajima, uz teorične časove, ušli u bit stražarskih dužnosti, tako da se stražarska služba obavlja vrlo dobro.

4. BRODOVI ZA SAOBRAČAJ

a) Brodovi se upućuju prema potrebi.

b) Uvedena je samo jedna pruga i to Stomorska — Vela Luka, koja saobraća 3 puta sedmično.

c) Za sada nema potrebe da se uspostavi koja nova pruga.

d) Raspoloživih brodova ima oko 50, od kojih su neki na popravku motora.

⁵ Osnovnog

e) Momentalno goriva ima oko 3000 kg. nafte. — Potrebno je sedmično 2000 kg. nafte i 200 kg. ulja i 50 kg. petroleja.

f) Lučke kapetanije su do sada uspostavljene u Korčuli, Veloj Luci i Lastovu, a zastupništva u Račišću, Brni i Polafama na Mljetu.

5. TEHNIKA

a) stanje brodova: za vrijeme posljednjih 2 i pol godine većina brodova izvršavala je samo najnužnije popravke iz razloga kako ne bi morali služiti okupatoru, pa da imaju izgovor za nesposobnost plovidbe. Tako je kod većine brodova potrebno vršiti popravke koji inače kod redovitog uzdržavanja broda ne bi došli u obzir. Ipak su brodovi za plovljenje u ispravnom stanju, te se u granicama mogućnosti svi nedostaci i kvarovi popravljaju.

b) izvršeni popravci: u posljedni mjesec dana izvršeni su popravci na plovnim jedinicama i to na oko 50 brodova. Osim ovih popravaka izvršeni su i sljedeći radovi: montaža telefona u Zanavlju, popravak 2 teretna automobila, postavljanje porušene telefonske linije u Bobovišću, popravak i cjelokupna montaža jednog velikog reflektora na brodu, te jednog manjeg od 500 wata, popravak 8 mitraljeza i 16 pušaka, popravci raznih nišanskih sprava, pravljenje štita za obalski top, popravak 4 heliografa, izrada 12 kazana za kuhanje, cjelokupni popravak stroja za pravljenje tjestenine, prevoz materijala iz Korčule, te montaža i postavljanje mehaničke radionice i stolarije.

c) nužni popravci. — Svi nužni popravci obavljani su u granicama mogućnosti popravaka na ovome brodogradilištu. Usljed prekratkog istezališta i nepodesnog terena, te pomanjkanja vitla na motorni pogon za istezanje brodova ograničena je mogućnost istezanja većih jedinica na ovome brodogradilištu, te bi granica bila (ovisno o gradnji broda) 80 tona.

Rad na samom škveru je na slobodnom, jer isto ne raspolaze sa nikakvim natkrivenim prostorom, što osobito u kišno vrijeme mnogo otežava rad.

Za noćni rad manjka svjetlo.

d) stanje brodogradilišta izneseno već djelomično pod c).

e) potrebe materijala iznesene su uglavnom u trebovanju ovog Štaba br. 190 od 2-XII-o.g., no osim istih postoji najhitnija potreba svakovrsnog drva bilo za potrebe samih popravaka brodova tako i za raznovrsne stolarske radove na palubi i u unutrašnjosti broda. U stvari prenosa još preostalog materijala u Korčuli postoje velike poteškoće, budući pristup

u Korčulu nije dozvoljen bilo morskim bilo kopnenim putem (vidi naš br. 227 od 13-XII-1943).

f) Potrebe stručnog osoblja. — Postoji pomanjkanje stručnog osoblja i to osobito brodograditelja, storalo-drvodjeljaca te mehaničara. (Vidi naš br. 235 od 13-XII-o.g.). Usljed toga što sada mnoge radove moramo izvršavati na brodovima koji su bilo sklonjeni ili opet oštećeni po raznim uvalama, to je rad mnogo decentraliziran što prouzrokuje veliki gubitak vremena.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Akcija ili operacija nije bilo.

6. INTENDANTURA

a) Snabdijevanje vlastitim brodovima kod Intendanture Štaba Mornarice, odnosno kod etapne stanice Vis — obično svakih 10 dana.

b) rezerve u magazinu nema nikakove; kao rezerva može se smatrati jedino zaliha slanih sardela, koju dobijamo preko ovdašnjeg N.O.O., a koja još može trajati približno 3 mjeseca.

c) Potrebna nam je dobava svega, što po tablici sljedeće i to (mjesečno):

1) brašna	— — — — —	pribl. kg.	66000
2) mesa (konzerviranog i slično)	— — — — —	pribl. kg.	18000
3) tjestenine	— — — — —	— — — — —	18000
4) cigareta	— — — — —	— — — — —	kom. 840000

7. SANITET

Prije par dana nam je stigao sanitetski referent⁶ te se isti sada brine oko uspostavljanja ambulante i prikupljanja potrebnih podataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ZAMJ. POLITKOMESARA:
Petar Franulović

KOMANDANT,
Marko Orhanović

(M. P.)⁷

⁶ Dr Mirko Pecotić

⁷ Okrugli pečat: Štab Petog pomorsko-obalskog sektora.

BR. 124

ZAPOVIJEST ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 16 DECEMBRA 1943 GOD. ZA PREVOŽENJE PRVE PREKOMORSKE FJIO BRIGADE SA O. ŠOLTE NA OBALU KOD STAROG TROGIRA¹

STAB MORNARICE NOVJ
»O« broj 218
16. decembra 1943 g.

Z A P O V E S T

Štaba Mornarice za 16. XII. 1943

Prevoženje I Prek. brigade *Zadatak:* Prva prekomorska brigada u broju od oko 1150 ljudi² sa oružjem, ličnom spremom i hranom na ruke ima se prebaciti sa o. Šolte na kopno, kod Starog Trogira.³
Neprijatelj kontroliše morski predeo u kojem će se izvršiti ovo prevoženje — patrolnim brodovima — neredovno, pa se ima zbog toga upotrebiti mera opreza i pružiti zaštita našim transportnim brodovima prilikom vožnje do kopna.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/1, k. 2021.

² Prva prekomorska brigada prilikom prebacivanja na otoke imala je oko 2000 ljudi, što znači da prema ovoj zapovijesti nije bilo predviđeno prebacivanje cijele Brigade, već samo jednog dijela. Drugi dio Brigade u to vrijeme nalazio se na Korčuli i Visu. Prema izvještaju zamjenika političkog komesara Prve dalmatinske brigade od 15 decembra 1943 god. Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju, »Prva prekomorska brigada, koja polazi na kopno, sastavljena je od četiri bataljona ... ima 1088 boraca, 66 partijaca, 124 skojevca i 20 kandidata« (original u Arhivu CK SK Hrvatske). Za komandanta Brigade, prilikom prebacivanja na kopno, bio je postavljen Miladin Ivanović, dotadašnji k-dant Prve dalmatinske brigade.

³ Zbog neprijateljske ofanzive na tom dijelu obale prebacivanje nije izvršeno. Po ratnom izvještaju Štaba Četvrtog POS-a od 19 decembra 1943 god., Brigada je noću 18/19 decembra prebačena u Bobovišće i Milnu. Noću 31 decembra 1943 god. Brigada je prebačena na Vis odakle je 3/4 januara 1944 god. zajedno sa dijelovima Brigade, koji su se povukli sa Korčule, i bataljonom Druge prekomorske brigade, upućena za Telašćicu na Dugom Otoku (vidi dok. br. 128, 158 i 163 — depeše 217 i 327 ove knjige i dok. pod reg. br. 1—2, k. 2072 — depeše 312 i 328 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Da bi se ovo prevoženje pravilno iz-
vršilo

n a r e đ u j e m o :

1. Da Stab IV Pomorsko-obalskog sek-
tora stavi na raspoloženje 2 broda od 3—4
vagona nosivosti Komandi Soltanske flotile.

Ukrcaj trupa po bataljonima biće iz
uvala Tatinje, odnosno iz Stomorske.

Iskrcaj u uvali Starog Trogira.

2. Drug Orebić Davor, operativni oficir
Štaba IV Pomorsko-obalskog sektora, upo-
trebiće se za organizaciju ovog prevoženja i
krenuće 16. o.mj. na Šoltu, te sporazumno
sa komandantom Soltanske flotile⁴ sačiniti
plan prevoženja.

Koordinacija rada između Komande
Soltanske flotile i operativnog oficira Štaba
IV Pomorsko-obalskog sektora ima biti pot-
puna; drug Orebić održavaće stalnu vezu sa
Štabom Mornarice, ukoliko mu budu po-
trebne direktive, kao i pomoć za izvršenje
zadatka.

3. Stab IV Pomorsko-obalskog sektora
odrediće naoružane brodove za zaštitu bro-
dova koji vrše transport («Kornat» i »Ja-
dran«).

4. Drug Orebić o svakom prevoženju
podneti će kratki izveštaj depešom Štabu
Mornarice, a iscrpan po završetku prevo-
ženja čitave brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

(M. P.)

Komandant:
Černi

* Petar Vidan

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 17 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O STANJU NA OTOCIMA I O RAZMJESTAJU NEPRIJATELJSKIH JEDINICA¹

STAB III POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA
17. 12. 1943.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

Otposlani kurir za vezu sa Pašmanom izvijestio je:

Na otoku Ugljanu stanje posade neprijateljskih garnizona je nepromijenjeno od zadnjeg izvještaja.

Na otoku Pašmanu neprijatelj drži u selu Tkonu jedan garnizon u jačini od 120 vojnika — Nijemaca. Oni su razmješteni po perifernim kućama sela i drže položaje u kućama sa mitraljezima. Na koti 90 (manastir Sv. Benedikta) poviše Tkona namješten je jedan top i izvidnica. Na otoku Sv. Kata postavljena su 2 minobacača. U Biogradu nalazi se neprijatelj u jačini od oko 200 vojnika. Stab im se nalazi u zgradi općine na obali. Imaju postavljene topove uz obalu od hotela »Ilirija« prema sjeveru. Započeli su sa opasivanjem Biograda bodljikavom žicom. Presjekli su sve telefonske veze koje vežu Biograd prema Pakošanama i prema Turnju. Svoju vezu drže isključivo preko radio-stanica. Sav ovakav postupak ukazuje na to da su riješili da čvrsto zadrže u svojim rukama prolaz kroz Pašmanski Kanal uzimajući u obzir da bi mogli biti opkoljeni od naših snaga koje se nalaze na kopnu.

Prilikom napada savezničkih aviona 16. o.mj., kod Murtera blizu uvale Slanica, napadnuta su tri motorna jedrenjaka, od kojih je jedan bio zapaljen i izgorio. Na njemu je izgleda bio pogonski materijal, jer se vatra brzo proširila i trajala cijelu noć. Za drugi brod se kaže da je bio potopljen, ali nije provjereno, dok je treći brod umaknuo. Zapaljeni brod imao je oko 300 t.

Neprovjereno, izvijestio je da je prilikom napada savezničkih aviona na Zadar jedan od aparata bio pogođen te da se srušio iza Biograda između tog mjesta i Vrane. Posada (broj

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta, pod reg. br. 16/1—4, k. 2021.

nepoznat) iskočila je iz aviona padobranima. U cilju spašavanja uputila se jedna partizanska jedinica Odreda u blizinu, koja je izgleda uspjela da padobrance nađe i povede sa sobom. U isto vrijeme su Nijemci poslali jedno odjeljenje u cilju zarobljavanja avijatičara, te se između njih i naših jedinica razvila borba, čiji rezultat nije poznat, ali se svakako tvrdi da su saveznički avijatičari spaseni.

Saveznički avioni bombardovali su 15. 12. oko 0930 sati u pravcu Zemunika i Benkovca. Rezultati još nisu poznati.

16. 12. bombardiran je Zadar u dva navrata.² Prvi put oko 14 sati u dva talasa. Nastali su požari u sjevernom dijelu (izgleda između Rta Mika i grada) koji su trajali cijelu noć. U 22 sata napad je ponovljen u noći. Detalji i rezultati napada još nisu poznati te će se javiti naknadno.

U cilju pokušaja probijanja do Senja, te traženja uspostave veze, obzirom na novonastalu situaciju na otoku Pagu,* koji je osvojen od strane ustaša, sa NB7, kojim je krenuo zamjenik⁴ politkomesara Štaba Mornarice, upućen je politički komesar⁵ Štaba III sektora u cilju prikupljanja podataka, te uspostave što bolje veze. O rezultatu izvijestiće se nakon njihova povratka najkraćim putem.

Štab Partizanskog odreda sa jedinicama nalazi se na kopnu gdje u saradnji sa Sjevernodalmatinskim partizanskim odredom i Zadarskim odredom vrši manje akcije⁰ u cilju ometanja neprijatelja. U vezi našeg traženja od Štaba Mornarice u pogledu saglasnosti i direktiva radi osnivanja grupe odreda nismo još dobili nikakve upute. U vezi zadnje naredbe⁷ Vrhovnog komandanta o rasterećenju neprijateljske ofanzive, ofanzivnim akcijama jedinica koje nisu direktno napadnute od strane neprijatelja, Partizanski odred sa Sjev. dalmatinskim odredom formirao je dva odsjeka za vršenje prepada na neprijateljskom zaleđu u pravcu Bukovice i na liniji Vodice – Biograd – Zadar.

„ ² Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 164 i 165.

³ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 159, 160 i 161.

⁴ Ivan Randić

⁵ Ante Sorić

⁶ O ovim akcijama vidi zapovijest Štaba NOP odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora od 12 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1–16, k. 2026.

⁷ O ovome vidi depešu Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske br. 1519 od 9 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1–1, k. 119/1.

U cilju osiguranja redovite veze između kopna, otoka, te Visa, uspostavljena je u zalivu Koromašna (kod rta Opata) u ICornatu jedna relejna stanica, preko koje se upućuju sve veze u pravcu juga sa otoka i koja prikuplja i upućuje brodove prema potrebi za Vis.

U pogledu uspostave relejne stanice u Salima, za liniju Vis—Senj, predlaže se da bi se ta stanica uspostavila u Tajeru u uvali Krševica. Ovo radi slijedećeg: Neprijatelj na Sv. Mihovilu na otoku Ugljanu drži izvidnicu, koja kontrolira čitav prostor zapadno od Ugljana i prema tome može lako i da uoči kretanje naših jedinica do Sali. Postavljanjem stanice u Tajeru, sav promet koji bi se sa tom stanicom odvijao ne bi bio uočljiv. S druge strane, za slučaj povlačenja dio puta od Sali do Proverse previše je izložen, dok su u Tajeru i po Kornatu mogućnosti sklanjanja vrlo pogodne.

Od Ob. povjer. za kotar Preko primljeni su slijedeći podaci:

Njemačke komande koje se nalaze u Zadru vrlo često mijenjaju svoje položaje. Na cesti između Barkanja i Rta Mika blizu borove šumice nalaze se maskirana 3 topa. Pod zemljom u samoj toj šumici nalaze se rezervoari pogonskog goriva. Između Sv. Jelene i Arbanasa postavljena su 4 topa od 200 mm. Sklonište koje se nalazi na tom predjelu upotrijebili su Nijemci za sklanjanje svojih vojnika. Većina njemačkih oficira stanuje (spava) u hotelu »Excelsior«, koji se nalazi na novoj obali. U samoj zgradi nalazi se sklonište za oko 300 osoba, uporno se pronose vijesti da bi za kratko vrijeme ustaši imali preuzeti vlast u samom Zadru. U vezi s tim fašisti koji se nalaze u Zadru ogorčeni su i izjavljuju da to neće dozvoliti.

Otok Ugljan: U mjestu Lukoranu nalazi se 40 Nijemaca i 28 bandita obučениh u italijanske uniforme. Stanuju u kući talijanskog podanika Driola i Rola na samoj obali. Zgrada je ograđena žicom i na svakom uglu postavljen je po 1 puško-mitraljez »Breda«. U mjestu Preko podaci neizmijenjeni. Na Sv. Mihovilu postavljena je izvidnica i 1 top. Ova izvidnica onemogućava naše kretanje sa motornim brodovima na području Ugljan—Dugi Otok. Zapaženo je da Nijemci skoro uvijek mijenjaju mjesto koje je bilo bombardirano, te smatramo da bi bilo vrlo uputno protjerati ih jednim bombardiranjem sa tog važnog položaja.

Vojska po otoku malo se kreće i to jedino u svrhu patroliranja. Banditi u sastavu garnizona poriču da su ranije bili u bandi.

Neprovjereni izvještavaju također da bi od njemačke vojske imalo ostati u Zadru samo manji broj za Komandu mjesta te nešto dobrovoljaca koji poznaju naš jezik.

Kretanja: 10. 12. otputovao je iz Zadra brod »Italija« i odveo 200 fašista i još nešto druge vojske bez oružja za Padovu. 7. 12. jedna kolona kamiona (broj nepoznat) odvela je 145 talijanskih vojnika u pravcu Bihaća za popravak pruge. Istog dana došlo je u Zadar 300 Nijemaca sa 18 kola, 3 poljska topa i 3 kola za prevoz municije i 88 biciklista. 11. 12. uplovila su u Zadar 4 broda sa hranom i pogonskim gorivom. 12. 12. uplovila su 4 motorna broda sa hranom koja je smještena u vojne magazine, iskrcaj vrše talijanski vojnici.

Razno: U vezi drugoga bombardovanja Zadra strijeljan je jedan talijanski vojnik, posluga p.a. artilerije, navodno radi sabotaže prilikom pucanja na savezničke avione.

Pojedini vojnici domobranstva proturavaju vijesti da oni tvore dio »Crne legije«, a da ne pripadaju banditima, te da narod javi partizanima da se vrate svojim kućama sa oružjem, čak da mogu doći u njihovu vojsku.

Po dosadanjim zapažanjima neprijateljski promet odvijao se isključivo danju i to u vidu manjih konvoja praćenih od jedne torpiljarke, pojedini manji brodovi sami. Od posljednjeg bombardiranja Zadra 16. o.mj. opaža se smanjenje prometa.

16. 12. brod »Tomislav«, luka pripadnosti Stomorska, nosivost 40 tona, brzina oko 5 čv., prilikom bombardiranja Zadra isplovio je u pravcu Sukošana i tu je zaustavljen i zarobljen od strane dijelova naših jedinica, koje su se tu nalazile. Spreveden je do Kukljice za Komandu mjesta, koja je odredila sprevoznika i uputila ga na našu relejnu stanicu u Kornat. Po prvoj pretrazi broda na njemu je nađeno 16 tona repe, oko 1 i po tona kupusa i kapule, te oko 500 kg druge hrane (krumpira, brašna i riže). Brod će se uputiti na raspoloženje Štabu Mornarice u Vis sa svim potrebnim podacima i sprevoznikom, dok će se hrana upotrijebiti za potrebe vojske i kao pripomoć civilnom stanovništvu.

Prema iznesenom, a u vezi sa sprečavanjem neprijateljskog saobraćaja, koji se do sada znatno obavljao, a postoji vjerovatnost da će tako biti i ubuduće, potrebna je prisutnost od barem 2 saveznička brza borbena čamca radi kontrole prometa na sjevernom dijelu sektora (linija Premuda—Silba—Olib i Molat—Vir) i srednjeg i južnog dijela (Srednji Kanal i vode oko Murtera). Na sektoru raspoložemo samo sa 2 naoružana

! broda i to samo sa po 2 mitraljeza, koji nisu u stanju da efikasno vrše sprečavanje saobraćaja, osobito kad se odvija u konvoju. Stoga bi bilo neophodno potrebito isto tako da nam se čim prije upute brodovi »Kornat« i »Jadran«, koji se sada nalaze na području IV sektora. U toku posljednjih dana nisu uopće opaženi neprijateljski avioni, a mogućnosti sklanjanja plovnih jedinica su u ovom sektoru idealne. Ukoliko bi se traženi brodovi uputili, molimo da im se dadu upute o pravcu vožnje, t.j. da pristanu u zalivu Koromašna, gdje će po daljnjim dobivenim uputama biti poslani u Tajer da stupe s nama u vezu.

Gledajući općenito na sadanju situaciju, a prema dobivenim podacima, izgleda da neprijatelj za sada ima isključivo nakanu zadržavanja sadanjih pozicija u cilju osiguranja vlastitog saobraćaja na plovnim pravcima Pašmanskog i Srednjeg Kanala, dok nema nikakvih osnova za ponovno zaposijedanje otoka, jer i ne raspolaže sa tolikim brojem vojske koja bi to ponovno izvršila. Radi toga je i izvršio učvršćivanje na pojedinim dijelovima obale i otoka Ugljana i Pašmana.

Radovi na organizaciji sektora u vezi sa primljenim uputama odvijaju se za sada normalno i u granicama mogućnosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. ot.

Komandant
M.⁸ Ikica

(M. P.)⁹

Dobili smo jutros neprovjerenu vijest da je neprijatelj pojačao svoje naoružanje na otoku Ugljanu postavljanjem p.a. topova i to: 2 na Sv. Mihovilu, 2 kod crkve u Preku i 2 kod bivše zgrade suda isto u Preku. Rezultat provjere javiće se naknadno.

⁸ Mladen

• Okrugli pečat: Komanda Mornarice NOV sj. Dalm.

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ODBRANU OTOKA
VISA OD 17 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU ČETVRTOG
POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O RASPOREDU JEDI-
NICA I AUTOMATSKOG ORUŽJA¹

OPERATIVNI STAB ZA
OBRANU OTOKA VISA

Br: 37

Položaj, 17. XII. 43.

Raspored jedinica
i automatskog oru-
žja.

ŠTABU IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Položaj

U vezi prebacivanja I Bataljona Hvarsko-viškog odreda sa otoka Hvara na otok Vis i III Bataljona Hvarsko-viškog odreda sa otoka Visa na otok Hvar, dostavlja se novi izvještaj o rasporedu jedinica na ovom otoku prema priloženoj skici.

A) Raspored jedinica II Bataljona XI Brigade:²

Štab bataljona se nalazi u mjestu Vis, bataljon osigurava istočni dio otoka od linije: uvala Ruda do uvale Gradac.

1.) Jedna četa osigurava položaje (sjedište mjesto Vis).

a) Desni ulaz u luku Vis ima 6 boraca sa teškim mitraljezom.

b) Rt Stenjalo ima 6 boraca sa teškim mitraljezom.

c) Rt Nova Pošta — lijevi ulaz u luku Vis i Rt Stračine imaju po jedan puškomitraljez, sa po 5 boraca i vrše samo noćnu službu. Na otočiću Hostu ima 5 boraca sa jednim puškomitraljezom.

Ostatak u kasarni ima 1 laki bacač, 1 protutenkovska puška i 1 »šarac«.

2.) Jedna četa sa sjedištem u selu Podstražje osigurava:

a) Rt Stončica ima 11 boraca sa 1 teškim i 1 puškomitraljezom.

b) Rt Smokova ima 6 boraca sa 1 teškim mitraljezom.

c) Ženka ima 5 boraca sa 1 »šarcem«.

¹ Prepis dokumenta, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 15/2—3. k. 2033.

² Dvadeset šeste divizije

- d) Uvala Milna ima 5 boraca sa 1 puškomitraljezom.
 - e) Rt Zaglav ima 6 boraca i 1 teški mitraljez.
 - f) Rt Srebrena ima 6 boraca i 1 teški mitraljez.
- Ostatak u kasarni sa 1 puškomitraljezom, 1 protutenkovskom puškom i 1 lakim bacačem.
- 3.) Jedna četa i Prateći vod ostaju u rezervi u selu Podselje. Raspolaze sa 1 »šarcem«, 3 puškomitraljeza i 1 teškim mitraljezom.
- 4.) Prateći vod ima dva teška bacača sa po 150 granata.
- B) Raspored jedinica I Bataljona Hvarsko-viškog odreda.
- Štab bataljona se nalazi u mjestu Komiža, bataljon osigurava zapadni dio otoka od linije: uvala Gradac—uvala Ruda.
- 1.) Jedna četa sa sjedištem u Komiži osigurava:
- a) Križni Rat ima 10 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
 - b) Rt Barjaci ima 10 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
- Ostatak u kasarni sa 1 teškim i 1 puškomitraljezom.
- 2.) Jedna četa sa sjedištem u selu Oključna osigurava:
- a) Rt Gradac ima 10 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
 - b) Rt Oključna ima 10 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
- Ostatak u kasarni sa 1 teškim mitraljezom i 1 protutenkovskom puškom.
- 3.) Jedna četa sa sjedištem u selu Podhumlje osigurava:
- a) Rt Stupišće ima 7 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
 - b) Uvala Pretiščina ima 6 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
 - c) Stiniva ima 6 boraca sa 1 teškim mitraljezom.
- Ostatak u kasarni sa 1 teškim mitraljezom i 1 puškomitraljezom.³

⁵ Redakcija nije uspjela da pronađe kraj dokumenta.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 18 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE
NOVJ O ORGANIZACIJI AKCIJE ZA PREBACIVANJE
PRVE PREKOMORSKE BRIGADE SA OTOKA ŠOLTE NA
KOPNO¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Broj: službeno
18 decembra 1943 god.
Položaj

ŠTABU MORNARICE

Ratni izveštaj²

1.) Tokom jučerašnjeg dana opaženo je nekoliko neprijateljskih aviona u uobičajenom izviđanju.

Zapaženo je da vezu između Makarske i Igrana održavaju kamionima, od Igrana do Ploča motornim leutima koji se svaki dan vide uz obalu.

2) Odredi nepromenjeni.

NB 6 u Stomorskoj na redovitoj dužnosti. NB 7 na specijalnoj misiji³ po naređenju tam. Štaba. NB 8 (»Kornat«) i »Jadran« na vršenju zadatka u vezi sa prebacivanjem I Prekomorske brigade.⁴ NB 9 na popravku u Visu, »Sloga« u Visu zbog montaže naoružanja.

3) Primorska flotila sa brodovima »Turist« i »Partizan 2« ima zadatak⁵ sa XI brigadom, izveštaja još nema. Ostale flotile nepromenjeno.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 2021.

² Ovaj izvještaj je pisan na osnovu uputstava Štaba Mornarice NOVJ od 15 novembra 1943 godine (vidi dok. br. 77).

³ NB 7 upućen je za Senj sa pomoćnikom komesara Mornarice NOVJ Ivanom Randićem, radi upoznavanja sa situacijom na području Drugog POS-a.

⁴ Brigada je trebalo da se prebaci sa otoka Šolte na kopno kod Starog Trogira, ali se od toga odustalo zbog ofanzive Nijemaca na obalu (vidi dok. br. 163 — depešu br. 217).

⁵ Odnos* se na prebacivanje jedne čete Petog bataljona Jedanaeste NO brigade Dvadeset šeste divizije na kopno, sa zadatkom da napadne Drvenik (vidi dok. br. 128 ove knjige i tom V, knj. 23, dok br. 57 i Operativni dnevnik Jedanaeste brigade u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 281, k. 1101 A).

Preko dana manje formacije sav. aviona preletale su otoke, vesti o bombardovanju do sada nema.

4) Raspoređivanje brodova i materijala. Organizacija akcije za prebacivanje I Prekomorske brigade u vezi tam. zapovesti O. br. 218 od 16 o.m.⁶

5) Isprobana je optička veza između signalnih stanica: Vela Straža i Napoleona, Vidovice i Napoleona, Napoleona i Stončica sa dobrim uspehom.

S. F. — s. N.

C.⁷

Načelnik,
Cajko August

BR. 128

RATNI IZVJEŠTAJ ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 19 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNA- RICE NOVJ O NAPADIMA DIJELOVA JEDANAESTE BRI- GADE NA DRVENIK I DIJELOVA DVANAESTE BRIGADE NA MALI I DUGI RAT¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno

19. XII 1943 godine

Položaj

Ratni izveštaj

ŠTABU MORNARICE

1.) 0725 zapažen jedan veliki jedrenjak kod otoka Kra-
ljeva, pravac Saldun i tri velika jedrenjaka iz Salduna prema
Splitu, gde su uplovili u 0900.

0710 dva nep. aviona u uobičajenom izviđanju.

2100 nepoznati avion iz kursa S za N nisko nad morem,
opažen sa Visa.

2) Odredi nepromenjeni.

• Vidi dok. br. 124.

⁷ Inicijal Josipa Cernija, komandanta Mornarice NOVJ. Ispod ini-
cijala dopisano crvenom olovkom: »Da vidi Momčilović«.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 20/1—4, k. 2021.

NB 5 na popravku, NB 6 nakon prebacivanja I Prekomorske brigade stigao tokom noći u Hvar.² NB 7 u specijalnoj misiji³ po naređenju tam. Štaba. »Jadran« i »Kornat« nakon prebacivanja I Prekomorske brigade oko 0100 sati isplovili prvi za Pučišće, drugi za Sumartin, radi vršenja akcije predviđene noćas.⁴ NB 9 na popravku u Visu. »Sloga« u Visu zbog montaže naoružanja. Flotile nepromenjene.

3) O akciji Primorske flotile sa XI Brigadom nema izveštaja.⁵

Prebacivanje I Prekomorske brigade u Bobovišće i Milnu izvršeno tokom ove noći do 0100 sati bez incidenta.

Bračka flotila u saradnji sa dve savezničke torpiljarke⁶ prebacila na kopno dve čete.⁷ Prema izveštaju Kom. Bračke flotile u 2400 sati zapaljen je jedan neprijateljski brod,⁸ izgleda krcat municijom i gorivom, jer su se uz ogroman plamen čule detonacije na brodu. Brod je zapaljen od savezničkih torpiljarki.⁹ Borbe na kopnu u predjelu Mimica u 2400 sati još su trajale. Detaljnog izveštaja o toj akciji nema.

Saveznički avioni¹⁰ u manjim formacijama preletali su otoke u pravcu kopna, vesti o bombardovanju nema.

4) Raspoređivanje brodova i materijala.

5) Bez sadržaja.

SF — SN!

N.B.

Zaplenjeni brod¹¹ u svanuću još je goreo (izgleda da je parobrod). Njegova pozicija je oko 2 N.M. ispred Ravnica.

Načelnik,
A.¹² Cajnko

A. Cajnko

² O prebacivanju ove brigade vidi dok. br. 124.

¹ Vidi objašnjenje br. 3 u prethodnom dokumentu.

⁴ O ovoj akciji vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134.

⁵ Odnosi se na prebacivanje 1 čete Petog bataljona na kopno, radi pojačanja Neretvanskog i Makarskog NOP odreda za napad na Drvenik (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57).

⁶ i ⁹ Riječ je o engleskim torpednim čamcima (Motor Torpedo Boat) 297 i 637 koji su potpomagali prebacivanje četa sa otoka Brača na kopno, čiji je zadatak bio da napadnu Dugi i Mali Rat. O ovome vidi dok. br. 129 i tom V, knj. 23, dok. br. 57.

⁷ Radi se o prebacivanju jedne čete Četvrtog bataljona Prve dalmatinske brigade i jedne čete Prvog bataljona Dvanaeste brigade (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57).

⁸ Odnosi se na dvotrupnu penisu »SF 193« koja je sa dvije male desantne penise od 20 tona — 1-43 i 1-55 i motornim čamcem M-24 prevozila benzin u bačvama, namirnice i vojsku iz Trogira za Ploče (vidi dok. br. 129).

¹⁰ RAF

¹¹ Brodovi Bračke flotile dovukli su ga u jednu uvalu na Braču.

¹² August

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 20 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O NAPADIMA NA DRVENIK I MALI I DUGI RAT¹

ŠTAB
IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Br. Službeno
20 decembra 1943
Položaj

Ratni izveštaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0735 dva nepr. aviona u svom uobičajenom izvidanju. 0805 dva nepr. broda vozeći u kurs E približili se južnoj obali Brača, i prosledili Hvarskim Kanalom. Zatim se vratili u kurs W, te se približili na domet baterije Ražanj koja je otvorila vatru. U međuvremenu obavešteni su saveznici, koji su isplovili i zarobili oba broda² i dopratili u uvalu Vela Grčka.

2). Odredi nepromenjeno.

NB5 na popravku. NB6 u Hvaru, trebao je tokom noći isploviti za Vis ali usled rđavog vremena ostao u Hvaru. NB7 u specijalnoj misiji po naređenju tam. Štaba. NB8 («Kornat») po naređenju ovog Štaba isplovio iz Sumartina oko 1000 sati sa zadatkom da napadne pomenuta dva nepr. broda. Obzirom da su brodovi promenili kurs, brod je dirigiran u Bol, gde se i sada nalazi. »Jadran« u Pučišću. NB9 («Biokovac») u Visu na popravku. »Sloga« u Visu na montiranju oružja.

3). 1100 baterija Ražanj otvorila vatru na pomenuta dva nepr. broda te jednog pogodila u komandni most, tom prilikom poginuo jedan Nemač. 1045 patrolni brod Šoltanske flotile »Zora« napala mitraljeskom vatrom pomenuta dva nepr. broda. Napad je trajao do 1130, kada je stigla savez, torpiljarka i preuzela oba broda.

18 o.m. u večer u pratnji jedinica Primorske flotile prebačena jedna četa³ XI brigade na kopno bez incidenta.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/1—4, k. 2021.

² O zarobljavanju ovih brodova vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134 i tom V, knj. 23, dok. br. 57.

³ Odnosi se na napad na Drvenik — Makarsko Primorje (vidi dok. br. 127 i 128 ove knjige i tom V, knj. 22. dok. br. 68, 134 i 168 i tom V. knj. 23, dok. br. 57).

19 o.m. oko 0500 sati Bračka flotila vratila se sa borbama sa kopna.⁴ Gubitci naših trupa neznatni, nepr. trupe pretrpele su znatne gubitke, saveznički brodovi⁵ potopili 3 do 4 nepr. broda, među kojima jednu tešku naoružanu maonu.⁶ Brod koji je tom prilikom zapaljen od savez, pomor, jedinica goreo je preko čitavog dana nošen strujom od Omiša prema obali Brača, te je oko 1800 sati prihvaćen od jedinica Bračke flotile i dotegljen u Splitsku 1., gde je požar ugašen. Brod je u upotrebljivom stanju jer su mašine skoro netaknute.

1530 nepr. ispalio iz Omiša na Postire nekoliko topovskih hitaca, štete, sem polupanih stakala na zgradi flotile, nema.

Savez, avioni tokom dana bombardovali su zapadnu unutarju stranu otoka Ciova, verovatno Racetinovac, Seget, Drvenik, Split (brodogradilište) i Špinut.

20 o.m. u 0425 jedna nepoznata jedinica, verovatno neprijateljska, približila se otočiću Host i pošto nije imala znakove straža na otoku otvorila je mitraljesku vatru, našto je brod odgovorio također mitraljeskom vatrom i udaljio se.

4). Raspoređivanje brodova i materijala. U 2130 dotegljena su ... zarobljena nepr. broda te nakon iskrcavanja poginulog njemačkog vojnika i materijala i municije sa brodova vezani su u Križnoj luci.

Sinoć upućen minerski referent⁷ ovog Štaba sa 9 drugova, minama i bodljikavom žicom u Starigrad, gdje će se materijal deponirati, a referent staviti u vezu sa Operativnim štabom radi miniranja istaknutih položaja.

5). Bez sadržaja.

S. F. S. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Cajnko August

⁴ Misli se na četvu Četvrtog bataljona Prve dalmatinske brigade koja je u zajednici sa jednom četom Prvog bataljona Dvanaeste NO brigade izvršila napad na Mali i Dugi Rat. Opširnije o ovoj akciji vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57.

⁵ Vidi objašnjenje 6 i 9 u dokumentu br. 128.

⁶ Riječ je o dvotrupnoj peniši »SF 193«.

⁷ Drago Mežnarić

BR. 130

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 22 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O DEJSTVIMA JEDINICA SEKTORA U PRVOJ POLOVINI DECEMBRA 1943 GODINE¹

STAB
IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. o. broj 77
22. XII. 43
Položaj

Operativni izvještaj
od 1—15. XII.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

Položaj

U vezi naređenja Štaba Mornarice broj 61/43² dostavlja se operativni izvještaj za I polovinu mjeseca decembra 1943.

1. Osmog ovog mjeseca oko 20.30 sati naoružani brodovi Primorske flotile »Biokovac« i »Turist« na svom redovnom patroliranju između Sućurja i kopna zarobili su jedan neprijateljski jedrenjak na motor,³ koji se je predao bez borbe. Na zarobljenom brodu nalazili su se: jedan hrvatski žandarmerijski potpukovnik, jedan hrvatski poručnik bojnog broda, nekoliko domobrana, ustaša i civila. Pored toga 10—14 vagona hrane. Zarobljen brod je u toku iste noći praćen do Vrboske.

2. Devetog o.m. u 2100 sati tri neprijateljska broda mitaljezima napali bateriju »Kok«, baterija ih je odbila topovskom vatrom bez pogodaka.

3. Desetog o.m. u 0100 sati naoružani brod NB6, dijelovi Hvarske flotile uz pomoć Primorske flotile zarobili između Sućurja i kopna neprijateljski jedrenjak na motor »Sv. Nikola«.⁴ Borba je trajala 1 i pol čas, i bila je vrlo živa. Neprijateljski brod je uslijed vatre naših brodova bio prisiljen da se nasuče.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 19/1—3, k. 2033.

* Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Riječ je o motornom brodu »Jadro« (vidi dok. br. 117 i 190 — dep. br. 282 ove knjige i tom V, knj. 22, dok. br. 134).

⁴ O zarobljavanju ovog broda vidi dok. br. 117 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 158 i izvještaj komandanta NB 6 od 11 decembra 1943 god. pod reg. br. 7/1—4, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Neprijatelj je počeo da skače sa broda da bi se spasili, ali u toj namjeri su najviše i stradali jer topovska i mitraljeska vatra sa naših brodova tukla ih je iz velike blizine u brisanom prostoru. U moru i na samoj obali bilo je više mrtvih i ranjenih. Sa kopna je otvorena vatra na naše brodove, ali bez većeg učinka. Nakon borbe brod »Sv. Nikola« bio je dotegljen od MB6 u Sućuraj. Na brodu je nađen kapetan broda, jedan njemački vojnik, obojica mrtvi, 6 neozlijeđenih putnika, 1 laki bacač, 1 teški mitraljez sa nešto municije, raznih živežnih namirnica, poštanski paketi i razne pošte.

4. Jedanaestog o.m. u 0015 sati i 0720 sati neprijatelj iz sela Trna ispalio je nekoliko topovskih metaka na bateriju Sućuraj, bez štete i žrtava.

5. Dvanaestog o.m. u 0410 sati neprijatelj iz Zivogošća ispalio je nekoliko topovskih metaka na bateriju Sućuraj, a u 2115 ispalio iz Baške Vode 10 topovskih metaka na Poviju. Sve bez štete i žrtava.

6. Dvanaestog o.m. oko 2000 sati NB8 (»Kornat«) za vrijeme patroliranja pored neprijateljske obale kod uvale Drvenik (Zaostrog) gađan je sa kopna sa tri hitca minobacača. Drugi hitac je pogodio pramac broda i tom prilikom poginuo je mornar drug Vlahov Dušan iz Sepurina, NB8 odgovorio je odmah vatrom te sa kopna obustavljeno je gađanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Radelić

Op. oficir:
Davor Orebić

Komandant:
Srzić⁵

(M. P.)⁶

⁵ Nikola

⁶ Okrugli pečat: Treći pomorsko-obalski sektor. Štab sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom.

STAB
Vojnog Chalekog sektora
Brod. Broj 77
22. XII. 43
Polešak

77
43
K. 2033-10

Operativni izvještaj
od 1-11. XII.

Staba Komarice NOV

Polje

U rasi naredjenja Staba Komarice broj 31/43 dostavlja se operativni izvještaj za 1. polovinu mjeseca Decembra 1943.

1. Danom ovog mjeseca oko 20.30 sati razrušeni brodovi primorske lica "Biskupa" i "Turist" na svom redovnom patroliranju imaduju Sudurja i kopna za potili su jedan neprijateljski jedrenjak na motor, koji se je predao bez borbe. Na razobljenom brodu nalazili su se jedan hrvatski sandarmarijak, putnikovak i jedan hrvatski poručnik Noćnog čuana, nekoliko demotracanista i ovi. Pred toga izlazi wagon kornik, razobljen brod je u toku iste noći vraćen do Vrbovake.

2. Svetog ova 22. Decembra iz neprijateljskog broda iznajavljen napali bateriju Rak. Nalazila ih je ovi. Topovskih vatrom bez pogotka.

3. Svetog ova 23. Decembra razrušeni brod 476, obojevi avazna ilovila u pomoć primorski flotila razoblila imaduju Sudurja i kopna neprijateljski jedrenjak na motor sv. Nizola, broda je trajala i i pot. Ovi. Uila je vrba ova. Neprijateljski brod je usljed vatre naših brodova bio razobljen da se vratio. Neprijateljski je brod da vrate sa broda da bi se opasili. U toj bateriji nalazila i nekoliko topovskih i razobljenih vatra sa naših brodova tuila ih je 22. Decembra. Nalazila u brizanju prostoru u moru i na samoj ovi bila je više topovskih i razobljen. Sa kopna je ot. Brod vrate sa rate broda. Sali sa vrate u. Nakon borbe brod sv. Nizola ova je dovođen od K. u Sudurja. Sa broda je izlazi kape sa broda i jedan hrvatski vojnik obilica sv. Nalazila nekoliko putnika i koji se ovi. U ovi iznajljet sa vrata baterije, razobljen razobljen razobljen, razobljen pe koji izlazi ovi.

4. Svetog ova 24. Decembra ovi i ovi sa neprijateljski iz ovi. Brod izlazi ovi je nekoliko topovskih metaka na bateriju Sudurja, bez vrata i ovi.

5. Svetog ova 25. Decembra ovi sa neprijateljski iz ovi. Brod izlazi ovi je nekoliko topovskih metaka na bateriju Sudurja, u ovi izlazi iz baterije iz topovski metaka na ovi. Sve bez vrata i izlazi.

6. Svetog ova 26. Decembra ovi sa vrata patroliranje pred neprijateljske vrata kod uvale Drenik / Zastrog. Nalazi je sa kopna sa tri bi sa vrata. U ovi izlazi je nekoliko vrata. Brod i toz ovi. Nalazi je sa vrata vrata vrata vrata i ovi. Nalazi je ovi vatra sa sa kopna ovi vrata vrata vrata.

Polje

Polje

Polje

BR. 131

**NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 23 DECEMBRA
1943 GOD. O RASPOREDU OFICIRA BIVŠE JUGOSLOVEN-
SKE MORNARICE¹**

STAB MORNARICE NOVJ

Broj 229

od 23. decembra 1943. g.

N A R E D B A

Štaba Mornarice od 23. decembra 1943. g.

Upućene drugove oficire bivše jugoslovenske mornarice od GŠ NOV i PO Hrvatske u mornaricu NOVJ, po ukazanoj potrebi:

r a s p o r e d u j e m o :

- 1.) U Štab mornarice:
 - a. za zamjenika referenta obalske artiljerije mornarice **Levičnik Karela**,
 - b. na službi u Štab mornarice druga **Pikla Eduarda**,
 - *c. na službi kod šefa službe veze Štaba mornarice drugove Cernjaća Egona i Jančar Janka,
 - d. na službi kod načelnika Štaba mornarice druga Novaka Ivana.
- 2.) U III Pomorsko-obalski sektor:
 - a. za referenta za minerstvo i zaprečavanje Štaba istog sektora druga Mežnarić Draga,
 - b. za tehničkog referenta Štaba istog sektora druga Valentinčića Ludviga,
 - c. na službi u sekciji za pomorski saobraćaj istog sektora druga Gatin Ivu, dosad komandant Bračke flotile IV Pomorsko-obalskog sektora,
 - d. na službi za potrebe istoga sektora drugove: Kogovšek Pavla, Skvarča Franca i Cizmek Alojza.
- 3.) U IV Pomorsko-obalski sektor:
 - a. za komandanta sektorske flotile istog sektora druga Tomšič Janeza,

¹ Prepis, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/2, k. 2021.

- b. za komandanta Bračke flotile istog sektora druga Balda Saje,
 - c. za komandira baterije Milna druga Vrančić Miroslava.
 - d. za komandira baterije Sumartin druga Pečovnik Ratka,
 - e. na službi za potrebe istoga sektora drugove: Černe Janka, Pire Karla, Celešnik Ivana, Merhar Romana, Mišigoj Jožu i Košak "Martina,
- 4.) U V Pomorsko-obalski sektor:
- a. za pomoćnika komandanta obalske artilerije istoga sektora, druga Misjak Franca,
 - b. za komandanta sektorske flotile istoga sektora, druga Kobil Viktora,
 - c. za referenta za minerstvo i zaprečavanje Štaba istog sektora druga Kroneger Karla,
 - d. za tehničkog referenta Štaba istog sektora druga Petrič Ivana,
 - e. na službi za potrebe istoga sektora druga Murn Danila.

Štabovi sektora izvršiće raspored kako je ovom naredbom određeno, s tim da će regulisati položaj onih drugova koji bi ovom naredbom bili smijenjeni, a nije im dat raspored, pa će o tome izvijestiti ovaj štab.

Karakteristike raspoređenih drugova dostaviti će se.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
Nikola s. r.

Komandant:
Černi s. r.

Načelnik Štaba:
Uroš Mardešić s. r.

(M. P.)²

² Okrugli pečat: Štab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

BR. 132

NAREDBA ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 24 DECEMBRA 1943 GOD. O OSIGURANJU
OTOKA HVARA OD EVENTUALNOG NEPRIJATELJSKOG
NAPADA¹

STAB
IV POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. o. broj 80
24. XII. 43
Položaj

U vezi novonastale situacije,² a u cilju što boljeg i efikasnijeg osiguranja otoka Hvara

NAREĐUJEMO:

1. Otok Hvar podijeliti će se u dvije zone i to zapadna, koja će spadati u nadležnost Hvarske flotile i istočna, koja će spadati u nadležnost Primorske flotile. Granice između zona su sljedeće: na jugu smjernica svjetionika luke Šćedra prema kopnu, na sjeveru rt Tanki rat (Pokrivenik).

2. Obzirom je istočna zona na odgovornijem položaju, Hvarska flotila će čim prije ustupiti Primorskoj flotili dva patrolna broda kompletna sa oružjem i posadom. Ova dva patrolna broda biti će u svemu pod komandom Primorske flotile, tj. operativno i administrativno, i to do daljega. Rok da brodovi budu ustupljeni Primorskoj flotili je do 27. XII. na večer u Pokriveniku.

3. Komandant Primorske flotile³ odredit će dislokaciju svoje flotile prema dobivenim uputstvima u ovom štabu, time da će svoje najbolje brodove odredit na stalno noćno patroliranje na južnoj obali Hvara.

4. Do dana 28. XII. sjedište Primorske flotile mora biti u selu Selca, te na taj način će komandant imati mogućnosti da brže stupi u vezu sa svojim jedinicama na južnoj i sjevernoj obali otoka Hvara.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/3, k. 2033.

² Odnosi se na stanje izazvano napadom dijelova 118 lovačke divizije na otok Korčulu (vidi dok. br. 134 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 24 i 57).

* Ljubinko Vodanović

BR. 133

NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 25 DECEMBRA
1943 GOD. DA SE RASFORMIRAJU NOP ODREDI ČETVR-
TOG I PETOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Broj 232
od 25. decembra 1943. g.

Prepis

N A R E D B A
Štaba mornarice od 25. decembra 1943.

Rasformiranje parti-
zanskih odreda IV i
V Pom.-obal. sektora.

Po hitnoj i ukazanoj potrebi

N a r e đ u j e m o :

1. da se rasformiraju partizanski odredi IV i V Pomor-
sko-obalskog sektora i to:

- a. Hvarsko-viški odred
- b. Bračko-šoltanski odred i
- c. Južnodalmatinski odred

koji su do sada bili u sastavu pomenutih sektora.

2. Tom prilikom ima se izvršiti demobilizacija boraca
starijih godišta od 35 godina života, kao i onih ispod te godine
starosti, koji ne mogu zbog njihovog bilo fizičkog sastava bilo
ma koje bolesti izdržati napore vojne (partizanske) službe: iz-
držljivost, lakopokretljivost itd., što će se lekarskim pregle-
dom ustanoviti.

Svi takovi imaju se otpustiti svojim kućama te im izdati
o tome lekarsko uverenje.

3. Sve borce nađene sposobne koji odgovaraju uslovima
iz tač. 2 štabovi IV i V Pomorsko-obalskog sektora dodeliće
Štabu 26 divizije, kojemu se u organizacionom i operativnom
pogledu potčinjavaju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 22—6, k. 2021.

4. Borci Hvarsko-viškog odreda idu u sastav XI Erigade-
borci Bračko-šoltanskog odreda idu u sastav XII Erigade; borci
Južnodalmatinskog odreda idu u sastav I Dalmatinske brigade.
Rok izvršenja ove naredbe 2 dana od prijema.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dostavljeno:
Štabu IV—V Pomor.obal. sektora,
Štabu XXVI Divizije NOVJ.

Komandant:
Černi s. r

BR. 134

**RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA OD 26 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU
MORNARICE NOVJ O EVAKUACIJI JEDINICA SA OTOKA
KORČULE NA OTOKE ŠCEDRO I HVAR¹**

STAB IV POM.-OBALSKOG SEKTORA
Br. službeno
26 decembra 1943
Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

25 decembra 1943 i 26 decembra 1943.

1). 2115 na kopnu kod sela Stara topovska paljba, koja
je tukla poviše Zivogošća.

1920 do 2345 mitraljeska paljba i paljba bacačima mina u
okolini Podgore.

Nepr. avioni pojedinačno vršili su prelijetanje naših otoka
bez napadaja na objekte.

2). NB5 nakon konvojisanja iz Vele Luke uplovio u uvalu
Brisnjak sa oko 200 naših boraca.² Na večer opet isplovio u
svrhu zaštite i evakuacije preostalih dijelova naših boraca sa

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 29.1,'k. 2021.

² Odnosi se na dijelove Trinaeste brigade Dvadeset šeste divizije.

obale otoka Korčule,³ izvještaj još nije primljen. NB6 u sjevernom Jadranu. NB7 nakon zaštite Korčulanskog Kanala za vrijeme evakuacije uplovio u Hvar, odakle je sinoć isplovio iz Visa za sjeverni Jadran, a po uputama tam. štaba. NB8⁴ u sjev. Jadranu zbog zaštite naših transporata. NB9 nakon zaštite Korčulanskog Kanala za vrijeme evakuacije uplovio u Hvar, odakle je sinoć isplovio na zadatak zaštite evakuacije preostalih dijelova naših boraca sa obale otoka Korčule, izvještaj još nije primljen. »Jadran«⁵ u sjev. Jadranu zbog zaštite naših transporata. »Sloga« sa popravka sinoć stigla u Hvar. Nepr. zarobljeni brodovi. NB1 naoružan i opremljen — potrebni su još manji radovi pa da brod bude spreman za akciju. NB2 djelomično popunjen posadom, očekuje upućivanje na popravak u Vis.

Od Komande Soltanske flotile primljen iscrpan izvještaj o prebacivanju delegata Oblasnog komiteta i hrane na kopno, za koje je vrijeme bio napadnut patrolni brod »Zora« i m/j »Sv. Petar« koji je vršio prebacivanje u 2330 do 2345 od dviju nepoznatih torpiljarki u predjelu Arhandela. Naši brodovi su bez štete stigli 24 o.m. u 0030 sati na mjesta odredišta — Osice-nica i izvršili iskrcavanje. Brod »Zora« ukrcao 20 ranjenika i povratio se u svoju bazu, dok je brod »Sv. Petar« pod nadzorom tam. Punkta ostao u Osice-nici. Izvještaj o povratku broda »Sv. Petar« još nije primljen. Isti je ostao zbog nevremena. Novi komandant Bračke flotile upućen je u Postire. Ostale flotile nepromijenjene.

3). U noći od 24 na 25 o.m., kao i u noći od 25 na 26 o.m., vršena je evakuacija otoka Korčula⁶ sa jedinicama ovog sektora. Prve noći upućeno je 20 jedinica sa kapacitetom ukrcavanja od 3500 do 4000 ljudi, koji su vršili prebacivanje na otok Sédro i na obližnjoj obali otoka Hvara. Broj evakuisanih nije poznat. U noći od 25 na 26 o.m. upućeno je u svemu 5 brodova 1 to jedan veliki u pratnji mot. čamca MC5 i jednog leuta koji su se tokom noći vratili bez da su ikoga evakuisali jer su vremenske prilike bile nepovoljne. Četiri manja broda, od ko-

³ i • Poslije četvorodnevne borbe naše snage su evakuisale Korčulu i prebacile se na otok Hvar. Napad na ovaj otok izvršili su dijelovi 750 lovačkog puka 118 lovačke divizije i Obalsko lovačko odjeljenje »Brandenburg« 22 decembra 1943 god., a zauzeli ga nakon četiri dana (vidi dok. br. 132 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 134 i 175 i tom V, knj. 23, dok. br. 24).

⁴ i ⁵ NB 8 »Kornat« i NB »Jadran« sa depešom Štaba Mornarice br. 261 od 26 decembra 1943 god. određeni za praćenje brodova sa materijalom za Drugi pomorsko-obalski sektor (vidi dok. br. 1—2, k. 2072 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

jih 2 su izvršili zadatak evakuacije uvale Bristove i stigli sa dijelovima naših jedinica i nekoliko građana jutros u Hvar, a druga dva broda uslijed nevremena nisu izvršili zadatak i vratili se tokom noći u Hvar.

4). Vidi pod 3). Materijal sa zarobljene maone stigao je u Hvar, ali nije iskrcan sa broda jer je brod upotrijebljen za prebacivanje izbjeglica na Vis, gdje je ostao.

5). Telefonska veza sa Šoltom uspostavljena je tokom 24 o.m. Prekid je uslijedio uslijed udara groma.

S. F. S. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Cajnko August

P.S.

NB9 i NB5 nakon svestranog pretraživanja uvala od Pr. . . . ? do Prigradice vratili su se u bazu bez da su tamo ikoga pronašli. Na brodovima nalazila se je tom prilikom ofic. patrola I Dalm. udarne brigade.

⁷ U originalu nečitko. %

BR. 135

IZVJEŠTAJ DELEGACIJE NOV I PO JUGOSLAVIJE U BARIJU OD 26 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O NAJNOVIJIM DOGAĐAJIMA¹

DELEGACIJA
N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE
Br 231
Dana 26. 12. 1943
Bari

Strogo povjerljivo
hitno

MS/G

ŠTABU MORNARICE

Hvar

Molim da hitno uputite slijedeći radiogram: »Štab VIII Korpusa, Crni.²

Američka misija³ pod vodstvom majora Browne⁴ putuje za dva do tri dana po mogućnosti avionom, inače brodom preko otoka.

Miloje stigao danas. Vlatko stiže drugog.⁵

Šaljemo tražene podatke: Makiedo Sergije, bivši politkomesar Štaba Obalske komande, rezervni poručnik.

Mirko Sardelić, obavještajac VIII Korpusa, vojsku nije služio.

Makiedo

Ovaj čas primili smo telegram o odašiljanju brodova radi evakuacije.⁶ Odmah ćemo poslati sve što je moguće ali sve to

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30/1, k. 2021.

² Šreten Zujović je tada nekoliko dana vršio dužnost komandanta Osmog korpusa NOV Jugoslavije.

³ O ovoj misiji vidi dok. br. 166 — depešu br. 257.

⁴ Gordon

⁵ Odnosi se na Miloja Milojevića i Vlatka Velebita, članove misije Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. Pri polasku ove misije sa Glamčkog Polja, 27 novembra 1943 god., jedan njemački avion je iznenada izvršio napad na avion kojim je trebalo da putuje ova misija. Tom prilikom poginuo je Ivo-Lola Ribar, koji je predvodio ovu misiju. Zbog ovoga udesa naša misija je krenula tek 30 novembra 1943 god. iz Glamčoa za Taranto odakle je produžila za Kairo.

⁶ Odnosi se na evakuaciju otoka Korčule, koja je izvršena brodovima Mornarice NOVJ. Saveznički brodovi u pomenutoj evakuaciji nisu učestvovali.

je ništa prema onome što vi trebate. Radi toga smo poduzeli potrebne korake da se izvrši jedna veća akcija za evakuaciju pomoću savezničkih brodova. Večeras, najdalje sutra, znat ćemo na čemu smo. Ukoliko nešto bude, vi ćete biti obaviješteni preko pukovnika Streeta.⁷

S/s »Bakar« i s/s »Makarska« pretrpili su kvar u mašini prigodom posljednjeg putovanja i moraju na opravku, koja će trajati 10 do 15 dana.

Kao što sam se dogovorio s drugom Perom,⁸ naoružavanje brodova izvršit će se tamo, jer ovdje to nije više moguće poslije događaja sa »Stonom«.⁹

Dolaskom naše delegacije iz Kaira bit će nam omogućena radioveza. Prilažem vam šifru. Pokušajte nas pozivati odmah po prijemu ovog pisma.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. šefa Delegacije:
Makiedo

⁷ Vivian, član Britanske misije u Jugoslaviji (vidi depešu Glavnog štaba Hrvatske br. 1595 od 13 decembra 1943 u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1–2, k. 119/1).

⁸ Radović

⁹ Radi se o oštećenju koje je parobrod »Ston« pretrpio prilikom nevremena u luci Bari, kada je sa sidrišta bačen uz obalu.

BR. 136

BATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 27 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O EVAKUACIJI JEDINICA SA OTOKA KORČULE NA OTOKE HVAR I VIS¹

STAB IV POMOR.-OBALSKOG SEKTORA

Br. službeno
27 decembra 1943
Položaj.

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0950 primijećen jedan trabakul koji vozi u pravcu Trpnja.

0742 — 0746 dva nepr. aviona preletili Brač i Hvar iz N na S.

1036 6 lovaca i 8 bombardera nepr. kružili nad Hvarom.
1039 4 nepr. bombardera bombardirali Hvar, svaki je spustio po u bombe. Avioni nestali u pravcu SE.

1505 dva nepr. aviona bombardirala Postire. Dvije bombe pale u neposrednoj blizini zgrade Komande Bračke flotile, po pogodcima bomba ustanovljeno da su avioni gađali Komandu.

2). NB5 sudjelovao u noćasnoj akciji evakuisanja naših boraca sa otoka Korčule,² zatim uplovio u Hvar. NB6 u sjevernom Jadranu. NB7 Vis—sjeverni Jadran. NB8—sjeverni Jadran. NB9 sudjelovao u noćasnoj akciji evakuisanja naših boraca sa otoka Korčule. »Jadran«—sjeverni Jadran. NB 10 (Sloga) sudjelovao u noćasnoj akciji evakuisanja naših boraca sa otoka Korčule. NB1 i NB2 upućeni u Vis na popravak. (NB8 i NB10 u Hvaru.)

3). U noćasnoj akciji evakuisanja uspjelo je evakuisati jedino 12 boraca sa otoka Korčule. Komandant V Sektora³ rukovodio je sa akcijama te ova komanda nije upoznata sa detaljima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31/4, k. 2021.

² i ⁴ O borbama i evakuaciji ovog otoka vidi dok. br. 134 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 134 i 175 i tom V, knj. 23, dok. br. 24.

® Marko Orhanović

Iz luke Hvara evakuisano je tokom noći za otok Vis **oko** 600 zbjega, 60 vojnog zbjega i 20 ranjenika iz bolnice, upotrijebljeno je 5 brodova.

Iz luke Hvara prebačeno britanskim ratnim brodom 600 boraca.

Iz Starigrada evakuisano je tokom noći oko 800 zbjega upotrijebljeno je 4 broda.

4). Vidi pod 3).

5). Po predlogu Bračke flotile odobreno je da se ista preseli iz Postira u Supetar. Razlog traženja: blizina Brigade, Štaba artiljerije i Glavne telefonske centrale.

Sinoć i u toku noći primijećene razne sumnjive svjetlosti na otoku Hvaru, prvenstveno kod Sv. Nedelje i na čukama kod mjesta Hvara.

Štab V Sektora se tokom ovog jutra preselio u jednu zgradu do novosagrađene Osnovne škole.

S. F. S. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Cajnko August

BR. 137

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 29 DECEMBAR 1943 GODINE¹

ŠTAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
29 decembra 1943
Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0300–0400 opažene su bijele rakete kod Gradca, u kanalu kod Ploča istovremeno opažene su crvene, a zelene rakete kod Trpnja. Izgleda kao da su brodovi plovili prema Gradcu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29/1–7, k. 2036.

0720 primijećen jedan brod koji je plovio iz Lovišta prema Sućurju.

0800 dva uobičajena nepr. aviona izviđala nad Hvarom.

1015 nepoznati avioni prošli iznad Visa, nestali prema **Splitu.**

U toku jučerašnjeg poslijepodneva četiri nepr. aviona mitraljirali brodove u uvali Zdrilac, Palmižan, Malu i Velu Grčku i auto-taksi na pola puta između Brusja i Hvara. 13 brodova² pogođeno od mitraljeskih metaka, havarije malih razmjera u toku današnjeg dana vlastitim sredstvima biće odstranjene. U uvali Starigrada isti su avioni također napali brodove, dva havarisana broda oštećena. Putnički auto zapaljen i uništen, šofer ranjen.

2). NB6 – sjeverni Jadran.³ NB7 u Visu, nije mogao isploviti tokom noći za Hvar, pošto nafta-tank pao na motor i probušio se, večeras ima da stigne u Hvar. NB8 – sjeverni Jadran.⁴ NB9 u Hvaru. NB10 isplovio sinoć na izvršenje zadatka u Korčuli, zbog jakog mora i vjetera nije izvršio, te po povratku u Hvar upućen sa 250 pušaka u Stomorsku. »Jadran« – sjeverni Jadran.⁵ NB1 i NB2 u Visu na popravku.

Bračka flotila premjestila se iz Postira u Supetar. Bračskoj, Hvarskoj i Primorskoj flotili naređeno da do daljnjeg patroliraju.

3). U toku noći evakuisano iz Hvara⁶ za Vis 250 zbjega, 60 boraca i 150 bolesnih i ranjenih, sa tri broda. Iz Bola na prolazu kroz Hvar za Vis 150 ranjenih i nešto zbjega.

4). Raspoređivanje brodova i materijala. Sa NB5 demontirano: protuavionski mitraljez 20 m/m, 4 »Brede«, alata i drugog materijala. Za sada sve sklonjeno u zgradi u Maloj Grčkoj.

5). Po telefonskoj obavijesti iz Komiže saznali da su jučer u jutro trupe⁷ koje su evakuisale sa Mljeta bile napadnute u blizini Sušca od dva nepr. aviona mitraljeskom vatrom. Brod stigao na Sušac sa 12 mrtvih i 12 ranjenih. Ranjeni prebačeni sinoć patrolnim brodom koji je pratio konvoj u Komižu. Naređeno je da se taj patrolni brod uputi tokom noći ponovo na

² O napadu na brodove vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134 (dio o Mornarici) i depešu Štaba Mornarice br. 298 od 29 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1–2, k. 2072.

³, * i ⁵ Ovi brodovi vršili su zaštitu konvoja koji je nosio materijal za Glavni štab Hrvatske. Iskravanje je vršeno na sektoru Pirovac – Modrunje (vidi depešu Štaba Mornarice NOVJ br. 296 od 29 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1–2, k. 2072).

* O evakuaciji sa Hvara vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57.

⁷ Odnosi se na jednu četvu Prvog bataljona Trinaeste brigade i Orjenski odred.

Sušac sa hranom i da obavijesti trupe o dolasku brodova iz Visa za njihovo daljnje prebacivanje na Vis. Tamošnje su trupe u broju od oko 300. Brodovi za njihovo prebacivanje nisu još u toku ove noći upućeni, jer je bilo suviše kasno da bi stigli do jutra u Vis.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Tomšič Janez

BR. 138

NAREDBA ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 30 DECEMBRA
1943 GOD. O IMENOVANJU ŠTABA ZA JEDINICE ZADR-
ŽANE NA KORČULI¹

ŠTAB MORNARICE NOVJ
Broj 235
30. decembra 1943. g.

N A R E D B A

Štaba Mornarice od 30. decembra 1943. g.

kojom se imenuje:

far..

1. Štab dijelova svih jedinica koje su ostale na Korčuli;⁸ za komandanta **Matu Boškovića**, dosadašnjeg komandanta I bataljona XIII brigade, za politkomesara **Baldu Filipovića**, dosadašnjeg polit, komesara Korčulanskog odreda, za zamjenika komandanta **Božu Jeričevića**, dosadašnjeg komandanta Korčulanskog odreda, za zamjenika politkomesara **Petra Franulovića**, dosadašnjeg zamjenika politkomesara V Pomorsko-obal-skog sektora, sa zadatkom:

a) da najhitnije okupe sve drugove koji su u grupama po uvalama i razbijeni po čukama;

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 24/1-6, k. 2021.

² O napadu Nijemaca na Korčulu vidi objašnjenje br. 3 i 6 uz dok. br. 134.

b) da najsposobniji dio od 50 drugova organizuje za borbu protiv neprijatelja po dijelovima kako vidi da je najbolje, ali da to bude borbena cjelina;

c) da u momentu prelaska na Korčulu ukrca sve koji ne dolaze u obzir za predviđeni broj 50, kao i da redovno brodovima otpremaju sve takve kada budu okupljeni zajedno sa narodom koji hoće da se evakuiše.

2. Drug **Božo Jeričević**, zamjenik komandanta treba da se isključivo bavi sakupljanjem drugova.

3. Druga **Orhanović Marka** činimo najodgovornijim za prebacivanje drugova i naroda.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Pero

Komandant:
Černi

BR. 139

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 30 DECEMBAR 1943 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
30 decembra 1943
Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0905 do 0950 uobičajena dva nepr. aviona nad našim otocima.

jp
1545 dva nepr. aviona nad Zdrilicom mitraljirali brodove.

2230 iz Dugog Rata ispaljeno 10 topovskih metaka na Postire. Rezultat nepoznat.

Tokom noći primijetila baterija u Sućurju jednu torpiljarku ili veći parobrod u pravcu ušća Neretve.

Tokom noći na čitavoj neprijateljskoj obali, kao i Peleješcu, primijećeno veliko izbacivanje signalnih raketa.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 35/1-i, k. 2021.

2). NB6—sjeverni Jadran. NB7 u Visu, nije uplovio noćas u Hvar uslijed javljene havarije što još nije mogla biti odstranjena, vjerovatno će stići večeras. NB8—sjeverni **Jadran** NB9 isplovio dva puta na izvršenje zadatka² u Korčuli, ali zbog jakog mora i vjetra nije mogao ga izvršiti, uplovio u Hvar. NB10 u Stomorskoj. NB1 i NB2 u Visu na popravku.

Po naređenju Štaba divizije Bračka flotila premještena u uvalu Blaca, 6 NM zapadno od Bola. Ostale flotile: nepromijenjeno.

Komandant Šoltanske flotile³ traži hitno naređenje za dva vagona hrane i municije koja se nalazi u Stomorskoj, određena za VIII Korpus, ukoliko ne bude veza sa kopnom. U materijalu se nalaze 50 strojnica, 10.000 metaka, sto sanduka bombi, 70 vreća brašna i ostale hrane. Ovaj štab je mišljenja da se u tom slučaju pomenuti materijal prebaci na Vis. *Molimo upute po ovom.*

Brodovi koji su 28 o.m. pretrpili avionski napad, po uvalama u okolici Hvara, popravljeni su sem brod »Mir Vami« kojemu je također motor oštećen.

3). U toku noći prebačeno je oko 500 zbijega iz Hvara za Vis. Upućeno je 7 brodova, od kojih se jedan vratio zbog nevremena. Tri broda bila su upućena za Bol, odnosno Stomorsku također za ukrcati tamošnji zbijeg, ali se nisu mogli probiti protiv vjetra i mora i vratili se natrag.

Motorni brod »Hvala Bogu«: Račišće, od 6 vagona nosivosti izgorio je tokom noći u Hvarskoj luci. Pokušano je gasiti ga sa svim raspoloživim sredstvima, te se uspjelo ugasiti požar na palubi, dok požar u motornom prostoru nije se uspjelo ugasiti, tako da je brod otegljen kod zapadne obale luke i tamo potopljen. Po dosada povedenim izvidima vatra je nastala kod lijevanja nafte u brodski tank, uslijed blizine fenjera. Motorist koji je izvađao ovaj rad zadobio je više opekotina i odveden je u bolnicu. Istraga se vodi.

4). Raspoređivanje brodova i materijala.

5). Iz Visa upućena su dva broda za prebacivanje trupe koja se nalazi na Sušcu. Jedan brod se vratio zbog nevremena a drugi je prosljedio. Večeras biće upućena još dva broda.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA;
Tomšič Janez

² Odnosi se na prebacivanje preostalih snaga sa Korčule na otok Vis.

³ Petar Vidan

BR. 140

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 31 DECEMBRA 1943 GOD. ŠTABU MORNA-
RICE NOVJ O DEJSTVIMA JEDINICA SEKTORA U PERI-
ODU OD 15 DO 31 DECEMBRA 1943 GODINE'

STAB
XI POMORSKO-OB. SEKTORA

Pov. br.
31. dec. 1943.

Operativni izveštaj
za vreme od 15. do
31. decembra 1943.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

U vezi naređenja Štaba Mornarice NOVJ br. 61/43² do-
stavlja se sledeći operativni izveštaj za drugu polovinu me-
seca decembra 1943. g.

I AKCIJE JEDINICA II P.O.S. 16/17 DEC. 1943 GOD.:

16. decembra izvršen je napad »Partizana III« na naoru-
žani neprijateljski parobrod nepoznatog imena.

Tok akcije:

16. dec. u 1100 časova javlja izvidna stanica Rab da se od
Novalje prema Lunu kreće neki parobrod od oko 3000 t. U
1115 čas. javlja ista izvidna stanica da brod okreće između
Luna i o. Dolina prema Karlobagu.

Flotila borb. čamaca sa jednom grupom (2 jedinice) u Jablancu
i drugom (2 jedinice) u Rabu isplovila je u 1120 čas. sa zadat-
kom da spreči prolaz tom brodu u Karlobag i da ga napadne.
Kod isplovljenja II grupe b.č.³ nastao je kvar na »Partiza-
nu II« te ga je »Partizan I« odtegnio natrag u Rab i usled
tog manevra zakasnio na borbu. Nakon isplovljenja I grupe b.
č., usled kvara na ručki za regulisanje gasa na »Partizanu IV«,
izostao je i ovaj brod od borbe. Usled tako nastalih kvarova
ostao je sam »Partizan III«, koji je pored svega toga sam na-
pao najavljeni brod.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 37/1—4, k. 2021.

² Vidi dok. br. 10/1—1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Borbeni čamac

1) Operacija se je vodila od S—rta o. Dolin do Rta Koro- mačna (na o. Pagu) u paralelnim kursevima sa postepenim za- ostajanjem »Partizana III« uz obalu Luna. Borba je započela u 1135 čas. i trajala je do 1230 čas, tada je »Partizan III« pre- kinuo borbu usled male brzine (7:11 čv.).

3) Neprijateljski parobrod nepoznatog imena sa oko 3000 BRT oboružan jednim brzometnim topom 20 – 25 m/m i ne- koliko mitraljeza.

2) Učestvovala su sve jedinice, no usled nastalih kvarova u borbi je učestvovao samo »Partizan III«.

4) Borba se je vodila u paralelnim kursevima uz obalu Luna (o. Pag) sa postepenim zaostajanjem »Partizan III« usled manje brzine (11:7 čv.)

5) Borba je započela u 1135 čas. i trajala je do 1230 čas. kada je usled prevelikog odstojanja bila prekinuta.

6) a) vlastitih gubitaka nema,

b) neprijateljski gubitci nisu poznati; osmotreni su pogotci vlastitog teškog mitraljeza ZB 15 m/m na mostu i trupu.

c) Utrošeno je 120 metaka za teški mitraljez ZB 15 m/m i 250 metaka za laki mitraljez.

d) Nema ratnog plena.

e) Pre početka borbe gađala je i obalna baterija kod Ja- blanca, ali kratkog dometa i prestala je sa gađanjem. »Par- tizan III« pogođen je metcima lakog mitraljeza bez ikakvog učinka na sposobnost broda.

7) Usled nastalih kvarova učestvovala je samo jedna jedi- nica, dok su tri izostale. Dve od ovih priključile su se kad je borba bila završena. Nakana komandanta napasti neprijatelja sa sve četiri jedinice bila je potpuno umesna, ali tok borbe sa jednom jedinicom naoružanom samo mitraljezima protiv že- ljeznog većeg i jače naoružanog parobroda sa većom brzinom pokazao je da je borba uzaludna. Tokom borbe pokazao je ne- prijatelj potpunu pasivnost, skoro i bojazan. Borbeni duh po- sade »Partizana III«, bio je potpuno na visini i hvalevredan.

17. decembra »Partizan II« izvršio je napad na jedan mot/jed. na ostrvu 1st.

Tok akcije:

17. dec. vršio je »Partizan II« konvojiranje motornog je- drenjaka »Jadran«, koji je plovio iz Senja za Vis. Za vreme konvojanja nije bilo nikakvog susreta sa neprijateljem i »Ja- dran« je, prošavši Zapuntelski tesnac, produžio put za Vis. »Partizan II« uplovio je u luku 1st. U 0400 čas. javlja izvidnica da je u uvali Maistral (NW uvala o. 1st) usidren neki jedre-

njak. Komandant »Partizana II« drug Turčić⁴ odlučio je da izvrši napad na taj brod mitraljezima sa kopna, jer nije mogao ploviti usled jakog vetra sa E. U 0530 čas. pozvao je drug Turčić posadu da izađu na kopno, ali posada tog nepoznatog jedrenjaka nije htela, već je počela užurbano da diže sidro. Odmah je sa kopna otvorena vatra. I sa broda su odmah odgovorili sa jednim lakim mitraljezom. Ipak je brod uspeo da isplovi, slipujući sidro i ma da mu je motor na izlazu iz luke stao, pomažući si jedrima.

1) Luka Maistral na o. Istu.

2) »Partizan II«.

3) Naoružani motorni jedrenjak nepoznatog imena od oko **6** do 8 vagona.

4) Iskrcana dva mitraljeza i jedan puškomitraljez na obali — neprijateljski mot./jedr. usidren u luci na odstojanju od oko 400 m.

5) Borba je trajala od 0530 čas. do 0555 čas. Na poziv komandanta »Partizan II« da dođu na kopno, odgovorili su talijanski da nemaju čamca, ma da je čamac bio privezan na krmi, već su stali naglo dizati sidro. Vatra je otvorena i odmah odgovoreno sa broda. Na brodu čulo se je zapomaganje i slipovanje sidra i brzo isplovljenje.

6) Rezultati borbe:

a) Vlastitih gubitaka nema.

b) Kako se je naknadno doznalo, na mot./jedr. nalazilo se je 35 osoba, t.j. nemački oficiri sa svojim obiteljima, koji su putovali iz Zadra za Lošinj. Svega ukupno bilo je 8 mrtvih i 18 ranjenih.

c) Utrošeno je 300 mitraljeskih, 240 puškomitraljeskih i 110 puščanih metaka.

d) Ratnog plena nema.

e) U borbi učestvovali su i drugovi iz komande mesta Ist i Pag.

7) Smatra se da je komandant »Partizana II« izgubio previše vremena kod pozivanja posade neprijateljskog broda, te su se tako na vreme snašli i tako je bio izgubljen momenat iznenađenja.

19. decembra nasukala se je neprijateljska krstarica »Dalmacija«⁵ na rtu Sv. Ante na o. Silbi. Tokom dana, za vreme dok je neki tender (verovatno društva Tripković) nastojao da izvuče »Dalmaciju«, izvršile su napad engleske po-

⁴ Petar

⁵ Opširnije o ovom brodu vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 86. Detaljnije o njegovom potapanju vidi dok. br. 162, 190 i 191.

vršinske lake jedinice (dva MAS)⁶ te su sa dva torpeda oko 20 časova pogodili »Dalmaciju« (oba pogotka na krmi ispod oficirskih prostorija) sa leve strane; treći torpedo pogodio je tender,⁷ koji se je nalazio s leve strane »Dalmacije« na visini mosta i potopio ga. Na brodu viđeno je oko 60 mrtvih Nemaca. Sav lakše pokretni materijal odnesli su III Pom. ob. sektor. NOO Silba, II Pom. ob. sektor i Nemci. Nije došlo do slučajnih sukoba između naših jedinica i neprijatelja. Jedinice II Pom.-obalskog sektora uspele su da odnesu jedan 47 m/m top ispravan, ali bez municije, jer je municijona komora bila poplavljena, 400 metaka 20 m/m i nešto signalnog i brodarskog materijala.

Počevši od 24. dec. pa do 29. vršilo se je svake noći izviđanje i čekanje najavljenog konvoja, koji je upućen iz Visa za Senj. 29 decembra ujutro preuzet je konvoj od 5 brodova. Iskrčavanje materijala je u toku.

U toku ovog polumesečja vršilo se je svakonoćno patrolisanje u Planinskom i Paškom Kanalu sa po jednom ili dve jedinice, dok su ostale jedinice bile u lukama u strogoj pripravnosti. Svrha tog patrolisanja bila je noćna kontrola neprijateljskog rada na moru i sprečavanje, odnosno ometanje njegovih prepada.

Od 30. dec. uspostavljen je pomorski saobraćaj sa Pagom. Budući da neprijatelj raspolaže u Karlobagu sa dva naoružana motorna jedrenjaka, svaki se brod, koji polazi ili se vraća iz Paga, prati naoružanim brodom na ruti Pag – Jablanac i obratno.

II OPERACIJE NA OTOČJU:

20. dec. u 0800 čas. pojavio se je neprijateljski parobrod tipa »Slavija« pred Loparom, izgleda sa nakanom da iskrcava vojsku. Naše su obalne jedinice (baterija i mitraljeska gnezda) otvorile vatru. Sa »Slavije« odgovoreno je mitraljeskom paljbom. Borba je trajala oko 1 sat. Gubitaka nema. Neprijateljski gubici nisu poznati. Nakon oko jednog sata neprijateljski parobrod tipa »Slavija« povukao se je u pravcu Baške.

29. dec. u 1800 čas. javljeno je da je neprijatelj napustio o. Pag.⁸ »Partizan IV« upućen je na izviđanje u Staru No-

• MAS – italijanski naziv za manji tip torpednog čamca. Skraćenica dolazi od riječi Motoscafo antisommergibile. Ovdje je riječ o britanskim torpednim čamcima: MTB – 298 i 276.

⁷ Riječ je o remorkeru »Parenzo«, koji se nalazio uz bok »Dalmacije« u vrijeme napada i koji je trećim torpedom bio pogođen i raznesen na komade (vidi dok. br. 163, 190 i 191).

⁸ Dijelovi 71 njemačke divizije

valju. Ne naišavši na neprijatelja, iskrcao se **je** zamenik komandanta »Partizan IV« drug Bilić, koji se je uputio peške u **Novalju** i razvidio situaciju, nakon čega se je uputio u mesto **pag.** Nigde na ostrvu nije pronađen neprijatelj. Na ostrvu su **sada** naše vlasti i uspostavljena su lučka zastupništva u Pagu i Novalji.

III OPERACIJE NA SEKTORU KARLOBAG:

i Bez promene.

IV OPERACIJE NA SEKTORU CRIKVENICA:

29. dec. u 0730 čas. neprijatelj je izvršio iznenadni **prepad** u Selce i uspio da dođe do raskrsnice Selce – Novi – **Bribir.** Naše snage – 2 bataljona I Brigade XIII Divizije – **i** uspele su da neprijatelja napadnu iza leđa. U nastaloj borbi neprijatelj se je povukao i vratio se u Crikvenicu na svoje stare položaje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

: Polit, komesar:
B. Mamula

Komandant:
J. Bonaci

(M. P.1°)

• Okrugli pečat: Štab Drugog pomorsko-obalskog sektora.

BR. 141

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 31 DE-
CEMBAR 1943 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
31 decembra 1943
Položaj

Ratni izvještaj

ŠTABU MORNARICE

1). 0755 do 0830 4 nepr. aviona kružila nad Braćom i Šoltom. Mitraljirali uvalu Nečujam.

0800 4 nepr. aviona napali mitraljeskom vatrom uvalu Velu Grčku, Palmežanu i Zdrilicu, gdje su naši brodovi bili sklonjeni. Žrtava i štete nema. Isti avioni napali pokvareni automobil na cesti Hvar—Brusje.

Tokom noći primijećeno na nepr. obali više raketa, također i na našim otocima primijećeno je po koje svijetlo.

2). NB6—sjeverni Jadran. NB7 u Visu, očekuje se njegov dolazak. NB8—sjeverni Jadran. NB9 i m/b »Zvonimir« upućeni su tokom noći na Korčulu, sa komandantom² V Sektora, na izvršenje zadatka.³ Zadatak nije izvršen. NB10 iz Stomorske u Hvar. NB1 i NB2 u Visu na popravku. »Jadran«—sjeverni Jadran.

Majoru Đoki⁴ stavljeno na raspolaganje NB7 i NB1 (ukc[^]-S liko je dovršen) za pratnju konvoja u sjeverni Jadran.

3). U toku noći prebačeno je na Vis iz Hvara, Stomorske, Bola, Starigrada i Milne 3.500 boraca, 900 zbijega i 15 vagona raznog materijala — ukupno sa 46 brodova.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 36/1—i, k. 2021.

² Marko Orhanović

» Vidi dok. br. 138.

* Doko Savićević, član Ekonomskog otseka Vrhovnog štaba NOVJ, organizovao je prijem materijala koji je upućivan iz Italije na Vis i njegov dalji transport jedinicama NOVJ.

⁵ Pošto nije postojala mogućnost da se brane svi otoci, donijeta je odluka da se Dvadeset šesta divizija koncentriše na otok Vis i da organizuje upornu odbranu. O prebacivanju jedinica Dvadeset šeste divizije na otok Vis vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57 i dok. reg. br. 1—2, k. 2072 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Ovim brodovima prebačena je I dalmatinska brigada, XIII brigada, Prekomorska brigada,⁶ jedan dio pokretne bolnice 26 divizije, Stab Mornarice, Stab V sektora, odred vojske iz Milne, materijal Teh. sekcije ovog štaba i jedan dio zbijega iz Starigrada, Bola i Hvara.

4). Raspoređivanje brodova i materijala.

5). Tokom noći primljeno je iz Visa bez ikakvog dokumenta oko 4.000 engl, mina dviju vrsta.⁷ Vršiče se podjela na otoke Brač i Hvar, a prema uputama zam. komandanta Mornarice.⁸

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Tomšič Janez

BR. 142

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 1 JANUAR 1944 GODINE¹

ŠTAB IV POM.OBAL. SEKTORA

Br. službeno

1 januara 1944

Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0835 dva nepr. aviona kružila nad Visom i mitraljirala brodove na istočnoj strani.

⁶ Prva. Vidi depeše br. 316, 320, 331, 341, 365 i 394 u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—2, k. 2072.

⁷ Prema depeši Štaba Mornarice NOVJ br. 293 od 29 decembra 1943 god. na Hvar je upućeno 400 (a ne 4.000) mina (vidi dok. reg. br. 1—2, k. 2072 u arhivi Vojnog istoriskog instituta*.

⁸ Srećko Manola

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—1/3, k. 2064.

2). NB6:² sjeverni Jadran. NB7 i NB1 na raspolaganju majoru Đoki³ za konvojisanje.⁴ NB8:⁵ sjeverni Jadran. NB9⁶ u Hvaru, sposoban samo za kraće vožnje uslijed istrošenosti kormilarskog uređaja. NB10⁷ u Hvaru. NB2⁸ u Visu na popravku. »Jadran«⁹ u sjevernom Jadranu.

3). m/b »Nada« uslijed nevremena nije otputovao za Vis, već se nalazi u Zdrilici usidren.

Tokom noći uslijed nevremena nije se vršilo nikakovo prebacivanje, a niti su upućeni brodovi za ukrcaj.¹⁰

4). Vidi pod 3).

5). U 1900 primijećena velika vatra i eksplozija na bateriji Ražanj, po neslužbenim podacima izgleda da municijski magazin baterije dignut je u vazduh. Komandir baterije, upitan telefonski, izjavio da je primio naređenje, ali nije znao rastumačiti od koga ga je primio.

Polovina primljenih mina¹¹ iz Visa su bez upaljača i nepoznatog tipa, upućeni britanski oficir¹² nije znao dati tačne podatke ni upute. Mine su neupotrebljene i po sugestiji tog Štaba biće vraćene u Vis. Ostale biće podijeljene između Brača i Hvara.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Jan. Tomšič

² i ⁵ O zadatku i aktivnosti ovih brodova u sjevernom Jadranu vidi dok. br. 191.

⁵ Savićević, član Ekonomske sekcije Vrhovnog štaba

⁴ Odnosi se na materijal koji je trebalo prebaciti na o. Murter i dalje na kopno.

⁶ »Biokovac«

⁷ »Sloga«

⁸ Ovaj brod je zarobljen prilikom napada Nijemaca na Korčulu.

⁹ Ovaj brod je napao posadu neprijateljskog minopolagača »Morsor«, koji se nasukao 31 decembra 1943 god. na zapadnoj obali o. Ista i tom prilikom je zarobljeno 24 Nijemca i 5 mornara NDH koji su iz Omiša išli za Trst. O ovome vidi detaljnije dok. br. 191.

¹⁰ Odnosi se na evakuaciju trupa i zbjega sa otoka: Šolte, Brača, Hvara i Korčule na otok Vis. Detaljnije o ovome vidi dok. pod reg. br. 1–2, k. 2072 – depeše broj 309, 312, 313 i 315.

¹¹ Operativni štab za odbranu otoka Visa, na traženje Štaba Mornarice NOVJ od 28 decembra 1943 god., uputio je na Hvar 400 – S mina. Vidi dok. reg. br. 1–2, k. 2072 – depeše na red. broju 270 i 293 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹² Ovoga oficira – kapetana uputio je Štab Mornarice NOVJ Štabu Jedanaeste dalmatinske brigade da pomogne u miniranju cesta (vidi depešu Štaba Mornarice br. 301 od 29 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/10–2, k. 2072).

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 1 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE
NOVJ O ORGANIZACIJI FLOTE, NOP ODREDA, OBALSKE
ARTILJERIJE, BRODOVA ZA SAOBRAĆAJ I TEHNIKE U
TOKU DECEMBRA 1943 GODINE¹**

STAB III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

1. 1. 1944.

Organizacioni izvještaj
za mjesec decembar 1943.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

U vezi broja 57/43. od 9. novembra 1943. godine² izvještavamo:

I. FLOTA

a) U čitavom području sektora za sve otoke postoje za sada dva naoružana broda.

I. NB »Miran« (40 tona, 8 čvorova, 16 kg. nafte potrošak) naoružan sa 2 mitraljeza »Breda«.

II. NB »Streljko« (25 tona, 8 čvorovi, 12 kg. plinskog ulja potrošak), naoružan sa 1 mitraljezom »Breda« i 1 mitraljezom »Fiat«.

Ostali brodovi koji su ranije bili osposobljeni kao naoružani (t.j. postavljanjem samo po 1 mitraljez, jer se sa drugim oružjem nije raspolagalo) djelomično su brisani iz liste naoružanih brodova (»Sloga« i »Strmelj«), jer svojim oblikom, brzinom i zaštitom ne odgovaraju, a djelomično su pridodati od strane Štaba Mornarice IV sektoru (»Kornat« i »Jadran«). Poimenična lista posade prileži.

b). NB »Streljko« i »Miran« sačinjavaju prvu grupu NB.

c). Baza prve grupe je Telašćica, ali se smatra privremenom, jer kao jedina grupa ne može da bude vezana za pojedinu grupu otočja, pogotovo u ovom sektoru, koji od svih ostalih raspolaže sa najvećim brojem otoka.

d). Flotila još dosada nije uspostavljena radi nedovoljnog broja NB, a osim toga još se ne raspolaže sa stručnim i osposobljenim licem, koje bi moglo preuzeti komandu flotile.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/2—3, k. 2064.

² Vidi dok. br. 62.

e). U vezi sa dosta živim neprijateljskim prometom sa sjevera prema Zadru (većim brodovima) i od Zadra prema jugu (sa manjim brodovima), a s druge strane sa mogućnošću iznenadnih napada, obzirom na veliki broj otoka u ovom sektoru, neophodno je potrebno povećanje naoružanih brodova. Za početak: vraćanje NB »Kornat« i »Jadran«, koji pripadaju ovom sektoru,⁸ a kasnije i osposobljavanje i upućivanje i drugih. Ta je potreba momentalno neophodno nužna, jer sadanji brodovi naoružani, kojima raspolaže ovaj sektor, nisu upotrebljivi radi kvarova na motoru; »Miran« je u stanju da vozi samo na dva cilindra, dok »Streljko« ima rastavljene motore, te ako ne dobije rezervne dijelove, neće se uopće moći osposobiti. Prema tome, sada ovaj sektor praktično ne raspolaže niti sa jednim naoružanim brodom sposobnim za vršenje patrolisanja i ometanja neprijateljskog saobraćaja.

f). Pregled goriva naoružanih brodova prileži. Uzevši u obzir da bi oba broda dnevno bila 3 do 4 sata u vožnji, mjesečno bi bilo potrebno 20 bačava plinskog ulja. Iz izvještaja po tački 5 (Tehnika) razvidni su popravci na »Streljku« i »Miranu«. Pri ovome se napominje: da se brodovi skoro za najmanje popravke sada moraju upućivati u IV sektor, jer još ne postoji niti jedna radionica sa najpotrebitijim alatom, a pored toga osjeća se i krajnje pomanjkanje stručnog osoblja. Oba broda su od kapitulacije Italije skoro stalno u upotrebi i bez dovoljnog stručnog nadzora.

g.) Nastava se izvodi po već ranije datim uputama od strane ovog štaba. Izvodi se povremeno prema mogućnostima i raspoloživom vremenu i ometana je stalnom upotrebom brodova. Radi pomanjkanja u personalnom pogledu nije moguće ni redovito obilaženje u cilju kontrole izvođenja nastave. S druge strane, ukrcani komandanti NB još nisu u dovoljnoj mjeri sposobni da bi mogli da izvršavaju i ispunjavaju sve uslove koji se njima postavljaju, jer ni samo do ukrcanja nisu imali mogućnosti da se usavrše.

2. PARTIZANSKI ODRED:

Kako je već ranije u dva navrata izviješteno, Otočki partizanski odred ovog sektora upućen je odmah po povratku sa Visa na kopno i prema naređenju Štaba VIII korpusa je u sastavu Grupe partizanskih odreda Sjeverne Dalmacije.⁴ Pitanje

⁸ Ovi brodovi su vršili pratnju transportnih brodova i nisu tada bili vraćeni (vidi obavještenje Štaba Mornarice NOVJ od 4 januara 1944 god. Štabu Trećeg pomorsko-obalskog sektora u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1/1-1, k. 2064).

* Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 188.

njegove pripadnosti i nadležnosti još nije od strane Štaba Mornarice riješeno i očekuje se.⁵

Po zadnjim podacima, kojima je ovaj štab raspolagao, može se izvijestiti slijedeće:

a.) Komandanti bataljona izmijenjeni su, jer nisu odgovarali svojim položajima bilo spremom, ili svojim karakternim osobinama. Štabovi nisu kompletni i osjeća se velika oskudica u starješinskom kadru. Taj kadar popunjen je uglavnom isto mladim borcima, koji su prema opažanjima Štaba odreda pokazali sposobnost za rukovođenje jedinicama, ali sami nemaju dovoljno stručne spreme, jer su istu tek započeli dobivati vršenjem akcije protiv neprijatelja.

b.) Formacijsko stanje bataljona sada nije poznato. Novomobiliziranim povećava se.

c.) Predloži o formaciji bataljona isto tako se ne mogu dati. Prema zadnjim izvještajima predstoji formiranje III bataljona (pored dva koji su bili do sad formirani), te je već prva četa III bataljona formirana.⁶

d.) Baza bataljona, kao i vršenje službe reguliše se naređenjima Štaba Grupe partizanskih odreda Sjeverne Dalmacije.

c.) Brojno stanje sada nije poznato.

f.) Izvođenje obuke vrši se također prema naređenjima Štaba Grupe odreda.

3. OBALSKA ARTILERIJA:

Ne postoji na ovom sektoru.

4. BRODOVI ZA SAOBRAĆAJ:

a.) Saobraćaj u ovom sektoru vrši se motornim jedrenjacima i ribarskim lađama.

b.) Uvedene su 4 pruge za vezu i saobraćaj i to:

1.) Zman – Božava

2.) Zman – Relejna stanica

3.) Relejna stanica – Murter i

4.) Relejna stanica – Vis

c.) U najskorije vrijeme uspostaviti će se pruga od Božave do Molata i Ista, a kad dozvole prilike, produljit će se ista pruga do Silbe i Oliba. Zatim se predviđa uspostaviti prugu Kornat – Zirje – Rogoznica.

Na raspoloženju imamo 12 plovnih jedinica na motor od kojih su 6 motorni jedrenjaci, 5 ih je u ispravnom stanju za

⁵ O rješenju ovog pitanja vidi obavještenje Štaba Mornarice NOVJ od 4 januara 1944 god. Štabu Trećeg pomorsko-obalskog sektora u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1-1, k. 2064.

* O formiranju čete vidi dok. br. 191.

vožnju, dok šesti je na popravku motora; zatim tri motorna čamca sa neispravnim motorima, a isti se popravljaju, 3 ribarice (leut) na motor u ispravnom stanju za vožnju. U prilogu dostavlja se popis plovnih jedinica na motor.

Za potrebe ovog sektora trebalo bi još plovnih jedinica, jer su ove što ih se ima skoro sve upotrijebljene za vršenje pruga. Traženo je od Štaba Mornarice N. O. V. J.: dva leuta jedna motorna barkasa i jedan motorni čamac za vezu. Od Lučke kapetanije u Visu tražena su dva motorna jedrenjaka za izvanredne pruge, za prevoz materijala, hrane i slično, jer isti su bili poslani do opoziva.

d.) Na raspoloženju imamo samo dvije bačve nafte i četiri bačve ulja; za potrebe poslali smo trebovanje na 30 bačava nafte, ali bi trebalo više jer se imaju uspostaviti nove pruge.

f.) Potrebe ove sekcije u nafti za već uspostavljene pruge su:

Pruga br. 1	-	-	-	-	-	-	-	-	1500 kg.
Pruga br. 2	-	-	-	-	-	-	-	-	1100 "
Pruga br. 3	-	-	-	-	-	-	-	-	400 "
Pruga za Vis	-	-	-	-	-	-	-	-	1000 "
									4000 kg. •

Za pruge koje se predviđaju uspostaviti:

Pruga: Molat - 1st - Silba - Olib	-	-	-	-	-	-	-	1300 kg.
Pruga: Kornat - Zirje - Rogoznica	-	-	-	-	-	-	-	1350 kg.
Za razne potrebe	-	-	-	-	-	-	-	1000 "

								9650 kg.
Motornog ulja	-	-	-	-	-	-	-	1000 kg.

g.) Uspostavljena Lučka kapetanija u Zmanu sa podređenim lučkim zastupništvima u: Salima, Božavi i Brbinju. U programu je za uspostaviti lučka zastupništva u Dubokoj (Tajer) i Luki. Zatim se ukazuje potreba za lučkim zastupništvima u Molatu, Istu, Zirju, Rogoznici, Silbi i Olibu. Vođenje lučkih zastupstva povjerava se svjetioničarima i financima, ali ipak oskudjeva se sa dovoljnim brojem ljudstva za Rogoznicu, Zirje i Molat.

5. TEHNIKA:

a.) Ovom štabu dodjeljene su slijedeće jedinice:
MJ »Sv. Nikola« iz Preka.

Mašina se ne može uputiti jer fali na dovodnom vodu za gorivo jedan zavrtak na samoj sisaljki za gorivo i akumulatorska baterija za upućivanje.

MJ »Sv. Nikola« iz Božave: Mašina ispravna i može da vozi.

MJ »Ljubica«: Mašina ispravna i može da vozi.

MJ »Sloga« iz Ugljana: Ukoliko je poznato, mašina je ispravna. Brod se nalazi u prometu između Relejne stanice i Visa.

MJ »Divna«: isto kao za MJ »Sloga«.

NB »Streljko«: Brod sa »Deutz« dvotaktnim motorom od 50 ks. Toj mašini potrebit je glavni popravak. Propuštaju mu uljni prsteni na stapovima i brtve na raznim dijelovima mašine. Po izjavi motoriste bili su prsteni jednom već rastegnuti. Pokušalo se je nabaviti potrebne dijelove pri zastupništvu firme »Deutz«, ali ih nije bilo moguće nabaviti radi postojećih prilika. Motor troši sada oko 2 do 2 1/2 kg. ulja za podmazivanje na sat. Kod vožnje svom snagom izlaze na ispuhu iskre. Nadalje su neispravni uštrcni ventili, za koje isto nije bilo moguće nabaviti rezerve. Brod je uopće bez rezervnih dijelova.

NB »Miran«: Motor radi samo sa dva cilindra, dok mu treći ne radi radi kvara na uštrcnom vodu i igli. Kako je predviđeno, poslat će ga se na popravak tehničkoj radionici i montažu nekih dijelova, to bi se moglo tom prilikom i urediti mašinski kompleks.

MJ »Mali Ivo«: Motor ispravan i može da vozi.

MJ »Velebit«: Brod se nalazi u popravku u Betini.

MJ »Rade«: Od tog broda poslat je na popravak regulator motora tehničkoj radionici na Visu. Drugi dijelovi očišćeni su.

Motorni leut »Sv. Ivan«:

Motorni leut »Vesela«: Na ovim jedinicama mašine su ispravne.

MČ »Prekore Oba motora uređena i čeka se samo na dijelove koji su bili poslani u tehničku radionicu na popravak. Kad stignu ti dijelovi, bit će brod spreman u roku sedmice dana.

MČ 23: Motoru je potrebit popravak i pregled.

b.) IZVRŠENI I NUŽNI POPRAVCI:

Na brodovima izvršeni su manji popravci na kompleksu. Veći popravci navedeni su pojedinačno kod svake jedinice, no potrebno bi bilo da se povremeno šalje jedna jedinica za drugom.

c.) BRODOGRADILIŠTE:

Nastoji da se uspostavi brodogradilište. Nešto bi se moglo uspostaviti u blizini Sala, ali ima poteškoća radi neprijatelja,

a najviše pomanjkanje u stručnom osoblju. Ukoliko su kvarovi iznad vodene linije, još bi se donekle mogli odstraniti, ako će se imati na raspoloženju potrebni materijal, alat i radnici dočim se za popravke podvodnih dijelova broda mora slati u mjesto gdje je škver.

d.) POTREBE MATERIJALA:

Pogonskog materijala nedostaje, tako da je sektor ostao na 4 bačve plinskog ulja, dočim ima dovoljno ulja za podmazivanje. Kako su tu jedinice mnogo u vožnji, a plovni park se stalno povećava, to raste i potrošak. Na ovom sektoru nalazi se Relejna stanica kod koje se snabdijevaju jedinice na putu prema S i N i to u većim količinama. Za lokalne potrebe snabdijevaju se jedinice kod samoga štaba preko lučkih zastupništva. Po poprečnoj kalkulaciji potrebno bi bilo za mjesec dana 100 bačava plinskog ulja, ako se računa bačva po 160 kg. i 5 bačava ulja za podmazivanje. Benzina potrebna je za sada samo 1 bačva, a čim će se povećati broj jedinica na pogon benzinskim motorima, potrebno će biti i više benzina. Koliko će biti potrebno javit će se pravovremeno.

Napominje se da je ovaj štab tražio 30 bačava plinskog ulja aktom, pa onda depešom. Do sad taj materijal nije stigao, te se moli da se čim prije pošalje, da ne bi ostao sektor bez pogonskog materijala.

Potrebno bi bilo, čim bude moguće, uspostaviti radionicu, izvjesnu količinu materijala za brtvljenje, zboj i najpotrebitiji alat. Nešto je od toga već traženo. Jedinicama, pak, bi se moralo da dade najpotrebitija količina zbojnog i brtvenog materijala, kako bi si u nuždi same pomogle.

e.) STRUČNO OSOBLJE:

Stručnog osoblja je vrlo malo, skoro ništa. U štabu su sada dva ispitana strojara, koji rade na jedinicama ukoliko se ukaže potreba, tako da se može računati da se jedan stalno nalazi na radovima izvan komande.

Potrebno bi bilo da bi se ukrcalo na svaku jedinicu po jednog strojara, koji bi nadzirao pogon, izvršio manje popravke i čišćenje motora sa motoristom, koji je lice bez stručnog ispita. Nekoji su dobri jer već dugo vremena voze na istoj jedinici, te dobro poznaju motor. Od pomoćnog motoriste ne može se tražiti ono šta se traži od ispitanog strojara.

Pogotovo bi bili potrebni strojari za benzinske motore.

f.) USPOSTAVA EVIDENCE:

Počelo se je sa popisivanjem postrojenja pojedinih brodova, ali taj rad nije još dovršen. Čim bude dovršen, dostavit

Ěe se o tome opširniji izvještaj. Za sada ne postoje nikakovi podatci o kompleksima. U tim popisima bit ěe podatci motora, utrošak na sat, koliko jedinica moŹe ukrcati pogonskog materijala, kakav alat ima na brodu, kakav materijal ima za motor i koje rezervne dijelove.

Skoro svim jedinicama potrebno je ěišćenje motora jer nekojim pretiće već nekoliko mjeseci.

s. F. – s. N.

Politkomesar:

A. Sorić

Komandant:

M. Ikica

(M. P.)⁷

BR. 144

RATNI IZVJEŠTAJ ĆETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 2 JANUAR 1944
GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno

2 januara 1944

PoloŹaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). Nikakovo neprijateljsko dejstvo.

2). NB6: sjeverni Jadran. NB7 i NB1 na raspolaganju majoru Doki² za konvojisanje. NB8: sjeverni Jadran. NB9 u specijalnoj misiji sa zam. politkomesara ovog Sektora.³ NB10 na zadatku⁴ u Korćulu sa komandantom V Sektora, nije se još vratio. NB2 prevezio vojsku⁵ na Hvar i Vis, jutros uplovio u

⁷ Okrugli pećat: Komanda Mornarice N. O. V. sj. Dalm.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4–1/3, k. 2064.

* Savićević

^s Vlado Bagat

⁴ O ovom zadatku vidi dok. br. 138.

¹ Rijeć je o prebacivanju jedinica sa Korćule.

Hvar. »Jadran« vratio se sa 28 zarobljenika Njemaca i [mornara N.D.H.], sa područja III Sektora.⁶

3). Tokom noći iz Hvara prebačeno je na Vis sa 16 brodova 800 boraca (dijelovi Prekomorske⁷ i Dalmatinske, kao i drugih jedinica), ostatak Bolnice XXVI Divizije sa materijalom, i oko 350 zbijega. Pet brodova upućeni su u Bol, jedan u Starigrad, jedan u Milnu – također za prebacivanje.⁸ Jedan brod je upućen u Sućuraj na raspolaganje Makarskom i Neretvanskom odredu.

Iz Visa poslata su direktno tri broda za Bobovišće, za Stomorsku dva i za Starigrad jedan.⁹ O prebačenom broju ljudstva nemamo još tačnih podataka.

4). Raspoređivanje brodova i materijala. Nagazne mine podijeljene za otok Brač i Hvar.¹⁰ Ostale nepotpune vrtiče se u Vis.

5). NB10 vratio se u Hvar i izvršio zadatak.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Jan. Tomšič

• Odnosi se na posadu neprijateljskog minopolagača »Mosor« (vidi dok. br. 142, 146 i 191).

⁷ Prve prekomorske brigade

⁸ Misli se na prebacivanje dijelova Dvanaeste i Prve dalmatinske brigade.

⁹ I ovi brodovi imali su zadatak da vrše prebacivanje jedinica: u Bobovišću su se nalazili dijelovi Dvanaeste dalmatinske brigade, u Stomorskoj Prve prekomorske brigade i u Starigradu dijelovi Prve dalmatinske brigade.

¹⁰ O ovim minama vidi objašnjenje br. 11 uz dok. br. 142.

BR. 145

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 2 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE
NOVJ O ORGANIZACIJI SEKTORA¹**

STAB
II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Broj 16.

Dne 2. siječnja 1944. godine.

Predmet: Izvještaj o organiza-
ciji II Pomorsko-obal. sektora.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

Na osnovu naređenja Štaba Mornarice broj 71/43.¹ od 10. studenog 1943. godine dostavlja se slijedeći izvještaj o organizaciji II Pomorsko-obalskog sektora.

I.

Poslije kapitulacije Italije, a prema naređenju⁸ Glavnog štaba NOV i POH, bila je izvršena organizacija Komande mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru, kao i formiranje mornaričkih četa, obalske artiljerije i naoružanih motornih brodova. Stab Mornarice uglavnome je bio popunjen sa odgovarajućim personalom, završeno je bilo formiranje mornaričkih četa i njihova dislokacija: po jedna četa na Lošinju, Cresu i Krku i dvije čete za odbranu obale od Crikvenice do Bakra. U formiranju su bile još tri čete. Na Lošinju bila je osposobljena tvrđavska artiljerija i izvučen na položaj Farezine jedan poljski top sa zadatkom da sprečava neprijateljski saobraćaj Farezinskim kanalom. Kod Kraljevice za odbranu obale bilo je izvučeno na položaje dva poljska topa. Uslijed jakog i brzog nadiranja neprijatelja⁴ obalom iz pravca Sušak prema Crikvenici 7. listopada 1943. godine topovi su pali u ruke neprijatelju, a dvije čete⁵ raspršene, kasnije su čete prikupljene na o. Krk i uvrštene u sastav XIII divizije. Prilikom pomenutog nadiranja

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—2, k. 2024.

² Vidi dok. br. 68.

³ Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 142.

⁴ i ' Odnosi se na dijelove 71 njemačke pješadijske divizije (vidi dok. br. 46 i 47/6 A, k. 8 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵ Četvrta i Sedma četa

neprijatelja veći dio Štaba Mornarice izbjegao je sa P/B »Makarska« u Bari, poslije čega se je pristupilo novom formiranju Štaba. 15. listopada po naređenju Glavnog štaba trebao je Stab Mornarice napustiti obalu i priključiti se Štabu XIII divizije. Napuštanje obale i povlačenje izvršeno je uglavnom sa užim štabom, a ostali, zbog slabe fizičke sposobnosti, privremeno su ušli u sastav lučkih kapetanija i zastupništava ili su se priključili pozadinskim komandama. Već nakon dva dana, čim se vojnička situacija stabilizirala, Stab se vratio na obalu i nastavio sa svojim radom i ponovnim formiranjem svog sastava. 13. studenog 1943. godine neprijatelj⁶ je uspio da zauzme otočje: Lošinj, Cres i Krk. Mornaričke čete sa većim dijelom ličnog naoružanja, topovsko odjeljenje na Farezini i tvrđavska artiljerija i izvidne stanice: Lošinj, Omišalj i Baška pali su u ruke neprijatelja. Od ranije formiranih jedinica preostale su: Mornarička četa na Kabu, koja je bila u toku formiranja, Izvidna stanica Rab, Flotila od 4 naoružana broda i lučke kapetanije sa zastupništvima na obali od Crikvenice od Karlobaga i na otocima Pag i Rab.

II.

Formiranje Štaba ovog sektora, kao i njegovih jedinica, još uvijek u toku. Sadašnje je stanje slijedeće:

a) U21 STAB:

Komandant: Bonaci Juraj,
Komesar: Mamula Branko,
Zamjenik komesara: nepopunjeno,
Načelnik Štaba: Zimovnov Vanja,
Ađutant: Aleksić Mihovil (v.d. ali ga treba smijeniti).

b) SEKCIJE:

Operativna: Flego Frano,
Obavještajna: Dominis Mirko,
Intendantska: Zupan Marko,
Tehnička: Erceg Anton i
Za Pomorski saobraćaj: Kastrapeli Marin.

c) REFERENTI:

- za vezu: nepopunjeno, privremeno Flego Frano,
- za minerstvo i zaprečavanje: nepopunjeno, privremeno Vanja Zimovnov,
- za otočke partizanske odrede: Hajduković Milan,
- za sanitet: Pakušić Dr. Zvonimir,

Ostatak pogonskog materijala sa stanjem 31. XII. 1943

Nafte — —	3.137 kg,
Mot. benzina	300 „
Mot. ulja —	250 „

Potrebe popravka brodova su svakodnevne, a rješavaju se sa teškoćama, jer sva brodogradilišta na obali ovog **Sektora** i na otocima Krk, Lošinj i Cres pala su u ruke neprijatelja, a sav materijal i alat iz preostalih mehaničarskih radionica evakuisan je bio svojevremeno u pozadinu. Za vršenje manjih popravaka na motorima organizirane su manje mehaničarske radione u Senju, Jablancu i Rabu. U toku je osposobljenje brodogradilišta na otoku Rab u Supetarskoj Dragi.

PARTIZANSKI ODRED

U formiranju su dvije čete pomorske pješadije na Rabu, ⁷ Štab odreda još nije formiran. Osjeća se veći nedostatak starješinskog kadra u jedinicama mornaričke pješadije, a naročito političkog kadra. Ovom Štabu dodijeljen je mitraljeski vod XIII divizije, koji vrši osiguranje luke Senj i tenkovska grupa od 2 tenka, koji se nalaze u Senju.

OBALSKA ARTILJERIJA

Osposobljen je top od 100 mm. na položaju Lopar (na Rabu), u toku je osposobljenje drugog topa istog kalibra koji će se postaviti u Matovici na Rabu za zatvaranje kanala između Luna i Dolina. Jedan poljski top 75 mm nalazi se na položaju kod Jablanca. Za jedan top na Rabu i jedan u Jablancu dodijelio je Glavni štab kompletna topovska odjeljenja iz sastava XIX divizije, treće odjeljenje biti će kompletirano od ljudstva iz četa mornaričke pješadije.

BRODOVI ZA SAOBRAĆAJ

Tokom mjeseca decembra vršen je motornim brodovima prevoz vojnog materijala i vojnih lica sa kopna na otoke i obratno kao i prevoz soli za ZAVNOH iz Papa za Senj i Sv. Juraj. Vršen je prevoz baraka iz Raba za potrebe XIII divizije i Glavnog štaba i evakuacija Jevreja sa Raba na kopno.

Održavaju se redovne kurirske pruge Novi — Senj, **Senj** — Jablanac, Jablanac — Rab. Do pada o. Pag održavala se je kurirska pruga između Luna i Raba.

Broj raspoloživih brodova za saobraćaj iznosi svega **14** m/b, nosivosti od 1 — 6 vagona, sa brzinom od 3 do 8 čv. **Broj**

⁷ Kraj rečenice dopisan mastilom, u originalu nečitak.

raspoloživih brodova smanjuje se u vezi sa teškoćama oko uređivanja i popravka motora, kao i samih brodova.

Na području ovoga Sektora djeluju lučke kapetanije: Senj – Rab i Novi, lučka zastupništva: Selce, Sv. Juraj, Jablanac, lučko zastupništvo u Pagu i Novalji otpočeli svoj rad 30. decembra 1943.

TEHNIKA

Za izvršenje manjih popravaka na brodovima i brodskim motorima organizirane su tehničke radionice u Senju, Jablancu i Rabu. U toku je uređenje brodogradilišta u Supetarskoj Dragi na Rabu.

SLUŽBA VEZE

Sa dodjelom ovome štabu radio-stamce održava se redovna veza sa Glavnim štabom i Štabom XIII divizije. Veza sa štabovima XIX divizije i III pomorsko-obalskim sektorom još nije uspostavljena, vjerovatno sa razloga što pomenuti štabovi još nisu dobili od Radio-sekcije pri Glavnom štabu planove rada i odgovarajuće radio-šifre. Inače za održavanje veze sa jedinicama, Glavnim štabom i Štabom XIII divizije koristi se mreža telefonskih linija. Sa Glavnim štabom, sa Štabom XIII divizije i Komandom flotile veza se održava pomoću šifara – tabela, koje su raspodijeljene od strane Radio-sekcije pri Glavnom štabu.

Na Rabu uspostavljena je osmatračka stanica, koja održava vezu sa jedinicama na Rabu i ovim Štabom putem telefonskog razgovora i telefonskih depeša. Pri ovome Štabu uspostavljen je kurs za signalizaciju, izobraženo i osposobljeno ljudstvo biti će raspoređeno na osmatračke stanice i jedinice flotile. Osjeća se veliki nedostatak sredstava za signalizaciju na veća odstojanja, za sada se koriste samo mahala i ručne zastavice.

SANITET

Glavni sanitet Hrvatske rasporedio je u ovaj Stab za referenta saniteta Dr. Pakušića Zvonimira, koji vodi brigu o higijeni i sanitetskim potrebama kod cjelokupnog ljudstva ovog Sektora. Pri ovom Štabu uspostavljen je kurs za bolničare. Osposobljeni bolničari biti će raspoređeni po plovnim jedinicama i jedinicama mornaričke pješadije.

ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA itd.

Do sada je ovaj Sektor sa svim potrebama snabdijevao Glavni štab bilo izravno od Intendanture Glavnog štaba, ili preko Komande Primorskog područja.

Međutim, pošto su potrebe operativnih i pozadinskih jedinica Glavnog štaba na Primorskom, Ličkom, Goranskom, Kordunskom i dr. područjima vrlo velike, naročito u odjeći i obući, a i po ostalom materijalu, to makar Glavni štab NOV i POH dolazi svim opravdanim traženjima ovog Štaba ususret, ipak radi iznijetih razloga ne može podmiriti sve naše potrebe'. Stoga je od prijekne potrebe da bi nas Stab Mornarice snabdijevao izravno sa artiklima po intendantskoj, mašinskoj, telegrafskoj, signalnoj, nautičkoj i donekle oružanoj grani.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:		Komandant:
B. Mamula	(M. P.) ⁸	J. Bonaci

BR. 146

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 2 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKI BROD »MOSOR«

STAB III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

2.1. 1944. g.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

NB »Jadran«² i »Napredak«,³ pošto su konvojirane brodove kod otoka Oliba predali NB II. sektora, vratili su se u Telašćicu, s time da sačekaju prazne brodove na povratku iz

⁸ Okrugli pečat: Stab Prvog pomorsko-obalskog sektora. U nedostatku odgovarajućeg pečata Stab sektora upotrebljava stari pečat. Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 75.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3/1–3, k. 2064.

² NB-3 »Jadran« stigao je u sjeverni Jadran 25 decembra 1943 god. sa materijalom i spremom za Drugi pomorsko-obalski sektor. U Četvrti pomorsko-obalski sektor vratio se 2 januara 1944 god. i dovezao zarobljenike sa broda »Mosor«.

³ NB-6 »Napredak« je iz Četvrtog pomorsko-obalskog sektora krenuo 24 decembra 1943 god. sa 2 motoma jedrenjaka za Drugi pomorsko-obalski sektor i vratio se u svoj sektor 5 januara 1944 godine.

II. sektora i doprate ih prema jugu. Iskorištavajući njihovu prisutnost, obzirom na dosta živ neprijateljski saobraćaj, naređeno im je od strane ovog sektora da vrše patroliranje u cilju ometanja saobraćaja. NB »Napredak« nije mogao da izvrši zadatak jer mu je nastao kvar na sisaljki motora, tako da može voziti samo sa najmanjom brzinom i za kraće vrijeme.

31. decembra oko 1200 sati obaviješten je NB »Jadran« da se je na istočnoj obali otoka Ista nasukao biv. jugoslovenski minopolagač »Mosor«,⁴ te da se posada iskrcala i utvrdila u školi u mjestu. »Jadran« je odmah isplovio i upućeno je jedno naoružano odjeljenje sa broda, koje je opkolilo školu i pozvalo posadu minopolagača na predaju. U školi se je nalazilo 24 njemačka i 5 hrvatskih mornara, koji su se nakon kraćeg odbijanja na predaju ipak predali. Oni su razoružani i pregledani, te smješteni na brod, nakon čega je uplovljeno u Luku na Dugom Otoku i izviješteno. Pristupilo se saslušanju iz kojeg se saznalo da su Nijemci bili ranije ukrcani na naoružanim penišama koje su bile napadnute i potopljene kod Omiša, te su preko Splita upućeni za Šibenik. U Šibeniku je odjeljenje hrvatske mornarice dobilo naređenje da osposobi brod »Mosor« i ukrca 5 članova posade (uglavnom mašinate), te da isplovi do Zadra i naprijed za Trst, gdje su se Nijemci trebali iskrcati. Na visini otoka Ista navodno im je ponestalo kotlovnice vode i bili su prisiljeni sidriti, ali je sidro uslijed nevremena popustilo i brod se nasukao. Obzirom na nestalnu situaciju i potrebu što temeljitijeg ispitivanja, te pošto je istom prilikom zaplijenjena i njihova pošta, upućen je 1. januara NB »Jadran« sa zarobljenicima za Hvar. NB »Napredak« bio je određen da pristupi demontiranju topa sa »Mosora«, ali radi kvara na sisaljka motora nije mogao pristupiti akciji. Nastojat će se čim prije pronaći jedno drugo sredstvo (brod), iako nenaoružan, da se demontiranje izvrši.

30. 12. između otoka Rivnja i Sestrinja naletio je na minu jedan neprijateljski trgovački brod oko 4000 tona.⁵ Mina je eksplodirala kod pramčanog magazina i oštetila brod. On je bio prisiljen da se nasuče na zapadnoj obali otoka Rivnja. Tu se još do danas nalazi. Kvarova na mašini izgleda da nema jer su mu kotlovi potpaljeni i posada broda se nalazi na njemu. Bilo je predviđeno da se i na nj uputi jedan naoružani brod, ali pošto ga nemamo, a neprijatelj je naoružan topovima, to i ova akcija za sada se ne može izvršiti. Nastojat će se poduzeti

⁴ Vidi dok. br. 189 — depešu br. 41.

⁵ Vidi dok. br. 191.

potrebno (ukoliko bude na vrijeme) kad se NB »Kornat« po-
vrati sa svoje misije sa sjevera.

Ovom prilikom ponovno ukazujemo na bezuslovnu po-
trebu da se na ovom sektoru nalaze barem dva naoružana
broda, ispravna i sa dovoljnim naoružanjem (top i teški mi-
traljez). Sa »Dalmacije«⁷ uspjelo je skinuti jedan top od 47 mm,
te će se u najskorije vrijeme uputiti brod »Miran«⁸ da bi mu
se top montirao i opremio sa municijom; tom prilikom molimo
da bi se brodski motor doveo u red i izvršilo utvrđivanje broda.
Do dolaska »Mirana« natrag u ovaj sektor molimo ponovno
da bi se u sektor poslala dva naoružana broda, jer mogućnosti
za akcije su vrlo povoljne i kako se vidi, iskorištavajući mo-
mentalnu prisutnost naoružanih brodova, dolazi se do uspjeha.

Politkomesar:

A. Sorić

Komandant:

M. Ilica

(M. P.)⁹

* Dvadeset petog decembra 1943 god. upućen u sjeverni Jadran¹
kao zaštita transporta za Drugi pomorsko-obalški sektor. U ovaj sektor i
vratio se 4 januara 1944 god., a 9 januara ukrcao članove ZAVNOH-a
i prebacio ih na Vis (vidi dok. br. 154 i 191).

⁷ O potapanju ovog broda vidi dok. br. 86, 100 i 162 – depešu •
br. 268.

⁸ Ovaj brod je upućen 3 januara 1944 god. za Vis, a vratio se 19
januara 1944 god. vršeći u povratku osiguranje konvoja koji je preba-
civao Trinaestu brigadu Dvadeset šeste divizije za Pakoštane.

⁹ Okrugli pečat: Komanda Mornarice NOV sj. Dalmacije. Stab
sektora u to vrijeme još ne raspolaže odgovarajućim pečatom

Stab III Pomorske
oblasti sektora
21.1944. god.

65
Klasifikacija dokumenta
Op. br. 3/1. je 3
K. 2667

Stabu Komandice N.O.V.J.

Na Jadran i Napredak, posto su konvoirane brodove kod oba
nliha predali NB II sektora, vratili su se u Telašćica s tim da zatekuju praz-
ne brodove na povratku iz II sektora i sprate ih prema jugu. Iako istavajli
nitišta bitno, ostalo na obata biv neprijateljski saobraćaj, naredjena je
da se strana ovog sektora da vrše patroliranje u cilju ometanja saobraćaja.
NB Napredak nije mogao da izvrši zadatak jer mu je nastao kvar na električni mo-
tor, tako da nije mogao samo sa nižom brzinom i na kraće vrijeme.

21. decembra oko 12.00 sati obavješten je NB Jadran da se je
na istočnoj obali otoka Ista masakao div. jugoslavenski minopolarni kosar, te
da se osada iskrcala i utvrdila u školi u sjestu. Jadran je odmah isplatio i
uručena je jedno saobraćano odjeljenje sa broda, koje je opkolilo školu i pozva-
lo posadu minopolarni na predaju. U školi se nalazilo 24 Nemacka i 5 hrvatskih
mornara, koji su se nakon kraćeg odbijanja na predaju ipak predali. Oni su rasp-
ređeni i pregledani, te smješteni na brod, nakon čega je ušla vijeno u Jaku na
Istom otoku i izvješteno. Pristupilo se saobraćaju iz kojeg se saznalo da su
Nijemci bili ranije utrcani na osadu otoka penišama koja su bile neprijateljske i
poboljšane kod Omiša, te su preko Splita upućeni sa Tibenik. U Tibeniku je stje-
ljene hrvatske mornarice dobile naredjenje da osposobi brod kosar i osvoje
članova posade. Uglavnom sačinjavaju, te da isplavi do Jadra i napred za Tret,
gdje su se Nijemci trebali iskrcati. Na visini otoka Ista narodna im je ponestalo
kulinne vode i bili su približeni školi, ali je zbog sa jedne osvojenosti proi-
stalo i brod se masakao. Obzirom na nastalu situaciju i potrebu za teletiti-
jeg ispoljavanja, te posto je istov prilikom zaplijenjena i njihova posada upućen
je 1. januara NB Jadran sa zarobljenicima za kvar. NB Napredak bio je odmah
da pristupi kontinuiranju tova sa kosara, ali radi kvara na električnom motoru
nije mogao pristupiti akciji. Nastojalo se da prije prvom jedno drugo arbi-
trarno /brodsko namernan da se kontinuiranje izvrši.

22.12.1944. otoka Ista i Bračnja odletio je na mimi
jedan neprijateljski trgovački brod sa oko 1000 tona, vjina je ekspl. dirala kod
pradnog magazina i ostetila brod. Da je bio prisiljen da se namuše namernano
otkati otoka Ista. Na se još do danas nalazi kvarov. Sa malim izgledom se sa-
jer su su kotlovi potpaljeni i posada broda se nalazi na otoku. Nije je previ-
djeno da se na nj uputi jedan namernan brod, ali postoje saznano, neprijatelj
je namernan topovnja, to i ova akcija za sada se ne može izvršiti. Nastojalo se
pocetno i, ali se NB Komar povratio na svoje
mjesto sa obavještenjem.

Ovom prilikom ponovno ukazano na potrebu da se
na ovom sektoru nalaze barem dva namernana broda, i pravna i sa dovoljnim na-
mernan /top i teletiti. Sa pravnom je uspjelo je osigurati jedan ton
21.12.1944. te se u najvećoj mjeri vrijeme koristiti brod vjina da bi se sa topov-
njom i opremom sa namernan, tom prilikom moglo da se sa brodski potov
u radu izvršila utrcivanje broda. Do sada je vjina namernan u ovom sektoru
mogućnost potovanja da bi se sa sektor godinama dva namernana broda, jer namernan
za akcije sa vrlo povoljne i kako se vidi iskorištavanje. Sa osiguranje pristupiti
namernan broda, dostati se do uspjeha.

politkomandir

Bošić

Bošić

BR. 147

**RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 3 JANUAR
1944 GODINE¹**

STAB IV POMOR.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
3 januara 1944
Položaj

Ratni izvještaj

ŠTABU MORNARICE

1). 1125 4 nepr. aviona mitraljirali svjetionik Pokojnidol. Po iskazu svjetioničara jedan avion bacio u more pomorsku minu koja je strujom odnesena prema Proizdu. Mišljenja smo da se ne radi o pomorskoj mini već o običnoj benzinskoj kanti, koja je nakon upotrebe bačena iz aviona.

1530 jedan naoružani njemački brod-cisterna uplovio u Split. U 1545 isplovio iz luke i usidrio se ispred luke. Također opažen u Splitu jedan ratni brod.

0530 nepr. gađao sa haubicom iz Primorja našu Bateriju i mjesto Sućuraj. Ispaljeno oko 15 metaka. Na Bateriji ranjen komandir.

2). NB6: sjeverni Jadran. NB7 i NB1 na raspolaganju majoru Doki za konvojisanje. NB8: sjeverni Jadran. NB9 vratio se sa misije u Hvar.² NB10: patroliranje predjela Splitska Vrata—Pelegrin, uplovio u Hvar. NB2 sa njemačkim zarobljenicima³ i zbijegom u Vis. »Jadran«: patroliranje Šćedro—Pokojnidol, uplovio u Vis.

3). Tokom noći iz Hvara prebačeno na Vis 16 brodova — 150 boraca,⁴ 900 zbijega. Iz Milne za Vis četiri broda — 600 zbijega. Iz Bola za Vis 400 boraca⁵ i 200 zbijega. Iz Stomorske za Vis 100 zbijega.

Namjera za noćas: prebacivanje za Vis oko 1000 zbijega iz Starigrada i 600 iz Milne. Brodovi su upućeni za ta mjesta, a istovremeno u Bol i Hvar su također poslani brodovi za svaku eventualnu potrebu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
1 istoriskog instituta pod reg. br. 51—3, k. 2064.

* Vidi dok. br. 144.

³ Vidi dok. br. 142, 144, 146 i 191.

⁴ Odnosi se na dijelove Prve dalmatinske brigade.

⁵ Dijelovi Dvanaeste dalmatinske brigade

- 4). Vidi pod 3). Nepotpune nagazne mine vraćene u Vis.«
- 5). Za popravak reflektora u Sućuraj poslat je stručnjak.

S. F. — s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Jan. Tomšič

BR. 148

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 4 JA-
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
4 januara 1944
Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0850 do 0915 dva nepr. aviona kružila nad Braćom i Šoltom. Mitraljirali brodove u uvalama: Šešula Vala i Nečujam. Lakše oštećen brod »Sv. Nikola«.

Tokom jutra primijećena dva broda bunkerirana koji su plovili iz Podgore prema Pločama. Vratili se puni vojske, pratili su jednog trabakula također sa vojskom.

U Omišu viđen jedan veći brod (cisterna) kamufliran.

2). NB6: sjeverni Jadran. NB7 i NB1 na raspolaganju majoru Doki za konvojisanje. NB8: sjeverni Jadran. NB9 isplovio za Vis. NB10 izvršio zadatak, prebacio sa kopna 94 avijatičara.² NB2 isplovio za Vis. »Jadran«: sjeverni Jadran.

⁶ Vidi dok. br. 141, 142 (objašnjenje 11) i 144.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1–3, k. 2064.

² Po naređenju Vrhovnog štaba, avijatičari, tenkisti i šoferi upućivani su u Italiju radi stručnog usavršavanja (vidi dok. reg. br. 1–2, k. 2072 (depešu br. 291) i 2/2, k. 2072 (depešu br. 322) u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Prema dnevniku Dedijera, tenkista je bilo oko 60 i pripadali su Prvom tenkovskom bataljonu Vrhovnog štaba, a avijatičara oko 222 i od njih je formirana Prva vazduhoplovna baza pri Vrhovnom štabu.

3). Tokom noći isplovilo iz Hvara za Vis 7 brodova, od kojih 3 sa borcima i zbijegom oko 250 ljudi. Dva broda iz **Hvara za Bol** za krcanje materijala, jedan za Sućuraj i jedan za Milnu.

4). Vidi pod 3).

5). U 1200 sati 24 saveznička aviona bombardirali Split, pogođeno pristanište, jako razrušen predio od stare Banovine do mosta. Prva zgrada sa lijeve strane napola srušena i zapaljena (zgrada Režije duhana).

S. F. S. N.

ZA NAČELNIKA:
Dav. J. Orebić

I r

BR. 149

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 5 JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
5 januara 1944
Položaj.

Ratni izveštaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0755 4 nepr. aviona mitraljirala uvalu Sv. Klement. Velu Grčku i Pelegrinsku. Nema štete.

U toku poslepodneva kružili nad otocima u više navrata nepr. avioni, mitraljiranja nije bilo.

0530 Sućuraj napadnut topovskom paljbom iz Zivogošća, ispaljeno oko 30 metaka, također primećen šum motora sa kopna prema otoku.

2). NB6: severni Jadran. NB7 i NB1 na raspolaganju majoru Doki za konvojisanje. NB8: severni Jadran. NB9 na popravku u Vis, predviđen za praćenje (noćas) prevoza hrane na kopno. NB10: nema se podataka da li se vratio sa ranjenicima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8 1—3, k. 2034.

NB2 prebacio sa Korčule 54 borca Prekomorske brigade i 5 civila. »Jadran«: severni Jadran.

3). Tokom noći isplovilo iz Hvara za Vis 120 avijatičara.

4). Raspoređivanje brođova i materijala.

5). Telefonske veze sa Šoltom uopće nema, a sa Bračom postoji jedino ukoliko Brač nazove Hvar. Nadzornik pruge za Brač otputovaće prvim sredstvom natrag.

S. F. s. N.

ZA NAČELNIKA ŠTABA:
Dav. J. Orebić

BR. 150

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 6 JA-
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
6 januara 1944
Položaj

Ratni izvještaj

ŠTABU MORNARICE

1). Oko 0530 iz okoline . Zivogošća otvorena artiljeriska paljba na bateriju i mjesto Sućuraj, ispaljeno oko 15 metaka, žrtava i štete nema.

U toku jučerašnjeg dana jedna škuna pod teretom izgleda nasukana kod Ploča, teret iskrcan prevozom brodića, zatim prosljedila za Gradac i Makarsku.

2). NB6 i NB2 na raspolaganju majoru Doki za kc.nvoii-sanje. NB7: sjeverni Jadran. NB8: sjeverni Jadran. NB9 u Visu na raspolaganju za prebacivanje hrane na kopno. NB10 — nema podataka da li se vratio sa ranjenicima sa kopna, pretpostavlja se da se nalazi na Šolti. »Jadran«: sjeverni Jadran. NB1 u Hvaru.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9'2—3, k. 2064.

Zbog pomanjkanja i kvarova telefonskih linija podaci o naoružanim brodovima su manjkavi.

3). Zbog nevremena saobraćaj na moru nije obavljen.

4). U toku prošlih dana jedinice Hvarske i Primorske i flotile vršile prebacivanje hrane za biokovske odrede.

5). Parobrod-»Makarska« na putu Bari—Vis, usljed nevremena zabasao je jučer u jutro na južnu obalu Brača, gdje [je ostao sklonjen.

Telefonske veze sa Šoltom nema.

Patrolni čamac »3« Primorske flotile, uslijed bure bačen na kraj kod Mosjevčice. Pomoć nije potrebna, flotila će svojim sredstvima spasiti ga kad bura popusti.—

s. F. s. N.

ZA NAČELNIKA ŠTABA:
Dav. J. Orebić

BR. 151

NAREĐENJE ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 7 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA DA OBEZBIJEDI PREBACIVANJE JEDINICA I MATERIJALA SA OTOKA NA KOPNO¹

ŠTAB
I XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
7.1. 1944 g.

ŠTABU MORNARICE NOVJ
ŠTABU III OBALSKOG SEKTORA
Drugu Milošu Uzelcu, oficiru ovoga štaba

Štab VIII Korpusa NOV Jugoslavije depešom br. 30 od I 7.1, t.g. naredio je slijedeće: •

»Zaposjedanjem sve obale od neprijatelja² dovedene su u I opasnost naše snage i materijal na otocima, koje moramo hitno

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog K istoriskog instituta pod reg. br. 6-1/L, k. 1009.

² Odnosi se na dijelove 118 lovačke divizije i 264 pješadijske divizije.

prebaciti na kopno. Pronađite i osigurajte kanal za prebacivanje na taj način što ćete uspostaviti više relejnih stanica na otocima koje će osiguravati brodove i pratiti ih do naredne stanice – baze. Uvjeriti se prethodno da je put siguran. Kad bude kanal tako organiziran, javite Mornarici da uputi brodove označenim vezama. Snage postavite tako da vam za iskrcavanje budu spremne – za prihvata. Prvenstveno svakako morate hitno uspostaviti radio-vezu».

U vezi prednjeg naređenja Štaba VIII Korpusa, određuje se drug poručnik Miloš Uzelac da uspostavi kanal i relejne stanice od Sjeverne Dalmacije do otoka Brača, Hvara i Visa i sa Mornaricom.

Drug Miloš pri uspostavi ove veze postupiće na slijedeći način: 1. sa komandama mjesta Sjeverne Dalmacije uhvatiti vezu i organizirati informativnu službu koja će svakog časa znati raspored neprijateljskih jedinica, kao i njihove snage duž obale.

2. U dogovoru sa Komandom mjesta Vodice na najpogodnijem mjestu između Pakoštana i Pirovca uspostaviće jednu relejnu stanicu sa radio-stanicom koja će biti u vezi sa Štabom ove divizije i Štabom III Obalskog sektora. Ovoj stanici preko Komande mjesta Vodice moraju se najhitnije dostavljati svi informativni izvještaji o neprijatelju duž obale.

3. Uspostaviti radio-vezu između Štaba XIX Divizije i Štaba III Obalskog sektora, zatim između Štaba XIX Divizije i Štaba Mornarice i između Štaba III Obalskog sektora i Štaba Mornarice.

4. Na svom putu od Sjeverne Dalmacije prema otoku Visu uspostaviće relejne stanice od obale preko otoka Sjeverne i Srednje Dalmacije, a u dogovoru sa Štabom III Obalskog sektora i Štabom Mornarice. U uspostavi ovih relejnih stanica moraju se uložiti i upotrijebiti najbolji i najsvjesniji drugovi, tako da potpuno besprekorno i konspirativno djeluje. Sa ovim stanicama upoznaće Štab XIX Divizije Štab III Obalskog sektora i Štab Mornarice, koji će se njima služiti radi izvršenja prednjeg naređenja Štaba VIII Korpusa, a ne upotrebljavati ih za ostale veze i potrebe da bi im se potpuno sačuvala tajnost.

5. U vezi gornjeg naređenja Štaba Korpusa, a radi što bitnije uspostave ove veze. mole se Štab Mornarice i Štab III Obalskog sektora da u svemu pomognu drugu Miloša Uzelca pri uspostavi ove veze i da se preko njega i u dogovoru sa njim donesene odluke u svemu sprovedu, da se potpuno sigurno može računati da utvrđene veze i stanice funkcionišu bez daljnjih objašnjenja i formalnosti.

6. Na sektoru Sjeverne Dalmacije nalazi se V i VI Dalm. brigada XIX Divizije i dva odreda. V Dalm. brigada dobila je **zadatak** da neposredno pomaže prebacivanje jedinica, odnosno materijala sa otoka i da u određeno vrijeme, kada budu stizale jedinice ili materijal, izvrše osiguranje kanala, koji se u to određeno vrijeme pokaže kao najpodesniji, a koje će davati prema naređenjima štaba ove Divizije poručnik Miloš Uzelac.

7. Raspored V Dalm. brigade u toku 8 biće u okolini mjesta Stankovci, radi eventualnog prihvata jedinica ili materijala, koji bi se u toku noći 8 na 9 ov.mj. prebacio preko Pakoštana.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant – potpukovnik
M.^s Šakić
(M. P.)⁴

BR. 152

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 8 JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
8 januara 1944 g.
Položaj.
Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

B f

1). 1542 dva nepr. aviona kružila nad Hvarom, zatim mitraljirali Starigradsku luku. Žrtava i štete nema. Docnije isti avioni napali pred Kablom² motornu gajetu »Mali Ivo«. Dvojica lakše ranjena, motor oštećen.

³ Mićun

⁴ Okrugli pečat: Štab Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije NOVH.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 11/1–3, k. 2064.

² Odnosi se vjerovatno na Rt Kabal.

Od 0710 do 0730 dva nepr. aviona kružila i izviđala nad našim otocima.

2). NB6 i NB2 na raspolaganju majoru Đoki za konvoji, sanje. NB7: sjeverni Jadran. NB8: sjeverni Jadran. NB9 u Hvaru iz Stomorske, večeras biće ponovo upućen u Stomorsku. NB10 u Stomorskoj, nema još podataka da li je noćas izvršio zadatak, »Jadran«: sjeverni Jadran. NB1 u Hvaru neispravan, noćas nije mogao izvršiti zadatak usljed neispravnosti motora.

Podaci o naoružanim brodovima mogu se smatrati manjkavima i zastarjelim, jer ovaj Štab nema direktne veze sa njima.

Dva naoružana leuta Hvarske flotile izvršili prebacivanje drugova iz Hvara za Milnu, zatim na Šoltu i kopno.

Dva naoružana leuta imali zadatak prebacivanja hrane i 25 drugova iz Sućurja na kopno, pošto nisu dobili sa kopna znakove, vratili se u Sućuraj.

3). U noći između 7 i 8 otputovali iz Hvara za Vis četiri broda, dva za Bol, dva za Starigrad i dva za Sućuraj. Iz Visa 2a Hvar stigla su dva, a iz Visa za Šoltu jedan.

4). U toku jutra preletilo je 100 savezničkih aviona naše otoke i prosljedili za unutrašnjost, nema podataka o njihovom djelovanju. Isti avioni vraćali su se pojedinačno bez pratnje lovaca.

5). Izvidna stanica na Šolti – Vela Straža zapaljena po naređenju tam. komandanta bataljona. Nakon toga posada stanice vratila se na mjesto i vrši dalje službu.

Topovi Baterije Sućuraj demontirani, jer popravak na licu mjesta nemoguć. Biće upućeni u mornaričku radionicu Vis. Topovi su »Krup«, starog tipa (1908 g.) te imaju samo još oko 100 metaka, koji samo 2 do 3% eksplodiraju na cilju.

Tokom noći primijećeno u pravcu Visa 56 bijelih raketa. Zbog prednjeg, kao i zbog telefonskog obavještenja iz Visa o približavanju nekih sumnjivih brodova Visu, sinoć je saobraćaj sa Visom bio jedno vrijeme obustavljen.

S. F. s. N.

Za načelnika štaba
Dav. J. Orebić

BR. 153

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE PREKOMORSKE BRIGADE OD
9 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O ISKR-
CAVANJU BRIGADE U LUKU DRAGE IZMEĐU BIOGRADA
I PIROVCA¹

STAB I. PREKOM. BRIG.

Br. si.
9. I. 44.

Javićemo vam se
opet

ŠTABU MORNARICE

Izvjestavamo vas da smo sretno stigli na kontinent, do-
bro smo prošli prvu noć kad smo krenuli iz Visa za Tajer
[Telašćica].²

Odmah iduće noći pokušali smo da se prebacimo na
kopno, kad smo uhvatili vezu sa III. Sektorom, već smo se bili
uputili sa konvojem, ali ponesreći bura nas spriječi, malo je
falilo da nismo izgubili neke brodove u konvoju te noći. Ostali
smo tri dana na Kornatskim otocima, čekali dok se vrijeme ne
popravi. i

Mogu vam javiti da nam nije pružena nikakva pomoć u
pogledu obavještenja, ni brodovi koje smo tražili od III. Sek-
tora,³ 7. naveče smo se uputili sa konvojem da se probijemo u
luku Drage koja se nalazi između Biograda i Pirovca. Brodove
smo konvojirali i osigurali u pratnji dva naoružana patrolca, a
to je »Jadran« i »Kornat«. Tačno kad smo bili 5 Nm ispred
Drage, t.j. između Pašmana i Murtera, izgleda da nas je nepri-
jatelj primijetio kao što je bila mjesečina kao dan, počeo ba-
cati crvene i bijele rakete, i sa pučine od Šibenika također se
pojavljivalo svjetlo.

Bilo je vjerovatnoće da nas napadnu kao što ovdje ras-
polažu sa dvije malo veće torpiljarke. Baš prije dva dana na
rtu Murtera nasukao se jedan njemački brod od 1000 tona tipa
i »Srbin« i sa njega su bacali rakete i tukli mitraljezom.

¹ Original, pisan mastilom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog
»instituta pod reg. br. 12/1—3, k. 2064.

² Brigada je krenula sa Visa noću, 3/4 januara 1944 god. Mada je
j brigada po dolasku na otoke u svom sastavu imala, uključivši tu i ba-
taljon Druge prekomorske brigade, 2086 boraca, iz Visa za Telašćicu
krenulo je 1650 ljudi, jer je oko 300 boraca izgubljeno na Korčuli (po-
f ginulo, ranjeno ili zarobljeno), a jedan manji dio prebačen je na kopno
sa Trinaestom brigadom 18/19 januara 1944 god. (vidi dok. br. 190 (de-
r pešu br. 359) i 163 (depešu br. 327) i dok. pod reg. br. 21—8, k. 2091 u
i arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ Opširnije o ovome vidi dok. br. 191.

Odvažnost naših patrolnih čamaca i smjelost Štaba Brigade – uspjeli smo se probiti bez i jednog gubitka, sav materijal smo uspjeli izvući još u toku noći, sami mobilizujući kola i konje.

Iako smo obavijestili štab odreda⁴ i Komandu Područja o našem dolasku i prebacivanju, ništa nisu nam pripremili, se čude i prave se da se nisu nadali našem dolasku, i već kad i smo došli tražimo kao što imaju mogućnosti da nam dadnu kamiona i kola – opet ništa, već sami smo morali vući na sebi

Molim Štab Mornarice i ostale drugove da upozore ovaj Sektor da se više zalažu na radu kod ovakvih situacija, a naročito ovu Komandu Područja i ove jedinice koje su bile naročito upozorene depešom o našem dolasku, inače će idući transport dovesti u tešku situaciju.

Ukoliko budete slali ostale konvoje – nek uvijek imaju pratnju.

Uhvatili smo vezu sa XIX. Divizijom koja je prije nekoliko dana došla sa sektora Knina i Grahova.⁵ Mi smo sebi stvorili već prvi dan manevarski prostor i sada se osjećamo gospodari situacije, pred nama je Velebit i Bukovica i snijega koliko hoćeš, a najvažnije hoćemo da se proslavimo u Ravnim Kotarima. Prekomorci su neobično zadovoljni kad su uspjeli jednom da se prebace.

Pohvalu zaslužuju naši patrolni brodovi »Jadran« i »Kornat«. Mišljenja smo da ih Štab Mornarice pohvali za ovaj konvoj (zaslužuju).

Sanitetski materijal koji je bila s nama poslala kapetan Jela za V.S. predali smo ga III. Sektoru, pošto ovdje nije niko dočekao – kako je ona rekla da će dvojica drugova ga preuzeti.

Ovih dana, kad malo odmorimo vojsku, krećemo dalje.¹

Primate drugarski pozdrav

S. F. – S. N.

Vlado⁷

⁴ Riječ je o Štabu Grupe sjevernodalmatinskih odreda. Zamjenik komandanta ove Grupe odreda drug Mile Počuča sa grupom drugova sačekao je Brigadu prilikom iskrcavanja.

⁵ O dolasku, rasporedu i zadacima Devetnaeste divizije na teritoriji sjeverne Dalmacije vidi tom V, knj. 23, dok. br. 29.

• Prema direktivi br. 12 Štaba Devetnaeste divizije NOVJ od 10 januara 1944 god., Brigada je trebalo da djeluje na komunikacijama u rejonu Biograd, Pakoštane, Pirovac, Tijesno, Vodice, Zaton i da na prostoriji Pakoštane – Stankovci vrši prihvat materijala i trupa sa otoka. Međutim, ova direktiva je izmijenjena i Brigada je upućena u Drvar, gdje je rasformirana i njeni borci raspoređeni po jedinicama Prvog proletarskog korpusa (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 33 i dok. pod reg. br. 5/1, k. 111 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹ Prošić

BR. 154

RA TNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 10 JA-
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno

11 januara 1944

Hvar

Operativni izveštaj

ŠTABU MORNARICE

9 januar 1944 god.

1). Neprijatelj otvorio vatru na Sućuraj preko dana i noći u više mahova.

0930 saveznički avioni bombardovali ušće Neretve i otišli u pravcu Korčule.

Oko 0330 tri neprijateljska motorna broda gađali su sa mitraljezima na Sutivan i Supetar, gde ih je odbila naša artiljerija.

2). Oko 22 sata vratio se sa akcije na Korčuli naoružani brod NB1, pošto brod pušta vodu, tako da mašine, odnosno motori nisu sigurni za pogon, a sisaljka ne radi. Brod je 10 na |lvečer upućen u Vis na popravku.

Jedinice Primorske flotile vršile su patroliranje u svom sektoru.

3). U toku noći 9/10 upućeno je iz luke Hvar šest brodova za Carvanj, Sumartin, Vis, Sv. Nedelju – ukupno tonaža brodova iznosi 130 tona.

10 januara 1944 god.

1). Od 0015 do 0200 sati nepr. povremeno gađa na Sućuraj.

0805 4 nepr. aviona mitraljirala brodove u uvali Mala Grčka. Stete nema.

0815 neprijateljski avioni mitraljirali luku Radovnja kod tSumartina. Brod »Pravedan« oštećen, komandant poginuo.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog Istoriskog instituta pod reg. br. 9/1–7, k. 2036.

Na obali kod Sućurja pronađen čamac koji je navodno sa svetionika na ušću Neretve. Pošto postoji sumnja da su se sa ovim čamcem prebacili neprijateljski špijuni, obavestene su 0 tome Komanda mesta Bogomolje, komanda područja Hvar 1 ostale jedinice.

Na Braču uhvaćena 2 nemačka špijuna i jedan talijanski u civilnom odelu. Imenovani su izjavili da su poslani na otok Brač da ispitaju naše snage. Njihov povratak je trebao uslediti u toku noći zapadno od Sutivana, gde bi ih čekao brod od 22 sata na dalje. Znaci raspoznavanja: crveno – belo – zeleno. Odred- na Braču postavio zasedu. Engleska misija,³ koja je obavestena o tome, obećala poslati na to mesto motornu torpUjarku.

1900 sati dva broda iz Neretve za Makarsku.

2325 čuje se šum aviona koji kruži između Hvara, Korčule i Visa.

2). Naoružani brod »Biokovac« vratio se sa misije u Hvar.

Naoružani brod »Kornat« izvršio akciju u toku noći na Korčuli i ukrcao na brod 23 izbjeglice; pošto nije mogao nastaviti put radi artileriske vatre naših baterija – nastaviće put u prvi sumrak za Vis.⁴

3). U toku noći su upućeni iz Hvara za Vis, Milnu, Sumartin i luku Smrsku brodovi.

S. F. – S. N.

Načelnik štaba:

² Odnosi ss na Bračko-šoltanski odred. Detaljnije o ovom odredu vidi dok. br. 97.

³ Vjerovatno se misli na poručnika bojnog broda Morgan Gilesa.

* Vidi dok. br. 146 (objašnjenje 6) i 191.

BR 155

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA I KOMESARA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 11 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU SEKTORA O SITUACIJI NA OTOKU HVARU I NA SEKTORU ŽIVOGOŠĆE – DRVENIK – IGRANE¹

STAB
XV POM. OBAL. SEKTORA
11 januara 1944
Službeno

ŠTABU IV POM. OBAL. SEKTORA

Vis

Upoznat ćemo vas malo sa situacijom:

1) Ovih dana je primijećena koncentracija neprijateljskih trupa² na sektoru Živogošće, Drvenik, Igrane. Jučer su topovi sa ovih pozicija više puta tukli Sućuraj. Ovo je saopćeno članovima Štaba Mornarice koji se ovdje nalaze, a oni su se dogovorili sa saveznicima³ da večeras jedna jača topovnjača krene u sektor Sućuraj – Primorje i da tuče položaje neprijatelja. Također će saveznički brodovi patrolirati ovim sektorom.

2) Saveznici su prekjučer i jučer bombardovali cijelu primorsku gredu od Makarske do Metkovića, t.j. Makarsku. Živogošće, Ploču, Metković i luke na Pelješcu.

3) Porazgovorite se sa Štabom Mornarice da je ovdje nužno potrebno nekoliko naoružanih brodova, koji bi vršili vrlo uspješne akcije na neprijateljske brodove koji plove sa hranom iz Metkovića za Split. Konvoji hrane neprijatelja svaku noć plove ovim pravcem. Ovo neka drugovi shvate kao najozbiljnije i neka dodijele brodove koliko je moguće, a da se ne krnje interesi prevoza, odnosno konvojiranja hrane.

4) Znete i sami da smo ovdje ostali mali broj i da se nema tko pobrinuti za potrebito suđe za vas i prema tome neka dođe jedan drug da tu stvar uredi.

5) Ovdje nemamo sekretara, pa i o tome promislite.

6) Glede Bračko-šoltanskog odreda još nije na čistu, jer drug Manola danas nije bio ovdje, a ni ja, a večeras tako-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1-1, k. 2034.

² Odnosi se na dijelove 118 lovačke divizije.

³ Odnosi se na pretstavnike engleskih pomorskih snaga.

der on nije prisutan, pak ćemo vam i to saopćiti kad budemo na čistu.

7) Operativni oficir svako jutro neka podnese operativni izvještaj na svom terenu, a mi ćemo na našem, tako da imamo svi ukupan pregled rada na cijelom našem sektoru. Pored pismenog svako jutro između 9 i 10 h saopćavat će telefonski situaciju.

8) Dopunska četa ostaje ovdje, a vi se postarajte za radnu četu kod Štaba Mornarice i Komande mjesta Vis.

9) Šaljemo vam motorbiciklu i šoferu.

Politički komesar:
Radelić⁴

Načelnik:
J. Tomšić
(M. P.)⁸

Komandant-
Srzić'

P.S. Odmah najhitnije dostavite znakove za raspoznavanje za brodove i broj, jer mi imamo do 15. ovog mjeseca.

Radelić

BR. 156

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 12 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O BOMBARDOVANJU MAKARSKE OD STRANE SAVEZNIČKIH AVIONA¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
12 januara 1944
Položaj.

Operativni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE NOVJ.

1 — 1025 12 savezničkih aviona bombardirali Makarsku.* Primijećen je veliki plamen i dim. 1045 po drugi put bombardiranje Makarske.

⁴ Branko

⁵ Nikola

⁶ Okrugli pečat: Treći pomorsko-obalski sektor.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1—3, k. 2064.

² O ovom bombardovanju vidi tom V, knj. 23, dok. br. 160.

U 2245 odpočela artiljeriska vatra sa brodova koji su
^li odprilike visinu punta Sumartina na Krvavicu i redom
nrema Podgori. Trajalo do 2320, u 2320 opažena su dva nepri-
jateljska broda koji su išli sa ušća Neretve prema Strnu. U
0025 jedna bijela raketa u Strnu i brodovi su se zaustavili.
2310 prošao jedan nepoznati avion preko Hvara prema Neretvi.
Vratio se nije.

U 0335 bijela bliskasta raketa u pravcu Drvenika i čuje
se mitraljeska paljba.

U 0505 u pravcu Drvenika primjećene 4 bijele rakete:
prva raketa je opažena sa 4 bliska u zraku.

U 0530 opaženo na Drveniku jedna bijela raketa, trajanje
svjetla od nekoliko sekundi.

U 0800 sati 11 savezničkih aviona naišlo je na skupinu
neprijateljskih aviona između kojih je započela borba nad
Gradcem. Borba je trajala oko 15 minuta, jedan avion je u
plamenu oboren, jedan drugi nekud iza brda. Na povratku
imali smo u vidiku 9 savezničkih aviona, neprijateljske nismo
mogli ustanoviti po broju radi brda i oblaka.

2 – Naoružani brod »Biokovac« vršio u toku noći patro-
lisanje između Hvara, Scedra i Korčule.

1 naoružani leut isplovio za prebacivanje članova Obla-
snog komiteta za Pelješac.

Naoružani brod »Kornat« isplovio u sumrak za Vis.

3 – Iz Hvara upućena 4 broda za Vis, Bol, Starigrad i
Sućuraj.

4 – Brod »Sv. Ante« isplovio za englesku misiju³ u
Sućuraj.

Naoružani brod N.B.1⁴ je pregledan na Visu i ustanovljeni
su sljedeći kvarovi: svinut je propeler, izjedena bukula, pumpa
za isisavanje vode iz santine ne vuče, regulator neispravan,
brod je rasterećen i pušta vodu, te je potrebno da se brod izvuče
na obalu. Potrebno je i eventualno čišćenje motora.

S. F. — S. N.

Politkomesar
Radelić

Načelnik štaba
Jan. Tomšić

Komandant
Srzić

³ Odnosi se na pretstavnike britanskih pomorskih snaga.

⁴ Ovaj brod je zarobljen prilikom napada Nijemaca na otok Kor-
iulu (vidi dok. reg. br. 26/1–4, 2024 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

BR. 157

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 13 JA~
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
13 januara 1944 g.
u Visu

Ratni izveštaj.

ŠTABU MORNARICE

1). Tokom dana u Visu se čulo u više mahova šum **aviona**. Između 0300 i 0400 sati nepr. iskrcao se u Maslinici,² **ve**rovatno iz Velog Drvenika. Za iskrčavanje upotrebljeno: **dve** motorne peniše i dve torpiljarke. Naša izvidna stanica je primetila iskrčanje po pucanju mitraljeza i bacača,³ kao i **po** paljenju sign, raketa. Suhozemne jedinice (naše)³ bile su **kon**centrisane u Gornjem Selu, te na obavest izvidne stanice **poslate** su patrole u tom pravcu. Oko 7 sati opažene su grupe **civila** iz Grohota prema Gornjem Selu, praćene po našoj patroli. **Po** izjavi ovih civila, oni su bili upućeni od Nemaca napred za čišćenje barikada. Po povratku patrole naše jedinice su **izve**štene-da Nemci u koloni kreću prema Donjem Selu. Oko **1100** sati neprijatelj je primećen kako se kreće iz Senjske **prema** Gornjem Selu, tom prilikom naši borci su prvi put otvorili vatru na Nemce, koji su također odgovorili, mitraljeska **paljba** trajala je oko jednog sata, zatim prestala. Oko 1500 neprijatelj je primećen kako se sa zapadne strane spušta prema Sto **morskoj** i Veloj Straži, našto su naši ponovo otvorili vatru uz povlačenje prema Livki. Povlačenje se vršilo uredno pod zaštitom naših otstupnica. Neprijatelj nije navaljivao, tako da se ukrcavanje na spremljene brodove moglo vršiti u potpunom redu i napuštanje otoka Šolte sa strane naših snaga izvršeno je u 1800 sati. Evakuisano je 45 boraca, kompletna Izvidna stanica Vela **Straža** i 18 drugova Soltanske flotile, ukupno sa 5 brodova, od tih **3** naoružana i 2 nenaoružana.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10/1—7, k. 2036.

² O iskrčavanju dijelova 264 njemačke divizije na otok Šoltu vidi dok. br. 190 (depešu br. 34) ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 160 i 161.

³ Odnosi se na dijelove Bračko-šoltanskog odreda.

Izvidna stanica Vela Straža, a po naređenju zam. komandanta bataljona, člana Operativnog štaba odbrane otoka, ispalila je ugovoreni signal da se neprijatelj iskrcao na otok, oko 0800 sati. Oko 1730 lično komandant dao je ugovoreni znak da se otok napušta.

Za napomenuti je da sa Ciova su gađani naši položaji haubicama između 1100 i 1400 sati.

Evakuacija Šolte⁴ je izvršena u celosti bez ikakvih gubitaka u ljudstvu i materijalu, dok je sa neprijateljske strane } ustanovljeno da je bilo 7 poginulih.

Komandant⁵ Šoltanske flotile rukovodio sa brodom prilikom evakuacije i tokom noći sve je stiglo u Vis.

2). NB8 i NB10 isplovili iz Visa u pratnji konvoja za severni Jadran. Na povratku — u Visu NB6, NB1 i NB2. NB7 u severnom Jadranu, podataka nemamo. »Jadran«⁶ havarisao u III Sektoru, delovi motora poslani u Vis na popravak. NB9 u Hvaru.

Viška flotila vršila noćno patroliranje sa PČ10 u sektoru h Host — Barjaci i Host — Ravnik. Po izjavi komandanta Viške flotile,⁷ ista potpada i u operativnom pogledu pod ovaj Sektor, kako Sektor o tome nije obavešten, molimo topogledna j naređenja.

Šoltanska flotila u celosti se nalazi u Visu, sastoji se od 3 broda, od kojih »Zora«, najveći i najbolji, mora na hitan popravak, molimo za naređenje kako i u koji sastav će ova Flotila spadati.

3). U toku noći isplovili iz Visa za Bari 2 broda, za III r Sektor 4 broda, za II Sektor 2 broda, za Hvar 1 brod. Uplovili u Vis iz Barija 3 broda, iz Šolte 2 broda, iz Komiže 1 brod, a iz Bola 1 brod koji je prosledio za Komižu. Prednji brodovi su svi naoružani i vršili su prevoz robe i putnika.

Tokom dana završen je popravak na 10 brodova koji su f usposobljeni za plovidbu. Na popravku se nalaze još 10 brodova. Nastavljaju se radovi na izgradnji skloništa od napadaja iz vazduha kod Centr. meh. radionice, kao i usposobljavanje brodogradilišta. Podeljen je sanitetski materijal meh. radionici.

Kompletna posada Izvidne stanice Vela Straža iz Šolte koja je stigla u Vis sa signalnim sredstvima predviđena je kao

⁴ O napadu i evakuaciji otoka Šolte vidi tom V, knj. 23. dok. br. 160 i 161.

⁵ Petar Vidan

⁶ Kad je nastupio kvar, brod je sklonjen u luku Sali, a teški mitraljez 22 mm skinut je sa njega i postavljen na NB »Streljko«.

⁷ Viktor Kobol

Izvidna stanica na Biševu, te bi imala optičku vezu sa Izvidna[^] stanicom Hum. Moli se nadležno odobrenje.

5). Bez sadržaja.

S. F. – S. N.

Operativni oficir:
Dav. Orebić

BR. 158

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMOR.
SKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ
ZA 14 JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
14 januara 1944 g.
u Visu

Operativni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). Bez promjene.

2). Patrolisanje oko otoka Visa vršeno je redovno kroz cijelu noć.

PC 59, Pomoćne flotile, isplovio u 1630 iz Visa za Biokovsko Primorje gdje je u toku noći iskrcao hranu, ukrcao 5 sovjetskih vojnika koji su bili zarobljeni od Njemaca 1942 god, te prebjegli našim snagama na Biokovo, 3 partizana i poštu te se u 0600 sati vratio u Vis. Ugovoreno ponovni dolazak broda za noć od 15 na 16 o.m.

NB1 u 1800 isplovio za Šoltu i Brač. Ukrcao za Brač 9 Engleza² i tumača koji će tamo boraviti nekoliko dana u svojstvu gerilaca, i jednu desetinu od Bračkog odreda koja će također boraviti na Braču. Sa Šolte donio poštu, dva Amerikanca koji su tamo bili već nekoliko dana i jednog partizana. Sa Brača donio četiri partizana. Sa Šoltom ugovorena je veza za noć od 14 na 15.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12/1-7, k. 2036.

² Grupa vojnika britanskih komandosa

NB6 u 1830 isplovio za Hvar, odveo poštu i dva obavještajca. Ukrcao i doveo u Vis 3 njemačka zarobljenika i tri partizana. Ugovorena je veza za noć od 14 na 15 o.m.

NB7 u 1900 isplovio za Osičenicu sa ukrcana dva vagona hrane i oko 15 putnika. Materijal je iskrcala isključivo posada broda jer je na vezi bio samo jedan drug. Tek kasnije došli su seljaci koji su morali iskrcati materijal prenijeti dalje. Na povratku je NB7 ukrcao tri druga sa uredovnim objavama te jednog američanskog vojnika koji je bio lični prijatelj kapetana Lepeša, ukrcan na NB7 kao zamjena bolesnog komandanta. Isti američanski vojnik bio je također na brodu na polasku i po dozvoli Lepeša ukrcao se željan da prisustvuje vožnji. Američanac se zove Ante Antić iz Kraljevice, kapetan duge plovidbe, dobrovoljac u U.S. Drugu Lepešu skrenuta je pažnja na njegov nepravilan postupak kod ukrcavanja pomenutog Američanca.

NB 9 isplovio u 1915 za Komizu sa tri člana ovog Štaba da izvidi slučaj eksplozije motora na m/j »Jadran«.³ Ustanovljeno da se radi o slučaju a ne o sabotaži. Brod će biti tegljen u Monopoli za popravak jer ovdašnjim radionicama nedostaju sredstva.

PČ 53 po naređenju Štaba Mornarice dodijeljen je Mornaričkoj stanici na Lastovu, te je sinoć isplovio. Danas će se još poslati jedan naoružani leut Korčulanske flotile, a treća naoružana jedinica je također naoružani leut isto Korčulanske flotile koji je bio dodijeljen drugu Vicku Milatu za vezu sa Korčulom. U vezi toga Korčulanska flotila sa sjedištem u Oključnoj ima sada svega jedan naoružani leut, te po popravku jedinica Hvarske flotile dodijeliće se još jedan.

Za NB 10 nema se još nikakvih potvrđenih podataka. Mornaričkoj stanici na Lastovu staviće se u zadatak da po mogućnosti sazna što je, a u vezi jučerašnje depeše Štaba Mornarice.

NB 2 očekuje se noćas povratak njegov sa Mljeta.

NB 3 i NB 8 na popravku u Visu.

3). Isplovili iz Visa za Komizu 2 broda. Uplovili iz Komiže u Vis 9 brodova.

Isplovili iz Komiže za Vis 9 brodova. Uplovili iz Visa u Komizu 2 broda.

Usposobljeno 6 brodova, prispjelo na popravak 5 brodova.

4). Bez sadržaja.

5). Bez sadržaja.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR
Dav. J. Orebić

I

» Vidi dok. br. 159 i 191.

BR. 159

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 14 JA
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
14 januara 1944
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1.) 0815 13/1 preletila Vis iz N [sjever] za SW [jugozapad].
Neslužbeno saznali da se nepr. iskrcao na otoku Braču
kod Povija, te da napreduje prema Sumartinu.²

0725 14/1 dva aviona nepr. izviđali otok Vis i okolicu.

0735 14/1 sedam bombardera u pratnji od nekoliko lovaca
bombardirali Višku luku. Bačeno oko 25 manjih bomba, pogo-
đen od parčadi i oštećen brod »Marjan«, poginuo motorist na-
oružanog broda »Turist«.

0830 14/1 12 nepr. aviona pikiraju nad Biševo, bombardo-
vanje nije primijećeno.

0800 do 0845 14/1 u više navrata nepr. avioni kružili nad
Visom i okolinom.

Kod svih pojava nepr. aviona protuaeroplanska oružja
Viške luke otvorila su paljbu, pogodaka nije bilo.

2.) P.C. 5 Viške flotile izvršio noćno patrolisanje od 2100
do 0500 na sektoru Host — Barjaci i natrag do Ravnika.

Naređeno komandantu Viške flotile³ da već večeras dislo-
cira patrolni čamac »Badija« u Komižu u svrhu noćnog patro-
lisanja, sektor Barjaci — Ravnik sa južne strane otoka Visa.
Zamjenik komandanta Viške flotile⁴ će također imati svoje sje-
dište u Komiži, te će mu za koji dan, a po popravku, dodijeliti
još jedan patrolni brod Viške flotile.

3.) Nisu poznati.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 13/1—7, k. 2036.

² O ovom iskrčavanju vidi dok. br. 160 i 161 ove knjige i tom V,
knj. 23, dok. br. 161 i 162.

³ Viktor Kobol

⁴ Vinko Mardešić

4). NB8 i NB10: sjeverni Jadran. »Jadran« havarisan u sjevernom Jadranu. Na popravku u Visu NB1, NB2 i NB6. NB?⁵ uplovio u Vis iz sjevernog Jadrana. NB9 u Hvaru. Naoružani brod »Miran« III Sektora, na kojem je jučer završen popravak, zadržan u Visu, predviđen kao pratilac konvoja koji će večeras krenuti za sjeverni Jadran.

U toku noći isplovili iz Visa za Bari 2 broda, za Hvar 7 brodova, za Komizu 1 brod. Uplovili u Vis iz Hvara 7 brodova, iz III Sektora 3 broda, iz Komiže 1 brod.

U toku noći isplovili iz Komiže za Bari 1 brod, za Monopoli 1 brod, za Vis 1 brod. Uplovio iz Visa 1 brod.

U radu radionica ima 7 brodova.

Zatražen je sanitetski materijal za brodove od sanitetskog ostsjeka Štaba Mornarice.

Tokom noći stigao iz Hvara jedan dio dopunske čete IV. p.O.S. (smještena je u jednoj privatnoj zgradi), jedan dio lučke straže iz Hvara takođe je tokom noći stigao u Vis, dodijeljeni su lučkoj straži u Visu.

5). Signalist Izvidne stanice Hum Sabljic Ilija preveden je u ovaj Štab, bio je uhapšen zbog nemoralnog vladanja. Krivica će se raspravljati u djelokugu ovog Štaba.

s. F. s. N.

Ovaj bi Sektor trebao manju količinu automatskih oružja, mitraljeza zbog snabdijevanja naoružanih brodova, za sada NB1, molim za naređenje za preuzeti iste.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR:
Dav. J. Orebić

⁵ Ovaj brod dopratio je konvoj od 3 broda iz Drugog pomorsko-obalskog sektora (vidi dok. br. 191).

BR. 160

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 15
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
15 januara 1944
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). Neslužbeno saznali da je nepr. zauzeo otok Brač.* Politkomesar odreda³ zarobljen od neprijatelja u Pražnicama prilikom njegovog dolaska u mjesto sa motociklom.

1815 primijećena jedna ognjena vatra kod otočića Budikovac, naređeno Viškoj flotili da izvidi.

1820 opaženo rasvjetljavanje reflektora sa Korčule.

0245 primijećeno u pravcu Hvara nekoliko bljeskova i detonacija. Zapitan telefonski IV Sektor u Hvaru, odgovoreno da se radilo o jednom brodu koji je dao pogrešne znakove, te je otvorena artiljeriska vatra na njega.

2). Patrolni brod »Badija«, Viške flotile, vršio je noćno patrolisanje od Stončice do Komiže, uplovljenje u Komižu nije usljedilo zbog jakog vjetra.

3). Bez sadržaja.

4). NB8 i NB10: sjeverni Jadran. »Jadran« havarisan u sjevernom Jadranu. Na popravku u Visu NB1. NB2 i NB6. **NB7** u Visu, potrebni manji radovi koji će se izvršiti tokom današnjeg dana. NB9 u Hvaru. NB »Miran« III P.O.S. čeka na odlazak konvoja za sjeverni Jadran.

Tokom noći isplovili iz Visa za Bari 4 broda, za Hvar 7 brodova, za Komižu 1 brod, za Rukavac 1 brod. Uplovili u Vis iz Hvara 7 brodova, iz Monopoli 1 brod.

Tokom noći uplovila u Komižu 2 broda, 1 iz Visa.

Tokom jučerašnjeg dana završen popravak na 4 broda, u radu radionica još 6 brodova.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/1-7, k. 2036.

² O iskrcavanju dijelova 118 lovačke divizije na Brač vidi dok. br. 161 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 161 i 162.

³ Mate Cepernić

Lučkoj kapetaniji u Visu predano 6 omota san. materijala za nenaoružane brodove.

Komandant IV.P.O.S. zatražio usmeno preko politkomesara Soltanske flotile da još tokom noći cjelokupna Soltanska flotila isplovi za Hvar. Prednjem traženju se nije moglo udovoljiti obzirom da je »Zora« na skveru, a ostala dva naoružana leuta zbog vjetra nisu mogli isploviti. Komandant je obavješten telefonski, ukoliko prilike budu dozvoljavale — Flotila biće upućena večeras.

Namjerava se da po povratku Soltanske flotile iz Hvara, a u saglasnosti s tam. depešom, da ista preuzme zadatak patroliranja i osiguranja južne obale otoka Visa sa sjedištem u Komiži, dok bi Viška ostala u Visu u cjelosti i vršila osiguranje i patrolisanje sjeverne obale.

5). Naknadno saznajemo sljedeće o događajima na Braču: Dana 13/1 u 03 sati iskrcao se neprijatelj na trima tačkama otoka! Brača, i to u Pučišću, u Povijama i još u jednoj uvali između Povija i Sumartina. Prema još nepotvrđenim vijestima njihove snage iznose 1500 vojnika sa 6 brodova. Od 3 do 5 sati trajala je intenzivna topovska i minobacačka vatra na gore pomenutim položajima. Do sada nisu izvršena nikakova zvjerstva nad civilnim pučanstvom. 13/1 u 0200 sati stigli su do Praznica i Humca, oko 21 sat na trećini puta od Humca do Bola. 14/1 oko 5—6 sati stigli su navodno u Bol. Veliki dio naše vojske je evakuiran prema naređenju Štaba XXVI Divizije/ 14/1 jedan nepr. aparat bombardirao je Hvar i znatno ošteti zgradu Lučke kapetanije. Žrtava nije bilo.

Ukazala se velika potreba konzistentne masti za sve brodove.

Također treba jedna izvjesna količina puščanih metaka talijanskih.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR:
Dav. J. Orebić

⁴ Na Braču su se ranije nalazili Dvanaesta brigada i Bračko-šoltanski NOP odred, a po evakuaciji glavnine, na otoku je ostala samo jedna četa (vidi dok. br. 161 i 164).

BR. 161

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 16 ja
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
16. januara 1944
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 0905 devet nepoznatih aviona iz N [sever] za S [jug] preko Visa.

2250 dva crvena svjetla na Splitska Vrata.

0740 dva nepr. aviona kruže nad Visom.

Neslužbeno saznali da naša četa koja je ostala opkoljena na Braču uspjela je probiti se i napustiti Brač, sa gubitkom od dvojice poginulih, dok je sa nepr. strane gubitak bio sedam poginulih vojnika.

2). Patrolni čamac P.C.6 (»Badija«) Viške flotile detašovan tokom noći u Komižu, patroliranje nije nastavio zbog slabog vremena.

Naoružani brod III P.O.S. upotrijebljen je noćas za legitimisanje ulazećih brodova u Višku luku umjesto patrolnih brodova Viške flotile a to zbog slabog vremena. Legitimisao 3 broda i pustio ih u luku. To je učinjeno u vezi preporučenog opreza sa strane tog Štaba.

Soltanska flotila, koja je po naredenju komandanta IV P.O.S. morala isploviti za Hvar, isplovila je ali zbog slabog vremena prisiljena je bila da se vrati natrag. U vezi toga strogo povjerljiva pisma koja su sa strane tog Štaba bila upućena komandantu IV P.O.S. nisu predana, jutros upućena u Hvar šifrirana depeša sa novim važećim znakovima za 16—17 o.m. Kurir XXVI Divizije također nije prosljedio za Hvar.

NB8 i NB10: sjeverni Jadran. »Jadran« havarisan u sjevernom Jadranu. Na popravku u Visu NB1, NB2 i NB6. NB7 u Visu. NB9 u Hvaru. NB »Miran« III P.O.S. u Visu čeka na odlazak konvoja za sjeverni Jadran.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16/1—7, k. 2036.

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći uplovili u Vis 4 broda iz Hvara, 1 brod iz Komiže.

Tokom dana opravljeno je 8 brodova.

Tokom noći isplovio iz Komiže 1 brod za Vis.

5). P.C.6 («Badija») Viške flotile, ploveći pored Stončice oko 2000 sati, primijetio je neku signalizaciju na svjetioniku, odgovaralo se sa nekog broda iz kanala udaljen 3 do 4 Nm. Obzirom da je stvar sumnjiva, ovaj Stab je poslao svoga obavještajnog oficira na izvidnu stanicu da ustanovi u čemu je stvar.

Ploveći pored baterije kod prvog rta južno od Stončice, baterija nije uopće tražila legitimisanje od P.C.6. Zatim je baterija otvorila mitraljesku vatru na njega, koja nije prestala niti nakon pokazivanja propisanih znakova. Paljba je trajala dok nije jedan stražar došao na obalu i dovikom se sporazumili, te izjavio da su oni (baterija) pogriješili u znakovima.

U 1915 pojavila se jedna vatra u uvali Duboka kod same obale. P.C.6 po dolasku je izvidio ovu uvalu, ali nije primijetio ništa.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR:
Dav. J. Orebić

IZVOD IZ KNJIGA PRIMLJENIH DEPEŠA ŠTABA MORNA
RICE ZA PERIOD OD 12 NOVEMBRA 1943 GOD. DO 17 J ^
NUARA 1944 GODINE¹

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
7	13/XI u 15.40 h	Sada namjesto 13 brig, odred ima braniti organizovano otoke. ⁵ Otoci su krcati ljudstvom, oružjem, artiljerijom, municijom, a imamo mornaricu jaču od neprijatelja, prema tome možete ih braniti. Političkom propagandom treba pokrenuti čitav narod na odbranu otoka.
14	14/XI u 15.30h od VIII korpusa	Sa 12 ³ i 13 brig. ⁴ i otočkim odredima branite otoke. Drugih snaga nemamo koje bismo za to upotrebili. Aktivnim dejstvom naoružanih brodova sa protivkolskim topovima možete uništiti neprijateljske plovne objekte. Napadajte njihove brodove u Splitskoj i Makarskoj luci.

¹ Originali, pisani mastilom, latinicom, nalaze se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 49/1–8, k. 2021 i 2–2, k. 2072. Depeše su pisane u dvije sveske koje sadrže slijedeće rubrike: Redni broj, Datum i sat predaje, Depeša, Potpis i Broj grupa. U ovom izvodu izostavljene su dvije posljednje rubrike. U originalu pored svake depeše a u rubrici »Potpis« obično se nalaze inicijali: »P« (Pero Radović), »M« (Manola Srećko) i »Č« (Černi Josip).

² Trinaesta brigada 26 divizije, pod pritiskom nadmoćnijih njemačkih snaga prebačena je sa Pelješca na Korčulu 11 novembra 1943 god. Zbog privremene neaktivnosti neprijatelja, Stab Dvadeset šeste divizije naredio je, 13 novembra, ponovno vraćanje Trinaeste brigade na Pelješac. Umjesto Trinaeste brigade odbranu Korčule, prema ovoj depeši, trebalo je da preuzme Korčulansko-mljetski odred. Međutim, usljed ponovnog pritiska njemačkih snaga, do ovog prebacivanja nije došlo (vidi tom V, knj. 21, dok. br. 152 i depeše Dvadeset šeste divizije br. 146 i 154 – dok. pod reg. br. 2–8, k. 516 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ i ⁴ Dvanaesta brigada se nalazila na otoku Braču osim jednog bataljona koji je bio na o. Šolti, a Trinaesta na otoku Korčuli (vidi dok. br. 73 i 81 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 152).

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
18	15/XI u 12.50h od XXVI div. telefon	Neprijatelj je juče ušao u Bašku Vodu. Zatim od Grabovca i Imotskog prodro do Zagvozda. ⁵ Prvu i 9 brigadu odbacio na položaj Vjetrenik – Krstacije – Lukovac – Kitica – Tavija. ⁶ Situacija ozbiljna. Treba pripremati brodove ali sa pratnjom. ⁷
22	15/XI u 12.50h od XXVI div. telefon	Sve brodove pošaljite u Podgoru i Igrane večeras. Trebamo izvršiti evakuaciju Podgore i ostalih sela. Situacija ozbiljna. Pošaljite i oružanu pratnju s njima. ⁸ Javite da li ste primili 3 depeše od nas.
23	od XXVI div. 15/XI u 22.40h telefon	Najhitnije neka odgovori, kod nas je situacija kritična. Mi smo odlučili da se prebacimo na otoke. Zato pošaljite veće brodove u Podgoru. Treba nam prebaciti pet hiljada ljudi na otoke. Ovo shvatiti hitno, i još u toku noći pošaljite brodove u Igrane, Drašnice i Podgoru, jer nam pretstoji uništenje. Već se povlačimo. ⁹
24	16/XI u 2.45h od XXVI div. telefon	Za Stanka Parmača. Neka Stanko organizira u saglasnosti sa Štabom Mornarice sve brodove da bi se

1 \ ' 5, 6, 7, 8, 9 i 10 Pošto Prva i Jedanaesta brigada nisu uspjele da probiju neprijateljski обруч u pravcu Aržana, noću 14/15 novembra Štab Dvadeset šeste divizije naredio je da se sve jedinice sa Makarskog Primorja povuku na otoke. U međuvremenu je i Štab Osmog korpusa pokušao da napadom Pete i Šeste brigade Devetnaeste divizije i Četvrte brigade Devete divizije sa sjevera, a Prve brigade Devete divizije, Jedanaeste brigade Dvadeset šeste divizije i Devete brigade Dvadesete divizije s juga olakša situaciju na Makarskom Primorju i prisili Nijemce da se povuku sa obale. Međutim, kako ni ovaj pokušaj nije uspio, Štab Dvadeset šeste divizije (sa Prvom i Jedanaestom brigadom), Deveta brigada Dvadesete divizije i Mosorski odred prebacili su se noću 16/17 novembra plovnim sredstvima Četvrtog pomorsko-obalskog sektora na srednjedalmatinske otoke. Istovremeno su se prebacile i dvije čete Makarskog odreda, za koje je bilo predviđeno da ostanu na području Biokova, zajedno sa jednom četom Neretvanskog odreda (vidi dok. br. 83, 84 i 163, tom V, knj. 21, dok. br. 152 i tom V, knj. 22, dok. br. 134).

Redni broj	Datum i sat primitka	D e p e š a
		večeras izvršilo prebacivanje naših jedinica na otoke. ¹⁰ Brodovlje nam treba za 5 hiljada ljudi. Neprijatelj se popeo na sv Jurja, na vrh Biokova. Situacija je kod nas kritična. Zato angažovati sve da večeras stignu brodovi. Zatražite od saveznika u tom smislu pomoć. Pošaljite dva patrolna broda kao osiguranje. Odgovorite odmah.
33	17/XI u 15.30h od VIII korpusa	XXI divizija brani otoke u saradnji sa Štabom Mornarice, s tim da treba da djeluje ofanzivno sa Mornaricom iskrcavajući se i likvidirajući neprijatelju uporišta. ¹¹ Ne smemo dozvoliti da padne ni jedan brod neprijatelju u ruke. Makarsko Primorje branite dokle god je moguće. ¹² <i>Pokušajte da prebacite jedan solidan bataljon između Metkovića i Dubrovnika, neka se poveže s našim Trećim bataljonom Prve brigade.</i>
34	17/XI 15.35h od VIII korpusa	Prvu i Devetu brigadu i Mosorski odred odmah prebacite kod Sućurja a odatle suvim do Starigrada. Tamo ih popuniti, odjenuti a zatim konvojima za Biograd."
36	17/XI u 17.45 od VIII korpusa	Fortifikacijom organizujte odbranu otoka a pripremite sve za evakuaciju svakog otoka ako bude

¹¹ U to vrijeme Nijemci su izvodili Šestu ofanzivu pa je zato trebalo da sve jedinice što aktivnije djeluju.

¹² Štab Osmog korpusa još nije bio obaviješten da se Dvadeset šesta divizija već prebacila na otoke.

¹³ Ovo naređenje je kasnije izmijenjeno i Prva brigada ostavljena na o. Hvaru. O prebacivanju Devete brigade vidi dok. br. 95 i 163 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 76 i 134. Mosorski odred prebačen je na kopno tek 5/6 decembra (opširnije o njegovom prebacivanju vidi dok. br. 110 i 111).

Redni broj Datum i sat primitka

D e p e š a

- napadnut.¹⁴ Štab Mornarice ima prednost u rukovođenju odbrane otoka i aktivnom dejstvu mornarice. Hitno stupite u uzajamnu vezu.
- 39 18/XI u 11.10h od VIII korp. Neprijatelj napustio Šestanovac i Zadvarje.¹⁵ Vodimo uporne borbe ka Studenci – Lovreću i Posušju. Izvestite da li ste ostavili brigadu, Neretvanski i Makarski odred na prostoru Makarska – Vrgorac – Gradac.¹⁶ Pratite li pokrete neprijatelja prema Makarskoj i Zagvozdu. Niste smeli isprazniti ovaj prostor i ostaviti snage pred neprijateljem koji bi...¹⁷
- 44 18/XI u 16.30^ od VIII korpusa Za XXVI div. Štab XXVI divizije sa XI brig., Makarskim i Neretvanskim odredom mora braniti Makarsko Primorje i zato mora da bude na obali a ne na otocima.¹⁸ Dvanaesta, Trinaesta, Prva i Deveta brigada s Mosorskim odredom pod komandom Štaba Mornarice organizovat će obranu otoka. Ovo odmah izvršiti i obavestiti o rasporedu brigada i mestu štabova.⁴⁹ Veljko²⁰ – Jordan²¹
- 68 22/XI u od XXVI div. telefon Uputiti brodove za 400 boraca u Bristovu.²² Stanko."

¹⁴ Vidi dok. br. 163 – depešu br. 16.

¹⁵ Vjerovatno se odnosi na povlačenje Sedme SS divizije za Ljubuški, Mostar i Nevesinje.

¹⁶ Vidi dok. br. 163 – depešu br. 20.

¹⁷ U originalu je riječ nečitka.

¹⁸ Ove jedinice nisu mogle biti upućene na obalu pošto je ova bila zaposjednuta od jedinica 118 lovačke divizije.

¹⁹ Vidi dok. br. 163 (depešu 46) i 190 (depešu 223).

²⁰ Pavle Ilić-Veljko, u to vrijeme v. d. komandanta Osmog korpusa.

²¹ Ivo Kukoč-Jordan, komesar Osmog korpusa

²² Ovi brodovi su traženi radi prebacivanja Segetsko-trogirskog i Mosorskog odreda (vidi dok. br. 163 – depeše br. 46 i 51).

²³ Stanko Parmač, načelnik Štaba Dvadeset šeste divizije

Redni Datum i sat
broj primitka

Depeša

- 87 25/XI u 2.00 h
od VIII korpusa Štab Mornarice nastojaće uz po-
moć Makieda da odmah **prebaci**
brigadu interniraca na jedan **otok**
da ju formira i politički podigne!
Dok još V. Š. ne odredi pravac
biće pod komandom Štaba **Morna-**
rice.²⁴
- 89 25/XI 2.00 h
od VIII korpusa Ne smatramo potrebnim **Operativ-**
ni štab za obranu otoka, **posebno**
Štab Mornarice. Pod njegovu **ko-**
mandu stavljamo XII i XIII **bri-**
gadu, a povremeno i Prvu **bri-**
gadu.
- 98 26/XI u 2 h 21 novembra neprijatelj prodro **do**
Biograda sa 15 kamiona, **nekoliko**
tenkova i motocikla. 22 novembra
iskrao se na Ugljan sa oko 12 **ra-**
znih brodova, mot. jedrenjaka i
peniš[^] uz pomoć još 16 raznih **bro-**
dova i lađa od kojih 3 parobroda
srednje tonaže. Naši se povukli **na**
Dugi Otok 23 u večer uz borbu,
gubitci nepoznati. Štab Trećeg
sektora na Velom Ižu i namjerava
se braniti Dugi Otok, nema veze
sa divizijom. Materijal ne upući-
vati gore na Dugi Otok, **dosada**
izgubljen samo Ugljan, traži **po-**
moć aviona. Ovo je situacija dQ
23 nov.²⁵ Momčilović.
- 102 27/XI u
Oper. štab Vis U 6.15 sati uplovili u luku 3 je-
telefon drenjaka. Evakuisali odred 3 **po-**
morsko-obalskog sektora [koji] sa-
činjavaju 2 bataljona – broje 250

Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu (vidi dok. br. 56, 74,
92 i 98).

²⁵ Opširnije o napadu Nijemaca na otok Ugljan vidi dok. br.
91 i 93.

Redni broj

Datum i sat
primitka

D e p e š a

- boraca.²⁶ Komandant odreda stigao, sektora ostao. Neprijatelj raspolože ex Dalmacijom i nekoliko manjih jedinica. Naredite potrebno.
- 103 27/XI Vis telefon
Usljed jake neprijateljske ofanzive na otoke koja je počela 22 ov. mj. u 5 ujutro, prebacili smo glavninu vojske na Vis.²⁷ Na našem sektoru ostavili smo jednu četu. Probali smo se prebaciti u pravcu Hrvatskog Primorja ali nismo mogli jer su tamo jake neprijateljske snage. Večeras dolaze u taj štab komesar III sektora, kom. odreda i jedan član O.K. za prenašanje usmenog izvještaja.²⁸ Stab III pom. sek. — komesar Sorić
- 120 30/XII u 16.40 h od VIII korpusa
Br. 116 za S. M. V. S. je odobrio punu saradnju sa saveznicima u svim rodovima oružja. ... Tražite što veću pomoć u avijaciji, mornarici i na moru, iznad svega tražite odjeću i obuću.
- 122 1/XII u 8.20 h od VIII korpusa
Br. 117 30/XI Brigada iz Barija neka se koncentriše na jednom otoku.²⁹
- 130 1/XII u 9.00 h za Oper. štab za obr. Visa telefon
Oper. štabu za obr. otoka Naređenje 19 div. za odred III pom. sek. da prebaci jedinice na prostor Pirovac — Pakoštane.³⁰ Neprijatelj napuštao teren. Naredite potrebno.

²⁶, ²⁷ j ²⁸ Opširnije o prebacivanju štaba i Odreda Trećeg pomorskobalskog sektora na otok Vis vidi dok. br. 100 i 191.

²⁹ Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu.

³⁰ O prebacivanju ovog odreda na sektor Pirovac — Pakoštane I vidi dok. br. 191.

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
143	3-XII u 7.50 h od Štaba Sjevernodalm. odreda telefon	Ceta Prvog bataljona pravac otoci radi čišćenja Preka, ostalo: Murter, Pirovac radi čišćenja Biograda. ³¹
147	4-XII-8.20 h VIII korpus	Br. 128. Proučite pitanje prebacivanja 2.000 ljudi 9 Div. na otoke a 26 Divizije na sektor Rogoznice. To će se izvršiti kroz 5 dana. ³¹
150	5/XII u 8.10 od VIII korpusa	V., J. Ispitajte Ruse o nepr. snagi i pokretima, kojoj su jedinici pripadali. ³³ Organizujte dalju predaju Rusa. V., J.
159	5/XII u 20.50 h od Kapetanije Vis	Večeras u 18 sati otputovalo 5 brodova s vojskom za 3 sektor i to za Ravni Zakan.
181	9/XII u 21.10 h od K. M. Vis	Večeras [u] 22.45 sati je 225 boraca Prekomorske brigade [stiglo] u Komizu. Naredite potrebno.
186	10/XII 8.45 h od VIII korpusa	Br. 231 6–12. V. S. je naredio da se hitno organizuje masovno prebacivanje na sektor Rogoznice: Prvu dalmatinsku, odrede sjevernodalmatinske i hiljadu došlih iz Italije, organizovanih kao brigada. ³⁴
194	11/XII u 12.20 h od III sektora	Neprijatelj nastupa na obali od Novog do Cesarice. Zauzeo Pag i prodro ponovo do Pakoštana i utvrđuje se. Iskrcao pojačanja na Pašman i Ugljan. ³⁵

³¹ Vidi dok. br. 191.

³² i ³⁴ Ova zamisao Štaba Osmog korpusa nije ostvarena zbog teškoća nastalih uslijed Šeste neprijateljske ofanzive.

³³ Riječ je o 10 njemačkih vojnika ruske narodnosti koji su pobjegli na otok Mljet (vidi depešu Štaba Mornarice br. 105 od 3 decembra; 1943 god. Štabu Osmog korpusa NOVJ u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 32–8, k. 2021).

³⁵ Vidi dok. br. 191.

u e p e s a

- 202 14/XII u 08.20 h
ud VIII korpusa Br. 936 14/XII
Načel. Miliću.³⁹ Prvu dalmatinsku
zadržite za obranu otoka. Da li je
moguće prebaciti XII ili XIII brig,
na kopno u interesu njenog ra-
zvoja, a prebacivanjem internira-
ca požurite pod komandom Mila-
dina.³⁷ Da ponesu svaki po odelo
i cipele na leđima. Crni³⁸
- 211 15/XII u 14.20
od G. S. H. Treba da prebacimo za Vis dvade-
set mornara i 60 Engleza – oslo-
bođenih zarobljenika. Pošto ne-
mamo nikakvog broda, hitno po-
šaljite veći brod da ih prebacimo.
- 214 16/XII u 11.40 h
od G. S. H. V. S. javlja: Zastava ratne morna-
rice: jug. zastava sa crvenom zvi-
jezdom u sredini zastave, a u zvi-
jezdi sidro. Trgovačka zastava:
jug. zastava sa crvenom zvijezdom
u sredini. 40 naših brodova već
nose takve zastave.
- 223 17/XII u 13.30 h
od III sektora Stab sektora nalazi se privremeno
u Zaglavu – uvala Cuška Dubo-
ka. Brojno stanje po spisku 583.
Neprijatelj drži Ugljan a napustio
Pašman. Na obali je do Biograda.
19. div. sa 9. i 12. nalazile se u z.
Brna. S njom i 7. brigadom nema
veze. Naš odred saraduje na
području Zadar – Vodice sa Sjev.
dalm. i Zadar, odredom.³⁹
- 250 20/XII u 16.20
od VIII korpusa S. M. – br. 199 20/XII. Drug Tito
odgovorio je ne samo da dozvolja-
va nego i da moli da amerik. avi-

³⁶ Maks Baće-Milić, načelnik Štaba Osmog korpusa NOVJ.

³⁷ Miladin Ivanović, komandant Prve dalmatinske brigade

³⁸ Sreten Zujović-Cmi, tih dana vršio je privremeno dužnost ko-
mandanta Osmog korpusa NOVJ.

³⁹ Vidi dok. br. 125 i 191.

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
		<p>jacija podupire naše operacije. Saopštite gen. Dulitu da hitno pošalje jednog oficira avijatičara da mu damo ciljeve. Tito. Budite s nama u stalnoj vezi. Crni</p>
257	21/XII u 08.50 h od VIII korpusa	<p>S. M. — br. 154 21/XII. Tito dostavlja da Amerikanci mogu odmah doći.⁴⁰ Javite nam odmah vreme dolaska zbog pripreme aerodroma. Crni</p>
265	21/XII u od III sektora	<p>Š. M. — Na južnom rtu Silbe nasukala se krstarica »Dalmacija«. U uvali Sv. Ante 2 m/b i 1 torpiljarka.⁴¹ Garnizon Ugljan pojačan na 250 vojnika. U Zadru verovatno ima brodova koje je pratila »Dalmacija«. — III sektor</p>
265	22/XII u 17.20 h od V. sektora	<p>S. M. — U zoru neprijatelj se iskrcao kod Račišća. Borba u toku.⁴² — Stab V. sektora.</p>
268	23/XII u 12.25 h od III sektora	<p>S. M. — Noću 21. »Dalmacija« bombardirana i torpedirana sa 3 torpeda. 6 mrtvih i još više ranjenih, 2 remorkera i peniša preuzimlju ranjenike i materijal.⁴³ Njemački avioni bacili sitne bombe kod Grpaščaka i mitraljirali na Kornatu »Arduino«. 1 lako ranjen, štete nema. Stanje nepromijenjeno. — III sektor</p>
270	23/XII u od V sektora	<p>S. M. — Neprijatelj se iskrcao od 0130 do 0400 sati u sektoru Samograda do Zukove banje. Taj dio</p>

⁴⁰ Odnosi se na američku vojnu misiju.

⁴¹ 43 j so vidi dok. br. 140 i 191.

⁴² 44 45 i 46 Opširnije o napadu Nijemaca na Korčulu vidi dok. br. 134 i 190 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 24 i 57.

Redni broj	Datum i sat primitka	D e p e š a
		drži. Operiše sa 6 torpiljerki i nekoliko naoružanih brodova. Šalje pojačanje iz Lovišta i ... Upotrebljava lovce i izvidače. ⁴⁴ Š. VS.
279	V. S.-24/XII 12.00	Sve pešadijske snage stavljaju se pod komandu Manole. Ostrva se moraju braniti. Nemce odbaciti sa Korčule i preduzeti u ovom cilju mere. Zatražiti od Saveznika pomoć u avijaciji i mornarici. ⁴⁵
281	V POS-24/XII 14.53	Neprijatelj se iskrcava u Karbunima i z. Brna. ⁴⁸
282	24/XII-16.00	Š. M. — Situacija: XIII brigada ne postoji praktično. Ona je ispresecana i dezorganizovana. ⁴⁷ Nemci danas u 1 ušli u Caru omanjim odeljenjima. Mi uopšte nemamo front. Tek bat. I brigade obrazuje front. ⁴⁸ Prekomorska i odred zaštićuje obalu. Borbe su bile oštre. Snage neprijatelja nepoznate. Drski su. Njihovi gubici znatni. Pokušali iskrcati se na još tri mesta juče i odbijeni. Pripremite i ostala dva bat. Prve a mi ćemo prema situaciji javljati da li da šaljete

⁴⁷ U borbama za odbranu Korčule Trinaesta brigada je pretrpjela teške gubitke. Od 1057 boraca i rukovodilaca, koliko je brojala prije početka borbe, na otok Hvar je prebačeno svega oko 525. Jedan dio je poginuo ili bio zarobljen, a drugi, kad je jedinica bila razbijena, raštrkao se po otoku, dok je jedan manji broj boraca — mještana ostao da se skriva po otoku. Za ovako teške gubitke ove brigade postojalo je više razloga. Pored ostalih i taj što je brigada bila tek formirana, bez borbenog iskustva, mnogim borcima je to bila prva borba. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 23, dok. br. 24 i 57 i Vojni istoriski glasnik br. 5/1956 god. — članak: »Njemačka ofanziva na Makarsko Primorje i srednjedalmatinske otoke« od F. Trge.

⁴⁸ Dva bataljona (1 i 4) Prve dalmatinske brigade prebačena su noću 23/24 decembra 1943 god. sa Hvara na Korčulu u cilju pojačanja odbrane i odbijanja Nijemaca (vidi dok. br. 190 i tom V, knj. 23, dok. br. 24).

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
		ili ne. Pitanje zbega vrlo ozbiljno Sve beži prema Vela Luci. Ipak se nadamo stabilizirati situaciju i dobiti u vremenu. Bombardovati treba svom silom istočno od Čare a naročito put na tiket – okolo osim ciljeva izvan Pelješca. Imaju blindirane automobile. Javljaćemo se i preko Engleza. Niko ⁴⁹ , Manola.
284	24/XII – 10.00 h	Štabu Mornarice – s obzirom na nepredviđenu promenu situacije, smatramo potrebnim da uputite veći broj brodova u Velu Luku – Operativni štab za Korčulu.
286	25/XII u 0952	Štab Mor. – Saveznički torpedni avioni potopili kod Oliba krstaricu »Dalmaciju«, jedan remorker i borbeni čamac. Ima mrtvih i veći broj ranjenika, veći plen koji je pao u ruke našim u Olibu. ⁵⁰ Otoci 1st, Silba i Olib u našim rukama. Sada je pruga Vis – Senj bezbednija, naročito noću. Poslati brodovi još nisu stigli. Ubrzajte slanje materijala za nas i brodove za ranjenike – G. Š. H.
289	25/XII 13.50 h	Š. M. – Za prebacivanje potrebno hitno brod koji je na Korčuli. Hitno nam ga uputite ili druge brodove. Sve je to rizik jer kontrolišu na Velikom Vratniku i u kanalu od Stona do Dubrovnika. Politički Orjenskog: tri velike trabakule u Trsteniku – Mljet.

⁴⁹ Nikola – Niko Martinović, komandant Dvadeset šeste divizije, iskrcao se, zajedno sa dva bataljona Prve dalmatinske brigade, u zoru 24 decembra na Korčulu radi rukovođenja borbama naših jedinica u odbrani otoka. Istoga dana je ranjen, a sutradan podlegao ranama.

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
295	26/XII	Založite sve sile i sredstva da evakuišete sve jedinice sa Korčule. ⁵¹ Vodite prvenstveno računa o vojsci. Veljko – Jordan – VIII korpus
325	29/XII	S. M. = br 172 29/XII. Za Milića Uputi odmah sve internirce XII brig. Pripremi na prebacivanje. Za ljudstvo koristi kanal Trogira a za materijal sjev. dalm. obalu. = VIII korpus.
326	29/XII	S. M. = br 174 29/XII. Za Milića. Razvidite detaljne mogućnosti odbrane Visa. Mislimo da na Visu postavite Prvu brigadu sa što jačom artilerijom. Na Braču i Hvaru po dva bataljona i XII brigadu i odrede. Osigurati svima rezervu, brodove u sporednim lukama. U slučaju neprijateljskog iskrcavanja definitivno po dobivenim direktivama. = VIII korpus.
327	29/XII	S. M. = br 175 29/XII. Za Milića. Organiziraj prebacivanje materijala sa otoka. Najpogodnija je sjev. dalm. obala, gdje su izgrađeni bunker i koje su Njemci uglavnom napustili. Povedi naročito računa o artileriji koje uopće nemamo. Najbolje bi bilo protukolski topovi Škoda i brdski. Uputili smo ti Ferda i Šperca da ti pomognu. = VIII korpus.
330	29.12.	Š. M. – Sva vojska iz Mljeta prebačena na Vis. ⁵² Nitko [nije] ostao,

⁵¹ O prebacivanju jedinica sa Korčule vidi dok. br. 134 i 135 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 24 i 57.

⁵² Na Mljetu je bila jedna četa Prvog bataljona Trinaeste brigade i Orjenski odred.

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
		sa preostalim drugovima, stanje nepoznato. Pošaljite tamo brod za prevoz zbjega u Polače. Signali- 2 bijele, 1 crvena. Stijepić.
333	30.12	Mljet S. M. – Br. 176 30. XII. Milifiu. Ne slažemo se sa vašim rasporedom snaga. Postupite po depeši 172. ⁵³ Po naređenju V. Š. što hitnije prebacite sve prekomorce. Za neizvršenje naređenja snosiće odgovornost Stab Mornarice i Milić. III i IV brig, pošalji što više ljudstva za popunu. Prvi bat. III brig, uputite u sastav njegove brig J., C. ⁵⁴ VIII korpus
348	1/I.	Milić preuzima odbranu otoka, Manola do daljnjega neka ostane u Štabu Mornarice. T. =
350	1/I.	V. Š. Na Visu će ostati I. Dal. brig., a na Hvaru, Braču i Šolti jedna brigada 26. div. od odredskih snaga s tim da onemogući izvlačenje ovih dijelova za krajne potrebe. Sve ovo za slučaj potrebe. Sve ostale jedinice odmah prebaciti na kopno. = V. Š.
364	2/1.	Komandu nad odbranom otoka primio je Milić. Upute je dobio – oje. Kdez za vod. Sve po naređenju V. Š. iskoristite sve mogućnosti da što prije prebacite ljudstvo i materijal na kopno. 11. Jordan, Četković = br. 177
365	2/1.	2 bat. rasporedite na Hvar, 2 bat. na Brač. Tačno nas izvijesti što bi

⁵³ Vidi depešu na rednom br. 325 ovog dokumenta.

⁵⁴ Vlado Četković, postavljen je, polovinom decembra 1943 god., za komandanta Osmog korpusa NOVJ (vidi tom V, knj. 22, dok. br. 133).

Bedni broj	Datum i sat primitka	Depeša
368	2.01.	<p>poslao na kopno da znamo rasporediti jedinicama. Obaviješteni smo da u Splitu Njem. vježbaju gumenim čamcima. Razvijte dobro obavj. si. da ne budete iznenađeni. Ovo naređenje vrijedi i za komor. Manola neka ostane u S. mor. Ovo je definitivno naređ. s kojim se složio V. Š. Za tačnost izvršenja smatramo odgovornim tebe i Š. mornarice = Milicu VIII korp. Br. 321.</p>
373	3.01	<p>Br. 121 – Miliću. Naređenjem V. Š. preuzmi komandu nad snagama za odbranu otoka. Odbranu urediti ovako: na Visu 3 bat. I brig. XXVI div. i odrede 2 brig. XXVI div. prebacite na kopno. XIII brig, popuniti na 800 ljudi, ljudstvom sa otoka. Biokovski bat. koji je u sastavu I dalm. prebacite na kopno. Sve teške bacače, brdske i protukolske topove sa municijom prebacite na kopno, ostalu artileriju koncentrisati na Vis. Poduzeti potrebne mjere da se mogu snage u slučaju nepr. napada prebaciti na kopno. VIII korpus</p> <p>II Sektor, Situacija: Neprijatelj evakuiše Pag. U Pagu naše snage. Lučki uredi [na] Pagu ponovo uspostavljeni. Na sektoru Crikvenice vlada zatišje. Noćas stigao konvoj: 1 Sv. Juraj, 2 Rab, 2 Obiv, 2 p.o.</p>
347	5/1 16,30 h od VIII korpusa	<p>Za Miladina. Obrana otoka Visa se bazira na mogućnostima naših snaga. Zasnivanje obrane na pretpostavci savezničke pomoći nepra-</p>

Redni broj	Datum i sat primitka	Depeša
		vilna je. Ona bi bila opravdana samo onda ako bi potreban broj avijona i mornarice bio po (dvije crte uopće nerješive). Naše ljudstvo nije priučeno na upornu pravilnu odbranu. k tome da iskoriste sve naoružanje koje imate tamo . . . na primjer Korčula, zato postupite po našem narednjaju br. jedan
370	7.01. 19.15.	Pošto se je ostalo na koncepciji izvjesne odbrane, to je nemoguće poslati bataljon odreda na Vis. ^K Ukoliko naredite, biće izvršeno. Da li će večeras isploviti Englezi i kada? Trebalo bi da me izvještavate o tome redovito. Skicu minskih polja od I brigade pošaljite što prije. Manola
379	8.01. 16	6. I. u 23 Nijemci ⁵⁶ napustili Ugljan. Prekomorci prebačeni. Ranjenici stigli u Božavu. Uputićemo ih čim pre uz pratnju »Kornata«. Materijal sa municijom upućen za Senj kamo će se uputiti i sav materijal koji je stigao sa prekomorcima. S. 3. S. 32
386	9.01. 11.45.	III sektor Danas 30—31 u zoru neprijatelj okupirao Mljet, sa oko 2.000 vojnika, većinom Poljaci i ustaše, pljačkaju sela. Razmešteni po privatnim stanovima. Drže položaje i patroliranje. Nameravaju napasti Vis. Sadašnje snage oko 500 i 2 borbena čamca. ⁵⁷

Mljet

⁵⁵ Vidi dok. br. 163, depešu 347.

⁵⁶ Odnosi se na dijelove 661 puka (II bat. — 25 i 26 četa) i Prvi bataljon 98 plan. puka Prve brdske divizije (vidi mikrofilm München br. 2/646 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta).

⁵⁷ Detaljnije o zauzimanju ovog otoka od strane dijelova njemačke 118 lov. divizije vidi tom V, knj. 23, dok. br. 146 i 147.

Redni broj	Datum i sat primitka	D e p e š a
397	10.01. 10.30.	Br. 19. Za Milica. Prekomorci su prebačeni u redu. Ako još ima tamo prekomoraca prebacite ih istim putem. XIII brigadu čim prije popunite i uputite istim pravcem. Zato što više mobilisati ljudstvo na otocima i uputiti za popunu Devete div. Sa XIII brigadom pošaljite sve puškomitraljeze. Maksimalno okoristiti kanal sa ... Dalm. Trogir. Šalji mješovito: odjeću, hranu, lako automatsko oružje, teške i lake bacače, brede dvadeset sil. brdsku artileriju.
424	13.01. 14.50.	J., C. VIII korpus
		Prema posljednjim vijestima provjerenim Nijemci se iskrcali u Pučišću i Poviju, te napreduju prema Praznici i Selcima. ⁵⁸ Večeras potrebno patfoliranje u kanal Brač—Hvar i u Splitskim Vratima. Stanko odlučio da večeras već napušta Brač. Manola
428	13.01. 9.35.	Dozvoljavamo iskrcavanje 150 engleskih vojnika za odbranu Visa, i napada na luke. ⁵⁹ Odobravamo zajednički napad na Lastovo i zajedničku posadu. Civilna pozadinska vlast mora biti vršena samo od naših organa.
447	15.01. 14.00	V. S.
		Večeras bi trebalo da saveznici patroliraju na Splitskim Vratima i na liniji Vis — Sćedro. Večeras prebacujemo odred i brački zbijeg. ⁶⁰ —

Manola

⁵⁸ O zauzimanju otoka Brača od strane dijelova njemačke 118 lov. divizije vidi dok. br. 158, 159, 160, 161 i 164.

⁵⁹ Vidi dok. br. 163, depeše br. 373 i 396.

⁶⁰ Pošto je otok zauzeo Treći bataljon 738 puka 118 lov. divizije, Bračko-šoltanski odred se prebacio 13/14 januara na o. Hvar (vidi dok. br. 163 — depeše br. 386 i 393 i dok. br. 190 — depešu br. 34).

Redni broj	Datum i sat primitka	D e p e š a
472	17.01 15.00	Dvije brigade sa Hvara odmah prebacite na obalu. ⁶¹ Na Hvaru ostavite izviđačke grupe, s time da [će] se moći evakuisati u slučaju potrebe. Za postupak javite se, dobićete direktive. V. g.
473	17.01. 15	Br. 25/15/1. Dvije brigade sa Hvara smjesta prebacite u Sjever. Dalmaciju. ⁶² Tamo neka ostane odred. Dnevno nas izvještavajte o preduzetim mjerama. 15. o. mj. idemo u V. g. da pitanje otoka definitivno raspravimo. Mi stojimo na stanovištu napuštanja otoka i to što prije. VIII korpus
475	17.01. . 11.50.	16-1 uputili smo za Vis 105 ranjenika u pratnji jedinica II POS koji će pratiti ranjenike do Dugog Otoka. Ne samo potreba praćenja ranjenika, već i situacija u Hrv. Prim., gde se očekuje ofanziva, zahtevala je: da gtab II sektora isplovi sa svojim jedinicama Dre ma sjever. dalm. otocima. ⁶³ Organizirajte prihvatanje ranjenika. G. g. H.

⁶¹ i ⁶² Odnosi se na Prvu i Jedanaestu dalmatinsku brigadu (vidi dok. br. 190 – dep. br. 41 i 44). Vrhovni štab je kasnije promijenio ovu svoju odluku i 20 januara usvojio prijedlog da se Vis brani sa tri brigade, tj. da se Prva i Jedanaesta brigada prebace na otok Vis a ne na kopno (vidi dok. br. 187 – depešu br. 8 i dok. br. 190 – depeše br. 49 i 51).

⁶³ Stab Drugog pomorsko-obalskog sektora, po naređenju Glavnog štaba Hrvatske, evakuisao se zajedno sa ranjenicima (vidi dok. br. 191).

**IZVOD IZ KNJIGA PREDATIH DEPEŠA ŠTABA MORNA-
RICE NOVJ ZA PERIOD OD 10 NOVEMBRA 1943 DO
17 JANUARA 1944 GODINE¹**

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
1	10. XI u 16 h za VIII korpus	Neprijatelj zauzeo Trogir i obalu prema Rogoznici. ² Juče se iskrcao na Mali i Veliki Drvenik. ³ Dijelovi Šibensko-trogirskog odreda prebacili se na Šoltu. ⁴ Reorganizovati ćemo ih i odmah povratiti na kopno. Kvalitet snaga je slab. Nepoznato nam je stanje na Pelješcu i kod Omiša. ⁵ Ne raspoložemo radio-stanicama. Uzećemo iz vaše radionice. Molimo javite situaciju za Trilj — Imotski. ⁶ Veza sa XXVI divizijom slaba. Formirali opera-

¹ Originali, pisani mastilom, latinicom, nalaze se u arhivi Vojnog • istoriskog instituta pod reg. br. 32/1—8, k. 2021, 1—2, k. 2072 i 16—1, k. 523. ^{2, 3} i ⁶ Njemačke snage otpočele su 7 novembra 1943 god. akciju na E prostoriji Šibenik — Split i to prema Kruševu — Trogiru — Solinu i E Kaštelima. Osmog novembra 1943 god. zauzeli su Rogoznicu i Trogir, a 9, 10 i 11 novembra Čiovo i Veliki i Mali Drvenik (vidi dok. br. 58, I 61, 71 i 190 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 181, 183, 184, 186 i 187).

Dan ranije, tj. 6 novembra 1943 god., njemačke snage su otpočele napad na područje ograničeno linijom: Split, Sinj, s. Studenci, Imotski, donji tok r. Neretve, sa ciljem da potpuno ovladaju komunikacijom Mostar — Imotski — Sinj — Split i Makarskim Primorjem. Poslije I bezuspješnih pokušaja da zaustavi Nijemce, ili pak da se probije u I pravcu s. Lovreć — Aržano, a imajući u vidu i zamorenost naših jedinica u višednevnim borbama, Štab Dvadeset šeste divizije donio je I odluku da se sa svojom Jedanaestom brigadom, Prvom brigadom i Deltom vetom brigadom Dvadesete divizije, Makarskim i Mosorskim odredom [povuče na otoke Hvar i Brač. U tom cilju angažovane su plovne jedinice Četvrtog pomorsko-obalskog sektora koje su, zahvaljujući vanrednom zalaganju posada, sa uspjehom izvršile ovaj zadatak noću 16/17 novembra (vidi dok. br. 73 i 80 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 152, 180, 181 i 183 i knj. 22, dok. br. 134).

⁴ Pored ovog odreda na Šoltu su se prebacile i jedinice iz rejlona Trogira, Kaštela i okoline (vidi dok. br. 61 ove knjige i tom V, knj. 21, dok. br. 107, 183 i 184).

⁵ Toga dana je Štab Dvadeset šeste divizije, uz saglasnost Štaba Osmog korpusa, donio odluku da se Trinaesta brigada prebaci sa Pelješca na o. Korčulu, a jedinice Prve dalmatinske brigade u Podgoru, što je noću 10/11 novembra izvršeno (vidi dok. br. 83).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		<p>tivne štabove za otoke Brač, Šoltu Hvar, Vis, Pelješac, Korčulu i Mljet.⁷</p> <p>Javite da li imate vezu sa Visom. Da li ste primili depešu od Makeda. Dajte naređenje za formiranu brigadu.</p>
2	12/XI u 9.20 h za VIII korpus	<p>Smatramo da je bolje sa raspoloživim snagama 26 d. i našima braniti otoke nego se orijentisati na probijanje ka vama.⁸</p>
4	12/XI za VIII korpus	<p>Prema novonastaloj situaciji, na osnovu koje ste se složili da snage 26 divizije napuste Pelješac, javite kuda sa 470 ranjenika sa Hvara i Visa.</p>
12	15'XI Za XXVI div. telefon	<p>Danas 15. o. mj. u 20 sati uputilo se 11 brodova za Igrane i Podgoru. Brodovi stići će oko ponoći u Podgoru, Igrane i Drašnice.⁹ Prebacite drugove najkraćim putem na Hvar i Brač za slučaj da nema dovoljno brodova. Inače, uputite drugove u luke: Bristova, Jelsa, Vrboska i Sumartin, gdje je hrana spremna.</p>
13	16/XI za XXVI div. telefon	
14	16/XI za XXVI div. telefon	<p>Predlažemo vam da Prvu dalmatinsku brigadu, ukoliko i nju prebacujete na otoke, uputite na Hvar iz strateških razloga i da bismo je odmah popunili ljudstvom iz odreda.¹⁰</p>

⁷ O formiranju operativnih štabova za odbranu otoka vidi dok. br. 59, 72, 73, 80, 81, 85, 88, 90 i 99.

⁸ U to vrijeme na području Biokova snage Osmog korpusa bile su napadnute sa više pravaca i okružene od Nijemaca. Zbog toga je donijeta odluka da se jedinice Dvadeset šeste divizije povuku na otoke (vidi dok. br. 73 i tom V, knj. 21, dok. br. 152).

» Vidi dok. br. 162 – depešu br. 18, 22, 23 i 24.

¹⁰ O prebacivanju Prve dalmatinske brigade i ostalih brigada i odreda sa Makarskog Primorja na otoke vidi dok. br. 162.

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
15	16/XI za XII brig.	Uputite naoružane brodove »Ivan«, »Biokovac« u Podgoru radi zaštite kretanja tamošnjih brodova na pravcu Podgora – Bristovo tokom noći 16/17 o. m. ¹¹
16	17/XI za VIII korpus	1. Mi smo se orijentisali na odbranu otoka bez povlačenja, zato jasno odgovorite šta ste mislili sa ovom nejasnom depešom o evakuaciji. ¹² 2. Tačno javite koje sve jedinice da uputimo za Biograd. ¹³ 3. Da li sve snage 26 divizije da ostanu na otocima. ¹⁴
20	18/XI za VIII korpus	Ostavili smo na terenu četnu Neretvanskog i dvije čete Makarskog odreda. ¹⁵ Ostalo smo prebacili na otoke. Kamioni i konji uništeni. Izvučena tri topa, 2 uništena. Niko
23	19/1 u 8.50 h za VIII korpus	Od IX brigade primičemo svega 1 top. Radio-stanicu Makiedu šaljemo čim nađemo odgovarajuću. Formirali operativni štab za odbranu otoka u kojem je XXVI div. i Stab Mornarice. Izvršili raspored snaga i operativnog rukovodstva za svaki otok i preduzeli sve mjere za odbranu. Mislimo da na otocima ima previše snaga. Organizovanje evakuacije otoka u pi-

¹¹ Brodove je tražio Štab Dvadeset šeste divizije radi zaštite prebacivanja svojih jedinica sa Makarskog Primorja na otoke noću 16/17 novembra 1943 godine (vidi dok. br. 162 – depešu br. 22).

¹² Vidi dok. br. 162 – depešu br. 36.

¹³ Vidi dok. br. 162 – depešu br. 34.

¹⁴ Vidi dok. br. 162 – depešu br. 44.

¹⁵ Obavještenje je netačno. Na terenu je ostala samo jedna četa (60 ljudi) Neretvanskog odreda. Dvije čete Makarskog odreda prebacile su se na otoke protivno odluci Štaba Dvadeset šeste divizije (vidi dok. br. 162).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		tanju, jer je neprijatelj na moru jači od nas. Saveznička pomoć ne-sigurna. Za konvoj I i IX brigade molićemo saveznike. ¹⁶
46	23/XI za VIII korpus	Još uvijek nejasno stanje u vezi snaga na otoku. Nalaze se I, IX, XI, XII i XIII brigada, te Trogirski, Mosorski, Makarski i Neretvanski odred. Poduzeli da se svi odredi vrte na svoja mjesta. Dajte direktive.
47 48	23 ¹ XI u 9.04 h za VIII korpus 23/XI za VIII korpus	Iz Barija 25 ili 26-og stiže prvih 200 boraca naoružanih puškama na Korčulu. Predložili raspored tih snaga. Odgovor nismo primili." Sa Beljakovićem i Bratanićem organizujemo prebacivanje ranjenika. Prebacićemo samo najteže i javiti broj i sve osoblje koje kreće. U Bariju 300 kreveta za nas.
51	25/XI u 12.00 h za VIII korpus	Segetsko-trogirski odred prebačen. Mosorski sutra počinje sa prebacivanjem, IX brigada vrši pripreme, ima 280 bosih, slabo odjevenih, a cipela i odjeće nema. Prebacujemo čim se završe pripreme. Bacače i mitraljeze ne mogu nositi, jer nema konja.
55	26/XI u 12.15 h za VIII korpus	Vežu sa Mosorskim odredom imamo. Mosorski odred još se nije prebacio, pokušaji propali zbog prisustva neprijatelja. Šaljemo našeg kurira do vas. Mjesto i vrije-

i« Ove dvije brigade i Mosorski odred trebalo je prebaciti uz pomoć saveznika do Sućurja a odatle bi oni nastavili put pješke do Starigrada i tamo izvršili popunu ljudstva i ostale pripreme radi prebacivanja za Biograd (vidi dok. br. 162 – depešu br. 34).

¹⁷ Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu (vidi dok. br. 92 i 162 – depešu br. 87).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		me veze ne može biti stalno. Javićemo naknadno sva mjesta veze.
60	27/XI u 15.40 h za VIII korpus	Situacija na otocima srednje Dalmacije nepromijenjena. Primijećena jača koncentracija SS trupa na Pelješcu. U sjevernoj Dalmaciji neprijatelj se iskrcao na Ižu, Molatu i Dugom Otoku. ¹⁸ Partizanski odred u jačini 250 boraca evakuisao se i stigao u Vis. ¹⁹ Komandant sektora ostao na terenu. Neprijateljske operacije potpomažu krstarica »Dalmacija«, 2 razarača, nekoliko motornih torpiljarki i 2 naoružana parobroda. Sa dejstvo savezničkih pomorskih i vazdušnih snaga zatraženo. ²⁰
64	27/XI telefon	OPERATIVNI STAB VIS Sa odredom III sektora pojačati odbranu Visa. Do daljnjeg u sastavu Hvarsko-viškog odreda a potčinjen operativnom Štabu – Vis. Jedan odgovorni član da uđe u operativni štab. Izvršite nov raspored snaga za odbranu Visa i izvijestite. Štab mornarice
66	27/XI u 17.30 h za Oper. štab Vis	Tokom noći 27/28 o. m. stići će u Vis 170 drugova iz Barija. ²¹ Ovi će formirati bataljon koji ostaje do daljnjega na raspoloženju za odbranu otoka. Bataljon dotjerati što prije vojnički i politički i držati ga u rezervi.
72	28/XI u 20.00 h za VIII korpus	Neprijatelj koncentrisao snage na sektoru Omiš – Podgora. Prema pisanju ustaša i Njemaca pretstoji

¹⁸ i» j 22 vidi dok. br. 162 i 191.

²⁰ Vidi dok. br. 162 – depešu br. 120.

²¹ Vidi dok. br. 98.

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		napad na Brač. Tokom noći 27 na 28 o. m. prebačeno je na sektor Primošten – Trogir 1 bataljon 9 brigade, 1 vagon hrane za VIII korpus, 80 političkih radnika. Dalje prebacivanje slijedi.
74	28/XI u 8.20 h za VIII korpus	Ujutro 28 o. m. stigao na Vis Sjevernodalmatinski otočki partizanski odred u jačini ukupno 426 drugova sa 4 velike motorne jedrenjače i 16 malih motornih brodića. ²² Gubitci odreda u borbama na otoku Ugljanu: 6 mrtvih, 9 ranjenih i 10 nestalih. Gubitci neprijatelja: oko 80 izbačenih iz stroja. Odred privremeno dodijeljen odbrani otoka Visa dok se omogući njegovo vraćanje.
75	28/XI u za VIII korpus	U noći 27 do 28 o. m. iskrcano je na Korčuli 300 a na Visu 170 interniraca iz Barija. ²³ Prebacivanje nije izvršeno po programu, jer su transporti pogrešno upućeni. Stiglo je i teško pješadisko oružje. Iskrcan je dio engleskih radio-stanica sa poslugom na Hvaru i na Visu. U Hvar stigao general Maclean. ²⁴
87	Za VIII korpus 1/XII u 15.32 h	Od bivših interniraca u Bariju, kojih ima oko 2500, formiraćemo 2 prekomorske brigade, I na Korčuli, II na Hvaru. ²⁵ Razlog: prvo – lakši smještaj, drugo – stvaranje rezerve na najugroženijim sektorima. Štab mor.

23, 26, 27 i 28 o prebacivanju Prekomorske brigade vidi dok br. 74, 92, 98, 106 i 116.

Fitzroy, šef savezničke vojne misije pri Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije, koji se početkom septembra 1943 god. spustio avionom u blizini Mrkonjić Grada.

²⁵ Vidi dok. br. 56 – objašnjenje br. 2.

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
112	4/XII u za VIII korpus	Četvrto – u noći od 3 na 4 stigli internirci ²⁸ iz Barija i to 150 u Starigrad i 150 u Hvar. Nije poznato zašto ovi nisu bili upućeni u Velu Luku. Peto – molimo hitan odgovor na našu depešu Op. br. 78.
118	5/XII u 0900 h za VIII korpus	4 decembra – prvo – oko 0900 sati 2 neprijateljska aviona bombardovala naoružani brod »Proleter«, šteta mala, 1 mornar ranjen. Oko 13.30 sati 2 neprijateljska aviona bombardovala i mitraljirala brod MB 14 koji je upaljen i potopljen, 2 druga mrtva. Ove plovne jedinice pripadaju Korčulanskoj flotili. Oko 09.15 pet neprijateljskih aviona bombardovalo i mitralj. Sućuraj, bez štete, jedan drug lako ranjen. Inače, bez promene. Drugo – Mosorski odred prebačen na Šoltu, dalje prebacivanje bilo nemoguće zbog loših vremenskih prilika. Namjeravamo prebaciti Mosorski odred na kopno. Treće – borbe nije bilo. Četvrto – na Korčuli sada 1086 drugova iz Barija. ²⁷ Formiranje i podizanje u toku. Veza: tačka 3 naše dep. 112 prilikom spasavanja engleskog pilota čamac bio pod nepr. artileriskom vatrom, 1 drug poginuo, drugi teško ranjen podlegao ranama.
151	6/XII u za VIII korpus	Danas stiglo 300 novih boraca na Hvar i Vis. ²⁸ 5 o.m. njemački avioni zapalili jedan brod sa benzinom engleski.. nema žrtava. Split 2 puta bombardovan, inače bez promjena. Partizanski odred sjev.

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		dalm. otočja vratio se nazad. ²⁹ Njemci napustili Biograd, Pakoštane, Dugi Otok, Iž, Pašman. Potrebno nam je novaca. Mosorski odred cio prebačen u Stari Trogir.
167	9/XII u 12.10 h za Oper. Stab za o. o. Vis telefon	Neka se svi internirci I Prekomorske brigade upute na Hvar. ³⁰ Preko lučke kapetanije organizujte njihov prevoz.
173	11/XII u 0800 h za VIII korpus	Upućujemo prekomorsku brigadu. ³¹ Njoj nedostaje Štab. Predlažem da privremenu komandu za vrijeme marša preuzme Miladin," a za k-ta 1 Brig, da postavimo Bogdana Stupara. Milić
178	11/XII u za VIII korpus	10 decembra 0930 sati neprijateljski avioni mitraljirali bateriju Sućuraj bez uspjeha. U 16.15 sati bombardovali sa 6 aviona naše brodiće u Lumbardi, jedna trabakula potopljena. Tokom noći od 10 na 11 baterija Sućuraj tučena artileriskom vatrom sa prostora Zivogošća bez uspjeha. "U Bračkom Kanalu naša patrolna jedinica došla u dodir sa nekoliko neprijateljskih motornih jedrenjača. Poslije borbe od 10 minuta dodir prekinut zbog veće brzine neprijatelja koji se udaljio. U noći od 9 na 10 saveznička motorna topovnjača izvršila vatreni prepad na Trpanj. Rezultati još nepoznati. 10 savezničkih aviona bombardovali Split 10 o.m. na 15.20 sati. Rezultati nepoznati.

²⁹ Vidi dok. br. 191.

³⁰ Vidi dok. br. 118.

³¹ Vidi dok. br. 124.

³² Ivanović

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
179	12/XII u 11 h za VIII korpus 13 XII u 0840 h	11 decembra u 0410 sati baterija Sućuraj tučena art. vatrom iz Zivogošća bez štete. 2115 sati baterija Povija tučena art. vatrom iz Baške Vode bez štete. Oko 2000 sati naš naoružani brod u zasedi kod Igrana uzet pod bacačku vatra sa kopna. U borbi jedan drug poginuo, jedan teško, jedan lako ranjen, brod neoštećen. U 1925 sati na obali između Krila i Omiša jaka mitraljeska i topovska vatra, razlog nepoznat.
182	13/XII u 8.00 h za G.S.H.	Da li ste razumjeli sve naše depeše. Šaljemo brod sa materijalom za vas, nije krenuo prije zbog vremena i komplikacija sa Savićevićem. Ranjenike možete poslati istim brodom. ³³ Molim javite situaciju u Primorju. Intendant VIII korpusa prebacuje robu za divizije u Trogir. Š. M.
183	13/XII u 9.00 h za Lučku kap. Vis, telefon	Ruta za plovne jedinice na putovanju iz Visa za Južnu Italiju ide direktno od Visa za Vieste zatim pod obalom prema jugu. Brodovi smeju ući u luku Bari samo danju. Š.M.
193	15/XII u 8.00 h za VIII korpus	13 decembra 0735 sati dva nepr. aviona mitraljirala leut u uvali Pelegrin, dva mrtva, pet ranjenih. 1230 sati tri štuke i dva lovca bomb. i mitr. parobrod Gruž kod Vele Luke bez štete, jedan nepr. avion oboren pao u more i poto-

³³ Glavni štab NOV i PO Hrvatske tražio je desetog decembra 1943 god. od Štaba Mornarice brodove za prebacivanje teških ranjenika (vidi dok. reg. br. 49–8, k. 2021 – depeša br. 187 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		nuo. 1420 sati dva nepr. aviona mitr. brodove kod Sumartina bez štete. 2100 između Baške Vode i Promajne minobacačka i mitralj. vatra, razlog nepoznat. Tri sopstvene plovne jedinice u popravku, naružani leuti bili na patroliranju. ¹ Saveznički avioni bomb. brodogradilište Split, Sveti Kajo i Sućuraj. U noći od 12 na 13 saveznička motor, topovnjača tukla Trpanj i Crkvice na Pelješcu.
200	15/XII u za III sektor	Obrazujte u Sali relejnu stanicu za liniju Senj–Vis. Javite mi odgovornog. Ako nije moguće u Sali predložite u koje drugo mjesto. ³⁴ Javite detaljnije situaciju kod vas. Javite vaše potrebe. Od vaših sredstava prema mogućnostima pomozite narod.
201	16/XII u 0800 h za Kotarski N.O.O. Preko III sektor	Broj 169. Nastojte sakupiti u NOF što više ulja za potrebe vojske. Mornarici vi dajte ulja koliko bude tražila a nas o svemu izvijestite. Za Oblasni N.O.O. Dalmacije M. ³⁵ Jakšić
214	18/XII u 0800 h za VIII korpus	VIII. korpus. Ja i komesar mornarice idemo u Bari da konkretiziramo operativno sadejstvo na obali, požurimo pomoć u odijelu i pošaljemo američku misiju. Sa misijom pošao bi i ja gore da Vas o svemu obavijestim. Ako smatrate nepotrebnim javite preko Mornarice. ³⁶ Milić

Štab Trećeg sektora predložio je uvalu Kruševica u Telašćici (vidi dok. br. 125).

as Mato

³⁶ Depešom od 19 decembra 1943 god. Štab Osmog korpusa saglasio se sa ovim (vidi dok. reg. br. 49–8, k. 2021 – depeša br. 246, u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
217	18/XII u za VIII korpus	VIII korpus. Prebacivanje I prekomorske brigade u toku noći 17 na 18 dec. nije izvršeno. ³⁷ Neprijatelj otpočeo ofanzivu od Drniša, Šibenika, Trogira i Splita prema Lećevici i Moseću. Stigao do Radošić, Lećevica, Cvrljevo, Postinje, Muć, Gizdavac. Zatvorio put Rogoznica – Marina – Trogir. Štab Mor.
227	20/XII za K.M. Vis telefon	Za majora Doku – pravac kretanja za brodove koji idu u Senj jeste uvala Kruševica u Tajeru zatim 1st. U ovim lukama brodovi će dobiti uputstva za putovanje. Uputite brodove sa materijalom što pre u Senj. Posle iskrcanja materijala vuče ranjenike za Vis = Štab Mor.
234	21/XII za Jug. del. preko radio eng. misije	Makiedo Jugoslav delegation = V.Š. odredio za upravnika bolnice Bari doktora Mešterovića stop. ³⁸ Milić da pošalje svoje odmah V.Š. i da javi vreme dolaska u Glamoč, stop da zamoli u ime Tita generala Dolittle da pošalje istovremeno oficira avijatičara radi označivanja ciljeva. ³⁹ stop trebamo hitno podatke za Makieda, Sardelića i ostale radi prevođenja u oficire: ime, prezime, raniji čin i ostalo = Štab Mor.
236	22/XII za VIII korpus	Za VIII korpus. = Danas 21 razgovarali sa Amerikancima o odjeći i obući sa avionima. Ima izgleda na brzi početak. Dolaskom

³⁷ Opširnije o pokušaju prebacivanja Prve prekomorske brigade na kopno kod Starog Trogira vidi dok. br. 124, 127 i 128.

³⁸ Mešterović dr. Đuro upućen je u Italiju kao član Sanitetske I misije NOVJ. Dužnost upravnika bolnice u Bariju nikad nije vršio.

³⁹ Vidi dok. br. 162 – depešu br. 250.

Redni broj Datum i sat predaje

Depeša

- Vlatka⁴⁰ **vjerujem da će ići brže**
Traže **više tačaka za bacanje**. Da
li Mliništa, **koordinate** nisu jasne
Da li je **aerodrom u Glamoču slobodan i upotrebljiv** = Milić
- 239 23/XII u 0800 h
za V.S. Za V.S. = C.K. K.P.J. Na otoci-
ma ima deset hiljada zbjega iz
Splita, Makarskog Primorja i Pe-
lješca. U vezi sa nesigurnošću oto-
ka i novonastale situacije na Kor-
čuli, pitanje zbjega postaje težak
problem. Na Korčuli ima sada **pet**
hiljada zbjega – gubitkom Kor-
čule ili drugog kojeg otoka **zbjeg**
će se povećati. Pošto ne postoji
mogućnost za prebacivanje i **smje-**
štaj na kopnu zbjeg bi morao
ostati na otocima gdje mu **prijeti**
ozbiljna opasnost. Postoji moguć-
nost prebacivanja u Italiju. **Hitno**
nam je potreban vaš savjet. =
Ceća⁴¹
- 240 23/XII
za VIII korpus VIII korpus = Bari 20 Dec. En-
glezi kažu da drug Vlatko Velebit
do dva tri dana dolazi u Bari.
Američka delegacija još se uvijek
sprema. Za šefa određen kapetan.
Mi ukazujemo na potrebu višeg
pretstavnika. Operativna saradnja
napreduje, ali ne zadovoljava. En-
glezi kažu da će nam dati šest
ratnih brodova i petnaest radio-
stanica. Bacanje odijela avionima
još se nikako ne realizira. = Milić
- 241 23/XII u 9.10 h
za Mljet Štabu Orjenskog odreda = Odmah
se prebacite na komunikaciju Met-
ković – Dubrovnik,⁴² a četa XIII

*o Velebit, član misije Vrhovnog štaba NOV i POJ.

⁴¹ Svetislav Stefanović-Ceća, delegat CK KPJ pri Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju. (1)

⁴² Umjesto na kopno, Orjenski odred sa četom Prvog bat. Trinaeste brigade prebacio se na otok Vis (vidi dok. br. 162 – depešu br. 289 i tom V, knj. 23, dok. br. 24).

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		brigade nek se prebaci u Crnu Goru" na Pelješcu. Domaće snage nek ostanu na Mljetu. = Čer- ni, Niko
242	23/XII u za V sektor	V sektor – Po cijeni svih žrtava niste trebali dozvoliti da vam ostanu otsječene snage. Porušite cestu temeljito. Organizujte odbranu na liniji položaja: Hrastovica – Rženo Brdo (k. 537) – Točilo Brdo – k. 560 – Klupca (k. 568) – k. 554 – Oblik (k. 462) – 2u- kovica. Front se suzio te snaga imate dovoljno. Što prije organi- zujte jedinice. Pomoć će stići ve- čeras. Bez obzira na žrtve mora- mo braniti Korčulu. U pogledu evakuacije ćemo vidjeti naknad- no. Naredili smo da se Orjenski prebaci u vezi onog starog nare- đenja ⁴⁴ a vašu četvu da se prebaci u Cr. Goru na Pelješcu. Snage va- še ostavite na Lastovu još. = Čer- ni, Niko
243	23/XII u 12 za V sektor	V. sektor = Sve vaše raspoložive brodove držite u pripravnosti pod stražom da vam ni jedan ne utek- ne. Forsirajte popravak brodova. Brodogradilište pripremite za one- sposobljavanje. Treba vrednije dijelove zakopati. Ništa ne paliti. = Š. M.
250	24/XII za Jug. del. putem eng. radia	Machiedo Jugoslav delegation Ba- ri = Požurite sa isporukom obuće i odeće stop Mliništa spremna za prijem stop ugovoreni znak danju crveni krst, noću devet vatara u

⁴³ Na sekciji 1 : 100.000 ovo mjesto nije pronađeno.

** Vidi dok. br. 162 – depešu 33.

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
	25/XII za V.S. i VIII korpus	trokutu stop izvestite uvek dan ranije stop Ako se ne dogovorimo potrebno je da piloti vide beli znak na zemlji, taman na snesu = S.M. = U noći 24 na 25 dec. Korčula ispražnjena posle četverodnevni upornih i krvavih borbi. Snage bile ispresecane. Savezničko vazduhoplovstvo nije saradivalo zbog loših vremenskih prilika, mornarica saradivala skromnim snagama samo noću i ne na najvažnijem delu to jest u Pelješačkom Kanalu. Naše snage prebačene na Hvar nalaze se u sređivanju. Gubitci u vojnim rukovodiocima znatni. Komandant XXVI div. teško ranjen. Podroban izveštaj sledi = S.M.
267	28/XII	Mahiedo Jugoslav delegation Bari = Da li je stigao m/j Lala sa Dr Smodlakom. Pošaljite odmah sve naše parobrode u Komizu radi evakuacije zbjega. Po naređenju Vrhovnog štaba šaljemo avijatičare, tenkiste i šofere radi dalje izobrazbe = S.M.
268	28/XII	Štabu XI – XII – XIII. brigade = Danas 28 o.m. svi položaji i rezerve od 24 sata moraju biti u strogoj pripravnosti. Pojačati patrolnu službu po otoku. Patrolni čamci moraju patrolirati što bliže neprijateljskoj obali i garnizonima. = Oper. št. o.o.
284	28/XII	Za V.S. i VIII korpus = Situacija na otocima: Obranu otoka reorganizovali. Hvar prva dalm. XI brig.

Vis II prekomorski sa Korčule i jedan bat. odreda. Brač i Šolta XII brig, ojačana. XIII brigada sređuje se na Hvaru i biće poslana na Vis da zamijeni II prekomorsku. I prekomorska na Šolti čeka mogućnosti prebacivanja. Loše vrijeme je ozbiljna prepreka izvođenja planu evakuacije. Brodovi u derutnom stanju i mnogo ih u kvaru.

VIII korp. i V.S. – Naša namjera prebaciti najprije I prekomorsku, onda II prekomorsku, a dalje prema situaciji na otocima ostale jedinice. Mogući kanali Rogoznica, Pirovac, Sv. Juraj, ovaj u krajnjem slučaju. Posljednju tačku uporišta Vis. Glavnina ranjenika evakuisana. Ostalo još 150 koje šalje-mo prvom vezom. Zbjeg se evaku-iše na Vis postepeno sa otoka. = S.M.

Štabu I, XI–XII i Operativni štab Vis = Savjesno poduzeti sve mjere za uništenje cesta i izgradnju prepreka. Štabovi brigada će odrediti jednog svog člana da kontroliše ovo. Hitno javite da li vam treba još nagaznih mina i koliko = Oper štab za o.o.

V.S. = Reorganizujemo obranu. Na Hvaru, Braču i Šolti ostavićemo male demonstrativne snage. Vis će biti branjen sigurno uz pomoć saveznika koju oni obećavaju = Cerni – Milić

XIII brigada = Prikupite ljudstvo i materijal i prebacite se u Hvar

na obalu danas do 17 h gdje će vas sačekati brodovi za dalji put = Vojo⁴⁵

305 30/XII

XI brigada = Pošto reorganiziramo obranu otoka to odmah sa bataljonom u rezervi preuzmite položaje I brigade, koja se mora koncentrisati još tokom ove noći. Položaj Zastrazišće napustite, tu održati samo lake patrole. Položaj Poljica također držati slabije, a »lavni mostobran neka bude Starigrad – Vrboska – Sv. Nedelja, o ovome usmeno na sastanku. Baterija Sućuraj neka gađa Drvenik, Zivogošće t.j. sve uporne tačke u dometu. = S.M.

306 30/XII

XII brig za Stanka = Odlučili na Braču, Šolti, Hvaru postaviti laka odjeljenja, koja će pokretom kontrolirati otoke i ne dozvoliti nesmetano zauzimanje i to na Braču 2 bataljona, na Šolti 1 četvu odreda, na Hvaru isto a sve snage koncentrirati na Vis. Vis solidno braniti uz pomoć saveznika koju su zagarantovali. Prva faza na otoku Brač – Šolta jeste, bataljon prekomorske prebaciti na Vis, na Šolti ostaviti bataljon brigade a odlučiti koju četvu odredskog bataljona ostaviti, te preostale povući još u toku ove noći. Odlučiti koje snage u jačini dva bataljona ostaviti na Braču a za ostale snage predviditi iz kojih luka će se povlačiti i koliki broj. Ovo dolazi za izvršenje 31 o.mj. i odmah javiti, da bi se poslalo brodove. Dolazi

Redni broj	Datum i sat predaje	Depeša
		drug Voja, pošaljite vozilo u Bol da ga čeka. Baterije aktivizirati na korisne ciljeve. Evakuisati sva pokretna artiljerijska oružja = Oper. Stab za o.o.
307	30/XII	I brigada = XI brigada smjenjuje vaše snage sa položaja, morate koncentrirati brigadu u Hvaru najdalje do 24 h, a nastojati što prije. Stavite se u vezu sa XI brig, da se ovo izvrši što prije. = Oper. št. o.o.
308	30/XII	XII brig, za Miladina = Prebacimo vas na Vis još u toku ove noći, a onda dalje drugim kanalom. Zato se pripremite. ⁴⁶ Ovu depešu što prije dostavite bataljonima na Šolti i Braču = Oper. št. o.o.
310	30/XII	II sektor = NB6 ili NB9 ne može se upotrebiti za konvojisanje materijala za odred, njih treba odmah vratiti sa brodovima na Vis. Vi dajte sve što možete za prebacivanje materijala odredima. Najvažniji zadatak vašeg sektora jeste osigurati vezu sa kopnom za prebacivanje materijala i jedinica na kopno kod vas. Čvrsta veza sa jedinicama na kopnu jeste neophodna. Javite šta ste uradili po ovome. Da li je od mine oštećeni brod nasukan ili odvučen u Zadar. = S.M.
315	1/I 44	VIII korpus = 1 Brig, prebačena je na Vis. XI je na Hvaru, XII. je

⁴⁶ Odnosi se na dijelove Prve prekomorske brigade koji su, pod komandom Miladina Ivanovića, pokušali da se preko Šolte prebace na kopno kod Starog Trogira (vidi dok. br. 56 – objašnjenje 2 i dok. br. 124 i 127).

Depeša

- 316 . 1/1
 koncentrisana i spremna za pokret na Braču. Prekomorska spremna za pokret. Vreme loše, pokret nemoguć. Stanica poslana na Rogoznicu ne javlja se. Upućena tri broda materijala na sektor sj. Dalm. = Milić
- 322 2/1.
 VIII korpus = Za potpuno ozbiljnu obranu Visa potrebno je bar 3000 ljudi t.j. najmanje dve brigade. Dok se drže Hvar i Brač potrebna je još jedna brigada. Predlažemo, na Visu I i XII, Hvar XI, Brač – Šolta odred. Ako bi XI postala raspoloživa onda možemo jednu brigadu uputiti na kopno = Milić – Cerni
- 323 3/1
 Stvari se razvijaju tako, da nam se na Visu nameće ne samo frontalna, nego i tvrđavska borba. Vis ima 75 km obale, preko 50 teških mitraljeza, 17 protua vijonskih mitraljeza i nekoliko topova. Saveznici obećavaju pomorsku i zračnu pomoć i još teškog oružja. Sve ovo ne može apsorbovati 1 brigada. Potrebne su najmanje 2 brig. U protivnom odbrana postaje nerealna i bolje je unapred spasiti ljudstvo. Vis smatramo vanredno važnim i odlučujućim za Jadran. Preko Visa veza i pomoć je omogućena. Sa 2 brig. t.j. oko 3000 ljudi obranu smatramo realnom. Molimo ponovno nam javite Vašu odluku = Černi – Milić.
- Upuć[eno] VS i VIII Korpusu
 VIII korp. = Stigao je Vlatko i Maclean i sa njima razgovaramo o mogućnostima savezničkog angažovanja u obrani otoka. = Milić – Cerni.

Depeša

- 4/1
 III P.O.S. = Sinoć 3 januara upućeno 7 brodova sa prekomorskom brigadom na Kornate i Dugi Otok, radi daljnjeg prebacivanja na sektoru Biograd – Pirovac.⁴⁷ Transportne brodove sa pratnjom vratiti odmah poslije izvršenja zadatka.
- 331 5/1
 V.S. – VIII korp = Avijatičari stigli. Neprijatelj uz obalu. Primanje ranjenika otežano. VIII brig, ćemo snabdjeti⁴⁸ = Milić, Cerni.
- 332 5/1 8,30 h
 Za V.S.
 Stigao je Vlatko i Maclean i sa njima razgovaramo o mogućnostima savezničkog angažovanja u obrani otoka.⁴⁹ – Milić – Cerni.
- 344 7/1 10,10 h
 Za III P.O.S.
 Sta je sa prekomorcima.⁵⁰ U Rogoznici zarobljen brod »Sv. Ivan« iz Jezera. Kapetan broda ubijen, 2 mornara zarobljena i prisiljeni da kažu ugovorene znake. Nisu kazali, te su odvedeni u Šibenik. Da li su stigli ranjenici iz Hrvatske. – S.M.
- 347 7/1 17
 Za Manolu
 Bataljon Jedanaeste brigade raspoređen na Biševu, stoga zamena sa odredom nemoguća.⁵¹ Poželjno da bataljon odreda dođe na Vis za

⁴⁷ Opširnije o ovom prebacivanju Prve prekomorske brigade vidi dok. br. 153.

⁴⁸ Osmu dalmatinsku brigadu (Prva brigada Dvadesete divizije) u to vrijeme nalazila se u rejonu Trogira (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 10).

⁴⁹ U ovim razgovorima Maclean je obećao pomoć savezničke mornarice i avijacije, no do njenog angažovanja nije došlo.

⁵⁰ Odnosi se na Prvu prekomorsku brigadu, koja je po naređenju Vrhovnog štaba prebačena sa Visa na kopno u rejon s. Drage kod Biograda (vidi dok. br. 153).

⁵¹ Riječ je o Drugom bataljonu Jedanaeste brigade. Štab ove brigade tražio je da se ovaj bataljon vrati sa Visa na Hvar u sastav brigade a da se na njegovo mjesto pošalje bataljon Hvarsko-viškog odreda (vidi dok. reg. br. 2–2, k. 2072 – depešu br. 363).

353	8/1 14.30 h
Za V.S. i VIII K.	popunu XIII brigade koja se predviđa za prebacivanje na kopno." Prekomorska brigada 1650–1650 ljudi stigla na Dugi Otok. Potrebno je narediti 19. diviziji da joj organizira prihvat i prolaz. ⁵¹ – Milić–Černi.
362	9/1 7.30
V.S.	Do sada upućeno u Bari 165–165 avijatičkog osoblja, iz Hrvatske stiglo 40–40 tenkista ⁵⁴ – S.M.
371	11/1 8
V.S. i VIII Kor.	Nemci sa 2.000–2.000 vojnika zauzeli Mljet u noći 30 na 31 dec. ⁵¹ Sada, 8 jan., na Mljetu 300 neprijateljskih boraca i 2 motorne torpiljarke. Sa Mljetom održavamo radio-vezu. – Milić–Černi.
373	10/1 17
V.S.	General Miles stigao na Vis i traži odobrenje da na Visu iskrca 150 engleskih vojnika za odbranu Visa i napade na neprijateljske luke. Isto tako predlaže da zajednički zauzmemo Lastovo i da postavimo zajedničku posadu. Naše je mišljenje da prihvatimo. Čekamo vaše naređenje. ⁵⁸ Vicko ⁵⁷ –Milić.
386	13/1 22.50
Stanko–Brač	Mišljenja smo da na Braču svakako treba dati što žilaviji otpor i zadržati ga koliko je moguće time da se osigura izvlačenje ljudstva i materijala po unapred predviđenom planu. ⁵⁸ Na koncu ostaviti

⁵² Vidi dok. br. 162 – depešu br. 370.

⁵³ Prva prekomorska brigada već je bila prebačena na kopno (vidi dok. br. 153).

⁵⁴ O upućivanju avijatičara i tenkista u Bari vidi dok. br. 148.

⁵⁵ O zauzimanju ovog otoka vidi dok. br. 162 – depešu br. 386 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 146 i 147.

⁵⁶ Vrhovni štab je odobrio iskrčavanje pomenutih engleskih vojnika (vidi dok. br. 162 – depešu br. 428).

⁵⁷ Krstulović, sekretar Oblasnog komiteta KPJ za Dalmaciju

⁵⁸ ⁵⁹ j 60 o napadu i borbama na ovom otoku vidi dok. br. 158, 159, 160, 161, 162 (depeše br. 424 i 447), 164 i 190 (depešu br. 34).

- na Braču grupu od barem 50 partizana. Milić – Černi.
- 393 14/1 12 h
Stanko
Hvar Brački odred prebaciti na Vis i smjestiće se na prostoriji Čajna Polje – Vino Polje⁵⁹. Vojo
- 394 15/1 8 h
V.S.
i VIII Korpus 13 jan. oko 1800 sati naše jedinice napustile Brač. Na Braču ostao partizanski odred.⁶⁰ Milić – Černi
- 396 15/1 8 h
V.S. i VIII
Korpus Generalu Milesu saopšteno vaše odobrenje.⁶¹ Dolazak engleskih vojnika očekuje se za četiri dana.
Milić – Černi
- 404 15/1 8 h
III P.O.S. Oko 17 jan. stići će u vaš sektor jedna brigada. Pripremite prihvat i prebacivanje na kopno.⁶² Izvijestite da li postoji mogućnost prebacivanja manjih topova.
- 420 17/1 08.00 h
V.S.
VIII Korpus Izgledi su da će nam uskoro ostati slobodan samo Vis i da će neprijatelj nastojati da ga zauzme. Mi čvrsto verujemo da Vis možemo obraniti. Za ozbiljnu obranu i borbu potrebne su nam ozbiljne snage. Sada 2 brigade osiguravaju obalu. Nužna nam je i rezerva. Molimo vas dajte nam definitivno naređenje za obranu Visa i stavite nama na raspoloženje i treću brigadu koja se sada nalazi na Hvaru.⁶³ – Milić – Černi.
Istu depešu dostavili i V.S.
- 421 17/1 08.00 h
VIII Korpus
i V.S. Trinaesta brigada spremna za prebacivanje.⁶⁴ Čeka prestanak bure.
Milić – Černi

»i Vidi dok. br. 162 – depešu br. 428.

⁶² i ⁶⁴ Odnosi se na prebacivanje Trinaeste brigade Dvadeset šeste divizije. Vidi dok. br. 162 (depešu br. 397), 165, 190 (depeše br. 8, 13, 18, 40, 41 i 45) i 191.

⁶³ Sa ovim prijedlogom Vrhovni štab se složio i odredio tri brigade za odbranu otoka Visa (vidi dok. br. 187 – depešu br. 8 i dok. br. 190 – depešu br. 49).

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 17 JA-
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
17 januara 1944 god.
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 1810 u pravcu prema Hvaru primjećeni su bijeli bljeskovi, crvene rakete i mitraljeski svjetleći metci.

1825 jedno bijelo svijetlo prema Splitskim Vratima.

1825 osvjetljavanje reflektorom, vjerovatno sa Pelješca.

1935 u pravcu Šolte primjećena jedna bijela raketa.

2015 u pravcu Dobre Luke primjećena jedna crvena raketa.

2130 u pravcu Vele Luke primjećena jedna bijela raketa, u 2150 u istom pravcu dvije crvene rakete.

0035 u pravcu Oključne primjećeno 10 crvenih raketa.

0105 primjećeno u pravcu Brača jedno jako bijelo svijetlo.

0240 u pravcu Vele Luke primjećeno 8 bijelih raketa.

0245 u pravcu Pelješca i Vele Luke primjećeno više raketa i detonacije, vjerovatno topova.

0355 u pravcu Splitskih Vrata primjećene 3 crvene rakete.

0615 jedno jako crveno svijetlo kod Splitskih Vrata.

0710 šum aviona iz NE za SW.

0720 dva nepr. aviona preletila sa sjeverne strane Višku luku.

0750 pet nepoznatih aviona iz N za S.

2). Patroliranje na sjevernom sektoru Visa nije izvršeno zbog rđavog vremena. Na južnom dijelu sektora patroliranje izvršio je P. Č. »Badija«, koji je detašovan u Komizi. Nikakova opažanja sem što je sa položaja Rukavac otvorena mitraljeska paljba na brod, bez pogodaka.

N. B. »Miran«, III P. O. S. izvršio tokom noći vožnju do Hvara i natrag u Vis, zbog dostavljanja hitne kurirske pošte Sektoru u Hvaru.

P. B. »Zora«, Šoltanske flotile, havarisan u Visu, pukla osovina propelera. Ostala dva leuta Šoltanske flotile pokušala isploviti za Hvar, u saglasnosti sa naredjenjem komandanta IV p. O. S., ali zbog rđavog vremena vratila se u Vis.

NB8 i NB10: sjeverni Jadran. »Jadran« havarisan u sjevernom Jadranu. Na popravku u Visu NB1, NB2 i NB6. NB7 u Visu, tokom noći pokušao izvući brod »Biokovo« koji se je nasukao, ali bezuspješno, zbog slabog vremena morao se vratiti u luku. NB9 u Hvaru.

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći uplovili u Vis 5 brodova iz Hvara. Isplovili iz Visa 3 broda za Bari.

Komiža bez pokreta.

Tokom dana i noći završen popravak na 4 broda, u radu 15 brodova.

5). Pojednostiti i detaljan izvještaj o četi koja je bila ostala opkoljena od Njemaca na Braču u blizini čuke Sv. Duh saznali smo od našeg obavještajnog oficira. Četa je bila opkoljena od Njemaca te dva mitraljeza čete su prihvatili borbu i? s Njencima i tako stvorili jedan prolaz gdje su se naši povukli. Tom prilikom pala je drugarica od talijanskog dobrovoljca koji je posluživao mitraljez i on je zarobljen. Ostali drugovi su se uspješno probili, sem desetorica koji su se u naglom povlačenju izgubili u raznim pravcima, sa strane Njemaca bilo je oko 10 što mrtvih i ranjenih.

U 1730 tri naša broda koji su uplovljavali u Višku luku bili su zaustavljeni od straže I Dalmatinske brigade na položaju kod Stončice. Brodovi su zaustavljeni iako su pokazali ispravni znak legitimisanja koji je važio za noć od 16 na 17. Usljed toga što su se morali zaustaviti za sporazumjeti se sa stražom, brod »Biokovo« bio je bačen od vjetra na kopno jer nije mogao više upaliti motor. Ustanovljeno je da su brodovi dali ispravne znakove, dok straže na kopnu su imale stare nevažeće znakove. U toku večeri NB6 bio je upućen na lice mjesta zbog izvlačenje »Biokova«, ali u tome nije uspio kako je već naprijed izneseno. Detaljan izvještaj po prednjem dostaviće se tom Štabu čim bude primljen od kapetanije.²

U 18 00 ponovo se pojavilo jedno ognjeno svjetlo na otočiću Ravniku.

S. F. S.N.

OPERATIVNI OFICIR:
Dav. J. Orebić

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ OD 18 JANU-
ARA 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno

18 januara 1944 god.

u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

- 1.) 1215 dva aviona iz N [sjever] prema S [jug] preko
* Biševa. Vjerovatno neprijateljski.
1555 deset aviona nepoznatih preko Viške luke.
1900 jedno bijelo svijetlo na Šplitskim Vratima, odmah
zatim jedno bijelo svijetlo na Braču, jedno na Šolti i jedno u
pravcu Pelegrina.
2145 preko obale kod Stončice primjećeno jedno crveno
svijetlo.
0720 šum aviona od E [istok] prema W [zapad].
0735 do 0825 dva nepr. aviona u blizini Visa.
- 2). Patroliranje na sjevernom sektoru Visa izvršio P. Č.
»Lapad« bez opažanja, na južnom sektoru P. Č. »Badija« ta-
kođer bez opažanja.
N. B. 6 i N. B. »Miran« (III P. O. S.) isplovili iz Visa kao
pratnja konvoja od 7 brodova za III P. O. S. Ukrcana na bro-
dove XIII Brigada.
NB8 i NB10: sjeverni Jadran. Na popravku u Visu NB1,
NB2 i NB6, u Hvaru NB9.
Šoltanska flotila u Visi[^], po popravku P. B. »Zora« biće
odmah upućen u Komižu na redovnu dužnost.
- 3). Bez sadržaja.
- 4). Tokom noći uplovili u Vis 3 broda iz Hvara, 1 iz Ru-
kavca, 1 iz Starigrada, 1 iz Komiže i 1 iz III P. O. S. Isplovili
iz Visa za III P.O.S. 7 brodova, za Hvar 1 brod, za Komižu
1 brod, za Rukavac 1 brod i za Smrsku 1 brod.
Tokom noći isplovio iz Komiže 1 brod za Vis.
Tokom dana i noći usposobljeno 8 brodova, u radu 11
brodova.
- 5). Stiglo u Vis sa britanskim ratnim brodom 40 brit.
komandosa.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR

Dav. J. Orebić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 18/1-7, k. 2036.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 18 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O DEJSTVIMA U PRVOJ POLOVINI JANUARA 1944 GODINE¹

STAB
II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. broj 15
Položaj 18 januara 1944 g.

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

Položaj

Operativni izvještaj
za 1–15 januara 1944.

U vezi naređenja Štaba Mornarice N. O. V. J. broj 61/4³² dostavlja se slijedeći operativni izvještaj za prvu polovinu mjeseca januara 1944 godine.

I.) OPERACIJE NA MORU:

31 decembra 1943 godine nasukao se je na West [zapadnoj] obali o. 1st neprijateljski minopolagač (»Marjan«)³ uslijed kvara u mašini ili kotlu. Posada od 24 Njemca i 4 domobranca iskrcala se je na otok 1st i smjestila se je u školskoj zgradi. O tome je bio izvješten III Pomorsko-obalski sektor, koji je odmah poslao jedan naoružani motorni brod⁴ i njegova posada je uspjela da bez borbe zarobi cijelu posadu (»Marjan«), Usljed jake bure brod je toliko uništen, da je više neupotrebljiv, a niti se nije mogao dizati brodski materijal koji se nalazi u njemu.

Neprijatelj je 8 januara u 21.00 sati došao na otok 1st⁵ sa tri veća motora u kojima je bilo od 200–300 Njemaca i tražili su posadu nasukanog broda »Marjan«, budući ih nisu našli, pokupili su muškarce od 18–60 godina starosti ukupno 52 i ukrcali ih na brodove. U 24.00 sata neprijatelj je napustio otok i povukao se u pravcu sjeverozapada. Zapalio ie zgradu u kojoj se nalazila Komanda mjesta.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 24/1–3, k. 2064.

² Vidi dok. br. 10/1–1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ U Operativnom dnevniku Trećeg pomorsko-obalskog sektora stoji da je to bio minopolagač »Mosor« (vidi dok. br. 191).

* NB-3 »Jadran«

» Vidi dok. br. 191.

3. januara izvršen je napad sa strane »Partizana I« i »Partizana III« na nenaoružani parobrod »Slavija«. Tok akcije: ad 1) Mjesto napada ispred Vrbnika 3 januara 1944 god u 16.50 sati. ad 2) Učestvovala su jedinice flotile borbenih čamaca: »Partizan I« i »Partizan III«.

ad 3) Nenaoružani parobrod »Slavija«.

ad 4) Nakon uplovljenja parobroda »Slavija« u Vrbnik, »Partizan I« i »Partizan III«, koji su se nalazili u zasjedi kod rta Glavina, isplovili su do ulaza u Vrbnik sa nakanom da spriječe isplovljenje parobroda »Slavija« iz Vrbnika. Usljed toga što se je parobrod »Slavija« veoma kratko vrijeme zadržao u luci, obje su jedinice zakašnile da zauzmu položaj po unaprijed određenom planu, te tako parobrod »Slavija«, koji je u međuvremenu isplovio, uspio je zahvaljujući svojoj mnogo većoj brzini (13 čv. naprema 7 čv.) da umakne prema Crikvenici.

ad 5) Napad je započeo u 16.50 sati i završio se u 17.20 sati. Prvi je ispalio »Partizan I« iz topa 47 m/m (protutenkovski) ispred pramca broda sa nakanom da zaustavi brod i da ga po mogućnosti zarobi. Međutim, brod nije htio da stane, već je povisio brzinu. »Partizan I« i »Partizan III« otvorili su odmah vatru na parobrod iz svih oružja. Nakon šestog metka ispaljenog iz topa »Partizan I« top je usljed slabe instalacije iskočio iz svoga postamenta i tako postao neupotrebljiv. Borba se je uza sve to nastavila, no iza kratkog vremena zagliavio se je metak na teškom mitraljezu »Partizana III« i tako su dva najglavnija oružja ispala iz borbe. Gonjenje se nastavilo lakim mitraljezima. Usljed nastale bezmjesecne noći u 17.20 sati uspio je parobrod »Slavija« da umakne iz vida i gonjenje je prekinuto.

ad 6) a) Vlastitih gubitaka nema.

b) Neprijateljski su gubitci nepoznati, zarobljenih nema.

c) Utrošeno je šest metaka 47 m/m topa, 20 metaka za ZB 15 m/m i 480 metaka 8 m/m mitraljeskih.

d) Ratnog plijena nema.

Nakon ispaljivanja prvog metka za upozorenje izgledalo je kao da će parobrod stati, ali na to su se pogasila sva svijetla na brodu i brzina se je naglo povećala (vjerovatno pod pritiskom njemačke patrole na brodu).

ad 7) Usljed toga što se je nadalo da će se brod nešto dulje zadržati u luci, odabrano je mjesto zasjede kod Glavine bilo dobro, ali, budući da se parobrod nije zadržao ni

10 minuta u luci, odabrano je mjesto bilo suviše daleko, pa da bi mogle jedinice zatvoriti izlaz iz luke. Neko bliže mjesto nije se moglo odabrati jer bi, kad bi bilo sjevernije od Vrbnika, bile prije vremena opažene s obzirom na danje svjetlo, dok južno od Vrbnika to je mjesto bilo krajna moguća zasjeda. Usljed nastalih kvarova na topu i teškom mitraljezu otpala je mogućnost zaustavljanja broda s dejstvom vatre, te je stoga parobrod uspio umaknuti.

Posljedice toga napada bile su: da je pruga za Vrbnik i Silo potpuno ukinuta; u Vrbniku nastala je panika naročito među dezerterima koji su se posakrivali u podrume i razbjegli u šume bojeći se da ih ne bi partizani uhvatili, jer su vjerovali da je to početak napada sa naše strane.

3 januara isplovio je jedan brod⁶ sa tenkistima, vazduhoplovcima i mornarima ukupno njih 40 za Vis. Zatim su isplovila tri broda u konvoju sa ranjenicima također za Vis.

4 januara »Partizan III« naslikao se na rtu Zababe na otoku Pagu. Konvoj od tri broda (»Arduino«, »Bog s nama« i »Marjan«), praćen od borbenih čamaca »Partizan I« i »Partizan III«, uputio se iz Raba pravac jug. Na moru ih je uhvatila jaka oluja i odlučeno je da se uplovi u Novalju. Pošto je bila tamna noć, motorni jedrenjak »Marjan« se nasukao na uvali Zababe. »Partizan III« tražeći ga nasukao se na rtu Zababe i probio se je.

9 januara uspjelo je »Partizanu III« otsukati ga i odvući u luku Novalja. U toku noći 9/10 januara »Partizan I« odteglao je »Partizan III« u Rab, gdje je bio izvršen popravak i 12 januara »Partizan III« bio je sposoban za vožnju.

8 januara uplovio je transport od 4 motorna jedrenjaka sa spremom i materijalom za Glavni štab u Novalju. Naređeno im je da u toku noći 8/9 januara uplove dva veća broda u Senj, a ostala dva broda u Sveti Juraj. U toku iste noći iskrcaj je sav teret.

9 januara u 11.15 sati stigao je u Senj »Partizan I«, »Partizan II« i m/j. »Sloga«⁷ sa dva vagona sanitetskog materijala i hrane iz III Pomor.-obalskog sektora za ovaj Sektor.

11 januara isplovio je konvoj od dva broda iz Senja i dva iz Paga sve za Vis.

13 januara izvršena je dislokacija motornih jedrenjaka za slučaj pokreta, sve prema uputama Glavnog štaba.

15 januara stigao je konvoj od dva motorna broda sa materijalom u pratnji naoružanog broda »Kornat« iz Visa u Jablanac. Obzirom na slabe vremenske prilike, i na situaciju,

materijal je iskrčan u toku noći 15/16 januara u Jablancu. Ujedno su na brodovima ukrcani ranjenici i to na brodove: »Arduino«, »Danijel« od IV. P.O.S. i na »Sokola« od II. P.O.S! Isplovili su 16 na večer u pratnji »Kornata«, »Partizana I« i »Partizana II« za Treći sektor. Od III Sektora pak do Visa naoružanu pratnju tvorit će »Kornat« i »Partizan I«.

II.) OPERACIJE NA OTOČJU:

13 januara prebačena je I četa Pomorskog bataljona sa Raba na otok Pag kao osiguranje.

13 januara u zoru uplovio je neprijateljski trabakul na Olib sa kojeg su se iskrkali 2 Njemca da nakupe drva, partizanska ih je zasjeda napala i ranila. Brod je otvorio mitraljesku paljbu i isplovio put Ista, gdje se je susreo sa jednim naoružanim brodom, vjerovatno iz III. P. O. S.; u toku borbe došao je hidroavion (nepoznate narodnosti) i mitraljirao, našto je trabakul otplovio u pravcu Zadra, a naoružani se izgubio među otocima. Rezultat i tok borbe nepoznat.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU

Politkomesar:
B. Mamula

(M. P.)⁸

Komandant-
J. Bonaci

OBAVJEŠTENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 18 JANU-
ARA 1944 GOD. ŠTABOVIMA DRUGOG, TREČEG I ČETVR-
TOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O IZMJENAMA
OZNAKA NA BRODOVIMA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Službeno
18 januara 1944 god

Koncept

ŠTABU II, III i IV POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA NOVJ

Štab Mornarice dostavio je VIII Korpusu pregled nao-
ružanih jedinica Mornarice NOVJ, ali pri tome su učinjene
izvjesne izmjene u oznakama brodova, koje treba izvršiti i kod
štabova sektora i službeno ih upotrebljavati radi jednoobra-
znosti.

1. Tako je za Štab II Pomorsko-obalnog sektora određena
oznaka za naoružane brodove »PC« (patrolni čamac) sa brojem
1 do 20, te se naoružani brodovi imaju od sada označavati:

PC-1 (Partizan I)
PC-2 (Partizan II)
PC-3 (Partizan III)
PC-4 (Partizan IV)

2. Štabu III Pomorsko-obalnog sektora određeni su isti
nazivi sa brojevima od 21 do 40 te se naoružani brodovi »Mi-
ran« i »Streljko« imaju u buduće označavati sa PC, tj.:

PC-21 (»Miran«)
PC-22 (»Streljko«)

3. Štabu IV Pomorsko-obalnog sektora određeni su bro-
jevi od 41 do 80 za naoružane brodove i to:

PČ-41 (NB3)
PČ-42 (NB4)
PC-43 (»Napred«)
PČ-44 (»Durzov«)
PC-45 (»Batoš«)

PC-46 (»SV. Juraj«)
PC-47 (»SV. Nikola 1«)
PC-48 (»SV. Nikola 2«)
PC-49 (»Brač 2«)
PČ-50 (»Brač 3«)
PC-51 (»Brač 4«)
PC-52 (»Brač 5«)
PC-53 (»NB Zora«)
PČ-54 (»Turist«)
PČ-55 (»Partizan 2«)
PČ-56 (»Partizan 3«)
PČ-57 (»MC-1«)
PC-58 (»MB Sagena«)
PC-59 (»Lapad«)
PČ-60 (»Vjekoslava«)
PČ-61 (»Udar«)
PC-62 (»Ivo P5«)
PC-63- (»Donec«)
PC-64 (»Neutralni« PIO)
PČ-65 (»Sv. Nikola 3«)
PC-66 (»Proleter B3«)
PC-67(»Kerč«)
PC-68 (»Proleter«)

Osim oznake PC sa dotičnim brojem ostavljene su oznake za naoružane brodove »NB« sa brojem i to:

NB-1
NB-2
NB-3 (»Jadran«)
NB-6 (»Napredak«)
NB-7 (»Enare«)
NB-8 (»Kornat«)
NB-9 (»Biokovac«)
NB-10 (»Sloga«)

Razlika od PC i NB učinila se zato što su se naoružani brodovi – veći po tonaži i jačim naoružanjem smatrali sposobnim za akcije i van sektora, te njih Stab Mornarice računa kao ozbiljnije pomorske jedinice (snage), pa ih i upotrebljava za važnije zadatke. Prema mogućnostima i potrebama mogu biti pojedinačno ili grupno dislocirane po sektorima gdje bi se ukazala njihova potreba.

Molimo da se ove izmjene provedu, a slobodni brojevi koriste redom, ako bi se vremenom kod pojedinih sektora povećao broj naoružanih brodova.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara:
I.¹ Randić

Komandant:
Cerni³

(M. P.)⁴

DOSTAVLJENO:

Štabu IV POS
Štabu III POS
Štabu II POS

BR. 168

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 19
JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA
Br. službeno
19 januara 1944
u Visu

Operativni izvještaj

ŠTABU MORNARICE

1). 1125 u pravcu Splitskih Vrata detonacije.
1830 opaženo 8 raketa crvene i zelene boje, na Braču.
0045 opažene 3 bijele rakete u pravcu Šolte, zatim osvjet-
ljavanje reflektorom.
0150 čuje se artiljeriska paljba u pravcu Hvara, Šolte i
Pelješca.
0225 jedno bijelo svjetlo u pravcu Vodnjaka.

² Ivan

³ Josip

⁴ Okrugli pečat: Štab Mornarice Narodnooslobodilačke vojske Ju-
goslavije.

U 0410 primljena sljedeća depeša: Neprijatelj⁵ otvorio artiljerisku vatru na položaju između Vrboske i Kabla. Vrbani napušta poštu jer izgleda da se iskrcaje oko Vrboske Javlja Starigrad.

0715 dva nepr. aviona na uobičajenom izviđanju.

2). Tokom noći evakuisano je iz Hvara za Vis P.O.S. sa cjelokupnim osobljem, XI Brigada sem jedne čete³ i oko 50 zbijega.

Upućeni brod »Mars«, praćen od P. C. »Lapad« i jednog naoružanog leuta sa zadatkom da prenosi hranu za Biokovo vratio se u Vis zbog nevremena sa oba pratioca.

Upućeni brod »Sloboda« praćen od P. B. »Zora« sa zadatkom da prenosi hranu za Stari Trogir, vratio se u Vis zbog nevremena.

Brod »Jadran« upućen na Sušac sa mehaničarom i rezervnom hranom za brod »Pčela« koji se tamo nalazio u havariji. Tokom noći međutim je »Pčela« uplovila u Vis, nakon što je odstranila havariju na motoru i dotegnila jedan brod iz Lastova sa desetoricom boraca i zbijega.

Upućen je jedan naoružani leut sa komandantom Flotile V P. O. S. drugom Milatom⁴ u Korčulu za prikupljanje ostatka zbijega. Za noćas predviđen NB2 za Korčulu, gdje će se sastati sa leutom i ukrcati zbijeg.

Patroliranje sjevernog sektora Visa izvršeno samo u predjelu Stončica – Ravnik, oko 0130 primijećene 3 bijele rakete ispaljene sa otoka Visa otprilike sa kote 167 iznad Stončice. Na južnom dijelu sektora izvršeno redovno patrolisanje, bez događaja.

NB 8:⁵ sjeverni Jadran. Na popravku u Visu NB1 i NB6. U Visu NB9 i NB2. Sjeverni Jadran: NB7.

Viška flotila u Visu i Komiži. Soltanska flotila u Visu. Flotila V P. O. S. u Visu. Bračka flotila u Visu. Primorska u Visu. Hvarska u Visu.

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći uplovili u Vis 16 brodova iz Hvara, 3 broda iz Rukavca, 2 broda iz III P. O. S. Isplovili iz Visa za

² Odnosi se na dijelove 118 divizije (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 168).

³ i ⁶ Odnosi se na četu Trećeg bataljona Jedanaeste dalmatinske brigade. Ova četa prebacila se na Vis sljedećeg dana (vidi dok. reg. br. 28–22/11, k. 1101 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta i dok. br. 169 ove knjige).

* Vicko

⁵ Ovaj brod, prije numerisanja, nosio je naziv »Kornat« i pod tim imenom pominje se u izvjesnim dokumentima. O njegovom dejstvu na sjevernom Jadranu vidi dok. br. 171 i 191.

Hvar 9 brodova, za Komižu 3 broda, za Sušac 1 brod. Uplovili u Komižu iz Visa 2 broda.

Brod »Deva« ostao na Paklenim Otocima, jer je stigao poslije evakuacije sa zadatkom da u Hvaru ukrca teretni automobil i eventualno ostatak vojske.⁶

Tokom dana i noći završen popravak na 17 brodova, u radu 17 brodova.

5). U prilogu dostavljaju se povjerljivi priručnici njemačke mornarice doneseni iz Hvara.

S. F. s. N.

OPERATIVNI OFICIR:
Dav. J. Orebić

BR. 169

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 20 JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
20 januara 1944
Položaj

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

- 1). 1100 šum aviona.
1155 šum aviona.
1510 dva nepr. aviona preleteli Hum.
0015 jedna bijela raketa na Splitskim Vratima.
0630 crvena raketa kod mjesta Hvara.
0650 dva nepr. aviona u uobičajenom izviđanju.
- 2). Tokom noći uplovio iz Hvara m/b »Deva« praćen sa jednim naoružanim leutom Hvarske flotile, sa snagama XI Brigade i sa jednim teretnim automobilom.² NB9 sa jednom barkasom³ upućen tokom noći u Hvar za prebačaj jedne de-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 28/1-3, k. 2064.

² O evakuaciji otoha Hvara vidi dok. br. 168.

³ Veliki drveni ili željezni čamac sa pogonom na vesla ili motor, upotrebljava se za prevoz snabdijevanja i mornara.

setine⁴ boraca XI Brigade, i za prikupljanje ostatka boraca Zadatak izvršen, te NB9 sa barkasom uplovio tokom noći u Hvar. Ukupno dovedeno iz Hvara 46 boraca.

N/b »Mars«, koji je imao zadatak da u pratnji patrolnih brodova prenosi hranu za Biokovo, po naređenju toga Štaba, nije isplovio te iskrcao hranu, a sve po uputama odgovornog druga Borića.⁵

M/b »Sloboda«, koji je imao zadatak da u pratnji patrolnog broda prenosi hranu za Stari Trogir, nije isplovio usljed nedostataka na brodu »Sloboda«. Predviđeno da konvoj krene večeras u prvi sumrak.

NB2 predviđen za evakuaciju zbjega sa Korčule nije isplovio usljed požara na brodu, koji je buknuo u motornoj prostoriji. Požar pogašen, brodu potrebno nekoliko dana rada zbog uređivanja motora. Cjelokupna posada privremeno iskracana, komandant Grizogono" i motorist Tentor uhapšeni. Istraga u toku. Motorna barkasa umjesto NB2 isplovila, te se u 0100 vratila a da nije izvršila zadatak zbog toga što nije stigla do Korčule usljed slabe orijentacije na moru. Za večeras predviđen NB10.

NB7 uplovio u Vis iz III Sektora u pratnji 6 brodova.

NB8⁷ uplovio u Vis iz II Sektora u pratnji 3 broda sa oko 120 ranjenika.

Služba patrolisanja vršena u sektoru Stončica – Ravnik. Na bateriji Oključna primijećena 3 mala svjetla, na poziv patrolca svjetla pogašena. »Bakar« na poziv patrolca nije dao lozinku, već se legitimisao samo bateriji. U 0030 opažena jedna bijela raketa bačena u more u okolici Oključne.

Na južnom sektoru izvršeno je patrolisanje. Jedan nepoznati brod nije odgovorio na legitimisanje patrolca. Za njim otvorena mitraljeska paljba. Brod je bio brži te uspio se udaljiti. Komandant Viške flotile⁸ će podnijeti po primitku iscrpniji izvještaj.

NB1, NB2 na popravku u Visu. NB6, NB7, NB8, NB9 i

* Odnosi se na jednu desetinu Šestog bataljona, koja je upućena da smijeni četu Trećeg bataljona Jedanaeste brigade (vidi dok. pod reg. br. 28–22/11, k. 1101 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵ Ovaj brod nije isplovio zato što nije javljeno mjesto i znaci za iskrcavanje. Vidi depešu br. 16 Štaba Mornarice u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/5–2, k. 2072.

⁶ Miljenko

⁷ »Kornat«. Ovaj brod je dopratio tri broda ranjenika sa Dugog Otoka na Vis (vidi dok. br. 162 (depešu br. 475) ove knjige i izvještaj Štaba Drugog pomorsko-obalskog sektora od 15 februara 1944 god. Štabu Mornarice NOVJ u drugoj knjizi ovog toma).

s Petar Vidan

Sve flotile u Visu, u saglasnosti sa politkomesarom Mornarice,⁹ sastavljen je plan reorganizacije flotila.¹⁰

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći uplovili u Vis iz Hvara 4 broda, iz Komiže 3 broda, iz Senja 6 brodova, iz Monopolija 2 broda, iz Stinice 3 broda, iz Barija 1 brod, iz Sv. Nedelje 1 brod. Isplovili iz Visa za Komižu 3 broda, za Biševo 1 brod, za III P.O.S. 1 brod.

Iz Komiže isplovili za Vis 3 broda. Uplovili u Komižu iz Visa 3 broda.

Tokom dana i noći završen popravak na 3 broda, u radu 25 brodova.

5). 2105 jedno ognjeno svjetlo na otočiću Ravniku.

S. F. S.N.

NAČELNIK ŠTABA
Jan. Tomšič

BR. 170

NAREDBA ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 20 JANUARA 1944 GOD. O REORGANIZACIJI
FLOTILA I VRŠENJU PATROLNE SLUŽBE NA MORU¹

STAB IV POM. OBAL. SEKTORA

Pov. o. br. službeno

20 januara 1944

u Visu

Po ukazanoj potrebi zbog nastale situacije, kao i radi što boljeg izvršavanja patrolne službe na moru, preorganiziraju se flotile kako sijedi:

1). Viška flotila — sjedište u Visu — komandant drug Vidan Petar, zam. komandanta drug Kobol Viktor.

Sastav Flotile: 8 brodova: P. B. »Badija« — P. B. 1—2 naoružana leuta bivše Viške flotile;

2 naoružana leuta bivše Šoltanske flotile;

⁹ Pero Radović

¹⁰ O reorganizaciji flotila vidi dok. br. 170.

2). Hvarska flotila – sjedište u Komiži – komandant drug Franković Ratko. Sastav Flotile: 6 brodova – 5 naoružanih leuta bivše Hvarske flotile;

1 naoružani leut bivše Flotile V P. O. S.

3). Bračka flotila – sjedište u Biševu – komandant drug Tomaš²

Sastav Flotile: 5 brodova: 3 naoružana leuta bivše Bračke flotile;

2 naoružana leuta bivše Primorske flotile.

4). Pomoćna flotila – sjedište u Visu – komandant drug Vodanović Ljubinko³ – zam. kda drug Milat Vicko.

Sastav Flotile: 5 brodova: P. B. »Zora« – P. B. »Turist – p. B. »Lapad« – P. B. »Donec«; 1

motorni guc bivše Flotile V P. O. S.

Viška, Hvarska i Bračka flotila će vršiti svakonoćno patroliranje sa svojim jedinicama u sljedećim sektorima:

Viška: Barjaci, duž sjeverne i istočne obale Visa do Ravnika.

Hvarska: Barjaci duž zapadne i južne obale Visa do Ravnika.

Bračka: naokolo Biševa.

Patroliranje vršiti načelno svakonoćno, sem kada vremenske prilike ne dopuštaju. U tom slučaju izvijestiti blagovremeno ovaj Štab depešom.

Flotile će svakodnevno izvijestiti depešno ovaj Štab o rezultatu patroliranja do 0800 sati, a po potrebi odmah po saznanju događaja.

Patroliranje vršiti načelno tako da jedinice budu u službi svake druge noći, t.j. ukoliko je brojno stanje ispravnih jedinica flotile dovoljno, vršiti patroliranje sa jednom polovinom raspoloživih, dok druga polovina da bude u luci na odmoru ali u stanju pripravnosti.

Pomoćna flotila biće upotrijebljena za naročite zadatke, a po potrebi i po naređenju ovog Štaba vršiče i patroliranje ukoliko jedinice ostalih flotila bi bile u nemogućnosti.

Nenaoružane leute bivše Bračke i Hvarske flotile predati Lučkoj kapetaniji Vis, koja će ih držati do njihove upotrebe.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 20 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE
NOVJ O EVAKUACIJI SEKTORA NA DUGI OTOK¹

STAB
II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Broj 226/44.
Dana 20.1. 1944. godine

ŠTABU MORNARICE N. O. V. J.

Po naređenju Gl. štaba N. O. V. i P. O. Hrvatske, a u vezi novonastale situacije,² ovaj Štab sa četiri naoružane plovne jedinice, prateći transport ranjenika, odplovio je dana 16. o. mj. iz Jablanca i prispio na Dugi Otok dana 17. rano ujutro, gdje se privremeno smjestio sa Štabom u uvali Luka.³

Da bi vam situacija zbog koje je uslijedilo gornje naređenje Gl. štaba bila jasnija, niže vam saopćujemo ju: neprijatelj je u Gospiću prikupio oko 3 divizije,⁴ od toga jedna motorizovana i dvije pješačke i dana 15. o. mj., nadirući cestom prema Otočcu, zauzeo Lički Osik, nastavljajući napredovanje prema Perušiću i Kuli, gdje je bio po našim snagama, koje su se tamo nalazile, zaustavljen i takova situacija na tom sektoru je ostala do našeg povlačenja. U Rijeci navodno se nalazila jedna divizija kopnene vojske i od pomorskih snaga jedan razarač (biće Audacce) i oko 10 masova,⁵ koje su snage imale zadaću produžiti napredovanje od Crikvenice prema Senju kopnenim putem, potpomagane pomorskim jedinicama s mora, tj. ubacujući u bok i leđa naših snaga neprijateljske jedinice i time onemogućavati otpor naših na položajima zauzetim prema neprijatelju, koji kopnenim putevima napre-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27/1-3, k. 2064.

² Odnosi se na povlačenje 114 lovačke divizije i njen marš pravcem Zadar – Obrovac – Gospić – Senj – Novi – Rijeka za Italiju, i prodor 392 divizije od Karlovca preko Kapele do morske obale na prostoriju Kraljevica – Novi – Senj – Gospić – Karlobag, kao i na otoke Rab i Pag (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 45, 46, 91, 101, 102, 168 i dok. br. 1/1-33, k. 58 i 16/2, k. 74 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

³ Vidi dok. br. 191.

⁴ Netačno. Odnosi se samo na 114 lovačku diviziju.

⁵ MAS – italijanski naziv za manji tip torpednog čamca. Skraćenica dolazi od reči: Motoscafo antisomergibile.

duje. U Karlovcu je prema obavještenjima primljenim od Gl. štaba Hrvatske neprijatelj također koncentrisao oko 2 divizije⁶ s nepoznatim pravcem napada, ali najveća je vjerovatnost postojala za pravac preko Gorskog Kotara na Primorje koordinirajući podhvat sa svojim prednjim jedinicama.

Odmah naredne noći transport sa ranjenicima je prosljedio pravac Visa u pratnji naoružanih brodova »Kornata« i »Partizana I«, a iste noći se podpisani politkomesar uputio prema našem sektoru da bi izvidio situaciju, prikupio brodove koji su tamotiza našeg povlačenja ostali za potrebe vojske, koja se nalazila na položajima prema Karlobagu i Senju, te potrebe nar. osi. organizacija, kao i u svrhu evakuacije komandi luka, komandi mjesta, civilnih vlasti i raznog materijala iz Raba, Paga, Novalje i Jablanca prema Dugom Otoku i doveo ih do Dugog Otoka.

Po dolasku u Rab, doznao je politkomesar od komandanta Primorskog područja, koji se još uvijek nalazio u Senju, da je neprijatelj⁷ napredujući iz Gospića zauzeo Otočac i nastavlja prodiranje prema Žutoj Lokvi, gdje je prema kasnijem izvještaju stigao istoga dana oko 1230 sati. Neprijateljske snage, koje su se u Karlobagu pojačale do broja 700, napredovale su duž obale prema jugoistoku do Barić Drage, gdje su se vjerovatno radi njihova ili snabdijevanja ili prevažanja jedinica nalazila dva tendera. Od Rijeke neprijatelj jednako kopnom, kao ni morem, nije kretao naprijed, nego su mu se jedino snage u Crikvenici pojačale do broja 1500. Gl. štab poslije našeg odlaska dao je ukrcati na motorni jedrenjak »Emu« 56 ranjenika i 4 bolničarke, da bi ih se evakuisalo prema Visu i onda dalje, a usput taj brod imao je pristati u Rabu i kompletirati se do popunjenja prostora sa Jevrejima, koji su se nalazili u Rabu. Napomenuti nam je da je taj brod upravo istog dana — kada je ukrčan ranjenicima — došao od neprijatelja iz Krka zajedno sa brodom »Marija Rozalija«. Ovaj posljednji je također po naređenju Gl. štaba ukrcao u Senju 51 Italijana i potom se isto usput imao svratiti u Rab i prekrcati do kompletiranja Jevreje. Nalog za ukrcaj Jevreja od Gl. štaba uslijedio je zadnjih momenata prije prekida tel. veze sa njime, a budući je prijetila bojazan od dolaska Njemaca na otok Rab, nastala je kod tih ljudi (Jevreja) veoma velika strka i gnjavaža tko će prvi da se ukrcava i dabome tako spase, s time više što je broj osoba, koje su mogli primiti brodovi, bio dosta malen. Da bi se tih ljudi čim više evakuisalo i spasilo pred neprijateljem, dano je naređenje po Gl. štabu da svi raspoloživi brodovi, koji kreću i povlače se

prema jugu, ponesu sobom čim mogu više Jevreja. U vezi toga, stavljen je na raspolaganje za evakuaciju Jevreja i m/jedrenjak »Spasilac«, koji je toga dana u Rabu ukrcao nešto oko 75 ljudi.

U oskudici nafte za pogon brodova podijeljena je sva nafta, koliko se je nalazilo tamo u zalihi, na sve brodove, koji su bili sposobni za odploviti, s namjerom da ih se bar sve doveze do Dugog Otoka, gdje će im se dati nafte za daljnji put i to prvenstveno onima koji su imali sa ranjenicima, Jevrejima i Italijanima proslijediti put Visa.

Da bi imali jasniji pregled evakuisanih brodova na Dugi Otok, i brodova koji su sa transportom prosljedili za Vis, niže vam nadajemo slijedeće:

»Marjan« m/j evakuisao je Komandu luke iz Raba sa njenim materijalom.

»Neptun« m/j evakuisao je brodogradilište iz Supetarske Drage sa tamošnjim raspoloživim materijalom.

»Marija Rozalija« m/j vozila je iz Senja 51 Italijana, i 23 Jevreja iz Raba, te 4 druga partizana, kao naoružanu pratnju, za Vis.

»Ema« m/j: 56 ranjenika sa 4 bolničarke i 102 Jevreja za Vis.

»Sv. Ivan« – Ogujić evakuisao 66 vojnika Komande mjesta Pag.

»Galeb« – Barić Ivan evakuisao 60 vojnika Komande mjesta Novalja.

»Sv. Sime« m/j evakuisao 54 druga iz K.K. Pag, N.O.O. i drugih političkih radnika i drugova iz raznih ant. organizacija.

»Bogu hvala« – Ogujić vozio je 34 Italijana iz Paga za Vis.

»Bogu hvala« – Babić vozio je 2 vagona soli za Komandu Šibenskog područja i putem prekrcao sa m/j »Sl. Josipa«, koji je bio malo nasukao, oko 1 i pol vagona soli za isto područje.

»Slavni Josip« vozio je oko 3 vagona soli za Komandu Šibenskog područja i putem kod o. Molata nasukao se, pa je jedan i pol vagona prekrcao na »Bogu hvala« – Babić, a jedan i pol vagon ostalo na njemu. Malo iza toga ovaj brod je odsukan i stigao u Božavu, na Dugom Otoku.

»Uskok«, mot. čamac, evakuisan iz Novalje da ne ostane u rukama neprijatelja.

»Šumar« m/j evakuisao 6 drugova iz Komande luke Pag i oko 6 članova K.K. Rab–Pag.

»Vladimir« m/j – Benzija iz Jablanca evakuisao je 53 vojnika Komande mjesta iz Jablanca.

»Spasilac« m/j vozio je za Vis iz Raba oko 75 Jevreja.

»Ribar I«, kočar, evakuisan da ne padne neprijatelju u

»Ribar IV« evakuisao osoblje Komande luke Jablanac i još tri manja motorna čamca, koji su bili u službi II POS koji su također evakuisani jedino toliko da ne padnu neprijatelju u ruke.

Zbog pomanjkanja nafte, iako su bili ispravni, nijesu evakuisani m/j »Krk«, »Silo« i »Gospa s nami« iz Raba i »Marica« iz Senja, kojima su skinuti važni dijelovi sa motora i time onesposobljeni za plovidbu.

Svi prednji brodovi stigli su u luke Dugog Otoka noću 19. na 20. o.mj., a pošto su primili naftu – »Ema« sa ranjenicima i Jevrejima, »Zmaj« iz III sektora, također sa ranjenicima, Italijanima i Jevrejima, koji su ukrcani na Dugom Otoku u pratnji našeg naoružanog broda »Partizana III« – disponirani su odmah za Vis, da ne bi čekali na ostale brodove, koji idu istim pravcem, s obzirom da na sebi nose ranjenike, koje se najprije imade zbrinuti, a onda sve ostale.

Brodovi »Marija Rozalija«, »Spasilac« i »Sv. Ante« – Sonje, nakrcani Italijanima i Jevrejima, krenuti će na put noćas (21./22. o.mj), ali zasebno od prednjeg konvoja, tako da se oni prednji ne bi sa njima zadržavali na putu, pošto je ovim zadnjima brzina mala, te ih tako uhvatio dan prije nego što stignu u luku Vis.

Ostali brodovi stavljeni su djelomično na raspolaganje III sektoru za njihove potrebe, djelomično za svaku eventualnost na raspolaganje ovom Štabu i evakuisanim komandama mjesta i organizacijama iz Raba, Paga, Novalje i Jablanca, dok su »Sl. Josip« i »Bogu hvala« – Babić sa soli za Sibičko područje upućeni u Pakoštane. Ova dva posljednja broda, pošto iskrcaju sol, biti će vraćeni u Luku na Dugom Otoku i prema mogućnosti situacije ponovo krenuti po sol u Košljun na otoku Pagu.

Osoblje iz luka: Senj, Jablanac, Rab, Pag, Novalja i brodogradilišta iz Supetarske Drage u sporazumu predali smo na rad u III sektor.

Komande mjesta sa njihovim partizanskim stražama i organizacijama iz dotičnog mjesta, koje su evakuisale, rasporedili smo u sporazumu sa Komandom područja za sjevernodalmatinske otoke i III sektorom ovako:

Komanda mjesta Rab sa svojom partizanskom stražom i K.N.O.O. Rab – Pag u Božavi, Komanda mjesta Novalja sa part, stražom u Luci, Komanda mjesta Pag sa K.K. Pag u v. Sali i Komanda mjesta Jablanac sa part, stražom u Brbinju.

Snabdijevanje svih ovih institucija i naših jedinica, budući nemamo drugi mogući izlaz, uredili smo ovako: Komanda

područja za sjevernodalmatinske otoke snabdijevaće sve došle vojnopozadinske vlasti i institucije, t.j. k-de mjesta, K.K., nar. osi. odbore itd.; mi ćemo snabdijevati one naše jedinice i osoblje, koje nijesmo predali na raspolaganje III sektoru, dok će one jedinice plovne i personal, koje smo predali na raspolaganje III sektoru snabdijevati oni. Ali, budući da je kraj u kojem se nalazimo potpuno pasivan, a bez skoro ikakove veze sa kopnom, Komanda područja za sva svoja potraživanja u pogledu snabdijevanja ovisna je od dobave namirnica iz vaših magazina iz Visa, pa smo mi, a da bi riješili koliko je moguće pitanje prehrane, uputili našeg druga intendanta Zupana* k vama s trebovanjem za 550 ljudi za tri tjedna. Ovdje su uključene sve naše jedinice, komande mjesta i njihove partizanske straže, sve komande luka, razne organizacije itd., jednom riječju sve ljudstvo, koje je ovih dana stiglo na Dugi Otok, a mi ćemo raspodjelu, prema tablici po kojoj sljedujemo od vas, napraviti na sve ljudstvo ovdje u sporazumu sa III sektorom i Komandom područja. Zalihu hrane, koju primimo od vas, odmah ćemo u sporazumu sa III sektorom bunkerisati, dok ćemo napolju u magazinu ostaviti jedino toliko količine artikala što nam je potrebno za 4 dana.

Načelnik štaba drug Vanja Zimovnov, koji je prije nekoliko dana sa konvojem ranjenika upućen do vas, da bi vas obavijestio o situaciji i dovezao traženi pog. materijal i namirnice i tražio na osnovu ove situacije daljnje direktive, još se nije vratio, pa zapravo ne znamo da li će se sav naš rad pod ovakvom situacijom slagati sa vašim odlukama.

Mi ćemo narednu noć ponovo uputiti prema našem sektoru u svrhu izviđanja i saznanja situacije jedan naoružani brod, a o nađenoj situaciji ćemo vas obavijestiti.

Napominjemo da smo prije našeg odlaska iz Senja evakuisali Bataljon morn. pješadije iz Raba i Paga u sastav XIII divizije N.O.V. Hrvatske, a 2 topa na Rabu smo onesposobili, tako da smo im uzeli zatvarače i nišanske sprave zajedno sa municijom, dok smo top za štichenje kanala kod Jablanca stavili na raspolaganje također XIII diviziji. Sve je ovo učinjeno po odobrenju, odnosno naređenju Gl. štaba N.O.V. i P.O. Hrvatske. Tenkove za odbranu Senjske luke također po naređenju Gl. štaba vratili smo u sastav njihove tenkovske jedinice.

Molimo vas da nam po donosiocu ovoga pošaljete naređenja u pogledu daljnjeg rada.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

B. Mamula

(M.P.)⁹

Komandant:

J. Bonaci

⁸ Marko

⁹ Okrugli pečat: Komanda NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru.

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL-
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 21 JANU.
AR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. Službeno
21. januara 1944 g.
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 1755 tri bijela svijetla u pravcu Splitskih Vrata.
1950 jedna crvena raketa u pravcu Splitskih Vrata.
1955 jedna bijela i opet dvije bijele rakete u pravcu
Splitskih Vrata.
0030 tri bijele rakete u pravcu Hvara.
0130 jedna bijela raketa u pravcu Hvara.
0450 jedno crveno svijetlo u pravcu Brača.
0545 u pravcu Brača dva puta po jedno crveno svijetlo i
2 puta po jedno bijelo svijetlo.

0730 dva nepr. aviona u uobičajenom izviđanju.

2). Tokom noći uplovio u Vis NB10 sa zbiiegom iz Korčule, 60 civila. Naoružani leut sa drugom Milatom² također uplovio sa 15 zbijega. Po izjavi druga Milata, za sada nema više zbijega što bi trebalo evakuisati iz Korčule.

Tokom noći uplovio u Vis P.B. »Zora« sa drugom Vidanom³ kao pratioc transporta koji je prenosio hranu u Stari Trogir. Zadatak izvršen, ranjenika nije bilo, drug Radić⁴ predao dva pisma koja se prilažu-. Večeras biće ponovo upućena veza.

Tokom noći vratio se u Vis NB6, koji je bio pratioc konvoja od tri broda za sjeverni Jadran, zbog havarije motora. U 0430 vratio se NB8, koji je također pratio konvoj, sa sva tri broda uslijed slabog vremena. Predviđeno da konvoj krene ponovo večeras.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29/1-3, k. 2064.

² Vicko, zamjenik komandanta Pomoćne flotile.

³ Petar, komandant Šoltanske flotile.

⁴ Redakcija nije mogla ustanoviti ime.

Patrolisanje je vršeno u sektoru Komiže i Visa bez događaja. U 0045 dvije bijele rakete ispaljene iz luke Hvar i osvijetlile Paklene Otok.

NB1, NB2, NB7 na popravku u Visu, NB6, NB8, NB10 u Visu.

Sve flotile u Visu. Zatraženo je odobrenje tog Štaba plana reorganizacije.

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći uplovili u Vis dva broda iz Komiže, jedan brod iz Biševa. Isplovili iz Visa četiri broda za III Sektor (bez konvoja), pet za Bari, pet za Komižu.

Uplovili u Komižu pet brodova iz Visa, dva broda iz Barija. Isplovili iz Komiže 3 broda za Vis.

Tokom dana i noći završen popravak na 7 brodova, u radu 19 brodova.

5). Tokom noći stiglo iz Barija u Komižu oko 300 vojnika.⁵

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Jan. Tomšič

22/1

Izvještaj dostavljen 21 o.m. vraćen u istoj koverti, rascijepan, šalje se ponovo kopija.⁶

Dav. J. Orebić

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAL
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 22 JA
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. Službeno
22 januara 1944
u Visu

Ratni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

- 1). 1130 dva nepr. aviona pored Visa.
1815 u pravcu Stupica jedna crvena raketa.
1845 bijelo svijetlo na Pelješcu, bijele rakete na Šolti.
1840 do 1910 neprekidno kruženje aviona nad Visom i
Komižom, prilaže se prepis primljene depeše.
2020 čuje se jaka topovska paljba u pravcu Drvenika.
2110 do 2120 kruženje aviona nad Visom.
2120 u pravcu Gargano opažena 3 bijela svijetla na moru,
udaljenost 4 do 5 Nm. Zatim se pojavila svijetla u pravcu
Sušca i Podhumlja.
0100 reflektor Viške luke svijetli i čuje se mitraljeska
paljba.
0230 šest bijelih raketa u pravcu Splitskih Vrata.
0735 dva nepr. aviona u izviđanju.
0800 osam nepoznatih aviona preletili Višku luku.
- 2). Sinoć u 1700 upućen Bolnički brod »Marin II« i NB10
u Grebašticu za prijem ranjenika.²
1720 upućen NB6 kao pratnja konvoja od dva broda u
isto mjesto, tj. Grebašticu. Brodovi do sada nisu se vratili u
Vis, očekuju se tokom noći.
U 1730 upućen NB8 kao pratnja konvoja od 2 broda u III
sektor. Uslijed sinoćne situacije naređeno pripravno stanje, te
svim flotilama naknadno naređeno patrolisanje oko otoka Visa.
P~B. »Turistu« naređeno je patrolisanje oko Biševa. Patroli-
sanje proteklo bez događaja, sem primjećenih signalnih raketa.
Ukupno je patrolisalo 14 brodova.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/1-7, k. 2036.

² O prebacivanju ranjenika vidi dok. br. 176 ove knjige i depešu
Štaba Mornarice br. 14 u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg.
br. 13-2, k. 2072.

NB1, NB2 i NB7 na popravku u Visu. NB6, NB10 i Bolnički brod za Grebašticu, očekuje se njihov povratak tokom noći. NB9 na popravku u Visu.

4). Noću uplovili u Vis dva broda³ iz Senja, 1 brod iz Monopolija. Tokom noći isplovili iz Visa osam brodova za Bari, pet za III sektor. Komiža bez pokreta.

Tokom noći i dana završen popravak na 8 brodova, u radu 19 brodova.

3). Bez sadržaja.

5). Bez sadržaja.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA:

BR. 174

OBAVJEŠTENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 22 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O PRIVREMENOM SMJEŠTAJU ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Pov. broj 11
22 januara 1944 god.
Položaj.

ŠTABU III POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Na prostoru vašeg Sektora smjestio se je Štab II Pomorsko-obalskog sektora, svojim naoružanim brodovima.² Štab II Pomorsko-obalskog sektora nalazi se privremeno na tome prostoru i dodijelili smo mu kao operativno područje, dok boravi na prostoru vašeg Sektora, sjeverozapadno od linije Brbinj (Dugi Otok), sjeverozapadno rt Ugljana do stare južne granice vašeg Sektora.

³ Ovi brodovi su dovezli ranjenike i izbjeglice iz Drugog pomorsko-obalskog sektora (vidi depešu Štaba Mornarice br. 16 u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 13-2, k. 2072).

U svakom pogledu obavezno je saradivanje vaših štabova.

Prema sadašnjoj situaciji, i izvjesnim obećanjima saveznika, izgleda da će nam u dosta kratkom vremenu predati neke manje ratne jedinice. Ova činjenica zahtijeva od nas da u što skorijem vremenu organizujemo ratnu pomorsku bazu i prikupimo što veći broj pomoraca stručnjaka (oficira, podoficira i mornara), provjerenih u borbi i odanih NO pokretu. Zato ćete nam što hitnije dostaviti popis svog ljudstva mornaričke stručnosti sa karakteristikama. Napominjemo da to treba izvršiti što prije i što savjesnije.

Ovo je dobio u zadatak drug Zimovnov Ivan neposredno od našega Štaba i vi mu morate pružiti svu pomoć.

Politkomesar,
P

(M.P.)

Komandant
Černi

BR. 175

NAREĐENJE ŠTABA MORNARICE NOVJ OD 22 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O ZADACIMA SEKTORA U VEZI S POVLAČENJEM NA PROSTORIJU TREĆEG SEKTORA¹

STAB MORNARICE NOVJ
Pov. broj 10
22 januara 1944 god.
Položaj.

ŠTABU II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

U vezi nastale situacije² na vašem Sektoru, i dobijenog naređenja od Glavnog štaba Hrvatske, smatramo za pravilno vaše povlačenje.³

Čini nam se da ste povlačenje izvršili dosta nesređeno⁴ i da su se možda zbog toga pretrpjele izvjesne štete. Zato ćete nam dostaviti detaljno podatke o izvršenom povlačenju i svim naređenjima izdatim u vezi toga.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1-1, k. 2064.

² Odnosi se na prebacivanje 114 lovačke divizije sa obale za Italiju (vidi dok. br. 171).

³ i * Vidi dok. br. 171 i 178.

1) Održavati što češći kontakt sa otocima vašega Sektora i obalskim pojasom sa ciljem što bržeg povraćanja na prostor vašeg Sektora i prikupljanja podataka o neprijatelju na prostoru vašeg Sektora.

2) Prostor na kom se sad nalazite postaje vaš operativni prostor, a oduzima se od Štaba III Sektora, međutim je neophodna uska saradnja u svakom pogledu sa Štabom III Sektora.

Granica vašeg operativnog prostora jeste linijom Brbinj (Dugi Otok), sjeverozapadni rt Ugljana do stare južne granice vašeg Sektora na sjeverozapad, uključno.

Za izvršenje zadatka pod 1) trebate u zajednici sa Komandom područja i ostalim organizacijama N.O. pokreta, koji su se sa vama evakuisali, formirati grupe dobrih partizana i rukovodilaca i vraćati ih na prostor vašeg Sektora, zbog pojačavanja našeg uticaja na napuštenome prostoru, za postizavanje što bolje kontrole na pomenutom prostoru i što iscrpnije prikupljanje podataka o neprijatelju. Ukoliko su već ostale izvjesne grupe sa tim zadacima, a ako to situacija dozvoljava, treba ih pojačavati i energično zahtjevati od njih sabotažne akcije na komunikacijama i sve one akcije koje su moguće.

Za izvršavanje zadatka pod 2) upotrebite vaše naoružane brodove i organizujte sistem osmatračkih stanica obučanim drugovima, koje ste evakuisali.

Sve prikupljene podatke dostavljajte nama radiogramima, Glavnome štabu, i ostalim većim jedinicama sa kojima imate vezu, a one mogu koristiti te podatke.

II.

Iz vaših i ostalih izvještaja, koje smo primili, proizilazi da ste vi po nekoliko puta izvršavali izmjene funkcija u vašim podređenim jedinicama, jer vam neki od drugova nisu zadovoljili, ali, kako izgleda, uvijek ste upotrebljavali jedne te iste ljude (drugove). Međutim, pri takvom stanju bilo je potrebno pronalaziti nove, možda manje iskusne drugove, koje bi pomagali i na taj način razvijali i osposobljavali. Bezkorisno je vrtiti se u "krugu:

Imamo dojam da ni u vašem Štabu ne vlada potpuno i zdravo jedinstvo, što smatramo ozbiljnim nedostatkom i morate nastojati što prije odkloniti sve što smeta i ostvariti zdravo jedinstvo i zdrave odnose u vašem Štabu.

s

IV.

Druga Zimovnova Ivana razrješavamo dužnosti u vašem Štabu, a za popunu nam dostavite hitno predlog.

V.

Materijal, kojeg ste tražili, šaljemo u granicama mogućnosti.

Politkomesar,
P

(M.P.)

Komandant,
Černi

BR. 176

RATNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBAI,
SKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 23 JA-
NUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POS
23 jan. 1943 god.
Položaj

Ratni izveštaj.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

1) 0800 8 nepoznatih aviona iz NE [severoistok] u kursu SW [jugozapad],
1020 12 aviona u smeru N [sever], u kursu S [jug],
1200 12 nepoznatih aviona iz pravca W [zapad] u kursu N [sever],
1810 jedno belo svetlo zapadno od mesta Hvara.
1855 čuje se mitraljeska paljba prema Stupišću.
0735 dva aviona iz pravca E [istok] za W [zapad].

^s Izostavljen je tekst koji je istovjetan sa objavljenim tekstem u dok. br. 174.

0800 pet nepoznatih aviona iz pravca N [sever] u kursu SW [jugozapad.]

2) Izvršen je novi raspored flotila IV POS. Flotile su razmeštene: u Visu je Viška flotila, u Rukavcu Hvarska, u Komiži Bračka, u Oključni Flotila V sektora. Primorska i Soltanska flotila su ostale u Visu, s tim da je Soltanska flotila pojačala Višku, a Primorska je sa svoja 2 leuta ostala za vršenje naročitih zadataka oko održavanja veze sa obalama i ostrvima koja podpadaju pod IV sektor.

NB6, NB10 i Bolnički brod vratili su se u toku noći po završenom zadatku.² Brodovi koji su bili u konvoju sa NB6 vratiće se u toku noći.

U toku noći vršeno je patrolisanje oko Visa i nije primećeno ništa naročito sem brodova koji su ulazili u Vis i jedne bele rakete u pravcu Hvara oko 1830 časova.

U toku noći se vratio patrolni čamac koji je bio kod Tribunja za prebacivanje materijala i hrane, a juče naveče je upućen na isto mesto drugi sa oko 30 kvintala hrane i materijala.

Brod pomoćni »Turist« je vršio patrolisanje oko Biševa.

Dispozicije koje su nam u toku jučerašnjeg dana stavili na raspoloženje komandanti I i XII brigade ne odgovaraju stvarnom stanju na terenu.

U toku današnje noći predviđeno patrolisanje po rasporedu kao i jučer. Poslaće se dalje brod za vezu na Hvar i Brač.

3) U noći su uplovili 6 brodova u Vis i to 2 iz Bari, 2 iz Komiže, 1 iz Kornata i 1 iz Zirja. U toku noći je isplovilo 9 brodova i to 3 za sever, 3 za Bari i 3 za Komižu.

U toku noći i dana završen popravak na 7 brodova.

4) Nije bilo.

5) Postupijeno.

6) Bez sadržaja.

NAČELNIK ŠTABA
Jan. Tomšič

² Ovi brodovi su prevozili ranjenike iz srednje Dalmacije na Vis, odakle su odmah transportovani u Bari na liječenje (vidi depešu Štaba Mornarice NOVJ br. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18-2, k. 2072).

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 25 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNA*
RICE NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKI REMORKER
»CONSTANTE«¹

ŠTAB
II POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA
Pov. broj 17
25. januara 1944 g.

Predmet: Izvještaj o napadu
na nasukani remorker
»Constante«.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

24 januara primio je ovaj Štab u 1600 sati obavijest od Komande Područja da je na Olibu nasukan neprijateljski minopolagač sa naoružanjem 1 top. U 1640 sati otplovili su naoružani brodovi »Partizan I« i »Partizan III« sa zadatkom da napadnu nasukani brod, posadu zarobe i nakon toga, ako je moguće, odsukati ga, u protivnom spasiti inventar, a brod uništiti.²

- ad 1) Mjesto napada: rt Ploča na južnom dijelu Oliba ($\varphi = 44^{\circ} 20.2'N$, $X = 14^{\circ} 48.3'E$) 24 januara 1944 u 2345 sati. •
- ad 2) Učestvovala su jedinice flotile naoružanih brodova ovog Sektora »Partizan I« i »Partizan III« sa pojačanim posadama po pet drugova Komande mjesta Novalje, koja se sada nalazi u mjestu Luka (Dugi O.).
- ad 3) Na remorkeru »Constante« se nalazila posada od 2 Njemca i 13 Istrana. Remorker je naoružan sa tri mitraljeza (Brede), jedan top od 75 m/m bez municije, dvije puške i ručnim bombama. Tonaža broda oko 500 tona. Brod prazan.
- ad 4) Napad je započeo u 2355 sati 24 januara, a završio je u 0015 sati. »Partizan III« i »Partizan I« plovili su u pravcu NE [sjeveroistok] u brazdi, a približivši se nasukanom remorkeru na 200 metara »Partizan I« je došao bočno lijevo od »Partizana III« na rastojanju od 50 metara. Kad su naoružani brodovi bili na udaljenosti od

remorkera 150 metara, otvorili su paljbu iz mitraljeza i s minobacačem.

Sve snage neprijateljeve su se nalazile na nasukanom remorkeru »Constante«.

- ad 5) Vatra sa naoružanih brodova otvorena je u 2355 sati, a prestala je u 0015 sati. Na paljbu naoružanih brodova »Partizana I« i »Partizana III« neprijatelj nije odgovorio sa vatrom, našto bi prekinuta paljba i »Partizan I« krenuo je prema nasukanom remorkeru. Na odstojanju od 30 metara od remorkera ispalio je »Partizan I« nekoliko metaka i tada je posada sa remorkera počela vikati na hrvatskom jeziku »Ne pucajte, mi smo svi naši«. Tada je »Partizan I« pristao uz remorker i naredio da se sva posada sakupi na krmi remorkera, što je i učinjeno i tek tada je bio pozvat »Partizan III« da pristane, a koji se nalazio 150 metara od remorkera, kao osiguranje pri pristajanju »Partizana I«.

Posada remorkera je ostala na krmi pod stražom a za to vrijeme se prenašao materijal iz remorkera n? naše jedinice. Međutim se je ustanovilo da je jedan dio posade, i među njima 2 Njemca, pobjegao na obalu dok je vršen napad. Pod prijetnjom vatre prisililo se je pobjegle da se povrate na brod, dok je jedan Njemac pobjegao i za njegovu se sudbinu ne zna.

Za vrijeme prekrcavanja materijala opažena je jedna zelena raketa pravac NW [sjeverozapad] (preko otoka). Pošto su na brodu kad se je nasukao bila još dva Njemca, a koji su dan ranije prisilili ribare da ih odvedu u Sv. Petar (Lošinj), to je dalo povoda komandantima naoružanih brodova da zaključe da bi to mogle biti neprijateljske jedinice, koje dolaze u pomoć nasukanom remorkeru. Zato su se povukli kako ih neprijatelj ne bi iznenadio. Pri napuštanju remorkera zapalili su ga i tri topovska metka su ispaljena u bok broda (mašina). Poslije 15 minuta, našto je napušten remorker, čula se jaka detonacija sa remorkera.

Sa naoružanih brodova neprestano su vidjeli vatru dok nisu zašli u tjesnac Zapuntel.

- ad 6) a) Vlastitih gubitaka nema.
b) Zarobljeno je 13 Istrana i 1 Njemac, a navodno je 1 Njemac poginuo.
c) Utrošene su 3 prodorne granate topa 47 m/m, 600 mitraljeskih metaka, 20 metaka za Z.B. i 3 mine sa bacačem.
d) Ratni plijen sastoji se od:
3 mitraljeza (Brede),

2 puške,
2 postolja protivavionskog mitraljeza,
3000 metaka za mitraljez »Breda«,
5 ručnih granata,
1 zatvarač topa 75 m/m,
1 busola,
8 pomorskih karata,
100 metara konopa (28 m/m),
1 bokobran,
1 čamac,
1 bicikl,
50 kg krumpira,
mašinskog alata i kuhinjskog posuđa,
g) Obaviještena je partizanska straža na Olibu da pođe
u potragu za nestalim Njemcom.

Rad jedinica Drilikom napada bio je pravilan. Prerano napuštanje neprijateljskog remorkera može jedino da opravda činjenica primjećivanja signalne rakete u vezi sa prijepodnevnom odlaskom dvaju njemačkih mornara na Lošinj da traže pomoć. Izvlačiti brod nisu mogli pošto sa pola svoje duljine leži na plićaku od 2.5 metara, dok sam brod gazi 4.5 metara. Radi toga uništenje remorkera zapaljenjem i gađanjem iz topa bilo je pravilno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
B. Mamula

Komandant,
J. Bonaci

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA OD 25 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNA-
RICE NOVJ O POVLAČENJU SA OBALE I OTOKA SJE-
VERNE DALMACIJE NA DUGI OTOK¹

STAB II. POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA

Pov. br. 14

Dne 25.1. 1944. godine.

Predmet: Detaljni podatci
o izvršenom povlačenju, r

ŠTABU MORNARICE NOVJ

U vezi vašeg naređenja Pov. broj IO² od 22. siječnja 1944.
godine izvještavamo:

I.

PRIPREMNI RADOVI ZA EVAKUACIJU:

11.1. 1944. god. u 17 sati komandant NOV i POH, gene-
ralmajor drug Gošnjak, pozvao je druga komandanta Sektora
telefonski iz Otočca te mu je izloživši koncentraciju neprija-
telja³ u Gospiću, vjerovatan pravac njegovog nadiranja na
Senj sa ciljem zaposjedanja obale, izdao naređenje da se izvrše
sve pripreme za evakuaciju i to: Štaba sektora, naoružanih
jedinica, brodova, motornih jedrenjaka i materijala kojim Sek-
tor raspolaže u pravcu Ilir sektora, dok za naš Otočki odred
izvršiti pripreme za evakuaciju u pravcu kopna.

Istu večer budući se u našem Štabu nalazio komandant⁴
XIII. divizije, održan je zajednički sastanak sa njime i koman-
dantom Primorskog područja, radi utanačenja njihovih potreba
u prevoznim brodovima. Ovo je bilo potrebno zato jer su dva
bataljona I. brigade XIII. divizije operisali na sektoru između
Jablanca i Karlobaga, a Primorsko područje imalo je svoje
komande mjesta sa partizanskim stražama u Pagu, Rabu, No-
valji i Jablancu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 34/1-3, k. 2064.

² Vidi dok. br. 175.

³ Riječ je o koncentraciji i prebacivanju 114 lovačke divizije za
Italiju (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 45 i 91).

⁴ Veljko Kovačević

Na osnovu potreba XIII. divizije i Komande Primorskog područja i potreba II. sektora, a u vezi naređenja GSH, disponirani su prevozni brodovi još iste noći, kako slijedi: . . .

1) U Rabu za evakuaciju Mornaričkog bataljona brodovi »Spasilac« i »Bog s nami«;

– za evakuaciju materijala Lučke kapetanije Rab, drugova na službi u Lučkoj kapetaniji, stručnog osoblja brodogradilišta u Supetarskoj dragi i materijala u brodogradilištu te Komande mjesta Rab i KK Rab, motorne brodove »Marjan«¹ i »Šumar«.

2) U Novalji:

– za evakuaciju Lučkog zastupstva Novalja, Komande mjesta Novalja: motorni brod »Sv. Ante« (Vidas), »Galeb« i motorni gus »Uskok«. (Pošto je jedna četa mornaričke pješadije sa Raba bila upućena na Pag za osiguranje Paga, to je naknadno brod »Galeb« bio stavljen na raspoloženje ovoj četi u Novalji za njenu evakuaciju u Senj kad za to uslijedi naređenje, time da se nakon toga vrati u Novalju, što je i učinjeno.)

3) U Pagu i to:

– sa jugozapadne strane u Košljunu motorne brodove »Sv. Ivan« i »Sv. Sime« za evakuaciju Lučke kapetanije i Komande mjesta Pag sa četom partizanske straže.

4) U Jablancu:

Motorni brod »Ribar IV« i »Vladimir« za evakuaciju Lučkog zastupstva Jablanac i Komande mjesta Jablanac.

U mrtvim lukama kod Jablanca motorne brodove »Krk« i »Silo« za evakuaciju dvaju bataljona I. brigade XIII. divizije sa položaja Jab_lanac – Karlobag u pravcu Senja.

5) Naoružanim brodovima naređeno je stanje pripravnosti i to tri su bila u Rabu, a jedan u Sv. Jurju.

Mornaričkom bataljonu u Rabu, gdje se nalazio naš referent pješadije,³ izdato je naređenje da izvrši sve pripreme za eventualnu evakuaciju.

Lučkim zastupstvima i kapetanijama izdata su također naređenja za izvršenje pripreme o evakuaciji time da će se lučki uredi Pag, Novalja, Rab i Jablanac povući u pravcu III. POS, dok se drugovi na službi kod lučkih ureda Sv. Juraj, Senj i Novi imaju povući sa komandama mjesta u unutrašnjost zemlje. (Ovo naređenje lučkim uredima izdato je u suglasnosti sa GSH.) Međutim, materijal lučkih ureda Senj, Rab, Jablanac i Novalja), kao konopi, ronilački aparat, petrolej za svjetionike, naređeno je da se evakuira sa brodovima.

⁵ Milan Hajduković

Sa komandantom Primorskog područja utanačeno je tako da se njihove komande mjesta sa otoka evakuiraju u zadnji čas na obalu u koliko je to moguće, a u koliko to ne bude moguće u pravcu III. POS.

Lučkim uredima naređeno je da sve brodove na njihovom području, u koliko imaju nafte, upute u pravcu III. POS kad evakuacija bude naređena, a u koliko nemaju nafte, da se motori onesposobe uklanjanjem glavnih dijelova motora.

Sva ova izdata naređenja o pripremama za evakuaciju izvršena su u noći 11 i 12.1. 1944. godine.

12. I. 1944. izvršene su sve pripreme za evakuaciju Štaba. Po naređenju GSH top na položaju Jablanac evakuiran je i predat istog dana artiljeriskom divizionu XIII. divizije u Melnice. Dva tenka koja su bila dodjeljena Štabu sektora u Senju upućena su 12.1, na veće po naređenju GSH tenkovskom bataljonu u Otočac.

13.1. 1944. sa delegatom ZAVNOHA u Senju dogovoreno je i stavljena su mu na raspoloženje tri broda: »Marica«, »Bog s nami« i »Hvala Bogu« za evakuaciju duhana iz Senja za Novi i soli i duhana iz Senja za III. POS.

14.1. 44. pripreme o evakuaciji se dotjeravaju, materijal Lučke kapetanije Senj (konopi, ronilački aparat i ostali pribor) ukrcao je na brodove »Sloga« i »Sv. Ante« (Sonja). Za ova dva dana rad Štaba i operativnih jedinica, lučkih ureda i prometa na moru odvija se normalno sa svrhom izbjegavanja stvaranja panike. Stab sektora održava stalnu vezu sa GSH, XIII. divizijom i Područjem.

15.1. 1944. u noći stigli su na Rab brodovi »Arduino« i »Slavni Josip« puni materijala za GSH u pratnji naoružanog broda »Kornat«. O tome smo odmah izvijestili GSH i transportu naredili da krene za Senj, ali uslijed vjetra iz N [sjever] pravca brodovi su stigli samo do Jablanca. Po naređenju GSH organizaciju evakuacije čitavog pridošlog materijala preuzima Stab sektora. Ujedno GSH javlja da će uputiti oko 120 ranjenika i da izvršimo sve pripreme i organizaciju ukrcaja na pridošle brodove.

16.1. 1944. izvršen je iskrcaj materijala u Jablanac i dopremljeno je do 1700 sati 105 ranjenika. Zadnja dva kamiona sa ranjenicima GSH zaustavio je na putu kod Otočca iz razloga što bi emelo pokret konvoja u veče prema III. POS. Ranjenici ukrcao su na brodove: »Arduino«, »Danijel« i »Nin«, kome je ovaj sektor popravio ležaj i na m/b »Sokol«. Iskrcao materijal natovaren je na kamione te je do u veče evakuisan iz Jablanca i upućin u pravcu Otočca.

16. I. 1944. ukrcao je na m/b »Marica« duhan u svrhu evakuacije iz Senja u Novi a na brod »Bog s nami« (Sonja) sol

ZAVNOHA za Komandu Sibeničkog područja. Istog dana došao je u Stab sektora komandant Sibeničkog područja i zatražio brod za izvoz soli iz Paga. Njemu je stavljen na raspolaganje brod »Slavni Josip« koji se nalazio u Jablancu.

II.

STANJE PRED EVAKUACIJU:

16. I. 1944. u 1300 načelnik GSH, pukovnik drug Terzić," telefonski je naredio komandantu i komesaru Štaba da požurimo sa evakuacijom i ukrcajem ranjenika i čim je koji brod nakrcan, da ga se uputi na otok Rab, a čim budu svi ranjenici ukrčani, da bezuvjetno istu veće konvoj krene za III. POS osiguran od naših naoružanih brodova a pod ličnim vodstvom i odgovornošću komandanta i komesara.

Također je naredio da čitav Stab II. POS evakuira na III. POS. Mornarički bataljon sa Raba da se evakuira i uputi u sastav I. brigade XIII. divizije u Novi. Međutim, lučki uredi na obali i komande mjesta na otocima da evakuiraju kada neprijatelj ugrozi Senj sa strane Otočca. Načelniku GSH predložili smo da se uži Stab sektora zadrži u Senju ili na otocima Rab – Pag do zadnjeg momenta. Naš prijedlog nije bio usvojen, već nam je opetovano naređeno da postupimo prema datom naređenju.

Da ne bi saobraćaj na moru ostao bez rukovodstva, odredili smo komandanta Lučke kapetanije Senj da upravlja saobraćajem sve dok to prilike budu dozvoljavale i da:

1) Izvrši evakuaciju duhana ZAVNOHA brodovima »Marica« i »Sv. Nikola« u Novi, da se zatim brod »Bog s namic vrati u Senj, istog nakrca sa duhanom i soli za III POS.

2) Brodove »Krk« i »Silo« nakon što prebace dva bataljona I. brigade XIII. divizije iz Jablanca u Senj da ih uputi u Rab.

3) Brodove »Galeb« i »Spasilac«, nakon izvršene evakuacije Mornaričkog bataljona iz Raba, da uputi odmah u Rab, i

4) Lučkoj kapetaniji ostavljena je 1.5 bačva nafte da je ravnomjerno podijeli na brodove koji će biti sposobni za evakuaciju.

Prema tome, u momentu kad je naređen pokret bilo je stanje slijedeće:

1) *Novi*: Lučkoj kapetaniji naređeno da se u slučaju prodora neprijatelja povlači sa Komandom mjesta. Ovaj ured nije imao materijala. U luci havarisan i nesposoban za vožnju stari motorni kuter »Novigrad«.

2) *Senj*: Motorni brod »Sloga« i »Sv. Ante« (Sonja) sa ukrucanim materijalom Štaba sektora i cijelim materijalom Lučke kapetanije Senj. Oba broda predviđena za ukrcaj Štaba.

M/b »Sv. Nikola« (Sonja) krca duhan ZAVNOHA za Novi.

M/ kočar »Neptun«.

Lučkoj kapetaniji naređeno da evakuaciju drugova izvrši sa Komandom mjesta.

3) *Sv. Juraj*:

M/b »Ribar I« kome naređena pripravnost i povlačenje prema Novalji.

Drugovima na službi u Lučkom zastupstvu naređeno da se povuku kada i partizanska straža skupa sa njom.

4) *Jablanac*:

M/b »Sokol« sa ranjenicima.

M/b »Slavni Josip« dodijeljen komandantu Sibeničkog područja za krcanje soli.

M/kočar »Ribar IV« i jedan motorni čamac lučkog ureda, te jedan benzinski motorni čamac onesposobljen za vožnju u luci.

Lučkom zastupstvu naređeno da u slučaju prodora neprijatelja evakuira u pravcu III. POS.

M/b »Krk« i »Silo« za evakuaciju dvaju bataljona I. brigade XIII. divizije u uvali Stinica.

5) *Rab*:

M/b »Galeb«, »Spasilac« i »Bog s nami« za evakuaciju Mornaričkog bataljona.

M/b »Marjan« i »Šumar« i jedan benzinski motorni čamac za evakuaciju Lučke kapetanije, Komande mjesta i brodogradilišta. Materijal Kapetanije i prenosni materijal brodogradilišta (nekoliko sanduka) ukrcaj je na brod »Marjan«.

Lučkoj kapetaniji i brodogradilištu izdato naređenje o pravcu evakuacije.

6) *Novalja*:

M/b »Sv. Ante« (Vidas) i motorni čamac »Uskok« za evakuaciju Lučkog zastupstva i Komande mjesta. Materijal Lučkog zastupstva na m.č. »Uskok«.

7) *Pag*:

U luci Pag havarisan i nesposoban za vožnju m/b »Gospa od Zečeva« i »Bogu hvala« (Oguić). U Košljunu m/b »Sv. Ivan« i »Sv. Sime« za evakuaciju Lučke kapetanije, Komande mjesta i Odbora.

Lučkoj kapetaniji Pag izdato naređenje o evakuaciji i pravcu pokreta. Materijala nije bilo.

8) U vožnji za Senj m/b »Bogu hvala« (Babić).

PROVEDBA EVAKUACIJE:

Na osnovu naređenja GŠH u 1400 sati upućen je Stab sektora osim komandanta, komesara i načelnika Štaba za Rab.

Mitraljeski vod za zaštitu ulaza u luku Senj predat je po spisku Komandi mjesta Senj, time da ostane na svom položaju dok se Komanda mjesta ne povuče.

Motorna vozila i to: jedan kamion, vraćen je autobataljonu, a luksuzni auto »Fiat« predat Štabu XIII. divizije sa šoferima.

Prateći vod Štaba smješten u Komandi mjesta Senj, s naređenjem da se priključi Mornaričkom bataljonu čim isti bude na prolazu kroz Senj za Novi.

Pošto smo u Senju riješili sva pitanja i izdali sva potrebna naređenja i upute, javili smo se u 1700 sati GŠH – načelniku Štaba, pukovniku drugu Terziću, koga smo izvijestili o učinjenom. Naredio nam je da odmah krenemo i da postupimo po dobivenom naređenju i opetovano naglasio da se u noći moramo otisnuti sa otoka Rab i Pag i doći na Dugi Otok.

Drug komandant, komesar i načelnik Štaba krenuli su u 1715 sati za Jablanac. Iz Jablanca smo krenuli u 2100 sat sa naoružanim brodom »Kornat« i brodom »Sokol« sa ranjenicima za Rab i zatim sa cijelim transportom za Božavu, gdje smo stigli 17.1, u jutro.

Prema tome 17. u jutro stigli su u Božavu m/b »Arduino«, »Danijel« i »Sokol« sa ranjenicima, m/b »Sloga« i »Sv. Ante« (Šonja) sa Štabom i materijalom, te naoružani brodovi »Kornat« i »Partizan I, II, III i IV«.

Iste noći 16/17. izvršena je evakuacija Mornaričkog bataljona iz Raba i četa sa Paga sa brodovima »Galeb« i »Spasilac« preko Senja u Novi. 100 m/m haubica koje su bile na Rabu u saglasnosti sa GŠH ostavljene su tamo, ali je Štab bataljona odnio zatvarače, nišanske sprave i svu municiju.

17. i 18.1, na Primorju i otocima nije bilo promjena u situaciji, dok je međutim 19. neprijatelj zauzećem Žute Lokve ugrozio Primorje, te je 19. na veće pristupljeno II. dijelu evakuacije.

18. na veće politkomesar ovoga Štaba drug Mamula, praćen od odgovornog druga Sekcije za pomorski saobraćaj druga Suzanića,⁷ krenuo sa naoružanim brodom »Partizan III« prema Novalji i Rabu, te eventualno do Senja radi uspostavljanja veze sa našim lučkim uredima, jedinicama i eventualno prema prilikama pristupiti drugom dijelu evakuacije.

⁷ Ante

Lučka kapetanija Senj uputila je noću 18/19. za Rab m/b »Spasilac«, »Krak« i »Silo« (»Krak« i »Silo« izvršili su te noći prebacivanje dvaju bataljona I. brigade XIII. divizije na Senj). M/b »Galeb« upućen je u Novalju. M/b »Sv. Nikola«, pošto je ukrcao 1.5 vagona soli i duhan za Komandu područja sjevernodalmatinskih otoka, upućen je u Novalju. M/b »Marica«, pošto za njega nije bilo nafte, upućen je u Zrnovnicu kod Novog, gdje su mu skinuti glavni dijelovi motora i tako onesposobljen za svaku upotrebu. M/b »Neptun« upućen također u Rab.

U noći 17/18. stigli su u luku Senj m/b »Ema« od 18 vagona i m/b »Marija Rozalija«, oba sa otoka Krka', iz luke Klimno (na Krku) okupirane po neprijatelju. Ova dva broda odveli su iz Klimna naši drugovi partizani.⁸ O tome je Lučka kapetanija izvjestila GSH koji je onda na brod »Ema« u toku 17. ukrcao 56 ranjenika. Posade na oba broda kompletirane su sa drugovima iz Lučke kapetanije Senj i kao osiguranje ukrčani 9u na brodove partizani iz Lučke partizanske straže Senj. U noći 18/19. isplovili su za Rab. Te iste noći m/b »Bogu hvala« (Babić) isplovio je za Rab iz Senja sa teretom soli za Sibeničko područje.

GSH također je naredio da se »Marija Rozalija« i »Ema« upute na Rab, pa na ove i one raspoložive u Rabu koji su snabdjeveni gorivom ukrcaju što moguće više Jevreja i da ih se evakuira za Vis.

Lučko zastupstvo Sv. Juraj uputilo je u noći 16/17. m/b »Ribar I« u Novalju, a Lučko zastupstvo Jablanac evakuiralo je sa m/b »Ribar IV« u noći 18/19. i sa m. č. u Novalju.

Prema tome, u noći od 18. na 19. evakuirali su svi motorni brodovi i materijal sa obale od Novog do Jablanca osim m/b »Marica«, koji je onesposobljen jer nije bilo nafte i m/b »Bog s nami« (Pio), koji je havarisan i nesposoban za vožnju, leži u uvali kod Sv. Jurja.

Iz luke Pag evakuirano je u noći 17/18. m/b »Hvala Bogu« (Oguić) za Novalju, a motorni brod »Slavni Josip« sa teretom soli za Sibeničko područje u Simune.

Politkomesar drug Mamula stigavši u Novalju provjerio je da li su sve pripreme za evakuaciju izvršene u redu u Novalji i Pagu i zatim je krenuo u Rab, gdje je također uvjerio se o izvršenim pripremama za evakuaciju. Saznavši za naređenje GSH U pogledu evakuacije Jevreja, poduzeo je mjere da bi se čim veći broj istih evakuisao. U tu je svrhu izvršio raspodjelu nafte tako da što veći broj brodova može stići barem do Božave na Dugom Otoku.

Stupivši u telefonsku vezu sa komandantom Primorskog područja u Senju, saznao je od ovog za situaciju i kad mu je

8 Vidi dok. br. 189 – depešu br. 324.

komandant Područja u 15 sati javio da on i sve partizanske ustanove u noći napuštaju Senj, naredio je u smislu naređenih direktiva GSH evakuaciju vojnopozadinskih oblasti sa otoka Paga i Raba.

Evakuacija komandi mjesta na kopno nije bila više moguća, te su se i one sa svim svojim stražama, materijalom i hranom ukrcale na brodove. Na brodove su se u potpunom miru i redu ukrkali NOO Raba, Paga, Novalje, KK Paga i Raba i talijanski vojnici koji su se nalazili u Novalji i Rabu.

Brodovi su krenuli na vrijeme u potpunom redu u noći 19/20. iz svih navedenih luka za Božavu. Vozili su pojedinačno a m/b »Ema« koji je vozio ranjenike bio je osiguran od nao[^]ružanog broda »Partizan III«.

19.1, u jutro stigli su na Dugi Otok i to:

Iz Raba:

m/b »Marjan« sa Lučkom kapetanijom Rab i materijalom Lučke kapetanije i Komandom mjesta.

m/kočar »Neptun« sa drugovima iz brodogradilišta i prenosnim materijalom brodogradilišta,

m/b »Šumar« evakuisao je drugove iz KK Rab,

m/b »Bogu hvala« – Babić (sa teretom soli),

m/b »Ema« sa ranjenicima i evakuisanim Jevrejima,

m/b »Marija Rozalija« sa Talijanima i Jevrejima,

m/b »Spasilac« sa Jevrejima.

Benzinski motorni čamac sa drugovima Komande mjesta Rab.

U luci Rab radi pomanjkanja nafte ostali su m/b »Krk«, »Silo«, »Gospa s nami«. Sva ova tri broda su stara i u trošnom stanju, brzina im je oko 3 Nm. Na sva tri broda skinuti su glavni dijelovi motora i brodovi su onesposobljeni za pogon.

Iz Novalje:

m/b »Galeb« sa Komandom mjesta Novalja,

m/b »Bogu hvala« – Oguić (sa Talijanima),

m/b »Sv. Nikola« (Sonja) sa soli, duhanom i Jevrejima iz Senja,

m/b »Sv. Ante« (Vidas) sa duhanom iz Senja,

m/b »Vladimir« sa Komandom mjesta Jablanac,

m/b »Ribar IV« sa Lučkim zastupstvom Jablanac i teglio m. č.,

m/leut »Uskok« sa Lučkim zastupstvom i materijalom Lučkog zastupstva Novalja.

m/b »Ribar I«.

Iz Košljuna:

m/b »Sv. Ivan« sa Komandom mjesta Pag i Luč. kap. Pag,

m/b »Sv. Sime« sa drugovima KK Pag i NOO.

Iz *Simuna*:
m/b »Slavni Josip« sa 3 vagona soli za Komandu Sibe-
ničkog područja.

ZAKLJUČAK:

Iz naprijed navedenog iscrpnog izvještaja vidi se da je:

1) evakuacija izvršena u potpunosti uredno i sabrano;
2) evakuirano je sve što se je moglo evakuisati kako u brodovima tako i u materijalu, kod čega se vodilo računa o najboljem iskorišćenju goriva i raspoložive tonaže;

3) sve zadatke koje je postavio GSH Štabu II Pomorsko-obalskog sektora izvršeni su pravovremeno bez panike i bez ikakve štete i to:

- evakuaciju pridošlog materijala sa Visa,
- evakuaciju ranjenika,
- evakuaciju operativnih jedinica i njihovog materijala sa otoka i sa položaja kod Jablanca na Senj i Novi,
- evakuaciju soli i duhana ZAVNOHA,
- evakuaciju soli iz Paga,
- evakuaciju NOO-a, k. komiteta i komandi mjesta sa njihovim inventarima i materijalom,
- evakuaciju Jevreja i Talijana.
- evakuaciju 18 brodova, odnosno svih koji su bili sposobni za plovidbu i za koje se imalo pogonskog materijala.

Na osnovu prednjeg istinitog izvještaja molimo da bi nas se izvijestilo od koga je Stab Mornarice primio iskrivljeni izvještaj, na osnovu kojeg je taj Stab dobio utisak da je evakuacija izvršena nesređeno i možda sa štetom.

IV.

Ne znamo koji su to naši izvještaji iz kojih se može razabrati da smo vršili izmjenu funkcija u podređenim jedinicama nekoliko puta i uvijek upotrebljavali iste drugove. Da bi sredili stanje u našim jedinicama, pristupili smo izvjesnim promjenama, jer smo to držali nužno potrebno, ali nijesmo nikada već jednom smjenuta druga namještali natrag na tu ili jednako odgovornu drugu dužnost. U samom Štabu također nijesu vršene nikakove generalne promjene, već smo iz istih razloga kao gore smjenili sa dužnosti druga Sučević Nikolu i postavili ga za komandanta luke u Novom, dakle svakako na manje važno mjesto, nego je Sekcija za pomorski saobraćaj. Ali napominjemo da je vršeno i još nekih promjena zbog toga što smo morali prekomandovane drugove ili po vama ili GSH nadoknaditi. Taki je bio slučaj za druga šefa Operativne sekcije i Sekcije za vezu Frane Flega, koji je premješten u III POS za načelnika Štaba i slučaj druga Bogdana Mamule, v. d. re-

ferenta za pomorsku pješadiju, koji je po naređenju GSH pre-
mješten na dužnost komandanta brigade u XIII. diviziju, a na
njegovo mjesto došao je drug Hajduković,⁹ komandant jedno-
bataljona iz XIII. divizije.

Priznajemo da smo u postavljanjima drugova na odgo-
vorna mjesta u podređenim jedinicama pravili pojedinačno
greške, koje smo sami najlakše kasnije u radu zapazili i koje
težimo u što skorije vrijeme ukloniti.

Jednu veću promjenu u starješinskom kadru učinili smo
poslije zarobljavanja od strane neprijatelja 13. XI. 1943. godine
drugova: komandanta I. grupe naoružanih brodova, v. d. kome-
sara I. grupe naoružanih brodova, komandanta jednog nao-
ružanog broda i njegovog zamjenika, kada smo ove drugove
morali nadoknaditi na njihovim dužnostima sa drugovima kom-
mandantima naoružanih brodova, a komesara i zamjenika smo
dobili za to iz XIII. divizije NOV. Poslije toga smo upućene
po GŠH primili još neke drugove pomorske trgovačke kape-
tane sa kojima smo onda popunili mjesta stručnog osoblja u
flotili, pazeći pri tome da ti drugovi koliko-toliko i moralno
odgovaraju svim svojim dužnostima.

Neharmoniju, koja se zapazila u našem Štabu, nastojati
ćemo u što skorije vrijeme ukloniti i ostvariti zdravo jedinstvo
i odnese. O ovome je posebno dat izvještaj u političkom polu-
mesečnom izvještaju druga politkomesara.

Druga v. d. načelnika Štaba Vanju Zimovnova razriješili
smo dužnosti, ali za njegovu nadoknadu iz naših jedinica i
Štaba ne bi imali koga predložiti, nego jedino bi donekle
mogao doći u obzir drug komandant naoružanog broda »Parti-
zan II« Turčić Petar, bivši jug. poručnik korvete, koji vjeru-
jemo za ovu dužnost još danas ne bi mogao odgovarati, ali u ko-
liko nam vi ne možete takovog druga poslati, mi ćemo ako vi
dozvolite uzeti druga Turčića, a dati mu na novoj dužnosti
dovoljno pomoći dok ga se osposobi.

Budući je ovome Štabu od aktivnih oficira ostao jedino
drug komandant Bonači, a u flotili drug Turčić, dakle svega
dvojica, mi bi vas molili da nam pošaljete za gornju dužnost
ovamo jednog aktivnog oficira i to po mogućnosti druga Tom-
šiča,¹⁰ poručnika bojnog brenda, koji se nalazi danas u IV»
sektoru.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

B. Mamula

(M. P.)

Komandant:

J. Bonači

27/1

⁹ Milan
>« Jane:

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 25
JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV P. O. S.
Br. službeno 25
• januara 1944
u Visu

Operativni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

1). 1815 između Lastova i Korčule nekoliko bijelih bljeskova.

1845 jedna bijela raketa na Hvaru i kratka signalizacija na Pelješcu.

2115 bijela raketa u pravcu Malog Huma.

2120 bijelo svjetlo na moru kod Biševa.

2320 bijela raketa u pravcu Sućurja.

2) Patrolisanje oko otoka Visa i Biševa vršeno u smanjenom obimu zbog slabog vremena. Jedna patrolna jedinica primijetila je oko 2100 sati kod Barjaka veliki engleski brod, te oko 2215 jaku topovsku paljbu kod Korčule.

Konvoj određen za srednji Jadran isplovio iz Visa, vratio se usljed slabog vremena. Na NB6 bio je ukrcaj major Đoko.²

NB10 upućen u Grebašticu za prijem ranjenika³ vratio se zbog nevremena, NB2, koji je također pratio konvoj, te se s njime međutim vratio u Vis, bio je poslan u Grebašticu, za vrijeme plovidbe brod otvorio vodu te se zbog toga morao vratiti.

P. Č. 53 bio upućen sa drugom Milatom na Korčulu, usljed nevremena povratit će se.

NB9 upućen u Hvar zbog veze, dobio je kontakt sa tam. vezom te ugovoreno za večeras.

NB1, NB2, NB7 i Bolnički brod na popravku u Visu.

- NB8: sjeverni Jadran. NB6, NB9 i NB10 u Visu.

3). Bez sadržaja.

¹ Dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 24/1-7, k. 2036.

² Savičević, član Ekonomskog otdjeka Vrhovnog štaba.

³ Ranjenici su sa kopna prebacivani za Vis, a odatle za Bari, gdje su raspoređivani po bolnicama.

4). Tokom noći isplovilo iz Visa tri broda u konvoju, te se povratili natrag zbog slabog vremena. Komiža bez pokreta
Tokom noći i dana završen popravak na dva broda, u radu 28 brodova.

5). Bez sadržaja.

S. F. S. N.

OPERATIVNI OFICIR

Dav. J. Orebić

BR. 180

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 25 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O NAPADU NAŠIH SNAGA NA OTOK UGLJAN I O NAPUŠTANJU OTOKA OD STRANE NEPRIJATELJA¹

STAB III POMORSKO-OBALNOG SEKTORA

Broj: službeno
25. januara 1944. godine.

ŠTABU MORNARICE NOVJ

20 januara izvršio je jedan kombinovani odred napad na ostrvo Ugljan.² Akcija je poduzeta u cilju uznemiravanja neprijatelja³ i eventualnog zauzimanja ostrva.

1) Operacija se je vršila na ostrvu Ugljan i to: napad na kasarnu u Prekom, u Lukoranu, na Sv. Mihovil i vodovod.

2) Učestvovao je kombinovani odred i to jedna nepotpuna četa S.D.P. odreda, jedna desetina dopunske čete III Pomorsko-obalskog sektora i 50 skojevaca i terenaca sa Preka.

3) Jačina neprijatelja bila je oko 120 u kasarni Preko, Sv. Mihovilu i vodovodu i 20 u Lukoranu.

4) Neprijatelj bio je sa glavninom u kasarni, dok su manji odredi bili na Sv. Mihovilu, vodovodu i Lukoranu. Nepri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 37/1-3, k. 2064.

² O napadu na ovaj otok vidi dok. br. 187 – depešu br. 13, dok. br. 191 i tom V, knj. 23, dok. br. 170 i 171.

³ Odnosi se na dijelove Prvog bataljona 891 puka 264 pješ. divizije (vidi dok. br. 6/4, k. 74 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

jatelj je bio potpomognut artiljeriskom vatrom iz Zadra. Naše su snage bile raspoređene tako, da se glavni napad izvrši na kasarnu Preko, dok su ostali delovi imali zadatak da spreče sjedinjavanje neprijateljskih snaga.

5) Borba je započela u 0630 sati. Neprijatelj bio je potpuno iznenađen, jer su se naše jedinice uspele nečujno privući samoj kasarni skinuvši cipele i koristeći noć. Otpornost neprijatelja bila je isprva spala te je izgledalo da će ga se moći prisiliti na predaju, ali nastupom artiljerije iz Zadra, koja je sa dosta velikom tačnošću tukla naše položaje, moral je neprijatelja porastao. Borba je trajala do 1900 sati, kad su se naše snage, radi dolaska pojačanja iz Zadra, povukle sa ostrva.

6) Rezultati borbe:

- a) vlastiti gubitci: 3 mrtva i 10 ranjenih drugova.
- b) Neprijateljski gubitci: 53 mrtva, 34 ranjena i 2 zarobljena.⁴
- c) Utrošak puščane i mitraljeske municije nepoznat, 150 bombi.
- d) Ratni plen:

1) Mitraljeska municija »Fijat«	1 sanduk
2) Razne municije	
3) Nagaznih mina	5 „ ⁹¹
4) Bacača	1 komad
5) Postolja za mitr. »Šarac«	1
6) Mina za bacač	3 sanduka
7) Signalnih metaka	1 „i
8) Municija za mitraljez »Šarac«	1 „j
9) Puščana municija	1
10) Municija za puškomitraljez	2 „>
U) Municija za mitraljez »Fijat«	6
12) Gas-maske	4 „
13) Rezervnih delova za mitraljez	1
14) Razne municije	8 „>
15) Razne odeće (ovijača, kapa)	1 „»
16) Šećera	2.000 kg
17) Mašinskog ulja	1 kanta
18) Petroleja	1 „»
19) Razne odeće za zašt. od bojn. otr.	1 sanduk

e) Usled dolaska pojačanja iz Zadra, nastupom noći, naše su se snage povukle sa ostrva. Međutim, neprijatelj je poslao to pojačanje da izvuče svoju posadu sa ostrva iz škripca i da

⁴ Prema Operativnom dnevniku III POS-a ubijeno je 30 Nijemaca, dok se u depeši br. 13 od 23 januara navodi: oko 40 (vidi dok. br. 187 – depešu br. 13 i dok. br. 191).

napusti ostrvo i tako se je desilo da su obe strane napustile ostrvo. Sledećeg je dana bilo ostrvo bez ičijih snaga i na Sv Mihovilu izvešana je bela zastava. Tog dana otvorio je neprijatelj artiljerisku vatru na Sv. Mihovil iz Zadra. Istoga dana tj. 21/22, tokom noći naše su jedinice ponovno zaposele ostrvo Ugljan, koje je neprijatelj definitivno napustio.

7) Akcija je pripremljena temeljito te je moment iznenađenja bio potpuno iskorišćen i zbog toga je neprijatelj imao toliko gubitaka, dok su nasuprot naše jedinice srazmerno dosta malo. Uspeh ove akcije ima velikog značaja u političkom i vojnom pogledu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
s. o.

Za komandanta,
F.⁵ Flego

(M.P.)⁶

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ. – S molbom na znanje i upotrebu. Mišljenja smo da je napad pripremljen dobro, ali uspjeh je mogao biti potpuniji u pogledu uništenja neprijatelja s obzirom na iskorišten momenat iznenađenja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant

(M.P.)⁷

⁵ Franc

⁶ Okrugli pečat: Komanda Mornarice NOV sj. Dalm.

⁷ Okrugli pečat: Stab Mornarice Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 26
JANUAR 1944 GODINE¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. službeno
26 januara 1944
u Visu

Operativni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

- 1). 1040 dva nepoznata aviona oko Visa.
1735 bijela raketa u pravcu Splitskih Vrata.
1800 bijela raketa u pravcu Šolte.
1910 dvije bijele rakete u pravcu Proizda.
2018 jako bijelo svjetlo na moru južno od Visa.
2030 jako bijelo svjetlo u pravcu Drvenika.
2050 bijela raketa u pravcu Šolte.
2320 jako bijelo svjetlo na Visu kod Huma.
0025 kod Rukavaca jako bijelo svjetlo.
0705 osam nepoznatih aviona kod Visa.

2). Patrolisanje oko Visa vršeno u najmanjem obimu i prekinuto zbog nevremena.

Konvoj od dva broda u pratnji NB6 krenuo za III Sektor. Brod »Sv. Nikola« vratio se usljed nevremena natrag, dok NB6 sa jednim brodom produžio.

NB9 određen za vezu Hvar, Brač i Šolta ukrcao 4 člana engleske misije za Hvar, zadatak nije izvršen zbog nevremena.

Veza za Korčulu također nije isplovila zbog nevremena.

Prebacivanje hrane za Biokovo nije uslijedilo iz istog razloga.

NB10 bio je upućen u Grebašticu za prijem ranjenika, zbog nevremena zadatak nije izvršen te se brod vratio.

NB1, NB2 i Bolnički brod na popravku u Visu. NB8: srednji Jadran. NB6: srednji Jadran. NB7, NB9 i NB10 u Visu.

3). Bez sadržaja.

4). Tokom noći isplovio iz Visa 1 brod. Uplovio u Komižu tokom noći jedan transportni engleski brod sa oko 200- vojnika i jedan remorker.

Tokom dana i noći završen popravak na 6 brodova, u radu 26 brodova.

5). Bez sadržaja.

S. F. s. N.

NAČELNIK ŠTABA

BR. 182

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA ŠTABU MORNARICE NOVJ ZA 27
JANUAR 1944 GODINE¹

ŠTAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Br. Službeno
27 januara 1944
u Visu

Operativni izvještaj.

ŠTABU MORNARICE

- 1). 1935 bijela raketa u pravcu Oključne.
2215 bijela raketa u pravcu Šolte.
0740 šest nepoznatih aviona kruže oko Visa.

2). Patrolisanje nije izvršeno obzirom na slabo vrijeme.
NB7 i NB10 upućeni u 1600 i 1500 sati u Grebašticu po ranjenike,² oba broda se vratila oko 1900 sati zbog toga što se nisu mogli nikako probiti, na NB10 more je razvalilo krmene bunkere, a na NB7 razvaljeno pramčano grotlo. Isti brodovi predviđeni za danas za isti zadatak.

Brodovi određeni za Korčulu i za Biokovo uopće nisu isplovili zbog lošeg vremena.

Umjesto NB9 upućen je u Hvar NB2, koji je havarisao, t.j. pušta u velikoj količini more, upotrijebljen je ovaj brod

s Vidi dok. br. 187 — depešu br. 21.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 26/1-7, k. 2036.

² Vidi dok. br. 179 i 181.

zbog njegove brzine, kao i zbog njegovih cdličnih maritimnih svojstava. Na Hvar prebačeno 3 britanska oficira sa tumačem, kao i naša veza.³ Vratilo se sa Hvara nekoliko naših boraca. Brod je bio u opasnosti da se izgubi obzirom da sa dvije sisaljke nije se moglo svladati ulazeću vodu, te je zamašnjak motora crpio vodu u tolikoj količini da je kroz usisne ventile cilindra ulazila razbacana voda po zamašnjaku. Pretpostavlja se da je brod u cijelosti rastrešen uslijed udara topovskog metka na njemu prilikom njegovog zarobljavanja. U vezi prednjeg, brod je predviđen za generalni opravak.

Na traženje zamjenika komandanta XII Brigade upućen je sinoć u Komižu jedan brod za prevoz vojske na Biševo, brod isplovio iz Visa, vratio se natrag zbog lošeg vremena.

NB1, NB2 i Bolnički brod na popravku u Visu. NB6 i NB8: sjeverni Jadran. NB7, NB9 i NB10 u Visu.

3). Bez sadržaja.

4). Iz Visa tokom noći isplovio jedan brod za Komižu koji se vratio zbog lošeg [vremena]. Iz Komiže isplovilo tri broda za Biševo te odveli jedan bataljon vojnika.

Tokom dana i noći popravljena dva broda, u radu 34 broda.

5). Bez sadržaja.

S. F. S. N.

NAČELNIK ŠTABA:
Janez Tomšič

³ Cilj prebacivanja je bio da se izvidi raspored njemačkih snaga radi preduzimanja akcije za hvatanje zarobljenika. Depešom br. 35 od 1 februara 1944 godine, Štab Mornarice izvijestio je Vrhovni štab NOVJ o ovoj akciji sljedeće: *U noći 27/28 januara saveznici sa 150 vojnika preduzeli manju prepadnu akciju na periferiji grada Hvar radi hvatanja zarobljenika. Uspjeh skroman«. Vidi dok. reg. br. 13-2, k. 2072 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA OD 28 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU
MORNARICE NOVJ O PREBACIVANJU RANJENIKA SA
KOPNA NA OTOK VIS I PREBACIVANJU SAVEZNIČKIH
KOMANDOSA NA OTOK HVAR¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Službeno

28 januara 1944

u Visu

Operativni izveštaj.

ŠTABU MORNARICE

1) 1820 optička signalizacija između broda i rta kod Velaluke.

1900 dve bele rakete u pravcu Šolte.

1931 jedna bela raketa u pravcu Šolte.

1920 crveno svetlo u pravcu Šolte.

2230 bela raketa u pravcu Šolte.

2310 bela raketa u pravcu Drvenika.

2355 jako belo svetlo između Rogoznice i Drvenika.

0130 belo svetlo u luci Hvar.

0135 belo i crveno svetlo u pravcu Hvara.

0505 dve bele rakete u pravcu Velaluke.

1515 crvena raketa u pravcu Hvara.

0520 bela raketa u pravcu Pelješca.

0700–0730 šest neprijateljskih aviona kruže oko Visa i preletavaju ostrvo.

2) Patrolisanje oko Visa vršeno u manjem obimu, zbog nevremena NB 1 i NB 10 upućeni u Grebašticu po ranjenike.² Oba broda su se vratila jer je NB 1 koji je teglio NB 10 jako propuštao vodu i imao kvar sisaljke, a NB 10 se nije mogao probiti sam zbog jakog mora. NB2 na popravku u brodogradilištu. NB6 u pratnji konvoja za severni Jadran. NB7 sa barakasom 2 i 4 te »Sv. Nikolom« vršili prebacivanje³ engleskih i američkih trupa te odreda I Dalmatinske brigade na Hvar i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 27/1–7, k. 2026.

² Vidi dok. br. 182.

³ O ovom prebacivanju vidi dok. br. 182 ove knjige i tom V, knj. 23, dok. br. 182.

natrag. NB8 sa NB3 u teglju iz Sev. Jadrana uplovili u Vis.
NB9 U Visu neispravan.

3) Bez sadržaja.

4) Iz Visa tokom noći isplovio »Jadran« – 1st za Bari, a »Mir vami« isplovio za Komižu, ali se zbog nevremena vratio u Vis.

Tokom dana osposobljenih 6 brodova, a prispelo u popravak 11 brodova.

5) Bez sadržaja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

OPERATIVNI OFICIR

Dav. J. Orebić

BR. 184

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA OD 29 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU MORNARICE NOVJ O PREBACIVANJU RANJENIKA I O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA OTOK BRAC¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Službeno

29 januara 1944

u Visu

Operativni izveštaj

ŠTABU MORNARICE

1) 1100 Nepoznati avion iz NE [severoistok] kruži oko otoka Visa na udaljenosti 2 Nm 30 do 50 m nad morem.

1150–1156 6 nepoznatih aviona kruže oko otoka Visa i nadletavaju Vis.

1810 na zapadnom delu Šolte jedno belo i jedno crveno svetlo.

1745 jedna bela raketa na Drveniku.

1855 optička signalizacija projektorom između Pelješca i Korčule.

1900 sa južne strane otoka Hvara ispod brda Sv. Nj. kola signalizacija sa otokom Sćedro ili nekim brodom u blizini Sćedra.

1940 jedno belo svetlo u pravcu Velaluke.

2045 jedna crvena raketa na severnom rtu Hvara.

2130 jedna bela raketa na Šolti.

2330 belo svetlo kod Velaluke.

0050 jedno jako belo svetlo između Rogoznice i Drvenika.

0240 jedno belo svetlo na moru u pravcu Splitskih Vrata.

0310 jedno belo svetlo na moru blizu Ravnika.

0325 jedno belo svetlo na moru u pravcu Splitskih Vrata.

0600 jedna bela raketa na Šolti.

0610 jedna bela raketa na Šolti.

2) Patrolisanje oko ostrva Visa vršeno je tokom čitave «. noći ali nije primećeno ništa novo.

NB1 i NB8 upućeni u Grebašticu po ranjenike, NB1 se je vratio sa 40 ranjenika i 6 Italijana, dok NB8 do 0200 nije prispeo u Grebašticu niti se je do sada vratio u Vis. NB8 isplovio za vezu sa Bračom gde veza nije bila uspostavljena i sa Soltom gde je veza primljena. NB10 isplovio sa konvojem od 5 brodova za sev. Jadran. PC 59 stavljen je bio na raspoloženje Englezima za akciju na Hvaru.² PC 56 sa hranom isplovio za Biokovo. NB 3 i NB 7 na popravku u brodogradilištu. NB6 u sev. Jadranu.

3) Bez sadržaja.

4) Tokom noći isplovili za Bari tri broda: »Srećko« – Velaluka, »Deva« – Split i »Sv. Ante« – Slano, 5 brodova otplovilo za III Sektor, 5 brodova u Komižu. U Vis uplovila 4 broda.

U luku Komižu uplovili su u 2200 tri engleska broda i to jedan remorker, jedan transportni brod i jedan invazioni brod – sva tri broda isplovila u 0200 za Bari.

Tokom dana osposobljeno je u radionicama 10 brodova a na popravak stiglo 7 brodova.

5) Bez sadržaja.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Operativni oficir,
Srzić

² Vidi o tome objašnjenje br. 3 uz dok. br. 182.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG POMORSKO-
OBALSKOG SEKTORA OD 30 JANUARA 1944 GOD.' ŠTABU
MORNARICE NOVJ O PREBACIVANJU RANJENIKA SA
KOPNA NA OTOK VIS¹

STAB IV POM.-OBAL. SEKTORA

Službeno
30 januar 1944
u Visu

Operativni izveštaj

ŠTABU MORNARICE

1) 1040 šum aviona u smeru SW [jugozapad], kurs N [sever].

1045 četiri nepoznata aviona u smeru SW, kurs NE [severoistok], u visokom letu iznad Visa.

1105 avioni koji su kružili nad Visom u velikoj visini udaljili se u smeru NE.

1220 šum aviona u smeru NW [severozapad], kurs S [jug].

1605 nepoznati avioni iz smeru NW za SE [jugoistok] uz obalu Visa.

1815 u pravcu Hvara jedna bela raketa.

1900 šum aviona u smeru SW.

2020 nepoznati avion iz SW sa kursom NE u niskom letu preleteo izvidnu stanicu Hum.

0130 šum borbenog čamca u smeru Barjaka, udaljenost od obale oko 5 Nm.

0535 jako crveno svetio u pravcu Drvenika.

0730 4 nepoznata aviona kruže oko otoka Visa i svetionika Stončica.

0730–0805 6 nepoznatih aviona kruže oko otoka Visa i nadletavaju ostrvo.

2) Patrolisanje oko ostrva Visa vršeno je tokom čitave noći ali nije primećeno ništa naročito.

NB1 i Bolnički brod »Marin II« upućeni u Grebašticu sa sanitetskim materijalom. Tu se sastali sa NB8 na kojeg je prekrčan sanitetski materijal jer nije mogao biti predat zbog prekinute transportne veze. Iz istog razloga nisu bili ukrcani ni ranjenici. NB8 se sklonio preko dana na Zirje te će na večer

ponovno uploviti u Grebašticu. NB9 bio tokom noći na vezi sa Hvarom i Bračom. Sa Bračom veza nije bila uspostavljena ni ove noći. NB3 na popravku u Visu, NB6 se vratio sa sev. Jadrana. NB7 na popravku. NB10 u sev. Jadranu.

3) Bez sadržaja.

4) Tokom noći isplovila iz Visa za Komižu tri broda, a uplovili u Vis dva broda iz Barija, jedan iz Monopoli, dva iz sev. Jadrana i jedan iz Komiže. U Komižu uplovio jedan brod iz Barija.

U toku dana popravljeno je u radionicama 7 brodova a prispelo na popravak 5 brodova.

5) Jedan motorni leut¹ sa oko 20 boraca dolazeći sa Kornata zalutao je na rt Sv. Andrija gde ga je sreo jedan leut Lučkog zastupstva Komiža, dao mu propisne znakove, ali se je leut sa Kornata zatim izgubio – prema izveštaju Lučkog zastupstva Komiže.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Operativni oficir

BR. 186

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA NAORUŽANOG BRODA
»STRELJKO« OD 31 JANUARA 1944 GOD. ŠTABU TREĆEG
POMORSKO-OBALSKOG SEKTORA O DEJSTVU BRODA¹

NB »STRELJKO«
31-1 na I-II

ŠTABU III POM. OBAL. SEKTORA

(Operativni izvještaj)

I. Dana 31-1. 1944. nalazio sam se u vezu luke Zaglav. Oko 18 časova dobio sam naređenje da prebacim druga kome-sara odreda² Santinija³ i obavještajnog oficira III Pom. obal.

² U izvještaju od 31 januara Stab sektora izvijestio je da je ovaj leut stigao u Višku luku (vidi dok. reg. br. 30/1–7, k. 2036 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1–3, k. 2027.

² Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred.

³ Zvonimir

sek.⁴ na otok Ugljan u uvalu Sabušu i da produžim za otok Vrgadu i da izvidim položaj u kojem se nalaze naši odredi vojske. U Vrgadu sam uplovio u 22.00 časa. Brod sam usidrio u neprimjetljivu uvalu. Zatim sam uputio politkomesara i još jednog mornara na otok Mala Arta, na kojem se nalazio drug za vezu koji im je saopštio sledeće: Vojska naša nije u opasnosti; neprijatelj se nalazi u Pakošanima, Dragama, Modravi i Murteru. Po dobivenim podacima isplovio sam za Zaglav. 31-1. u 03.00 časova uplovio sam u Zaglav, i izvijestio o svemu Štab. U 05.00 časova dobio sam naređenje da isplovim u Duboku kod v. Sali do daljnjeg naređenja. Po usidrenju uzeo sam osiguranje koje se sastojalo od dvije izvidnice na čukama sa mitraljezima. U 08.00 časova primijetila se neprijateljska jedinica sa brzinom iznad 15 milja, ista je vozila u pravcu Zmana. Nato su naši sa rta Zmana otvorili paljbu i odbili jedinice. Ja sam odmah uputio kurira u Štab da me izvijesti o situaciji. Isti se je vratio i saopštio da zadržim položaj do daljnjega. U 11.30 časova primijetio sam od Rta Iža (Parda) da su se uputile četiri jedinice prema Zmanu i kad su se približile na jednu n. milju, otvorila je naša vojska vatru, a oni su odgovorili i produžili u pravcu Dumboke. Dolaze na otstojanje od 500 metara, otvorio sam mitraljesku vatru sa čuka. Drug Galešić Šime, nišandžija mitraljeza »Brede« i drug Palaskov Miloš – »Fiat« tačno su gađali u jedinice i time neprijatelja poremetili, nastala gužva i jedan u drugog lakše udarili, a zatim pod stalnom našom vatom krenuli u pravcu Laudare, a u to vrijeme odgovarali paljbom iz minobacača i iz teškog p.a. mitraljeza.

Zaobišli otok Laudaru i sa južnog rta krenuli put male Proverse. Poslije svega isplovio sam u pravcu Sali, za vrijeme vožnje do Sali naišla je štuka koja je pikirala na brod, bez pucanja, i produžila. Naš brod je vijao zastavu. Kada sam pristao u Sali, našao sam dva broda krcata hranom i naredio im da isplove za Štab u mojoj pratnji. Tražio sam telefonsku vezu sa Štabom, ali isti je bio u pokretu. Odatle sam produžio za Zaglav te za Zman, na brod se je ukrcao drug komesar Štaba⁵ i nekoliko drugova i krenuli za Luku. Pred ulazom u Luku naišao je avion tipa »Roda«, pustio se tako nisko da smo vidili gdje je pilot mahnuo dva puta rukom prema naprijed, a brod je uvijek vijao narodnu zastavu. Pristao u Luku oko zaspada sunca, i ostao do 20.00 časova. U istoj luci su se ukrcali na osam brodova drugovi borci koji su isplovili prema Privlaci. Još je ostalo 40 drugova po naređenju komesara Štaba i iste sam ja prebacio na brodove koji su isplovili prema Privlaci. Na putu kod Savra sreo sam brod sa drugovima kojemu

⁴ Jure Jergović

⁵ Ante Sorić

je motor havarisao i istog sam uhvatio u tegalj i na isti prekrcio druge sa mog broda. Teglio sam ga dok nisam uhvatio pred Božavom i predao ga njima da ga tegle, a potom sam uplovio u Luku. Dolaskom u Luku našao sam druga intendanta⁸ štaba koji mi je saopštio naređenje komesara da isplovim na vezu na otok Ugljan u uvalu Sabušu, našto sam isplovio i došao u pravcu južnog Iža i naišao na dvije neprijateljske jedinice, nato sam zaustavio motor, naredio brod »borbu« neprijatelj je bio udaljen oko 300 met. i krenuo natrag, isti me nije primijetio i on je produžio u pravcu Sali sa 3–4 broda. Na Rtu Parda (Iž) primijetio sam jednu crvenu raketu a u pravcu Sabuše bijelu, u pravcu tjesnaca Zdrelac crveno svijetlo i čulo se je zujanje motora. Nalazeći se u nepodesnom položaju, produžio sam u pravcu Relejne stanice i stigao oko 03.00 časova, po naređenju komesara Štaba imao sam ukrcati posadu R.S.⁷ i prevesti za Vis. Na položaju nisam našao nikoga već sam saznao da je u potpunom redu evakuisana. Obzirom na kasno doba – smjestio sam se u zaljev otoka Vodenjaka. U jutro sam uputio dva kurira sa ribarskom lađom da potraže i izvide da li je još koji brod ostao i naišli su na NB »Miran« koji je bio upućen iste noći u pravcu Sali i povratio se iste noći i pristao u uvalu Lunga.

Stupio sam u vezu sa komandantom NB »Miran« i ugovorili vrijeme za isplovljenje za Vis, što smo izvršili u 19.00 časova. Mitraljeske municije utrošeno je: 943 kom. i teških p.a. 23 kom.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ljubo P. Jakovljević

Komandant:
Santini I. Milivoj

⁶ Šime Cosić

⁷ Relejne stanice

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA ŠTABA MORNARICE NOVJ ZA
PERIOD OD 18 JANUARA DO 1 FEBRUARA 1944 GODINE¹

- 1 18.1
12.30 Od V.S. – Snage sa Hvara evakuisati na kopno.² Na Visu neka se ne ponovi isti slučaj Korčule. Lično za to odgovarate. Dobro ispitati mogućnosti odbrane i evakuacije u slučaju prinudnog napuštanja ostrva.
- 2 18.1
13.30 Od V.Š. – Izvršite naređenje. Odmah uputite na obalu dvije brigade.³ U pogledu odbrane Visa postupite po direktivi koju smo vam uputili.
- 4 19.1
08.00 Za V.Š. – Hvar napuštamo.⁴ Molimo vas javite nam vašu definitivnu odluku o Visu. Naše je uvjerenje da su moguća dva rješenja: ili organizovati upornu odbranu ili čim prije otok napustiti. Za upornu odbranu potrebne su jače snage, najmanje 3000–3000 boraca, t.j. tri naše brigade. Mi ćemo izvršiti sve pripreme za eventualnu evakuaciju, ali pošto nam neprijatelj može da uništi većinu brodova, pri samom napadu, može nam se nametnuti borba na život i smrt, a zato trebamo imati dovoljno snaga. Mislimo da ostavljanje manjih snaga ispod nužno potrebnog znači najveću opasnost. U tom

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13–2, k. 2072.

² i ³ Odnosi se na Prvu i Jedanaestu dalmatinsku brigadu.

⁴ i ⁵ O napadu na Hvar i njegovoj evakuaciji vidi dok. br. 168, 169 i 190 (depeše br. 45 i 46).

- slučaju najbolje je otok blagovremeno napustiti. Mi Vis svaki dan sve bolje utvrđujemo i naoružavamo, moral je dobar i predlažemo da nam naredite da sa tri brigade Vis odbranimo
Milić – Cerni
- 7 20.1
08.00 Za V.S. Jutros 19. I u četiri sata neprijatelj se iskrcao na Hvar.⁵ Na Hvaru je ostao mali partizanski odred.
Milić
- 20.1
08.00 Za V.S. Neprijatelj još uvek nije zauzeo Lastovo. –
Milić – Cerni
- 20.1
10.20 Od V.S. – Daljnje odobravamo tri brigade za odbranu Vissa.® Utvrdite ostrvo. Postavite prepreke i mine. Tražite pomoć od saveznika u artiljeriji, tenkovima i protuavionskim sredstvima. Uspostavite vezu sa saveznicima, da vas u najodlučnijim momentima obrane avijacijom i mornaricom, a u slučaju nužde evakuisati.
- 12 23.01.
8 h Za V.S. – II P.O.S. u jačini 550–550 drugova nalazi se na Dugom Otoku. Zadatak: uspostava i održanje pomorske veze sa Hrvatskim Primorjem u saradnji sa G.S. Pomorske akcije u području otoka Sestrunj – Molat – Silba'.
Milić – Cerni
- 13 23.01
8 h Za V.S. – Sjev. Dalm. Odred izvršio prepad na Preko. Ubijeno oko 40 Njemaca. Vlastiti

« Detaljnije o ovome vidi dok. br. 190 – depeše br. 49 i 51.
7 Opširnije o evakuaciji Drugog pomorsko-obalskog sektora vidi dok. br. 171, 175 i 178.

Stab. Mor.

17 24.01.
8 h

Za V.S. – Komanda engl. trupa na Visu interesuje se da li odobravate dolazak čitave njihove jedinice »komandosa« u ukupnoj jačini od 500–500 vojnika.⁹

M., Č.

19 26.01.
8 h

Za V.S. – Kod otoka Olib nasukao se neprijateljski remorker. Napadnut od jedinica II P.O.S. Zarobljeno 15 članova posade broda. Brod zapaljen.¹⁰

Stab. Mor.

21 26.01.
12 h

Za V.S. – 25 jan. stiglo je novih 200–200 engleskih vojnika. Navodno će ih do 1. II sa svim pomoćnim ljudstvom i p.a. odbranom biti oko 1.000–1.000.¹¹

Milić – Černi

⁸ Opširnije o ovom napadu na otok Ugljan vidi dok. br. 180 i 191.

⁹ Vrhovni štab je, depešom od 25 januara, odobrio dolazak pomenutih engleskih komandosa (vidi dok. reg. br. 13–2, k. 2072 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹⁰ Riječ je o remorkeru »Constante« koji se nasukao 24 januara 1944 god. kod rta Ploča na južnom dijelu otoka Oliba (vidi dok. br. 177).

¹¹ Dvadeset osmog januara stiglo je 200 novih komandosa (vidi dok. br. 188 – depešu br. 567).

IZVOD IZ KNJIGE PRIMLJENIH DEPEŠA GLAVNOG
ŠTABA NOV I PO HRVATSKE ZA PERIOD OD 26 DECEM-
BRA DO 1 FEBRUARA 1944 GODINE¹

Broj	Datum	Sat	Od koga	Sadržaj depeše
2163	26-XII	16.52	VIII. korp.	Br. 265. Tri naoružana broda flotile 4 sektora zaplenila brod ² sa 15 vag. hrane i 71 ustaša i domobrana posle jednosatne borbe kod Zivogošća. V.
2173	27-XII	16.05	VIII. korp.	Br. 261. Napustili Korčulu, 13 brigada evakuisana na Hvar sa osetnim gubitcima starešinskog kadra. V., J.
2180	28-XII	09.30	V.Š.	Sakupite najhitnije 30 do 40 boraca šofera za tenkiste koji će otići u Italiju na vežbu. Pošaljite ih odmah na Vis ili Bari. V.Š.
2199	29-XII	09.25	V.Š.	Br. .. 13 brig, pretrpila velike gubitke i povukla se s Korčule. U opasnosti i ostali otoci. Prebacićemo trupe na kopno ako Englezi ne pruže efikasnu pomoć. ³ V.Š.
2229	30-XII	15.45	VIII. korp.	Br. 276. V.Š. naredio o tok Vis moramo braniti a za ostale će dati direktive. ⁴ Upu-

¹ Original, pisan rukom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1-2, k. 119/1.

² Vjerovatno je riječ o zarobljavanju neprijateljskog motornog broda »Jadro« 8/9 decembra 1943 god. (vidi dok. br. 117, 130 i 190 – depešu br. 282).

³ i * Vidi o tome i dok. br. 163 – depešu 332.

⁴ Vidi dok. reg. br. 2/3-2, k. 2072 (depešu br. 326) u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

tičemo Prvu brigadu 9 div. sa teškom artiljerijom. Na Braču i Hvaru ostavljamo jednu brigadu sa postojećim odredima. Ostale snage povlačimo na kopno radi velikog brojnog stanja i slabe borbenosti. Javite V.S. vaše mišljenje o daljnoj odbrani otoka. Naše je mišljenje da otoke ne možemo odbraniti u slučaju jačeg nepr. desanta.⁵
J., C. VIII. korp.

2233 30-XII 16.35 VIII. korp. Br. 276. Odbrana Brača, Hvara i Visa vrlo teška. Moguća samo uz svesrdno angažovanje saveznika," oni [su nesigurni], tako da dovodimo u grubu opasnost sve naše jedinice.

V., J. VIII. korpus.

2243 31-XII 15.44 VIII. korp. Br. 272. Na Korčuli naši gubitci: 13 brigada – 600, Prekomorska – 300, odred – 250. Ukupno: 1250 boraca. Izgubljeno sve teško oružje i mnogo materijala. Na otocima se nalazi cijela div., 1 brigada 9 div., dvije prekomorske brigade i otočki odredi. Sada je odbrana ovako postavljena: Prva brigada 9 div.: Vis. Jedna brigada 26 div. na ostalim otocima i odredi. Za sve ostale snage naredeno je da se prebace na kopno.
J., C. VIII. korpus.

⁵ Nakon više izmijenjenih depeša između Štaba Mornarice, Osmog korpusa, Glavnog štaba Hrvatske i Vrhovnog štaba odlučeno je da se brani samo otok Vis na kojemu su koncentrisane tri brigade (vidi dok. br. 187 – depešu br. 8 i dok. br. 190 – depeše br. 49 i 51).

67	4.1	14.40	VIII. korp.	Br. 273. V.S. naređuje da se Vis može braniti. Saveznici obećali pomoć za odbranu Visa, što po današnjem njihovom držanju ne treba smatrati sigurnim.
				J., C.
90 i
91	5.1.	14.35	VIII. korp.	Br. 289-1. Dvadeset šesta div. sa dve brig, pošto se sredi na sektoru sev. Dalm. dejstvovat će preko Krke na liniji Drniš - Split - Šibenik uz pomoć Trogirskog odreda. Operacije bi se razvijale postepeno prema konkretnoj situaciji. J., C. VIII. korp.
131	8.1.	10.26	VIII. korp.	Br. 295-1. General Maclean na sastanku u Visu izjavio je da nam ne mogu pružiti efikasniju pomoć za odbranu otoka. Predložili smo V. S. da povučemo snage sa otoka a ostavimo manje jedinice. VIII. korpus
566	30.1,	7.55	VIII. korp.	Br. 340. 28. jan. jedan njem. remorker nasukao se kod o. Oliba. Naše plovne jedinice zarobile su posadu 15 Njem. i brod zapalile. Neprijatelj je izvršio napad na naše jedinice oko Biokova.
567	30.1.	08.05	VIII. korp.	Br. 341. 28 jan. na Vis stiglo 200 engl, vojnika, a za 2-3 dana imalo bi stići oko 1000 sa svom spremom. Pitali smo V. S. da li je ovo sa njihovim znanjem.

IZVOD IZ KNJIGE PREDATIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA
NOV I PO HRVATSKE ZA PERIOD OD 1 DO 19 JANUARA
1944 GODINE¹

Broj	Datum	Sat	Kome	Sadržaj depeše
41	3-1-44	V.Š.		² Hrvatsko Primorje: 31.12. jedan njemački minopolagač ³ zbog magle nasukao se na otok 1st i ošteti se. Posada: 24 Ni- jemca i 4 domobrana zaroblje- ni i razoružani.
98	6-1-44	V.Š.		Pretstavnik našeg Ekon. otsjeka Dinka Tomića uputili smo na Vis. Uzmite ga u sastav vašeg Ekonomskog odjeljenja. ⁴ Engel ⁵
187	12-1-44	V.Š.		Motorizovani bataljon Pr- vog korpusa prihvatili smo i uputili brodovima za Vis. Terzić®
324	19-1-44	V.Š.		Naše odredske jedinice sa otoka Krka zarobile su u luci Baška dva nepr. teretna broda sa posadom. ⁷

¹ Original, pisan mastilom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4-2, k. 119/1.

² Izostavljen je dio teksta koji se ne odnosi na dejstvo i rad Mornarice.

³ Odnosi se na minopolagač »Mosor« (vidi dok. br. 146 i 166).

⁴ Na Visu je postojalo pretstavništvo Ekonomskog otsjeka Vrhovnog štaba koje je imalo zadatak da primljenu robu i materijal od saveznika iz Italije raspodjeljuje i transportuje našim jedinicama.

⁵ Ilija Engel. Poginuo u selu Gornji Miklouš u Moslavini 1944 god. kao načelnik Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

⁶ Velimir

⁷ Vjerovatno se odnosi na m/b »Ema« i »Marija Rozalija« (vidi dok. br. 178).

IZVOD IZ KNJIGE DEPEŠA ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE ZA PERIOD OD 26 NOVEMBRA 1943 GOD. DO 25 JANUARA 1944 GODINE¹

Datum	Redni broj	Sadržaj depeše
26.XI.	201	Štabu VIII. korpusa Dijelovi Mosorskog odreda ² noću 24 na 25 pokušali su iskrcavanje. Tri puta su bili odbijeni između Mimica i Brela, na kojem području je neprijatelj otvarao vatru. Sa prebacivanjem istog pokušat ćemo između Omiša i Splita. <p style="text-align: right;">Niko³</p>
26.XI.	203	Štabu Korpusa Orjenski odred imamo u planu za prebacivanje čim se ukaže prilika. ⁴ Obzirom da taj odred veza treba da ide na svoj teren — smatramo da je njegova popu 196 — ^s na nepotrebna. — 197 — 2. Svim obavještajcima je na 198 — ređeno prebacivanje na svoje

¹ Original, pisan rukom, latinicom, u svesci većeg formata, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15—1/1, k. 523.

² « i 17 Ovaj odred se 16 novembra 1943 god. sa kopna prebacio na o. Brač, gdje se, zbog nemogućnosti povratka na Mosor, zadržao do 5 decembra, kada je prebačen na o. Soltu, a odatle na Rogoznicu i Seget. Detaljnije o ovom odredu vidi dok. br. 110, 111, 162 i 163.

³ i 33 Martinović, komandant Dvadeset šeste divizije.

⁴ Ovaj odred je trebalo sa o. Mljeta prebaciti na obalu (Ston — Dubrovnik). Međutim, kako su njemačke snage zaposjele tu prostoriju do ovog prebacivanja nije došlo. Nakon napada Nijemaca na Korčulu Odred i četa Prvog bataljona Trinaeste brigade pošli su brodom PC 60 prema Visu. U blizini o. Sušca napala ih je njemačka avijacija, kada je poginulo 16 boraca. Sedamnaestog januara 1944 god., prilikom prebacivanja Trinaeste brigade sa Visa, preko Kornata, za Pakoštane i Vranu, prebačen je i ovaj odred (vidi dok. br. 162 — depešu br. 289, tom V, knj. 23, dok. br. 24 i dok. pod reg. br. 3—1/6, k. 5 i 6 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

^s Depeše br. 196, 197 i 198 primljene su od Osmog korpusa 25 novembra. U depešama se Štabu Dvadeset šeste divizije naređuje da se Makarski, Neretvanski i Imotski odred popune i upute na prostoriju Makarska — Vrgorac — Gradac, da se Orjenski odred, nakon popune do 100 boraca, prebaci na prostoriju Metković — Ston — Dubrovnik — Stolac i da izvijesti o stanju u Makarskom Primorju (vidi dok. reg. br. 2—8, k. 516 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

terene i data im uputstva za vezu s nama.

3. Što se tiče popune određenih jedinica, ona je nemoguća, sem ako bismo uzimali ljudstvo iz XII. i XIII. brigade, a ljudstvo otočkih odreda ne odgovara za popunu brigade.

28.XI. 223

Štabu Korpusa

1. Došlo 2000 pari cipela i 2000 komada kompletnih odijela.

2. Pokušali smo sa prebacivanjem Mosorskog odreda kod Mimica i Krila, ali nije uspjelo, jer neprijatelj je bio posjeo oba mjesta.⁶

Večeras ćemo nanovo pokušati prebacivanje istog odreda. Makarski odred i Neretvatnski prebacićemo večeras.⁷

3. Raspored naših jedinica je slijedeći:

XI. brig, sa 3 bataljona raspoređena na Hvaru. Stab Brigade u Vrbnju, a jedan njen bataljon na Visu.⁸ I. brigada sa 2 bataljona drži položaj na Hvaru, a 2 drži u opšt<y rezervi, kod Starigrada, gdje se nalazi i Stab Brigade. XII. brigada sa 3 bataljona na Braču, a jedan

na Šolti.⁹ Stab Brigade u Ne veza –
režišću. XIII. sa 4 bataljona u – 208 –
Korčuli. Stab Brigade u Pupnatu. Na Mljetu četa Orjenskog odreda i jedna četa II. bataljona XIII. brigade. Na Lastovu – 209 –
jedna četa II. bataljona XIII.

⁷ Prilikom povlačenja naših jedinica sa Makarskog Primorja, ovi odredi su se povukli na otoke (vidi dok. br. 162 – depeše 39 i 44 i dok. br. 163 – depeše 20 i 46 i tom V, knj. 21, dok. br. 152).

⁸ Odnosi se na Drugi bataljon, koji je 20 novembra 1943 god. prebačen sa Hvara na o. Vis (vidi dok. br. 84).

⁹ Četvrti bataljon

[brigade] i odredske snage. Morski [odred] smo prebacili u s. Postire, a IX. [brigadu]¹⁰ na Šoltu, radi njihovog prebacivanja. Pored brigadnih snaga, na otocima su na manje važnim pravcima raspoređene odredske snage.

– 212 –

4. Energično se radi na fortifikacijskom utvrđenju otoka. Sa vojnicima se izvode obuke u rukovanju svim oružjima i prave se česte uzbune. Budnost je kod jedinica zadovoljavajuća.

5. Neprijatelj je u Krilu uhvatio naša 2 obavještajca.

6. Neprijatelj koncentriše snage u Makarskoj. Broj još ne znamo. Stari raspored njegovih snaga u ostalim mjestima ostaje isti.

Stab Divizije

29.XI. 226

Br. 147. 29. XI. Sa vašim rasporedom se u glavnom slažemo. Mišljenja smo da XI. brig, bude povjereno od Sućurja do Zastražišća, a I. brig, bez 1 bat. da bude u općoj divizijskoj rezervi u rejonu Jelse. Važno je osiguranje od brzih brodova za brzu upotrebu opće rezerve. Pripremite sve jedinice da se svaki pokušaj iskrčavanja mora likvidirati odlučnim i brzim jurišem boraca i Mornarice.

29.XI. 249

Štabu Korpusa

1. Neprijatelj je posjeo čitavu obalu od Podgore do Splita.

Veza

– 247 –

¹⁰ Napuštanjem Makarskog Primorja, Brigada je iz Podgore 16/17 novembra 1943 god. prebačena na Brač, a zatim na Šoltu, odakle je trebalo da se prebaci na kopno u rejonu Trilja i Rogoznice radi vraćanja u sastav Dvadesete divizije. Ali, pošto su Nijemci zaposjeli taj dio obale, ona se sa Šolte prebacila na sektor Trogir – Marina u vremenu od 28 novembra do 1 decembra 1943 god., a odatle je nastavila pokret za lijevu obalu r. Cetine – Vrdovo – Vaganj – Prolog. (Vidi dok. br. 84 i 95).

- Isto tako je posjeo i Mosor. Prebacićemo Mosorski istim putem, kao i IX. brigadu.
2. Prebacili smo Makarski i Neretvanski odred prošle noći. – 214 –
3. Na otocima bez promjene.
4. Stab Divizije i Mornarice nalazi se u mjestu Hvaru.
5. Cipele i odijela smo rasporedili po sljedećem:
500 pari cipela i odijela IX. brig., 250 – Mosorski, I. b. – 600 pari cipela i odijela; XI. – 400 pari cipela i odijela. Ostalo našim odredima – 80 pari cipela i odijela. Ostalih 170 na ostale jedinice po otocima. Data su naređenja u vezi raspodjele na borce, kao što ste vi naredili.
- 2.XII. 259 Operat. Štabu za otoke
- Na Korčuli i Mljetu nema ništa novo dosad. Na Korčuli nalazi se sedamsto pedeset prekomoraca.¹¹
Nezgodno je da ovo ljudstvo nema svoj štab brigade. Resite ovo pitanje. Javite nam koliko treba vojnika da se pošalje za I. D. brigadu.
- Za Op. štab
Uroš
- 2.XII. 260 Štabu Divizije
- Sa Mljeta: veće neprijateljske kolone od nazad 15 dana ponoći prolaze od Dubrovnika za Metković. Kolone pješadije, kamiona, kola, topova lakih i teških. U švapskim kolonama nalazi se rulja Jugosl., Rumuna, Ceha, Poljaka, Talijana, prilično naoružanih, u švapskim uniformama. Traže vezu sa partizanima. Deset Rusa došli su na Mljet.¹² Kurir sijedi. – Uroš

¹¹ i ¹³ Odnosi se na borce Prve prekomorske brigade, koji su iz Barija prevoženi na otoke.

¹² i ¹⁴ Riječ je o njemačkim vojnicima ruske narodnosti (vidi dok. br. 162 – dep. br. 150).

- 3.XII. 262 Operativnom štabu – Korčula
 Preduzeće se mjere za vojničko organizovanje Prekomorske brigade.¹³ Za I. Dalm. poslati 40 boraca od 18–25 god. u dogovoru sa Odredom. Pošaljite Ruse poslije saslušanja kod nas.¹⁴
 Za Op. štab
 Niko
- 4.XII. 265 Br. 159. 4. XII.
 Pripremite sve za pokret vaše div. na kopno. IX. div. dolazi na otoke kroz pet dana.¹⁵ Neovisno od 2000 odela kod Kotoraša izuzmite od Doke potrebnu odeću 1 obuću za vašu div. prema naređenju druga Crnoga.
 Veljko – Jordan
- 6.XII. 274 Miliću, nač. Štaba Korpusa
 Br. 165. 5-XII. V.Š. naredio je da se hitno prebaci prema Dalm. hiljadu iz Italije organiziranih kao brigade¹⁵ i sve dalm. odrede sa Visa na sektor Rogoznice, sa zadatkom prodrijeti preko doline ka Dinari. Ponesite odelo za XIX. i XX. diviziju, po mogućnosti i što više pušaka protutenkovskih.
 Veljko – Jordan
- 6.XII. 275 Štabu Korpusa
 Kod nas se izvode pripreme u vezi vašeg naređenja br. 159. od 4. XII. 3. XII. neprijatelj nad Orebićem oborio je jedan saveznički avion. 3 borca XIII. brigade motornim čamcem pred neprijateljskim položajima spasili su pilota. Tom prilikom 2 naša druga su poginula. Neprijateljski avioni potopili su 4. XII. jedan motorni čamac kod V. Luke, a 5. XII. jedan brod sa 40 bačava benzina kod Hvara. 10 Rusa

¹⁵ Osmi korpus je namjeravao da izvrši zamjenu jedinica, ali ga je u tome spriječila Šesta neprijateljska ofanziva (vidi dok. br. 162 – depešu br. 147).

" Ovo prebacivanje, uslijed nastale situacije, nije moglo biti izvršeno (vidi dok. br. 124).

njemačkih zarobljenika prebjegli iz Stona na Mljet. Javite gdje je Milić da mu možemo prosljediti vašu depešu.

7.XII. 280 Štabu Korpusa
1. Prebacili smo Mosorski odred preko Rogoznice i Segeta 5. XII., jer drugim putem nije bilo moguće.¹⁷
2. Vršimo pripreme za prebacivanje I. i Prekomorske brigade.¹⁸
3. Naša artiljerija je 5. XII. potopila u Omiškoj luci jedan neprijateljski brod i 2–3 oštetila.
4. Zarobljeni Rusi su stigli kod nas, da li ih treba slati vama?
5. Pripremamo akciju zajedno sa Saveznicima na Drvenik,¹⁹ a vjerovatno ćemo i na Pelješac.

Niko

9.XII. 282 Štabu Korpusa
Naši 8/9 zarobili jedan brod sa 30 žandarima, 10 mornara, jednog potpukovnika i jednog mornaričkog oficira; zapljene 12 vagona materijala, sprema i hrane.²⁰ Neretvanski odred ubio jednog njemačkog pukovnika i 2 vojnika kod 1. Ploče. Milić je stigao.

Niko

10.XII. 285 Br. 168. 10. XII. Usljed neprijateljske ofanzive ostaćete na otocima, a Prva brigada sa kopnenim odredima i internircima što prije na kopno.²¹

V., J.

11.XII. 292 Štabu VIII Korpusa
Veza vaše depeše br. 167 od 10. XII. Naoružanje:

is, j 2i ove brigade je trebalo prebaciti na sektor Rogoznice. Međutim, Štab Osmog korpusa izmijenio je ovaj plan i 14 decembra 1943 god. naredio da Prva dalmatinska brigada ostane za odbranu otoka (vidi dok. br. 162 – depeše br. 186 i 202).

¹⁷ 23, 26, li, 80 o ovoj akciji vidi dok. br. 127 i 128.

²⁰ Riječ je o zarobljavanju neprijateljskog motornog broda »Jadro« (vidi dok. br. 117 i 130 ove knjige i tom V, knj. 22, dok. br. 134).

XI. brig.: pušaka 936, p. mit. 33, mit. 32
bacača teških 4, lakih 8, p.k. pušaka 6,
puščane i mit. municije 114.632, bacačke
517, za p.k. puške 339.

XII. brigada: pušaka 893, p. mit. 44, mitr.
7, teških bacača 4, lakih 7, p.k. pušaka 6,
pušč. i mitr. municije 130.745, za bacače
teške 159, za lake 540, za p.k. puške 475.

XIII. brigada: pušaka 1061, p. mitr. 77,
mitralj. 26, bac. teš. 6, laka 4, p.k. pušaka
12, municije za puške i mitraljeze 154.563,
za bacače 622, za p.k. puške 745. Prosječno
dvije bombe na borca.

II. Brojno stanje:

XI. brigada na licu 1004, u rashodu 154;
XII. brigada na licu 1049, u rashodu 34;
XIII. brigada na licu 1061, u rashodu 123;
Stab divizije sa osobljem pri Štabu 90, u
rashodu 6; Neretvanski odred 76; Makar-
ski odred 60; Orjenski [odred] 112.

12.XII.	294	Štabu Korpusa 12-XII. održali konferenciju sa generalom Uiles, šefom eng. misije u Bariju, o svo- joj pomoći za obranu otoka i našu ofan- zivnu djelatnost. Premda pomoć do sada nije puna, ipak nam mnogo koristi. Milić
12.XII.	298	Svi su odredi prebačeni na kopno. Prvi dijelovi Prekomorske brigade upućuju se na Šoltu sa Miladinom. ²² Milić
14.XII.	304	Štabu 26 divizije Br. 172. 14. XII. Slažemo se sa akcijom na Pelješac i Drvenik uz sadejstvo Save- znika. ²³ Crni

²² Prva prekomorska brigada upućena je na Šoltu radi prebacivanja na obalu kod Starog Trogira (vidi dok. br. 124 i 127).

- 16.XII. 314 Štabu VIII. Korpusa
Održavanje slobodnih otoka i sigurnost da na njima ne doživimo teške gubitke zavisi u velikoj mjeri od operativne pomoći Saveznika. Ta pomoć za sada nije ni dovoljna ni sigurna. Zato smo odlučili da im napišemo predstavku o manjkavostima dosadanje pomoći i potrebama u buduće. Ujedno da odemo u Bari da sa njihovim operativnim štabovima po mogućnosti uglavimo bar najpotrebnije.²⁴ Dobro bi bilo kada bi nas u ovome pomogao V. S. Molimo vaše mišljenje.
- Milić
- 17.XII. 318 Štabu 26 divizije
Br. 174. 16. XII. Razmotrite mogućnost izvodljivih akcija i na otok Drvenik i desanta na obalu, eventualno u kombinaciji sa snagama na kopnu uz sadejstvo Saveznika. Dajte predloge.
- Crni
- 17.XII. 322 Štabu VIII Korpusa
Molimo da naredite XX. diviziji da prebaci Mosorski odred na Mosor, jer u vezi vašeg naređenja isti podpada pod komandu Štaba XX. divizije.
Ovo zbog toga što bismo mogli koordinirati rad na likvidaciji pojedinih uporišta. Večeras preduzimamo napad na Dugi Rat²⁵ i na Drvenik²⁶ (Mak. Primorje). Akciju na Dugi Rat ćemo izvesti u sadejstvu sa savezničkom mornaricom i ako vrijeme dozvoli avijacijom. Upotrijebit ćemo dvije naše čete. U drugoj akciji

²⁴ U vremenu od 18 do 25 decembra 1943 god. Maks Baće-Milić nalazio se sa komesarom Mornarice NOV Jugoslavije u Bariju, gdje je vodio pregovore sa saveznicima o operativnom sadejstvu na obali, o materijalnoj pomoći (odijelo i obuća) našoj vojsci i o dolasku američk-; misije.

^{25, 27} i ²⁹ Akciju na Dugi Rat izvršile su naše kopnene (Prva četa Prvog bataljona s jednom četom Četvrtog bataljona Prve dalmatinske brigade) i pomorske jedinice u sadejstvu sa savezničkim plovnim jedinicama (MTB – 297 i 687). Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57 i dok. reg. br. 34–1/6, k. 516 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

učestvovat će odredske snage sa kopna i jedna četa jednog bataljona sa Hvara. Za 18 na večer predviđen je napad na Lovište (Pelješac).

Niko

18.XII. 324

Štabu Korpusa

Akciju na Dugi Rat nismo sinoć preduzeli, jer se sa priprema zakasnilo. Večeras ćemo je izvesti.²⁷

Na Drvenik (Makarsko P.) nije uspjela akcija, jer je neprijatelj bio aktivan na moru i sa artiljerijom je omeo pristup.²⁸

Niko

19.XII. 327

Štabu Korpusa

1) Akcija na Dugi Rat je uspjela.²⁹ Neprijatelju su nanijeti osjetni gubitci. Tom prilikom savezničke plovne jedinice potopile su jednu jako naoružanu maonu sa tri motorna broda, koja je iste vukla. Zatim su potopili još dvije mot. torpiljarke i jedan naoružani brod. Ovo sve u Bračkom Kanalu, sjeverno od rta Pučišća. Detaljan izvještaj o akciji pješadije ćemo naknadno poslati. 2) Akcija na Drveniku (Makarsko Primorje) je djelimično uspjela.³⁰ Naši u jačini jedne čete su uspjeli da se prebace, ali napad na Drvenik nije se izveo, jer je neprijatelj bio dovukao jaka pojačanja. Naši su se prebacili za Biokovo kroz neprijateljski obruč.

Černi – Niko

19.XII. 328

Štabu Korpusa

17 dec. zarobljen brod od 40 tona sa topom i kupolom u Sjevernoj Dalmaciji. 19. dec. prije podne južno od Splitskih Vrata saveznička mornarica zarobila 2 njemačka ribarska broda sa jakim naoružanjem i njemačkom posadom. Jedan od tih brodova prethodno oštećen artiljeriskim dejstvom iz Brača prilikom pokušaja pro-

dora kroz Splitska Vrata. Posade zadržane od Engleza i upućene u Bari. Brodovi sa naoružanjem bit će predati nama.

Niko – Cerni

21.XII. 329 Štabu VIII. Korpusa
Prepad na Dugi Rat je uglavnom uspio. Neprijatelj se nije mogao istjerati iz utvrđenih kuća, ali naši borci su benzinskim flašama i r[učnim] bombama pobili preko 20 vojnika i toliko ranili. Upornija borba nije se mogla produžiti, jer je neprijatelj intervenisao iz Omiša i Splita. Mi smo imali 2 poginula i jednog ranjenog druga. U toku su pripreme za akcije na Pelješcu, a takođe i na otok Drvenik.

Niko

22.XII. 332 Štabu VIII. Korpusa
Njemci se 22 ov. mj. u 6.50 sati iskrcali u Korčuli.³¹ Imaju mostobran od Korčule do Samograda. Vode se uporne borbe. Slabo vrijeme otežava učešće avijacije. Neprijatelj drži Rogoznicu, Marinu [i] Trogir. Iskrcavanje na tom sektoru nemoguće. U vezi ove situacije vaše naređenje br. 178 nemoguće izvršiti.

Stab Morn. St. 26 div.

23.XII. 334 Milić odmah da pođe i objedini komandu i preuzme čišćenje terena i stvaranje prolaza. Inicijativu ste potpuno prepustili Nemcima.

Cerni

24.XII. 338 Štabu Korpusa
Dva bataljona I dalm.³² drže front sjever–jug pred Čarom. Jučer poslije podne izbio neprijatelj na Klupce, k. 568, odakle na jug, čime je XIII. brigada otsje-

si i 35 o napadu na ovaj otok, borbama i gubicima vidi dok. br. 134–138, 162, 163 i 188 ove knjige, tom V, knj. 22, dok. br. 170–177 i tom V, knj. 23, dok. br. 24 i 57.

³² Odnosi se na Prvi i Četvrti bataljon Prve dalmatinske brigade koji su 23/24 decembra 1943 god. sa Hvara prebačeni na o. Korčulu.

čena. Još nije uhvaćena veza. Danas poslije podne neprijatelj se iskrcava u z. Brna i Karbunima. Magla omogućava nesmetano kretanje neprijatelja po moru. Isti razlozi onemogućavaju savezničku avijaciju, a mornarica patrolira samo noću. Veliki gubitci u kom. kadru. Ranjen zamj. komandanta Brigade. Na Korčuli je kom. Divizije. Noćas se evakuiše zbjeg na Vis.

Stanko – Vojo

25.XII. 340

Štabu Korpusa

Poslije neprijateljskog iskrcavanja u z. Brna i Karbunima i presjecanja o. Korčule na više dijelova, snage na otoku dovedene su u položaj uništenja. U Karbunima smo izgubili 10 većih brodova. Jučer pred mrak još je ostao uzak mostobran sjeverno od ceste od luke Prigradice – Prapatna. U toku noći 24/25 najužurbanije vršila se evakuacija Korčule. Od XIII. brigade prebacio se samo jedan bataljon. Ostali bataljoni odvojeni, ispresjecani i većim dijelom uništeni. Još je u toku evakuacija. Mnogo mrtvih i ranjenih, mahom rukovodioca. Niko teže ranjen u noge.³³ Radi najkraćeg puta prebacivane su snage i zbijeg na o. Hvar. Danas, na zajedničkom sastanku Ob. [komiteta], Mornarice i nas donijet će se definitivni stav o daljnjem radu obrane otoka na iskustvu Korčule.³⁴

- Stanko – Vojo

26.XII. 347

Štabu Korpusa

Neprijatelj koncentrisao jake snage i ozbiljno ugrožava sve otoke. Saveznička

³⁴ Prema izvještaju Štaba Dvadeset šeste divizije od 15 januara 1944 god. sastanak je održan 26 decembra 1943 god. Na ovom sastanku je odlučeno da se otoci i dalje brane, ali ne linijskim nego grupnim sistemom odbrane. Zbog neprijateljskih priprema za napad na ostale otoke, ova je odluka izmijenjena i riješeno je 29 decembra 1943 god. da se jedinice Dvadeset šeste divizije, Četvrtog i Petog pomorsko-obal-skog sektora prebace na o. Vis i da se na njemu organizuje uporna odbrana (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 57).

pomoć potpuno nesigurna. Predlažemo organizovano evakuisanje otoka. Prethodno moramo osigurati evakuaciju u Bari 500 ranjenika, oko 15.000 zbjega i postepeno prebacivanje 5.500 boraca na kopno. Sve će to možda zahtijevati teške borbe. Stab Mornarice i Stab Divizije sjedinili smo u Operativni štab sa Manolom, odgovornim za kopnene snage. Molimo odobrenje i direktive.

Milić

26.XII. 348

Štabu Korpusa

U odbrani Korčule sudjelovale su slijedeće jedinice: XIII. brigada sa 3 bat., 2 odredska bataljona; I. prekomorska brig. – 3 bataljona, i treći dan borbe 2 bat. I. dal. brig. Evakuacija otpočela na noć 24/25. do podne 25. o.mj. Nastavila se noću 25/26. Još se nema tačan uvid o broju prebačenih snaga i o gubitku u ljudstvu i materijalu. Bataljoni I. dalm. izvučeni. Najviše zabrinjavala XIII. brigada. Znamo za oko 700 boraca XIII. brigade da su stigli na o. Hvar. Stigao je i cijeli Stab brigade.

Vojo – Stanko

28.XII. 355

Za Milića

Tvoje depeše prosljedili V. S. i čekamo odluku. Slažemo se s postavkom evakuacije otoka. Otpočnite odmah sa pripremanama u tom smislu. Prebacite ranjenike u Bari. Organizujte odbranu Visa kao prihvatne baze u slučaju daljeg neprijateljevog iskrcavanja. Odmah otpočnite sa evakuacijom težeg nepotrebnog oružja, hrane, odijela i ostalog materijala u Sjever. Dalmaciju, a po mogućstvu i u Sred. Dalm.

Veljko – Jordan

29.XII. 359

Štabu Korpusa

Na Korčuli smo imali slijedeće gubitke: 13 brig. 600, Prekomorska brig. 300, Odred 250. Ukupno 1.150. Sve topove i irno-

štvo drugog materijala. 13 brig, na licu mjesta ima 350 boraca, koji nisu spremni za ozbiljan zadatak. Prekomorska brig, na licu ima 480.

Milić

29.XII. 360 Korčula je Dala iz slijedećih razloga:³⁵ 1) upornosti neprijatelja; 2) potpuno nesmetane koncentracije; 3) potpune vlasti u zraku i kanalu, 4) raširene i dobre špijunaže, 5) neiskustva i slabe borbenosti naših jedinica, 6) i što je najglavnije lošeg višeg rukovodstva.

Milić

30.XII. 365 Štabu Korpusa Reorganizujemo odbranu. Vis će biti odbranjen sigurno. Na Hvaru, Braču i Šolti ostavit ćemo male demonstrativne snage. I za ovakav plan nužne su I., XI. i XII. brigada, XIII. praktički ne postoji. Englezi obećavaju za Vis punu pomoć.

Milić

30.XII. 366 Prekomorsku brigadu ne možemo prebaciti na Rogozničku obalu, jer je opet posjednuta. Ne oslobodi li se ubrzo, prebacit ćemo je na obalu Sj. Dalm.³⁶

Milić

19 4 4

1.1. 2 Br. 198. Miliću, tvoje gledanje na mogućnost odbrane Visa izgleda nam nerearno. Na otocima mi imamo i više od 3080 ljudi, ali ne boraca. Njihovo nastavljanje na Visu dovelo bi u opasnost da se ponovi Korčula. Na tvoje mišljenje da je efikasna odbrana Visa jedino moguća samo tolikim angažovanjem savezničke avijacije i mornarice, kojima će iskrcavanje onemogućiti borbu sa Njemcima na obali i na otoku, tamošnje jedinice nisu dozrele.

³⁶ O prebacivanju Prve prekomorske brigade na obalu sjeverne Dalmacije vidi dok. br. 153.

- 1.1. 3 Br. 199 – Ispitaj i izvesti kako je došlo do postavljanja interniraca na Korčuli i sa borbenim zadacima, kad je nekoliko puta naređeno njihovo prebacivanje.³⁷
- 2.1. 8 Štabu Divizije
Br. 203. 2. I. Pripremite dve br. za što brže prebacivanje na kopno. Popuniti Trinaestu brigadu sa ljudstvom sa otoka na osamsto. Jedna vam brigada ostaje na otocima. Ako pređete na sektor Sjever. Dalm., javite se preko stanice XIX. Divizije. Milić je dobio tačna uputstva za vas.
- 4.1 13 J., C.
Štabu Korpusa
Na Braču i Šolti ostavljena 2 bataljona odreda – ukupno 400 boraca.
Na Hvaru XI. brigada sa 4 bataljona.
I., XII. i XIII. brig, sa Orjenskim odredom, jednim bataljonom XI. brig, i jednim batalj. Viškog odreda nalaze se na Visu.
V. S. naređuje upornu odbranu Visa sa dvije jače brigade, ukupno 2.500 ljudi.
Vi naređujete popunu XIII. brigade na 800 i prebacivanje dviju brigada na kopno.
Drug Milić odredio je načelnika Divizije da rukovodi sa jedinicama na Braču, a druga Manolu na Hvar.
Popuna XIII. brigade, i da dvije brig, ostanu na Visu, dovode nas u nemogućnost da izvršimo prebacivanje dviju brigada i održimo upornu odbranu Visa uz naređeno držanje snaga na Braču – Šolti i Hvaru.
Molimo vašu presudu i objašnjenje ako će jedna ili 2 brig, ići na kopno, hoće li s njima ići komesar i načelnik Divizije.

Vojo – Stanko

³⁷ Odgovor na ovu depešu Redakcija nije uspjela da pronađe.

- 7.1. 1ö Štabu Korpusa
4. I. dobili smo naređenje od V. Š. da na Visu zadržimo dvije jače brigade sa 2.500 ljudi. Sa Trećom brigadom čuvamo Hvar, Brač i Šoltu. Ostaje za prebacivanje samo XIII. brig, koju popunjavamo sa odredima, koji su rasformirani. Čini nam se da se naše naređenje o odašiljanju dvije brigade ne slaže sa naređenjem V. Š Milić
- 7.1. 21 Za Milića
Br. 13. 5. 1. 22 sata.
Pošto je neprijatelj posjeo čitavu obalu, postoje mogućnosti istovremenog iskrcavanja na više otoka, pa zato prebacujte čim prije određene snage na bilo koji sektor, gdje je to bilo moguće. Izvijesti o stanju u jedinicama sa napomenom kako su na borce djelovali posljednji neuspjesi na Korčuli.
Jordan – Cetković
- 11.1. 28 Štabu Korpusa
U zoru 7 ov. mj. nevrijeme bacilo na Brač 3 motorna čamca i 1 barkasu sa 12 Njemaca. Borci Bračko-šoltanskog odreda zarobili 11, a jednog, koji je davao otpor, ubili su. Zarobljenici su kod ovog Štaba. Zaplijenjena su 2 šarca, 3 revolvera, 1 strojnica i 3 puške.
Vojo
- 14 jan. 34 Štabu Korpusa
Neprijatelj jačine do 500 ljudi zauzeo 12 ov. mj. Šoltu³⁸ bez otpora, a 13 ov. mj. Brač³⁹ poslije jednodnevnog našeg slabijeg otpora. Neprijatelj jačine 2 bataljona. Bračko-šoltanski odred noću 13 na 14 prebacio se na Hvar.
Vojo

^{ss} O zauzimanju ovog otoka od strane dijelova 264 njemačke divizije vidi dok. br. 157.
³⁹ i ⁴¹ Opširnije o zauzimanju ovoga otoka vidi dok. br. 158–161 i 164.

15. jan. 40 Štabu Divizije
Br. 218. 15. I. Trinaestu brigadu prebacite odmah bez ikakvog odlaganja. Milicu smo naredili da sa njome prebaci još jednu brigadu. Za svako odlaganje uzimaćemo na najstrožiju odgovornost.
J., C.
16. jan. 41 Štabu Korpusa
XIII. brigada popunjena na 800. 16 ov. mj. u 17 sati upućuje se na kopno. Sa njome šaljemo ostatak prekomoraca. Upućujemo pismene izvještaje. U pogledu prebacivanja još jedne brig., Obi. kom. uputio vam je predlog i saopćio nam da čekamo odgovor.
Vojo – Stanko
16. jan. 42 Štabu 26 divizije
Br. 219. 16. 1. Sta ste preduzeli za prebacivanje snaga na kopno. Kanal u Sjev. Dalm. osiguran je. 19 divizija će vas prihvatiti.⁴⁰ Neprijatelj namjerava zauzeti sve otoke. Prebacujte se najbržim sredstvima.
Kuprešanin
- 18.1. 43 Štabu Korpusa
Na Braču je ostao odred od 84 borca sa Štabom.⁴¹ Politički [kom.] Odreda zarobljen. Odred raspoređen za popunu 12 i 13 brigade.
Vojo
- 18.1. 44 Štabu Divizije
Br. 220. 18. I. Prebacite odmah dvije brigade na kopno, kako vam je ranije naređeno, bez obzira na bilo kakvu situaciju.⁴² Za izvršenje biti će odgovoran Stab. Sa sobom ponesite sve teško oružje i što više p. mitraljeza i lakih bacača.
Kuprešanin

⁴⁰ Odnosi se na Petu brigadu ove divizije.

⁴² Prema odluci Osmog korpusa, na kopno je trebalo prebaciti dvije brigade. Međutim, prebačena je samo jedna (Trinaesta brigada), dok je druga, na zahtjev Oblasnog komiteta, zadržana.

18.1.	45	Štabu Korpusa Zbog nevremena brodovi zaka- snili. XIII brig, prebačena tek 17. o.mj. u večer XI. brigadu povlačimo sa Hvara na Vis 18. ov. mj.	veza (naša) – 41 Vojo
20 jan.	46	Štabu Korpusa 18. ov. mj. prebacili smo XI. brig, na Vis. Na Hvaru ostala jedna četa i 27 boraca kao od- red. Iste noći Njemci se iskrkali na o. Hvar – u Bogomolju, Ru- dinama i Starigradu. 19 uvečer četu sa Hvara smo povukli a odred pojačali sa još 10 boraca, koji će tamo stalno ostati.	Veza – 45 – Vojo
21 jan.	49	Štabu Korpusa Na predlog Milića V. S. odobrio tri bri- gade za odbranu o. Visa. ⁴³ Raspored naših snaga: I. brig, brani istočni dio o. Visa i drži položaje od Gor- njih Poljica (k. 159) i južno do Glavica (k. 142), a XII. brig, zapadni dio otoka. XI. brig, nalazi se u rezervi, a jedan ba- taljon na o. Biševo.	 Vojo
21.1.	51	Štabu Divizije Br. 223–21-1. Na Visu ostaju Prva dalm. brigada i dvije vaše. ⁴⁴ Prva dalm. ulazi u sastav 26. div., ⁴⁵ a 13 brigada u sastav	

⁴³, 44 j 47 pred evakuaciju Hvara, Operativni štab za odbranu otoka tražio je odobrenje od Vrhovnog štaba da se za odbranu otoka Visa angažuju tri brigade. Ovaj prijedlog je Vrhovni štab prihvatio i naredio da se Vis utvrdi i odbrana organizuje u sadejstvu sa savezničkim snagama (vidi dok. br. 163 – depešu br. 420 i dok. br. 187 – depeše br. 4 i 8).

⁴⁵ Dotada je ova brigada bila u organizaciskom i formaciskom pogledu u sastavu Devete dalmatinske divizije, a u operativnom pogledu pod **Komandom** Dvadeset šeste dalmatinske divizije.

Devete divizije.⁴⁶ Štab vaš ostaje tamo i preuzima komandu nad sve tri brigade.

J., C.

22.1. 53 Štabu Korpusa
Vis utvrđujemo. Položaii se stalno obilaze i daju uputstva za utvrđivanje, kojim bi se postigao što uspješniji plan vatre. Uložiti ćemo sve da Vis odbranimo. Predlažemo da Biokovski bataljon uđe u sastav I. brigade, a njezin V. bat. u sastav III. brigade.

Vojo – Stanko

24.1. 59 Štabu Korpusa
Nastavlja se rad na utvrđivanju i organizaciji položaja na o. Visu. Od Saveznika zatražena pomoć u materijalu. Jedinice spremamo vojnički i politički za odbranu Visa.⁴⁷

V. Š.

25.1. 63 Br. 231. 25. I. Za vršioca dužnosti [komandanta] XXVI. div. naredbom V. Š. postavljen je potpukovnik Maks Baće. Istome je javljeno da preuzme dužnost.

Kuprešanin

⁴⁶ U sastav ove divizije Brigada je ušla tek 12 marta 1944 god. (vidi Operativni dnevnik Trinaeste brigade od 1 oktobra do 31 decembra 1944 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 18/1, k. 847 A).

OPERATIVNI DNEVNIK TREĆEG POMORSKO-OBALSKOG
SEKTORA ZA PERIOD OD 27 SEPTEMBRA 1943 DO 1 FE-
BRUARA 1944 GODINE¹

27/IX. 1943. g. Uspostavljena je Obalska komanda Sjeverne Dalmacije.² – Zdrelec.³

28/IX. -4- 3/X. Obilaženje otoka Sjeverne Dalmacije, upoznavanje i organizovanje njihove odbrane.⁴

29/IX. Pregled i organizovanje izvidnih stanica i službe veze. Prikupljanje pogonskog materijala i pospremanje istog. Evakuacija brodova iz mjesnih luka u sigurnije u slučaju eventualnog nadiranja neprijatelja. Uspostavljanje minerskog odjela za vađenje mina.⁵

30/IX. U 4 sata poslije podne bio je izvršen napad na Preko koji je uspješno odbijen, tom prilikom bilo je mrtvih 15, a ranjen 1 i zarobljen jedan (1) neprijateljski vojnik.⁶

1-4/X. Ujutro u 4 sata otvorile su dvije baterije paljbu koja je trajala kratko vrijeme; u 9 sati počela je artiljerija po koji metak nakon dužih pauza, odmah iza toga došao je

¹ Original, pisan rukom, mastilom i olovkom, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 41/1-2, k. 2030.

² Naredbom br. 5 Štaba Kninskog sektora od 25 septembra 1943 god. ova komanda uspostavljena je pod nazivom: »Obalska komanda Kninskog sektora«. U nekim dokumentima ona se naziva i Obalska komanda sjeverne Dalmacije. Naredbom br. 29 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 5 oktobra 1943 god. ona je preformirana u Komandu Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i sjevernodalmatinske otoke i stavljena pod neposrednu komandu Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije. Formiranjem Mornarice NOV Jugoslavije, 24 oktobra 1943 god., i podjelom obale na pomorsko-obalske sektore, preimenovana je u Štab Drugog pomorsko-obalskog sektora, a 10 novembra 1943 god. u Štab Trećeg pomorsko-obalskog sektora. Detaljnije o uspostavljanju, radu i preformiranju ove komande vidi dok. br. 15, 29, 32, 57, 68 i 77 i tom V, knj. 19, dok. br. 169.

³ Mjesto na otoku Pašmanu, gdje je bilo sjedište ove komande od dana formiranja pa do 19 novembra 1943 god., kada se zbog napada Nijemaca preselila na otok Iž.

⁴ O obilasku otoka i organizovanju njihove odbrane vidi dok. br. 26 i 29.

⁵ O uspostavljanju minerske ekipe vidi dok. br. 29.

⁶ Napad na Preko izvršili su dijelovi 721 puka 114 lovačke divizije, kojom prilikom je zarobljen jedan brzi motorni čamac, kasnije nazvan »Proléter« (vidi dok. br. 24, 26 i 34 i mikrofilm br. 5/121 u mikroteci Vojnog istoriskog instituta.

jedan avion koji je pustio jedno dva rafala po našim položajima na Ošljaku i otišao.

Osposobljen jedan brod od 25 t, sa brzinom od 8 morskih milja, postavljanjem jednog teškog mitraljeza.

Vršili se radovi za vađenje mina.

5/X. U 20 sati stigli delegati Glavnog štaba i Obalske komande i održali sastanak u cilju rješavanja pitanja nadležnosti i zadataka obalskih komandi na pojedinim sektorima obale i uspostavljanja obalske artiljerije.⁷ U 2 sata preleteli su sa područja otoka Pašman nekoliko aviona nepoznate narodnosti. Dat znak uzbune, u Zadru ispaljeno nekoliko metaka.

U Zadar su stigla 3 parobroda srednje tonaže, pravac sa sjevera.

Vrše se radovi na osposobljavanju izvidnih stanica.

6/X. Opremljen brod »Miran«,⁸

7/X. Pregled oružja i ispitivanje istog.

8/X. Stiglo 50 boraca kao pojačanje za slučaj neprijateljskog napada, 20 boraca upućeno za pojačanje otoka Ugljan.⁹ Tokom jutra neprijateljski avioni kružili nad otocima Ugljan i Pašman.

Oko 10 sati artiljerija iz Zadra tukla je artiljeriju¹⁰ mjesta Kali, izbacila oko 20 metaka.

Prema izjavi jednog otočanina iz Kukljice, koji je bio u Zadru, Njemci ukrcavaju na parobrod »Beograd«¹¹ tenkove.

9/X. Dopremljeno nešto materijala sa raznih svjetionika i izvidnih stanica šibenskih otoka.

Materijal signalnog porijekla.

10/X. U toku dana oko 17 sati i 30 minuta neprijatelj je ispalio nekoliko metaka u pravcu sela Sutomišćica na otoku Ugljan – ranjene dvije osobe, jedna teže, jedna lakše.

⁷ Opširnije o ovom sastanku vidi dok. br. 29 i 34.

⁸ Ovaj naoružani brod je 18 januara 1944 god. dobio službeni naziv PC-21 (vidi dok. br. 167).

⁹ Odnosi se na Biogradsku četu koju je, na molbu Obalske komande Kninskog sektora, uputio Okružni komitet KPH Zadar kao pomoć za odbranu otoka u slučaju napada od strane Nijemaca. Ova četa u jačini od 50 boraca i 2 teška mitraljeza prebačena je na otok Pašman 8 oktobra 1943 god. i raspoređena na Pašmanu i Ugljanu (vidi dok. reg. br. 2/1–12, k. 2020 i 9/1–13, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹⁰ U sklopu Obalske komande Kninskog sektora formirana je i obalska artiljerija Šibenskog sektora koja je imala nekoliko baterija. Detaljnije o ovoj artiljeriji vidi dok. br. 37.

¹¹ Riječ je o razaraču bivše jugoslovenske mornarice, koji su zaplijenili Talijani u Boki Kotorskoj i dali mu ime »Sebenico«, a prilikom kapitulacije Italije zaplijenili su ga Nijemci u Veneciji.

U 13 sati i 35 minuta neprijatelj¹² u jačini 6 bornih kola i 4 kamiona (svega oko 60–70 ljudi) prodro je u Biograd dolazeći iz pravca Benkovca preko Pakošтана, prethodno je bombardirana Komanda područja. Po dolasku u grad neprijatelj se uputio u neke javne zgrade i polomio dio namještaja, zatim provalio u par dućana i izvršio pljačku.

U 15,30 potpuno se povukao istim pravcem za Benkovac. Kod dolaska u Biograd otvorio je vatru na brodove koji su se povlačili u pravcu Pašmana, ali bez rezultata.

U vezi s time izvršeno je pregrupisanje jedinica¹³ koje su osiguravale sjeverni dio otoka Pašman, s tim da su dva teška mitraljeza sa 25 boraca upućeni i razdijeljeni za selo Pašman i Tkon.

11/X. Nije bilo nikakvih važnih zapažanja.

12/X. Upućen je jedan motorni brod sa raznim materijalom na Dugi Otok (mjesto Sali).

13/X. Rano ujutro isplovio je motorni brod »Fain«¹⁴ sa njemačkom vojskom, primijećen ispred Sukošana u 6 sati, tu je uhvatio jedan ribarski brod. Odatle je krenuo prema Zdrelcu i Kukljici, na Zdrelac je bacio nekoliko metaka iz minobacača, žrtvi nije bilo.

U toku prepodneva Njemci¹⁵ su nanali na Sukošane sa motorizacijom (9 bornih kola i 14 kamiona), žrtve nam nisu poznate. Naše su se snage¹⁶ povukle, u toku noći prebačene na Pašman.

14/X. Oko 2 sata čula se pucnjava iz pravca Zadra, sa izvidne stanice Sv. Mihovil primijećeno je da su neke eksplozije uslijedile u more pred zadarskom obalom i pred kućom »Fašija«. Isto tako čula se mitraljeska paljba.

U 11 sati i 30 minuta čulo se iz pravca zapada, daleko na otvorenom moru, nekoliko vrlo jakih uzastopnih eksplozija. Izvidnička stanica na Dugom Otoku izvijestila je da se prije eksplozije čulo zujanje aviona, te izgleda da je neki veći brod bio napadnut. Nikakvog broda u tom vremenu nije vidjet.

12 i u Dijelovi 114 divizije.

¹³ Odnosi se na dijelove partizanskog bataljona – Preko i dijelove Biogradske čete (vidi dok. br. 34).

n, is j so Njemački patrolni brod, oko 70 tona, naoružan sa 7 mitraljeza i 2 minobacača. Na ovaj brod je otvorena minobacačka vatra sa poluotoka sjeverno od rta Soline i isti je potopljen 13 oktobra 1943 god. (vidi dok. reg. br. 13/1–13, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

¹⁸ Odnosi se na četu iz Sukošana, koja je pripadala Komandi područja Zadar. Ona se prebacila na otok Pašman (vidi dok. reg. br. 3/1–7, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

U pravcu Ošljaka izbačeno je nekoliko mina, ali sve prekratko.

15/X. Nije bilo važnih operacija u najbližoj okolici. Motorni brod »Streljko«¹⁷ povratio se sa putovanja iz Hvara i Visa. Doneseno je nešto raznog materijala.

16/X. Uplovilo je u Zadar 5 motornih torpiljarki kao naši borbeni čamci; također je uplovio u Zadar jedan parobrod od dva dimnjaka, nosivosti oko 2000 tona. Nadalje, istog dana bilo je jače kruženje aviona.

17/X. i 18. X. Nije bilo znatnijeg opažanja, jedino 18. X. oko 16,00 sati iz Zadra bilo isplovilo nekoliko trgovačkih brodova u pratnji motornih torpiljarki.

19/X. U 6 sati isplovile su iz Zadra dvije grupe brodova i to u prvoj grupi nalazi se veći trgovački brod (sličan tank brodu), isti je uzeo u tegalj dva mala brodića tipa manjih torpiljarki. Druga grupa sastojala se iz jednog parobroda tipa »Beograd« od Jadranske plovidbe i 8 manjih brodića, 4 od njih slična malim torpiljarkama. Ostala 4 su ličila na neku vrstu naoružanih peniša (peniše za akcije ukrcavanja naoružane sa topom ili tankom i mitraljezima). Kod prolaza kraj otoka Ugljan otvorena je na drugu grupu mitraljeska vatra, na koju su oni odgovorili kratko vrijeme i opet krenuli naprijed sa brzinom oko 3 čvora.

Po njihovom prolazu izviješteni su nadležni na ostalim otocima. Kod Murtera otvorena je na njih vatra i Murter je izvijestio da je jedan od njih potopljen. Brodovi su nakon toga krenuh natrag prema sjeverozapadu, a potom na zapad pa u pravcu Zirja.

Čitavo vrijeme brodovi su bili praćeni od aviona za izviđanje.

20/X. 1943. Oko otoka Iž i mjesta Zman na Dugom Otoku neprijateljski avioni napali su neke manje brodove, tom prilikom poginule su 3 žene i bilo je ranjeno 5 muškaraca.

Preko cijelog dana s vremena na vrijeme kružili su neprijateljski avioni.

Komandant Mornarice za sjevernodalmatinsku obalu i otoke išao na službeni put u svrhu izviđanja i konstatiranja potreba na raznim službenim mjestima koja potpadaju pod njegov rejon.

¹⁷ Od 18. januara 1944. god. službeni naziv mu je: PČ-22. Ovaj brod je bio upućen za uspostavljanje veze između Obalske komande Šibenik i Split (vidi dok. br. 37).

Radovi koji su morali biti izvršeni na potonulom neprijateljskom brodu »Fain«,¹⁸ koji je potopljen u zalivu Sukošan nisu izvršeni, jer izvidnica nije došla na mjesto prema naprijed utvrđenom planu.

21/X. 20. X. navečer održan je sastanak sa članom Štaba XIX divizije u vezi reorganizacije komandi prema aktu 19. X.¹⁹ o.g. Prikazani su nedostaci, kao i potrebe.

Tokom dana kružili su pojedinačno avioni u području od Zadra prema Dugom Otoku, Olibu i Kornatu. Nije primijećeno da su bacali bombe ili pucali: jedan ribarski brod isplovio je iz Zadra u 10 sati prema sjeverozapadu, poslije kratkog vremena povratio se u Zadar.

22/X. U 3 sata i 50 minuta 22. o.mj. čulo se nekoliko detonacija bombi jugozapadno od Dugog Otoka.

Oko 19,00 sati nastavljeni su radovi na vađenju predmeta iz potopljenog broda »Fain«²⁰ u Sukošanu. Izvađen je jedan teški mitraljez sa p.a. postoljem, jedna kuhinja i nešto municije za puškomitraljez koja nije upotrebljavana. Daljnji radovi na vađenju prekinuti su, jer se ne može ulaziti u unutrašnjost broda, pošto su otvori pregrađeni i ronilac ne može da se spusti.

Uspostavljena je treća izvidna stanica na Bonasteru (otok Molat); ovom prilikom moli se da bi se Komandi poslala tri heliografa koji se tamo nalaze i koji bi se prema iskazu člana Štaba mogli nama predati na upotrebu.

23/X. Oko 4 sata čula se detonacija u pravcu jugozapada na otvorenom moru.

Preko dana letilo je pojedinačno nekoliko aviona oko Zadra u pravcima zapada i jugozapada.

Oko 14 sati i 30 minuta čula se ponovo jaka detonacija od bombi iz pravca jugozapada na otvorenom moru.

U 15.30 sati isplovio je jedan tunolovac iz Zadra u pravcu Preka, ali se nakon 10 minuta ponovo povratio u Zadar.

U 15.40 sati otvorena je mitraljeska vatra sa rta Mika u pravcu sela Poljana, bez rezultata.

Uspostavljena je veza sa Mornaričkim odredom u Ražancu.²¹ Tom prilikom date su upute za izvršenje zadataka, uspostavljena u sastavu Štaba ove Komande minska flotila, koja se sastoji od dva naoružana broda.²² Tom prilikom korištena je uspostava veza sa Štabom N.O. mornarice Primorsko-goranskog sektora²³ a prema direktivi broj 9 toga Štaba.

¹⁹ Riječ je o direktivi br. 9 Štaba Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 117).

²¹ Opširnije o ovom odredu vidi dok. br. 43.

²² Riječ je o uspostavljanju Molatske flotile (vidi dok. br. 42 i 51).

²³ Odnosi se na Komandu Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru.

Održan je sastanak sa sanitetskim referentom Štaba Divizije i zaključeno uspostavom jednog sabirališta na otoku Ugljan, kao i uspostava sanitetskog referenta²⁴ pri Štabu ove Komande radi kontrole obuke, snabdijevanja i ostalih potreba divizijske bolnice i sanitetske službe na području ove komande.

24/X. 43. U 2 sata i 30 minuta avioni nepoznate narodnosti prolijetali su od jugozapada prema sjeveru i u 4 sata vratili se istim putem.

U 13 sati i 30 minuta proletilo je iz pravca sjeveroistoka prema jugozapadu tri grupe savezničkih aviona u kojima je nabrojan 81 avion. Pri prolazu prve grupe čule su se u dva navrata detonacije iz pravca Zemunika i malo južnije. Nije poznato još da li su na tamošnji aerodrom bacili bombe. Po prolazu, sa znatnim zakašnjenjem, otvorena je na njih iz Zadra paljba iz topova, ali meci su eksplodirali daleko pozadi.

Prema podacima primljenim iz Biograda, Njemci su se potpuno povukli iz Vodica u pravcu Šibenika. Javlja se da su prilikom napada pljačkali imovinu stanovništva.

25/X. 43. g. U 4.30 sati prolijetao je od sjevera prema jugu izvjestan broj aviona nepoznate narodnosti, na njih je otvorena vatra iz Zadra, ali bez rezultata. U noći se čula u pravcu jugozapada jaka detonacija na moru.

U 4 sata stigla su 2 topa i 9 mitraljeza poslani od tog štaba.²⁵ U toku dana topovi su otpremljeni na unaprijed predviđenim mjestima, kao i date upute posadama. Mitraljez »Švarcloze« nije upotrebljiv jer nema municije koja njemu odgovara.

Uspostavljena je radio-stanica u ovom Štabu.

26/X. 1943. g. U 16 sati otvorio je neprijatelj topovsku paljbu iz Arbanasa na mjesto Kukljica na otoku Ugljan. Ispaljeno je 16 metaka koji su pali dijelom u more, a dijelom na kopno sjeverno od Kukljice. Kako su bili u neposrednoj blizini na moru ribari sa mrežom i dva čamac, pretpostavlja se da je vatra otvorena na njih. Nije bilo štete ni žrtava.

27/X. 43. g. Jedan neprijateljski trgovački brod u toku jutra prešao je sa juga Srednjim Kanalom u pravcu sjeverozapada. Bio je stalno praćen jednim avionom.

Pred izvidnom stanicom Grpašćak primijećen jedan ribarski čamac, upućen je jedan motorni brod na kojeg je izvršio napad neprijateljski avion mitraljeskom vatrom i djelomično se zapalio. Požar je brzo pogašen i brod otegljen u v. Sali

²¹ Za referenta je bio postavljen Slavko Poljanić.

²⁵ Ovo oružje je preuzeo Mile Santini od Štaba Devetnaeste divizije.

na popravak, žrtava nije bilo. Na čamcu se nalazilo 4 Talijana naoružanih sa 4 puške. Izgleda da su bili upućeni sa otoka Zirje prema Italiji. Naređeno je da se upute na saslušanje u ovaj Stab, te će se o tome naknadno izvijestiti.

Tokom poslije podne održana je konferencija sa komandantom XIX sjevernodalmatinske divizije.²⁶

Brod »Miran«, koji je bio upućen u Karlobag, vratio se je u 19 sati. Uspostavio vezu sa odredom Mornarice koji je u sastavu G.S.H.²⁷

28/X. U 10,30 sati jedan njemački avion doletio sa sjeverozapada u Zadar. Jedna ribarica isplovila iz Zadra prema jugu, potom opet doplovila u Zadar.

U Zadru na donjoj obali primijećena su dva motora i nekakovo komešanje vojnika, čula se paljba minobacača poviše Zadra.

29/X. Oko 9 sati opaženo je na obali u Zadru: 4 čamca i 1 motorni brod oko kojih se kretala vojska. Na istom mjestu kod ribarnice smješten je jedan top.

U 12 sati prošla su Srednjim Kanalom dva neprijateljska trgovačka broda od oko 2000 tona. Prvi sasvim nakrcan, drugi skoro prazan.

Iz Zdrelca javljaju da se u Zadru Njemci raspituju da li i gdje postoje uljarske zadruge i koje najviše melju masline.

Stab Odreda sj. dalmat. otoka izvještava da su iz Zadra isplovila oko 7 sati 3 parobroda, 3 minolovca i 1 tunolovac u pravcu zapada.

30/X. Oko 8 sati isplovilo je iz Zadra oko 12 brodova. Od toga 2 veća i ostali manji brodovi, tenderi, minolovci i motorni brodovi. Isplovili su u pravcu sjeverozapada i nakon 1 sata su se povratili preko sjevernog rta Ugljan. Oko 15 sati opaženo je iz pravca Nina dim i plamen kao od zapaljenih kuća.²⁸ Nakon toga opaženo je kako brodovi koji su stigli iz Zadra u Zaton skupljaju naše ribarske čamce pod Privlakom. Da li su ih odvezli nije bilo moguće vidjeti radi mraka.

Započeto je sa radovima na uspostavljanju telefonske linije između Zmana i Božave.

²⁶ O odlukama donijetim na ovoj konferenciji vidi dok. br. 44.

²⁷ Odnosi se na uspostavljanje veze sa Komandom NO Mornarice za Hrvatsko Primorje i Istru (vidi dok. br. 45).

²⁸ Prema nepotpunom izvještaju Ninskog mornaričkog odreda, neprijatelj je 30 oktobra 1943 god. sa 14 manjih plovniha jedinica izvršio iskrcavanje na obali kod Zatona i prodrio u pravcu Nina i Privlake. Detaljnije o ovom napadu vidi dok. reg. br. 17 i 18-7, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

31/X. 1943. U toku dana nije bilo nikakvih akcija.

Komanda mjesta Kukljica izvještava: iz Zadra javljaju da je neprijatelj namjeravao pred dva dana da izvrši iskrcavanje na otoku Pašman, ali da osnova nije izvršena radi slabog i valova. Međutim, tu nakanu imaju izvršiti u toku narednih dana (do 2–3 dana). Na taj način, da bi osigurali plovni put od Šibenika za Zadar, top koji je bio postavljen na obali kod ribarnice sklonjen je pri napadu izvršenom prema Zatonu i Privlaku, oteto je oko 20 ribarskih čamaca i zarobljeno oko 350 seljaka, koje Njemci imaju nakanu internirati. Brodovi koji su 30. X. isplovili prema sjeverozapadu uputili su se za Trst.

U Zadru se nalaze dva malena trgovačka broda (Jadranske plovidbe), oboružani topom i mitraljezima. Pristup do njih zabranjen je civilnim licima.

Ostali podaci kao ranije u pogledu naoružanja, brojnog stanja i dislokacije oružja.

1/XI. 1943 g. U toku dana kružilo je nekoliko neprijateljskih aviona u okolici Zadra u pravcu sjeverozapada. U 12 sati i 30 minuta isplovila su iz Zadra 2 ribarska broda, koji su za sobom vukli po 3 čamca. Pristali su: jedan sjeverno od rta Mika, a drugi u uvalu južno od Arbanasa. Tu su vršili ukrcavanje vojske, koju su zatim ponovo iskrkali i vratili se u 16 sati natrag u Zadar.

U 13,15 sati čule su se jake detonacije u više mahova u pravcu zapada na otvorenom moru, isto se ponovilo oko 22 sata.

2/XI. 43. Brod »Jadran« iz Molatske flotile na svom patroliranju zatekao je u zalivu Ista jedan trabakul sa oznakom crvenog krsta. Na njemu je bilo 270 (muškaraca, žena i djece). Isti su sa propisnim ispravama upućeni od naših vlasti u Lošinj kao Talijani za Bari. To su talijanski državljani, koji su uglavnom upućeni radi pomanjkanja u ishrani.

3/XI. 43. U 8 sati isplovila su iz Zadra 2 ribarska broda (trabakula) sa čamcima u teglju, jedan kod rta Mika a drugi kod Arbanasa. Vježbaju sa vojnicima ukrcavanje i iskrcavanje pod punom ratnom spremom.

U 10 sati čule su se jake eksplozije i zvukovi automatskog oružja iz pravca zapada.

Oko 11 sati preletilo je oko 110 savezničkih aviona u pravcu Vira. Prilikom prolaza preko Ugljana bacili su nekoliko crvenih raketa.

Od 12–15 sati pojedinačno su se vraćali avioni. U svemu 21 aparat. Nakon prolaza preko Zadra neprijatelj je otvorio vatru bez uspjeha. Zadnja grupa od 8 aparata bacala je letke, ali su sve pale daleko na otvoreno more. Avioni su imali oznake: sjevernoameričkih sj. država.

U 14,30 sati uplovila su u Zadar dva parobroda, jedan oko 500 tona nakrcan bačvama i drugi oko 500 tona prazan i sličan minopolagaču. Oba viju talijansku zastavu.

U 20,30 jedna grupa savezničkih aviona nad Zadrom najprije svjetleće rakete, a zatim nekoliko bombi manjeg kalibra. Potom stigla druga grupa koja je kružila nad Zadrom bacajući svjetleće rakete, zatim bombe, od kojih dvije do tri većeg kalibra. Prema izvještajima bombe su padale u blizini Arbanasa.

Na avione je otvorena jaka neprijateljska vatra ali bez rezultata.

Prema primljenim podacima u Sutomiščici na otoku Ugljan poginula je jedna žena i jedno dijete od parčadi p.a. granate, kao i otvaranje vatre po danu.

4/XI. 43. U 08,05 jedan motorni čamac (tipa patrolni čamac jugosl. pom. finance) nakon isplovljenja iz Zadra uputio se tjesnacem između Rivnja i Sestrinja. Bio je napadnut mitraljezom od naše minske straže. Na to se povratio u Zadar. Opaženo je da je pristao na obalu kod bolnice, te da su iz njega iznosili vojnike (vjerojatno ranjene).

U 12,15 jedan njemački avion bacio 4 bombe na mjesto Ugljan, od kojih 2 pale u more, 1 u blizini kasarne, a jedna blizu pošte. Nije bilo nikakve štete.

Oko 13 sati 2 ribarska broda ponovo vježbala ukrcavanje i iskrcavanje vojske. U isto vrijeme čule su se jake detonacije bombi iz pravca zapada.

Oko 16 sati jedan njemački avion napao je jednu ribaricu kod Lamjane bez rezultata.

U 00,45 čulo se je zujanje aviona iz pravca jugozapada prema sjeverozapadu. U isto vrijeme čule su se jake detonacije iz istog pravca.

Od 12 do 12,20 sati neprijatelj je sa rta Mika pucao iz topcva na selo Lukoran, otok Ugljan. Nije bilo ni štete ni žrtava.

U toku dana isplovila su iz Zadra 3 parobroda: jedan tipa minopolagač, drugi oko 500 tona nosivosti i treći srednje tonaže sa oznakom N.A. 2, naoružan sa 2 topa i tri teška mitraljeza. Uplovio je jedan parobrod od oko 3000 tona.

Neprijatelj je vršio promet sa ribarskim brodom u dva maha između Zadra i rta Mika, vjerojatno u cilju vježbanja kao što je ranijim izvještajima javljeno.

Vrše se radovi na uspostavljanju linije Zman – Božava, do sada je uspostavljeno 7 km linije i stupovi za 10 km.

5/XI. 1943 g. Dan je protekao mirno. U 20,15 proljetali su avioni nepoznate narodnosti sa jugoistoka prema sjeveru. U Zadru je dat znak za uzbunu.

6/XI. 1943 g. U 10,55 iedan njemački avion kružio poviše sela Ugljan i bacio 2 bombe koje su pale u more. Isti avion nakon toga odletio u pravcu sela Kali i tamo bacio 3 bombe od kojih su 2 pale u more a 1 kraj crkve bez štete.

U toku dana isplovile su iz Zadra 5 ribarskih lađa u pravcu sjeverozapada i rta Mika, poslije podne su se povratili u Zadar.

U sumrak paljene su po okolini po brdima i na pristaništima vatre u čast proslave 26-godišnjice Oktobarske revolucije.

Od 19,25–19,45 protivavionski topovi i baterija sa rta Mika pucali su u pravcu m. Preko i sela Kali. Ispaljeno je oko 30 metaka, ali bez rezultata. Meci su Yćinom padali poviše sela. Pretpostavlja se da je otvaranje vatre vjerojatno odgovor na paljenje vatara sa naše strane.

7/XI. U 10,20 sati jedan njemački avion kružio je nad otokom Rivanj i bacio na Preko kod omladinskog doma 2 bombe. Bilo je 4 žrtve između civilnog stanovništva i 3 ranjena. Stete nije bilo.

U 11,45 uplovio je u Zadar jedan trgovački brod od oko 5000 t., naoružan sa 2 topa i p.a. mitraljezima.

U 12,30 sati prispio je u ovaj štab sa dopisima Štaba Mornarice N.O.V.J., obaviješteno je da ovaj Štab još nije primio nikakvo naređenje u pogledu prijelaza pod nadležnost Štaba Mornarice N.O.V.J. i data su obavještenja o dosadašnjem radu.²⁹

8/XI. 1943 g. Nije bilo vidljivih zapažanja.

9/XI. 1943 g. Dan je protekao mimo, nije bilo važnih opažanja.

10/XI. 1943 g. U 06,50 isplovila su iz Zadra 4 ribarska motorna broda, od kojih jedan veći sa 2 jarbola, plovili su u pravcu otoka Oliba i oko 08,30 vratili se u Zadar.

Oko 16 sati jedan ribarski bred iz Zadra uputio se Pašmanskim Kanalom u pravcu sela Kali. Mitraljeske jedinice u blizini s. Kali otvorile su na nj. vatru (udaljenost je bila dosta velika). Opaženo je da je na brodu počelo dimiti i da se isti odmah okrenuo prema Zadru sa znatno smanjenom brzinom.

11/XI. 1943 g. U 08,45 sati isplovili su iz Zadra jedan veliki motorni brod (trabakul) od oko 500 t., jedan oko 300 t. i dva manja. Pri prolasku između Rivnja i Sestrinja otvorena je na njih mitraljeska paljba. U 11,20 sati dva manja broda okrenula su natrag prema Zadru, a dva veća produžila vožnju

»s Ova rečenica nejasno je formulisana. Htjelo se reći: prispio je u ovaj štab kurir sa dopisima (vidi dok. br. 57 i 58).

prema jugu. Za ovim su upućena 2 broda Pašmanske flotile koja su ih sreli u Srednjem Kanalu na visini sredine otoka Pašman. Podaci o sukobu još nisu stigli. Veći trabakul bio je naoružan jednim minobacačem i mitraljezom, a drugi sa mitraljezom. Posada je iznosila oko 15 ljudi na svakom brodu.

U 08,45 sati isplovio iz Zadra jedan parobrod od oko 3000 tona, koji je prolazom između Rivnja i Sestrunja Srednjim Kanalom otplovio u pravcu juga. Na njega je otvorena mitralješka paljba sa Rivnja, na koju je isti odgovorio minobacačem i mitraljezom. Zatim prolazom uz otok Ugljan, gađajući u zaliv Svitlu, na ribarske čamce i kod otoka Pašman bez rezultata.

Kod prolaza pokraj otoka Zut tukao na čamac i tom prilikom su nekolicina bili mrtvi i ranjeni.

Dva neprijateljska broda jedan sa tri, a jedan sa dva jarbola, nosivosti oko 500 t. prvi, a drugi oko 300 plovili su iz Zadra Srednjim Kanalom prema jugu.

Pašmanska flotila izvršila je na zadnji brod napad sa udaljenosti oko 1500 m. sa mitraljezima, neprijatelj je odgovorio istom vatrom i minobacačima, neprijateljski brod koji je zadnji išao izgleda je potopljen, naši brodovi nisu imali pogodaka.³⁰

12/XI. 1943 g. Nije bilo znatnijeg zapažanja.

13/XI. U 14,40 čule su se jake detonacije u pravcu jugozapada, u toku dana bilo je mjestimično kruženje aviona.

14/XI. Jedan motorni brod sličan jahti »Lala«, dužine 12 m., sa hrvatskom zastavom, u vidiku Tajera, uplovio u vodu od Dugog Polja.

14/XI. 1943 g. Održana je konferencija sa pomoćnikom komandanta Mornarice.³¹

15/XI. 1943 g. Nije bilo znatnijeg zapažanja.

16/XI. Isplovio iz Zadra jedan brod tipa »Leut« na jedra prema Sutomišćici, u njemu se nalazilo oko 6 drugova, kad su došli u blizinu Sutomišćice, mahali su bijelom zastavom, udaljenost 1 milja, sada se nalazi u uvali Sutomišćica.

U toku noći na aerodromu vidilo se bacanje raznih raketa. Također su išle motor, kolone u pravcu Zadra.

17/XI. Održana je konferencija sa Štabom Odreda.

Jedan parobrod uplovio u Zadar, nosivosti 15 tona, krcat, naoružan sa jednim topom.

³⁰o Detaljnije o ovom napadu vidi dok. br. 70 i 76.

18/XI. Cula se jaka detonacija bomba sa zapada. Jedan tender isplovio iz Zadra, vukao je za sobom penisu punu vojске i 8 konja, iza njega isplovila dva trabakula, stoje na mjestu između Punta Mika i Zadra.

19/XI. U toku dana izvršena je seoba Štaba iz Zdrelca na Iž.³² Sam Stab ot selio se je u 19 sati kao zadnji brodom »Miran.« U vezi primljenih informacija sačinjeni su detalji 0 položajima u Zadru i predati brodu »Kornat« koji putuje za Stab Mornarice. S njime putuju delegati G. S. i Štaba XIX divizije. Stab Divizije dostavio nešto sprema i duhana u listu.

20/XI. Uspostava i započinjanje radova u Ižu. Referentima date upute za evakuisanje svih stvari nepotrebnih neophodno da bi se postigla što veća pokretljivost. Brod »Danica« (upućen u Vis) povratio se i stigao oko 19,30 u Iž. Donio pošiljke goriva (60 bač. nafte i 15 benzina) i hrane (brašno i mesne konzerve). Ostatak pošiljke za II P.O.S.

21/XI. Radovi na prebacivanju materijala sa »Danice«. Neprijatelj je sa jačim snagama napao u pravcu Biograda.³³ Zaposio obalu do Pakošтана. Otpora izgleda nije bilo. U 17 sati upućen je 1 motorni brod sa gorivom (40 bač. nafte i 15 benzina) za Stab II P.O.S. – P.O. sektor izvršiće u toku noću jedan manji prepad u pravcu Sukošana (jedan puškomitr. i strojnice). Vezu sa Divizijom ne možemo uhvatiti, što znatno ometa rad i pripreme. Izdato je naređenje o evakuaciji bolnice (ranjenika) samoinicijativno obzirom na situaciju. Brod »Danica« isplovio je za Molat i 1st u cilju opremanja daljih brodova za Stab Mornarice.

22/XI. Uzoru neprijatelj je izvršio jakim snagama iskrčavanje na otok Ugljan³⁴ (kod Kukljice i mjesta Ugljan), otpor pri iskrčavanju bio je slab i pojačao se nakon prvog iskrčavanja, naročito na liniji Kukljice, gdje je zadržan na poluotočiću kod Kukljice. Odmah su data uputstva – najprije kdtu 1 bataljona o sprečavanju proširenja prodora i upućivanja pojačavanja iz Preka. Po dolasku u Preko kdtu P.O.³⁵ ponovo je izdato naređenje da se učvrsti linija poprijeko otoka južno od mjesta Ugljan i da se drži po svaku cijenu. Obzirom na izmjenju snaga i slabu kvalitetu boraca, linija je lagano popušala u pravcu juga, tako da je u 14,00 sati neprijatelj prodro

³² Seoba je izvršena zbog priprema njemačkih snaga na obali radi iskrčavanja na otoke.

³³ j 34 Detaljnije o ovom napadu vidi dok. br. 91 i 93.

do Sutomišćice. Topovi su evakuisani i prebačeni na Iž (jedan nesposoban jer je zatvarač zakopan na Ugljanu). U 16 sati pritisak neprijatelja se pojačava. Napredovanje je potpomogano sa artiljerijom iz Zadra i rta Mika, koja je gađala položaje i stanicu Sv. Mihovil. U napadu učestvuju oko 15 plovnih jedinica, od kojih tri parobroda. Iskrcano je u svemu oko 800 neprij. vojnika. U 17 sati, po izvavi komandanta P. odreda da odbrana nije više moguća, naređeno je evakuiranje jedinica i poslati čamci i mot. brodovi za prikupljanje u zalivu Svitla. Evakuiranje je izvršeno u redu i završeno oko 22 sata. Ostala je samo jedna jedinica od oko 30 boraca sa polit, komesarom Odreda, i zamjen. kdta. Po dolasku kdta P.O. u Iž održan je sastanak na kome je riješeno da se i II bataljon sa Pašmana povuče radi nemogućnosti efikas. odbrane i evakuacije i da se sve jedinice upute u Luku (Dugi Otok) gdje će se izvršiti pregrupisanje.

23/XI. Od 01,00 sati vršeno je prebacivanje jedinica na Dugi Otok. Polit, komesar Štaba Sektora uputio se da uhvati vezu sa II bataljonom i dade naređenje o evakuaciji, te da stupi u vezu sa odjeljenjem u Kukljici, koje je još zadržavalo neprijatelja, s tim da izvrši i njegovu evakuaciju. U 03,00 napustio je štab sektora Iž i stigao uzoru u Luku. Pronađene su zgrade za privremeni smještaj boraca. U toku jutra održan je sastanak i zaključeno da se stvori linija otpora na Dugom Otoku, raspoređivanjem jedinica uzduž otoka i grupisanih na istaknutim tačkama. Data su uputstva Kdi područja o iskrcavanju hrane i materijala na nekoliko mjesta (uglavnom na Kornatu). U toku dana stigao je u v. Sali II bataljon. Neprijatelj je izvršio iskrčavanje na Rivnju i Sestrunju sa relativno vrlo jakim snagama (kod Sestrunja oko 5 brodova).³¹ Božava javlja o prisustvu 2 radiotelegrafista na Molatu. Brod »Jadran« napao je na nasukani brod u blizini o. Gangarol i ranio 2 Njemca i 8 Talijana, 1 puškomitraljez, 2 pištolja i nešto sprema i materijala. Zarobljenici su predati Kdi Područja.

24/XI. U toku jutra neprijatelj je započeo iskrčavanje na Iž.³⁷ Iskrčavanje se vršilo na tri pravca istočne obale otoka, te na zapadnoj obali, a sprečavanje eventualnog povlačenje vršila je biv. jug. krstarica »Dalmacija« i jedan razarač starijeg tipa koji su krstarili kanalom između Rave i Iža do visine o. Zut. Pojava ratnih brodova i saznanje o snagama kojima neprijatelj raspolaže zahtjevali su i izmjenu daljnjeg plana. Tokom jutra održan je sastanak uz prisutnost O.K. i zaklju-

čeno da se jedinice izvuku u pravcu kopna (Modrava). To zahtjeva: čuvanje žive snage, nesrazmjer snage u ljudima, oružju i brodovima, kvalitet boraca i izbjegavanje potpunog uništenja. Istom prilikom evakuisaće se i brodovi u pravcu juga. Prošlu noć stigao je u Tajer [Telaščica] jedan nepoznati mot. brod, te je upućen »Streljko« da izvidi. Kdt javio je telefonom najprije da su Talijani i da će ih zarobiti, a zatim da su Englezi. Naređeno je da ih se uputi u Stab. Došla su 2 oficira i 1 mornar. Izvršilo se legitimisanje i ispitivanje, izjavili su da putuju po specijalnoj misiji, te da su uslijed nevremena ušli u Tajer. Zaključeno je da ih se pusti da isplove. Kod pojave brodova (ratnih neprijateljskih) dolazilo je do zabune i širenja uzbudljivih vijesti o iskrčavanju na v. Sali. Stvarani su krivi zaključci od strane pojedinica i zauzimanje položaja pretvorilo se u nekim slučajevima u povlačenje u pravcu v. Sali. Poslije podne kdt je hitno pozvao u Zman na sastanak. Izvijesteno je da se u toku noći ne može izvršiti prebacivanje na o. Zut (nemogućnost sakupljanja i odmah daljnjeg prebacivanja, pojava jakih neprijateljskih snaga na Murteru). Stoga je zaključeno da se evakuacija izvrši u pravcu juga (Štaba Mornarice). Sakupljanje izvršiće se u Vruljama. Tokom večeri izvršeno je sakupljanje brodova i iskrčavanje jedinica.³⁸ U cilju informacija o telegrafistima na Molatu upućen je politkomesar Štaba Sektora sa motorom »Preko« u Molat. Pri povratku oštećen je lijevi propeler. Dovedli su 2 telegraf, koji su upućeni sa odred, zadatkom, te su zadržani do daljnjeg u štabu radi održavanja veze. Stanica isto nije u stanju održavati našu vezu sa Diviz. i Štabom Mornarice. Prema dobivenim podacima nalazi se izvjesna količina hrane i oružja za diviziju. Otposlat je kdt. Područja da materijal uputi ili skloni prema uviđavnosti, a isto naređeno i Štabu P.O.

25/XI. Predzoru napuštena je Luka i stigao je Stab u v. Sali gdje je bio pozvan na dogovor. Odatle je isplovljeno za Vrulje. Sakupilo se i nepozvanih brodova (u svemu oko 20). Odmah je pristupijeno raspoređivanju i razmještanju po manjim grupama na Kornatu. Riješeno je da se i od mornarice evakušu sva sredstva (zajedno sa r. stanicom, jer nije moguća nikakva veza) a da ostanu samo »Streljko« i tri člana Štaba (int., maš. ref. i art. ref.), među ostalim evakuiranim nalazi se bolnica i glumačka grupa. U 14 sati uplovila su i 4 broda (sa Ista) koji se upućuju u Vis. Radi opasnosti u Tajeru [Telaščica], došli su i oni troje po izjavi odgovornog druga i time povećali opasnost od otkrivanja. U prvi sumrak brodovi su isplovili prema dobivenim naređenjima. Većina su pridodati

(manji) radi ukazivanja pomoći. Ostali brodovi u pojedinim grupama uglavnom su onesposobljeni za vožnju dizanjem raznih dijelova motora, izdato je naređenje o hitnoj evakuaciji oružja, spremne i goriva sa preostalim jedinicama i poslati brodovi »Streljko« i 1 mot. leut za izvršenje. To nije izvršeno jer odgovorni sprovednik tog materijala izjavio je da ima već određena naređenja u pogledu evakuacije, tako da je većim dijelom ukrcani materijal bio opet ponovno iskrcan. Pri Štabu su još ostali .O.K. i drugarice AFŽ koje se vraćaju sa konferencije.

26/XI. U 05,00 sati isplovljeno je u uvali Piškera obzirom na kompromitovanu uvalu Vrulje. Pristupijeno je iskrcavanju i skrivanju hrane radi privremenog sklanjanja. Usljed prisutnosti jednog nepoznatog parobroda, i ljudi u uvali južno od Vrulje, naređeno je zauzimanje položaja i zatim ponovno ukrcavanje hrane. Zaključeno je da se delegati AFŽ upute na kopno. Prema primljenim podacima, parobrod koji je bio usidren u Kornatu pripadao je N.O.V. i upućena je izvidnica radi legitimiranja, međutim je brod već bio uplovio. U toku noći isplovljeno je u zaliv otoka Lunga.

28/XI. u toku jutra oko 11,20 – 24 saveznička aviona bombardovali su Zadar i zatim Šibenik (prema podacima u Zadru ima oko 1000 mrtvih, zapaljeno je slagalište benzina i položaji u Arbanasima; u Šibeniku Mandalina, gimnazija, dio bolnice i zgrade kod tvornice »Dalmatienne«). »Dalmacija«³¹ krstari tokom dana između o. Zut i Kornata. U sumrak upućen je jedan brod (štaba sa Krivićem) u Vis radi izvještaja i stanice. U toku noći stigli su izvještaji da su Njemci započeli sa pretraživanjem otoka Kornat i o. Zut od zaliva Vrulje na sjever.¹⁰ U toku dana (oko podne) napustili su sve položaje na otoku Murter i povukli se u pravcu Biograda (ne zna se tačno da li radi prebacivanja na Dugi Otok ili u pravcu kopna).

29/XI. Isplovljeno je za Murter u uvalu Sv. Nikola i tu se ostalo preko dana. O.K. se uputio u pravcu kopna. Oko 11 sati prešlo je mnogo savezničkih aviona nad oblacima u pravcu Zadra. Izgleda da su bombardovali Zemunik. Navečer je isplovljeno za otok Skrižanj i zatim prema dogovoru u Zakan radi veze koja nije došla. Primijećena je u R. Zakan. U toku noći stigla je veza sa Pašmana i brod »Sloga« iz Visa sa Krivićem I materijalom.

« O ovom brodu vidi dok. br. 86 i 100.

30/XI. Prebacili se u R. Zak. – dan je uglavnom protekao bez događaja. Predate su diviziji 4 bačve goriva koje su bile sklonjene. Prema traženju isplovljeno je oko 19 sati u uvalu Sv. Nikola, gdje su primljeni delegati XIX divizije i strani podanici, te su brodom »Streljko« upućeni za Vis.

1/XII. U vezi pridošle r. stanice pretražena je okolina radi uspostavljanja jedne izvidne stanice u vezi sa r. stanicom. Odlučeno je: otok Smokvica kao najpogodnije.

2/XII. Prispjeli kuriri javljaju o napuštanju otoka: Iž. Pašman i Dugi Otok od strane Njemaca. Isto tako Njemci napustili teren do zaključno Biograd.⁴¹ Ne zna se tačno kuda su krenuli. Prilikom napuštanja pokupili su sve brodove nesposobne koji su se zatekli u luci i odvucli ih prema sjeverozapadu. U vezi s tim naređeno je odredu da odmah uputi 50 boljih boraca, koji će se razmjestiti po napuštenim otocima. Za ostalo – neka se prikupe i upute preko Kornata u pravcu kopna gdje će ostati dok se malo ne izvježbaju i dok situacija ne bude takva da ih se može nanovo povući na otoke.⁴² Opći utisak pučanstva [u odnosu] na Njemce: loše postupaju i loše izgledaju.

3/XII. U 03 sata prispio je iz Visa »Miran«. Doveo je članove O.K., Kde Područja i Pedišića, očekuje se još dolazak 3 broda iz Preka, sa programom prebacivanja boraca u pravcu kopna. Prispjelo je 15 bač. nafte, koja će se bunkerisati. Prema izvještaju, ljudstvo još nije prebačeno, jer se očekuje oprema. Opremaju se sa boljim oružjem (minobacači), u toku jutra pregledana je okolina radi smještaja goriva. Pronađeno je i pripremljeno 1 mjesto na Prduse. Uspostavila se jedna relejna stanica u zalivu Koromašna na Kornatu, koja će primati i upućivati svu poštu i materijal na pruzi Vis – kopno i po III. sektoru.

4/XII. Predzoru prispio je jedan mot. leut Kde mjesta Vodice i doveo 22 ranjenika upućena od strane XIX divizije za Vis. Još se očekuje i leut sa težim ranjenicima, koji nije prispio radi lošeg vremena. Ranjenici evakuišu za Vis usljed neprijatelj, ofanzive u pravcu Bukovice.⁴³ Radi lošeg vremena i pomanjkanja prevoznih sredstava ostaće ovdje do mogućnosti

⁴¹ O povlačenju Nijemaca sa otoka vidi dok. br. 109.

⁴² i ⁴⁵ O prebacivanju Odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora vidi dok. br. 162 – depešu br. 143 i dok. br. 163 – depešu br. 151.

produženja puta.⁴⁴ Sobom nemaju ni hrane ni zavojnog materijala. Brod »Miran« upućen na Suhu Puntu i donio nešto hrane. Jedan parobrod (3000 tona) primijećen ispod Pašmana u vožnji prema Šibeniku, brzina cko 8 čv. Kurs na Telašćicu. Prema podacima prikupljenim na Suhoj Puntici u Zadru ima oko 2000 žrtava i to prilično vojske, srušeno: sud, tvornica konopa, tvornica ribe i zapaljeno slagalište nafte, brod »Beograd« jako nagnut u luci, jedan drugi parobrod potopljen, kao i oko 13–15 drvenih brodova. Zamj. kdta Odreda javlja da je prebacio 1 vod na Ugljan i da će se sa ostatkom prebaciti u toku 3/XII.⁴⁵

5/XII. Oko 01 sati stigao drugi leut sa težim ranjenicima, stigli: ob. oficir divizije, SI. Jelić i Karlo. Opisana im je situacija i nedostaci pri upućivanju ranjenika. Brod »Miran« je nepouzdan za tako dugačak put. Riješeno je ipak da se ranjenici upute »Miranom«, jer se ne raspolaže zavojnim materijalom, a ima težih ranjenika kojima je neophodno potrebna ljekarska pomoć.⁴⁶ U 16,00 sati upućen je »Miran« za Vis. U 21,00 stigao zamjenik kdta P.O. sa Iža. Izvijestio da je jedinice dovukao na Dugi Otok.

6/XII. U 03,00 sata stigla su 3 broda sa Visa sa vojskom, ostala 2 broda stigla su u 03,30. Prvi pristali pred Zakan, a drugi u Vrulje.⁴⁷ U 07,00 dogovor sa zamjenikom komandanta P.O., izvijestio o situaciji na otocima (Ugljan: u Preku oko 40, u Sukošanu oko 60 nepr. vojnika, Pašman: nepoznato). Prema poduzetim mjerama (napuštanje stanice Mihovil, držanje artiljerije sa Ošljaka i Ugljana) izgleda da nemaju nakanu da ostavljaju jače garnizone na otocima. U 09,00 stigac kdt. P.O. 1 politkomesar. Održana konferencija. Izvijestili o događajima od polaska na Vis (opremanje jedinica, nešto obuke, zauzimanje obrambene linije na otoku Visu, vršenje istrage o nepravilnostima). Sadanje stanje: raspolaže se sa 338 boraca, od kojih oko 30 nije na licu (odjeljenje na Olibu), odjeljenje iskrcano na Sukošanu i dezerteri za kojima je upućena patrola). Stab Mornarice dao na rukovanje: 4 protukolne puške, 44 šmajsera, 6 šaraca (bez redenika i municije), ručne bombe (oko 1000 kom.), nafte (20 bačava) i benzina (10 bačava), sprema za 300 boraca. Ostatak sprema stići će naknadno. Za daljnji rad riješeno: četvrtinu od 50 boraca (kao bivšu brodogradilišnu četvrtinu) uputiti Sj. dalmat. part. odredu. Od ostatka 300 boraca sačiniti 2 bataljona sa po 3 čete od po 50 boraca. Radi preformiranja

<4 i 46 Ovi ranjenici su iz Grebaštice prebacivani za Vis i dalje za Italiju.

⁴¹ Vidi dok. br. 162 – depešu br. 159 i dok. br. 163 – depešu br. 151.

bataljona borci će se uputiti na otok Murter gdje će se izvršiti organizacija i prva obuka, što će trajati 4–5 dana. Za to vrijeme sačiniti detaljan plan i prikupiti informacije o jačini neprijatelja na Pašmanu i Ugljanu. Prema dobivenim informacijama prebaciti 1 bataljon na otok **Zut** (za operacije na Pašman) i 1 bataljon na Iž (za operacije na Ugljan) – sve u cilju potpunog zaposjedanja otoka. Za sada suvišno oružje (teški mitraljezi, šarci, puške, dio municije i bombi) bunkerisati. Izdate upute u pogledu osposobljavanja za borbu, korištenja zaklona, taktike – sve sa upotrebom novcpridčšlog oružja, prečišćavanje i izmjene starješinskog kadra. Održan sastanak sa referentima, ukazane pogreške i nedostaci i način za uklanjanje. Upućen brod »Sloga« sa pogonskim materijalom da se bunkerise. Izdato naređenje za bunkerisanje preostalog oružja.

7/XII. U toku noći i ranog jutra izvršeno, je prebacivanje 2 bataljona u pravcu Murtera.⁴⁸ Smetnje nije bilo. Ujutro upućen je jedan brod prema Ižu sa odbornicima i članovima O.K. te kao veza za Kdu Područja. Prema obavjestima stiglim sa Pašmana da se na Pašmanu nalazi oko 80 vojnika, koji patroliraju do Tkona, na Preku 60–80 vojnika, da mot. brodovi i torpiljarke patroliraju Pašmanskim i Srednjim Kanalom, da se ima podataka o dolasku 1 divizije iz pravca Sušaka o tome je obaviješten Štab P.O., s time da podatke provjeri i prema tome postupi. Ako postoji istina o dolasku jačih snaga, neka se samo 1 dio snaga prebaci na otoke, a ostali zadrže na kopnu i saraduju sa Sj. dalm. P.O. Upućen je inf. i ob. oficir sa zadatkom da uspostavi mrežu na Ižu, Ugljanu, Pašmanu i obali i organizira brzu vezu radi hitnog obavještavanja. U 15,00 sati zapažen je jedan razarač koji se usidrio u zalivu Priluka na Pašmanu i o tome obaviješten Š.M.

8/XII. Od strane Štaba Odreda javljeno je da je jedan dio sprema XIX div. bio zadržan radi nemogućnosti prebacivanja. Naređeno je da se sa time sačeka do dolaska delegata divizije koji će to riješiti. Ujedno su dostavljene upute za daljnji rad. JJ 10,20 preletilo je od pravca SE [jugoistok] prema W[zapad] 20 nepoznatih aviona. U toku cijelog dana čule su se jake i česte detonacije u pravcu W[zapad] i SW [jugozapad]. U 13 sati stigao je komesar bolnice i izvijestio: bolnica sa dr. Vujasinovićem stigla u Vrulje i još dva broda sa materijalom,

⁴⁸ Odnosi se na bataljone Odreda Trećeg pomorsko-obalskog sektora, koji su sa Murtera prebačeni u Pirovac, a odatle preko sela Meića – Čubrića za Banjevce, gdje su stupili u vezu sa Sjevernodalmatinskim odredom (vidi dok. reg. br. 1/1–16, k. 2026 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

naređeno da se bolnica uputi i započne sa poslom u v. Sali brod »Mali Ivo« ostaje na raspoloženju, hranu bunkerisati! Ostale brodove uputiti ovdje. U 11,30 opažena 3 veća patrolna jedrenjaka u vožnji od Pašmana prema jugu – Srednjim Kanalom. Izvađena jedna zalutala mina C 15. U toku noći stigao brod sa Iža sa podacima o situaciji na Ugljanu i Pašmanu. Stigao brod »Strmelj« i »Matija Gubec« sa hranom i materijalom. »Strmelj« zadržan do dolaska politkomesara radi raspodjele, – »Matija Gubec« upućen u Lavsu. Stigao brod »Edison« i upućen u Opat na raspoloženje.

9/XII. U toku noći i jutro izvršeno prebacivanje 1 radio-stanice u okolinu Murtera kao tranzitne stanice radi informacija o kretanju neprijatelja. Pošto su vraćena 3 signalista, isti su upućeni na Grpašćak radi uspostavljanja izvid, stanice. Date su im tačne instrukcije u slučaju navale neprijatelja. Brod »Hvala Bogu« upućen u pravcu sjevera sa zadatkom prebacivanja nekih odlaznika Kde mjesta Božava. Po njemu javljeno Komandi mjesta 1st da opremi i uputi u Vis brod »Ilirija«. Isti brod ima zadatak da dođe do III sektora i poslat delegat radi koordinacije rada radio-službe. Upućen takođe i komandir voda u Olibu sa uputstvima o držanju stoke i manevrisanja u slučaju napada. U 20,30 nehotično se teže ranio Pedišić Rikardo kao stražar, jer mu je pukao remenik i pri padu strojnica je okinula. Upućen je u v. Sali, ali pri povratku kdt broda je izvijestio da se u Salima ne nalazi bolnica i nije poznato gdje je otišla. Zatim je upućen čamcem na jedra u Tkon i odatle u Biograd.

10/XII. U 04,30 stigli »Miran« i »Streljko« sa politkomesarom Sektora i delegatima Divizije. »Miran« upućen u Vrulje, gdje će prebaciti kurire koji idu ispitati situaciju na Dugom Otoku i sačekati brod »Arduino«. Izdata su naređenja o ponovnom upućivanju svih nepotrebnih brodova na Vis. Komesar izvijestio o svim poslovima koji su obavljani u Visu. Upućen brod »Strmelj« sa spremom i delegatima Divizije za Murter. Brod »Sloga« upućen sa zadatkom da dotegli jedan od onesposobljenih brodova iz Tajera [Telašćica]. Riješeno da se svi suvišni brodovi upute za Vis, s time da ostanu najpotrebniji za svrhe naoružanih brodova (»Miran« i »Streljko«) i za održavanje veza i izvršenje prevoza.

11/XII. Brod »Miran« upućen je sa politkomesarom Štaba u Vrulje radi sastanka, koji nije usljedio, jer brod sa juga nije stigao. U toku jutro izvršavali su se radovi na osposobljavanju rada relejne stanice u Kornatu, koja će odgovarati ... lučke kapetanije. Pri sastanku između kdta i komesara pre-

tresena je situacija i mjere koje treba preduzeti. Određeno da se pristupi što jačem organizovanju inf. službe i po primljenim podacima da se pristupi akcijama (dio snaga prebaciti na otoke). U 11,00 sati prispio je jedan čamac sa 1 teškim ranjenikom (kurirom O.K.) kojeg su Njemci kod Vrane uhvatili sa poštom i ranili ga u glavu. Isti je prebačen u toku noći u bolnicu na Dug. Otoku, upućen je i brod »Miran« radi sastanka sa brodom »Arduino«.

12/XII. U 03 sata stigao je kdt Područja sj. dijela otočja i član K.K. Preko. Oni su izvijestili: neprijatelj je dovukao pojačanja na otok Ugljan i Pašman (na Ugljanu se nalaze i oko 4 topa). Izvršili su iskrčavanje na Sv. Katu. Jedna grupa pobila je do Pakoštana. U Biograd su dovučena 4 topa, od kojih su dva postavljena na položaje. Izgleda da se utvrđuju bodljikavom žicom. Brod »Štrmelj« doveo je članove U.S.A.O.H. sa zakašnjenjem, jer mu je put kod Prišnjaka ometala jedna neprijateljska torpiljarka, i nije mogao produžiti za Vis. To bi se trebalo izvršiti u toku ove noći. U 09 sati stigao je brod »Hvala Bogu« upućen za II sektor. Doveo je 5 članova Lučke kapetanije Pag. Oni izvještavaju: neprijatelj je zauzeo otok Pag⁴⁹ i nadire na obali od Novoga do Cesarice. Rab još nisu uzeli. Veza sa II sektorom nije više moguća. 11/XII. na Olib su pristali 6 brodova m/j sa ustašama koji su izjavili da će na otocima uspostaviti ustaš. vlast i zatim su napustili otok. O svemu obaviješten je S.M. depešom. Poslat je brod »Streljko« u potragu za »Miranom« i »Arduinom«, s time da se »Arduino« vrati natrag. Ujedno »Streljko« treba da ukrca izbjeglice koje se nalaze u Salima (oko 60, raznih narodnosti). »Hvala Bogu« upućen je u Koromašnu, s time da se večeras prođe do Visa. Ukoliko bude slabo vrijeme, prebaciće se sa »Slogom«. Za Vis se nije moglo krenuti usljed nevremena. U toku noći (oko 23 sata) stigao je brod »Sv. Nikola« i doveo oko 66 izbjeglica iz v. Sali. Oni su upućeni u Koromašnu s tim da krenu za Vis čim se poboljša vrijeme. »Streljko« nam je odnio spremu. Izvještava da »Arduina« još nema, prenijda su pretražene sve uvale.

13/XII. Oko 7 sati stigao »Miran« sa politkomesarom/¹⁰ Donio obavještenja o situaciji. Na Dugom Otoku i Ižu nema neprijatelja, uspostavlja se služba i vrše radovi. Stigli su delegati sa O.K. s kojima je održana konferencija: izložena situ-

⁴⁹ Ovaj otok zauzeli su dijelovi 264 divizije i jedna grupa od 100 ustaša, koji su se prebacili iz Karlobaga (vidi dok. br. 122 ove knjige 1 mikrofilm br. 5/1047–1050 u arhivi Vojnog historiskog instituta).

⁵⁰ Ovaj brod je bio upućen 11. decembra 1943 god. u Vrulje radi sastanka sa pomoćnikom komesara Štaba Mornarice.

akcija (dosadašnje neprijateljske akcije – sve izgleda u cilju osiguranja morskog prometa, nastojanje da i ustaše uspostave vlast po otocima). Situacija na kopnu: glavnina njem. snaga upućena u pravcu Bukovice i tu drže cestu Kistanje – Zadar i Obrovac.⁵¹ Usljed odlaska XIX divizije⁵² osnovana je grupa odreda, u koju ulazi i naš odred.⁵³ Po pitanju prelaza i saglasnosti zatraženo mišljenje S.M., Sektor o tome zvanično još ništa ne zna. Pretresanje o izgledima i radovima: po dobroj inf. službi cnemogućiti blagovremeno ponovno iskrcavanje neprijatelja (vjerojatno slabijim snagama) i pristupiti nastavku organizacije na otocima. Uočena neophodna potreba popunjavanja najnužnijim osobljem u Štabu. Veći politički rad i uklanjanje nesposobnih. Od Štaba Odreda primljeni izvještaji i nakane o sprovađanju ... akcija. Organizovana ishrana. U 14 sati javljeno da je u Vrulje stigao »Arduino« i još 2 broda. Upućen kurir da brodove zaustavi i dozove zamj. politkomesara Mornarice,⁵⁴ koji je stigao radi dogovora. Izdate upute relej. radio-stanici za daljnji rad. Postoji mogućnost da se usposobi jedna radio-stanica kod Rogoznice. Poslate potrebne upute. Po dolasku zamj. politkomesara u S.M. sa brodom »Enare« (M.B. 1) održan sastanak. Uočene neispravnosti (knjiga depeša, šifriranje), prikazana situacija, potrebe u person, pogledu i zatražena pripomoć. Date upute za rad u polit, pogledu. U 19 sati brodovi »Arduino« i još jedan upućeni natrag za Vis radi nemogućnosti da se probiju u II sektor. Upućeni u Vis »Velebit«, »Strmelj« i »Hvala Bogu« sa izbjeglicama, delegatima U.S.A.O.H. i osobljem kapetanije iz Paga. Poslat ob. izvještaj.

14/XII. Primljen izvještaj od T. odreda da su se, u vezi naređenja v. k. Tita o rasterećenju ofanzive, osnovala 2 otsjeka od Sj. dal. i našeg P.O. u cilju operacija u pravcu Bukovice i na obali od Zadra do Vodica. U prvi otsjek ulaze 2 naša bataljona (u pravcu Bukovice), dok 1. četa III. bataljona u osnivanju djeluje u blizini Murtera. Naređeno da se četa drži u pripravnosti, da može na poziv odmah da se prebaci na otoke. Po nepotvrđenim izvještajima izgleda da je neprijatelj napustio otok Pašman. Izdata naređenja i uputstva od radio stanice za stupanje u vezu sa XIX Div. U 18 sati napušten dosadanji položaj štaba u Zakanu i premješten u uvalu Tajera. Pri polasku date posljednje upute rel. stanici na Opatu za pravilno obavljanje poslova.

⁵² O odlasku ove divizije vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134 i 135.

⁵³ Po naređenju Osmog korpusa ovaj odred je 6 decembra 1943 god. ušao u sastav Grupe odreda za sj. Dalmaciju (vidi dok. reg. br. 11/1–14, k. 2020 u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵⁴ Ivan Randić-Nikola

T

15/XII. Uspostavljena veza sa S.M. i izviješteno o situaciji i brojnom stanju. Upućena veza za traženje pogodnog mjesta za štab, za smještaj goriva i za uspostavu osmatr. stanice. U 09,30 saveznički avioni bacali bombe u pravcu Zemunika i tokom cijelog jutra davana uzbuna u Zadru. Održan sastanak sa referentima u cilju nastavljanja sa radovima postavljenim od strane S.M. u granicama mogućnosti i prema situaciji. U 18 sati stigao M.B. (»Enare«) sa zamjen. politkoma i drugom Rebula određenim za ovaj štab.

16/XII. Tokom cijelog jutra prelijetali savez, avioni u pravcu Zadra i okoline. U 10 sati stigao M.Č. »Preko«. Nije ispravan, te je riješeno da ga se ponovo uputi za Vis na popravak. U 14 sati savez, avioni žestoko bombardirali Zadar. Nastali požari koji su trajali preko cijele noći. U 14,30 održan sastanak sa zamj. politkoma S.M. U dnevnom redu izneseni izvještaji o sadanjem stanju po pojedinim referatima i donešene upute za daljnji rad. Kao zaključak riješeno: osposobiti sve jedinice (pješađ. i brodove) za ofanzivne operacije i u tom cilju vršiti vježbanje i nastavu. Veze: probijanje vezom do neprijatelja, pa čak i na neprijatelja radi dobijanja podataka, uspostaviti što tješnju vezu sa našim jedinicama. Pom. saobr.: prema stvarnim potrebama i prometu uspostavljati saobraćaj i lučke urede. Tel. otsjek: osposobljavanje stručnog osoblja, prikupljanje alata i materijala i stvaranje jedne pokretne radionice. Intendantura: organizacija djeturivanja hrane, određenje nadležnosti u pitanjima ishrane. Sanitet: ofanzivno djelovanje sanit. osoblja, usavršavanje i kursevi. U 17 sati uočen »Preko« sa zamj. politkoma i politkomom štaba odreda. Oni će se nastojati probiti do II sektora. U Molatu uputiti brod »Ilirija« za Vis i pregledati, i pokupiti upotrebljive brodove. Izviditi situaciju na gornjim otocima i dati potrebne direktive. Brod »Miran« upućen u Kornat sa poštom i u svrhu prebacivanja sanitet, referenta u Odred radi organizacije sanit. službe, »Miran« će da donese nešto nafte (6 bač.) radi bunke-risanja. U 18,15 sati isplovljeno sa »Streljkom« u Zaglav, gdje će biti Stab. Uplovljeno u 19,30. Materijal smješten privremeno na obali a Stab u školi u selu. U 21,30 avicni ponovo bombardirali Zadar.

17/XII. Pristupljeno je pregledu brodova (područje Luka – Sali), uspostavljanju veze i organizaciji lučke službe. Pospremljeno gorivo u Proversi. Održan sastanak u cilju produženja svih postavljenih zadataka. Dobiveni podaci o uništenju 1 nepr. m/b kod Murtera sa gorivom od strane savez, aviona. Posada na otoku Pašmanu (u Tkonu oko 100 Njem., izvidnica i 1 top 140 mm na Sv. Benediktu, i 2 minobacača na Sv. Kati),

u Biogradu oko 200 Njem., utvrđuju se žicom, presjekli sve tel. linije, prikrili 4 topa kod »Ilirije«. Dobijeni podaci o situaciji u Zadru i izviješten Štab Mornarice. Navečer ponovno održan sastanak radi pripremanja trebo^anja za Š.M., pronađena 2 broda, koja će se u najkraće vrijeme osposobiti.

18/XII. Sačinjen izvještaj o podacima o neprijatelju i o potrebama. Upućeni određeni drugovi za uspostavljanje saobraćaja. U 13,30 javljeno da se »Dalmacija« i jedna torpilj. kreću Srednjim Kanalom u pravcu juga, zakrenule između Vrgade i Gangarola i usidrile se kod Priluke. Pokušalo se na svaki način stupiti u vezu sa Š.M. i div. ali bez uspjeha, time lišeni mogućnosti brzog izvještavanja i akcije. Relej. radio-stanica izvijestila da je na mjestu bila izvršena racija (1 penisa i 2 mot. čamca). Detaljno sve pregledano bez uspjeha. Potrebno često mijenjanje. Pri sastanku izdate upute za sljedeći dan (produženje rada na saobraćaju, uspostava veze Ugljan – Pašman, bunkerisanje nepotrebnog materijala i pravac povlačenja sa skloništem).

19/XII. Kurir iz Ugljana obavijestio je da je u Zadru pođeno mnogo zgrada u gradu, slagalište benzina Uval de Maestro i most. Žrtava oko 200, skoro sve civili. Poslat izvještaj Štabu Morn, o podacima. Predata depeša o kretanju »Dalmacije« prema jugu, doveden američki pilot koji je iskočio iz lovač. aviona koji se zapalio. Bio je primljen od seljaka koji su ga proveli do Štaba Odreda i odatle k nama. Biće upućen u toku dana vezom za Vis. Stigao politkom Štaba Sektora. Oko 13,00 sati saveznički avioni izvršili napad na brodove kod južnog rta Pašman. Zapažena iza toga »Dalmacija« i 1 razarač, koji su se iza Vrgade uputili Srednjim Kanalom, o tome izviješten Š.M. Američ. piloti: data obavještenja o neprijatelju i njegovim pozicijama. Dodjeljenom kanadskom telegrafisti date upute i traženje za bolju rad. stanicu, više kristala, brojnije vrijeme davanja, date pojedinosti o neprijatelju. Oba savezn. delegata upućena brodom do relej. stanice odakle će se uputiti za Vis. Sa strane savezn. telegraf, obećano da će se sve poduzeti za što brže rješenje svih traženja. »Dalmacija« i razarač nestali iza otoka Iž u kursu NW [sjeverozapad]. Izdata zapovijest »Streljku« za noćno patroliranje između Iža i Sita.

20/XII. Radovi na prepisci (traženja od Š.M. u pogledu materijala), uspostavljanje luč. zastupstva na Dugom Otoku. Molat izvijestio da se u Brguljama nalazi jedan m/b praćen sa 4 mot. naoruž. čamca. Izviješten Š.M. – komandant se sastao sa kdctm Područja, naređenje: izvršenje mobilizacije, cenzura pošte, organizacija inf. službe, otklanjanje neispravnosti od

Kde mjesta 1st. (hrana za narod), sa K.K. Preko (organizacija inf. službe), sa upravnikom bolnice (potrebe bolnice, odnosi) – oko 09 sati savezn. avioni bacili bombe u pravcu Zadra. U 23,00 sati izvijestila Komanda mjesta 1st da je na južnom rtu Silba nasukana 1 torpiljarka, a u uvali Sv. Ante nalazi se 1 torpiljarka 12 m/b, 1 m/b da je potopljen u luci Silba. Naređeno »Streljku« da odmah isplovi za Božavu i ispita preko telegrafa detaljno 0 svemu javljenom. Prema situaciji neka samoinicijativno postupi. O svemu obavijestiti. Brod »Miran« dobio ranije naređenje za patroliranje između Božave, Zverinca i uz Dugi Otok. »Streljku« još naređeno da stupi u vezu sa »Miranom« u svrhu zajedničkog rada.

21/XII. Na S rtu Silba nasukana je »Dalmacija«, a ne torpiljari.⁵⁵ O tome izviješten S.M. i Bari sa kojima je uspostavljena radio-veza. Iz Senja stigao »Enare« sa zamj. politkoma S.M. Nikolom. Javlja da je put do Senja slobodan. Na Pagu navodno nalazi se svega 50 ustaša. U 14,00 sati 12 savez, aviona kružili nad kopnom iznad Zadra, bombardovanje nije primijećeno. M.C. »Preko« izvučen na kraj u brodogr. u Salima. Osovine i nosači odneseni navečer na Vis na popravak. »Enare« isplovio za Vis. 2 remorkera i 1 razarač pokušavali ctsukati »Dalmaciju« bezuspješno. Uspostavljena je redovita pruga iz Zmana do Božave i do Koromašne. Telefonska linija uspostavljena do Dragove.

22/XII. Iz Visa stigao brod »Arduino« sa materijalom za II sektor u pratnji »Kornata«. »Dalmacija« preko noći torpedirana sa 3 torpeda – 60 mrtvih, mnogo ranjenih.⁵⁰ Oko 10,30 2 nepozn. aviona od 11 mitraljirali »Arduino« i Grpašćak. Za ranjenike na »Dalmaciji« pozvan ljekar iz Silbe. Tražili su mot. čamce za prevoz ranjenika, koji se vršio sa 2 remorkera i nekom petroljerom.

23/XII. »Enare* i »Arduino« zadržani radi oasnosti prolaza u blizini nasukane »Dalmacije«. Oko 8 sati prošla 2 nepoznata aviona. Kod torpediranja »Dalmacije« bio je uništen 1 1 tender koji je bio vezan uz nju. Posada se nalazi na Silbi, pomoć im još nije stigla. Na dužnost stigli drugovi: Čizmek, Valentinčić, Mežnarić, Skvarca, Korogovšek. »Miran« otposlata na izviđanje oko Ista i prikupljanje podataka o nepr. patrolisanju oko Silbe. Štabu M. otposlata O. izvještaj. Uspostavljena dopunska četa.

24/XII. U 07,50 čula se detonacija bombi u blizini Zadra. Preko dana u više navrata se čulo zujanje aviona. Iz Visa

stigao »Napredak« sa 2 m/jedrenjaka na prolazu za II sektor. Navečer produžili zajedno sa »Komatom« i »Arduinom« do sj. uvale Dugog Otoka, odakle će proslijediti 25. za II sektor. Njemci napustili Obrovac, Kistanje, Ervenik i Zegar, otišli u pravcu Knina.⁵⁷ »Miran« patrolisao oko Molata, Ista i Silbe. »Streljko« havarisan, dovod ulja. Veza sa Skračićem uspostavljena. Otposlata veza u Zadar. Silba još u rukama posade »Dalmacija«. U Štab stigao Blagoje Vlašić.

25/XII. Sretan Božić! U Štab stigao engl. kap. John.⁵⁸ Stigao »Jadran« sa 3 broda za II sektor. Oko 10 sati nepoznati avioni iz S[jug] prema N[sjever], Neprij. napustio Silbu i »Dalmaciju«. Primjećuju se veći pokreti neprijatelja u Sj. Dalmaciji u pravcu Knina i kroz Biograd; iz Hvara stigla odječna sprema, stara, šinjeli neupotrebljivi. »Miran« se vratio sa patrolisanja.

26/XII. Oko podne čule se detonacije u pravcu Biograda. Preko Dugog Otoka prošla oko podne jedna velika formacija aviona. Prema izvještajima Njemci napustili Knin. Navečer isplovio »Miran« na izviđanje rute za II sekt. Iz uvale isplovio konvoj za II sekt.: »Kornat«, »Jadran«, »Napredak« sa 6 brodova. »Viola« isplovila za Koromašnu sa ranjenicima. U Biogradu ima 600 njem. vojnika. Engl. kap. vratio se u Hvar. »Streljko« havarisan u Tajeru [Telašćica]. Počelo montiranje motora u čamcu »Radulića« u Salima. Politkom i jedan mašinist upućeni na Silbu za sakupljanje materijala sa »Dalmacije«. Prije odlaska engl. oficira Jokua istome dane informacije o pozicijama, jačini i kretanju neprijatelja, slagalištima u Zadru i saobraćaju. Ukazane mogućnosti za bazu za manje jedinice (uzeto u obzir kamuflaže, sigurnost cd mora i vjetra, pitka voda), u Pašmanu primijećen jedan razarač.

27/XII. Brodovi za II sektor i za Vis usljed bure nisu krenuli. Organizira se veza sa Zadrom i otocima. Primjećuju se veliki pokreti neprijatelja, postepeno u pravcu prema Kninu. Poginuo komesar grupe Dopuđa⁵⁹ – napadnut iz zasjede. U 11,40 savezn. avioni bombardirali okolinu Zadra. U 13 sati 22 savez, aviona bombardirali brod u Lukoranu – brod nije pogođen.

28/XII. Brodovi za II s. i Vis još nisu isplovili. Koncentracija neprijatelja u Skradinu, Mokrom Polju, Pađenama i Dr-

⁵⁷ Odnosi se na pokret 114 divizije u pravcu Sinja, Livna i Duvna radi upućivanja na italijansko bojište (vidi dok. br. 2-4a, k. 78a i 16-2, k. 74 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta).

⁵⁸ Hamilton, član savezničke misije

⁵⁹ Savo, komesar Grupe sjevernodalmatinskih odreda.

nišu. Noću i danju više se puta čuo šum aviona. Uspostavlja se veza sa kopnom, Ugljanom i Pašmanom, ali je zbog lošeg vremena i pomanjkanja mot. brodova vrlo otežano.

29/XII. Jedan nepr. brod od oko 4000 t. naletio na našu minu između Sestrinja i Rivnja i (sjeo na dno) havarisan se povukao. Brodovi još nisu isplovili za II sekt. i Vis. Iz Koromašne stigla »Sloga« sa ranjenicima koji su bili određeni za Vis na previjanje. Sa njom stigao engl, kap., ukoliko bude navečer lijepo vrijeme, isploviće izrano za Vis. 14,20 čulo se vrlo mnogo detonacija negdje u blizini Zadra. U 17 sati 3 trg. broda iznad Molata iz NW[sjeverozapad] prema SE [jugoistoku], Politkom stigao sa hranom, sa materijalom sa »Dalmacije«. Doneseno vrlo malo. Među ostalim 6 puško mitraljeza, 1 bređa, 20 pušaka. Koncentracija nepr. snaga na liniji Otočac – Knin i u Pađenama, Zrmanji i Otriću. Navečer politkom sa hranom opet isplovio po materijal sa »Dalmacijom«.

30/XII. S.M. naredio konvojiranje brodova za II sektor. U 08,00 stigli komandant »Jadrana« i »Napretka« i izvijestili da je konvoj dopraćen do Oliba odakle je u pratnji n/b II sektora isplovio naprijed. Jedan brod je kod manevriranja u Olibu udario krmom o dno i privremeno onesposobio kormilo. Stoga je n/b »Kornat« ostao kod njega do popravka kvara i za pomoć do svršetka vožnje. Depešom izvijestio Brbinj da je n/b »Partizan III« – II P.O.S. nasukan kod Brbinja i traži pomoć. Upućen brod »Sv. Nikola« i kod povratka izvijestio da se radi niske vode do večera ne može pomaći. Stigao kdt »Partizana III« i date mu upute i pismo radi uspostave radio-veze sa II sektorom. U 15,00 sati 24 savez, aviona bombardirali Zadar. Upućen brod radi ob. veze. Prikupljena još 2 broda za sekciju pom. saobraćaja. Naređeno »Jadranu« da isplovi i u toku večera izvuče malo n/b »Partizan III«. Naređeno »Jadranu« i »Napretku« da do 2. 1. 1944 vrše noćna patroliranja na predjelu Molat – Dugi Otok i Silba – Premuda u cilju sprečavanja neprijat. prometa. Završena telefonska linija do Božave. Stab Grupe odreda izvještava o koncentraciji u Skradinu. Izvješteno sa Iža da je na prolazu Rivanj – Sestrinj jedan neprij. trgov, brod od oko 4000 t. udario na minu ^kod II magazina) i oštetio se. Izgleda da je vlastitom snagom krenuo prema Zadru. Detalji još nisu primljeni. N.B. »Jadran« u 22 sata primio zapovijest i isplovio na zadatak.⁶⁰

31/XII. Brod koji je naletio na minu nasukao se na zap. obalu o. Rivanj i dosta nagnut prema krmi. Usljed jakog nevremena, E (istočni vjetar) sa snijegom, nije preko dana bila

moguća bežična veza. Pripremanje mjesečnih izvještaja. M.B. »Napredak« uplovio u v. Sali, radi lošeg vremena odloženo patroliranje.

1944

1/1. Prema izvještajima iz Zadra prilikom bombardiranja 30/XII znatno je oštećena nova obala, zgrada »Fašija« i izgleda centrala. U luci su potopljena 2 remorkera. Kruže neprovjerene vijesti o napadu bande na Dugi Otok (detaljne nakane nisu poznate). 31/XII. oko podne nasukao se na E obali Ista minopolagač »Mosor«. Po depeši Kde mjesta upućen N.B. »Jadran« koji je zatekao cijelu posadu (24 Njemca i 5 Hrvata mornara) u školi u Istu gdje su se utvrdili.⁶¹ Pozvati na predaju nakon kraćeg uskraćivanja su pristali. Svi su razoružani i pretraženi, smješteni u brod i dovezeni u Luku. Ispitivanjem je ustanovljeno da su Njemci posada naoružanih peniša kod Omiša i preko Splita i Šibenika (tu su se ukrkali na »Mosor« sa mašinistima i 1 podof. Hrvat, mornarice) upućeni za Trst. Kod Ista im je ponestalo kotlovene vode te su sidrili, a usljed nevremena sidro je popustilo i brod bačen na obalu. Upućeni su 1/I. navečer za Vis. Istom prilikom upućeno je 8 ranjenika iz bolnice. U 18,30 sati doveden je 1 Amerikanac avijatičar (Chapman), poručnik, koji se prisilno spustio kod Komiže prihvaćen od naših jedinica (21/XII.) i upućen vezom do Štaba Sektora. Upućen je odmah sa »Jadranom« na jug. Poduzete su mjere za pronalaženje pravca otstupanja. Isto naređeno i bolnici i date potrebne upute.

2/1. Održan sastanak sa referentima (bunkerisanje materijala, pokretljivost štaba i linije otstupanja). Radovi na mjesečnim izvještajima. Prispio N.B. »Enare« sa delegatom V.S. i sa 3 broda materijala koji se ima prebaciti na Murter. Opisana nesigurna situacija obzirom na neprijatelja u Pirovcu. Delegat izvijestio da je imao obavještenje da će kanal biti čist. Riješeno da se brodovi zadrže do prikupljanja Dodataka i onda prema situaciji upućivati jedan po jedan. Prispio brod »Darinka« sa oružjem za Stab Grupe sektora, naređeno da se sačeka do ispitivanja terena i uputi preko R.S. »Sloga« stigao u Koromašnu sa »Strmeljom«. N.B. »Streljko« izvijestio da je motor osposobljen i da brod može voziti (nije sasvim siguran). Kdt »Streljka« napustio je brod prije 2 dana i nije se još vratio. Izvidima ustanovljeno da je otišao u pravcu Pašmana. Stigao izvještaj sa Sestrunj. Popravci na N.B. »Napredak« u cilju osposobljavanja motora vršeni od juče navečer; motor može lagano

voziti, ali nije siguran, stoga i akcija protiv nasukanog broda nije moguća, jer prema izvještajima na istome se nalazi pored posade još 60 vojnika. Za v. d. kdta »Streljka« određen i upućen Santini Mile. Naređeno da uplovi navečer radi radova kod »Mosora«. »Miran« i »Napredak« upućuju se u toku večeri do Lavse, s tim da produže sutra navečer za Vis. »Miran« u cilju naoružanja i popravke motora, »Napredak« radi popravka motora i vraćanja IV sektoru.

3/1. Povjer. obavještava o mogućnosti prelaza Talijana k nama i pozicijama. Upućen Santini Mile da zamjeni kdta »Streljka« Šarića. Izvješten S.M. o brodovima kod Sestrunja. Stigao brod »Sloga« iz Visa, donio sanitet, materijal i brod »Zmaj« sa pogonskim materijalom (30 bačava nafte, 2 bačve ulja). Upućen »Streljko« da obavijesti »Mirana o pravcu vožnje (ne Hvar, već Vis). Stigli dijelovi za M.C. »Preko« i početo sa radom. Ktd »Streljka« Šarić stigao i uzet na saslušanje radi samovoljnog udaljenja sa broda na Pašmanu (otsutan 2 dana). Priznaje krivicu i brani se da je morao ići radi nezbrinute porodice. 10 zamjenika upućeno za R. St. i time da se »Velebitom« upute u Vis, ili ako je on krenuo drugim brodom. Upućen ujedno i drug Rebula radi oboljenja i liječenja u bolnici. Stigla drugarica⁶² postavljena za ref. apotekarstva. Drug Siljo (iz V. Š.) obaviješten da pravac iskrcavanja još nije nikako osiguran i da treba čekati. Zatraženo od S.M. rješenje po pitanju prebjeglih talijanskih vojnika. Naređeno N.B. »Enare« da uplovi radi izvršenja zadatka po spasavanju topa sa »Mosora«. 2/1. navečer prispjela glumačka grupa XIX div. u cilju prebacivanja na svoj teren, riješeno na sastanku 3/1 da se zadrže neko vrijeme po gornjim otocima i održe priredbe. Predzoru izvijestila izv. stanica Grpašćak da je čula u blizini stanice razgovor sumnjivih lica (i izgleda 2) i stražar u tom pravcu ispalio nekoliko metaka. Lica su se razbjegla i nije ih se pronašlo. Radi obezbjeđenja stanica pojačana sa još 4 borca. U 23,00 sati stigao »Streljko« i odmah upućen u 1st radi demontiranja topa sa »Mosora«. Izv. stan. Bonaster izvijestila da su oko 19 sati isplovila 4 broda prema NW[sjeverozapad]. Radi se vjerojatno o »Enare« i konvoju, koji je obaviješten da nije moguće prebacivanje u okolinu Murtera, isplovio za II sektor.

4/1. Iz II sektora stigli N.B. »Kornat« i 1 mot./jed. sa avijatičarima iz Slovenije.⁶³ Izvijestili da su na putu između

⁶² Silvana Miladinov

⁶³ Po naređenju druga Tita, svi avijatičari, hidroavijatičari, mehaničari, šoferi i tenkisti upućivani su iz jedinica i pozadine u Bari radi završavanja kursa i' dobijanja odgovarajućih borbenih sredstava. Vidi o tome i depešu Štaba Mornarice br. 322 od 29 decembra 1943 god. u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 49-8, k. 2021.

Molata i Sestrinja sreli 1 nepr. ratni brod; iz II sektora upućuju se ranjenici za Vis u toku iduće noći. Riješeno da se »Kornat« zadrži do dolaska ranjenika i da ih konvojira na jug, a m/j da krene u toku noći naprijed. U 08,30 uplovili u Dumboku (Tajer [– Telaščica]) 10 m/j iz Visa sa I prekomorskom brigadom, koja ima zadatak da se prebaci u Modravu.⁰⁴ Odmah (po dolasku kda brigade – 11,30) riješeno da se pošalje depeša Štabu Grupe sektora o obezbjeđenju iskrcavanja u noći 4 na 5 januara (depeša se nije predala jer stanica A nije nikako mogla da prima). Riješeno da se prebacivanje ipak izvrši, jer po ranijim podacima večeras ima da se izvrši osiguranje iskrcavanja materijala za S. Grupe odreda te se radi tega već vrši osiguranje linije Pirovac – Pakoštane. Konvoj će pratiti »Kornat« i »Jadran« izviđajući za vrijeme puta (»Kornat« naprijed 2–3 milje, a »Jadran« po boku) i obezbjeđujući samo iskrcavanje patroliranjem na liniji Pakoštane – Pašman – Vrgada – Murter. II sektor obavijestio o mogućnosti uspostave prometa i radio-veze. U 18,00 isplovio iz Tajera [Telaščica] konvoj sa Brigadom. U 19,00 stigao delegat Štaba VIII korpusa radi dobivanja informacija o mogućnosti prebacivanja materijala preko Murtera. Objašnjeno da prema sadanjoj situaciji prebacivanje nije moguće, već da bi trebalo vršiti snažno osiguranje i čišćenje nepr. uporišta na obali. Brod »Divna« sa politkomesarom upućen u cilju ob. službe. Došao drug Gatin na raspored u sekciju pom. saobraćaja.

5/1. Održan sastanak referenata (organizacija ishrane, ob. služba, služba veze, upute za rad). Sa delegatom VIII korpusa pretresana situacija u pogledu prebacivanja materijala. Riješeno da nije moguće dok se ne bi jačim snagama očistio teren i obezbijedila sigurnost na moru. Stigao sprovodnik sanit. materijala koji se upućuje za apoteku Vrh. štaba. On je sa materijalom iskrčan sa konvoja koji je prebacivao brigadu i nema tačnih obavještenja o pravcu kretanja. Prema izjavi ne može da krene prema sjeveru te će se uputiti brodom »Sloga« za Vis zajedno sa materijalom. Došla hitna depeša od VIII korpusa za upućivanje jednog broda u Grebašticu koji ima prihvatiti 100 drugova. Određeno da se uputi brod »Velebit« a po brodu »Sloga« izdata detaljna uputstva za pravac vožnje. Stigao kdt »Kornata« i izvijestio da konvoj sa Brigadom nije sinoć izvršio iskrcavanje radi jakog nevremena. Kdt Brigade traži da se to obavi večeras i da se obavijesti S. Grupe odreda. Odgovoreno da je situacija takva da prebacivanje ne može biti osigurano ni sa mora (stalna neprijateljska patroliranja) ni sa

kopna (kratko vrijeme i pojačani garnizoni u Pirovcu, Tije-
snom i izgleda u Murteru). Predlaže se pravac Senj i to kad se
popravi vrijeme i da se izvrši u 2 puta. U tom smislu predata
depeša S.M. i hitno se traži rješenje – 1 parobrod tipa »Sr-
bin« nasukao se tokom noći na istoč. obalu Prišnjaka. Javljeno
sa Sestrinja da je parobrod, oštećen od mine, isplovio vlasti-
tom snagom 3. I. u pravcu NW [sjeverozapad]. Pitanje talijan-
skih vojnika koji bježe iz Zadra riješeno na taj način da će
ih se upućivati na kopno i prebacivati Štabu VIII korpusa radi
daljeg rasporeda. O tome izvještene kde područja. U 18,00 sati
primljen izvještaj da će se materijal za S. Grupe odreda pre-
baciti 6 u noći i učvrstiti patrolna osiguranja. Naređeno kuriru
da odmah o svemu tome izvijesti kda I prekomorske brigade i
da se eventualno povežu obje akcije. O tome izviješten Stab I
prek. brigade.

6/1. Izmijenjeno naređenje u pogledu prebacivanja sanit.
materijala, s time da će se vožnja izvršiti u pravcu Senja, u
koliko nije već »Sloga« krenula za Vis. Dostavljen dopis S. M.
o svim neispravnostima u pogledu upućivanja brodova. Prema
dopisu Štaba I prek. brigade izviješteno detaljno o sadanjoj
situaciji na Murteru i predloženo da bi se koristio prvi kanal,
s tim da se procjeni situacija u samom Štabu Brigade. Nare-
đeno N.B. »Kornatu« da odmah krene do Štaba Brigade i da
joj se stavi na raspoloženje. U 10,15 saveznički avioni...
bombardirali u pravcu Zadra i s. Bibinje, vidila se vatra u
pravcu s. Bibinje. Stab Brigade u 17,00 izvijestio da će se
prebacivanje izvršiti tek 7. u noći i da je upućen kurir radi
organizacije obezbjeđenja. Kdir 2 stanice izvijestio da »Velebit«
nije izvršio 5. u noći zadatak radi nevremena i da će se isto
izvršiti 6. u noći.⁶⁵ Štabu Brigade javljeno da uzme na raspo-
loženje sve brodove koji se nalaze na rel. stanici, jer su im
neki brodovi havarisali. U 23,30 primljen izvještaj od ob.
oficira da se Njemci na otoku Ugljan spremaju napustiti otok.
Već 5. naveče stigla je vojska iz Lukorana, a 6. demontirani
su p.a. topovi i navečer dotegljena je jedna peniša radi ukrca-
vanja. Pravac pokreta nije još poznat i ne zna se hoće li doći
smjena. Izviješten Stab Brigade i Kda Područja o svemu i
pojačana straža. Očekuju se detaljniji podaci o toku jutra.
»Streljko« isplovio sa obavještenjima za Stab Brigade, s tim
da se odmah vrati u Tajer (Telaščica). Bombardovanje u 10,15
izvršeno je na aerodromu u Zemuniku, pogođene barake.

7/1. Kda mjesta Kukljica javlja da su Njemci napustili
otok Ugljan u 23,00 sata – 6. I. obaviješten S. M. i Stab I
prekom. brigade. Sanit. materijal za V.S. prebačen na »Slogu«.

»Komatu« (koji se nalazio u Dumbokoj a o tome nije obavijestio) naređeno da sa izvještajem za S. Brigade odmah isplovi. Savez, avioni letili ujutro oko 0,5 sati i u 12,00 sati čulo se bombardovanje u pravcu N [sjever] i NE [sjeveroistok]. Rezultati nisu poznati. Politkom II sektora u 23,00 javio da je došao sa 2 broda (ranjenici) i da će on sa 1 N.B. doći u toku noći do Štaba. Nepoz. avioni letili nad Dugim Otokom u 23,00.

8/1. Stigao politkom II sektora. Održan sastanak. Zaključeno da »Streljko« isplovi za Božavu i konvojira 2 broda (i u teglju jer je pokvaren) do uvale Opata, a u toku 9 navečer u pratnji »Kornata« isploviće za Vis. Data pomoć u hrani za ranjenike i II sektor, ugovoreno za vršenje saobraćaja, radio-veze i uopće boljeg kontakta. Upućujemo kap. D ... i pilote, te kap. »Vlašića« u II sektor. Kdt »Kornata« i »Jadrana« obavijestili da je prebacivanje I prekom. brigade u potpunosti izvršeno,⁰⁰ smetnji nije bilo. Prazni brodovi uputiće se večeras u pratnji »Jadrana« za Vis. Kurir iz Ugljana javio da su Njemci ponovno došli – znači izvršila se samo smjena. Provjera je u toku. O svemu obaviješten S.M. Naređeno »Slogi« da isplovi sa N.B. II sektora i prekrcia dio materijala za V.S. te da sa ostatkom otputuje do Senja. N.B. »Kornat« uzeće 9.1. po podne glumačku grupu XIX div. do Koromašne, odakle će uz dogovor sa S. Grupe odreda biti prebačeni navečer. »Jadran« havarisao i nije mogao isploviti. Javljeno R.S. da se isplovljenje odgađa do sutra navečer. R. S. javila kurirom da je neprijatelj saznao za mjesto stanice i da će se u toku noći premjestiti na već određeno mjesto. Odobreno. Stigao kurir XIX divizije i obavijestio da je stigla Divizija na staro područje. Donio uput za vršenje radio-veze. Božava izvijestila da su Njemci sa 2 broda došli u 1st,⁰⁷ vjerojatno radi slučaja »Mosora«. Stigao politikomesar sa izvještajima sa Ugljana. Njemci ponovo došli (nešto manji brojčano i stariji ljudi). U Zadru prilikom bombardiranja 31/12 potopljen 1 naoružani manji brod sa 4 topa.

9/1. Božava izvijestila da su Njemci napustili 1st. Prethodno su digli u zrak Komandu mjesta i odveli izvjestan broj starijih ljudi. Ranjenici iz II sektora u toku noći prebačeni sa »Arduinom« i »Marjanom« u pratnji »Streljka« do Opata. »Streljko« uplovio u Dumboku. N.B. »Jadran« javlja da ne može isploviti jer mu je pukao jedan dio u motoru, što treba zavariti. Naređeno »Kornatu« da preuzme i konvoj »Jadrana«. On će ukrcati i članove Z.A.V.N.O.H.-a koji putuju za Vis, kao i internirce u Zmanu (oko 26). Greškom N.O.O. u Zmanu izbjeglice su kasno spremljene za put, tako da ih »Kornat« nije

mogao čekati. Naređeno da se uputi »Edison« s time da usput izvrši i vezu za Vis mjesto ponedjeljka. Glumačka grupa nije otputovala navodno, jer je vođa grupe izjavio da nema od Divizije nikakva naređenja, usprkos jasnog naređenja ovog Štaba da se večeras ima prebaciti. U 18,40 javljeno iz bolnice u Zmanu da treba jednog ranjenika koji treba hitnu operaciju prebaciti u Vis. Određen brod »Zmaj«, koji će ga prebaciti do R.S., a potom sa »Strmeljom« naprijed. U 11,40 preletilo 20 četverom. bombardera i 9 lovaca od NW [sjeverozapad] prema SE [jugoistok], prethodno su se čule jake detonacije bombi iz pravca Lošinja.

10/1. Stigao delegat XIX divizije. Na sastanku iznio izvještaj o dolasku XIX div. na područje Bukovice i predviđene zadatke u sektoru djelovanja. Očekuje se likvidacija manjih garnizona i obezbjeđenje kanala. Izvijestio o potrebi kanala i uspostavi stanice za materijal. Depešno zatraženo prebacivanje ranjenika, te je s njim uređeno da će se isto obaviti 11 o.m. u noći, s tim da će jedan od 8 brodova preuzeti prevoz, a prebacivanje 2 manja broda. »Streljko« će patrolirati. Riješeno pitanje održavanja radio-veze. Brodovima iz Visa (8) izdata hrana, jer su ostali bez nje. Jedan od komandanata izjavio da svi brodovi ne mogu isploviti jer su potrošili zalihu nafte. Naređeno da isplove svi koji su u mogućnosti, a ostali da sačekaju dolazak nafte. Upućen u Vis i intendant Štaba sa instrukcijama za primanje materijala. U 19,00 sati stigao kurir Divizije sa traženjem prebacivanja ranjenika još isto veče. Opširno odgovoreno da će se prebacivanje izvršiti 11. u noći i objašnjeno u pogledu postupanja u buduću, jer sva traženja prekasno stignu.

11/I. Pošto se m/j »Velebit« još nije vratio i postoji opasnost da je pao neprijatelju u ruke, zatraženo od S.M. da izvijesti da li je isti došao u Vis. Naređeno »Streljku« da preuzme osiguranje prebacivanja ranjenika koje će se izvršiti večeras, potom ima ih pratiti do Visa i tamo ostati da se na njemu izvrši naoružanje. Za pripomoć ranjenika upućen ref. saniteta. Brodovi koji su prevozili prekomorce isplovili dijelom jučer navečer za Vis. Ostali izgleda ostali do večeras. Nije još ništa poznato za ranjenike iz II sektora koje je imao pratiti »Kornat«. Pregledane pozicije oko Štaba radi vršenja osiguranja u slučaju napada. Pregledano brodogradilište u Salima radi mogućnosti pojačanja. Moguće izvršiti i u tu svrhu treba čim prije početi sa radom.

12/1. Stab Grupe odreda uputio 2 druga radi preuzimanja 2 bunkerisana topa. Izdato naređenje art. ref. i pripremljen

plan koji se ima izvršiti u toku ove noći. Iz bolnice se **vratio** drug Valentinčić i vrši se predaja dužnosti teh. referenta. Drug Cizmek preuzeo nadzor nad radionicama i izvršiti uspostavljanje istih. Date upute u pogledu nabavke alata i materijala. Stigao kdt Šibenskog područja. Održan sastanak na kojem je izložena uska saradnja, pitanje brodova, predaja alata sa »Murtera«, pitanje prebjeglih Talijana i inform, služba (kao najvažnije pitanje hrv. mornarice). Večeras mu se stavlja na raspoloženje 1 brod do Paga radi prikupljanja soli. Poslat S.M. 0 posljednjim podacima neprijatelja. Kdt Područja nije isplivio jer je malen brod. M/j »Matija Gubec« otputovao sa talijanskim vojnicima.

13/1. U 01,30 uplovio N.B. 7 (»Enare«) sa konvojem (3 broda) iz II sektora za jug. Date mu upute o pravcu vožnje. U 08,30 prispio delegat XIX divizije (Uzelac), intendant Sektora. Izvijestili da su stigli 3 broda i 1 N.B. sa materijalom za ovaj Sektor i XIX diviziju, 1 brod ostao u Zirju sa hranom za stanovništvo, 2 broda i 1 N.B. u Dumbokoj koji imaju prosljediti za II sektor. Naređeno komandiru relejne stanice za prebacivanje materijala (jednog dijela u toku ove noći) a ostalo idućih noći prema uputama Divizije i ovoga Štaba. Održan sastanak sa poruč. Uzelcom. Rješavano pitanje o rasporedu prebacivanja, upućivanju 1 bataljona na otoke, uspostavi radio-veze, korištenju morskih veza, uspostavi naročite relejne stanice za materijal, upućivanju 1 stalnog delegata za vezu i brigu oko materijala, prebacivanju glumačke grupe i uočavanju neispravnosti; pitanju nadležnosti za bolnicu, reorganizaciji i osiguranju. Akcija spasavanja dijelova topa 47 mm p. tenk na Ugljanu nije imala uspjeha, jer su ti dijelovi odneseni vjerojatno od samih mještana. Poduzeće se istraga. Riješeno da ga se kompletira dijelovima topa koji je dignut sa »Faina«. Održan sastanak sa delegatom R.O.C.⁶⁸ za Zadar i date mu upute u pogledu čvršćeg povezivanja, linije podataka i korišćenje podvojenosti čet. ustaša, mogućnost veze sa Šibenikom. Stupljeno u vezu sa Kdom mjesta Nin u pogledu rješavanja inf. službe, osposobljavanja telegr. linije i pitanja izbjeglica. Vršeni radovi na brodovima (osposobljavanje »Zmaja« i mot. čamca). Održan sastanak sa predstavnicima V. i G. S. u cilju uspostavljanja jedne stanice na otocima radi prikupljanja materijala koji se upućuje iz Visa i prebacuje u pravcu kopna. Iznesene sve pojedinosti i pronađeno mjesto. O tome će se odmah sačiniti izvještaj 1 pristupiti organizaciji.

14/1. Održan sastanak referenata (rad u Štabu, odnosi prema prolaznicima i raspodjeli materijala koji je prispio). Prema

naređenju Š.M. potpada bolnica pod ovaj Sektor. Izvršen pregled bolnice i održan sastanak sa upravnikom i politkomesarom. Izložene potrebe i nedostaci (čistoća, hig. prilike, red u bolnici, inventar, odnosi međusobni i prema ranjenicima, pregledi boraca). Riješeno da se preuzme cijela zgrada za bolnicu. Pozvat pretsjednik N.O.O Zman i data mu uputstva radi pripomoći za popravak brodogradilišta u Salima. Stigao pogonski materijal (nafta, benzin i ulje).

15/1. Stigao na raspored drug Bogdanović za referenta sudstva. Delegat O.K. Šibenik tražio brod radi prevoza materijala za potrebe stanovništva. Upućen u R.S. . . . gdje će se odrediti jedan od brodova konvoja za jug. Date mu upute u pogledu tješnje saradnje veze i inf. službe. Dobivena r. veza sa XIX divizijom. R.S. izvještava da je prebacivanje ranjenika i prihvat materijala za Diviziju do sada uspješno proveden, ali da se stalno susreću neprijatelj, patrolne jedinice. Glumačka grupa upućena u 20 sati iz v. Sali prema kopnu. Dobivena depeša o event, dolasku 1 brigade⁶⁹ i prebacivanju na kopno. Javljeno Diviziji da obavijesti o mogućnosti prihvata i prebacivanja. Naređenje S.M. da se zadrže brodovi koji su upućeni u II sektor, radi ofanzive Njemaca u Hvr. Primorju, nije izvršeno jer su brodovi {2 broda i »Kornat«} upućeni već 13 o.m. za II sektor.⁷⁰

16/1. Javio se na novi raspored drug Flego Franc. Stupio na snagu novi raspored vožnje za vezu. U 11,00 sati saveznički avioni (oko 50) preleteli od SW [jugozapad] za N [sjever] preko Zadra, nisu bombardirali. U 13,15 saveznički avioni preletali preko Dugog Otoka i bombardirali u pravcu Zadra u 4 navrata. (Izgleda bombardiran predio na moru između m. Preko, Kukuljica i Zadar.) Započeto sa upućivanjem u radove i zadatke druga Flego (kao načelnika Štaba). U vezi primljene depeše o dolasku i prebacivanju jedne brigade, upućen brod »Sv. Nikola« sa kurirom za davanje uputa kdiru relejne stanice.

17/1. Tokom noći doplovila su tri broda II P.O.S. sa cjelokupnim Štabom II sektora koji se je evakuirao iz Senja po naređenju G.S.H.⁷¹ Brodovi su uplovili: jedan u Božavu, jedan u Zaglavu i jedan u Tajer (Telašćica). U 10,41 čuo se je šum aviona i detonacije bombi u pravcu Zadra — isto to u 17,40. Tokom dana čula se je pucnjava topova i minobacača u

⁶⁹ i ⁷² Odnosi se na Trinaestu brigadu sa kojom je prebačen ostatak Prve prekomorske brigade (vidi dok. br. 162 — depešu br. 397, dok. br. 163 — depešu br. 404, dok. br. 165 i 190 — depešu br. 41).

⁷⁰ Vidi dok. br. 166 i 178.

⁷¹ i ⁷³ O neprijateljskoj ofanzivi i preseljenju Štaba i jedinica Drugog pomorsko-obalskog sektora vidi dok. br. 162 (depešu br. 475), 171 i 178.

okolini Biograda. U 19,00 sati došli su kdant i komesar II sektora na dogovor i odlučeno da se do daljeg brodovi II sektora smjeste u uvali Luka.

18/1. Flotila II P.O.S. – »Partizan II«, »III« i »IV« smjestili su se u Božavi. »Partizan I« otpratio je konvoj ranjenika za Vis. Tokom noći 17/18. doplovio je konvoj ranjenika pod pratnjom »Kornata« a iz Visa doplovio je konvoj od 5 brodova sa XIII brigadom (prekomorci).⁷² Oko 14,00 sati došao je u Štab kdant Divizije sa kdtom Brigade da se objasni glede prebacivanja Brigade na kopno. Kod nastupa noći upućen je konvoj sa ranjenicima pod pratnjom »Kornata« za Vis, a tokom noći 18/19 prebačena je Brigada na kopno. Tokom iste noći doplovio je u R.S. jedan brod iz Visa sa materijalom za XIX diviziju.

19/1. Prije podne stigli su članovi O.K. K.P.H. i održali su sjednicu u prostorijama ovog Štaba i zatim se uputili u v. Sali. Navečer stigao je »Miran« koji je vršio osiguranje konvoja koji je prebacio XIII brig, na kopno. Na Visu naoružan je taj brod sa jednim teškim 20 mm mitraljezom. Tokom čitavog dana čula se je pojačana artiljeriska i mitraljeska paljba prema Zadru. Komesar II sektora javlja da je neprijatelj uspio da prodre do Žute Lokve (ne zna s kojeg pravca) i da nadire prema Senju.⁷³ Iz Karlobaga da nadire obalom prema S. Kdt III sektora održao sastanak sa II sektorom (brodovi, održavanje veze, raspored personala i upotreba N.B.), sa kdtom područja (sudovi, ishrana otočana, izbjeglice, šverc, dezertteri).

20/1. U 06,00 sati započela je napad na Preko jedna četa S.D.P. odreda.⁷⁴ Isprva sa uspjehom, no kasnije započela je tući naše položaje artiljerija iz Zadra. Navečer došlo je neprijatelju pojačanje i naš je odred napustio ostrvo. Rezultat oko 30 pobijenih Njemaca, među njima i kdant – naši 2 mrtva i 10 ranjenih. Oko podne održan je sastanak kdta III i II sektora u pitanju rasporeda brodova i sastava konvoja. Odlučeno da konvoj ranjenika ide tokom noći 20/21 a konvoj Talijana i Jevreja 21/22.

21/1. Priprema za otpremu konvoja. Navečer otputovao konvoj ranjenika (2 broda) za Vis pod pratnjom »Partizana III«; drugi konvoj (3 broda) za Zirje sa tal. voj. i Jevrejima; treći sa teretom soli (2 broda) za Pakoštane. Od 20,00 započeo šum avionskih motora koji su kružili nad Zadrom i uputili se prema N. Cule se zatim eksplozije bombi u pravcu Rijeke. Oko

20,30 sati avioni u pravcu S. »Sv. Ruža« javlja da vidi vrlo veliki broj svjetala koji potiče od nekog velikog konvoja. Upućen je »Partizan II« na Veli Rat da ispita situaciju. »Streljko« upućen sa drugom Gatinom na Sestrice također radi ispitivanja situacije i eventualnog hvatanja kontakta s konvojem. U 23,30 upućen »Partizan IV« do Sestrica da ispita svjetioničara. Naređena je stroga pripravnost na cijelom ostrvu. »Bor« je u 24,00 časa opazio svega 3 ratna broda. Svako je nastojanje da se dozna da li je to doista konvoj i kuda kreće ostalo bezuspješno. Naslućuje se da je saveznički jer su uputili svjetlo kada su se saveznički avioni vraćali sa bombardovanja Rijeke. U 23 sata došao je na službu u ovaj Štab drug Podboj Franc i drug Štuk Stjepan.

22/1. Rano zorom stigla su 2 engl, oficira (1 pridodat Gl. štabu radi snabdijevanja) i drug Zobrundžija u prolazu za Vis. Tokom dana bila je jača aktivnost u Ravnim Kotarima. Saveznički avioni bombardovali su u dva navrata nepr. položaje u okolini Zadra (prije podne i poslije podne). U 15,30 preletila su 2 njem. vazduhoplova sa W [zapad] prema Zadru.

23/1. Tokom dana čuje se češće šum aviona i prelijetanje aviona iz Zadra preko ostrva III sektora. Osjeća se jaka aktivnost u Ravnim Kotarima. Navečer održana je sjednica užeg štaba u pogledu dogovora radi saradnje sa III sektorom.

24/1. Kdant, nač. št. i saobr. referent otišli su u III sektor da urede pitanje: rejon akcije, ishranu, raspored brodova, goriva i t.d. Poslije podne izvršena je selidba Štaba III P.O.S. iz škole u jednu privatnu zgradu. U 15,30 nasukao se je jedan neprijateljski tender od 500 t na s [južni] rt otoka Olib.⁷⁵ II sektor odredio je odmah »Partizan I« i »Part. III« koji su uspjele da zarobe 15 čl. posade, jednog ubiju, a dvojica su uspjele još ranije da umaknu u Lošinj, odnesu pokretan materijal i zapale brod. Kdant., nač. Štaba i saobr. ref. izvršili su pregled R.S. 2. i dali upute kdiru R.S. kako ima da se ubuduće radi. Na putu za R.S. sreli su jedan leut iz Visa sa drugom Milinom i 3 engl. am. oficira. Doktor engl, prekrčan na »Miran« i pokupljene njegove stvari, upućen u R.S. odakle je upućen u Pakoštane i dalje za G.Š.H. Ostala dva oficira upućena su u Zaglav. Iste večeri vratili se sa puta komandant, nač. Štaba i saobr. referent. Sa kdtom Područja riješeno je pitanje selidbe izbjeglica iz Zadra. U R.S. odlučeno je da se odvoje zasebno R.S. za materijal u Lavsi, za putnike na starom mjestu i za ranjenike

u Salima. Određeno je da se uspostavi izvidna stanica na Vrgadi i novi red kod uplovljenja brodova iz Visa za R.S. pomoću jednog mot. leuta.

25/1. Ujutro izvršen je dogovor sa engl. oficijom. Date su mu sve upute i obavještenja o akcijama i pom. putevima koje upotrebljava neprijatelj. II sektor završio je ispitivanje zarobljenika i poslao ih je za Vis. Navečer Englezi su sa m/leutom isplovili za Božavu. Odaslan je kurir u Dumboku sa pismom za kda M.T.B.

26/1. Tog je dana zapaženo češće prelijetanje nepr. aviona u raznim pravcima preko svih otoka. Artiljerija iz Zadra bombardirala je Preko. Kale bilo je preko dana četiri puta bombardovano. Štete male, ranjena jedna žena. Poslije podne bio je dogovor sa predstavnicima Područja zbog vršenja selidbe stanovništva. Odlučeno je da se izvrši selidba iz Luke i Zmana. zatim iz [v.] Sali, nakon toga selidba zadarskih izbjeglica. U pogledu mobilizacije odlučeno je da se pošalje jedan naš delegat koji bi vršio izbor drugova za mornaricu.

27/1. Kdant obolio od gripa, a nač. Štaba od rana na prstima noge. Avioni nepr. vrše konstantno izviđanje i bombardovanje naših položaja oko Zadra. Na o. Vrgadi uspostavljena je pomoćna izvidna stanica za osigurnje prometa sa kopna. Navečer došao je engl. por. freg. po obavještenju. Ljudstvo primilo odjeću.

28/1. Javljeno je da dio Zadarskog odreda te noći evakuirao položaje na Visu te jedan se je dio prebacio u [v.] Sali (luku), a jedan na o. Sestrunj; stanje tog Odreda i politički i moralno i materijalno je vrlo loše. U 08 sati došao je engl. major da javi da će sljedeće noći završiti svoj zadatak i da će produžiti za Vis – dobio je još potrebne informacije iz Zadra. U 08,30 oko 50 sav. aviona prošlo je prema NNW [sjever - sjeverozapad], XIX div. predala je nepotpunu depešu u kojoj javlja da su radio-stanica, pozivni znakovi i radio-vrijeme pali nepr. u ruke – o tome odmah izviješten Š.M. Do daljeg javlja se da se ne upućuju brodovi za kopno iz R.S. – obaviješten Š.M.

29/1. Tokom cijelog dana čule su se detonacije bombi i topova prema Pakoštanima i pozadini Zadra i mitraljeska paljba iz pravca Zadra.⁷⁶ Kanal prema Pakoštanima zatvoren, materijal za XIX div. zadržan u R.S., o tome obaviješten Š.M.

Poslije podne drug kdant radi bolesti odveden u bolnicu [u v.] Sali. Navečer upućen drug Mežnarić na Vis radi dobavke potrebnog materijala. U 20 sati došao kdir R.S. radi dogovora. Tokom noći prispjela je manja količina nafte i hrane za III sektor (12 bačava nafte).

30/1. Borbe oko Pakoštana se nastavljaju. Višekratno prelijetanje nepr. aviona koji su vršili izviđanje ostrva ispred Zadra. Naređeno je da se navečer evakuišu bolesnici i ranjenici iz naše bolnice u Salima. Nastavlja se evakuacija civilnog stanovništva preko R.S.

31/1. Dobivena je obavijest da su u Ravne Kotare prodrle 2 njem. motorizirane divizije preko Kistanja i Benkovca i da se vode borbe.⁷⁷ Pakoštane da su zauzete od neprijatelja. U Zadar prispjelo je 10 m/j, 7 borb. čamaca i 3 tvrđave. Odmah je otposlata depeša u S.M. za bombardovanje tih jedinica. U 10 sati amer. avioni vrše bombardovanje Zadra. Nakon bombardovanja opažen je jedan jedrenjak ispod Punta Mike gdje gori, 3 borb. čamca otišli su N [sjever] od Punta Mike, a 4 prema S [jug]. U podne dobivena je veza za Bari i traženo je bombardovanje Benkovca (bez rezultata). Očekuje se tokom noći napad na Ugljan.⁷⁸ Navečer došao je drug komesar Santini i obavijestio nas o stanju, t.j. da su naše jedinice južno od Zadra opkoljene, Pakoštane zauzete. Odlučeno je da ide naš obavještajac preko Ugljana na Krmčine i dalje u kopno da tačno razvidi situaciju. U 19 sati otišao je brod⁷⁹ na Ugljan sa drugom Santinijem i drugom obavještajcem. U 23,00 javljeno je da se je neprijatelj iskrcao na Ugljan sa jačim snagama.

⁷⁷ Vidi dok. reg. br. 16/1–3, k. 2027 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁷⁸ Vidi dok. br. 186 i 188.
-s NB – »Streljko«